

**THE BOOK WAS
DRENCHED**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202085

UNIVERSAL
LIBRARY

ಆನಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಗ್ರಂಥರತ್ನ ಮಾಲೆ ನಂ ೨.

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀವಾಲ್ಮೀಕೀಮಹರ್ಷಿಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವು

ಯುದ್ಧ ಕಾಂಡವು.

ಕರ್ಣಾಟಕವಚನವು

ಶ್ರೀಮದ್ಭದ್ರಾಶೈಲನಿಗಾಸರಸಿಕ

ಪಂಡಿತ ದೇವಶಿಖಾಮಣಿ ಅಳಸಿಂಗರಾಚಾರ್ಯರಚಿತವು.

ಮ ದ್ರಾ ಸು

ಆನಂದಮುದ್ರಾಕ್ಷರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ .

ಆರ ವೇಂಕಟೇಶ್ವರಕಂಪೆನಿಯವರಿಂದ

ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

1919

[ALL RIGHTS RESERVED]

All Rights Reserved.

ಕಾಪಿರೈಟ್, ೧೯೧೯—ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಸರ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಮದ್ರಾಸ್, ಅರ್ ವೇಂಕಟೇಶ್ವರಕಂಪನಿಯವರಿಗೆ ಸೇರಿದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಇಂಡಿಯಾದೇಶದ ಮತ್ತು ಹೊರದೇಶದ ಕಾಪಿರೈಟ್ ತೆಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇದರ ಯಾವುದಾ ಷರೂ ಭಾಗವನ್ನಾಗಲಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ಭಾಷಾಂತ ರೀಕರಿಸಿ ವಿಕ್ರಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಬೇರೂಬ್ಬರಿಗೂ ಬಾಧ್ಯತೆಯಿರದು ಈ ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿನ ಭಾವಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಪದಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಚಿತ್ರಪಟಗಳ ನ್ನಾಗಲಿ, ಇತರರು ಕಾಪೀಮೂಡದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂತವರು ಕಾಪಿರೈಟನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಂತಾಗುವುದು ಅದುದರಿಂದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಈ ಕಾಪಿರೈಟನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರು, ನಷ್ಟದ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ರೆಂದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದೆ.

ಯುದ್ಧಕಾಂಡದ ಕಥಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಸರ್ಗಸಂಖ್ಯೆ.

ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

೧. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಸಮುದ್ರತರಣಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದುದು ೨೦೭೧
೨. ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದುದು ೨೦೭೫
೩. ರಾಮನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು, ಲಂಕೆಯ ದುರ್ಗರಹ ಸ್ವಾಧಿ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದುದು ಹನುಮಂತನು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದುದು ೨೦೭೯
೪. ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ಸೇನಾಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಮಹಿಷಾಸುರಮಾರ್ಧಿನಿ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯೇ ಹೊರಟುದು ಹನುಮಂತನ ಮೇಲೆ ರಾಮನೂ, ಅಂಗದನಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಏರಿ ಪ್ರಯಾಣಹೊರಟುದು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶುಭನಿಮಿತ್ತಗಳೊಡನೆ ಸಮುದ್ರಪೀಠವನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿ ನೀಲನು ಸೇನೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು. ೨೦೮೩
೫. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಲು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು ೨೦೯೭
೬. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನು, ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ನಡೆಸಿ ಹೋದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಶತ್ರುಗಳು ದಂಡೆತ್ತಿಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದುದು ೨೧೦೨

೩. ಮಂತ್ರಿಗಳು ಶತ್ರುಬಲವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಆ ರಾವಣನ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನೇ ಹೋಗಲಿತ್ತ, ಮುಖಸ್ತುತಿಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದುದು ೨೧೦೩
- ೪ ಪ್ರಹಸ್ತ, ದುರ್ಮುಖ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರ, ನಿಕುಂಭರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳು ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೊಂಡುದು ೨೧೦೪
- ೫ ನಿಕುಂಭನ ಮಾತಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇರೆರಾಕ್ಷಸರೂ ಯುದ್ಧೋದ್ಗರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು, ವಿಭೀಷಣನು ಅವರಿಗೆ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ತಡೆದುದು ೨೧೦೫
- ೧೦ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದು ದುರೂದಲು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ನಾನಾದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿ ನುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನೂ ಹೇಳಿದುದು ೨೧೦೬
- ೧೧ ರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕದಲಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ ತಿರುಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂತ್ರಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು. ೨೧೦೭
- ೧೨ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸದಂತೆಯೇ ಆತನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕುಪಾಯವೇನೆಂದು ರಾವಣನು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದುದು ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವೊಂದೇ ಸಾಕಾಗಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡುದು. ೨೧೦೮
೧೩. ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದೆಳೆದು ಭೋಗಿಸೆಂದು ಮಹಾಪಾಶ್ವನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದುದು ರಾವಣನು ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪದಿಂದ ತಾನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿದುದು. ೨೧೦೯
೧೪. ತಿರುಗಿ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ೨೧೧೦

೧೫. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ವಿಭೀಷಣನ ಮತವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದುದು ವಿಭೀಷಣನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ದೂಷಿಸಿದುದು. ೨೧೩೬
೧೬. ರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ವಮಾನಿಸಲು, ಅವನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಆಗಲೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ೨೧೩೯
೧೭. ವಿಭೀಷಣನು ಮಂತ್ರಿಸಹಿತನಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ಕಡೆಗೆಬಂದು ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರರು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನು ವಧ್ಯನೆಂದು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು. ರಾಮನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವಾನರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಕೊನೆಗೆ ಹನುಮಂತನ ಮತದಂತೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವಾನರರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದುದು. ೨೧೪೪
೧೮. ಶ್ರೀರಾಮನು ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣವೇ ತನಗೆ ಮಹಾವ್ರತವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಕಪೋತಾಖ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದುದು. ೨೧೭೫
೧೯. ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮಸ್ತವಾನರರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದುದು ಸಮುದ್ರಲಂಘನ ಸನ್ನಾಹವು ೨೨೧೧
೨೦. ರಾಮನು ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ರಾವಣನು ಶಾರ್ದೂಲನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಕೇಳಿ, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ರಾಮನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶುಕನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು ವಾನರರು ಆ ಶುಕನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ರಾಮನು ಬೇಡವೆಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆದುದು ೨೨೧೮
೨೧. ರಾಮನು ದರ್ಭಶಯನದಲ್ಲಿಿದ್ದು ಮೂರುರಾತ್ರಿಗಳವರೆಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನಾರಾಧಿಸಿದರೂ, ಸಮುದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ

ದಿರಲು, ಕೋವದಿಂದ ಬಾಣವ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದುದು.
ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದುದು

೨೨೨೩

೨೨. ರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಮೇಲೆ, ಸಮುದ್ರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಳನನ್ನು ನಿಯೋಗಿಸಿ, ರಾಮನು ಹೊಡೆದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಡ್ದ ದ್ರುಮಕುಲೃದ ಮೇಲೆ ಬಿಡುವಂತೆ ವ್ಯಾರ್ಥಿಸಿದುದು ರಾಮನು ಸಲನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸೇತುವಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಸುವೇಲಾಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಲಿಪಿದುದು. ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರವು.

೨೨೩೦

೨೩. ಶ್ರೀರಾಮನು ಯುದ್ಧಸೂಚಕಗಳಾದ ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದುದು

೨೨೪೨

೨೪. ರಾಮನು ಸೇನೆಯನ್ನು ಗೆರುಡವೃಕ್ಷವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಶುಕನು ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು

೨೨೪೫

೨೫. ತಿರುಗಿ ರಾವಣನು ಶುಕಸಾರಣರೆಂಬ ಚಾರರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು ವಿಭೀಷಣನು ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದುದು ರಾಮನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಅವರು ತಾವು ಹೋಗಿಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು.

೨೨೫೦

೨೬. ರಾವಣನು ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಒಂದು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನೇರಿದುದು ಅಲ್ಲಿ ಸಾರಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ವಾನರಸೇನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯೂಧವತಿಕಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಅವರವರ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದುದು.

೨೨೫೬

೨೭. ಸಾರಣನು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಧಾನವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳನ್ನು
ರಾವಣನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದುದು ೨೨೬೨
೨೮. ಸಾರಣನು ತಿಳಿಸದೆಬಿಟ್ಟ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಶುಕ
ನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ ತೋರಿಸಿದುದು ೨೨೬೩
- ೨೯ ರಾವಣನು ಶುಕಸಾರಣರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ರಾಮನ
ಬಳಿಗೆ ಶಾರ್ದೂಲಾದಿಚಾರಣರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಅವ
ರನ್ನೂ ವಿಭೀಷಣನುಹಿಡಿದು ರಾಮನಮುಂದೆನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು ೨೨೭೩
- ೩೦ ರಾಮನು ವಾನರವೀರರೊಡನೆ ಸುವೇಲಾದ್ರಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ
ಬಂದಿಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಶಾರ್ದೂಲಾದಿಗಳು ರಾವಣನಿಗೆ
ತಿಳಿಸಿದುದು ೨೨೭೭
೩೧. ರಾವಣನು ಮಾಯಾವಿಯಾದ ವಿದ್ಯುಜ್ಞಹ್ವನಿಂದ ಕೃತ್ರಿಮವಾ
ದ ರಾಮಕಿರಸ್ಸನ್ನೂ, ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ಸೀತೆಯು ಹನು
ಮಂತನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಚೂಡಾಮಣಿ
ಯನ್ನೂ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸೀತೆಗೆ
ತಂದು ತೋರಿಸಿದುದು. ೨೨೮೨
- ೩೨ ಸೀತೆಯು ಮಾಯಾರಾಮಕಿರಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಲಪಿಸಿದುದು ೨೨೮೮
- ೩೩ ವಿಭೀಷಣನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಸರಮೆಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾ
ಧಾನಪಡಿಸಿದುದು ೨೨೯೪
- ೩೪ ಸರಮೆಯು ರಾವಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಬಂದು ಸೀ
ತೆಗೆ ಹೇಳಿದುದು ೨೩೦೦
- ೩೫ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸುವುದೇ ಅವಶ್ಯಕಾರ್ಯವೆಂದು ಮಾ
ಲ್ಯವಂತನು ರಾವಣನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದುದು ೨೩೦೪
- ೩೬- ರಾವಣನು ಮಾಲ್ಯವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ, ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣದ ರಕ್ಷ
ಣೆಗಾಗಿ ಸೇನೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು ೨೩೧೦
- ೩೭ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಗುಪ್ತವಿಧಾನವನ್ನು
ಮಾಡಿಸಿದುದು, ೨೩೧೩

- ೩೮ ರಾಮನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುವೇಲಾದ್ರಿ
ಯನ್ನೇರಿದುದು ೨೩೧೭
೩೯. ರಾಮನು ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ನೋಡಿದುದು ೨೩೨೦
- ೪೦ ಸುಗ್ರೀವರಾವಳರ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವು. ೨೩೨೩
- ೪೧ ರಾಮನು ಭಯಂಕರನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ಕಂಡುದು. ಅಂಗದ
ನು ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿ ಹೋದುದು. ರಾ
ಮನು ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದುದು ೨೩೨೮
- ೪೨ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ಯುದ್ಧಾರಂಭವು ೨೩೪೨
೪೩. ವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವು. ೨೩೪೭
೪೪. ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧವು ೨೩೫೨
- ೪೫ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಗು ಬದ್ಧರಾ
ಗಿದ್ದುದು. ೨೩೫೭
೪೬. ಸುಗ್ರೀವ ವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳು ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮ
ಣರ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಸಿದುದು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು
ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಡೆದುದು. ವಿಭೀ
ಷಣನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು, ಇಂದ್ರ
ಜಿತ್ತು ರಾವಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು ೨೩೬೨
೪೭. ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಕ
ವಿಮಾನದ ಮೇಲೇರಿಸಿ, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆಕರೆತಂದು, ನಾಗ
ಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತೋರಿ
ಸಿದುದು. ೨೩೬೮
- ೪೮ ಸೀತೆಯು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನಾ
ವಿಧವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸಿದುದು. ೨೩೭೧

- ೪೯ ರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿತನಾದ್ದು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ದುಃಖಿಸಿದುದು. ಮತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದುದು. ವಿಭೀಷಣನು ವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು ೨೩೭೬
- ೫೦ ವಿಭೀಷಣನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಅವಸೇಯನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸುಗ್ರೀವನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿದುದು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗರುತ್ಮಂತನು ಬಂದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ನಾಗಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದುದು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದು. ೨೩೮೧
೫೧. ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದು ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದುದು ೨೩೮೯
೫೨. ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹತನಾದುದು. ೨೩೯೪
- ೫೩ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ವಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಅಂಗದನು ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದುದು. ೨೩೯೮
೫೪. ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ಅಂಗದನಿಂದ ಹತನಾದುದು ೨೪೦೨
- ೫೫ ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಕಂಪನನು ಲಂಕೆಯ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹನುಮಂತನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದುದು. ೨೪೦೬
೫೬. ಅಕಂಪನನು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹತನಾದುದು. ೨೪೧೦
೫೭. ಪ್ರಹಸ್ತನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದು ೨೪೧೪
೫೮. ಪ್ರಹಸ್ತನು ನೀಲನಿಂದ ಹತನಾದುದು ೨೪೨೧

೫೯. ಪ್ರಹಸ್ತನ ವದನನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದು. ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು ರಾವಣನಿಂದ ಭಂಗ ಹೊಂದಿದುದು. ರಾವಣನ ಅವೋಘವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿದ್ದು. ರಾಮರಾವಣ ಯುದ್ಧವು. ರಾವಣನ ಕಿರೀಟಭಂಗವು.

೨೪೨೭

ಯುದ್ಧಕಾಂಡದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳ ಪಟ್ಟಿ.

ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತ್ವ ನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ, ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದುದು.	೨೧೩೩
ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ರಾ ಮನಲ್ಲಿ ತಾನು ಶರಣಾಗತಿಯಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾನರರ ನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು ರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಕರೆತರು ವಂತೆ ವಾನರರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದುದು.	೨೧೩೬
ವಾನರರು ಶುಕಸೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸದೊಡನೆ ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿರುವಾ ಗ, ರಾಮನು ಬೇಡವೆಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆದುದು	೨೨೨೧
ರಾಮನು ಮೂರುಗಾತ್ರಿಗಳವರೆಗೆ ದರ್ಭಶಯನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದುದು.	೨೨೨೬
ಸಮುದ್ರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಬ್ರ ಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಘಾನಮಾಡಿದುದು	೨೨೩೨
ನಲನು ವಾನರರ ಸಹಾಯವಿಂದು ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ಸೇತುವೆ ನ್ನು ಕಟ್ಟಿದುದು.	೨೨೪೦
ರಾಮಾಯಗಳು ವಾನರಸಮೂಹದೊಡನೆ ಸೇತುಮಾರ್ಗವಾ ಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದುದು	೨೨೪೫
ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರೂ ತಾವು ವಾನರಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಬಿಂದು ಪರಾಭವವನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮ ನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು.	೨೨೫೬
ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾವಣನು ಉನ್ನತಪ್ರಾ ಸಾದವನ್ನೇರಿ ನಿಂತುದು. ಸಾರಣನು ಅವನಿಗೆ ರಾಮ ನ ಕಡೆಯ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ವ ರ್ಣಿಸಿದುದು.	೨೨೫೭

ರಾವಣನು ರಾಮನ ಮಾಯಾಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತೋರಿಸಿದು
ದು. ಸೀತೆಯ ವ್ಯಸನವು

೨೨೮೮

ರಾವಣನು ಕೋಟಿಯಮೇಲೇರಿ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿ
ರುವಾಗ, ಸುಗ್ರೀವನು ಮೇಲೆಹಾರಿ ಅವನ ಕಿರೀಟವನ್ನು
ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದೊದೆದು ಕೆಡಹಿದುದು

೨೩೨೪

ಅಂಗದನ ರಾಯಭಾರವು ಅಂಗದನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕಟ್ಟುವಂತೆ ರಾ
ವಣನು ತನ್ನ ದೂತರಿಗೆ ನಿಯೋಗಿಸಿದುದು ಅಂಗದನು
ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದುದು.

೨೩೩೮

ರಾತ್ರಿಯುಂಟಾಗಿ. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮ
ಣರು ಮೂರ್ಛಿತರಾದುದು. ವಿಭೀಷಣನು ಸುಗ್ರೀ
ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು

೨೩೬೫

ಗರುತ್ಮಂತನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು. ಇವನನ್ನು
ಕಂಡೊಡನೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದೇಹವನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದ
ಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಯದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದು

೨೩೮೫

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಗರುತ್ಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ಯಾರೆಂದು
ಕೇಳಿದುದು ಗರುಡನು ರಾಮನಿಗೂ ತನಿಗೂ ಇಂತಕ್ಕ
ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು

೨೩೮೬

ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾವಣಶಕ್ತಿ ತಾಡದನಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿತರಾದುದು
ರಾಮರಾವಣಯುದ್ಧವು

೨೪೪೩

ರಾಮನು ರಾವಣನ ರಥವನ್ನೂ, ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ಭಂಗಿಸಿ, ಅವ
ನ ಕಿರೀಟಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿ, ಅವನ ದುಸ್ಥಿತಿಗಾ
ಗಿ ಮರುಕಗೊಂಡು, ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಯುದ್ಧ
ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿಬರುವಂತೆ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳು
ಹಿಸಿದುದು.

೨೪೪೮

ಶ್ರೀ ರ ಸ್ತು

ಶ್ರೀಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ.

ಇದುವರೆಗೆ ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಕಾರಭೂತೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕೃತ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಯುದ್ಧಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯಭೂತನಾದ ಈಶ್ವರನ ಕೃತ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾಂಡದಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕುಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುವ ಸದಾಚಾರಗಳೂ, ರಾಜನೀತಿಗಳೂ ಮಹಾದ್ಭುತಗಳಾಗಿರುವುವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು, ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣವೆಂಬ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಬಂದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿ ಮನ್ನಿಸಿರುವುದರಿಂದ “ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇ ಗುರವಃ ಸ್ತುತ್ಯಾಃ ಪರೋಕ್ಷೇ ಮಿತ್ರಬಾಂಧವಾಃ ಕರ್ಮಾಂತೇ ದಾಸಭೃತ್ಯಾಶ್ಚ ನ ಕದಾಚನ ಪುತ್ರಕಾಃ” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಬಂದ ಭೃತ್ಯನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂಬ ಲೋಕನೀತಿಯು ಬೋಧಿತವಾಗುವುದು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರರ ದಂಡಯಾತ್ರೆ, ಆತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಲೋಚನೆ, ಇತ್ಯಾದಿಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದ ರಾಜರಿಗಿರಬೇಕಾದ ಸೇನಾಬಲಮಂತ್ರಬಲಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು ತೋರಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಇತ್ತಲೇ ವಾನರಿಗೆ ರಾಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ, ಆತ್ತಲಾಗಿ ಲಂಕೆಯಿಂದ ವಿಭೀಷಣನ ನಿರ್ಗಮನವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವ ಸಂವರ್ಧಗಳಲ್ಲಿ “ಯಾಂತಿ ನ್ಯಾಯಪ್ರವೃತ್ತಸ್ಯ ತಿರ್ಯಂಜೋಪಿ ಸಹಾಯತಾಂ|ಅಪಂಥಾನಂ ತು ಗಚ್ಛಂತಂ ಸೋದರೋಪಿ ವಿಮುಂಚತಿ” ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವವನಿಗೆ ತಿರ್ಯಗ್ಗಂತುಗಳೂ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಬರುವುವು. ದುರ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕನನ್ನು, ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರೂ ತೊರೆಯುವರೆಂಬ ಅಮೂಲ್ಯ

ವಾದ ನೀತಿಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಲ್ಲದುವುದು ರಾವಣನಿಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಹಿತವಾದಗಳೂ, ಇತರದುರ್ಮುಂತ್ರಿಗಳು ಮಾಡಿದ ದುರ್ಬೋಧನೆಗಳೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸದಸದ್ವಿವೇಕಗಳ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನನಿರ್ದರ್ಶನಗಳು ರಾವಣಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ರಾಮನ ವಿಲಾಪವೂ, ನಂದಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭರತನ ಆಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಸನ್ನಾಹವೂ ಸಹೋದರರಲ್ಲರಬೇಕಾದ ಪರಸ್ಪರವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವವು ನೀತಿಯ ಆಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಮುಹಿಮೆಯು ಬೋಧಿತವಾಗುವುದು ಇದರಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಕಥಾಸಂದರ್ಭಗಳಿಂದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕನೀತಿಗಳೂ, ತತ್ವಾರ್ಥಗಳೂ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುವು

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಸಾರಭೂತವಾದ ವಿಭೀಷಣಶರಣಾಗತಿಯೂ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಭಯಪ್ರದಾನವೂ ವಿಶೇಷಜ್ಞಾನಬೋಧಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ವಿವರಿಸಿರುವ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳೂ, ಅವುರ್ದವಿಷಯಗಳೂ, ರಹಸ್ಯಭಾಗಗಳೂ, ಬಹಳ ಮನೋರಂಜಕಗಳಾಗಿ, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಾಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವವು ಈ ಅರ್ಥವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲವೂ ಅಭಯಪ್ರದಾನಸಾರಸಂಬಂಧ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಭಾಗವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವು ಯುದ್ಧಕಾಂಡವು.

—◆◆◆— { ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಹನು
ಮಂತನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದಾಳಿಂಗಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಸಮು
ದ್ರತರಣಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದುದು } —◆◆◆—

ರಾಮನು * ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು
ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವನು
ವಾನರರನ್ನು ಕೂರಿತು “ಭಲೆ! ಈ ಹನುಮಂ
ತನು ಸಾಧಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯವು ಬಹಳ ದೊ
ಡ್ಡದು! ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವನೂ
ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಲಾರನು! ಈ

* ಇಲ್ಲಿ ‘ಶ್ರುತ್ವಾ ಹನುಮತೋ ವಾಕ್ಯಂ’ ಎಂದು ಪ್ರಥಮಶ್ಲೋಕಾರಂಭವು
ಇಲ್ಲಿ “ಹನುಮತಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಮಕಾರವು ಗಾಯತ್ರಿಯ ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಕ್ಷರ
ವಾದುದರಿಂದ, ಇದುವರೆಗೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರಗ್ರಂಥಗಳು
ಮುಗಿದು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸಹಸ್ರವು ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಡುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯೋಚಿಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಬೇರೆಯವಂಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದೆಂದರೇನು? ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಒಂದುವೇಳೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನಿಹಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬದುಕಿಬರುವುದೆಂದರೇನು? ಗರುಡನೊಬ್ಬನು! ವಾಯುವೊಬ್ಬನು! ಈ ಹನುಮಂತನೊಬ್ಬನು! ಈ ಮೂವರು ಹೊರತು ಬೇರೊಬ್ಬನು ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವನೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ! ಆ ಗರುಡನಾದರೂ ವಾಯುವಿನ ಸಹಾಯವಿದ್ದ ಹೊರತು ದಾಟಲಾರನು! ಅಂತಹ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನೂ ಈ ಹನುಮಂತನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ದಾಟಿಬಂದಿರುವನಲ್ಲ! ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದುದೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಆ ಲಂಕೆಯಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ದೇವದಾನವ ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸ ನಾಗ ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅದನ್ನಿಹಿಸಲಾರರು! ರಾವಣನು ಎಷ್ಟೋ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎಷ್ಟೋ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಸಂಪನ್ನನಾದವನೂ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಆ ಲಂಕೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರನು. ಒಂದುವೇಳೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ಪ್ರಾಣದೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲಾರನು! ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿ, ಎಂತವರಿಗೂ ಇಹಿರಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಶಕ್ಯವು? ಎಷ್ಟೋ ಬಲಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾದರೂ ಈ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾಗಲಾರನು! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹನುಮಂತನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಈ ಭೃತ್ಯಕಾರ್ಯವು ಬಹಳ ಅತಿಶಯವಾದುದು! ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ನಡೆಸಿರುವನು! ತನಗೆ ಪ್ರಭುವಿನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೀತಾಸ್ವೀಕರಣವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿಬಂದಿರುವನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಭೃತ್ಯನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಅಸಾಧ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಮೇಲೆಯೂ, ತನಗಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಕಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಇತರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ನಡೆಸಿಬರುವನೋ ಅವನೇ ಉತ್ತಮಭೃತ್ಯನೆನಿಸಿ

ಸುವನು ಯಾವನು ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನಡೆಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಬೇರೆ ಯಾವಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಬರುವನೋ, ಅಂತವನು ಮಧ್ಯಮಭೃತ್ಯನೆನಿಸುವನು. ಯಾವನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ತಾನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆಸದಿರುವನೋ ಅವನು ಅಧಮಭೃತ್ಯನೆನಿಸುವನು. ಈ ಹನುಮಂತನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಭೃತ್ಯಲಕ್ಷಣವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಇವನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣವೆಂಬ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸಿ, ತಾನೂ ಅವಮಾನಪಡದೆ, ಲಂಕಾದಹನವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಧಿಕಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿರುವನು ಈಗ ಈ ಹನುಮಂತನು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡ ಬಂದುದರಿಂದ, ನಾನೂ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಇನ್ನೂ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಬದುಕುವಂತಾಯಿತು ! ಈತನೇ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆತ್ಮಹತ್ಯಾರೂಪವಾದ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಯಿತು ! ಹೀಗೆ ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಿದ ಈ ಹನುಮಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಭಾರವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿ ತಲ್ಲವ್ವೆ ? ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ತೀರಿಸಲಿ ! ಈ ವಿಚಾರವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊರಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ! ಇದುವರೆಗೂ ನಾನು ಈತನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಪ್ರಾಣದಾನಮಾಡಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಈಗ ನಾನು ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಮಾಡಲಿ ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟುಹೊರತು ನನ್ನ ಸಾಲವು ತೀರದು ! ಇವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾಲವೂ ಬಂದೊದಗಿರುವುದು ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆನು ! ಇದೋ * ಈಗ ನಾನು ಕೊಡುವ ಈ ಆಲಿಂಗನವೇ ಸರ್ವಸ್ವದಾನರೂಪವಾಗಿರಲಿ ! ”

ಇಲ್ಲಿ “ಎಷ ಸರ್ವಸ್ವಭೂತಸು ಪರಿಷ್ವಂಗೋ ಹನೂಮತಃ | ಮಯಾ ಕಾಲಮಿಮಂ ಶ್ರಾಪ್ಯ ದತ್ತಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು (ಎಷಃ)

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪುಳಕಿತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಬಂದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಆಪ್ತಿಕೊಂಡನು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ

ಈ ಆಲಿಂಗನವು ಈ ಆಲಿಂಗವೆಂತದು? ಸ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾದುದು. “ಇಚ್ಛಾ ಗೃಹೀತಾ ಭಿಮತೋರಾದೇಹಃ” ಎಂಬಂತೆ ರಾಮನು ಈ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆಸೆ ಪಟ್ಟು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ತನಗೆ ಬಹಳ ಅಭಿಮತವಾಗಿಯೂ, ಮಹತ್ವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ದೇಹವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಸುರುವುದಾಗಿ ಭಾವವು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ತಮಗೆ ನಿರವಧಿಕಭೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಜನಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವರಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನೂ ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಸ್ವಾನುಭವಸಿದ್ಧವಾದ ತನ್ನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೇ ಆಲಿಂಗನವೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವುದಾಗಿ ಭಾವವು (ನರ್ಮಪ್ಪಭೂತ) ಈ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವಯಾವ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ, ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ತದಿಂತರವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೊರತೆಯೇ ಏರ್ಪಡುವುದು ಈ ದೇಹವಾದರೋ ಸಮಸ್ತಚರಾಚರಗಳಿಗೂ ನಿತ್ಯಾಶ್ರಯವಾದುದರಿಂದ, ಇದನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕಗಳಾದ ಸರ್ವಸ್ವಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವವು. (ಪರಿಷ್ಕರ್ಷಣಾ ಹನುಮತ) ಈ ಆಲಿಂಗನವಾದರೂ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಚಿತವು. ಅಮೃತವನ್ನು ಭುಜಿಸಿದವರಿಗೆ ಗಂಜಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದಲ್ಲವೆ? ಯಾವನಿಗೆ ಯಾವವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ರುಚಿಯುಂಟೋ ಅವನಿಗೆ ಆ ವಸ್ತುವನ್ನೇಕೊಡಬೇಕಾದುದರಿಂದ “ಸೈಹೋ ಮೇ ಪರಮೋರಾರ್ಜ” ಎಂಬಂತೆ, ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪರಮಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಅದನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟುಸುರುವುದಾಗಿ ಭಾವವು. (ಮಯಾಕಾಲ ಮಿಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ) ಇಂತಹ ಸಮಯವು ಸಿಕ್ಕಿರುವಾಗ, ಈಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ತಕ್ಕುದಿಲ್ಲವು. (ಮಹಾತ್ಮನ.) ಮಹಾಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು, ಅಥವಾ ಮಹಾದಾರ್ವಣ್ಯವುಳ್ಳವನು ವೇಷ್ಯದ್ವೈಧನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಸೀತೆಗೆ ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವಳ ದೇಹವನ್ನಿಳಿಸಿದನು. ಅವಳ ವಿವೋಗದುಃಖದಿಂದ “ಅನಗಾಹ್ಯಾರ್ಣವಂ ಸ್ವಪ್ನೇ” ಎಂದು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಅವಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನಿಳಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೇಹದಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ನನ್ನ ಬಂದು ದೇಹವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದರೂ, ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ಮಹಾದಾರ್ವಣ್ಯ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವಾಗಿದೆಂದು ಭಾವವು.

ಹಾಗೆ “ನಾವು ಸೀತಾನ್ವೇಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವೇನೋ ಬಹಳ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿಯೇ ನೆರವೇರಿತು ! ಆದರೇನು ? ಮುಂದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ದುಸ್ತರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದು ಹೇಗೆ ? ಇದನ್ನು ನೆನಪಿಕ್ಕೊಂಡರೆ ಈಗಿನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಿಂದಿಂತಾದ ನನ್ನ ಸಂತೋಷವೂ ತಗ್ಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಕಳವಳವುಂಟಾಗುವುದು. ಈ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅಷ್ಟು ದುಸ್ತರವಾದ ಅಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಅದರ ದಕ್ಷಿಣತೀರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸೇರಬಲ್ಲರು ? *ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಬರುವೆವೆಂಬ ಭರವಸವನ್ನು ಸೀತೆಗೂ ಕೊಟ್ಟುಬಂದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಈ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಆ ದಕ್ಷಿಣತೀರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವ ಉಪಾಯವೇನು !” ಎಂದನು. ಮಹಾಬಾಹುವಾಗಿಯೂ, ಶತ್ರುಸೂದನನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ರಾಮನು ಚಿಂತೆಯಿಂದ, ಕೊರಗುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—◆◆◆ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು. ◆◆◆—

ಹೀಗೆ ದುಃಖದಿಂದ ಕೂರಗುತ್ತಿರುವ ದಶರಥವೃತ್ತನಾದ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ, † ಮಿತ್ರಗುಣಸಂಪನ್ನನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ದುಃಖನಿವಾರಕಗಳಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ರಾಮಾ ! ಇದೇನು ! ನೀನೂ ಹೀಗೆ ಕ್ಷುದ್ರಜನದಂತೆ ದುಃಖಿಸುವುದೆಂದರೇನು ? ದುಃಖಿಸಬೇಡ ! ಕೃತ

* ಇಲ್ಲಿ “ಯದ್ಯಪ್ಯೇಷತು ವೃತ್ತಾಂತೋ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಗದಿತೋಮಮ್ ! ಸಮುದ್ರ ಪಾರಗಮನೇ ಹರೀಣಾಂ ಕಿಮಿವೋತ್ತರಮ್” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ “ಸೀತೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದಾಯಿತು. ಇದರ ಮುಂದೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕುಪಾಯವೇನು ?” ಎಂದು ಅರ್ಥಾಂತರವನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು.

† ಇಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಗುಣಸಂಪನ್ನನೆಂದರೆ, “ಆಪದ್ಯುನ್ಮಾರ್ಗಗಮನೇ ಕಾರ್ಯಕಾಲಾತ್ಯಯೇಷುಚಿ | ಅವೈಷ್ಣೋಪಿ ಹಿತಾನ್ವೇಷೀ ಬ್ರೂಯಾತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಭಾಷಿತಂ” ಎಂದೂ ‘ಶುಚಿತಾ ತ್ಯಾಗಿತಾ ಶೌರ್ಯಂ ಸಮಾನಸುಖದುಃಖಿತಾ | ಅನುರಾಗಶ್ಚ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಂ ಸತ್ಯತಾಚಿ ಸುಹೃದ್ಗುಣಾಃ || ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ಮಿತ್ರಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನ ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ತಾನೂ ಸಮಭಾಗಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು.

ಘನು ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುವಂತೆ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೇದವನ್ನು ನಿಶ್ಚೀ
ಷವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು' ನೀನು ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೋ ನನಗೆ
ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ! ನಮಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿದ
ಮೇಲೆ ಜಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು? ಇದರಮೇಲೆ ನೀನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ
ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನು ಉಹಾಪೋಹಜ್ಞಾನ
ವುಳ್ಳವನು. ಮುಂದೆ ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಅಸಾ
ಧಾರಣಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸ
ಬೇಕಾದುದೇನು? ಯೋಗಿಯಾದವನು ಮೋಕ್ಷವಿರುದ್ಧವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು
ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಹೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವಾದ ಈ ವ್ಯ
ಸನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಸಮದ್ರವು ಎಷ್ಟೇ ಮಹಾನಕ್ರಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ' ನಾವು ಅದನ್ನು ದಾಟುವೆವು. ಲಂಕೆ
ಯಪ್ರಾಕಾರವನ್ನೂ ಏರುವೆವು. ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನೂ ನಾವೇ ಕೊಲ್ಲುವೆವು.
ಈವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ' ನೀನುಮಾತ್ರ
ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಿರು' ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ದೀನನಾಗಿ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೊರಗುವವನಿಗೆ, ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಡುವು
ವು. ಮೇಲೆಮೇಲೆ ವ್ಯಸನವೂ ಹೆಚ್ಚುವುದು ರಾಮಾ' ನಮ್ಮಕಡೆಯ ಈ ವಾ
ನರರನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ' ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಶೂರರು' ಬ
ಹಳಸಮರ್ಥರು ' ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ
ಇವರು ಹಿಂಜರಿಯುವವರಲ್ಲ ' ಇವರ ಸಂತೋಷವೇ ಇವರಿಗಿರುವ ಮಹೋ
ತ್ಸಾಹವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನೋಡು ' ಇವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೊದ
ಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟು' ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯ
ಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶ್ರಮವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ' ನೀನುಮಾತ್ರ
ಧೈರ್ಯಗುಂದದೆ ನಮಗೆ ಆಗಾಗ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಾಕು!
ನಾವೇ ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಪಾಪಕರ್ಮಿಯಾದ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂ
ದು, ಸೀತೆಯನ್ನೂ ತಂದು ಬಿಡುವೆವು. ಮುಂದೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇ
ತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನಗಿರುವ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾ

ಗಲಿ, ನೀನು ನಮಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕು! ತ್ರಿಕೂಟತಿಖರದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು! ಅದು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ರಾವಣನು ಹತನಾದಂತೆಯೇ ತಿಳಿ! ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ, ದೇವೇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ ದೇವಾಸುರರಾದರೂ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾರರು! ಲಂಕೆಯವರೆಗೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಅಕ್ಷಣವೇ ನಮ್ಮ ವಾನರಸೇನೆಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಜಯಿಸಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ವಾನರರಿಗೆ ಜಯವೆಂದು ತಿಳಿ! ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಈ ವಾನರರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹಾಶೂರರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕಾಮರೂಪಿಗಳು! ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಕಿತ್ತುತರುವುದಕ್ಕೂ ಇರರಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು! ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಧೈರ್ಯಗಡಬಾರದು! ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಈ ನಿನ್ನ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ವ್ಯಸನಪೀಡಿತನಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನ ಸಹಜವಾದ ಶೌರ್ಯವೂ ನಶಿಸುವುದು! ಎಲೈ ಪ್ರಾಜ್ಞನೆ! ಶೌರ್ಯವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಪುರುಷನು ಇಂತಹ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾದುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಕೂಡಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರಬೇಕು! ಅದುದರಿಂದ ಶೌರ್ಯಪ್ರಧಾನನಾದವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದ ಧೈರ್ಯವನ್ನೇ ನೀನೂ ಅವಲಂಬಿಸು! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶೂರರಾದ ಪುರುಷರಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿನ್ನಂತವರಿಗೆ, ಕೈತಪ್ಪಿಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಲಿ, ಕೆಟ್ಟುಹೋದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಲಿ ದುಃಖಿಸುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ದುಃಖಿಸುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಾರ್ಥಗಳೂ ಕೆಡುವುವು. ನೀನಾದರೋ ಬುದ್ಧಿವಂತರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿದವನು ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು. ಇದರಮೇಲೆ ನನ್ನಂತಹ ಸಹಾಯಕರೂ ಸಿನಿಗಿರುವಾಗ ಶತ್ರುವನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರೆಯಾ? ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು. ಎಲೈ ರಘುವಂಶೋತ್ತಮನೆ! ನೀನು ಯುದ್ಧ

ದಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ನಿಂತರೆ, ನಿನಗಿದಿರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ವೀರನು, ಈ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಇರುವನೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ! ನೀನು ಈ ನಮ್ಮ ವಾನರರಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಭಾರವು ಎಂದಿಗೂ ಕೆಡಲಾರದು. ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಅಸಾರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ದಾಟುವೆ! ಸೀತೆಯನ್ನೂ ನೋಡುವೆ! ಇದುವರೆಗೆ ದುಃಖಿಸಿದುದೇ ಸಾಕು! ಇನ್ನಾದರೂ ಕ್ರೋಧವನ್ನವಲಂಬಿಸು! ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಂದಭಾಗ್ಯರಾಗುವರು. ಕೋಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಪಡುವರು! ಇನ್ನು ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡು. ಈ ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದಕ್ಷಿಣವೇ ನಮಗೆ ಜಯವು ಸಿದ್ಧವೆಂದೇ ತಿಳಿ! ಅದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ನೀನು ಸೇತುಬಂಧನಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಈ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಮಹಾಶೂರರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕಾಮರೂಪಿಗಳು! ಅದರೂ ಅವರು ಆಯುಧಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಬಲ್ಲರೆಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬೇಡ! ಕಲ್ಲುಮರಗಳಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾಧ್ವಂಸಮಾಡಬಲ್ಲರು! ನಾವು ಹೇಗಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾಟಿಬಿಟ್ಟರೆ, ರಾವಣನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ತಂತೆಯೇ ನಾನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವೆನು ಎಲೈ ಯುದ್ಧೋತ್ಸುಕನಿ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನು? ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಜಯವು ಸಿದ್ಧವು! ನನಗೆ ಆಗಲೇ ಶುಭನಿಮಿತ್ತಗಳೂ ತೋರುತ್ತಿರುವುವು! ಮತ್ತು ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಹರ್ಷವೇ ಮುಂದಿನ ಜಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು.” ಎಂದನು. *ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

* ಈ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ ಮನುಷ್ಯಭಾವವನ್ನು ಸರಿಸಿ, “ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವ ಬಗೆಯೇ” ನೆಂದು ದುಃಖಿಸಿದುದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಸಮಾಧಾನಹೇಳಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರಿದುದೂ, ಅದರಮೇಲೆ ರಾಮನು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮುಂದೆ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ದುರ್ಗರಹೆ ಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದುದೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

—◆— { ರಾಮನು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕುರಿತು, ಲಂಕೆಯು }
 ದುರ್ಗರಹಸ್ಯಾದಿಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದುದು
 ಹನುಮಂತನು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದುದು. —◆—

ಸಾರಜ್ಞನಾದ ರಾಮನು, ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಮಾತನ್ನನುಮೋದಿಸುತ್ತ, “ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸರಿ” ನಾವು ಹೇಗಾದರೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಬಿಡಬಹುದು! ಅದೇನೂ ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ನನ್ನ ತಪಶ್ಚಕ್ತಿಯಿಂದಲೋ, ಸೇತುಬಂಧನದಿಂದಲೋ, ಕೊನೆಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಶೋಷಿಸುವುದರಿಂದಲೋ, ಹೇಗೋ ಒಂದುವಿಧದಿಂದ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು! ಇನ್ನು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ! ಅದರ ಮೊದಲು ಆ ಲಂಕೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಲೆ ವಾಯುಪುತ್ರನೆ! ದುರ್ಗಮವಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಗಿರುವ ದುರ್ಗಗಳೆಷ್ಟು? ಅಲ್ಲಿನ ಕೋಟೆಗಳೆಷ್ಟು? ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು! ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸ ಸೈನ್ಯದ ಪರಿಮಾಣವೆಷ್ಟು? ಆ ಲಂಕೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ರಕ್ಷಣಕ್ರಿಯೆಗಳ ರೀತಿಯೇನು? ಪುರರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಕೋಟೆಕಂದಕಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸಗೃಹಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ರಮವನ್ನೂ ವಿವರಿಸು! ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿ ದಿರಾಗಿ ನೋಡಿದಂತೆ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು ನೀನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಅದರೊಳಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಿನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಬಂದಿರುವೆಯಷ್ಟೆ? ಮತ್ತು ಆ ಯಾಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ, ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಬಹಳ ಸಮರ್ಥನಾದುದರಿಂದ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನಗೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದ ಆ ಹನುಮಂತನು, ತಿರುಗಿ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಮಾ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ದುರ್ಗಪ್ರಾಕಾರನಿರ್ಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಲಂಕೆಯು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ತ

ವಾದ ರಾವಣನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ರಾವಣನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಲಂಕೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಅತ್ಯಂತಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಸಮುದ್ರದ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸೈನ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ವಾಹನಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು.” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. “ರಾಮಾ! ಆ ಲಂಕೆಯ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯಸಂತೋಷಿಗಳಾಗಿರುವರು! ಅಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮದದಾನಿಗಳು ತುಂಬಿರುವುವು. ಆ ಪಟ್ಟಣವು ಅತಿವಿಶಾಲವಾಗಿ, ಅನೇಕರಥಗಳಿಂದಲೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ಬಹಳಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸಭಟರಿಂದಲೂ ನಿಬಿಡವಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೇ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ದೊಡ್ಡಬಾಗಿಲುಗಳುಂಟು! ಆ ಬಾಗಿಲಿನ ಕದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಧೃಢವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವಲ್ಲದೆ, ಒಂದೊಂದು ಬಾಗಿಲಿಗೂ ಬಲವಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಅಗುಳಿಗಳು ನಾಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು ಒಂದೊಂದು ಬಾಗಿಲೂ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿರುವುದು. ಒಂದೊಂದು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ತಿಲೆಗಳನ್ನೂ ವರ್ಷಸತಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿರುವರು! ಯಾವ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವು ಬಂದರೂ ಆ ಯಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯುವುವು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ವೀರರಾದ ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರು, ನೂರಾರುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಫುಗಳೆಂಬ ಉಕ್ಕಿನ ಆಯುಧಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕಾಡುವವರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹದಕೊಟ್ಟು ಸುರಿಸಿರುವ ಆ ಆಯುಧಗಳು ನೋಡುವಾಗಲೇ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುವು ಆ ಲಂಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ದೊಡ್ಡ ಕೋಟೆಯಿರುವುದು ಯಾವ ಶತ್ರುಗಳಿಗೂ ಅದನ್ನೇರಿ ಹೋಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಾಕಾರದ ಗೋಡೆಗಳಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ವಜ್ರ, ವೈಡೂರ್ಯ, ಮತ್ತು, ಹವಳ ಮುಂತಾದ ನವರತ್ನಗಳು ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು ಆ ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ, ಮಹಾಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಅತ್ಯಂತತೀತಲವಾದ ನೀರುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಬಹಳ ಅಳವಾಗಿಯೂ, ಮೊ

ಸಳೆ, ವೀನು ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯಾಶ್ರಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಂದಕವುಂಟು ಅದರಮೇಲೆ ಸಂಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಲಗೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸೇತುವೆಗಳುಂಟು ಅವು ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವುವಲ್ಲದೆ, ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿ ಸಂಚಾರಕ್ಕನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಯಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಗುಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ಆ ಯಂತ್ರಗಳೇ ಕಂದಕಗಳಮೇಲೆ ಸಂಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಗಳು ಬಂದಾಗ, ಅವುಗಳ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಂತೆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುವು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸಭಟರಿಗಾಗಿ ಅನೇಕಗೃಹಗಳೂ ಏರ್ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರದ್ವಾರದಲ್ಲಿರುವ ಹಲಗೆಯು ಬಹಳ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿಯೂ, ದೃಢವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಕದಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಧಾರವಾಗಿ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಸುಖವಸ್ತುಂಜಗಳು ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರು ಕುಳಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಡುಸಡುವೆ ಬಂಗಾರದ ಜಗತಿಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು ರಾಮಾ! ರಾವಣನು ದ್ಯೂತಮದ್ಯಾದವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಪ್ರತಿಏನವೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ, ಯಾವಾಗಲೂ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು ಮತ್ತು ಆ ಲಂಕೆಯು ತ್ರಿಕೂಟಪರ್ವತಶಿಖರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಅದನ್ನೇರಿ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ! ದೇವತೆಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದಾದರೂ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ನೋಡುವಾಗಲೇ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು! ಜಲದುರ್ಗ, ವನದುರ್ಗ, ಪರ್ವತದುರ್ಗ, ಕೃತ್ರಿಮದುರ್ಗಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕುದುರ್ಗಗಳೂ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಈ ದುರ್ಗರಕ್ಷಣವೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಆ ಲಂಕೆಯು ಅಪಾರವಾದ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಅಚ್ಚೆಯ ತೀರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇತರರಿಗೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಡಗಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ! ಬೇರೆ

ಯವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ! ಅನುಹಾಸ ಮುದ್ರವೇ ಲಂಕೆಗೆ ಜಲದುರ್ಗಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವುದು ದೇವಪುರದಂತಿರುವ ಆ ಲಂಕೆಯು ತ್ರಿಕೂಟಪರ್ವತಾಗ್ರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಪರ್ವತದುರ್ಗವಾಗಿ, ಅನೇಕುದುರೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಜಯಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವನಪರ್ವತದುರ್ಗಗಳೆರಡೂ ರಕ್ಷಕಗಳಾಗಿರುವುವು ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾವಣನ ನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಕಡೆಯಲ್ಲಿನೋ ಡಿದರೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸತಕ್ಕ ಶತಸ್ಥಿಗಳೂ, ನಾನಾವಿಧಯಂತ್ರಗಳೂ, ಕಂದಕಗಳೂ ತುಂಬಿರುವುವಲ್ಲದೆ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವಶೋಭೆಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುವು. ಆ ಲಂಕೆಯ ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾವಲಿರುವರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಶೂಲಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವರು ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಖಡ್ಗಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರು! ಅವರನ್ನಿ ದಿರಿಸುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಅದರ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಲಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರು ಕಾಡಿರುವರು! ಆ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪದಾತಿಗಳೇ ಲೋಕೈಕವೀರರನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು ಅದರ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರು ಕಾವಲಾಗಿರುವರು! ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದರಾಗಿ, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವರು ! ಉತ್ತರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನೂರುಕೋಟಿ ರಾಕ್ಷಸರಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಥಿಕರಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ರಾವೃತರಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಅನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವವರಾಗಿಯೂ ಇರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ರಾವಣನ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವರು ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಲಂಕೆಯ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಸಾವಿರವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಾವಲಿರುವರು. ಅವರನ್ನಿ ದಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಖ್ಯೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಒಂದುಕೋಟಿಯವರೆಗೂ ಇರುವುದು.. ರಾಮಾ ! ಆದರೇನು ? ನಾನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗಲೇ ಆ ಲಂಕೆಯ ಸುತ್ತಿನ ಕಂದಕಗಳಮೇಲಿರುವ ಮರದ ಸೇತುವೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುರಿದಿರುವೆನು. ಅಲ್ಲಿನ ಬಾಗಿಲಗುಳಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುಡಿಮಾಡಿರುವೆನು ಆ ಲಂ

ಕೆಯನ್ನೂ ಸುಟ್ಟಿರುವೆನು ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಕಾರಗಳನ್ನೂ ಕೆಡಹಿ ಬಂದಿರುವೆನು ಆ ದುರರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಮಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಷ್ಟವೇನೂ ತೋರದು' ಮತ್ತನಾನು ಅಲ್ಲಿನ ರಾವಣಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಭಾಗವನ್ನು ಕೊಂಡೂ ಬಂದಿರುವೆನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಒಂದುಪಾಯದಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕು ನಾವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದೊಂದೇ ತಡೆ! ಅದನ್ನು ದಾಟಿದಮೇಲೆ ಲಂಕೆಯು ಹತವಾದಂತೆಯೇ ತಿಳಿ' ರಾಮಾ! ಈ ಅಂಗದನು! ಈ ಮೈಂದನು! ಈ ದ್ವಂದನು! ಈ ಜಾಂಬವಂತನು! ಈ ಪನಸನು! ಈ ನಲನು! ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಈ ನೀಲನು! ಇವರಿಷ್ಟ ಮಂದಿಯೇ ಸಾಕು! ಇತರ ವಾನರಸೈನ್ಯದಿಂದ ನಮಗೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇ ಇಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇನೆಗೆತಕ್ಕ ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಬಲ್ಲರು ಇವರು ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪರ್ವತಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಶೋರಣಪ್ರಾಕಾರಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸಗೃಹಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅದರ ಕಂದಕವೊಡನೆಯೂ ಕಿತ್ತು ತರಬಲ್ಲರು ಈ ಸಮಸ್ತ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾರಭೂತರಾದ ಈ ಅಂಗದಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಈಗಲೇ ನೀನು ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡು! ಅನುಕೂಲವಾದ ಶುಭಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಜಯಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ನಮಗೂ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡು" ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು

{ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ಸೇನಾಸನ್ನಾಹಗೆ }
 { ಇನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟುದು }
 { ಹನುಮಂತನಮೇಲೆ ರಾಮನೂ, ಅಂಗದನಮೇಲೆ ಲ }
 { ಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಏರಿ ಪ್ರಯಾಣಹೊರಟುದು. ಮಾರ್ಗ }
 { ದಲ್ಲಿ ಶುಭನಿಮಿತ್ತಗಳೊಡನೆ ಸಮುದ್ರತೀರವನ್ನು ಸೇ }
 { ರಿದಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿ ನೀಲನು ಸೇನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು }

ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ತಿರುಗಿ

ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ವಾಯುವುತ್ರನೆ ! ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ರಾವಣ ನಗರಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ ? ಅದರೇನು ? ಇರಲಿ ? ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ನಾನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವೆನು ನೋಡು ! ಇದು ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸುಗ್ರೀವನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, “ಸುಗ್ರೀವಾ ! ಈ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯಾಣಹೊರಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು. ಈಗ ಸೂರ್ಯನು ನಡುಹಗಲಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಅಭಿಜಿನ್ಮಹೂರ್ತವೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತಕಾಲವು. ಇದೇ ಜಯಸೂಚಕವಾದ ಶುಭಮುಹೂರ್ತವು ಸೂರ್ಯನು ಮಧ್ಯಗತನಾಗಿರುವಾಗ, ಈ ಅಭಿಜಿನ್ಮಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಜಯವು ಸಿದ್ಧವು ನಾವು ಈ ಜಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಹೊರಟರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದುಯ್ದು ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೆತಾನೆ ಇನ್ನೊಂದಿಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು ? ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವನೊಕ್ಕೊಡ, ಸಾಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಮೃತಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬದುಕುವಂತೆ, ಪ್ರಾಣಾಂತಕರವಾದ ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿರುವ ಸೀತೆಯು, ನಮ್ಮ ಈ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆಶೋತ್ತರವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಎಲೆ ಸುಗ್ರೀವಾ ! ಈಗ *ಉತ್ತರಾಶ್ವಿನ್ಮಾಸದಿಂದ ಪುನರ್ವಸುನಿವಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನನಗೆ ಇದು ಸಾಧನತಾರಾಯು. ನಾಳೆ ಚಂದ್ರನು ಹಸ್ತನಕ್ಷತ್ರದೊಡನೆ ಸೇರುವನು ಅದು ನನಗೆ ವಧತಾರಯಾಗುವುದು ಅದುದರಿಂದ ನಮಸ್ತಸ್ಯೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಈ ದಿನವೇ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವೆವು ಇದೋ ! ಆಗಲೇ ನನಗೆ ಶುಭನಿಮಿತ್ತಗಳೂ ತೋರುತ್ತಿರುವುವು ಈಗ ಹೊರಟರೆ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ತರುವುದೇ ನಿಜವು ಇದೋ ? ಈಗ ನನ್ನ ನೇತ್ರವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಅದಿರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗೆ ಜಯವು ಸಿದ್ಧವೆಂಬುದನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುವಂತಿರುವುದು” ಎಂದನು ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಸಂತೋಷ

* ಉತ್ತರಾಶ್ವಿನ್ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಪ್ರಯಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಹಿಂದನುಮೋದಿಸಲು, ಕಾರ್ಯನಿಪುಣನಾದ ರಾಮನು, ತಿರುಗಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ವಾನರೇಂದ್ರನೆ! ಮುಂದೆ ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀಲನು ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಮುಂದಾಗಿ ಹೋಗಲಿ! ವೇಗ ಶಾಲಿಗಳಾದ ನೂರುಸಾವಿರಮಂದಿ ವಾನರರು ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಸಂಗಡಲೇ ಹೋಗಬೇಕು.” ಎಂದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನೀಲನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಲು, ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು “ಎಲೆ ಸೇನಾಪತಿ! ಫಲಮೂಲಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ತಂಪಾದ ಮರಗಳ ಸಾಲಿ ನಿಂದಲೂ, ತೀತಲವಾದ ನೀರಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜೇನು ಸಿಕ್ಕ ತಕ್ಕ ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ದಾರಿಯಿಂದ ಈ ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ತವಾನರ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಬೇಕು ನಾವು ಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ, ದುರಾತ್ಮರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಬಹುದಾದ ಫಲಮೂಲಗಳಿಗೂ, ಪಾಸದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೂ ವಿಷಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕೆಡಿಸಬಹುದು ಅದಕ್ಕವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ನಾವು ಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾದ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಜಲದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನಿರಿಸಬಹುದು. ಅದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ವಾನರರು ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಆಕಾಶದಿಂದಲೇ ಆಯಾಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹೋಗಬೇಕು ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ನಿಸ್ಸಾರವೆಂದು ನಿನಗೆ ತೋರಬಹುದೋ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಡು? ನೀಲಾ! ಈಗ ನಾವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೇನೋ ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದುದು! ಅದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ತಪ್ಪದೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಸಮದ್ರಪ್ರವಾಹದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಮುಖಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ವಾನರವೀರರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬೇಕು. ಗೋಸಮೂಹದ ಮುಂದೆಹೋಗುವ ಮಹಾವೃಷ

ಭಿಗಳಂತೆ, ಪರ್ಮತಾಕಾರವುಳ್ಳ ಗಜನೂ, ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯನಾದ ಗವಯನೂ, ಗವಾಕ್ಷನೂ ಆ ಸೇನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಲಿ ! ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಋಷಭನು ಆ ಸೇನೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ ! ಮಧ್ಯದಾನೆಯಂತೆ ಇತರಿಂದ ಇದಿರಿಸಲಾಗದ ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ಗಂಧಮಾದನನು, ಆ ಸೇನೆಗೆ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ ! ನಾನು ಐರಾವತವನ್ನೇರಿದ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಈ ಹನುಮಂತನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಸಮಸ್ತಸೈನಿಕರಿಗೂ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ, ಸೇನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವೆನು ಯಕ್ಷರಾಜನಾದ ಕುಬೇರನು ಸಾರ್ವಭೌಮವೆಂಬ ದಿಗ್ಗಜವನ್ನೇರಿ ಬರುವಂತೆ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಗಂದನಮೇಲೇರಿ ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರಲಿ ! ಜಾಂಬವಂತನೂ, ಸುಷೇಣನೂ, ವೇಗದರ್ಶಿಯೂ ಈ ಮೂವರೂ ಆ ಸೇನೆಯ ಉದರಪ್ರದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಬರಲಿ ! ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ಯಕ್ಷರಾಜನು ಆ ಮೂವರಿಗೂ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರಲಿ” ಎಂದನು. ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಅಧಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರನ್ನು ಕರೆದು, ಆಗಲೇ ಪ್ರಯಾಣಹೊರಡುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಆಗಲೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಡಗಿದ್ದ ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹೊರಟರು ರಾಮನೂಕೂಡ, ಸುಗ್ರೀವನಿಂದಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದಲೂ ಪುರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಆ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಯಾಣಹೊರಟ ರಾಮನ ಸುತ್ತಲೂ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆನೆಯ ಹಿಂಡಿನಂತೆ ಅನೇಕವಾನರಸೈನ್ಯವು ನೂರುನೂರಾಗಿಯೂ, ಸಾವಿರಸಾವಿರವಾಗಿಯೂ, ಲಕ್ಷಲಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಕೋಟಿಕೋಟಿಯಾಗಿಯೂ ಹೊರಟುಬಂದಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ದೂಡ್ಡವಾನರಸೈನ್ಯವು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಹೊರಟಿತು. ವೀರ್ಯದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆ ವಾನರರಾದರೋ ಮಹೋತ್ಸಾಹಗೊಂಡವರಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಮೇಲೆ ನೆಗೆಯುವರು ! ಒಮ್ಮೆ ಹಾರುವರು ! ಒಮ್ಮೆ ಗರ್ಜಿಸುವರು ! ಅಗಾಗ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವರು ! ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹರದಿಂದೋಡುವರು ! ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನವರು.

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಜೇನನ್ನು ಕುಡಿಯುವರು' ಹೀಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದರು. ಮತ್ತು ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿನೋದಾರ್ಥವಾಗಿ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನೇ ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿ ತರುವವರು ಕೆಲವರು' ತಮ್ಮ ಬಲದ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಿಹಾಕುವವರು ಕೆಲವರು' ಬಿಳುವೆರನ್ನು ಕೈಯಿಂದಾತುಕೊಳ್ಳುವವರು ಕೆಲವರು' ನಿಂತಿದ್ದವರನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವವರು ಕೆಲವರು' ಹೀಗೆ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ವಿನೋದದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವಾನರರು ಆಗಾಗ ರಾಮನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು “ನಾವು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಕೊಂದೇಬರಬೇಕು” ಎಂದು ವೀರವಾದದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವೀರನಾದ ನೀಲನೂ, ಋಷಭನೂ, ಕುಮುದನೂ, ಅನೇಕವಾನರಸಮೂಹದೊಡನೆ ಸೇನೆಗೆ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು, ದಾರಿಯನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಬಂದರು ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೂ, ರಾಮನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಬಹಳಮಂದಿ ವಾನರರೊಡನೆ ಸೇನೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ವೀರನಾದ ಶತಬಲಿಯೆಂಬ ವಾನರನು ಹತ್ತುಕೋಟಿವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ತಾನೇ ಮುಖ್ಯರಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಕೇಸರಿಯೆಂಬ ವಾನರೋತ್ತಮನೂ, ಪನಸನೂ, ಗಜನೂ, ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಅರ್ಕನೂ ನೂರುಕೋಟಿ ವಾನರರೊಡಗೂಡಿ, ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಸುಷೇಣ ಜಾಂಬವಂತರಿಬ್ಬರೂ ಅನೇಕಭಲ್ಲೂಕಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ವಾನರಸೇನೆಯ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ವೀರನಾದ ನೀಲನು, ಆ ಸೈನ್ಯದ ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗಳಿಗೂ ತಿರುಗುತ್ತ, ಸುತ್ತಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ದರೀಮುಖನೂ, ಪ್ರಜಂಘನೂ, ರಂಭನೂ, ರಭಸನೂ, ಆ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಆಗಾಗ ಆ ಸೈನಿಕರನ್ನು ತ್ವರೆಪಡಿಸುತ್ತಬಂದರು. ಹೀಗೆ

ವೀರೈದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಯಾಣಹೊರಟುಬರುವಾಗ, ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಗಿಡುಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಹ್ಯಪರ್ವತವನ್ನೂ, ಅರಳಿದ ತಾವರೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಲ್ಲಿನ ಕೆರೆಕೊಳಗಳನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಸಮುದ್ರಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಆಪಾರವಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೈನ್ಯವು, ರಾತ್ರಕೋಪವುಳ್ಳ ರಾಮನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗಾಗಲಿ, ನಗರಗಳಿಗಾಗಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ತನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಮುದ್ರದ ಮೊರೆತದಂತೆ ದೊಡ್ಡಗರ್ಜನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿತು. ರಾಮನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರವೀರರೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಮುಖೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ, ಕಶೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದ ಕುದುರೆಗಳಂತೆ ಹಾರಿಹಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಜನೀಯನ ಮತ್ತು ಅಂಗದನ ಹೆಗಲನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, *ಶುಕ್ರಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಹಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿದ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು, ಸುಗ್ರೀವನಿಂದಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದಲೂ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಸಮಸ್ತವಾನರಸೇನೆಯೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಶಕುನಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಕಾಲೋಚಿತಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಅಂಗದನಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಶುಭವಾಕ್ಯದಿಂದ “ಅಣ್ಣಾ ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದು, ರಾವಣನನ್ನೂ ಕೊಂದು, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೂ ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಭಾಗ್ಯಸಮೃದ್ಧವಾದ ನಮ್ಮ ಆಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಣಬಹುದಾದ ಈ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಶುಭಶಕುನಗಳೆಲ್ಲವೂ, ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿ

* ಇಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೆಂಬುದರಿಂದ, ನಾಲ್ಕುಗ್ರಹಗಳ ಸೇರುವೆಯು ಬಹುಜನವಿಶೇಷತೆವಾಗುವಂತೆ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹನುಮದಂಗದರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವು ಅನೇಕಶತ್ರುವಿನಾಶಹೇತುವೆಂದು ಸೂಚಿತವು

ಛಿದ್ರವನ್ನೇ ಕಣ್ಣಿ ದಿರಾಗಿ ತೋರಿಸುವಂತಿರುವುವು ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ,
 ಮಂಗಳಕರವಾಗಿಯೂ, ಹಿತವಾಗಿಯೂ, ಸುಖಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ
 ಗಾಳಿಯು ಮೃಗಿಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು ' ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ಮೃಗಗಳೂ, ಪಕ್ಷಿಗ
 ಳೂ, ಮಧುಗಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗುವುವು ವಿಕೃತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರು
 ವುವು ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು. ಸಕಲವೇದವಿ
 ತ್ತಾದ ಶುಕ್ರನು, ಪಾಪಗ್ರಹಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸನ್ನತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ
 ನನ್ನಹಿಂದೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು ' ಇದೋ! ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸಪ್ತಋಷಿ
 ಮಂಡಲವು ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತ,
 (ಧ್ರುವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತ) ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದು ಮಹಾತ್ಮ
 ರಾದ ನಮ್ಮ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದವರಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಕೂಟಸ್ಥನಾಗಿಯೂ, ರಾಜ
 ಋಷಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತ್ರಿಶಂಕುವು, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ
 ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಪ್ತಋಷಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿದ ವಸಿಷ್ಠನೊಡಗೂಡ ಸಿರ್ಮಲ
 ವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಮ್ಮ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ
 ವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯನಕ್ಷತ್ರಗಳಾದ ವಿಶಾಖಾನಕ್ಷತ್ರಗಳೆರಡೂ, ಕ್ರೂರಗ್ರಹ
 ಬಂಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುವು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಪ್ರಧಾನನಕ್ಷತ್ರ
 ವಾಗಿ ನಿರುತಿದೇವತಾತ್ಮಕವಾದ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರವು, ತನಗೆ ಸವೀಪ
 ದಲ್ಲಿರುವ ಧೂಮಕೇತುವಿನಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಂಪಿರು
 ವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ರಾಕ್ಷಸರ ವಿನಾಶಕ್ಕೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಮೃತ್ಯುವಶ
 ರಾದವರ ನಕ್ಷತ್ರವು, ಅವರ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ದುಷ್ಟಗ್ರಹಗಳಿಂದ
 ಪೀಡಿತವಾಗುವುದುಂಟು ' ರಾಮಾ! ಇದೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ನೀರಲ್ಲಿವೂ
 ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿಯೂ, ರುಚಿಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಗ
 ಳೆಲ್ಲವೂ ಫಲಭರಿತಗಳಾಗಿರುವುವು ಒಂದೊಂದು ವೃಕ್ಷವೂ ಋತುಮರ್ಯಾದೆ
 ಯನ್ವತಿಕ್ರಮಿಸದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪುಷ್ಟಿಸಿ, ವಿಶೇಷವಾದ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಹೊರ
 ಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ವ್ಯೂಹಗಳಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವಾನರಸೈ
 ನ್ಯಗಳು, ಮೊದಲು ತಾರಕಾಸುರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, (ಚಂದ್ರನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಭಾ
 ರ್ಗಿಯಾದ ತಾರೆಯನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ, ಆ ನಿಸುತ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದ

ಯುದ್ಧದಲ್ಲ) ದೇವಸೇನೆಯು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುವು ಎಲೈ ಆರ್ಯನೆ! ಈ ಶುಭಸಮಿತ್ತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದಮೇಲೆ ನಾವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ?" ಎಂದನು ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಣ್ಣನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಆಗಾಗ ದುಃಖಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಹಾಗೆಯೇ ನಖದಂಷ್ಟ್ರಾಯುಧಗಳಾಳು ಕಪಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕರಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹುಲಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಆ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವು, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಸಾಗಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದೊಡ್ಡ ಕಪಿಸೈನ್ಯವು ಹೊರಟುಬರುವಾಗ, ಅದರ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಬಡಿತಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಿಂದ ದ್ದ ಧೂಳಿಯು, ಸೂರ್ಯತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ಮರೆಸುವಂತೆ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಲೋಕವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಮೇಘಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನು ಮರೆಸುವಂತೆ, ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ, ವನನಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ದಕ್ಷಿಣದಿಗ್ಭಾಗವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮರೆಸಿತು ಮತ್ತು ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಲಾಗಿದ್ದ ನದಿಗಳಲ್ಲಿಳಿದು, ಸಾಲಾಗಿ ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ನಡೆದು ಹೋಗುವಾಗ, ಆ ನದೀಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಅಣೆಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ, ಆ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಹಿಂಪೊಗವಾಗಿ ತಿರುಗಿ, ಬಹುಯೋಜನಗಳವರೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ಆ ವಾನರರೋ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಾರಿಗಡ್ಡಲಾದ ಕೊಳಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ, 'ನಡುನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಜಿಹೋಗುವರು' ದೊಡ್ಡಕಾಡುಳ್ಳ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು, ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು ! ಸಮಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿನೋಡುತ್ತ ನಡೆಯುವರು' ಫಲವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವುಗಳ ಕೆಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗುವರು ಹೀಗೆ ಆ ದೊಡ್ಡವಾನರಸೈನ್ಯವು ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ದಾರಿನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲೇ ವಾಯುವಿಗೆ ಸಮವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ ಆ ವಾನರರಿಗೆ, ರಾಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಮಹೋತ್ಸಾಹವು, ಅವರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೆಚ್ಚಿಸಲು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಆ ವಾನರರು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಹರ್ಷವನ್ನೂ, ವೀರ್ಯವನ್ನೂ,

ಬಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಪ್ರಾಯದ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದಂಟಾದ ನಾ
 ನಾಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಮುಂದಾಗಿ ಓಡುವವರು ಕೆಲವ
 ರು' ಹಾರುವವರು ಕೆಲವರು ' ಕಿಲಕಿಲಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಕೆ
 ಲವರು' ತಮ್ಮ ಬಾಲಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸುವವರು ಕೆಲವರು ' ಕಾಲ
 ನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುವವರು ಕೆಲವರು' ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬೀಸಿ ಬೆಟ್ಟಗಳ
 ನ್ನು ರುಳಿಸುವವರು ಕೆಲವರು' ಮರಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವವರು ಕೆಲವರು '
 ಮತ್ತು ಪರ್ವತವಾಸಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚದ ತುದಿಯ
 ಸ್ತೇರಿ ನಿಂತು ಕೇಕೆಹಾಕುವರು ' ಕೆಲವರು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ
 ರು' ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ವೇಗದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಾರಿಗಡ್ಡಲಾಗಿದ್ದ
 ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ತಿಕ್ಕಿ ಕೆಡಹುವರು ' ಕೆಲವರು ವೀರ್ಯದ
 ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಮರಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ
 ಲೇ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಆಟವಾಡುವರು ' ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ
 ಅನೇಕವಾನರಸೈನ್ಯವು, ನೂರುನೂರಾಗಿಯೂ, ಸಾವಿರಸಾರವಾಗಿಯೂ,
 ಲಕ್ಷಲಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಕೋಟಿಕೋಟಿಯಾಗಿಯೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿ
 ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರಲು, ಆ ಭೂಭಾಗವೆಲ್ಲವೂ ಕಪಿಮಯವಾದಂತೆ ಅಪೂ
 ರ್ವಶೋಭೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಆ ದೊ
 ಡ್ಡ ವಾನರಸೈನ್ಯವು, ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಮನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು
 ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯನ್ನದೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯಾಣ
 ಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಮೊದಲೇ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳವಾದ ಯುದ್ಧೋ
 ತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ
 ರಿಗೂ ಸೀತೆಯ ಸೆರೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅತುರವೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆ
 ಜ್ಜುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರವೂ ನಿಲ್ಲದೆ, ದಾರಿನಡೆ
 ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಬರುತ್ತ, ಮುಂದೆ
 ಅನೇಕವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿಯೂ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ
 ದುದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಸಹ್ಯಪರ್ವತವನ್ನೂ ಮಲಯಪರ್ವತವನ್ನೂ ಸೇರಿದ
 ರು. ರಾಮನೂ ಆ ಸಹ್ಯಮಲಯಪರ್ವತಗಳ ಮೇಲಿನ ವಿಚಿತ್ರಾರಣ್ಯಗಳ

ನ್ನೂ, ನದಿಗಳನ್ನೂ, ಗಿರಿನದಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ವಾನರರು ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಹೋಗುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪಗಡೆಯಮರಗಳನ್ನೂ, ತಿಲಕವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಮಾವು, ಅಸುಗೆ, ದಾಸವಾಳ, ನೀಲಿ, ಕಣಿಗಿಲೆ, ನೇಮಿ, ಅಂಕೋಲೆ, ಕರಂಜಕ, ಅಲಬಸರಿ, ಸ್ಫೂರ್ಜಕ, ನೇರಳೆ, ನೆಲ್ಲಿ, ಕಡವು, ಮುಂತಾದ ಮರಗಳನ್ನೂ ಮುರಿದುಹಾಕುತ್ತ ಹೋದರು. ಮನೋಹರಗಳಾದ ಆ ಪರ್ವತಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಾಡುಮರಗಳು ಗಾಳಿಯಿಂದಲಾಗುತ್ತ, ಆ ವಾನರರಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮಧ್ಯಗಂಧವುಳ್ಳ ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದನದಂತೆ ತೇತಲವಾದ ವಾಯುವು, ಭ್ರಮರಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ ಸುಬಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಗೈರಿಕಾದಿಧಾತುಗಳ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣಗಳಿಂದ ಆ ಪರ್ವತವೇ ಅಲಂಕೃತವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಳಿಯ ಬಡತದಿಂದ ಮೇಲೆಹೊರಬಿಡು ಆ ಧಾತುರೇಣುಗಳೇ ದೊಡ್ಡವಾನರನೇನೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಅವರಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲುಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪುಷ್ಪಿಸಿದ ತಾಳೆ, ನೀರುಗಂಟೆ, ಅಂದವಾದ ವಾಸಂತಿಕೆ, ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಮಾಧವೀಲತೆಗಳು, ಪುಷ್ಪಭರಿತಗಳಾದ ಮೊಲ್ಲೆಯ ಪೊದರುಗಳು, ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಗಳು, ಮಧೂಕವೃಕ್ಷಗಳು, ವಾನೀರವೃಕ್ಷಗಳು, ಬಂಧೂಕಗಳು, ಸ್ಫೂರ್ಜಕಗಳು, ನಾಗಕೇಸರಿ, ಪಾದರಿ, ಕೋವಿಬಾರ, ಬರ್ಜೂರ, ಅರ್ಜುನವೃಕ್ಷಗಳು, ತಿಂಶುಪಾವೃಕ್ಷಗಳು, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಕೆಗಳು, ಹಿಪ್ಪೆ, ಮತ್ತಿ, ಬೂರಗ, ಕಂಪುಗೋರಂಜೆ, ತ್ರೀತಾಳೆ, ನೇಮಿ, ಹಿಂತಾಳೆ, ಕಡವು, ಚೂರ್ಣಕ, ಬೀಪಕ, ಅಂಕೋಲೆ, ನೆಲ್ಲಿ, ಪದ್ಮಕ, ಮುಂತಾದ ಗಿಡಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ವಾನರರ ಹಾರಾಟದಿಂದ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಮುರಿದು ಬಿಳುಪುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆ ಪರ್ವತದಮೇಲಿದ್ದ ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟೆ, ಬಾವಿ ಮುಂತಾದ ಜಲಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲವೂ, ತಂಪಾದ ನೀರುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಚಕ್ರವಾಕಗಳಿಂದಲೂ, ಹಂಸಕಾರಂಡವಗಳಿಂದಲೂ, ಇನ್ನೂ ನೀರುಕಾಗೆಗಳು, ಕ್ರಾಂಚಗಳು, ಮೊದಲಾದ ನಾನಾಜಲಚರಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಸುತ್ತಿನ ತೀರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಹಂದಿ, ಹುಲ್ಲೆ, ಕರಡ, ತಿವಂಗಿ, ಸಿಂಹ,

ಭಯಂಕರರೂಪವುಳ್ಳ ಹುಲಿ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಾವುಗಳು, ಮದದಾನಿಗಳು ಇ
ವೇ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕಕ್ರೂರಮೃಗಗಳು ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಒಂ
ದೊಂದು ಜಲಾಧಾರಪ್ರದೇಶವೂ, ಅಂದವಾಗಿ ಅರಳಿದ ತಾವರಗಳಿಂದ
ಲೂ, ಕರೀಸೈದಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಬಿಳೀಸೈದಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಸೌಗಂಧಿಕವೇ
ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ವಿಧವಿಧವಾದ ನೀರುಹೂಗಳಿಂದಲೂ ರಮ್ಯವಾ
ಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಇಂಪಾದ ಧ್ವ
ನಿಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಈ ವಾನರರಾದರೋ ಅಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಪಾ
ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಸೋದದಿಂದ ಪಿಹುತುತ್ತು, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೇಲ
ಕ್ಕೇತ್ತಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪು ಜಲಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನಾಡುವರು. ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲುಗಳ
ನ್ನೇರಿ ಅಲ್ಲಿನ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಅಮೃತಗಂಧವುಳ್ಳ ಹೂಗಳನ್ನೂ, ಕಂದಮೂ
ಲಗಳನ್ನೂ, ಹೂಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರಗಳಮೇಲೆ ಒಂ
ದೊಂದು ಕೊಳಗವಷ್ಟು ಜೀನಿಸಿಂದ ತುಂಬಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಜೇನು
ಗೂಡನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತು ಕುಡಿಯುವರು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ ಮರಗಳನ್ನು
ಮುರಿಯುವರು. ಕಂಡಕಂಡ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟ
ಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿಯುಟ್ಟು ಉರಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಬಲದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆ ವಾ
ನರರೆಲ್ಲರೂ ಪಾನಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಕೂಗಿಡುತ್ತ, ಪರಮಸಂತೋ
ಷದಿಂದ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲ
ವರು ಮರಗಳಲ್ಲದ ಕಡೆಯನ್ನೇ ನೋಡಿ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ನಡೆಯುವರು. ಕೆಲ
ವರು ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾರಹೋಗುವರು. ಕೆಲವರು ಮರವನ್ನೇರಿ
ಧುಮುಕುವರು. ಹೀಗೆ ವಿಚಿತ್ರಗತಿಯಿಂದ ಹೋಗುವಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ
ಪ್ರದೇಶವೂ ಪಕ್ಷವಾದ ಪೈರುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆಯಂತೆ
ಆ ಕಪಿಗಳಿಂದಲೇ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಆ ಕಪಿ
ಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಮ ಕೇಂದ್ರಪರ್ವತವನ್ನು ಸೇರಿ, ಆ
ನೇಕವೃಕ್ಷಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಆ ಪರ್ವತಶಿಖರವನ್ನೇರಿದನು.
ದಶರಥವುತ್ರನಾದ ರಾಮನು ಆ ಪರ್ವತಶಿಖರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುವಾಗ,
ಮುಂದೆ ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾದಿಜಲಜಂತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮಹಾಸಮುದ್ರ

ವು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯವೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಹ್ಯಮಲಯಪರ್ವತಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮೊರೆಯುತ್ತಿರುವ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡಿತು. ಲೋಕರಂಜಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಕುತೂಹಲಗೊಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸುಗ್ರೀವರೊಡಗೂಡಿ ಅಗಲೇ ಆ ಪರ್ವತತಿಖರದಿಂದ ಬೇಗನೆ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು ಸಮುದ್ರತೀರದ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಗಾಗ ಅಲೆಗಳು ಬಂದು ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ತೊಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಗಳುಳ್ಳ ಆ ತೀರಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆ ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೆ! ಇದೋ! ನಾವು ಸಮುದ್ರದ ಸಮೀಪಕ್ಕೂ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿವು. ನಾವು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಅಲೋಚನೆಯನ್ನು ಈಗ ಮುಗಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಈ ಸಮುದ್ರವೋ ಅತ್ತಲಾಗಿ ತೀರವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಅಪಾರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ಉಪಾಯದಿಂದಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನು ದಾಟುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಅದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಳಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಈ ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಾಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಸೀತಾ ವಿರಹದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೃತಿಸಿದ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಆ ರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೈ ಕಪಿ ರಾಜನೆ! ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸು! ನಾವು ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲೋಚಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾದ ಕಾಲವು ಬಂದಿರುವುದು ಅದುವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಾನರಯೂಧಪತಿಯಾಗಲಿ, ತನ್ನ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನಗಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಕೂಡದು ಶೂರರಾದ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಿ ತಿರುಗುತ್ತ, ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿರಬಹುದಾದ ಅಪಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಬೇಕು” ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಹೊರಟು, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ನಾನಾವ್ಯುಕ್ತಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ ಆ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಟ್ಟನು. ಮಹಾಸಾಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡವಾನರಸೈನ್ಯ

ನೃಪ, ಜೇನಿನಂತೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ನೀರುಳ್ಳ ಬೇರೊಂದು ಮಹಾಸಮುದ್ರವೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿತು. ಹೀಗೆ ಆ ಸಮಸ್ತ ವಾನರಸೈನ್ಯವೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಬೇಕೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ತೀರಾರಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತಿತು ಅಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಳಿಸಿದಾಗ ಆ ಸೇನಾಸನ್ನಾಹದಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು ಸಮುದ್ರಭೂಷವನ್ನೇ ಮರೆಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಗ್ರೀವರಕ್ಷಿತವಾದ ಆ ಮಹಾಸೈನ್ಯವು ಮೂರುಸುತ್ತಾಗಿ (ಅಥವಾ ಕಪಿಗಳು, ಕರಡಿಗಳು, ಸಿಂಗಳಿಕಗಳೆಂಬ ಮೂರುಭಾಗಗಳಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು) ರಾಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಬ್ಬುತಿತ್ತು ಆ ಸಮುದ್ರವಾದರೂ ಕೂನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ಅಕ್ಷೋಭ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಡೆಯಾಗಿಯೂ ಜಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ವರುಣನೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಕ್ರೂರನಕ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿ ಬರುವ ಅಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾಗಿರುವುದು ನೋರೆಗಳಿಂದ ನಗುವಂತೆಯೂ, ಅಲೆಗಳಿಂದ ನರ್ತಿಸುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುವುದು ಚಂದ್ರೋದಯಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ತರಂಗತರಂಗಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿದ ಸಾಸಿರಾರು ಚಂದ್ರಬಿಂಬಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುದು (ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಅಲೆಗಳೆಂಬ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಚಂದನವನ್ನು ತೇದಿಡುವಂತೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋರೆಯೇಳುತ್ತಿರಲು, ಅದನ್ನು ಚಂದ್ರನು ಕಿರಣಗಳೆಂಬ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದೆತ್ತಿ ದಿಗಂಗನೆಯರಿಗೆ ತೊಡೆಯುವಂತೆ ಚಂದ್ರಿಕೆಯು ಪ್ರಸರಿಸಿರುವುದು) ಮತ್ತು ಆ ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡವಾಯುವಿನಂತೆ ಮಹಾಪೇಗವುಳ್ಳ ಮೊಸಳೆಗಳೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿಮಿತಿಮಿಂಗಿಲಾದಿಕ್ರೂರ ಜಂತುಗಳೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾದ ಫಣಾರತ್ನಗಳುಳ್ಳ ವಿಷಸರ್ಪಗಳೂ ತಲೆಯತ್ತುತ್ತಿರುವುವು. ಕೆಳಗೆ ನೀರಾನೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡಜಲಜಂತುಗಳೂ, ಮಹೋನ್ನತಗಳಾದ ಪರ್ವತಗಳೂ ಮುಳುಗಿರುವುವು. ಹಡಗುಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕೂ ದಾರಿಯಿಲ್ಲದಂತೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿರುವುದು.

ಅದರ ಅಳವನ್ನು ಇಷ್ಟೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಲ ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಘೋರರಾಕ್ಷಸರು ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಬಡಿತದಿಂದ ಬಿಬ್ಬಿಬಿರುವ ಮಹಾತರಂಗಗಳು ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಮೊಸಳೆಗಳು ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಕ್ರೂರಸರ್ಪಗಳು ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ವಾಯುವೇಗಬಿಡದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಬಿಡುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳು ! ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರಿಗೆ, ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವ ಉಪಾಯವೇನೆಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತು ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಾದುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರಾಕಾಶಗಳೆರಡನ್ನೂ ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ, ಕೆಳಗೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಕಣಿಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಜಲಬಿಂದುಗಳು ! ಅದರಂತೆಯೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ! ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳು ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಾಗಜಾತಿಯ ದೇವತೆಗಳು ! ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರು ಎರಡೂ ಪಾತಾಳದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿರುವುವು ! ಎರಡೂ ಭಯಂಕರವಾಗಿರುವುವು ! ಸಮುದ್ರವು ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೋಲುವುದು ! ಆಕಾಶವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹೋಲುವುದು ! ಸಮುದ್ರವಾವುದು, ಆಕಾಶವಾವುದೆಂಬ ಭೇದವೇ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಸಮುದ್ರಜಲವು ಆಕಾಶದೊಡನೆ ಸೇರಿಹೋಗಿರುವುದು ಆಕಾಶವು ಸಮುದ್ರಜಲದೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿರುವುದು ಕೆಳಗೆ ಸಮುದ್ರದೊಳಗಿನ ರತ್ನಗಳೊಡನೆ ಆಕಾಶದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ, ಕೆಳಗಿನ ತರಂಗಪರಂಪರೆಗಳೊಡನೆ, ಆಕಾಶದ ಮೇಘಪರಂಪರೆಗಳೂ, ಏಕಾಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸಮುದ್ರಾಕಾಶಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಭೇದವಿರಲಿಲ್ಲ ಅಲೆಗಳ ಬಡಿತದಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು ರಣಭೀರಿಯಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಮಹಾಸಾಗರವು ರತ್ನರಾಶಿಗಳೊಡನೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಮೊರೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಲೆಗಳಿಂದ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯಹೊಂದಿದಂತೆಯೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿರುವ ಜಲಜಂತುಗಳಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡು ಮೇಲೆ ಹಾರುವಂತೆಯೂ ಕಾಣುವುದು ಹೀಗೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದೊದರಲ್ಪಟ್ಟು, ಮೇಲೇಳುವ ಜಲಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಆಕಾಶವನ್ನು ಮೆಟ್ಟುನಂತೆ ಉಲ್ಲೊಲಕಲ್ಲೊಲವಾದ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಆ ವಾನರರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಹೋತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚು ತಿತು .

ಜಲಪ್ರವಾಹಗಳ ಮೊರೆತದಿಂದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಉದ್ಭ್ರಾಂತ ವಾದಂತಿರುವ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು

ಶ್ರೀರಾಮಕು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ
 { ಸೀತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರಲು,
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು }

ಅಮೇಲೆ ವಾನರಸೇನಾಪತಿಯಾದ ನೀಲನು, ಆ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಾಜನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕ್ರಮದಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರತೀರದಲ್ಲಿಳಿಸಿ, ಆ ಸೇನೆಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ರಕ್ಷಕರನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಿದನು ಮೈಂದಹ್ವಿವಿದರೆಂಬ ವಾನರೋತ್ತಮರಬ್ಬರೂ ಆ ಸೇನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾವಲಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯವೂ ಆ ತೀರದಲ್ಲಿಳಿದಮೇಲೆ, ರಾಮನು ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ 'ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾದರೂ ಕಾಲವು ಕಳೆಯುತ್ತಬಂದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಸನವೂ ತಗ್ಗಿ ಹೋಗುವುದುಂಟು' ನನಗಾದರೂ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ದುಃಖವು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು' ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯು ಅಷ್ಟುದೂರದಲ್ಲಿರುವಳೆಂದೂ ನಾನು ದುಃಖಿಸುವೆನಲ್ಲ! ಅವಳನ್ನು ರಾಕ್ಷಸನು ಕದ್ದುಯ್ಯಿರುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲ! ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ಯಾವ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನಾದರೂ ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲೆನು! ಆದರೆ ಅವಳ ಯಾವನವಲ್ಲವೂ ಹೀಗೆಯೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಗುವುದೆಂಬ ಈ ಚಿಂತೆಯೊಂದೇ ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಕಟಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ವಿರಹದುಃಖದಿಂದ ಪರವಶನಾಗಿ ಸಮುದ್ರದ ಗಾಳಿಗೆ ದಿರಾಗಿ ನಿಂತು "ಎಲೆ ಗಾಳಿಯೆ! ನೀನಾದರೂ ಈಗ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಸೀತೆಯಿರುವ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೀಸು! ಅವಳನ್ನು ಸ್ವರ್ತಿಸಿ ನನ್ನನ್ನೂ ಸ್ವರ್ತಿಸು ಬೇರೆವಿಧದಿಂದ ನನಗೆ ಅವಳ ಸ್ವರ್ಶವು ದೊರಕದು! ಅಕೆಯು ತನ್ನ ಕಣ್ಣು

ಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಈಗ ನಾನೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲವೆ' ಈ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೃಷ್ಟಿಸಂ ಬಂಧವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅದರಂತೆಯೇ ಅವಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಬಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದರೆ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಿನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಗಾತ್ರಸ್ಪರ್ಶವೂ ಉಂಟಾಗುವುದು ಸಮಸ್ತಭೋಗಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಬಂದ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯು, ರಾವಣನು ತನ್ನನ್ನು ಕದ್ದು ಯ್ಯುವಾಗ, ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ದಹಿಸಬಲ್ಲವಳಾಗಿ ದ್ದರೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ನನ್ನನ್ನೇ ಗತಿಯನ್ನಾಗಿ ನಂಬಿ "ಹಾ ನಾ ಥಾ" ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಳಲ್ಲವೆ' ಆ ದೀನಧ್ವನಿಯೇ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಾಟಿ, ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದಂತೆ ನನ್ನ ಸರ್ವಾವಯವಗಳನ್ನೂ ದಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಕೆಯ ವಿರಹವೆಂಬ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದಲೂ, ಆಕೆಯ ಚಿಂತೆಯೆಂಬ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಯೂ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ದಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಈ ನನ್ನ ತಾಪವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇಇಲ್ಲ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಆ ಸೀತೆಯ ಸ್ಮರಣವುಂಟಾಗುವುದು ಅದುದರಿಂದ* ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಈ ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮಲಗಿಬಿಡುವೆನು ಹೀಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ನನ್ನನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದರಿಂದಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗಬಹುದು! ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೀತೆಯು ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು ಈಗ ನಾನೂ, ಆಕೆಯೂ, ಒಂದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಬಹಳ ದುಖಾಕ್ರಾಂತ

---

* ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು, ತಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದನ್ನು ವಿಪರೀತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು ಇದರಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಮಲಗುವುದೇ ಸಹಜಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಧ್ವನಿಸುವುದು. ವಿಷ್ಣುವು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶೇಷಾವತಾರವೆಂದು ಇದರಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

ನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಡುವುದಕ್ಕೆ, ಈಗ ಇದೊಂದೇದೊಡ್ಡ ಸಾಧನವಾಗಿರುವುದು. ಏಕಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವಂತೆ ಈಗ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಈ ಒಂದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಇದೇ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಜೀವನಸಾಧನವಾಗಿರುವುದು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಗದ್ದೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ನೀರಿಲ್ಲದ ಗದ್ದೆಗೂ ತೇವವೇರುವಂತೆ, ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯು ಬದುಕಿಬರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ನಾನೂ ಈಗ ಬದುಕಿರುವೆನು. ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನಾನು ಆ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಜಯಿಸುವೆನು? ಅಂದವಾದ ಸಂತಂಬದಿಂದಲೂ, ಕಮಲದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುವ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು, ತುಂಬಿದ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಯಾವಾಗ ಪಡೆಯುವೆನು? ರೋಗಿಯು ರಸಾಯನವನ್ನು ಕುಡಿಯುವಂತೆ ತಾವರೆಯಂತಿರುವ ಆಕೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕತ್ತಿ, ತೊಂಡೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತಿರುವ ಆಕೆಯ ತುಟಿಯನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗ ಪಾನಮಾಡುವೆನು? * ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯೆಯು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಪ್ಪುವಾಗ, ತಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳಂತೆ ಉಬ್ಬಿ ಒತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಆಕೆಯ ಸ್ತನಗಳೆರಡೂ ನನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ಸೋಕುವುವು? ನನ್ನನ್ನೇ ದಿಕ್ಕಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದ ಆ ನೀಲಲೋಚನೆಯು, ಈಗ ರಾಕ್ಷಸರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು, ಹೀಗೆ ನಾನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೂ ಅನಾಥೆಯಂತೆ ದಿಕ್ಕುಗಾಣದೆ ಕೂಗಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ! ಹಾ ಕಷ್ಟವೆ! ಜನಕರಾಜನಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿ, ನನಗೆ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ, ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ ಸೋಸೆಯನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಸೀತೆಯೂ ಹೀಗೆ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಿಯರ ನಡುವೆ ಮಲಗುವುದೆಂದರೇನು? ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀಲಮೇಘಗಳನ್ನೊದರಿಕೊಂಡು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಚಂದ್ರರೇಖೆಯಂತೆ, ಆ ಸೀತೆಯು ಯಾರಿಗೂ ಅಡ

* “ರಾಮನು ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕಾಮಾವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು” ಎಂದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧಸೇವಕನಾದುದರಿಂದ, ಅವನೊಡನೆ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ ಅನುಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು

ಗದ ಆ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದೊದರಿಕೊಂಡು ಯಾವಾಗ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಗೋಚರಿಸುವಳೋ ! ಆ ಸೀತೆಯೋ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕೃಶವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವಳು ! ಇದರಮೇಲೆ ಕಾಲದೇಶಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಬಂದು, ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಉಪವಾಸದಿಂದಲೂ ಇನ್ನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೃತಿಸಿರುವಳು ! ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಆ ರಾವಣನ ಎದೆಗೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ನಾಟಿ, ತಿರುಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ನನ್ನ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೀಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೋ ? ದೇವಕನ್ಯೆಯಂತಿರುವ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಂದು, ನನ್ನಿಂದಾಲಿಂಗಿತಳಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಅನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡುವಳೋ ! ಕೊಳೆಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಸುಡುವಂತೆ ಯಾವಾಗ ನಾನು ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಸೀತಾವಿಯೋಗದುಃಖವನ್ನು ನೀಗಿಬಿಡುವೆನೋ !” ಎಂದು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಕಳೆದು, ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಯು ಕಂಠ, ಅಸ್ತಮಯವಾಯಿತು ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನಿಗೆ ನಾನಾವಿಧದಿಂದ ಸಾಮಾಧಾನವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವನಿಗೆ ದುಃಖಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡದನು ಆದರೂ ರಾಮನು ಸೀತೆಯ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಡದೆ, ದುಃಖಿತನಾಗಿಯೇ ಆಗಿನ ಸಂಧ್ಯಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐದನೆಯ ಸರ್ಗವು

 ಆತ್ತಲಾಗಿಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನು, ಹನುಮಂತನು
 { ನಡೆಸಿಹೋದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಶತ್ರುಗಳು ದಂಡೆತ್ತಿಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದುದು }

ಇಂದ್ರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಹನುಮಂತನು, ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಹೋದ ಭಯಂಕರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ

* ಇದುವರೆಗೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಆತ್ತಲಾಗಿ ಹನುಮಂತನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ ನಡೆದ ರಾವಣನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನಾರಂಭಿಸುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು

ಬಹಳವಾದ ಕಳವಳವು ಹುಟ್ಟಿತು ಆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನಗೆ ತಾನೇ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಆಮಾತ್ಯರೇ? ಆಹಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾಡುಕಪಿಯಂತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನು ದುರ್ಗಮವಾದ ಈ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನಲ್ಲವೇ! ಅದೂ ಹಾಗಿರಲಿ!” ಈ ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣವಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಡಲಿಸಿ, ನಾವು ಎಷ್ಟೋ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡುಹೋದನಲ್ಲಾ!” ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಜೈತ್ಯಪ್ರಾಸಾದವನ್ನೂ ಮುರಿದು ಕೆಡಹಿದನು! ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ವೀರರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಕೊಂದನು! ಒಂದು ಕಾಡುಕಪಿಯೇ ಹೀಗೆ ಈ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೆ ಇಷ್ಟು ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ! ಇನ್ನು ನಾವು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದುದೇನು? ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಗೂ ಯಾವುದು ಮುಂದೆ ಹಿತವೋ, ಯಾವುದು ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೋ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಅನುಕೂಲವೋ ಅದನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿರಬೇಕು! ಶುಭವಾಗಲಿ! ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀವು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ವೀರೈವಳು ನಮ್ಮಂತಹ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಈ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಳೇಕೆಂದು ಶಂಕಿಸಬಹುದು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯೇ ಜಯಕ್ಕೆ ಮೂಲವೆಂದು ದೂಡ್ಡವರು ಹೇಳಿರುವರು ಅದುದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಈಗ ಸಮ್ಮೇಳಿಸಿ ರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಉತ್ತಮರೆಂದೂ, ಮಧ್ಯಮರೆಂದೂ, ಅಧಮರೆಂದೂ ಮೂರು ಬಗೆಯಾಗಿರುವರು ಇವರಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿಯೇ ಕಲತೀರುವುದರಿಂದ, ಅವರವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಅವರ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಯಾವನು, ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ಹಿತವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆಯಾಗಲಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ತನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಕೋರುವ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆಯಾಗಲಿ ಸೇರಿ, ಚೆನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ

ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೋ, ಯಾವನು ಕೇವಲವುರುಷಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೇ ನಂಬದೆ ದೈವದಮೇಲೆಯೂ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಿಸುವನೋ, ಅಂತವನು ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆನಿಸುವನು ಯಾವನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾ ಲೋಚಿಸಿ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೈವವನ್ನು ನಂಬಿ. ತಾನೊ ಬ್ಬನೇ ಸಿಂತು ಆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೋ ಅವನು ಮಧ್ಯಮನು, ಯಾವನು ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊ ಳ್ಳದೆ, ದೈವವನ್ನೂ ನಂಬದೆ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಅದನ್ನೂ ಅಲಕ್ಷ್ಯವಿಂದು ನಡೆಸುವನೋ ಅವನು ಸೂಧಮನು ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಿರುವಂತೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಯೂ, ಉತ್ತಮಾಧಮಮಧ್ಯಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಭೇದಗಳುಂಟು ಮಂ ತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಐಕಮತ್ಯವಿಂದಿದ್ದು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಹೊಂ ದಿ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಯಾವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆ ಸುವರೋ ಅದು ಉತ್ತಮಮಂತ್ರವೆನಿಸುವುದು ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಾಗ ಮೊದಲೇ ಅನೇಕರು ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಭೇ ದವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕೂನೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದುಸಿಧವಿಂದ ಏಕಾಭಿ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವರೋ ಅದು ಮಧ್ಯಮಮಂತ್ರವೆನಿಸುವುದು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಹಟವನ್ನು ಬಿಡದೆ ವಾದಮಾಡುತ್ತ, ಪರ ಸ್ಪರಪ್ರೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಐಕಮತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದಿರುವರೋ ಅವ ರಿಂದಂಟಾದ ಆಲೋಚನೆಯು ಅಧಮಮಂತ್ರವೆನಿಸುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಯಾವುದು ಯುಕ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೇ ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವೇ ನನಗೆ ಅವಶ್ಯಕೃತ್ಯವು, ಅದನ್ನೇ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬುದೂ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇನ್ನು ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಉದಾಸೀನರಾಗಿರುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ರಾಮನು ಮಹಾವೀರರಾದ ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ವಾನರರೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಈ ಲಂಕೆಗೆ

ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವನು ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದೂ ಅವನಿಗೊಂದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಆತನು ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ, ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆಯೂ, ಸುಗ್ರೀವನೇ ಮೊದಲಾದ ಅನುಚರರೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ ಬಂದು, ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪೂರ್ಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಬಿಡನು. ಆತನು ತನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಶೋಷಿಸಿಯೋ, ಅಥವಾ ಸೇತುಬಂಧನವೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಉಪಾಯದಿಂದಲೋ ಸುಖವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಲ್ಲನೆಂದೂ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು ಹೀಗೆ ನಮಗೂ, ವಾನರರಿಗೂ ವಿರೋಧವು ಹೆಚ್ಚಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಆಪಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಾರಿಯೇನೆಂದು ಈಗಲೇ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೇಳಿರಿ” ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—

 { ಮಂತ್ರಿಗಳು ಶತ್ರುಬಲವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಆ ರಾವಣ }
 { ಳನ ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನೇ ಹೊಗಳುತ್ತ, ಮುಖಸುತ್ತಿ }
 { ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದುದು }

ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಜನೀತಿಯನ್ನರಿಯದವರಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಹೀನರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಶತ್ರುಬಲವನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆ ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು, ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ “ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇದೀಗ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ನೀನೂ ಹೀಗೆ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಹೆದರುವುದೆಂದರೇನು? ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮಹಾಗದೆಗಳೇನು? ಈ ನಮ್ಮ ಈಟಿಗಳೇನು? ಈ ನಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳೇನು? ಈ ನಮ್ಮ ಶೂಲಗಳೇನು? ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣಗಳೇನು? ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಶಸ್ತ್ರಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವು ನಿನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ, ನೀನು ಹೀಗೆ ಭಯಪಡುವುದುಂಟೆ? ಈ ಸೈನ್ಯಗಳೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಸಾಲದೆ? ನೀನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾದರೂ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ನೋಡು! ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಭೋಗವತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಪನ್ನಗರನ್ನು ಜಯಿಸಿಬಂದಿರುವೆ? ಅನೇಕಯಕ್ಷ

ರೋಡಗೂಡಿ ಕೈಲಾಸತಿಖರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಬೇರನೊಡನೆಯೂ ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧವನ್ನುಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ ? ಆ ಕುಬೇರನೋ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಪರಮಮಿತ್ರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು ! ಲೋಕಪಾಕಲನು ! ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನು ! ಅಂತಹ ಕುಬೇರನನ್ನೇ ನೀನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿಬಂದವನಲ್ಲವೆ ? ಮತ್ತು ನೀನು ಅಲ್ಲಿನ ಯಕ್ಷರನ್ನು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಹಿಡಿದುತಂದು, ಕೆಲವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ಕೆಲವರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಕೈಲಾಸತಿಖರದಿಂದ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನೂ ತಂದವನಲ್ಲವೆ ? ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನೆ ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದಾನವೇಂದ್ರನಾದ ಮಯನು, ನಿನ್ನ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ನೆನ್ನೊಡನೆ ನ್ನೇಹವನ್ನು ಬಯಸಿ, ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಮಂಡೋದರಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆ ? ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ, ಅಂತವರಿಗೂ ದುರ್ಜಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿನ್ನತಂಗಿ ಕುಂಭೀನಸಿಗೆ ಪ್ರಿಯಪತಿಯಾದ ಮಧುವೆಂಬ ದಾನವೇಂದ್ರನನ್ನೂ ನೀನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಅವನನ್ನು ನಿನ್ನ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡವನಲ್ಲವೆ ? ಎಲೆ ಮಹಾಬಾಹೂ ! ಇದ್ದಲ್ಲದೆ ನೀನು ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಸುಕಿಯನ್ನೂ, ತಕ್ಷಕನನ್ನೂ, ಶಂಖನನ್ನೂ ಜಟೆಯನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಅವನಕಡೆಯ ಅನೇಕನಾಗರನನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡವನಲ್ಲವೆ ? ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಕಡಿದರೂ ತಿರುಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿಯೂ, ನಾಶರಹಿತರಾಗಿಯೂ, ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಶೂರರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕಾಲಕೇಯರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಒಂದುಸಂವತ್ಸರದವರೆಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೂ ನಿನಗೆ ಸೋತು ನಿನ್ನ ವಶರಾದುದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆಯಾ ? ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ ? ಇದಲ್ಲದೆ ಆವರಿಂದ ನೀನು ಎಷ್ಟೋವಿಧಗಳಾದ ಮಾಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವವನು ! ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಎಷ್ಟೋಮಂದ ದಿಕ್ಕಾಲಕರನ್ನೂ ಓಡಿಸಿದವನು ! ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನೂ ಜಯಿಸಿಬಂದವನು ! ಶೂರರಾಗಿಯೂ, ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಚತುರಂಗಬಲಸಹಿತರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವರೂಣಪುತ್ರರೂಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನಿಂದ ಪರಾಜಿತರಾಗಿರುವರು ! ಮಹಾಪ್ರಭೂ ! ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ ! ಯಮದಂಡವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ

ಮೊಸಳೆಯಿಂದಲೂ, ಶಾಲ್ಮಲಿಯೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಆಯುಧಗಳೆಂಬ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಯಮಶಾಶವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಯಮಕಿಂಕರರೆಂಬ ಕ್ರೂರಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ, ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತಿದ್ದ ಯಮನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆ ಯಮನನ್ನೂ ಓಡಿಸಿ ದೊಡ್ಡಜಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದವನಲ್ಲವೆ? ಮೊದಲು ನೀನು ನಡೆಸಿದ ಸ್ವಲ್ಪಯುದ್ಧದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ನಡುಗಿಹೋಗಿರುವುವು ನೀನು ಹಿಂದೆ ಜಯಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಎಷ್ಟೊಂದು ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಈ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ತುಂಬಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಇದರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಪರಾಜಿತರಾದರು ಈ ರಾಮನು ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಗುಣದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಅವರಿಗೆ ಸಮನಲ್ಲ ಅಂತಹ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನೇ ನೀನು ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಕೊಂದು ಬಂಜಿರುನಾಗ, ಈ ರಾಮನು ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರದವನು? ಅದುದರಿಂದ ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮ್ಮನಿರು! ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಚಿಂತಿಸಿ ಶ್ರಮಪಡುವುದರಿಂದೇನು? ಆ ಕಪಿಗಳನ್ನಡಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದೋ! ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಈ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೊಬ್ಬನೇಸಾಕು! ಈತನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದು ದೊಡ್ಡಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದಿರುವನು ಮತ್ತು ಈತನು ಶಕ್ತಿಯೋಮರಗಳೆಂಬ ನೀನುಗಳಿಂದಲೂ, ಕಿತ್ತುಬಿದ್ದ ನರಗಳೆಂಬ ಪಾಚಿಯಿಂದಲೂ, ಅನೆಗಳೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಅಮಗಳಿಂದಲೂ, ಕುದುರೆಗಳೆಂಬ ಕಪ್ಪೆಗಳಿಂದಲೂ, ರುದ್ರಾಬಿಷ್ಣುರೆಂಬ ದೊಡ್ಡಮೊಸಳೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮರುತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ವಸುಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ದೇವತೆಗಳೆಂಬ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂ, ರಥಜತುರಗಳೆಂಬ ಜಲಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾಲಾಳುಗಳೆಂಬ ದೊಡ್ಡಮುಳುಬಿಡುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ದೇವಸೈನ್ಯವೆಂಬ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹಿಡಿದುಬಂಧಿಸಿ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೆ ತಂದಿಟ್ಟವನಲ್ಲವೆ? ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತಿನಂತೆ

ಬೃನೇ ನಿಂತು, ಈ ಲಂಕೆಗೂ ಯಾವ ಅಸಾಯವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು' ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆದರಬೇಕಾದುದೂ ಇಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದನು ಅಮೇಲೆ ದುರ್ಮುಖನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಕೋಪವಿಂದಿದ್ದು, "ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಡುಕಪಿಯು ಬಂದು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ? ಇದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ನಾವು ಕ್ಷಮಿಸಬಾರದು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೂ ಮಹತ್ವಾದ ಅವಮಾನವುಂಟಾಗಿರುವುದು ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ನಿನಗೂ ಆ ಕಾಡುಕಪಿಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾದಮೇಲೆ, ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಕ್ಷಮಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ! ಆದರೇನು? ಈ ಮಹಾರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗಿ ಆ ಕಪಿಗಳಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವೆನು ಆ ಕಪಿಗಳು ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕೊಂಡರೂ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದರೂ, ಪಾತಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ನಾನು ಬಿಡುವನಲ್ಲ" ಎಂದನು ಅಮೇಲೆ ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯನಾದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೆಂಬ ಸೇನಾಪತಿಯು, ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ತನ್ನ ಪುರುಷಾಯುಧವನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಸ್ವಾಮಿ! ನಮ್ಮ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಈ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು ಹೋದ ಅತ್ಯಲ್ಪನಾದ ಆ ಹನುಮಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನಿರುವುದು? ಅಯ್ಯೋಪಾಪ! ಗುಬ್ಬಿಯಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಂತೆ, ಆ ಕಪಿಯಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಕೋಪವೆ? ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆಯೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿದ ಆ ರಾಮನು ನಮಗೆ ದುರ್ಜಯನಾಗಿರುವಾಗ, ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ಕಪಿಯಮೇಲೆ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದರಿಂದೇನು? ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇದೋ? ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಈ ನನ್ನ ಪುರುಷರಿಂದ, ರಾಮನನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸುಗ್ರೀವರನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಅಲ್ಲಿನ ಕಪಿಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕದಲಿಸಿ ಬರುವೆನು ಆದರೆ ನನ್ನ ಇದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಉಸಾಯಕುಶಲನಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ

ಯುಳ್ಳವನೇ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವನು ಅದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾಮ ರೂಪಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಶೂರರಾಗಿಯೂ, ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ, ಮನುಷ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ರಾಮನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿ ! ಅಲ್ಲಿ ಅವ ರಲ್ಲರೂ ಅವನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ “ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಭ ರತನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನು ! ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇ ಕಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿರುವನು.” ಎಂದು ಹೇಳಲಿ ! ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಶೂಲಗಳನ್ನೂ, ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಗದೆಗಳನ್ನೂ, ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಬೇಗನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆವು ಅಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಅ ಯುಧಗಳನ್ನೂ ವರ್ಷಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದು ಯಮ ಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವೆವು ಹೀಗಾದರ : ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿ ಮೋಸಹೋಗುವರಲ್ಲದೆ, ತಮಗೆ ತಕ್ಕ ಸಕಾಯವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೂ ಸಿಗೆ ತಾವೆಂ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಬಿಡುವರು” ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಮಗನಾದ ಸಿಕುಂಭನೆಂಬ ಸೇನಾಪತಿಯು ಕೋಪಿಸಿದದ್ದು, ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ನೋಡಿ “ಎಲ ರಾಕ್ಷಸರ ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮ್ಮನಿರಿ ! ನಾನೊ ಬ್ಬನೇ ಹೋಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾದ ರಾಮನನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಹ ನುಮಂತನನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತ ವಾನರರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಬರುವೆನು” ಎಂದನು. ಆಮೇಲೆ ಪರ್ಮತಾಕಾರವುಳ್ಳ ವಜ್ರಹನುವೆಂಬರಾಕ್ಷಸನು ಕೋಪದಿಂದಿದ್ದು, ನಾಲಗೆಯಿಂದ ತುಟೆಯನ್ನು ಸವರುತ್ತ “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರ ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಿ ! ಹೆದರಬೇಡಿರಿ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತಿಂದು ತೀರಿಸುವೆನು. ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತ

ರಾಗಿ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ * ಸ್ವಸ್ಥರಾಗಿರಬಹುದು. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೋಗಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಅಂಗದನನ್ನೂ, ಹನುಮಂತನನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲ ಕೂಬ್ಜದ ಆರಾಮನನ್ನೂ ಕೊಂದು ಬರುವೆನು ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು

— — — — — { ನಿಕುಂಭನ ಮಾತಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇರೆ ರಾಕ್ಷಸರ }
 { ರೂ ಯುದ್ಧೋದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು, ವಿಭೀಷಣನು }
 { ಅವರಿಗೆ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿ ತಡೆದುದು } — — — — —

ಹೀಗೆ ನಿಕುಂಭನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುಂಹಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲ, ರಭಸ, ಸೂರ್ಯಶತ್ರು, ಸುಪ್ತಘ್ನ, ಯಜ್ಞಹ, ಮಹಾಪಾಶ್ವ, ಮಹೋದರ, ಅಗ್ನಿಕೇತು, ದುರ್ವರ್ಷ, ರತ್ನಿಕೇತು, ಪ್ರಹಸ್ತ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ಅತಿಕಾಯ, ದುರ್ಮುಖರೆಂಬ ಈ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ಪರಿಘಗಳನ್ನೂ, ಪಶ್ಚುಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನೂ, ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಶೂಲಗಳನ್ನೂ, ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳನ್ನೂ, ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಹರಿತವಾದ ದೊಡ್ಡಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಕೊಪದಿಂದ ಯುದ್ಧೋದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಧುಮುಕಿ ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತರು ಹಾಗೆಯೇ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿ ಯೂ, ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾವಣವುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೂ ಯುದ್ಧಾತುರರಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ರಾವಣಮುಂದೆ ನಿಂತು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ “ಈಗಲೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿ, ರಾಮನನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕಡೆಸಿಕೊಂಡ ನೇಜನಾದ ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನೂ ಕೊಂದು ಬರುವೆವು” ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಆಯುಧಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲೆತ್ತಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಭೀಷಣನು ಅವರನ್ನು ತ

* ಇಲ್ಲಿ “ಸ್ವಸ್ಥ” ರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರೆಂಬ ಅರ್ಥಾಂತರವೂ ತೋರುವುದರಿಂದ, ಇದು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಅಶ್ವಿನನನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು

ಡೆದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು, “ಅಪ್ಪಾ! ಹೀಗೆ ಆತುರಪಡಬಾರದು” ಸಾಮ ದಾನ ಭೇದಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಉಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಯಾವಾಗ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೂಡದೆ ಹೋಗಬಹುದೋ, ಆಗಲೇ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಂಡೋಪಾಯ ರೂಪವಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಯುಂಟು ಆಗಲೇ ದಂಡೋಪಾಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಕಾಲವೆಂದು ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಹೇಳುವರು ಇನ್ನೂ ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯರಾದುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಾರವಾಗ, ಮೊದಲೇ ಹೀಗೆ ದಂಡವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಬಾರದು ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಇದು ಕಾಲವೂ ಅಲ್ಲ! ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವೂ ಈಗ ನಮ್ಮ ದಂಡೋಪಾಯಕ್ಕೆ ವಶನಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ *ವಿಷಯಲೋಲರಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ತಪ್ಪಿದವರಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಕ್ತಿಹೊಂದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರುವವರಲ್ಲಿಯೂ, ಶತ್ರುರಾಜರಿಂದ ಮುಕ್ತಲ್ಪವರಲ್ಲಿಯೂ, ದೈವಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವಿರುವ ಕ್ಷೇಣಿಸಿದವರಲ್ಲಿಯೂ, ಮುದುಕರು, ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿಯೂ, ದಂಡವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಬೇಕು ಅದನ್ನೂ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕಾಗಿರಬೇಕು. ಅಂತಹ ವಿಕ್ರಮಗಳೇ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುವಲ್ಲವೆ, ಬೇರಾವಿಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವು ಈಗ ರಾಮನೋ ನಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವನೇ ಹೊರತು ಪ್ರಸಾದವಶಸ್ಥ ಜಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ ಇರುವನು ಸ್ಥಿರವಾದ ಸೇನಾಬಲವುಳ್ಳವನು” ಕೂಪಕ್ಕೆ ವಶನಾಗುವವನಲ್ಲ ಈಗ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನೆದುರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ

* ಇಲ್ಲಿ “ ಬಾಲೋ ವೃದ್ಧೋ ದೀರ್ಘರೋಗೀ ತಥಾ ಜ್ಞಾತಿಹಿಷ್ಣುತಃ | ಭೀರುಕೋ ಭೀರುಜನಕೋ ಉಬ್ಧೋ ಉಬ್ಧಜನಸ್ತಥಾ” | ಪಿರಕ್ತಪ್ರಕೃತಿಶ್ಚೈವ ವಿಷಯೇಷ್ವತಿಸಕ್ರಮಾಃ | ಅನೇಕಭಿನ್ನಮಂತ್ರಶ್ಚ ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದಂಕ | ದೈವೋಪಹತಕಶ್ಚೈವ ದೈವಚಿಂತಕ ಏನಚ | ದುರ್ಭಿಕ್ಷವ್ಯಸನೋಪೇತೋ ಬಲಸ್ಯಸನ ಸಂಯುತ | ಅದೇಶಸ್ಥೋ ಬಹುರಿಪುರ್ಯುಕ್ತೋಽಕಾಲೇನ ಯಶ್ಚ ಸಃ | ಸತ್ಯಧರ್ಮವ್ಯಸೇತಶ್ಚ ಮಿಶ್ರತಿಃ ಪುರುಷಾ ಅಮೀ | ಏತ್ಯಸ್ಸಂಧಿಂ ನಕುರ್ಪಿತ ನಿಗ್ರಹ್ಣೀಯಾತ್ಮಕವಲಂ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತುಬಗೆಯ ಮನುಷ್ಯರೂಡನೆ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಡಬೇಕೆಂದು ಕಾಮಂದಕನೀತಿಯು

ವಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಂತವನನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಇದಿರಿಸಬೆಂಕೆಂ? ಪೆಂಕ್ಷಿಸು
ವಿರಿ? ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರ! ಆ ಹನುಮಂತನೊಬ್ಬನೇ ಈ ಭಯಂಕರವಾದ
ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಬಂದು, ಅಷ್ಟು ದುಷ್ಟರವಾದ ಕಾರ್ಕವನ್ನು
ನಡೆಸಿ ಹೋದನಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದ? ಎ
ಣಿಸಿದ್ದನೆ? ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ದೈವವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ
ದೇ ಹೊರತು ಪ್ರತಿಕೂಲವಲ್ಲ ಈಗ ಆ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಸಿಂಹ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗ
ಳಿಗೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ತೋರಿರುವುದು ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನೀವು ಹಿಂ
ದುಮುಂದು ನೋಡದೆ, ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಪಬಲವುಳ್ಳವರೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಾರದು
ಇದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಈ ರಾಮನು ನಿಷ್ಕರುಷನಲ್ಲ ರಾಮನು ಮಾ
ಡರುವ ಅಪಕಾರವೆನು? ಈತನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಆ
ರಾಮನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದುದೇಕೆ? ಒಂದುವೇಳೆ ಅವನು ಖರನನ್ನು
ಕೊಂದುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುವಿರಾ? ಅದೂ
ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣವಲ್ಲ! ಆ ಖರನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ರಾಮನನ್ನು
ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಲು, ಅವನನ್ನು ರಾಮನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲ
ಬೇಕಾಯಿತು ಇದರಿಂದ ದೋಷವೇನು? ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾದರೂ ತ
ಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಜೀವನವುಳ್ಳಿಕೊಳ್ಳ
ಬೇಕಾದುದವಶ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಅದುದರಿಂದ ಯಾವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ದೋಷಿ
ಯಾದ ಆ ರಾಮನು ನಮಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಎಂಥೊಂದಿಲ್ಲ ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಮ
ನು ನಮಗೆ ಅಪಕಾರವನ್ನೇ ನಡೆಸಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದು
ದು ನ್ಯಾಯವೇಲ್ಲ? ಪರದಾರವ್ವರ್ತನೆಂಬುದು ದೊಡ್ಡ ಪಾಪಕಾರ್ತಿಕೆ ಕಾ
ರಣವಲ್ಲದೆ, ಆಯುಷ್ಕಯವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ಸಮಸ್ತಭಾಗ್ಯ
ವನ್ನೂ ಕಡಿಸುವುದು ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನಮಗೆ ಆ ಸೀತೆಯಿಂದಲೇ ದೊ
ಡ್ಡ ಅನರ್ಥವು ಸಂಭವಿಸುವುದು ಈಗ ಸೀತೆಯನ್ನಂತೂ ತಂದುಕೊಯಿತು!
ಇನ್ನಾದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ರಾಮನವಶಕ್ಕೂಪ್ಪಿಸುವುದು ತ್ತಮವು.
ಎಷ್ಟೇ ಉತ್ತಮವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವಿಷಯಗಳ
ಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಾಹಸವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಆ ರಾಮನೋ

ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯು ಧರ್ಮನಿರತನು. ಅಂತವನೊಡನೆ ನಿಷ್ಕಾರಣ ವಾಗಿ ವೈರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಎಂದಗೂ ನಮಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಆತ ನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು ' ರಾಮನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು, ಅನೆ ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ, ರತ್ನಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆ ಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೆದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು ? ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಇತರರಿಗೆ ದುರ್ಜಯವಾ ಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೂಟ್ಟುಬಿಡು ' ಈಗ ನಾವೇ ಹೋಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಅತನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸುವುದುಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಾಶಹೊಂದುವುದು ' ಇಲ್ಲಿನ ಶೂರನಾದ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸರೂ ನಾಶಹೊಂದುವರು ' 'ಞ್ಞಾ ' ಒಂಥುತ್ವಾಭಿಮಾನವಿಂದ ನಾನು ಈಗ ಕೇಳುವ ಮಾತು ಹಿತವೆಂದೂ ಪಕ್ಕವೆಂದೂ ತಿಳಿ? ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಬಿಡು ' ಮುಂದೆ ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಆ ರಾಮನು ಶರ ತ್ಯಾಲದ ಸೂರ್ಯಕಿರಣದಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾಗಿಯೂ, ಹೊಸದಾದ ಅಲಗುಳ್ಳು ದಾಗಿಯೂ, ಬಹಳ ದೃಢವಾಗಿಯೂ, ಅಮೋಘವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಬಾಣಸಮೂಹವನ್ನು ನಿನ್ನ ವಧಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು ಸುಖವನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಕೆಡಸತಕ್ಕ ನಿನ್ನ ಈ ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಸಂತೋಷವನ್ನೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸತಕ್ಕ ದರ್ಮವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನನ್ನ ಮಾ ತನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡು ' ಹಾಗೆ ನಡೆಸಿದರಮುತ್ರವೇ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಮಂದಿಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಬದು ಕಿರಬಹುದು ' ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು ' ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು " ಎಂದನು ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾ ತನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಕದಲಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆ ಸಭಿಕರಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನೂ ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ವಿಭೀಷಣನು, ರಾವಣನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದುದುಮೊದಲು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ನಾನಾದುರ್ವಿಮಿತ್ರಗಳನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಪ್ವಿಸುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನೂ ಹೇಳಿದುದು.

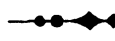
ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿವೂ ವಿಭೀಷಣನು ತನಗೆತಾನೇ ಧರ್ಮಾರ್ಥಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರಮಮೂರ್ಖನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವೆಂಬ ಭಯಂಕರಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ರಾವಣನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಪರ್ಮತತಿಖರವನೂದಂತ ಅನೇಕಗೋಪುರಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಂತ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ತೊಟ್ಟಿಗಳುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಬಹಳಮಂದಿ ಪಂಡಿತಜನರು ಸೆವೆಯಿರುವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಭುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಾರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾಪ್ರಧಾನಿಗಳು ತುಂಬಿರುವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ಅನೇಕನಾಕ್ಷರರು ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಗಾಳಿಯು, ಮದದಾಸೆಗಳ ಘೂತ್ಕಾರದಿಂದ ತುಂಬಿ ಸುಳಿಗಾಳಿಯಂತೆ ನೇಗದಿಂದ ಬೀಸುವುದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶಂಖಧ್ವನಿಗಳು ಮಹಾಘೋಷದಿಂದ ಮೊರೆಯುತ್ತಿರುವುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರಿ ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡುವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಜಗತಿಗಳೂ, ಉತ್ತಮಾಲಂಕಾರಗಳೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಇದರಿಂದ ಆ ಅರಮನೆಯು ಗಂಧರ್ವರ ವಾಸಸ್ಥಳದಂತೆಯೂ, ದೇವತೆಗಳ ನಿವಾಸದಂತೆಯೂ ಕಾಣುವುದಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನವರತ್ನಸಮೂಹಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿ, ಭೋಗವತೀಪುರದಂತೆಯೂ ತೋರುವುದು.

* ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾಯಿತೆಂಬುದರಿಂದ, ಹನುಮಂತನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ ಹಿಂದುದಿನವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವೀರನಾಗಿಯೂ, ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಭೀಷಣನು, ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಮಹಾಮೇಘವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ, ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸ್ವರಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವೇದವಿತ್ತುಗಳಾದ ಬಹ್ಮರಾಕ್ಷಸರು, ರಾವಣನ ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪುಣ್ಯಾಕಘೋಷವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ವೇದಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ವೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಅಕ್ಷತೆ, ಹೂ, ಮುಂತಾದ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನನಾದ ವಿಭೀಷಣನು, ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಆರಮಣಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಿಹ್ಮಾಸನದ ಮೇಲಿದ್ದ ಕುಬೇರನ ತಮ್ಮನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ವಿನಯವಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಸಂಪ್ರದಾಯಸಿದ್ಧವಾದ ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ವಿಭೀಷಣನು, ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಮೊದಲು ತಾನು ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನುಡಿಯಬೇಕಾದ ಜಯಶಬ್ದವನ್ನು ನುಡಿದು, ತನಗೆ ರಾವಣನು ಕಣ್ಣು ಸನ್ನೆಯಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ಒಂದು ಸುವರ್ಣಹಿರದಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಅಮೇಲೆ ವಿಭೀಷಣನು ಆ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಗಳುಮಾತ್ರ ರಾವಣನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಈ ವಿಭೀಷಣನಾದರೋ ಮಾತಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು ದೇಶವನ್ನೂ, ಕಾಲವನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿ ನುಡಿಯತಕ್ಕವನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾವುದು, ನಿಕ್ರೃಷ್ಟವಾವುದೆಂಬ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಲ್ಲವನು ಇಂತಹ ಮಹಾಧೀಮಂತನಾದ ವಿಭೀಷಣನು, ಮೊದಲು ಬಹಳ ಮೃದುವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಅಣ್ಣಾ' ಸೀತೆಯು ಈ ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದುದು ಮೊದಲು, ನಮಗೆ ಬಹಳವಾದ ದುಶ್ಚಕುನಗಳೇ ಕಾಣುವುವು ಮಂತ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ

ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹುತಮಾಡಿದರೂ, ಅ ಅಗ್ನಿಯು ತನ್ನ ಜ್ವಾಲೆಯೊಡನೆ ಕಿಡಗಳ ನ್ನೂ ಹೊಗೆಯನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸುತ್ತ, ಅಗಾಗ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ, ನಂದಿಹೋಗುವುದೇಹೊರತು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜ್ವಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಡಿಗೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅಗ್ನಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವೇದಾಧ್ಯಯನಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾವುಗಳು ತಲೆದೋರುತ್ತಿರುವುದು ದೇವಯೋಗ್ಯವಾದ ಹವ್ಯಪವಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟುಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಇರುವೆಗಳು ಮುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು ಪರುಗಳ ಕಚ್ಚಾಲ್ಲವೂ ಹಾಲ್ವೆಯ ಬತ್ತಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಮೌನಿಗಳಲ್ಲವೂ ಮದವುಡುಗಿರುವುದು ಕುದುರೆಗಳು ಅಹಾರದಲ್ಲಿ ರುಜಿಯಿಲ್ಲದೆ, ದೀನಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗುವುದು ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿರುವ, ಕತ್ತೆ, ಒಂಟೆ, ಹೇಸರಗತ್ತೆ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲವೂ ಕೂದಲುಹಿರಿ, ಕಣ್ಣೀರುಬಿಡುತ್ತ, ಯಾವಯಾವಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವು ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಾರದಿರುವುದು ಕಾಗೆಗಳು ನಮ್ಮ ವಿಮಾನಗಳ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಲೂ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಕ್ರೂರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದ ಮನೆಮನೆಗಳ ಮೇಲೆಯೂ, ಹುದ್ದುಗಳು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದು ಎರಡುಸಂಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರಗಳು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಮಂಗಳವಾಗಿ ಉಳಿಡುತ್ತಿರುವುದು ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕಗಳಾದ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳು ನಮ್ಮ ಪುರಸ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರಿ ಸಿಡಲಿನಂತೆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅರಚುತ್ತಿರುವುದು ಅಣ್ಣಾ! ಇಷ್ಟುದುರ್ಮಿಮಿತ್ರಗಳೂ ನಮಗೆ ಕಾಣುವುದರಿಂದ, ನಮಗೆ ಯಾವುದೋ ಮಹಾಪಿಪತ್ತು ಸಂಭವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೇನು? ಈಗಲೂ ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವುಂಟು ನೀಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದರೆ ಈಗಲೂ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು! ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಈಗ ನಾನು ರಾಜಕಾರ್ಯವನ್ನು ತೆಳೆಯದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೋ, ಪ್ರಾಣದಾಸೆಯಿಂದಲೋ ಹೀಗೆ ಸನ್ನಿಹಿಸ್ವತಂತ್ರನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಆದರೂ ಇದನ್ನು ನೀನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಕೂಡದು. ಈ ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು ಈ ಅನರ್ಥಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲಿನ ಸ

ಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರೂ, ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಅಂತಃಪುರಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಇನ್ನೂ ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವರು ಯಾರುನೋಡಿದರೇನು? ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಮುಖೋಲ್ಲಾಸವನ್ನ ನುಸರಿಸಿಯೇ ನಡೆಯತಕ್ಕವರಾದುದರಿಂದ, ಇದೊಂದನ್ನೂ ಸನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು ನಾನಾದರೋ ವಿನಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ತಮ್ಮನು ಈ ಕರುಳಿನ ಸಂಬಂಧವು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಕಂಡು ಕೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನ್ನಿ ಪನೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿವಾಗಿ ಹೇಳದೆ ತೀರದು ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯರೀತಿಯಿಂದ ಪರ್ಯಾಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸು” ಎಂದನು ಹೀಗೆ ಅನೇಕಮಂತ್ರಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ಹಿತವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಫಲಪ್ರದವಾಗಿಯೂ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳೆಂಬ ಮೂರುಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತನ್ನು ಎಷ್ಟೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದರೂ, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವು ಹುಟ್ಟಿತು ಆಗಲೂ ತನ್ನ ಹಬವನ್ನು ಬಿಡದೆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ವಿಭೀಷಣಾ! ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರು! ನನಗೆ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನು ಇನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ತನಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಕರೆತಂದರೂ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರನು ಇನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಾಸೆಯೇಕೆ? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಸೀತೆಯು ಸಿಕ್ಕುವುದೆಂದರೇನು?” ಎಂದನು. ಅನೇಕ ದೇವಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದವನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾವಣನು, ತನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಪಡೆತೀಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ತಮ್ಮ ನಾದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆಗಲೇ ಆತನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

 { ರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕದಲಿದ
 ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆ
 ಲೋಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಂತ್ರಸಭೆಯನ್ನು
 ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು }

ಪಾಪಿಯಾದ ರಾವಣನಿಗಾದರೋ ಅತ್ತಲಾಗಿ, ಸೀತೆಯವಿಷಯವಾದ ಕಾಮವೊಂದು^{*} ಇತ್ತಲಾಗಿ ತನಗೆ ಹಿತರಾದ ವಿಭೀಷಣನವಿಗಳು ತನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಬಾರದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅನಾದರವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೊಂದು ! ತಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದ ಪಾಪಭಯವೊಂದು[†] ಇವುಗಳಿಂದ ಬಹಳವಾದ ಚಿಂತೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು ಕಾಲವು ಮಿಂಚಿದಷ್ಟೂ, ಯುದ್ಧವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆಯೂ ಕಲೆತು, ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಉಚಿತಕಾಲವೆಂಬೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿತು ಆಗಲೇ ಮಹಾರಥನಾದ ಆ ರಾವಣನು, ಸುತ್ತಲೂ ಬಂಗಾರದ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮುತ್ತಗಳಿಂದಲೂ, ಹವಳಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ಸುಶಿಕ್ಷಿತವಾದ ಕುದುರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿದ ತನ್ನ ಮಹಾರಥದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತನು ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮನಾದ ರಾವಣನು ಆ ಉತ್ತಮರಥವನ್ನೇರಿ,

* ಇಲ್ಲಿ “ ಮೃಧಿಲೀಕಾಮವೋಹಿತ ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಸೀತಾವಿಷಯವಾದ ಕಾಮವೆಂದರೆ, ಆಕೆಗೆ ತಾನು ಭೃತ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯೆಂದು ವಾಸ್ತವಾರ್ಥವು. ಹೀಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿವಿಷಯಕವಾಗಿ ವಾಸ್ತವಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು (ಮಹಾಶ್ವರತೀರ್ಥರು)

† ಇಲ್ಲಿ “ ಅತೀತಸಮಯೇ ಕಾಲೇ ತಸ್ಮಿನ್ ವೈ ಯುಧಿ ರಾವಣೇ | ಅಮಾತ್ಯೈಶ್ಚ ಸುಹೃದೈಶ್ಚ ಮಂತ್ರಕಾಲಮನೈತ ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದಕ್ಕೆ (ಕಾಲೇ ಅತೀತಸಮಯೇ) ರಾವಣನು, ತನಗೆ ಆಯುಃಕಾಲವು ಮಿಂಚಿಹೋಗುತ್ತಿರಲು (ಯುಧಿ) ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ (ಅಮಾತ್ಯೈಶ್ಚ ಸುಹೃದೈಶ್ಚ ಸಹ ಆತ್ಮಾನಂ) ಅಮಾತ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳೊಡಗೂಡಿದ ತನ್ನನ್ನು (ಪ್ರಾಪ್ತಕಾಲಂ) ಸನ್ನಿಹಿತಮೃತ್ಯುವುಳ್ಳವನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದನು ಎಂದರೆ ರಾವಣನು ತನಗೆ ಆಯುಷ್ಯಾಲ್ಪವು ತಿರಿದುದರಿಂದ, ತನಗೂ ತನ್ನ ಅಮಾತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಮೃತ್ಯುವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಂತೆಯೇ ತಿಳಿದುದಾಗಿ ವಾರ್ತಿಕಿಯ ಹೃದಯವು (ಗೋವಿಂದರಾಜರು.)

ಮೇಘುಗರ್ಜನದಂತೆ ಮೊರೆಯುತ್ತಿರುವ ರಥಚಕ್ರಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಮಂತ್ರಸಭೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಅನೇಕಾನೇಕರಾಕ್ಷಸಯೋಧರೂ ಅವನೊಡನೆ ಹೊರಟರು. ಕೆಲವರು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಗುರಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಬೇರೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ರಥದ ಹಿಂದೆಯೂ, ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾರವಾದ ನಾನಾವೇಷಭೂಷಣಗಳುಳ್ಳ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು ಸುತ್ತಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತಿರಥರಾದ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು ರಥಾರೂಢರಾಗಿಬಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಲವರು ಮಡದಾಸೆಗಳನ್ನೂ, ಬೇರಕಲವರು ಚಿತ್ರಗಮನವುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಏರಾವಣನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಗದೆಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಪುಘಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ತೋಮರಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಶೂಲಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಸಭಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ, ಸಾವಿರಾರುವಾದ್ಯಗಳು ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಶಂಖಗಳು ನುಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಾವಣನು ರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ ಮಹಾರಥದ ಚಕ್ರಧ್ವನಿಯೇ ನಾನಾವಿಧಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವಂತೆ ಮೊಳಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಥದಮೇಲೆ ರಾಜಕಿಹ್ನವಾಗಿ ಹಿಡಿದ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವು ಪೂರ್ವಚಂದ್ರನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅತನ ಎಡಬಲಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಸೂತ್ರದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಕುಕ್ಕುಪ್ಪಟಕದಂಕೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಎರಡುಚಾನುರಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಾವಣನು ಬರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸರು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಮುಂದೆ ಸಿಂಹಿತನಿಗೆ ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಜಯಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ವೃದ್ಧರಾಕ್ಷಸರು ಅತೀರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಸಭಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆ ಸಭಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನಡುವಡುವೆ ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಂಬಗಳು. ಶುದ್ಧ ಸ್ವಟಿಕಮಯವಾದ ನೆಲಗಟ್ಟುಗಳು. ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಬಂಗಾರದ ಸರಿಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಕೆಲಸಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪಟ್ಟಿಮಡಿಯ ದಿವ್ಯಾಸನಗಳು. ಹೀಗೆ ಮಹಾವೈಭವದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರ್ಮನಿಂದ.

ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ, ಆರುನೂರು ಮಂದಿ ಘೋರಪಿಶಾಚಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ತನ್ನ ಸಭಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವೈಡೂರ್ಯಮಯವಾಗಿಯೂ, *ಪ್ರಿಯಕಮೃಗದ ಚರ್ಮದಿಂದ ಹೊದ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾಗಿಯೂ, ಅಂದವಾದ ಮಿಂಬುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಸಿಹ್ಮಾಸನವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತನು. ಆಮೇಲೆ ರಾವಣನು ಅಲ್ಲಿ ವೇಗರಾಲಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸದೂತರನ್ನು ಕರೆದು, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದರ್ಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು, “ ಎಲೆ ದೂತರೇ ! ಈಗ ನಾವು ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ † ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವೊಂದುಂಟುವುದು ! ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಈ ಕ್ಷಣವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಬೇಕು” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಕ್ಷಸದೂತರಲ್ಲರೂ ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮನೆಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲದ ವಿಹಾರಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶಯನಗೃಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಂಬುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ನೋಡಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಆ ಪುರನಾಸಿಗಳಾದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾವಣಸಭೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಕೆಲವರು ರಥಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದರು. ಕೆಲವರು ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದರು. ಕೆಲವರು ಅನಗಳನ್ನೇರಿ ಹೊರಟರು. ಕೆಲವರು ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಓಗೆ ರಥಗಜತುರುಗಾಹಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ಪುರಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ, ಸ್ವರ್ಗಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾದ ಆಕಾಶದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯಾಣಸಾಧನಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೇಕ ಕುದುರೆ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಸಭಾಪ್ರಾರದವರೆಗೂ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಮಹನಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸಿಹ್ಮಗಳು ಪರ್ವತಗುಹೆಯ

* ಪ್ರಿಯಕಮೃಗವೆಂದರೆ, ಮೆಣಸಿನವಾಗಿಯೂ, ಮೃದುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೂದಲುಳ್ಳ ಬಂದು ಜಾತಿಯ ಮೃಗವು.

† ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ರಾವಣನು ಜಾರರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ರಾಮಾದಿಗಳು ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಆಗಲೇ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಸೂಚಿತವು.

ನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಕಾಲುನಡೆಯಿಂದಲೇ ಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಈ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಅಲ್ಲಿ ವೊದಲು ರಾವಣನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಲು, ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನೂ ಅವರೊಡನೂ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪಿಂರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಾದ ಕೆಲವರು ದರ್ಭಾಕನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಕೆಲವರು ಬರನಿಲದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕುಳಿತರು. ಹೀಗೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದ ಲಂಕಾಸಿವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಗೌರವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ರಾವಣನ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇರಿದರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸತ್ವಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲರಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಮುಖರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೆಲವು* ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಗುಣಾಧ್ಯರಾಗಿಯೂ, ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿಯೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಅಮಾತ್ಯರೂ ನೂರಾರುಮಂದಿ ಸೇರಿದ್ದರು. ಸುವರ್ಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಮಂದಿ ಶೂರರೂ, ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸರೂ ರಾವಣನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಕುಳಿತರಲು, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನೂ ಬಂಗಾರದಿಂದ ಚಿತ್ರಕೆಲಸಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸರೋತ್ತಮವಾದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ರಥವನ್ನೇರಿ ರಾವಣನ ಸಭೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನಾದ ರಾವಣನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಶುಕನೂ, ಪ್ರಹಸ್ತನೂ ಮುಂದೆ ಬಂದು ರಾವಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆ ಮೂವರನ್ನೂ ರಾವಣನು ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಆಸನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾರತ್ನಖಚಿತಗಳಾದ ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಉತ್ತಮವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಟ್ಟು, ಮೇಲಾದ ಅಗರುಜಂದನಗಳನ್ನು ಪೂಸಿ, ಸುಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆ

* ಇಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಸಹಾಯರೆಂದೂ, ಅಮಾತ್ಯರೆಂದರೆ ಕಾರ್ಯಸಹಾಯರೆಂದೂ ಭೇದವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಲ್ಲರೂ ನೆರೆದಿರಲು, ಆ ಸಭಾಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲವೂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾದಿಗಳ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ತುಂಬಿದಂತಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಮಹಾಸಭೆಯು ನೆರೆದಿರುವಾಗಲೂ, ರಾವಣಭಯದಿಂದ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಸದ್ದುಮಾಡುವವನಿಲ್ಲ ! ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾತೆತ್ತುವನಿಲ್ಲ ! ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಉದ್ರಿಕ್ತಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುವವನಿಲ್ಲ ! ಆ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದವರು ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕ್ರೂರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು ! ಇಂತಹ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಆತನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಭೀರರಾಗಿಯೂ, ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು ನೆರೆದಿರಲು, ಅವರ ನಡುವೆ ರಾವಣನು, ವಸುಗಳ ನಡುವೆ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದನೆಯಸರ್ಗವು

ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸದಂತೆಯೇ ಆತನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದಕ್ಕು ವಾಯವೇನೆಂದು ರಾವಣನು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದುದು ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವೊಂದೇ ಸಾಕಾಗಿರುವುದೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡುದು

ಆಮೇಲೆ ರಣವೀರನಾದ ರಾವಣನು ಆ ಸಭೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ಸೇನಾಪತಿ ! ಈಗ ನಾವು ಗೂಢವಾಗಿ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ರಥಿಕರನ್ನೂ, ಮಾವುತರನ್ನೂ ಅಶ್ವಯೋಧರನ್ನೂ ಪದಾತಿಗಳನ್ನೂ ಕರೆದು, ಈ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಈ ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾವಲಿರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು ರಾವಣನಿಗೆ ಬಹಳ ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ರಾವಣನ ಅರಮನೆಯೊಳಗೂ, ಹೊ

ರಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಾವಲಿರಿಸಿ, ಅಂತಃಪುರಾಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ರಾವಣನ ಸಮ್ಯಕ್ ಬಂದು ಅವನೊಡನೆ “ಸ್ವಾಮಿ! ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ಸೈನ್ಯವೇ! ಮೃತರ ಸುನೆಯ ಹೊರಗೂ, ಒಳಗೂ ಕಾವಲಿರಿಸಿರುವೆನು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಅಭಿಮತವಾಗಿ ತೋರಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಬಹುದು! ನಮಗೆ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೂಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ” ಎಂದನು ರಾಜ್ಯಹಿತದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ರಾವಣನು, ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮುತ್ಸಾಹ, ತನಗೆ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಜಯಾಪಜಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಸುಡದೆ, ಕಾಮಸುಖವೊಂದನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಭಾಸದರನ್ನು ಕೂತು “ಎಲೆ ಮಿತ್ರರೆ! ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ, ಸೇವಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಬಂದಾಗ, ಅದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಪ್ರಯಾಪ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ, ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನೂ, ಲಾಭನಷ್ಟಗಳನ್ನೂ, ಹಿತಾಹಿತಗಳನ್ನೂ, ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಯಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಸಮ್ಯಕ್ ಕಾರಿಸಿರಿ! ಆ ವಿಷಯವಾದ ಸಂಹಿತವನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನಿಮಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು! ನೀವು ಇದುವರೆಗೆ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಅಲೋಚನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯಿಸಿ ತೊಡಗಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ವಿಫಲವಾಗದೆ, ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಸಫಲವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು ದೇವೇಂದ್ರನು ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹಗಳೊಡನೆಯೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡನೆಯೂ, ದೇವತೆಗಳೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಅವರ ಬಲದಿಂದ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ, ನಿಮ್ಮ ಬಲದಿಂದ ನಾನೂ ಜಯವನ್ನೇ ಪಡೆದಿರುವೆನು ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೂ ಪ್ರಕೃತವಿಷಯಗಳಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುವನಷ್ಟೆ? ಅದರ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಸುಪ್ರಸುತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನೊಬ್ಬ ನಿಗೆಮಾತ್ರ ಈಗಿನ ವಿಚಾರವೊಂದೂ ತಿಳಿದಂತಿಲ್ಲ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಾಗಿರುವ ಇರುವ ಈ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಕಳೆದ ಆರುತಿಂಗಳುಗಳಿಂದಲೂ ಬಲವಿದ್ದು, ಈಗಲೇ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಜ್ವತ್ತು ಬಂದಿರುವನು ಇಲ್ಲಿನ ಸುಗಂಧಗಳೊಂದೂ ಅತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ಈತನಿಗೂ ಇದುವರೆಗಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿ

ಸಿಬಿಡುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಮೇಲೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ
ವತ್ಸ ಕುಂಭಕರ್ಣ! ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾಗಿಯೂ, ಜನಕಪುತ್ರ
ಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಾನು ಜನಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕಡ್ಡುತ್ತೆಂದು
ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿರುವೆನು. ನಾನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟುವಿಧದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ
ಅಕೆಯ*ನನ್ನ ಸಜ್ಜೆಯನ್ನೇರುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡದವಳು ನನಗಾದರೋ
ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸೀತೆಯಂತೆ ಇಷ್ಟನಾದ ಬೇರೊಂದುವಸ್ತು
ವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವುದು ಅವಳ ರೂಪಸೌಂದರ್ಯಾಬಗುಣಗಳು
ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ ಸ್ಥಾನದವುಳ್ಳವಳು! ಉಬ್ಬಿದ ನಿತಂಬವುಳ್ಳವಳು! ಶರ
ತ್ಕಾಲದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವಳು! ಸುವರ್ಣಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ತೋ
ರುವಳು! ಬಹಳ ಸಾಮೃದ್ಧರೂಪಳು! ಮಯನಿರ್ಮಿತನಾದ ಮಾಯೆ
ಯಂತೆ ಹೊಕ್ಕೊಕ್ಕು ಕೂಸವೋಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಳು! ಎಲೆ ವತ್ಸ
ನೆ! ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಮೃದುವಾಗಿಯೂ, ದಟ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅಡಗ
ಳಿಂದಲೂ, ಕಂಠದ ಉಗುರುಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುವ ಅವಳ † ಕಾಲಿ
ನ ಸೊಗಸನ್ನು ನೋಡುವ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕಾಮಾಗ್ನಿಯು ಮೆಲೆಮೇಲೆ
ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಸುತನಾಡಿದ ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆಯೂ, ಸೂ
ರ್ಯಪ್ರಭೆಯಂತೆಯೂ, ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ವಿಶಾಲಾ
ಕ್ಷಿಯಾದ ಅಕೆಯನ್ನು ನೋಡದಷ್ಟ್ವ ನನಗೆ ತಾಪವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವು
ದು ಉಬ್ಬಿದ ಮೂಗಿನಿಂದಲೂ, ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ,

* ಇಲ್ಲಿ ‘ಸಾ ಮೇ ನ ಶಯ್ಯಾ ಮಾರೋಢಮಿಚ್ಛತಿ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ
(ಮೇ ಶಯ್ಯಾಂ)ನನ್ನ ಸಜ್ಜೆಯನ್ನು ಎಂದರೆ, ನಾನು ಭಕ್ತಿಪೂರಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ
ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಸೀತೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಅಸುಗ್ರಹಿಸದಿರುವ
ಳೆಂದು ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು

† ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸರೋತ್ತಮಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ಸೀತೆ
ಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ತನಗೆ ಸರ್ವಪಾಪಹರಗಳಾದ ಆ ಪಾದಗಳ
ನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊರಗಿಸುವ
ದೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ವಾಕ್ಯವಾರ್ಥವು

ಅಂದವಾಗಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಸುಂದರಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿನೋಡಿ ನಾನು ಕಾಮವಶನಾಗಿ ಮರುಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಮನ್ಮಥತಾಪವೆಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ! ಕೋಪದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಹರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಹಳವಾದ ಚಿಂತೆಗೆ ಈಡುಮಾಡ ಬಣ್ಣಗಡಿಸುವುದು ಎಡೆಬಿಡದೆ ದುಃಖವನ್ನೂ ಸಂಕಟವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈ ವಿಧವಾದ ಮನ್ಮಥಬಾಧೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೇ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದು. ಆ ಸೀತೆಯಾದರೋ ರಾಮನು ಒಂದುವೇಳೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ, ಈಗಲೂ ಅವನ ಆಗಮನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರಕಾಲದ ವರೆಗೆ ತಾನು ರಾಮನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆಗಲೂ ಅವನು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ವಶವಾಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, 'ಆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಗಡುವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಳು ನಾನೂ ಅವಳ ನೇತ್ರಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ವಶನಾಗಿ, ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಹೃತ್ತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು ಎಲೆ ವತ್ಸನಿ! ಏನಾದರೇನು! ' ಬಹುದೂರಕ್ಕೆ ನಡೆಸು ಬಳಲಿದ ಕುದುರೆಯಂತೆ ನಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕಾಮಪೀಡಿತನಾಗಿ ಬಳಲಿರುವೆನು ನನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯಂತೂ ಹೀಗಿರುವುದು. ಈ ಸಂಗತಿಯೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ

* ಇಲ್ಲಿ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು, ತಾನೇ ಸೀತೆಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಗಡುವನ್ನು, ಸೀತೆಯು ಕೇಳಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ಆರೋಪಿಸಿ ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು (ಗೋವಿಂದರಾಜರು) ಇದರಿಂದ ರಾವಣನು ತನಗೆ ಪರದೇವತೆಯಾದ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳಿ ದುಃಖಿಸಿದುದಾಗಿ ವಾಸ್ತವಾರ್ಥವು. (ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥರು.)

† ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಇದುವರೆಗೆ ತಾನು ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಮನ್ಮಥ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸಿ ಬಳಲಿರುವುದರಿಂದ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಪಾಶಾತ್ರಯೋಗವೊಂದುಹೊರತು ಬೇರೊಂದೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ವಾಸ್ತವಾರ್ಥವು

ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಆಪಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಈಗಿನ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯವು ಈ ಸಮುದ್ರವೋ ಯಾರಿಗೂ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯವಾಗಿ. ಅನೇಕಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಿಗೆ ನಿವಾಸವಾಗಿರುವುದು. ಕಪಿಗಳಾಗಲಿ, ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಗಲಿ ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ದಾಟಿ ಬರುವರೆಂದು ನೀವು ಧೈರ್ಯಹಿಂದಿರ ಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೂ ನಂಬುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಪಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮೊಡನೆ ದೊಡ್ಡಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಯಿತು ಕಾರ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ತೋರಬಹುದಾದ ಆಲೋಚನೆಯೇನು ? ಅದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ನಾನಾದರೋ ಕೇವಲಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರ ನಾದ ರಾಮನಿಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೆದರುವವನಲ್ಲ ಆದರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಹಿಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯದಿಂದ ಲೇ ನಾನು ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆನು ಈಗ ಲೂ ಅಂತಹ ಶೂರರಾದ ನೀವೇ ನನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಿರುವಿರಿ ಆತ್ಮಲಾಗಿ ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂಬ ರಾಜಕುಮಾರರಿಬ್ಬರೂ ಸೀತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಸುಗ್ರೀವನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ವಾನರರನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದಿರುವರು ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾವು ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಡಬರುವುದಕ್ಕೂ *ಅರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ಯೋಚಿಸಬೇಕು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. †ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾವನಿಗೂ ಕಪಿಗಳೊಡನೆ ಈಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಬರುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ನನಗೆತೋ

* ಇಲ್ಲಿ “ಅದೇಯಾಚ ಯಥಾ ಸೀತಾ ವಧ್ಯಾ ದಶರಥಾತ್ಮಜಾ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ವಾಸ್ತವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ “ಅವಧ್ಯಾ” ಎಂದು ಪದಚ್ಛೇದವು

† ಇಲ್ಲಿ “ನಹಿಶಕ್ತಿಂಪ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ ಜಗತ್ಸನ್ಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್ | ಸಾಗರಂ ವಾ ನರೈಸ್ತೀರ್ತ್ವಾನಿಶ್ಚಯೇನ ಜಯೋಮಮ್” ಎಂದು ಮೂಲವು, ವಾನರರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ರಾಮನುಹೊರತು ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ

ರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗೆಬಂದರೂ ನಮಗೇ ಜಯವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು". ಎಂದನು ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಮನ್ಮಥವಿಕಾರದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಪ್ರಲಾಪಿಸಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನು ಕೋಪದಿಂದಿದ್ದು 'ಅಣ್ಣಾ' ಮೊದಲು ನೀನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದುತಂದಾಗ, ನಿನಗೆ ಆ ಅಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದವರಾರು? ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಆಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತುದುಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲವೆ? ಮೊದಲೇ ನೀನು ಆ ವಿಷಯವನ್ನೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಯಮುನಾನದಿಯು ನೆಟ್ಟಗೆ ಯಾಮುನಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಸರಿಯಾದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಈ ಚಿಂತೆಗೆ ಅವಕಾಶವೇಇಲ್ಲದೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ-ಲೇ ನೀನು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಅಲೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಮಿಂಚಿಹೋದಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಆಲೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ ಈಗ ಮಾಡುವ ಅಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ರಾಜನು ಮೊದಲೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲೋಚಿಸಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಅನಾಥಿಯರೀತಿಯಿಂದಲೇ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೋ, ಅತನ ಮನಸ್ಸು ಕಾರ್ಯನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅಮೇಲೆ ಪರಿತಾಪಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿರುದ್ಧೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ವಿರುದ್ಧರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೂ, ಅವು ಸಿಕ್ಕಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲದೆ, ಅಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟ ಹವಿಸ್ಸುಗಳಂತೆ ದೋಷವನ್ನೂ ತರುವುವು. ಯಾವನು ಮೊದಲೇ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು * ಆ ಕಾರ್ಯವು ಮಿಂಚಿಹೋದಮೇಲೆ ನಡೆಸುವನೋ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲೋಚಿಸಿದಮೇಲೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲೋಚನೆಗೆ ಮೊದಲೇ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವನೋ, ಅವನಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳೇ ತಿಳಿಯುವು. ಹಂಸಗಳು ತಮ್ಮಿಂದ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಕ್ರಾಂಚಪರ್ವತವನ್ನು

ವೆಂದೂ, ಅವನು ಹಾಟಿ ಬರುವುದು (ನಿಶ್ಚಯೇ) ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ (ನಜಯೋಮಮ) ತನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಜಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಇಲ್ಲಿನ ವಾಸವಾರ್ಥವು

ಕೂಡ, ತಮಗಾಗಿ ಪಣ್ಣು ಖನು ಮಾಡಿಟ್ಟ ರಂಧ್ರದಿಂದ ದಾಟಿಹೋಗುವಂತೆ, ಶತ್ರುಗಳು, ತಮಗಿಂತಲೂ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುವು ಅಧಿಕಬಲವುಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಮತ್ತು ಅವನು ಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದ ಚಪಲನೆಂದೂ ತಿಳಿದರೆ, ಅಂತವನಲ್ಲಿ ಇತರದಿಂದುಂಟಾದ ಛಿದ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೇಲೆಬಿಗ್ಗು ಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೀನು ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಕಡ್ಡು ತಂದುದೇ ದೊಡ್ಡತವು! ಇದು ನಿನಗೆ ದೂರಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದ ದೋಷವು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಷಮಿಶ್ರವಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ತಿಳಿದಂತೆ, ರಾಮನು ನಿನ್ನ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಇದುವ ರಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವನು ಇದೂಕೂಡ ನಿನಗೆ ಅದೃಷ್ಟವೆಂದು ಹೊ ರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಅದುದೇನೆಂದು ಆಯಿತು! ಈಗಲೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ನೀನಂತೂ ಹೀಗೆ ಅಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ! ಈಗಲೂ ಅದನ್ನು ಸುಪಡಿಸು ವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಹೊರತು ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಈಗಲೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಕ್ರಮಪಡಿಸುವನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ವ್ಯಸನ ಪಡಬೇಡ! ಒಂದುವೇಳೆ ಇಂದ್ರಸೂರ್ಯರಾಗಲಿ, ಅಗ್ನಿವಾಯುಗಳಾಗಲಿ, ಕು ಬೇರವರಾಗಲಿ ನನಗಿರುವಾಗಲಿ ಬಂದರೂ, ಅವರನ್ನೂ ನಾನು ಇದರಿಸಿ ಜಯಿಸಬಲ್ಲೆನು ಅಣ್ಣಾ! ಬಟ್ಟದಂತಿರುವ ನನ್ನ ಈ ದೇಹವನ್ನು ನೋ ಡು! ನನಗೆ ಯುದ್ಧಸಾಧನವಾಗಿರುವ ಈ ಮಹಾಪರಿಘವನ್ನು ನೋಡು! ನನ್ನ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಿಂಹವಾದವನ್ನು ನೋಡು! ನನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕೋರವಾಡೆಗಳನ್ನು ನೋಡು! ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೇ ವೇಂದ್ರನಾದರೂ ಭಯಪಟ್ಟು ಪಲಾಯನಮಾಡುವನು ಬೇರೆಯವರ ನು ಕೇಳಬೇಕೆ! ಆರಾಮನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮೊದಲು ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ, * ಎರಡನೆಯ ಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ

* ಇಲ್ಲಿ “ಪುನರ್ಜಾಂ ಸ ದ್ವಿತೀಯೇನ ಶರೇಣ ನಿಹನಿಷ್ಯತಿ | ತತೋಹಂ ತ ಸ್ಯಪಾಸಾಂ ಮಿ ರುಧಿರಂ ರಾಮಮಾಶ್ವಸಂ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಇದರಿಂದ ರಾಮನು ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಬಾಣದಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಂದುಬಿಡುವನೆಂದೂ, ಆ ವಧ ದಿಂದ ನನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನೇ ನಾನು ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ದುಃಖದಿಂದ ನಿಟ್ಟು

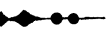
ಅವನ ರಕ್ತವನ್ನು ನಾನು ಹಿರಿಬಿಡುವೆನೆಂದು ತಿಳಿ ಇನ್ನು ನೀನು ಜಿಂತಿಸಬೇಡ' ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು' ಅಣ್ಣಾ! * ಈಗಲೇ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಜಯವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಂದೊಡನೆ, ಸಮಸ್ತವಾಸರರನ್ನೂ ಒಂದೇ ತುತ್ತಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರುವಂತೆ ಕ್ರಿಯೆಸು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿ' ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರು' + ಅತ್ತಲಾಗಿ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ಕೊಂದೊಡನೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸೀತೆಯು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿನಗೆ ಕೃತವಾಗಿರುವಳು" ಎಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು

ಸಿರುಬಿಡುವೆಯೆಂದೂ, ಕುಂಭಕರ್ಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದುವಾಗಿ ಅಶ್ವೀಲಾರ್ಥವು ಧ್ವನಿತವಾಗುವುದು (ಗೋವಿಂದರಾಜರು) "ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಬಾಣದಿಂದಲೇ ಕೊಲ್ಲುವುದಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ತಾನು ಕೆಲವುವಾರರ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುಡಿದು ಸಾಯುವುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿಯಾದರೂ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪಸಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ವಾಸ್ತವಾರ್ಥವು (ಮಹೇಶ್ವರ ಶೀರಠರು)

* ಇಲ್ಲಿ "ವಧೇನವೈ ದಾಶರಥೇಸ್ಸಖಾನಹಂ ಜಯಂ ತವಾಹರ್ತುಮಹಂ ಯತಿಷ್ಯೇ | ಹತ್ವಾಚಿ ರಾಮಂ ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಖಾಹಾಮಿ ಸರ್ವಾ ಹರಿಯೂಫಮುಖ್ಯಾ" ಎಂದು ಮೂಲವು 'ನಾನು ರಾಮನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಾಯುವುದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನಜಯವು ಸುಖಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆ' ನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅಶ್ವೀಲಾರ್ಥವು ಧ್ವನಿತವಾಗುವುದು

+ ಇಲ್ಲಿ "ಮಯಾತುರಾಮೇ ಗಮಿತೇ ಯಮಕ್ಷಯಂ ಚಿಗಾಯ ಸೀತಾವಶಗಾ ವಿಷ್ಮತಿ" ಎಂಸುಮೂಲವು ಇಲ್ಲಿನ (ಗಮಿತೇಯಮಕ್ಷಯಂ) ಎಂಬಲ್ಲಿ (ಗಮಿತಾ + ಇಯಂ + ಅಕ್ಷಯಂ) ಎಂದು ಪದವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, "ಈ ಸೀತೆಯು ರಾಮನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿ ಸೀರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳಾಗಿ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಆತನ ವಶವರ್ತನಿಯಾಗಿರುವಳು" ಎಂದು ವಾಸ್ತವಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

{

 ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದೆಳೆದುಭೋಗಿಸೆಂದು
 ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದುದು ರಾವ
 ಣನು ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪದಿಂದ ತಾನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು
 ಒಲಾತ್ಕರಿಸಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿದುದು

}

ಕುಂಭಕರ್ಣನ ನೀತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವು
 ಹುಟ್ಟಿತು ಈ ರಾವಣನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದೊಡನೆ, ಬಲಾಢ್ಯ
 ನಾದ ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಚಿಂತಿಸಿ,
 ಆಮೇಲೆ ರಾವಣನಮುಂದೆ ಕೈಮುಗಿದು ಸಿಂತು “ಮಹಾರಾಜನೆ!
 ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವನು ಮಧುವನ್ನು ಕಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ,
 ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷಸರ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋ
 ಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಮಧುವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಕೈಗೆ
 ಸಿಕ್ಕಿದ ಆ ಮಧುವನ್ನು ಕೂಡದೆ ಬರುವನೋ, ಅವನು ಬಹಳ ಮೂಢ
 ನೆನಿಸುವನಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ನೀನೂ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಸೀತೆ
 ಯನ್ನು ತಂದಿರುವಾಗಲೂ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡುವದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದು.
 ಎಲೈ ಶತ್ರುಸೂದನನೆ! * ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲವನಾದ
 ನಿನಗೆ ಬೇರ ತಿಕ್ಷಕರಾಗುವೆ? ಯಾರಿಗೂ ನೀನು ಹೆದರಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ!
 ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ನೀನು ಅಂಜಬೇಡ! ಶತ್ರುಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ
 ದಂತ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ರಮಿಸು! ಈ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನೂಪ್ಪಿಸ
 ಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವೂ ಇಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ತಡೆಯಾವುದು? ಸೀತೆಯು ಬ

* ಇಲ್ಲಿ “ಈಶ್ವರಸೈಶ್ವರಃ ಕೋಸ್ತಿ ತವ ಶತ್ರುನಿಬರ್ಹಣಃ | ರಮಸ್ವ ಸಹ ವೈ
 ದೇಹ್ಯಾ ಶತ್ತ್ರೋನಾಕ್ರಮ್ಯಮೂರ್ಧಸು” ಎಂದುಮೂಲವು “ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ
 ರಾಮನಿಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ನಿಯಾಮಕರಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದುದರಿಂದ (ವೈದೇಹ್ಯಾಸಹ ತವ
 ಶತ್ತ್ರೋಮೂರ್ಧಸು ಅಕ್ರಮ್ಯ) ಸೀತೆಯೊಡಗೂಡಿದ ಆ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೇ ಎಂದರೆ
 ರಾಮನನ್ನೇ ನಿನ್ನ ಹತ್ತುತಲೆಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರಿಸಿದೂ ವಾಸ್ತವಾ
 ರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ (ಶತ್ತ್ರೋ) ಎಂಬ ಬಹುವಚನವು ಪೂಜಾರ್ಥಕವೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು

ಪ್ಪಿದರೇನು? ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೇನು? *ಕೋಳಿಯಂತೆ ಆಗಾಗ ಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ, ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಅನುಭವಿಸು' ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕಾಮವನ್ನು ನೀನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡು' ಅಮೇಲೆ ಯಾವ ಭಯವು ಬಂದರೂ ಬರಲಿ' ಅಥವಾ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ' ಅನೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೊಂದು ಲಕ್ಷ್ಯವಲ್ಲ! ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವ ಈ ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನು ನೋಡು' ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಈ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ನೋಡು' ಇವರಿಬ್ಬರೂ ವಜ್ರಗಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನಾದರೂ ತಡೆಯಬಲ್ಲರು ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಲಾಗದ ಯಾರೋ ಕೆಲವು ಹೇಡಿಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯಭೇದಗಳೆಂಬ ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಟ್ಟಿರುವರು' ಅವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೇಕೆ? ದಂಡೋ ಪಾಯದಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೊಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡು' ಎಲೈ ಬಲಾಢ್ಯನೆ' ನೀನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದುದೂ ಇಲ್ಲ! ಯಾವಶತ್ರುಗಳು ಬಂದರೂ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಬರಲಿ' ಅವರು ಈ ಲಂಕೆಯಕಡೆಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟೊಡನೆ ನಾವು, ಇದೋ ಈ ನಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರ ಬಲದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ನಿನಗೆ ವಶಮಾಡುವೆವು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು ಇಡನ್ನುಕೇಳಿ ರಾವಣನು ಅವನ ಮಾತನ್ನೇ ಬಹಳವಾಗಿ ಆಭಿನಂದಿಸುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು "ಮಹಾಪಾಶ್ವಾ! ಭಲೆ ಭಲೆ! ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು' ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ' ಆದರೇನು? ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದುರಹಸ್ಯವುಂಟು! ಅದನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಇದು ಬಹುಕಾಲದಹಿಂದೆ ನಡೆದ ವಿಚಾರವು' ಹಿಂದೆ ಒಂದಾನೊಂದು

* ಇಲ್ಲಿ "ಬಲಾತ್ಕೃತ್ಯುಟವೃತ್ತೇನ ವರ್ತಸ್ವ ಸುಮಹಾಬಲ! ಆಕ್ರಮಾಕ್ರಮ್ಯ ಸೀತಾಂವೈ ತಥಾ ಭುಂಕ್ಷುರಮಸ್ವಚಿ||" ಎಂದು ಮೂಲವು. (ಕುಕ್ಕುಟವೃತ್ತೇನ ವರ್ತಸ್ವ) ಎಂಬಲ್ಲಿ (ಕುಕ್ಕುಟವೃತ್ತೇ + ನ + ವರ್ತಸ್ವ) ಎಂದು ಪದವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, "ಎಲೈ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ರಾವಣನೆ! ನೀನು ಕೋಳಿಗಳಂತೆ ಚಪಲಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿರಬೇಡ! ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಭೋಗಿಸಿ ರಮಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಡಬೇಡ!" ಎಂದು ಮಹಾಪಾಶ್ವಾನು ನೀತಿಯನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದುದಾಗಿ ವಾಸ್ತವಾರ್ಥ

ದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಗಗನಚಾರಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನು *ಆಗ ಪುಂಜಿಕ ಸ್ಥಳಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಸಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಳು. ಒಗ್ಗಿಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಕೆಯು ನನ್ನ ಘೋರರೂಪವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಭಯದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಳು. ನನಗಾದರೂ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಕಾಮಾತುರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆಗಲೇ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಅವಳ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೆಳೆದು, ಅವಳೊಡನೆ ಭೋಗಿಸಿದೆನು. ಅಕೆಯು ಹೀಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಭಂಗಹೊಂದಿ, ಕಂಡ ಕಮಲಿನಿಯಂತೆ ಕೊರಗುತ್ತ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಬಳಿಗೆಹೋದಳು. ಆ ಸಂಗತಿಯು ಆಗಲೇ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ತಿಳಿದಂತಿದೆ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದು, 'ರಾವಣಾ' ಇದು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ನೀನು ಬೆಂಕಿ ಯಾವ ಪರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಭೋಗಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆಗಲೇ ನನ್ನ ತಲೆಯು ನೂರುಭಾಗವಾಗಿ ಭೇದಿಸಿಹೋಗುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.' ಎಂದು ಶಪಿಸಿರುವನು. ಈ ಶಾಪದ ಭಯದಿಂದಲೇ ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೇರಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಇದುವೇರತು ನನಗೆ ಬೇರೆ ಭಯವಿಲ್ಲ. ನನಗಾದರೂ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ವೇಗವೂ, ವಾಯುವಿನಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಗತಿಯೂ ಇರುವುದು. ಇದೊಂದೂ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅದರಿಂದಲೇ ರಾಮನು

ವು ಮಮಹೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥರು) ಅಥವಾ "ಎಲೈ ರಾವಣನೇ! ಬೇರೆ ಯಾರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನೀನು ಕುಕ್ಕುಟ್ಟಪ್ರತಿಯನ್ನೆವಲಂಬಿಸು! ಸೀತೆಯನ್ನಾದರೂ (ಬಲಾತ್ಕಾರವುಂಟಾಗಿ) ನಿನ್ನ ಬಲದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು" ಎಂದು ವಾಸ್ತವಾರ್ಥವು ಗೋವಿಂದ ರಾಜರು

* ರಾವಣನಿಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ರಂಭಿಯನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಳಕೂಬರನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಶಾಪವಿದ್ದರೂ, ಆ ನಳಕೂಬರನು ಪ್ರಾಕೃತದೇವತೆಯಾದುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡದೆ, ಆಮೇಲೆ ತನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಂಟಾದ ಈ ಶಾಪವನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ, ಪಿತಾಮಹನಾಕೃತ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನುಮಾತ್ರ ತಾನು ಮೀರಿನಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುವಂತಿದೆ. ಅದರೇನು? ಪರಸ್ವತಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ದ ಸಿಂಹವನ್ನು ಮೇಲೆಬಿಡುವಂತೆಯೂ, ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವಂತೆಯೂ, ಈಗ ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವನು. ಆ ರಾಮನು ಇದುವರೆಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳಂತಿರುವ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧೋದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನು. ಮಹಾಪಾಶ್ವನೇ? ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ಇನ್ನು ತಿಳಿದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು, ಕೊಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಆಸೆಯನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವಜ್ರವಸೂನಗಳಾದ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಓಡಿಸಬಿಡುವೆನು ಮತ್ತು ಉಪಶಿ ಬರುವ ಸೂರ್ಯನು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಕಾಂತಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಪಿಸುವಂತೆ, ನಾನು ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಸಿಂತು ಅವನ ವಾನ್‌ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವೆನು ಸಾವಿರಕಣ್ಣುಳ್ಳ ದೇವೇಂದ್ರನಾಗಲಿ, ಜಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ವರುಣನಾಗಲಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರರು. ಮೊದಲು ಈ ನನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೇ ನಾನು ಕುಬೇರನನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಅವನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರನಾದ ಆ ರಾಮನ ಪಾಡೇನು?" ಎಂದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು

—◆◆◆(ತಿರುಗಿ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು)◆◆◆—

ರಾವಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ, ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಅರ್ಭಟಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ವಿಭೀಷಣನು, ತಿರುಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ಅರ್ಥಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತಿನಿಂದ “ಎಲೆರಾಜನೆ! ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡದಹಾಗೆಯೇ ರಾಮನನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದಳಿಸುವೆಯಾ? ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ? ಸೋಕಿದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕೊಲ್ಲುವ ಕಾಳಸರ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿ! ವಿಷ್ಣುರವಾದ ಎದೆಯೆಂಬ ದೀರ್ಘದೇಹದಿಂದಲೂ, ಚಿಂತೆಯೆಂಬ ಮಹಾವಿಷದಿಂದಲೂ, ಮಂದಹಾಸವೆಂಬ ಹರಿತವಾದ ಕೋರಿದಾಡೆಗಳಿಂದಲೂ, ಬೆರಳುಗಳೆಂಬ ಐದು ಹೆಡೆ

ಗಳಿಂದಲೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಸೀತೆಯೆಂಬ ಆ ಮಹಾಸರ್ಪವನ್ನು ಸೀನೇಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವೆ' ಅಯ್ಯೋ! ಇದರಿಂದಂತಾಗುವ ಅನರ್ಥವು ನಿನಗಿಬ್ಬನಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ' ಅಣ್ಣಾ ' ಬೇಡ' ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು ' ಪರ್ಮತಿತಿಖರದಂತೆ ಮಹಾಪ್ರಾಣವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ದಂತನ ಖಾಯುಧವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಪಿಗಳು ಬಂದು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು ' ವಜ್ರಸ ಮಾನಗಳಾಗಿಯೂ, ವಾಯುವೇಗವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮಬಾಣಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸಪ್ರಮುಖರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಮೇಲೆ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, "ಪ್ರಹಸ್ತಾ! ಪ್ರಾಣಾಂತಕರಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಿಡಲಿನಂತೆ ವೇಗವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮಬಾಣಗಳು ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲೆ ನಾಟಿಲ್ಲ ಅದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಹೀಗೆ ಹರಟುವಂತಿದೆ ! ಈ ಇಂದ್ರಜಿತ್ಯಂಭಕರ್ಣರಾಗಲಿ, ಈ ಮಹಾಪಾಶ್ವಮಹೋದರರಾಗಲಿ, ಈ ಕುಂಭನಿಕುಂಭರಾಗಲಿ, ಈ ಅತಿಕಾಯನಾಗಲಿ, ರಾಮನಮುಂದೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತರಲ್ಲ ಇನ್ನು ಜಯದಾಸಯೇಕೆ ? ಪ್ರಹಸ್ತಾ! ಸಮೃದ್ಧ ಮಹಾಶೂರಸಿಸಿಕೊಂಡ ಅವರ ಗತಿಯೇ ಹಾಗಿರುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಪಾಡನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ ? ನೀನು ಸೂರ್ಯನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದರೂ, ನೀನು ಹೋಗಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದರೂ, ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ರಾಮನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿ ಹೋಗಲಾರೆ ! ಇದು ನಿಜವು ! " ಎಂದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಹಸ್ತನು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವಿಭೀಷಣಾ ! ನಮಗೆ ಭಯವೆಂದರೇನು? ದೇವತೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ದಾನವರಿಂದಾಗಲಿ ಬೇರ ಯಾರೂ ಬೃಂದಿರಾಗಲಿ ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಭಯವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ' ನಾಗ ಗಂಧರ್ವ ಯಕ್ಷರಿಗಾಗಲಿ, ಪನ್ನಗರಿಗಾಗಲಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆದರುವವರಲ್ಲ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೇವಲಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಮಾರನಾದ ಆ ರಾಮನಿಂದ ನಮಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಯವೆಂದರೇನು?" ಎಂದನು ವಿಭೀಷಣನಾದರೋ ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿ

ವಂತನು' ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿತವನ್ನೇ ಕೋರತಕ್ಕವನು' ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು' ಇಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು, ಪ್ರಹಸ್ತನು ಹೇಳಿದ ಈ ದುರ್ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುಗಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು" ಪ್ರಹಸ್ತಾ! ಈಗ ನೀನೂ, ನಮ್ಮ ರಾಜನೂ, ಈ ಮಹೋದರನೂ, ಈ ಕುಂಭಕರ್ಣನೂ, ರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾವಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಮಾವಯಾವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲಸಿರರ್ಥಕಗಳು' ಅಧರ್ಮತೀಲನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವೊಂದೂ ಸಾಗದು' ಪ್ರಹಸ್ತಾ! ದೋಷಿಯಾದರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಬೇಕೆಂದರ ಸಾಧ್ಯವೆ? ಕಾರ್ಯದಕ್ಷನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂಪಾಗಲಿ, ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲನ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಂದಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆ ರಾಮನೋ ಧರ್ಮವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ನಿರತನಾದವನು ಮಹಾರಥನು' ಲೋಕವೀರರನ್ನೆಸಿಕೊಂಡ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುರಾಜರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಸಮಸ್ತಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದ ರಂಜಿಸುವವನು ಅಂತಹ ಖರದೊಷಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಹಾಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು' ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥನು' ಅವನ ರಣಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗಾದರೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ' ಪ್ರಹಸ್ತಾ! ಆ ರಾಮನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ನೇನೇನೆಂದು ಬಲ್ಲೆ' ಬಹಳ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಮೊನೆಗಳೆಂದಲೂ, ಬಗ್ಗಿದ ಗಿಣ್ಣುಗಳೆಂದಲೂ, ಮೇಲಾದ ಪಕ್ಕದ ಗರಿಗಳೆಂದಲೂ, ಕೂಡದ ಆ ರಾಮಬಾಣಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಅಂತಹ ಬಾಣಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ನಾಟದಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ನೀನು ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ಇಂದ್ರಸಮಾನನಾದ ಆ ದಶರಥಪುತ್ರನಮುಂದೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ, ಈ ರಾವಣನಾಗಲಿ, ಬಲಾಢ್ಯನೆನಿಸಿದ ಈ ತ್ರಿಶೀರ್ಷನಾಗಲಿ, ಈ ಕುಂಭಕರ್ಣನಾಗಲಿ, ಇವನ ಮಗನಾದ ನಿಕುಂಭನಾಗಲಿ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಾಗಲಿ, ನೀನಾಗಲಿ ಶಕ್ತರಲ್ಲ' ಮತ್ತು ಈ ದೇವಾಂತಕನಂತರಾಗಲಿ, ಅತಿರಥನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾದೇಹವುಳ್ಳ ಈ ಅತಿಕಾಯನಾಗಲಿ,

ಪರಸ್ವತಸಮಾನಬಲವುಳ್ಳ ಈ ಅಕಂಪನನಾಗಲಿ, ರಾಮನ ಮುಂದೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಲಾರರು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಈ ರಾವಣನಾದರೋ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತೀಕ್ಷ್ಣಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು ಹಿಂದುಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನು ಮೊದಲೇ ಕಾಮತಾಪದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದವನು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನೀವು ಆತನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳದೆ, ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಿತ್ರರನಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೇವಲಶತ್ರುಪ್ರಾಯರಾಗಿ, ಅವನು ಹೋದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲಾ.' ಇದು ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರ ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಎಲೈ ಅಮಾತ್ಯರೇ' ಈಗ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ, ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಭೋಗವಾಸೆಯೆಂಬ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡದಿಂದಲೂ, ಅಕೃತ್ಯಗಳೆಂಬ ಸಹಸ್ರಫಣೆಗಳಿಂದಲೂಕೂಡಿ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮದ್ವೇಷವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಸರ್ಪವು ಬಲವಾಗಿ ಕೊರಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವುದು ನೀವು ಮೊದಲು ಆ ಸರ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಇವನನ್ನು ಆಪಾಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ' ಎಲೆ ಮಂತ್ರಿಗಳ' ನೀವೆಲ್ಲರೂ ರಾಜನಿಗೆ ಮಿತ್ರರನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಿರಿ? ಅವನಿಂದ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವಿರಿ' ಆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನಾಡರೂ ಭಾವಿಸಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಐಕಮತ್ಯದಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಡವೆ? ಭೂತಗ್ರಸ್ತರಾದವರ ತಲೆಕೂದಲನ್ನು ಕಿಳಿಸಿ ಪಿಶಾಚಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಂತೆ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಈತನ ತಲೆಕೂದಲನ್ನು ಹಿಡಿದಳೆದಾದರೂ ಆತನನ್ನು ಅಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸರೇ' ಇದೋ' ಈಗ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂಬ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವನು' ರಾಮನೆಂಬ ಬಾಡಬಾಗ್ನಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವನು ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ, ಆತನಿಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟ ಮೂಲಕೃತ್ತಿ ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೇ' ನನ್ನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ' ಇದರಿಂದ ಈ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೂ ಮುಂದೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ಇಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಸೌಖ್ಯವುಂಟು' ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ

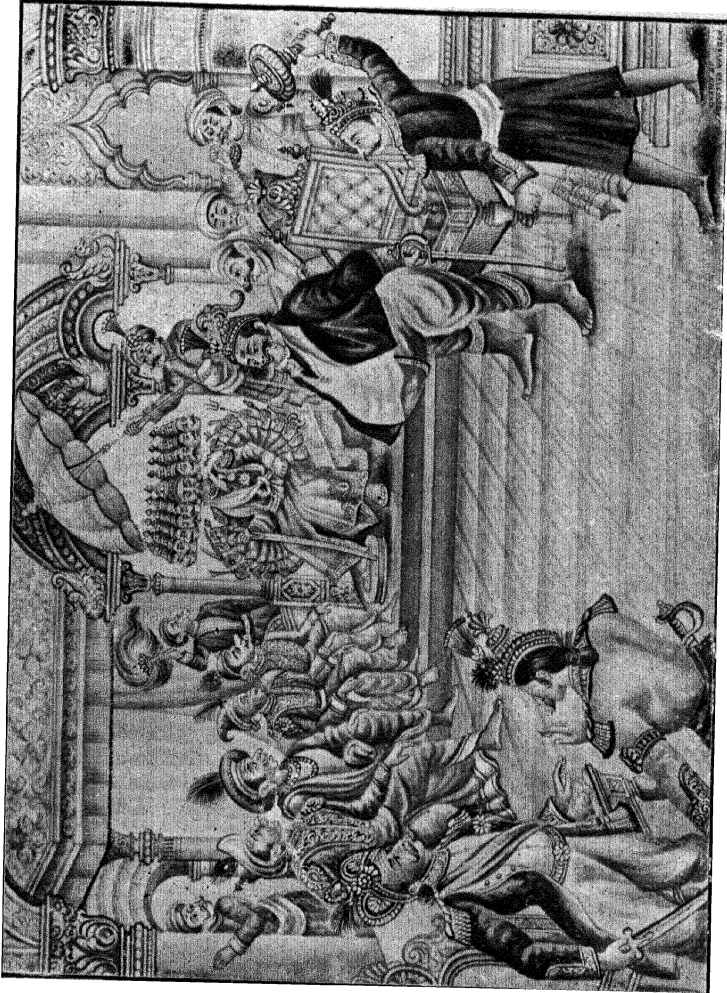
ರಾವಣನಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು' ಅವನ ಮಿತ್ರರಾದ ಸಿಮಗೂ ಮೇಲ್ಮೈಯುಂಟು ನಮ್ಮ ರಾಜನು ತಾನಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡಬದ್ದರೂ, ನಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಯಾದರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆವು ಒಂದುವೇಳೆ ರಾಜನು ಹರವಾದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮಂತ್ರಿಯಾದವನು ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳ ಬಲಾಬಲವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಉಭಯಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿರುವ* ಕ್ಷಯಸ್ಥಾನವೃದ್ಧಿಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರ्याಲೋಚಿಸಿ, ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪದೇಶಿಸಬೇಕು? " ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು

— — — — —
 { ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ವಿಭೀಷಣನ ಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ
 ದುಡು ವಿಭೀಷಣನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ
 ಗಾಗಿ ಅವನನ್ನು ದೂಷಿಸಿದುದು } — — — — —

ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಂತೆ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಮಂತನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಕೋಪವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕೂರಿತು "ತಾತಾ' ನೀನು ಕೂನೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತು ಕೇವಲಸಿರರ್ಥಕವಾದುದು' ನಿನ್ನ ಭಯಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದು ಛೇ' ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಡಿದೆ' ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಕುಲವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದರೂ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯಲಾರನು' ಹೀಗೆ ನಡೆಯಲೂ ಆರನು' ಇನ್ನು ಪುಲಸ್ತ್ಯ

* ಶತ್ರುಕ್ಷಯವನ್ನೂ, ಸ್ವವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿಹಾಗೆ ಯಾನವನೂ, ಶತ್ರು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಸ್ವಕ್ಷಯವನ್ನೂ ನೋಡಿಹಾಗೆ ಸಂಧಿಯನ್ನೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿಹಾಗೆ ಆಸನವನ್ನೂ ನಡೆಸುವಂತೆ ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರೇರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ರಾಜನೀತಿಯು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಲಂಕಾದಯಾದ್ಯನೇಕಪರಾಭವಗಳೂ, ರಾಮನಿಗೆ ವಾನರಸೇನಾಸಂಪತ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ವೃದ್ಧಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸಾಧುವೆಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು

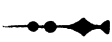

೨೦೩೩ ಫೋಷಣನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ,
ರಾವಣನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದುದು

ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ರಾಕ್ಷಸನಾದ ನಿನಗೆ ಈ ಮಾತು ಯೋಗ್ಯವೆ ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ರಾವಣನಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, “ಅಪ್ಪಾ ! ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಕುಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಈ ವಿಭೀಷಣನೊಬ್ಬನೇ ಬಲದಲ್ಲೆಯೂ, ಪೀಠದಲ್ಲೆಯೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲೆಯೂ, ಶೌರ್ಯದಲ್ಲೆಯೂ, ಧೈರ್ಯದಲ್ಲೆಯೂ, ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲೆಯೂ ಕೇವಲಹೀನನೆಂದು ತೋರುವುದು” ಎಂದನು. ಅಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು, ‘ ಎಲ ಹೇಡೇ ! ನೀನು ಮಾತ್ರವೇ ಭಯಪಡುವುದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಹೆದರಿಸುವೆಯಾ ! ಕೇವಲದುರ್ಬಲರಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರನ್ನು ಕೂಲುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನೇ ಸಾಕು ! ಇಂದ್ರನು ಎಂತವನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಕಾಣೆಯಾ ? ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೂ ನಾಥನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭು. ಆತನ ಸೇವಾಸಾಮಗ್ರಿಯಾದರೂ ಕೇವಲನಾದುದಲ್ಲ. ಅಂತಹ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನೇ ನಾನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿದವನಲ್ಲವೆ ? ಅವನಕಡೆಯ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನಿಂದ ಭೀತರಾಗಿ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆ ? ಐರಾವತವೆಂಬ ದಿಗ್ಗಜವೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ, ವಿಕೃತಸ್ವರವಿಂದರಚ್ಚುತ್ತು ಕಳಗೆ ಬಿಳಲು, ನಾನು ಅದರ ದಂತಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತು, ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸಿರುವೆನು. ಹೀಗೆ ನಾನು ದೇವತೆಗಳ ಕಷ್ಟನ್ನೂ ಮುರಿದು, ದೈತ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗೋಳಾಡಿಸಿರುವೆನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೇವಲ ಪ್ರಾಕೃತಮನುಷ್ಯರಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರೆನೆ ? ನನ್ನ ಮಹಾಪೀಠಕ್ಕೆ ಆ ದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾರ್ಯವೆ ? ” ಎಂದನು. ಇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದ ಅಹಂಕಾರದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನು, ಸಾರವತ್ತಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ ! ಇನ್ನೂ ನೀನು ಬಾಲನು ! ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದವನು ನಿನ್ನ ಬುಧ್ಧಿಯು ಇನ್ನೂ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನಾದರೂ ಬುಧ್ಧಿಯಿಂದಾಲೋಚಿಸಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ನಿನಗಿಲ್ಲ ! ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಕೇಡನ್ನೂ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸದೆ, ಈ ನಿರರ್ಥಕವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಲಪಿಸುತ್ತಿರುವೆ ? ಬಾಯಿಗೆ ಬಂ

ಹಹಾಗೆ ನುಡಿಯುವಂತಿದೆ! ನಿನ್ನ ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯಾದ ಈ ರಾವಣನಿಗೆ, ಮುಂದೆ ರಾಮನಿಂದ ಬರಬಹುದಾದ ವಿನಾಶವನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಯೂ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೀನು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೇ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ಛೇ! ನೀನು ಪುತ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹಿತನಂತೆ ನಟಿಸುವ ಶತ್ರುವೇಹೊರತು ನಿಜವಾಗಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಮಗ ನಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ತಂದೆಯ ವಿನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಗಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತಿಕ್ಷಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಹುಡುಗನಾಗಿಯೂ, ಹಟವಾಡಿಯಾಗಿಯೂ, ಹಿಂದುಮುಂದುನೋಡದೆ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಲೆಯಿಕ್ಕುವ ಅತುರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರತಂದು, ಈ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದವರಾರೋ ಅವರನ್ನೇ ಮೊದಲು ವಧಿಸಬೇಕು! ನೀನೋ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಮೂಢನು! ತಾನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂಬ ಗರ್ವವು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ವಿನಯವೆಂಬುವೇ ಇಲ್ಲ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು! ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು! ದುರಾತ್ಮನು! ಮೂರ್ಖನು! ಮಹಾದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು! ಹುಡುಗುತನದಿಂದಲೇ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಸಂತೆ ದೇವೀಪ್ರಮಾನಗಳಾಗಿಯೂ, ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಭಯಂಕರಗಳಾಗಿಯೂ, ಯಮದಂಡಕ್ಕೆ ಸಮಾನಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲುವನಾವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಾವಣನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ಎಲೆರಾಜನೆ! ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಕೇಳು! ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಧನಗಳನ್ನೂ, ಉತ್ತಮವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಅಭರಣಗಳನ್ನೂ, ದಿವ್ಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ವಿಚಿತ್ರರತ್ನಗಳನ್ನೂ, ಸೀತಾದೇವಿಯ ಸಹಿತವಾಗಿ ಈಗಲೇ ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಬಾ! ಅಮೇಲೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಸುಖದಿಂದಿರಬಹುದು” ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು

{

 ರಾವಣನು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ವಮಾನಿಸಲು ಅವನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಆಗಲೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು

}

* ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಹಿತವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ, ಮೃತ್ಯುವಶನಾದ ರಾವಣನು ಅವುಗಳೊಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಪರುಷವಾ

* ಇಲ್ಲಿ “ಸುನಿವಿಷ್ಟಂ ಹಿತಂ ವಾಕ್ಯಮುಕ್ತವಂತಂ ವಿಭೀಷಣಂ | ಅಬ್ರವೀತ್ಸರುಷಂ ವಾಕ್ಯಂ ರಾವಣಃ ಕಾಲಚೋದಿತಃ” ಎಂದು ಮೂಲ್ಯ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು — (ಸುನಿವಿಷ್ಟಂ) ಕೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅರ್ಥಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗದಿದ್ದರೂ, ಅತಿಪ್ರೀತಿಕರವಾಗುವಂತೆ ಅಂದವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವುಳ್ಳದು, ಎಂದರೆ ಅರ್ಥವು ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಂಪಾದ ಮಾತೆಂದು ಭಾವವು (ಹಿತಂ) ಕಿವಿಗಿಂಪಾದುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಪಥ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. (ವಾಕ್ಯಂ) ಪರಿಪೂರ್ಣಾರ್ಥವನ್ನು ಕೂಡುವುದೇ ವಾಕ್ಯವೆನಿಸುವುದರಿಂದ, ಹೇಳಬೇಕಾದ ಹಿತೋಪದೇಶವಲ್ಲವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವುದೆಂದು ಭಾವವು ಇಂತಹ ವಾಕ್ಯವನ್ನು (ಉಕ್ತವಂತಂ) ಹೇಳಿದವನು, “ನಾಸಂವತ್ಸರವಾಸೀ ಬ್ರೂಯಾತ್” ಎಂಬಂತೆ, ಆಚಾರ್ಯನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಜದ್ಧವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಬೇಕಾದ ನೀತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಈ ರಾವಣನ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ತಾನೇ ಮರುಕದಿಂದ ಒಂದು ಹೇಳಿದವನನ್ನು (ವಿಭೀಷಣಂ) ಬೇರೆ ಯಾವವಾದರೂ ದೂರಸ್ಥನೊಬ್ಬನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಾದರೂ, ಒಂದುವೇಳೆ ಅದು ಆಪ್ತವೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬಹುದು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಹೋದರನಾದ ವಿಭೀಷಣನೇ ಬಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಆ ಮಾತು ತನಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಹೀಗಿದ್ದರೂ, (ರಾವಣ) ಹಿಂಸಾಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಗೋಳಾಡಿಸತಕ್ಕ, ಅಥವಾ (ರಾತ್ರಿತಿರವಣ ! ಸವನ ರಾವಣ) ಯಾವಾಗಲೂ ಗೋಳಿಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು ಎಂದರೆ ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಕದಲಿಸಿದುದು, ವಾಲಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿದುದು, ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನನ್ನು ಕೆಣಕಿದುದು, ಮೊದಲಾದ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಸಾಗದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ, ಅದರಿಂದ ಭಂಗಹೊಂದಿ ಗೋಳಿಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು. ಇದರಿಂದ ತನಗಾಗಲಿ ಪರರಿಗಾಗಲಿ ಹಿತವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ದುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೆಂದು ಭಾವವು ಇಂ

ಕೃದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ವಿಭೀಷಣಾ! ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರು! ನಿನ್ನ ಸಹವಾಸವೇ ನನಗೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ! ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆಯಾದರೂ ಇರಬಹುದು. ಕೋಪಗೊಂಡ ಕಾಳಸರ್ಪದೊಡನೆಯಾದರೂ ಸಹವಾಸಮಾಡಬಹುದು! ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಮಿತ್ರನಂತೆ ನಟಿಸುವ ನಿನ್ನಂತವನೊಡನೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಸಹವಾಸಮಾಡಬಾರದು. ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸನೆ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತಿಗಳ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆನೆ! ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವ್ಯಸನವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುವುದೇ ದಾಯಾದಿಗಳ ಸ್ವಭಾವವು ನನಗೆ ದಾಯಾದನಾದ ನೀನೂ, ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಸಂಕಟಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುವುದು, ಜ್ಞಾತಿ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಇರುವುದು ಜ್ಞಾತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದವನ್ನೂ, ಕಾರ್ಯಸಾಧಕನನ್ನೂ, ವಿದ್ಯೆಬಲ್ಲವನನ್ನೂ, ಧರ್ಮತೀಲನನ್ನೂ, ಶೂರನಾದವನನ್ನೂ ಕಂಡರೆ ಆಸೂಯೆಯಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರೇ ಹೊರತು ಗೌರವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಿರಿಗಿದ್ದಾಗ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನಟಿಸುವರು ವ್ಯಸನಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡುವರು ತ

ತಹ ರಾವಣನು (ಕಾಲಚೋದಿತಃ) ಕಾಲವ್ರೇರಿತನಾಗಿ, ಎಂದರೆ, ತನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ತಮ್ಮನೆ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೂಡದೆ, ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿರುವ ಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಿನ ದಾರಿಯನ್ನೇ ನಮ್ಮಿದವನಾಗಿ, (ಪರುಷಂ ವಾಕ್ಯಮಬ್ರವೀತ್) “ದ್ವಿಧಾ ಭಜ್ಜೇಯಮಪ್ಯೇನಂ ನ ನಮೇಯಂ ಕವಾಚನ” ಎಂದು ರಾಮನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ “ತಾನು ಎರಡುಭಾಗವಾಗಿ ಸೀಳಿಬಿದ್ದರೂ ಬಿಳುವನೇ ಹೊರತು ರಾಮನಕಡೆಗೆ ಮಾತ್ರ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸುವವನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಪರಮಮೂರ್ಖ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡಿದನು. ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಸರೋತ್ತಮನಾದ ಬುದ್ಧಿವಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ “ಈಗ ನನ್ನ ಸಂದೇಹವು ತೀರಿತು” ಎಂದು ಅದನ್ನಭಿವಂದಿಸಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲವೇ “ನೀನು ನನಗೆ ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿಯಾದರೂ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು! ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ” ಎಂದು ಅನುತಾಪವನ್ನಾದರೂ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಕೋಪದಿಂದ ನುಡಿಯುವ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನೆಂದು ಭಾವವು. (ತನಿಶ್ಲೋಕೆ)

ಮೃ ಜ್ಞಾತಿಗಳ ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸೂಯೆಪಡುವರು. ತಮ್ಮ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸದೆ ಗೂಢವಾಗಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರು. ಇಂತಹ ಘೋರಕೃತ್ಯವುಳ್ಳ ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಭಯವು ತಪ್ಪದು. ಹಿಂದೆ ಪದ್ಮವನವಂಬ ಒಂದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಡಾನೆಗಳು, ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತಾವು ಮೊದಲು ಸಾಕಿಟ್ಟ ಕೆಲವು ಅನೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಗಡಕರೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಕೇಳಿರುವೆನು ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ' ಆ ಅನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರದ ಬೇರ ಅನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ " ನಮಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿದ್ದರೂ ಭಯವಿಲ್ಲ ! ಬೇರೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ನಾವು ಹೆದರಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ' ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಈ ಪಾಶಗಳಿಂದಲೂ ನಮಗೆ ಅಂಜಿಕೆ ಇಲ್ಲ! ಅದೋ ನೋಡರಿ ' ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು, ಆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಬರುವ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ನಾವು ಹೆದರಬೇಕಾಗಿದೆ, ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಈ ಅನೆಗಳೇ ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವಂತಿದೆ " ಎಂದು ಹೇಳಿತು. ಎಲ್ಲಾ ಭಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜ್ಞಾತಿಭಯವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇದು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದೇ ಇರಬಹುದು ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯಸಂಪತ್ತಿಯೂ, 'ಪ್ರಾಹ್ಮ' ಇರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವೂ, 'ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಚಪಲಸ್ವಭಾವವೂ, ಜ್ಞಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಯವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ಅಪ್ಪ ವಿಭೀಷಣಾ ! ಸಾಕುಬಿಡು ! ನಿನ್ನ ಮನೋಭಾವವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಈ ಗೌರವವನ್ನೂ, ಈ ನನ್ನ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಶತ್ರುಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ಈ ನನ್ನ ಮಹಾವೈಭವವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನೀನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆಯಾ ? ಇವೊಂದೂ ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ! ಹೇಗಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಡಿಪಬೇಕೆಂಬುದೇ ನಿನ್ನ ಮನೋರಥವು. ವಿಭೀಷಣಾ ! ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಎಷ್ಟಾದಿನವಿದ್ದರೇನು? ತಾವರೆಯೆಲೆಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದರೂ, ಅವು ತಮ್ಮ

ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಜಲಬಿಂದುಗಳೊಡನೆ ಅಂಟುವುವೇ! ಅದರಂತೆಯೇ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಎಷ್ಟುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸಹವಾಸಮಾಡಿದರೂ ಸ್ನೇಹವು ಹುಟ್ಟದು. ದುಂಬಿಯು ಹೂಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಕರಂದರಸವನ್ನು ಕುಡಿದಮೇಲೆ, ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರವೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಆ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊದರಿಹೋಗುವಂತೆ, ನೀನೂ ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಅನೇಕಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿಯೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಕೇಡನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತಿರುವೆ ದುಷ್ಟರ ಸ್ನೇಹವೇ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದು ಕಾಡಾನೆಯು ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬಂದೊಡನೆ, ಸುಂಡಿಲಿಂದ ನೆಲದ ಮಣ್ಣನ್ನೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಸುರಿದು, ಮೈಯನ್ನು ಕೊಳೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ದುಷ್ಟರ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಕಡಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಮೇಘಗಳು ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಹಾಸದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದರೂ, ಆ ನೀರು ಭೂಮಿಗಂಟದಂತೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ದುಷ್ಟರ ಸ್ನೇಹವು ಫಲಕಾರಿಯಲ್ಲ. ಛೇ ! ಕುಲಗೇಡಿಯೆ ! ನೀನು ನನಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ತಮ್ಮನಾದುದರಿಂದ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಗಿದೆ ಈಗ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನೇ ಬೇರೂಬ್ಬನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ನುಡಿದಿದ್ದರೆ, ಇದುವರೆಗೂ ಅವನು ಬದುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಕುಲಗೇಡಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸುಡಬೇಕು!” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಪರುಷವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಲು, ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸಮಂತ್ರಿಗಳೊಡಗೂಡಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಗದೆಯೊಡನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿಬಿಟ್ಟನು ಸದ್ಗತಿಕೇತುವಾದ ರಾಮಾಶ್ರಯಣಪ್ರಯತ್ನವೆಂಬ ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ವಿಭೀಷಣನು, ಹೀಗೆ ಕೋಪದಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಂದಂತೆಯೇ ತಿರುಗಿ ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ನನಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನು ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ನಿಂದಿಸಬಹುದು! ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಇದಿರು ಮಾತಾಡಬಾರದು! ನೀನು ನನಗೆ ಅಣ್ಣನಾದುದರಿಂದ ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನನು! ಪೂಜ್ಯನು! ಅದರೇನು? ನೀನು ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಲ್ಲದೆ, ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ದೋಷವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯವನ್ನು

ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಇದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಎಲೆ ರಾವಣಾ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಮೇಲನ್ನು ಕೋರಿ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಆದರೂ ಕಾಲವಶವಾದವರಿಗೆ ಹಿತವಾದಗಳು ಕಿವಿ ಗೇರುವುವೆಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯುವವರು, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೆಯೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಂದಿಯಿರುವರು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ಹಿತಕರವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವವರಾಗಲಿ, ಅದನ್ನು ಅದರ ಸಿ ಕೇಳುವವರಾಗಲಿ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸತಕ್ಕ ಕಾಲಪಾಶವು ನಿನ್ನ ಕೊರಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿರುವುದು ಅದುದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮನೆಯನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಮೃತ್ಯುವಶನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದೆಂದು! ನಾನು ಇಷ್ಟದೂರದವರಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು ನೀನು ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಮಾನಗಳಾಗಿಯೂ, ಚಿನ್ನದ ಕಬ್ಬುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮಬಾಣಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಸಾಯುವುದನ್ನು ನೋಡಲಾರದುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆನು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಶೂರರಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟೇ ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟೇ ಅಸ್ತ್ರವಿಶಾರದರಾಗಿದ್ದರೂ ಮೃತ್ಯುವಶರಾದಾಗ ಮಳಲಿನ ಸೇತುವೆಗಳಂತೆ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಶಹೊಂದುವರು ನೀನು ನನಗೆ ಅಣ್ಣನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಹಿತವನ್ನು ಕೋರಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟೆನು 'ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೀನು, ಸರ್ವವಿಧಾದಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸಸಹಿತನಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೋಡು' ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ ' ನಾನು ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು ಇನ್ನು ನಾನಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲಾದರೂ ನೀನು ಸುಖಿಯಾಗಿರು ' (ರಾವಣಾ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ನಿನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಪಡೆತಿಸಿ ತಡೆಯುವ ಸುಹೃತ್ತಾಗಲಿ, ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಲಿ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಇಲ್ಲ) ನಾನು ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಮಾತು ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗೇರಲಿಲ್ಲ! ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ! ಮೃತ್ಯುವು ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗಲೇ ಮನುಷ್ಯರು ಮೃತಪ್ರಾಯರೆಂಬುದು ನಿಜವು ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರೂ ಸತ್ತ

ವರಂತೆಯೇ, ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರು ಹೇಳಿದ ಹಿತವಾದವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಾರರು." ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು

* ವಿಭೀಷಣನು ಮಂತ್ರಿಸಹಿತನಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿ
ದ್ವಕಡೆಗೆ ಬಂದುದು ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರರು ಅವನ
ನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ವಧ್ಯನೆಂದು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದು
ದು. ರಾಮನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವಾನರರ
ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಕೊನೆಗೆ ಹನುಮಂತನ ಮ
ತದಂತೆ ಅವನನ್ನು ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ
ವಾನರರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದುದು.

† ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಪರುಷವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ
ಆಕ್ಷೇಪವೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರದ್ವಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಬಂದನು.

••◆ ವಿಭೀಷಣಶರಣಾಗತಿ ಪ್ರಕರಣವು ◆••

* “ಅನುಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪಃ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ವರ್ಜನಂ | ರಕ್ಷಿಷ್ಯತೀತಿ ವಿಶ್ವಾ
ಸೋ ಗೋಪ್ಯತ್ವವರಣಂ ತಥಾ || ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಕಾರ್ಪಣ್ಯೇ ಷಡ್ವಿದಾ ಶರಣಾಗತಿ.”
ಎಂಬಂತೆ, ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಅನುಕೂಲ್ಯಸಂಕಲ್ಪವೇ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಅಂಗಗಳಿರುಂಟು.
ರಾಮನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನು, ಆ ಅಂ
ಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ್ಯಸಂಕಲ್ಪ, ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವರ್ಜನ, ವಿಶ್ವಾಸಗಳೆಂಬ ಮೊದಲನೆಯ
ಮೂರು ಅಂಗಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಿನ ಎಂಟುಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕಾಣಿಸಲ್ಪ
ಟ್ಟಿದೆ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಮರಹುಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅನುಕೂಲ್ಯ
ಸಂಕಲ್ಪವು. ಎಂದರೆ, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದುದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು
ಉದ್ದೇಶಿಸುವುದು ರಾವಣನನ್ನೂ ಅವನ ದೇಶವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೇ ಪ್ರಾತಿ
ಕೂಲ್ಯವರ್ಜನವು, ತನಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು, ಹಾಗೆಯೇ
ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ, ತ
ಮಗೆ ರಾಮನೇ ರಕ್ಷಕನೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ
ಪ್ರದರ್ಶನವೂರ್ದಕವಾದ ಶರಣಾಗತಿಸ್ವರೂಪವು ತೋರಿಸಲ್ಪಡುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

† ಇಲ್ಲಿ “ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪರೂಷಂ ವಾಕ್ಯಂ ರಾವಣಂ ರಾವಣಾನುಜಃ | ಆಜಗಾ
ಮ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಯತ್ರ ರಾಮಸ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು:—

(ಇತಿ) ಹೀಗೆ, ಎಂದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿ ಸರ್ವೇಕೆಂಬ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೂ, ಹಾಗೆ ನಡೆಸದಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ, (ಪರಂಪರೆ) ಮುಂದೆ ಹಿತಕರವಾಗಿ ಪಥ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮೃತ್ಯುವಶನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪರಂಪರೆ ವಾಗಿ ತೋರುವ (ವಾಕ್ಯಂ) ಮಾತನ್ನು (ಉಕ್ತ್ವಾ) ಹೇಳಿ, (ರಾವಣಾನುಜಃ) ಈ ಅನುಜಶಬ್ದವಿಂದ, ರಾವಣಾಸುರನು ಹುಟ್ಟಿದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಬಿಡದವನಾದರೂ ಸತ್ತ್ವೋತ್ತರನಾದವನು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಹಿತವನ್ನೇ ಹೇಳಿದನೆಂದು ಋಷಿಯು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡುವುದಾಗಿ ಭಾವವು ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ವರು ದೊಡ್ಡವರೆಂಬ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಡದೆ, ಪ್ರಾಜ್ಞನು ಅಜ್ಞನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವೆಂದೂ ಸೂಚಿತವು (ಆಜಗಾಮ) ಬಂದನು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಸ್ವದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಜಗಾಮ” “ಹೋದನು” ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಾಗ, ಬಂದನೆಂದು ಹೇಳಿದುದೇಕೆಂದರೆ, ರಾವಣಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮಗೋಷ್ಠಿಯೇ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಗೃಹವಾದುದರಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ಸ್ವಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದು ದಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವವು. (ಮುಹೂರ್ತೇನ) ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಬಂದನೆಂದರ್ಥವು “ಅಷ್ಟಾತುರವೇಕೆ?” ಎಂದರೆ “ವರಂ ಹುತವಹವ್ಯಾಲಾಪಂಜರಾಂತವ್ಯಸ್ಮಿತಿಃ | ನ ಶೌರಿಚಿಂತಾಪಿಮುಖ ಜನ ಸಂವಾಸ ವೈಶರಮಃ” ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯೆಂಬ ಪಂಜರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರುವುದು ತ್ತಮನೇ ಹೊರತು, ವಿಷ್ಣು ಚಿಂತಾಪಿಮುಖರೊಡನೆ ಸೇರಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಆ ರಾವಣನ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಹೊರಟು ಬಂದನೆಂದು ಭಾವವು (ಯತ್ರರಾಮಃ) ಹಿಂದೆ ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ “ಸುಭಿ ಗಚ್ಛಿತ್ರಕೂಟೋಽಸೌ ಗಿರಿರಾಜೋಪವೋ ಗಿರಿ | ಯಸ್ಮಿನ್ ವಸತಿ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ ಕುಬೇರ ಇವ ನಂದನೇ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಭರತನಿಗೆ ರಾಮವಾಸದಿಂದ ಚಿತ್ರಕೂಟವೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾದಂತೆ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಸಂಬಂಧಕ್ಕೆಂತಲೂ ರಾಮನಿರುವ ದೇಶವೇ ತನಗೆ ಉದ್ದೇಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವವು (ಸಲಕ್ಷ್ಯಣಃ) ರಾಮನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಣನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾರ್ಥಕನೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ “ಸಲಕ್ಷ್ಯಣಃ” ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಇದರಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿದವರನ್ನು ಬಿಡಲಾಗದೆಂದು ಸೂಚಿತವು ಅಥವಾ ಇದರಿಂದ ಪುರುಷಕಾರಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿಯೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ ಹಿತವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ ರಾವಣನ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುವ ರಾಮನ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನೆಂದೂ ಭಾವವು ಈ ಶ್ಲೋಕಾ

ರೈದಿಂದ ಭಗವದ್ಭಯವನ್ನು ಭಗವದ್ವಿಮುಖರಾದ ದೇಶವು ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದೂ, ಭಗವತ್ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು ಪ್ರದೇಶವೇ ಪಾಪವೆಂದೂ, ಭಗವದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದರೂ ಭಾಗವತಾಭಿನಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಪರಿತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಭಾಗವತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಸೇರಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು

ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಾರ್ಹವಾದ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ — ವಿಭೀಷಣನು ವಿಶ್ವನಸ್ತನ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನ ವರಪ್ರಸಾದಬಲದಿಂದ ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಬೃನ್ದಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು ಮತ್ತು “ವಿಭೀಷಣಸ್ತುಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ನತು ರಾಕ್ಷಸಚೇಷ್ಟಿತಃ” ಈತನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನೇಹೊರತು ರಾಕ್ಷಸಚೇಷ್ಟೆಯುಳ್ಳವನಲ್ಲವೆಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಇವನು, “ಜ್ಯೇಷ್ಠಭ್ರಾತಾ ಪಿತೃಸು” ಎಂಬಂತೆ, ತನಗೆ ತಂದೆಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿಯೂ ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ವೋಷಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಇಂತಹ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬಹುದೆ? ಹೇಗೋ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೇರದುದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ! ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ವಲಂಬಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆ? ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಶತ್ರುವಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೂ ಅಣ್ಣನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವೆ? ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಿ! ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಸರಸ್ವತೀಯುಕ್ತವಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ಆಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? ಎಂಬೀಶಂಕೆಯು ಹುಟ್ಟಬಹುದು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವರು “ರಾಮನು ಬಹಳ ದೋಷಿಯಾದುದರಿಂದ ‘ಗುಣೋರವ್ಯವಲಿಪ್ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಯಕಾರ್ಯಮುಚ್ಯತೇ | ಉತ್ಪಥಂ ಪ್ರತಿಪತ್ಯ ಸರಿತ್ಯಾಗೋ ವಿಧೇಯತೇ’” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯವನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ, ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವರು ಇದೇ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯರು ನಿರೂಪಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ! ವಿಭೀಷಣನು ಬ್ರಹ್ಮವರಪ್ರಸಾದದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದವನಾದುದರಿಂದ, ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನೆಂದೂ, ಸರ್ವಶರಣನೆಂದೂ, ಸರ್ವಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದೂ, ನಾರಾಯಣಾಖ್ಯಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ, ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿದವನೆಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವವನು ಮಂಡೋದರಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೂ ಈ ತತ್ವಜ್ಞಾನವುಂಟಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ತತ್ವಜ್ಞಾನವುಂಟಾದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ, ವಿಶೇಷಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೂ, ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮದ ದೌರ್ಬಲ್ಯವೂ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಚಿಕ್ಕಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಈ ವಿವೇಕಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಅವನು ದುರ್ಬಲವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ,

ಪ್ರಬಲವಾದ ವಿಶೇಷಧರ್ಮವನ್ನೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿರುವನು “ಜ್ಯೇಷ್ಠಭ್ರಾತೃನುವರ್ತನವೆಂಬುದು ತ್ರಿವರ್ಗಫಲಸಾಧನವಾಗಿದ್ದು, ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮಾರಾಧನದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗುವುದಲ್ಲವೆ” ಎಂದರೆ, ಅದು ಮೋಕ್ಷಪರಮಾರ್ಥವಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮವೆನಿಸುವುದು ರಾಮಾನುವರ್ತನದಿಂದಲೋ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸಿದಂತಾಗುವುದರಿಂದಲೋ ಯಜ್ಞಾದಿಧರ್ಮಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿ ಪ್ರಥಾನವಾದುದರಿಂದಲೋ, ಅದು ವಿಶೇಷಧರ್ಮವೆನಿಸುವುದು ಇವೆರಡು ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಾಗ ಎರಡನ್ನೂ ಅನುವರ್ತಿಸಬಹುದು. ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಶೇಷಧರ್ಮವನ್ನೇ ಅನುವರ್ತಿಸಬೇಕು ಎಂದು ದರಿಂದ ವಿಭೇಷಣೆಯ ಇದುವರೆಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನುವರ್ತನವೆಂಬ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ, ರಾಮಾನುವರ್ತನವನ್ನೂ ಸಾಧಾರಣವೆಂದುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಸಾರಿಸಾರಿ ಹಿತವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು ಕೂಡಲೇ ಅನುರಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ, ಅವನ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಮಾನುವರ್ತನವೆಂಬ ವಿಶೇಷಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ವಿಭೇಷಣೆಯ ಕೃತವ್ಯವೆಂಬ ಶಂಕೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಆಧಾರವಿಲ್ಲವು ಮತ್ತು ಇವನು ರಾಮಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಸೇರಿದವನೂ ಅಲ್ಲ. ಇವನು ತನ್ನ ಶರಣಾಗತಿಕರಮಯದಲ್ಲಿ “ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಂಶ್ಚ ತ್ವಾಂಶ್ಚ ದ್ವಾರಾಂಶ್ಚ ರಾಘವಂ ಶರಣಂಗತ” ಎಂದು, ಇತರವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾಗಿರುವ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಕಂಡೋಕ್ಷವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು ಮತ್ತು ಇವನು ರಾಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾಮಯಾ ಲಂಕಾ ಮಿತ್ರಾಣಿ ಚ ಧನಾನಿ ಚ ಭವದ್ಗತಂ ಮೇ ರಾಜ್ಯಂ ಚ ಜೀವಿತಂ ಚ ಸುಖಾಣಿ ಚ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ರಾಮನನ್ನೇ ತನಗೆ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥಭೂತನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು ಇವುಗಳಿಂದ ಅವನು ರಾಮಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಬಂದವನಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಂದೇಹವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಆದರೆ ರಾಮನು ವಿಭೇಷಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಜಾನಂ ತ್ವಾಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಸತ್ಕರ್ಮೇತದ್ವೈರಮಿ ತೇ” ಎಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆ” ಎಂದರೆ, ಶರಣಾಗತನಾದ ಆ ವಿಭೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ ರಾಮನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಿತಿಮೀರಿದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು, ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಆ ಮಾತನ್ನಾಡಿಸಿತೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಈ ಅನುಷಂಗಿಕಭೋಗವನ್ನು ವಿಭೇಷಣೆಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದವನೇ ಅಲ್ಲ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, “ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮರ್ಥಾಂಶ್ಚ ಭೋಗಾಂಶ್ಚ ವಾನುಷಂಗಿಕಾಃ | ದದಾತಿ ಧ್ಯಾಯತಾಂ ನಿತ್ಯವ್ಯವರ್ಗಪ್ರದೋ ಹರಿಃ” ಎಂಬಂತೆ, ತನ್ನ ಮನ

ಸ್ವಪ್ನಿಗಾಗಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಅನುಷಂಗಿಕಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳುವರು ಹನುಮಂತನು ವಿಭೀಷಣನವಿಷಯವಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಮಾನಸ್ತು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಮಿಹಾಗತಃ” ಎಂದೂ, ರಾಮನು “ರಾಜ್ಯಕಾಂಕ್ಷೇ ವಿಭೀಷಣ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ, ರಾಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಭೀಷಣನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿಯಲಾರದೆ ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ಆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಜೀಕರಿಸಿದ ಮಾತೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು ಇಲ್ಲಿ ಹನುಮದ್ರಾಮಾಕೃತಿಗಳಿಗೂ, ವಿಭೀಷಣನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಅನ್ವೋನ್ಯವಿರೋಧವು ತೋರಿಬಂದರೂ, ಅಂತರಂಗಬಹಿರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗವೇ ಪ್ರಬಲವೆಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ವಿಭೀಷಣನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೇ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಆದುದರಿಂದ ವಿಭೀಷಣನ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿಭೀಷಣನು “ರಾಜಾನಂ ತ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದು ರಾಮನು ತನಗೆ ಹೇಳಿದಾಗಲೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನೂ ಹೇಳದೆ, ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯ ದೈದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟು ಸಕಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಆತನ ಪರಿಚರಣಮಾತ್ರವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಲ್ಲವಿದ್ದರೂ ರಾಮನ ಒಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಯಿತೆಂಬುದು, ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಅನೈವರ್ಯವೋಜನವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೇ, ಅವನಿಗೆ ರಾಮನು, ತನಗೆ ಕುಲಧನವಾದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು ಮತ್ತು ರಾಮನು ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿದವನಾದುದರಿಂದ, ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಹತಶೇಷವಾದ ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿಯನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಕ್ಕೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು ವಿಭೀಷಣನು ರಾಜ್ಯವನ್ನಂಗೀಕರಿಸಿದುದೂ ಕೂಡ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬಂದುದರಿಂದ, ಅದೂ ರಾಮಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿತೆಂದು ವಿಭೀಷಣನ ತಾತ್ಪರವು ಹೀಗೆಯೇ ಹಿಂದೆ ಧರ್ಮತತ್ವವನ್ನು, ತಿಳಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಕೂಡ, ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷಧರ್ಮವೇ ಪ್ರಬಲವೆಂದೆಣಿಸಿ “ಅಹಂ ತಾವನ್ಮಹಾರಾಜೇ ಪಿತೃತ್ವಂ ನೋಪಲಕ್ಷ್ಯಯೇ | ಭ್ರಾತಾ ಭರ್ತಾಚಿ ಬಂಧುಶ್ಚ ಪಿತಾಚಿ ಮಮ ರಾಘವ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಸೋಪಾಧಿಕಪಿತೃವಾದ ದಶರಥನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ನಿರುಪಾಧಿಕಸರಸ್ವವಿಧಬಂಧುವಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ತಂದೆಯಂತೆ ಕೈಕೊಂಡಿರುವನು ಮತ್ತು ಅಹಂ ಸರಸ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದು ರಾಮಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೇ ಫಲವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವನು. ಮತ್ತು “ಸ ಭ್ರಾತೃಶ್ಚ ರಣಾಗಾಧಂ ನಿಪೀಡ್ಯ” ಎಂಬಂತೆ, ರಾಮನನ್ನೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವನು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ವಾನರೋತ್ತಮರು, ಮೇರುತಿ
ಖರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಉರಿಯುವ ಮಿಂ

ಕಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನುಕೂಡ, ಸೋವಾಧಿಕಬಂಧುವಾದ ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ತ್ಯ
ಜಿಸಿ, ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುವಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ಶರಣುಪೊಕ್ಕನು ಹೀಗೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ
ನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿಬಂದವರೆಲ್ಲರೂ ಕೈಂಕರ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಂಪನ್ನರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ
ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ “ಸತು ನಾಗವರ ಶ್ರೀಮಾರ್ಗ” ಎಂದು ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೂ, “ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಸಂಪನ್ನ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ, ಶ್ರೀಮತ್ತ್ವವಿಶೇಷಣವು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ವಂತೆ” ಈ ವಿಭೀಷಣನಿಗೂಕೂಡ, ಆತನು ರಾಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ರಾವಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊ
ರಟಾಗ “ಅಂತರಿಕ್ಷಗತಃ ಶ್ರೀಮಾರ್ಗ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀಮತ್ತ್ವವಿಶೇಷಣವೇ ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿರುವುದು ಆದುದರಿಂದ ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮಶಂಕೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಆವಕಾಶವಿಲ್ಲ
ಆದರೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ನಾಗಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅವರನ್ನು
ಕುರಿತು ವಿಭೀಷಣನು “ಯಯೋರ್ವೀರ್ಯಮುವಾಶ್ರಿತೈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಕಾಂಕ್ಷಿತಮಯಾ |
ತಾವುಭಾಮಮ ನಾಶಾಯ ಪ್ರಸುಪ್ತೌ ಪುರುಷರ್ಷಭಾ” ಜೀವನ್ಮುಪಿ ವಿನಷ್ಟೋಸ್ಥಿ
ನಷ್ಟರಾಜ್ಯಮನೋರಥಃ” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೂ, ತನ್ನರಾಜ್ಯ
ಕ್ಕೂ ಭಂಗವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ನಿರ್ವೇದಪಡುವುದೇಕೆ?” ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ
ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ರಾಮಕೈಂಕರ್ಯಪರವಾಗಿಯೂ, ರಾಜಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೈಂಕರ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪರ
ವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೇಕೆಂದರೆ ರಾಜ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾದಿಗಳೆಲ್ಲವು ಆದುದೆ
ರಿಂದ ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ರಾಮನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದುದು ದೋ
ಷಾಸ್ಪದವಲ್ಲವೆಂದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವು (ತನಿಶ್ಲೋಕೆ)

* ಇಲ್ಲಿ ತಂ ಮೇರುತಿಖರಾಕಾರಂ ದೀಪ್ತಾಮಿವ ಶತಹೃದಾಂ | ಗಗನಸ್ಥಂ ಮಹೀ
ಸ್ಥಾನೈರ್ದದೃಶುರ್ವಾನರೋತ್ತಮಾ” ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಭೀಷಣನಿಗಿದ್ದ ಮಹೋನ್ನ
ತವಾದ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ, ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೂ ಮೇರುತಿಖರದ ಹೋ
ಲಿಕೆಯು ಮತ್ತು ಈ ಉಪಮಾಸ್ವಾರಸ್ಯದಿಂದ, ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನ ಕಡೆಯನ್ನು ಬಿ
ಟ್ಟು ರಾಮನಕಡೆಗೆ ಬಂದುದು, ರಾವಣನಿಗೊಂದು ಕೊಂಬು (ಅತಿಶಯವು) ಮುರಿದು,
ರಾಮನಿಗೊಂದುಕೊಂಬು (ಅತಿಶಯವು) ಬೆಳೆದಂತಾಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು
(ಗಗನಸ್ಥಂ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಈತನು ಲಂಕೆಯಿಂದ ಕಾಲಿತ್ತ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದಾಗಲೇ
ಇಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹಾಗಿಯೂ, (ಮಹೀಸ್ಥಾನೈರ್ದದೃಶುಃ) ಭೂಮಿಯ
ಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ವಾನರರು ಕಂಡರೆಂಬುದರಿಂದ, ಅವರು ಭೂಮಿಯ ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ಮೂ

ಜಿನಂತೆ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕಂಡರು (ಆ ವಿಭೀಷಣನಾದರೋ ಮೇಘದಂತೆಯೂ, ಪರ್ಮತದಂತೆಯೂ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನು. ಇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು ಸರ್ವಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವನು ಮಹಾವೀರನು. ದಿವ್ಯಾಭರಣಭೂಷಿತನು. ಅವನೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸರೂಕೂಡ, ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಸಮಸ್ತಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದವರಾಗಿಯೂ, ಭೂಷಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತರಾಗಿಯೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು) * ಹೀಗೆ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ತಾನು ಐದನೆಯವನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶತ್ರುದುರ್ಜಯನಾಗಿಯೂ, ವಾನರೇಂದ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುಗ್ರೀವನು ಕಂಡನು ಆ ಸುಗ್ರೀವನು ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದುದರಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ತನ್ನಕಡೆಯ ವಾನರರೊಡನೆ ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದವರೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವಾನರರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ, † “ಎಲೆ ವಾನರರೆ! ಅದೋ ನೋಡಿರಿ! ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಸಮಸ್ತಾಯುಧಗ

ತ್ರ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಗಲೇ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದವನನ್ನುಕೂಡ ಕಂಡುಹಿಡಿದರೆಂದು ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ವಾನರರಿಗಿರತಕ್ಕ ಅತ್ಯಂತಜಾಗರೂಕತೆಯೂ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. (ವಾನರಾಧಿಪಾಃ) ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗಿದ್ದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನೂ, ಅತ್ಯಂತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಋಷಿಯು ವನರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಗೌರವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಾನರಾಧಿಪರೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿರುವಾಗ ಭಾವವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದರಿಂದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲಸಮೂಹದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಲಾಭವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅನುಕೂಲರ ಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೂ ಅವನು ಗೋಚರನಾದನೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

* ಇಲ್ಲಿ “ಆತ್ಮಪಂಚಮ” ನೆಂದರೆ, ಅನಲ, ಶರಭ ಸಂಪಾತಿ ಪ್ರಭುಸರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ತಾನು ಐದನೆಯವನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನೆಂದರ್ಥವು

† ಇಲ್ಲಿ “ಎಷ ಸರ್ವಾಯುಧೋಪೇತಶ್ಚತುರ್ಭಿಸ್ಸಹ ರಾಕ್ಷಸೈಃ | ರಾಕ್ಷಸೋಭೈತಿ ಪಶ್ಯಧ್ವಮಸ್ಮಾ ಹಂತುಂ ನ ಸಂಶಯಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು —(ಎ

ಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದವನಾಗಿ, ಬೇರ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬರುವಂತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. *ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ ಈಮಾತನ್ನು ಕೇ

ಷಃ) ಇದೋ! ಇವನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮಹಾಕ್ರೂರ್ಯವು ಕಾಣುವುದು ಇದರಮೇಲೆ (ಸರ್ವಾಯುಧೋಪೇತಃ) ಆ ವಿಧವಾದ ಸಹಜಕ್ರೂರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಗಳಾದ ಹಿಂಸಾಪರಿಕರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವುವು (ಹಿಂದೆ "ಉತ್ಪವಾತ ಗದಾಪಾಣಿ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಬಂದುಗದೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಹಿಡಿದು ಮೇಲೆ ಪಾರಿದು ವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಯುಧೋಪೇತತ್ವವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾಂಧತ್ವದಿಂದ, ಅನುಕೂಲನಾಗಿಬಂದ ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲಭಾವವು ತೋರಿದಂತೆ, ಅವನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬಂಧಾಯುಧವೇ ಅನೇಯಕಾಯುಧಗಳಂತೆಯೂ ತೋರಿತೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಅವನು ಆ ಬಂಧಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಮಸ್ತಾಯುಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶ್ರಮವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆಂದೂ ಎಣಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಮನನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ ವಶೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಂತಿರುವ ಶರಣಾಗತಿಯು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಗದೆಯೊಂದೇ ಸರ್ವಾಯುಧಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷ್ಯವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು) (ಚತುರ್ಭುಜಃ ಸ್ವಹ ರಾಕ್ಷಸೈಃ) ನಾಲ್ಕೇ ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ, "ಆಹಾ! ಆತನ ತಂತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ! ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬಂದರೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಜಯಿಸಬೇಕಾಗುವುದು ಬಂಟಿಯಾಗಿ ಬಂದರೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಕಷ್ಟವು ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಿತವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬಂದಿರುವ" ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು (ಆಸ್ತ್ವಾಹಂತುಮಭ್ಯೇತಿ) ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿರುವನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಕೊಂದರೂ, ಉಳಿದವರು ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮೂಲಭೂತನಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬಂದವನಾದುದರಿಂದ, ಇವನ ಆಗಮನವು ರಾಮನಧದಿಂದ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗಬಹುದೆಂದು ಭಾವವು

† ಇಲ್ಲಿ "ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ ವಚಶ್ಚತ್ವಾ ಸರ್ವೇ ತೇ ವಾನರೋತ್ತಮಾಃ | ಸಾಲಾಸು ದೈಮ್ಯ ಶೈಲಾಂಶ್ಚ ಇದಂ ವಚನಮಬ್ರವತ್" ಎಂದು ಮೂಲವು. ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು? (ಸುಗ್ರೀ

ಳಿದಕ್ಷಣವೇ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರೂ ಥಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮರಗಿಡಗಳನ್ನೂ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಹಾರಾಜನಿ! ಯಾರು ಬಂದರೂ ಬರಲಿ! ಜಿಂತೆಯಿಲ್ಲ! ನೀನು ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡು! ನೀನು ರಾಜನಾದುದರಿಂದ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಲಾರೆವು! ಅತ್ಯಲ್ಪವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೇನೂ ನಮಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಈಗಲೇ ಅವರು ನಮ್ಮಿಂದ ಹತರಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದುಸಾಯಲಿ!” ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ವಾನರರು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ವಿಭೀಷಣನು, ಯಾರೇನು ಹೇಳಿದರೂ ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾರನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ, ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದನು * ವಿಭೀಷಣನು ಇ

ವಸ್ಯ ವಚಿಶ್ಚುತ್ವಾ) ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, (ಸರ್ವೇ) ಅನರೇಲ್ಲರೂ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಧಾನಾಪ್ರಧಾನರೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೆಣಿಸದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಉತ್ಸಾಹವುಳ್ಳರಾಗಿ ನಿಂತರೆಂದು ಭಾವವು (ವಾನರೋತ್ತಮಾ!) ರಾಮಭಕ್ತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯಿಸಿದವರು — ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಶೇಷಿತ್ವವೂ, ಅಸಹರ್ಷಕ್ಕೆ ಶೇಷತ್ವವೂ ಹೇತುವಲ್ಲ. ರಾಮಭಕ್ತಿಯೇ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಹೇತುವಾದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಾನರೋತ್ತಮರೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವು (ಸಾಲಾನುದ್ಯಮ್ಯ ಶೈಲಾಂಶ್ಚ) ಮರಗಳೆಂಡೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳೆಂದೂ ನೋಡದೆ, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಇದರಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿಶೋಧಿಯಾದವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅತ್ಯಾದರವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ರಾಮಕೈಂಕರೈಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಒಂದೇಸಲ ಕೈಛತ್ರಚಾಮರಗಳೆರಡನ್ನೂ ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದಂತೆ, ಇವರೂ ಆರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ರಾಮಕೈಂಕರೈವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತದನುಕೂಲಗಳಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಎರಡುಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಧರಿಸಿನಂತರೆಂದು ಭಾವವು

* ಇಲ್ಲಿ “ಉವಾಚಿಚಿ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ವರೇಣ ಮಹತಾ ಮಹಾ | ಸುಗ್ರೀವಂ ತಾಂಶ್ಚ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಖಸ್ಥವನ ವಿಭೀಷಣ.” ಎಂದು ಮೂಲವು. ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು:—ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಅವನ

ಲೋಚಿತವಾದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ, ತಾನು ಆಕಾಶಪಲ್ಲಿದ್ವಂತೆಯೇ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಇತರ ನಾನರನನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಗಂಭೀರವಾದ ಉಚ್ಚಸ್ವರದೊಡನೆ ಹೇಳು

ಪರಿಕರವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಅರಿಯಿಲ್ಲವೂ ತೋರುವಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಕಂಠಸ್ವನಿಯಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವನು, (ಉಪಚಚ್ಛ ಹೇಳಿ ಮೂ ಹೇಳಿದನೆಂಬುದರಿಂದ, ರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಆಗಮವೇ ಸಾಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಾಯಿಂದಲೂ ಹೇಳಿ ತೋಡಗಿದನೆಂದು ಭಾವನು. “ಪವ್ಯಾ ಮುಭಿಗಮಾಚ್ಚ” ಹಿಂದೆ ಗುಹನು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ನಡೆದುಬಂದುದೇ ತನಗೊಂದುಭಾರವಾಗಿ ಎಣಿಸಿದ ರಾಮನಿಗೆ, ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ಬಂದವರು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ, ಉರಿಯುವ ಹುಣ್ಣಿಗೆ ಉಪ್ಪರೆದಂತಲ್ಲವೇ? (ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞ) ಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದರೆ ಹೀಯೋವಾದೇಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲವೆ, ಹೇಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಪಾದೇಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೆಂದು ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು, ರಾವಣನ ದುಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ, ರಾಮನ ಮೇಲ್ಕಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ರಾವಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಮನನ್ನು ಮರೆಹುಗಬೇಕೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೆಂದರ್ಥವು (ಸ್ವರೇಷ ಮಹತಾ) ಕೇಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸು ಕರಗುವಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಅರಸ್ವರದಿಂದ, (ಸುಗ್ರೀವಂ ತಾಶ್ಚ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ) ತನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಅವನ ಕಡೆಯವಾನರರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಎಂದರೆ, ಅವರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಪುರುಷಕಾರಣಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಆ ರಾಮಭಕ್ತರೇ ತನಗೆ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶ್ಯರೆಂದೆಣಿಸಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು. ಭಕ್ತರಾದವರು ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನುಮಾಡಿದರೂ “ಜ್ಞಾನೀತ್ವಾ ತ್ವೈವಮೇಮತಂ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಅವರೇ ತನಗೆ ಆತ್ಮನಂತೆ ಧಾರಕರೆಂದು ಭಗವಂತನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನ ಬಹುಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಆ ಭಕ್ತರನ್ನೇ ಗೌರವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದುದಾಗಿಭಾವವು. ಅಥವಾ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ರಾಜನು ಎಷ್ಟೇಕೃಪಾಳುವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅಂತರಂಗಭೂತರಾದವರ ಪುರುಷಕಾರದಿಂದಲೇ ಅವನಲ್ಲಿ ಶರಣುಹುಗಬೇಕೆಂಬ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ವಾನರರು ಹೀಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದೂ ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತ್ಯತಿಶಯದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲ್ಲವೆಂಬ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ರಾಮನ ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ರಾಮಭಕ್ತರ ಅಂಗೀಕಾರವೇ ತನಗೆ ಶರಮಪುರುಷಾರ ವೆಂಬ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದವನೆಂದು ಭಾವವು.

ವನು. * “ಎಲೈ ವಾನರೋತ್ತಮರೇ ! ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಕುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನುಂಟು^೧ ಅವನು ಬಹಳ ದುರ್ಮಾರ್ಗನು. ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ತಮ್ಮನು. ನನಗೆ ವಿಭೀಷ

ಮತ್ತು, “ಆಕಿಂಚಿನ್ನೈಕಶರಣಾ ಕೇಚಿದ್ಭಾಗ್ಯಾಧಿಕಾಃ ಪುನಃ | ಮಾಮೇವ ಶರಣಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮಾಮೇವಾಂತೇ ಸಮಶ್ನುತೇ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತಹ ಅರ್ತಸ್ವರವನ್ನು ಜ್ಞರಿಸುವ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವನು ಈ ಮಹಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ (ಮಹಾ) ಎಂಬ ಶಬ್ದವು.

* ಇಲ್ಲಿ “ರಾವಣನೋ ನಾಮ ದುರ್ದೈವೋ ರಾಕ್ಷಸೋ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರ | ತಸ್ಯಾಹ ಮನುಜೋ ಭ್ರಾತಾ ವಿಭೀಷಣ ಇತಿಶ್ರುತಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು. — ಇದುವೊದಲು ಐದುಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ, ವಿಭೀಷಣನು, ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಅಂಗವಾದ ಸ್ವನಿಕರ್ಷವನ್ನು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಹೀನತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ, ಪ್ರತಿಕೂಲನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತನಗುಂಟಾದ ನಿಕರ್ಷವೊಂದು, ಅವನೊಡನೆ ತನಗೆ ಜನ ಸಿದ್ಧವಾದ ಭ್ರಾತೃತ್ವಸಂಬಂಧದ ನಿಕರ್ಷವೊಂದು! ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ನಿಕರ್ಷವೊಂದು, ಈಮೂರನ್ನೂ ಹೇಳುವನು (ರಾವಣನೋನಾಮ) ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಗೋಳಾಡಿಸತಕ್ಕವನೆಂಬ ಅವನ ಹೆಸರೇ ಕ್ರೂರವಾಗಿರುವುದು. ಇದರಮೇಲೆ (ದುರ್ದೈವಃ) ಅವನ ನಡತೆಯೂ ಕ್ರೂರವು (ರಾಕ್ಷಸ) ಪೂರೋತ್ತಮ ದೋಷಗಳಾದರೂ ಅಗಂತುಕಗಳಾಗಿ ಬಂದುವಲ್ಲ ಜಾತಿಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವುವು. ಉತ್ತಮಜಾತಿಯವನಲ್ಲಿ ದುರಾಚಾರಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಅವನ ಕುಲದ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಹೇಳಿ, ಆ ಕೆಟ್ಟನಡತೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ಹೀನಜಾತಿಯವನಿಗೆ ಇಂತಹ ಕ್ರೂರಕೃತ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕುಲಸ್ಮರವಾದುದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು. (ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರ) ತಾನು ಕ್ರೂರನಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಕ್ರೂರನಾದ ಅನೇಕ ಪರಿಚರರೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿದವನು (ತಸ್ಯಾಹಂ) ಇಂತಹ ರಾವಣನಿಗೆ ನಾನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವನು ಎಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿದ್ದವನು ಇದರಮೇಲೆ (ಅನುಜ ಭ್ರಾತಾ) ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಇದರಮೇಲೆ (ಅನುಜ) ಅವನ ತಮ್ಮನು. ಒಂದುವೇಳೆ ನಾನೇ ಆಣ್ಣನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಆಜ್ಞಾಧೀನನಾಗಿರದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ನಾನೂ ಕುಬೇರನಂತೆ ಅವನ ದೋಷಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದುದರಿಂದಲೇ ಅವನ ದುರ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ

ಇನೆಂದು ಹೆಸರು * ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾವಣನು, ಗರ್ಭವಾಸಾದಿ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಸುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಸೀತೆಯೆಂಬ ವಳು ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಅವಳನ್ನು ಕದ್ದು ತರುತ್ತ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಜಟಾಯುವನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಆಕೆಯನ್ನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಾಕಿರುವನು. ಅವಳಮೇಲೆ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸಿಯರನ್ನೂ ಕಾವಲಿರಿಸಿರುವನು ಅವಳು ದುಃಖದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ದೀನಳಾಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವಳು ಈ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ನಾನು ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇತುಯುಕ್ತಗಳಾದ ನಾನಾವಿಧವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿ ಹೇಳಿದೆನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೇನು? ಸಾವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನು ಔಷಧವನ್ನೊಲ್ಲದಂತೆ, ಮೃತ್ಯುವಶನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ, ನನ್ನ ವಾಕ್ಯಗಳೊಂದೂ ಕಿವಿಗೇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದ ನನ್ನನ್ನೇ ಆತನು ಕ್ರೂರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿದುದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲದಾಸನಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಮಾಡಿ ನನ್ನ

ಬಳವಟ್ಟು ನಡೆಯಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಭಾವವು (ವಿಭೀಷಣ ಇತಿಶ್ರುತಃ) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾವಣನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧದಿಂದಂಟಾದ ದೋಷವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಾನೂ ಭಯಂಕರನೆಂದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ರಾವಣನಿಗಾದರೋ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಲಾದ ದೋಷಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವುವು. ನನಗೆ ನನ್ನ ದೋಷಗಳಲ್ಲದೆ ಅವನ ಸಂಬಂಧದಿಂದಂಟಾದ ದೋಷಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು “ವಿಭೀಷಣಸ್ತು ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ” ಎಂದು ವಿಭೀಷಣನು ತಾನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನೆಂಬುದಾಗಿ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯರೂಪವಾದ ಅಂಗವನ್ನು ಇದರಿಂದ ತೋರಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

*ರಾವಣನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಂದಾದರೂ ತೊಲಗಿಸಬಹುದು. ಇವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವಾಗಿ “ನಕ್ಷಮಾಮಿ” ಎಂಬಂತೆ ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಭಗವಂತನ ಕ್ಷಮೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗದ ಭಾಗವತಾಪಚಾರಕ್ಕೂ ಆತನು ಪಾತ್ರನೆಂಬುದನ್ನು ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸೂಚಿಸುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಜಟಾಯುವಳು ಸೀತಾಪಹರಣಗಳೆರಡೂ ಭಾಗವತಾಪಚಾರಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನ್ನು ಅವಮಾನಪಡಿಸಿದನು. * ಆ ಕ್ಷಣವೇ ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಂಡಿರುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಮರೆಹುಗಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಬಂದೆನು. ಅದುದರಿಂದ ಎಲೈ ವಾನರರ! * ನೀವು, ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ

ಇಲ್ಲಿ “ತೈಕ್ಷಾಣ್ಯಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ದಾರಾಂಶ್ಚ ರಾಘವಂ ಶರಣಂಗತಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇದರಿಂದ ತಾನು ಸೋಪಾಧಿಕಬಂಧುವರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿರುಪಾಧಿಕಬಂಧುವಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಹೋಗಿ ಭಾವವು. ಹೇಗೆಂದರೆ — (ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ) ನರಕನಿಷ್ಠರಕರಾದ ಪುತ್ರರನ್ನೂ, (ದಾರಾಂಶ್ಚ) ಸಹಧರ್ಮಚಾರಿಣಿಯರಾದ ಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನೂ (ತಕ್ಷಾಂ) ಬಿಟ್ಟು, ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾಡುವವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಾಭಾಸ ಪ್ರಾಪ್ತಾಭಾಸಗಳೆರಡೂ ತ್ಯಾಜ್ಯಗಳೆಂದೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ತ್ಯಾಗವೂ ಅಂಗವೆಂದೂ ಸೂಚಿತವು. (ರಾಘವಂಶರಣಂಗತಃ) “ಭಾರತಾಭರ್ತಾಚಿ ಬಂಧುಶ್ಚ ಪಿತಾಚಮನು ರಾಘವಃ” ಎಂಬಂತೆ ಸರಸ್ವಿಬಂಧುವಾದ ರಾಮನನ್ನೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವನೆಂದರ್ಥವು “ಕಿಂತ್ವರ್ಥಿನಾಮರ್ಥಿತವಾನೇದೀಕ್ಷಾಕೃತವ್ರತ ಶ್ಲಾಘ್ಯಮಿದಂಕುಲಂತೇ” ಎಂಬಂತೆ ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನನ್ನೇ ಕೈಹಿಡಿದನೆಂದು ರಾಘವಶಬ್ದಾರ್ಥವು. (ತನಿಶ್ಲೋಕಿ ಇಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ನಿರ್ವತುಕಕರುಣಾಪರಿಪಾಕವೆಂದಲೇ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ರಾವಣನಿಂದತಿಗ್ರಾಸವೆಂಟಾಯಿತೆಂದೂ, ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಗಳೆಲ್ಲಿ ವೈಮುಖ್ಯವೂ ಸಿದ್ಧಿಸಿತೆಂದೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವು. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ (ತೈಕ್ಷಾಣ್ಯಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ದಾರಾಂಶ್ಚ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಾತಿಕೂಲವರ್ಜನವೆಂಬ ಅಂಗವೂ, (ರಾಘವಂಶರಣಂಗತಃ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೆಂಬ ಅಂಗವೂ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ (ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥರು)

* ಇಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತೀಕ ಶರಣ್ಯಾಯ ರಾಘವಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ | ನಿವೇದಯತ ಮಾಂಕ್ಷಪ್ರಂ ವಿಭೀಷಣಮಪಸ್ಥಿತಂ ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು. — ಇದುವರೆಗೆ ತನಗೆ ಶರಣ್ಯನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪುರುಷಕಾರಭೂತರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು. (ಸರಸ್ವತೀಕಶರಣ್ಯಾಯ) ಕುಲಶೀಲವಿಷ್ಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ನೋಡದೆ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾದವನು. ಹೀಗೆ ಆತನು ಸರಸ್ವತೀಕನಾದುದರಿಂದ, ಆತನ ಶರಣ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವಂತೆಯೇ ನನಗೂ ಭಾಗವುಂಟೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ದುಷ್ಕನಾದ ರಾವಣನಿಗೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಿದ್ದರೂ, ರಾವಣನು ಆ ಶರಣ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಹೋದುದರಿಂದ, ಅವನು ತನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವನೆಂದೂ, ತಾನಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಟ್ಟು ಅಭಿಮುಖ್ಯದಿಂದ

ಸ್ವಲ್ಪಲೋಕಶರಣ್ಯನಾಗಿಯೂ, ರಘುಕುಲನಂದನನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಃ

ಬಂದವನಾದುದರಿಂದ, ಅದರಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಭಾಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇತರರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವವು. ಅವರೆ “ಶರಣ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅಂಗಭೂತಗಲಾದ ಸೌಲಭ್ಯವೂ, ಪರತ್ವವೂ ಅತನಲ್ಲಿರಬೇಕಲ್ಲವೆ” ಎಂದರೆ. ಆ ಪ್ರಧಾನಗುಣಗಳೂ ಇರುವು ವೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ (ರಾಘವಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ) ಎಂಬೀ ಎರಡು ವಿಶೇಷಣಗಳು (ರಾಘ ವಾಯ) ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು, “ಯತ್ತದನಿದೇಶ್ಯಂ” ಎಂಬೀ ವೊದ ಲಾದ ವೇದಾಂತಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ಸಕಲಪ್ರಾಣಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುವಂತೆ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರೂಪವಿರುವಂತರಿಸಿಗಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೌಲಭ್ಯವೇನುಂಟು? (ಮಹಾತ್ಮನೇ) ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಅನತರಿಸಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಅಪ್ರಾಕೃತಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತ್ಯಾದ್ಯಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣೈಕತಾನನಾಗಿ ರುವನು (ರಾಘವಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ) ಸೌಲಭ್ಯವೊಂದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಮೇರುವರ್ವತಾದಿಗಳಂತೆ ಪರತ್ವವು ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಇತರರಿಗೆ ದುರ್ಲಭನಾಗುವುದರಿಂದ ಅದೂ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ಇವನಲ್ಲಿ ಸೌಲಭ್ಯಪರತ್ವಗಳೆರಡೂ ಎಡಬಿಡದೆ ಕಲೆಸುವುದೆಂದು ಭಾವವು. ಅಂತಹ ರಾಮನಿಗೆ (ನಿವೇದಯತ ಮಾಂ) ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ! ನೀವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಹೇ ಗಾದರೂ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಗುಣಗಳಿ ನ್ನಾರೋಪಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ನಿರ್ವೇತುಕಕೃಪಾವೂರ್ಣನಾದ ಅತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾ ಗತನಾಗಿ ನಾನು ಬಂದಿರುವೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಿರೆ ಸಾಕು! ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಆತಮ ನನ್ನನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವನು. (ಕ್ಷಿಪ್ರಂ) ಲೋಕಶರಣ್ಯನಾದ ಆ ರಾಮನು ತಾನಾಗಿ ಬಂ ದು ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನೀವು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರೆ, ನಿಮಗೆ ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿಯಾದರೂ ಉಂಟು. ಈಗ ನೀವು ತಡಮಾಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಲಾ ಭಕ್ಕೇ ಹಾನಿಯೇ ಸೊರತು ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಲೋಪವಾಂದು (ವಿಭೀಷ ã) ರಾವಣನಂತೆ ನಾನು ಪ್ರತಿಕೂಲನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ “ವಿಭೀಷಣಸ್ತು ಧರ್ಮಾ ತ್ವಾ” ಎಂಬಂತೆ ಅನುಕೂಲನು (ಉಪಸ್ಥಿತಂ) ಸಮೀಪಕ್ಕೂ ಓದಿರುವೆನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೀನನೆಂದು ತೋರಿದರೂ, ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುವುದೊಂದೇ ಆ ರಾ ಮನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದ ಸಾಧನವಾದುದರಿಂದ ಅನು ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಅಂಗೀ ಕರಿಸುವೆಂದೂ ಭಾವವು ಗೋವಿಂದರಾಜರು.

(ಸ್ವಲ್ಪಲೋಕಶರಣ್ಯಾಯ) ಅಧಿಕಾರಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸುರನರವಾನರಾದಿಗಳಾದ ಸ

ನಾಗಿರಬಹುದು, ಇರುವ ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ವಿಭೀಷಣನೆಂಬ ನಾನು ಶರಣಾ

ಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಸಮಾಶ್ರಯವಾಗುವವನು (ರಾಘವಾಯ) ಆಶ್ರಿತರಕ್ಷಣೆ
ಯಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರಘುಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. (ಮಹಾತ್ಮನೇ) ಪರಮಾತ್ಮ
ಸ್ವರೂಪನು ಇಂತಹ ರಾಮನಿಗೆ (ಮಾಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ನಿವೇದಯತ) ನನ್ನನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ
ತಿಳಿಸಿರಿ (ವಾಚಾಧರ್ಮಮವಾತ್ಸುಹಿ) ಎಂಬಂತೆ ನಾನು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇ
ಳಿದಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಮಹೋಪಕಾರಫಲವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವವು (ಅ
ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋ ನ ಗೋವಾಯೇದಿತಿ ತತ್ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮುತಿಃ | ಗೋವಾಯಿತಾ ಭವ
ತ್ಯೇವಂ ಗೋಪ್ಯವೃತ್ತಿ ವರಣಂ ಸ್ಯುತಂ) ಎಂಬಂತೆ ಇದರಿಂದ ಗೋಪ್ಯವೃತ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸುವೆಂಬ
ಅಂಗವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು (ಉಪಸ್ಥಿತಂ) ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದವನು ಇದರಿಂದ 'ರಕ್ಷಿಷ್ಯ
ತ್ಯನುಕೂಲಾನ್ವ ಇತ್ಯೇವಂ ಸುದೃಢಾಮತಿ | ಸಂಶ್ವಾಸೋಭವೇಚ್ಛಾತ್ರ ಸರ್ವದು
ಷ್ಯತಿ ನಾಶನಃ' ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸರೂಪವಾದ ಅಂಗವು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ
ವಿಭೀಷಣನು ಕೇವಲರಾಜರತ್ನವಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಸರ್ವಲೋಕಶರಣ್ಯನೆಂದೂ,
ಪರಾತ್ಪರನೆಂದೂ ಹೇಳಿದುದು ಏನು? ಎಂದರೆ ಪೂರೈದಲ್ಲಿ, ಈತನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು
ಕುರಿತು "ಪರಮಾಪದ್ಗತಸ್ಯಾಪ್ಯು ಧರ್ಮಮ ಸು ಮತಿರ್ಭವತಃ | ಯಾಯಾ ಮೇ ಜಾ
ಯತೇ ಬುದ್ಧಿರೈಸು ಯೇಷ್ವಾಶ್ರಯೇಷುಚಿ || ಸಾಸಾಭವತು ಧರ್ಮಿಷ್ಠಾ ತಂತಂ
ಧರ್ಮಂ ಚ ಪಾಲಯೇತ್ || ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡುದರಮೇಲೆ,
ಬ್ರಹ್ಮನು ಗೆಯೇ ಅರುಗ್ರಹಿಸಿ, "ಧರ್ಮಿಷ್ಠಂ ತಥಾ ವತ್ಸ ತಥಾಚ್ಛ್ರೀತದ್ವಿಷ್ಯತಿ"
ಎಂದುವಂವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ರಾಮನು ಸಕಲ ಜಗದ್ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನತರಿಸಿದ ಪರಮವಿರುಷನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವನೆಂದು
ಗ್ರಾಹ್ಯವು, (ಮಹೇಶ್ವರತೀರ್ಥರು)

ಅಥ :- (ನಿವೇದಯತ) ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿರಿ? 'ಯಂ ಪ್ರಜಾಪತಿರೈವ ಸವುಷ್ಣೋಭವತಿ' ಪ
ರಮವಿರುಷನಿಗೆ ತಿಳಿದ-ನೇ ವುಷ್ಣುವಿರುಷನೆಂಬಂತೆ ರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ ನ
ನಗೆ ಸ್ವರೂಪವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು ಅದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪುರುಷಕಾರದಿಂದಲೇ ಹೊಂದಬೇಕೆಂ
ದು ಕೋರುವನಾದುದರಿಂದ ನೀವು ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ? (ನಿವೇದಯತ) "ಸ್ವರೇಣ ಮಹತಾ
ಮಹಾ" ಎಂಬಂತೆ ನಾನು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಿದಾಗಲೇ ರಾಮನು "ಅತಂದ್ರಿತ ಚ
ಮೂಷತಿ ಪ್ರಹಿತಕಸ್ತಂ" ಎಂಬಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಗ್ರಹಿಸುವನು ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ನೀವೇ
ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೂ ಸ್ವರೂಪವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು (ನಿವೇದಯತ) ನೀವು
ಹಿಂದೆ ನಡೆದವ್ಯಾಘ್ರವಾನರಸಂವಾದವನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿಲ್ಲವೇ? (ಒಂದು ಹುಲಿಯು ಬೆನ್ನ

ಧಿರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು
 ಟ್ಟುಬಂದಾಗ ಒಬ್ಬಮನುಷ್ಯನು, ಭಯದಿಂದ ಒಂದು ಮರವನ್ನೇರಲು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ
 ಕಪಿಯು ಅವನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಕೆಳಗಿದ್ದ ಹುಲಿಯು ಆಕಪಿಯನ್ನು ಕು-
 ರಿತು “ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೊಡಿಸು! ಹಾಗಲ್ಲವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ
 ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವನು ಅವನನ್ನು ತಿಂದಹೊರತು ನಾನು ಕಡಲುವನಲ್ಲ” ಎಂದಿತು
 ಆದರೂ ಕಪಿಯು ತಾನು ಶರಣಾಗತವನ್ನು ಬಿಡಲಾರೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ನಿದ್ರಿಸಲು, ಆಗ
 ಹುಲಿಯು ತಂತ್ರದಿಂದ ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ “ನೀನಾದರೂ ಈಗ ಆ ಕಪಿ-
 ಯನ್ನು ತಳ್ಳುವುದಾದರೆ ನಾನು ಅವನ್ನು ತಿಂದು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
 ಹೋಗುವೆ”ನಂದಿತು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೃತಘ್ನನಾದ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಮಲಗಿದ್ದ
 ಕಪಿಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿದನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ದೈವಗತಿಯಿಂದ ಕಪಿಯು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳದೆ
 ಬೇರೊಂದು ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತು, ಆಗಲೂ ಆಬೇಡನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮ-
 ನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದು ಕೊಳ್ಳದೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡಿತಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಪೂರ್ವಕಥೆಯು
 ಹಾಗೆ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ವಾನರಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀವು,
 ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದ ನನಗೆ ವಾಚ್ಯಾತ್ಮದಿಂದಲಾದರೂ ಈ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ-
 ರಿ (ನಿರ್ವೇದಯತ) ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದಾಗ, ನೀವು ಮಾತ್ರ ಸುಮ್ಮನಿ-
 ರದೆ, ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಬಹುದೆಂದಾಗಲಿ, ಕೂಡದೆಂದಾಗಲಿ, ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದಾಗ-
 ಲಿ, ತ್ಯಜಿರವ ಕಂದಾಗಲಿ, ಯಾವುದೋ ಒಂದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿರಿ.
 (ನಿರ್ವೇದಯತ) “ಐವಲ್ಲಾಭೇ” ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಂತೆ ನನ್ನಿಂದ ಅವನಿಗಾದರೂ ಲಾ-
 ಭವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆಂದರ್ಥವು “ಸಮಹಾತ್ಮಾ ಸುದುರ್ಲಭ” ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನಿ
 ಯಾದವನು ತನಗೆ ದುರ್ಲಭನೆಂದು ಯೋಚಿಸಲೂ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ ಕೆಲವಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ
 ಸ್ವಾಮಿಗ ನನ್ನಿಂದ ಒಂದಾತ್ಮಲಾಭವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ ಅಥವಾ- “ಓದ ಸತ್ಯಾಯಾಂ”
 ಎಂಬ ಧಾತ್ವರ್ಥದಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಸತ್ತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿರಿ? “ಅಪ್ಪಹಂಜೀವಿತಂಒಪ್ಪಾಂ,
 ಎಂದು ಆಶ್ರಿತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದೆ ತನ್ನ ವ್ರಾಣವನ್ನೇ ಬಿಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಆ ನನ್ನ
 ಸ್ವಾಮಿಗ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸತ್ತೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರಿ? (ಮಾಂ) “ಆತ್ಮಾನಂಸರ್ವಥಾ
 ರಕ್ಷಪುರೀಂಚೈವಸರ್ವಾಕ್ಷಸಾಂ” ಎಂದು ರಾವಣನಿಗೂ, ಆತನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರಿಗೂ ಬೇಧವಿ-
 ಲ್ಲದೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ “ಆನುಕೂಲ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಂಸರ್ವಭೂತಾನು-
 ಕೂಲತಾ” “ಸರ್ವಭೂತಗಳಿಗೂ ಅನುಕೂಲನಾಗಿರುವುದೇ ಅನುಕೂಲ್ಯವನಿಸುವುದೆಂ-
 ಬ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಂಗಭೂತವಾದ ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೂ, “ಕ್ರುದ್ಧೋಹನ್ಯಾದ್ಗು-
 ರೂನಪಿ” ಎಂಬಂಥ ತನಗುಂಟಾದ ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನೊಬ್ಬನನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ

ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದುಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆಯಿದ್ದರೂ, ಆ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದುದರಿಂದ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವರ್ಜನವೆಂಬ ಅಂಗವನ್ನೂ, ಹಿಂದೆ ಸುಗ್ರೀವನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನೂ ರಾಮನು ಕಾಗೆಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹೊರಟು ಬಂದುದರಿಂದ “ರಕ್ಷಿಷ್ಯತ್ಕನುಕೂಲಾನ ಇತಿ ಯಾ ಸ್ಯಾದ್ಯಧಾಂತೀ” ಸುಗ್ರಾಹ್ಯೋಭವೇತ್” ಎಂಬಂತೆ ವಿಶ್ವಾಸರೂಪವಾದ ಅಂಗವನ್ನೂ” “ಭವಂತೂಶರಣಂಗತೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗೋಪ್ಯತ್ವನಿರಾಕರಣವು ಅಂಗವನ್ನೂ “ಭವದ್ಗತಂ ಮೇ ರಾಜ್ಯಂಚ ಜೀವಿತಂಚ ಸುಖಾಚಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭರಣ್ಯಾಸನನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಆತ, ನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನೂ “ತೇನಚಾಪ್ಯ ನಮಾನಿತ.” ಎಂದು ತನಗೆ ರಾಗಣವೆಂದುಂಟಾದ ಪರಿಭವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಗರ್ವಹಾನಿರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆರಂಗಗಳನ್ನೂ ಕೂಡತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪೂರಿಸಿದ ವ ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ?” (ಕ್ಷಿಪ್ರಂ) ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಹೋಗಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು? “ಇಷ್ಟಾತುರವೇಕೆ!” ಎಂದರೆ (ಚಂಚಲಂಹಿ ಮನಃ) ಮನಃಪೂರ್ವ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾದುದಲ್ಲವೆ? ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಅನುಕೂಲ್ಯವು ಇನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಲಿನೋಗಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಬೇಕು (ಕ್ಷಿಪ್ರಂ) “ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ರಾಮಾಸು ಶಂಸಧಂ” ಸೀತಾಂ ಪರತಿ ರಾವಣಾಃ” ಎಂದು ಸೀತಾದೇವಿಯು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊರೆಯಿಡುವಾಗಲೂ, ದೇವತೆಗಳು ಅವರಂತೆ ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸದೆ ಹೋದುದರಿಂದಲ್ಲವೇ ಆಕೆಯು ರಾವಣನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾಯಿತು ಆದರಂತೆಯೇ ನಾನೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನೀವು ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡಿರಿ? (ಕ್ಷಿಪ್ರಂನಿವೇದಯದ) “ದತ್ತಮಸ್ಯಾಭಯಂ” ಎಂಬುವಾಗಿ ಆತನೇ ಮುಂದುಬಿದ್ದು ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ನೀವಾಗಿ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ! (ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ನೀವೇದಯತ) ನಾನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರಿಗೆ ತಡೆಯಲಾರನಾದುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಬಹುದು “ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ” ಎಂದು ಒಂದೇ ಆವರ್ಮಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶರಣಾಗತಿಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗದೆಂತೆ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಸಿರಿ-ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕಾದುದು ಯಾರಿಗೆ? (ರಾಘವಾಯ) “ಅಪ್ಯಹಂ ಜೀವಿತಂಜಞ್ಞಾಂ ನಹಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಂ ಸಂಶ್ರುತ” ಎಂಬಂತೆ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಅಹ್ಯಮಾಡದೆ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ (ರಾಘವಾಯ ಮಾಂಕ್ಷಿಪ್ರ ನಿವೇದಯತ) ಹಿಂದೆ ಸೀತೆಯು “ರಾಘವಸ್ಯ ಯಶೋ ಹೀಯೇತ್” ಋಷಿಗಳನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಕಾಕಾಸು

ರನೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿದನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ತನ್ನ
 ನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆಮೋಗುವುದರಿಂದ ಕಂಡಿ ಹೋಗುವದೆಂದು ಯಾವನಿಗಾಗಿ ಹನುಮಂತ
 ನೊಡನೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನೋ, ಆ ರಾಘವನಿಗೇ ಈಗ ನೆರೆ ನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ! (ಮಹಾ
 ತ್ಮನೇ) “ಮರ್ತ್ಯಾಂತರಾಧ್ಯಾಯಮ್” ಎಂಬಂತೆ ಕಫಲರಣಕಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಪಡುವ
 ಏನು ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ, “ಉತ್ತಮಾನಾಂತು ಮರ್ಮಾನಾಮಗಮಾನಾತ್ಪರಂ ಭಯಂ” ಎಂಬಂತೆ
 ಶರಣಾಗತವರಿತ್ಯಾದಿಂದ ತಾನು ಲೋಕಾಪನಾದಕ್ಕೂಳಿಗಾಗಿ ಬಾರದಂದು ಬಹಳವಾಗಿ
 ಭಯಪಡುವ ಆ ಮಹಾಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ! (ಮಹಾತ್ಮನೇ) ವ್ಯತಿಕ್ರಮವೇ
 ಯಾದ ಏಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಯಾವನನ್ನು ಕುರಿತು ‘ಅಹಂ ಪದ್ಮ ಮಹಾತ್ಮನಂ’ ಎಂದು
 ಮಹಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವನೋ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಸಿ! ‘ಹೀಗೆ ನೀನೇ
 ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ಅವನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಗಳುವಯ್ಯುವ? ಸರ್ವತದಂತೆ ಮಹತ್ವವು
 ಲ್ಲ ಆತನು ಪರಮಾಣುಪಂತಿರುವ ನಿನಗೆ ಸುಲಭವಾಗುವನಿ? ಎಂದರೆ (ಸರ್ವಲೋಕಶಿ
 ರಣಾಯ) ಅವನ ಸಾಲಭ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರಿವರಂಬ ಭೇದವೇ ಇಲ್ಲ “ಕಾಸಲ್ಯಾ ಲೋಕಭಿ
 ತಾರಂ ಸುಷುಮೇ ಯಂ ಮನಸ್ವಿನೀ” ಎಂಬಂತೆ ಲೋಭಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾಸಲ್ಯೆಯು
 ಆತನನ್ನು ಹಡದಿರುವಾಗ ಆ ಸರ್ವಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಬಿಟ್ಟುನಿಲ್ಲವೆ? (ಸರ್ವಲೋ
 ಕಶಿರಣಾಯ) “ಸರ್ವಲೋಕೈಕವೀರಸ್ಯ ದಶಕಂಠಕುಲದ್ವಿಷ” ಎಂಬಂತೆ ಭೂರ್ಭು
 ವರಾಹ ಸುಮಸ್ತು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಶರಣ್ಯನಾದ ರಾಮನು ನನಗೂ ಶರಣ್ಯನಾಗನಿ? ಸರ್ವ
 ಲೋಕಶಿರಣಾಯದೇವತೀಕೃಜ್ಞನುಷ್ಯಸ್ಥಾ ವರಲೋಕಿಗಳೆಂದೂ, ಧರ್ಮಗಳೆಂದೂ,
 ಕಾಮಾರ್ಥಿಗಳೆಂದೂ ಅನುಕೂಲಪ್ರತಿಕೂಲರೆಂದೂ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವ್ಯವಹೃಷ್ಣರೆಂದೂ,
 ವೇದವೇದ ಭೇದಗಳಲ್ಲೂ ಸರ್ವಜನಕ್ಕೂ ಶರಣ್ಯನಾದ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನು
 ಬಾಹ್ಯನಿ? ‘ನಾನು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳುವಿ . . .’ (ವಿಭೀಷಣಂ) “ವಿಶೋಧಿಭಯಂಕ
 ರನಾದವನು, ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾವಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ನಿಮಗೆ ಅ
 ನುಕೂಲನಾಗಿಯೇ ಬಂದವನು! ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ನಾನು ಅನುಕೂಲನಾಗಿ ಬಂದವನೆಂದು
 ತಿಳಿಸುವಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆಯು ನಿಮಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ (ವಿಭೀಷಣಂ) “ಉತ್ಪಪಾತಗದಾಪಾಣಿ”
 ಎಂಬಂತೆ ಒಬ್ಬನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪವೆಂದೆ ಬಂದು
 ನಿಂತಿರುವನು. ದರೂ ಹೇಳಿ ಹೇಗಿದ್ದರೂ (ಉಪಸ್ಥಿತಂ) “ದುರಾಕಾರೋಪಿರಾಶೀ
 ಕೃತಘ್ನೋ ನಾಸ್ತಿಕ್ಯ ಪುನಃ | ಸಮಾಶ್ರಯೇದಾದಿದೇವಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಶರಣಂಯದಿ |
 ನಿರ್ದೋಷಂ ವಿದ್ಧಿ ತಂ ಜಂತುಂ” ಎಂಬಂತೆ, ಎಷ್ಟೋ ದುರಾಚಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ,
 ಆದಿದೇವನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಾಶ್ರಯಿಸಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೋ

ಹೀಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು, ತಾನು ರಾಮನಲ್ಲಿ ಮರೆಹುಗುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಬೆಜ್ಜರಗೊಂಡು, ತೀಘ್ರಗಮನದಿಂದ ರಾಮನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಮುಂದೆ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, “ರಾಮಾ ! ರಾಮಣನಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಾದ ವಿಭಿಷಣನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು, ಬೇರೆ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರೊಡಗೂಡಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿತಾನು ಶರಣಾರ್ಥಿಯೆಂದು ಬಂದಿರುವನು ಇದರ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈಗ ನೀನು, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸೈನ್ಯಗಳ ವ್ಯೂಹನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ರಾಜ ನೀತಿಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಶತ್ರುರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗೂಢಚಾರರನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ವಾನರರ ವಿಷಯವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ನಮಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ವಿಷಯ

ಷಿಯಾಗುವನಲ್ಲವೆ ? ಅಂದರಂತೆಯೇ ಈಗ ನಾನೂ ಭಗವದಾಶ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದುದರಿಂದ ನಿರ್ದೋಷಿಯಾಗಿರುವೆನು (ಉಪಸ್ಥಿತಂ) ಬಂದುವೇಳೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದೆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು “ಶರಣು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೆ ? ಈಗ ಆ ಶ್ರಮವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ, ತಾನಾಗಿಯೇ ಮುಂದೆ ಬಂದುನಿಂತಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿರಿ. (ಉಪಸ್ಥಿತಂ ನಿವೇದಯತ) ಹಿಂದೆ ರಾಮನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಾಗ “ಜಗ್ಮುರ್ಗಿರಿತಟಾದಸ್ಯಾದನ್ಯಂ ಶಿಖರಮುತ್ತಮಂ” ಎಂಬಂತೆ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಹೋದ ನಿಮ್ಮ ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ನಾನಾಗಿಯೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ ?” ಎಂದು ಭಾವವು ಇದರಿಂದ ಭಗವತ್ಸಮಾಶ್ರಯಣವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ತಾನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದು ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂಬರ್ಥವು ಪ್ರತಿಪಾ ವಿತವಾಗುವುದು. (ತನಿಶ್ಲೋಕಃ)

ಇಲ್ಲಿ “ಏತತ್ತ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವೋ ಲಘುವಿಕ್ರಮಃ | ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯಾಗ್ರತೋ ರಾಮಂ ಸಂದರ್ಶಮಿದಮುಪ್ರೀತಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು^೧ ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು — (ಏತತ್ತ ವಚನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ) ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ (ಸುಗ್ರೀವೋ ಲಘುವಿಕ್ರಮಃ) ಸುಗ್ರೀವನು ಬಹಳ ಚುರುಕಾದ ನಡೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ, ಈ ವಿಭಿಷಣನು

ವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರವೇ ನಿನಗೆ ಮುಂದೆ ಕ್ಷೇಮವುಂಟು. ಇಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದುದರಿಂದ, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಕಪಟೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲರು 'ಮೋಸದಲ್ಲಿ ಮಹಾನಿವೃಣರು' ಇವರಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಯಾವಾಗಲೂ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಡಬಾರದು. ಇದರಮೇಲೆ ಈತನು ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಗೂಢಚಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು “ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವರನ್ನು ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚುವುದಲ್ಲವೆ” ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು ಹಾಗೆ ನಂಬಲೇಬಾರದು ಇವನು ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲನಂತೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ನಟಿಸುತ್ತ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು, ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮೊಳಗೇ ಒಳಜಗಳವನ್ನು ತಂದಿಡಬಹುದು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂ

“ಶರಣು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ರಾಮನಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ದಾದರೆ, ಆಮೇಲೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೇಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಅಮಾತು ರಾಮನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ತಟ್ಟನೆ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದುದಾಗಿ ಭಾವವು (ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ನಾಗ್ರತಃ) ತನ್ನಂತೆಯೇ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, “ಅಶಿಸ್ತೇಕ. ವಾವಶಂಕೇ” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ರಾಮನಿಗೆ ವಿಭೀಷಣನಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅವಾಯವು ಬಾಗಬಹುದೆಂದು ತಾನು ಶಂಕಿಸುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ಆ ಶಂಕೆಯಿರುವುದು ಸಹಜವಾದುದರಿಂದ, ಅವನನ್ನೇ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆಟ್ಟುಕೊಂಡನೆಂದು ಭಾವವು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ವಿಧವಾದ ಶಂಕೆಯುಂಟಿಂಬುದಕ್ಕೆ, ಹಿಂದೆ ಇವನು ರಾಮನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾತಿಶಯದಿಂದ ಭರತನ ವಿಷಯವಾಗಿ “ಭರತಸ್ಯ ನರ್ಥೇ ದೋಷಂ ನಾಹಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ” “ಭರತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೋಷವೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ”ವೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುರಣ ಭಯಶಂಕಿತನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೂ ತನಗೆ ಸಮಾನಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೇ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದನೆಂದು ಭಾವವು (ರಾಮಂ “ರಾಘವಂ ಶರಣಂಗತ” ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಭಿವಾಮಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ರಾಮನನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ) ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದರೂ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗದಂತೆ ಮುಂದುಬಿದ್ದು, (ಇದಮಬ್ರವೀತ್, ಈಗ ಬಂದವನು ಶತ್ರುವೇ ಅಥವಾ ಮಿತ್ರನೇ? ಎಂದು ಸಂದೇಹಿಸಿ ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶಕೊಡದೆ ಶತ್ರುವೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹೇಳಿದವನೆಂದುಭಾವವು (ತನಿಶ್ಲೋಕ)

ದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇವನು ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವನು. “ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗವಿರುವಾಗ ಈತನಿಗೆ ಆ ಭೇದೋಪಾಯವು ಸಾಧ್ಯವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ರಾಮಾ! ಈತನು ಒಂದುವೇಳೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಭೇದವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಾರದೆ ಹೋದರೂ, ನಾವು ಇವನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸುವವರೆಗೂ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನೇ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ನಮಗೆ ನಂಬಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ, ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಲ್ಲಿ ಇವನೇ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಜಾತುರೂಪವು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಂದ ರೂಕೋಲ್ಲಬಹುದು “ರಾಜರಿಗಿರಬೇಕಾದ ಆರಬಗೆಯ ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರು ಬಲವೂ ಒಂದು ಮುಖ್ಯಬಲವೆಂದು ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ನಿನಗೆ ಅನೆಯಿರಬಹುದು ಹಾಗಲ್ಲ! ಶತ್ರುಜಯಕ್ಕೆ ಸಾಧನಗಳಾದ ಅರುಬಗೆಯ ಬಲಗಳಲ್ಲಿ, ಮಿತ್ರಬಲವನ್ನಾಗಲಿ, ಆಟವಿಕಬಲವನ್ನಾಗಲಿ, ಮೂಲಬಲವನ್ನಾಗಲಿ, ಭೃತ್ಯಬಲವನ್ನಾಗಲಿ, ಬೇರೆ ಯಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಬಲವನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಶತ್ರುಸಂಬಂಧವಾದ ಬಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಟ್ಟನೆ ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಈತನು ಶತ್ರುಬಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ ತ್ಯಾಜ್ಯನೇ ಹೊರತು ಎಂಬ ಒಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ. ಇದರಮೇಲೆ ಈತನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವೆಂಬುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸಕುಲದವನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ತಮ್ಮನು ಇವನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ನಾವು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆವು. ಆದರೆ “ನೀನೂ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವನಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು ರಾಮಾ! ನನ್ನ ಸಂಗತಿಯೇ ಬೇರೆ! ಮೊದಲೇ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನು ನನ್ನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದೊಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. ಮೊದಲಿಂದಲೂ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವೈರವೇ ಬಹಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಈ ರಾಕ್ಷಸನ ಸಂಗತಿಯು ಹಾಗಲ್ಲ ಈತನು ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ಸಮೀಪವನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಂದುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇವನಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೇಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಬಹುದು? “ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಶರಣಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಬಹುದೇ?” ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಈತನು ನಿಜವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶರಣಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ

ವನಲ್ಲ. ರಾವಣನಿಗೆ ಗೂಢಚಾರನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವನು. ಇವನ ವಿನಯಾಡಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ನಟನೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸತಕ್ಕವನು ನಾನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದೇನೆಂದರೆ, ಇವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಮೇಲು !

“ಚಾರನಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ? ” ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಈತನು ಕೇವಲಚಾರನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಬಂದುವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಕುಲಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ರಾವಣನ ಪ್ರೇರಣೆಯಮೇಲೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಹಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವನು ನೀನು ಇವನ ಮಾಯೆಯನ್ನರಿಯದೆ ಈತನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇವನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ನಿಜವು. “ಒಂದುವೇಳೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಕಪಟ ಸ್ನೇಹದ ಸೂಚನೆಯು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಆಗ ನಾವೇ ಮೊದಲು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆ ? ” ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿರುವಾಗಲೂ, ಅವರಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗದಂತೆ, ಸ್ನೇಹಭಾವವನ್ನೇ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಎಂದಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಂದುಬಿಡುವನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ತಾನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಕಾಗೆಯು, ಹಗಲಲ್ಲಿ ಗೂಬೆಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಬಲ್ಲನು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮಾ ! ಈತನನ್ನು ಈಗಲೇ ಕೊಂದುಬಿಡಬೇಕು ಒಂದುವೇಳೆ ಈಗ ನೀನು ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ಭಂಗಪಡಿಸಿ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರೂ, ಮಾರೀಚನಂತೆ ಇವನು ಮುಂದೆ ಯಾದರೂ ನಮಗೆ ಅನರ್ಥವನ್ನೇ ತರುವನು. ಮತ್ತು ನೀನು ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದಂತೆ ಇವನನ್ನು ಒಂದು ಬಾಣದಿಂದ ಕೊಂದರೂ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅತಿಕ್ರೂರದಂಡನೆಯಿಂದ ಇವನನ್ನೂ, ಇವನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಚಿತ್ರವಧಮಾಡಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು ಇವನು ನಮಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಶತ್ರುವಲ್ಲ.

ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಪರಮಭೂತುಕನಾದ ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಹೋದರನಲ್ಲವೆ^{*} ಎಂದನು. ವಾನರಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತು ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ವಾಕ್ಯಕುಶಲನಾದ ಆ ರಾಮನಿಗೂ ಮುಂದಿನಮಾತಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ, ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಮಹಾಯಶಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನಾದರೋ ಈ ಸುಗ್ರೀವನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೆ ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾನರಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೈ ವಾನರರ^{*} ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಾದ ಆ ವಿಭೀಷಣನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತಯುಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿದಿರಷ್ಟೆ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನೀವು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪರತಂತ್ರರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂದೇಹಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಬಹಳಮಂದಿ ಸುಹೃತ್ತುಗಳಿದ್ದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ತಪಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅನ್ನೇಹಿತನ ಮುಖೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ, ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದು^{*} ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಸಂಕಟಗಳು ಬಂದೊಡಗಿಬಾಗ, ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವಿವೇಚನೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಿತ್ರನು, ನಿಜವಾಗಿ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುವನಾದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿಯೇ ತೀರಬೇಕು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ನಯವಾಕ್ಯದಿಂದ

* ಇಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಸಂಕಟವೇನೆಂದರೆ—ಅತ್ತಲಾಗಿ ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನಾಶ್ರಯವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನು “ತಸ್ಯಾಹಂ ನಿಗ್ರಹಂ ಮನ್ನೇ” ಎಂದು ಆತನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದೇ ಇಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಸಂಕಟವು. ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥದಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆಶ್ರಿತರಾದವರು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನನುಸರಿಸದೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದರೂ, ಅವರಿಂದಲೇ ಅವನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶ್ರಿತಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ದ ಅಲ್ಲಿನ ವಾನರರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ರಾಮಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸತ ಕ್ಯವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ವಾನರರಲ್ಲಿ,* ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು “ರಾಮಾ ! ಈ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲ ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ವಾನರರಿಗೂ ನೀನು ಸುಹೃತ್ತೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸು ವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನಾದರೂ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣವೆಂಬ ವ್ರತವನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ಹಿಡಿದವನು. ಆ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಎಂ ತಹ ಮಹಾವಿಘ್ನಗಳು ಬಂದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸತಕ್ಕ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಾರ್ಯವುಳ್ಳವನು ಪರಮಧಾರ್ಮಿಕನು ದೃಢಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು. ಕಾರ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನಡೆಸತಕ್ಕವನು ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ ಮಿತ್ರರಿಗರ್ಥಿನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ರಿತಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿನಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಿ ! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಮತ

* ಇಲ್ಲಿ “ಅಜ್ಞಾತಂ ನಾಸ್ತಿ ತೇ ಕಿಂಚಿತ್ತ್ರಿಷು ಲೋಕೇಷು ರಾಘವ ! ಆತ್ಮಾನಂ ಸೂಚಯ್ ರಾಮ ಪುಚ್ಛ ಸ್ಯ ಸ್ಥಾ ಸುಹೃತ್ತಯಾ” ಎಂದು ಮೂಲವು “ನೀನು ಸರ್ವ ಜ್ಞನಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವುದು, ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ರಿತಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬ ಮಹಾಶಿತೆಯವನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತುಬೇರೆಯ ಲ್ಲ”ವೆಂದು ಇದರ ಮುಖಾರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ “ಆತ್ಮಾನಂ ಪೂಜಯ್” ಎಂಬ ಪಾರಾಂ ತರವೂ ಉಂಟು ಆ ಪಾಠದಲ್ಲಿ “ಆತ್ಮಾನಂ” ಎಂಬ ಏಕವಚನವು ಪ್ರತ್ಯೇಕಾರ್ಥವಾ ಪಕವು. ಆದುದರಿಂದ “ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂ ಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ನೀನು ಹೀಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆ”ಯೆಂದು ಅದರ ಭಾವವು. ಅಥವಾ (ಆತ್ಮಾನಂ) ಆತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಎಂದರೆ, ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು (ಪೂಜಯ್) ಪರಿಪಾಲಿಸು ವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೇಳುವೆಯೆಂದೂ ಅರ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

ಮಗೆ ತೋರಿದ ಮತವನ್ನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಸಿರೂಪಿಸಿ ಹೇಳಲಿ!" ಎಂದರು. ಹೀಗೆ ವಾನರರು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಅಂಗದನು ಸುಗ್ರೀವನಿಂದೊಚ್ಚಿಗೆ ತಾನು ಯುವರಾಜನೆನಿಸಿ ವಾನರರಿಗೆ ಪ್ರಧಾನನಾದುದರಿಂದ, ವಿಭಿ-ಷಣನ ವಿಷಯವಾದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಮರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೇ ಮೊದಲು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ರಾಮಾ ! ಈ ವಿಭಿಷಣನು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಶತ್ರುಪಿಸ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ಶಂಕಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಈತನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ಇವನು ಬಂದೊಡನೆ ನಾವು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬಿಡಬಾರದು. ಇಂತವರನ್ನು ನಂಬಿಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆ ಅನರ್ಥವೇ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಕುಟಿಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು, ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಯಾವವಿಧವಿಂದಲೂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸದೆ, ತಮ್ಮ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನೂ ಮರೆಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ತಮಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅವಕಾಶವು ದೊರೆಯುವವರಗೂ ಬಹಳನಂಬಿಕೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನಾವು ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದ ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೇಲಬಿದ್ದು ಕೊಲ್ಲುವರು. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾದರೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಅವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಅನರ್ಥವುಂಟು. ಇದಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಮೇಲೆ "ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆ? ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆ" ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ ತು, ಕುಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲೂ ಬಾರದು, ತ್ಯಜಿಸಲೂ ಬಾರದು. ಗುಣವುಂಟು ಸತ್ತ್ವಿಯವು ತೋರಿದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು. ದೋಷವುಂಟು ತೀವ್ರದಾಗ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಗುಣವೇ ತುಂಬಿರುವುದಾಗಲಿ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೋಷವೇ ಇರುವುದೆಂದಾಗಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗುಣದೋಷಗಳೆರಡೂ ಕಲೆತೇ ಇರುವುವು ಹೀಗಿರುವಾಗ "ಯಾರನ್ನ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು? ಯಾರನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು?"

ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೇ ! ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಗುಣದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ನಾವು ನೋಡಬೇಕು ಹಾಗೆಯೇ ಈ ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷವೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತೋರಿದರೆ, ಅವನನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಗುಣಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಅದುದರಿಂದ ಈತನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು, ಮೊದಲು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು” ಎಂದನು ಅಮೇಲೆ ಶರಭನೆಂಬ ಕಪಿಯು, ತನ್ನಲ್ಲಿತಾನು “ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನೊಡನೆ ಬಳಕೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಮೊದಲೇ ಅವನ ಗುಣದೋಷಗಳು ತಿಳಿಯಲಾರವು ಅಂತವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆಯೇ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಹಾನಿಯುಂಟಾಗುವುದು ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದರೂ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಬಲವು ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದು ಅದುದರಿಂದ ಈ ಅಂಗದನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ, ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರಿದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಜಸಿಂಹನೆ! ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಈತನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಈತನು ದುಷ್ಕನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಅದುದರಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಈಗಲೇ ಆ ವಿಭೀಷಣನಬಳಿಗೆ ಗೂಢಚಾರನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ಆ ಚಾರನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಅವನ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯರೀತಿಯಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ” ಎಂದನು ಅಮೇಲೆ ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿವುಣನಾದ ಜಾಂಬವಂತನು, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಕ್ರಮದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ, ಆ ಅಂಗದನ, ಮತ್ತು ಶರಭನ ಮತಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಪ್ಪದೆ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಗುಣಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ದೋಷರಹಿತವಾಗಿಯೂ

* ಇಲ್ಲಿ ಶರಭನು “ಗುಣವಿದ್ದರೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿದನೇ ಹೊರತು, ದೋಷವಿದ್ದರೆ ತ್ಯಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳದೆ ಬಿಟ್ಟುದೇಕೆ?” ಎಂದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಲ್ಲಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನ ಮುಂದೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಇರುವ! ಮಾತಿನಿಂದ “ರಾಮಾ! ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ವಿಭೀಷಣನೊಡನೆ ನೀನಾಗಿ ಬಳಿಕೆಮಾಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಚಾರರಿಂದಾಗಲಿ, ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಈತನನ್ನು ನಂಬುವುದೂ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಆ ರಾವಣನೋ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬದ್ಧವೈರವುಳ್ಳವನು ಮಹಾವಂಚಕನು ಬಹಳಸಾಹಸಿಯು ಪಾಪವೇ ಸಹಜಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಗಾಹ್ಲಸುಗೂ ರಾಜನು ಅಂತಹ ರಾವಣನ ಕಡೆಯಿಂದಲೇ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು” ಆ ರಾವಣನು ದುಷ್ಯನಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇವನು ಸಾಧುವಾಗಿರಬಾರದೆ” ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು! ಇವನು ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಕಾಲದ್ದೇಶವು ತಿರುಳುಕೂಡ ಶಂಕಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವುದು ಹೀಗೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಈತನು ಶತ್ರುನಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಬಂದವನಾದುದರಿಂದ, ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಇವನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕಾಸ್ಪದಕಾರ್ಯದೇ ಯುಕ್ತವು” ಎಂದುನು ಆಮಲೆ ಸ್ವಾಮ್ಯಾನ್ವಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿಯೂ, ಆ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವಚನಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೃಂದನ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ವಿಭೀಷಣನು ಸರ್ವಪಥದಿಂದಲೂ ಶಂಕಾಸ್ಪದನಾಗಿದ್ದರೂ, ಯಾವುದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿರಬಾರದು ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆಯೇ ಅವನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ತಾನಾಗಿ ಕೃಗೆ ಬಂದ ಬಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತಾಗುವು”ಂದೆಣಿಸಿ, ಆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಯವೇಸಂಬುದನ್ನು

* ಇಲ್ಲಿ “ಅದೇಶಕಾಲೇ ಸಂವತ್ಸಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಐಶ್ವರ್ಯಮೂಲಕ ಪರಸ್ಪರವೇ ಈತನು ಬಂದು ಮರಹುಗಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶವೆಂದೂ, ಆಗಲೇ ಉಚಿತಕಾಲವೆಂದೂ, ಹಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ಇಷ್ಟವೂರದವರೆಗೆ ಬಂದು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಈ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಇವನು ಬಂದ ಈ ಕಾಲದೇಶಗಳೆರಡೂ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದಗಳೆಂದೂ ತನಿಶ್ಲೋಕಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು “ನಾವು ಲಂಕೆಗೆ ಇನ್ನೂ ದೂರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಇವನು ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೂ ಇಲ್ಲ! ಇದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಯುದ್ಧವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವಾಗ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರುವುದಕ್ಕೂ ಇದು ತಕ್ಕಕಾಲವಲ್ಲ” ಎಂದು (ಗೋವಿಂದರಾಜ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು)

ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸುಗ್ರೀವಾಹಿಗಳು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯುಕ್ತಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಈಗ ನಾವು ಈ ವಿಭೀಷಣನಬಳಿಗೆ ಯಾವನಾದರೂ ಅಪರಿಚಿತನಾದ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾದರೂ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುವಂತೆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಬರಬೇಕು. ಏತರಪಡದೆ ಮುಲ್ಗೆ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕೇಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಾವು ಉಪಾಯವೆಂದ ಆ ವಿಭೀಷಣನು ದುಷ್ಟನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನ ಭಾವವನ್ನು ಯಥಾಸ್ಥಿತರಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ಮೇಲೆ ಇವನು ದುಷ್ಟನೆಂದು ತೋರುವುದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೂ, ದುಷ್ಟನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೂ ನಡೆದು ತಡೆಬಿಡುವುದು ರಾಮನಾ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬೇರೂಬ್ಬರೂಡನೆ ಮಂತ್ರಾಶ್ರಯೋಚನೆಯೇಕೆ? ಸಿಸ್ತ ಬುಕ್ಕಗ ತೋರುವಂತೆ ನಡೆಸು.” ಎಂದನು. ಅಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರಹೊಂದಿದ ಬುಧ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮಂತ್ರಿಪತ್ನಿಯಾದ ಕನಕಮಂತ್ರನು, ರಾಮರನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಿವಿಗಿಂಟಾಗಿಯೂ, ಮೃಗುನಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಧಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಮಾತಿನಿಂದ, “ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ನೀನಾದರೂ ಬುಕ್ಕವಂತರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿದವನು ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಚತುರನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಾದರೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಸ್ತನು ಉಗ್ರಚಾರನು ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಾತೇನು? ತದರೂ ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಾನೂ ನನಗೆ ತೋರಿದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಇದು ಹೊರತು ನಾನು ನನ್ನ ನಾವಕಾಶಲವಿಂಥಾಗಲಿ, ಇತರರ ಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂಥಾಗಲಿ, ಗೌರವಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂಥಾಗಲಿ, ನಾನೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಮಾತಾಡುವವನಲ್ಲ! ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ, ತ್ಯಜಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು, ಅವನ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಈ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಬ್ಬರೂ ತಮ

ತಮಗೆ ತೋರಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರಷ್ಟೆ ? ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೋಷವೇ ಕಾಣುವುದು ಮೊದಲು ಈ ಅಂಗದನ್ನು ಹೇಳಿದಂತೆ, ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕಾರ್ಯವು ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಬಬ್ಬನನ್ನು ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಗಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅವನ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಅಪರಿಚಿತನಾದ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನನ್ನು ತಂದು ನಿಯೋಗಿಸುವುದೂ ದೋಷಾಸ್ಪದವೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು ಹೀಗೆ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಮೇಲೆಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ನಿಯೋಗಿಸಿದಮೇಲೆಯೇ ಅವನ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಶ್ರಯವಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಮತವೇ ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ ಇದರಮೇಲೆ ಮೊದಲು ಚಾರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಆತನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರಷ್ಟೆ ? ಅದೂ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ದೂರದಲ್ಲಿರುವವನ ಬಳಿಗಲ್ಲವೇ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಚಾರನು ಹೋಗಿ, ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು, ಆತನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಆಕಾಶಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವವನ ಬಳಿಗೆ ಚಾರನನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ? ಈ ಉಪಾಯವೂ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಬಾರದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು, ಈ ವಿಭೀಷಣನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರತಕ್ಕ ದೇಶಕಾಲಗಳೆರಡೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರಲ್ಲವೆ ? ಆ ಮಾತೂ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಇದೇ ತಕ್ಕ ದೇಶಕಾಲಗಳೆಂದೂ ತೋರಿರುವುದು. ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯುಂಟು ಅದನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು ? ಈ ವಿಭೀಷಣನು ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾವಣನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವನು ನೀಚನೆಂಬುದನ್ನೂ, ನೀನು ಉತ್ತಮನೆಂಬುದನ್ನೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಹಿತೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದ ಆತನ ಮೂರ್ಖಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಅಕ್ಷಣವೇ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು- ಇದು ಅವನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು (ಇತರರ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆ

ಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ, ಶತ್ರುತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ, ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾದುದರಿಂದ, ಇವನೂ ದೇಶಕಾಲಗಳನ್ನರಿತೇ ಬಂದಿರುವನು) ಅದೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಈ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಪುರುಷರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿಸಿ, ಅವರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ರಾವಣನ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಬೇರೆ ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರಲ್ಲವೆ? ಆ ವಿಷಯವನ್ನೂ ನಾನು ಜೇನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿದುದರಲ್ಲಿ, ಅಮೃತವೂ ನೀತಿವಿರುದ್ಧವೆಂದೇ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿರುವುದು ಏಕೆಂದರೆ, 'ಈ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೊಸಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಹೋಗಿ, ರಾವಣನ ಸಂಗತಿಗಳೇನೆಂದು ಕೇಳಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಆಗಲೇ ಸಂದೇಹಪಡುವನು. ಅವನನ್ನು ನಾನು ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಯಿಂದ ಕೇಳಬೇಕಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಕೇಳಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ನಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಆತನಲ್ಲಿ ಶತ್ರುತ್ವಶಂಕೆಯೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನುಮಾನವು ಹುಟ್ಟುವುದು ಹೀಗೆ ಅನುಮಾನವು ಹುಟ್ಟುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಯೂ ತಪ್ಪುವುದು ಅದರಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮಿತ್ರನನ್ನೂ ನಾನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತಾಗುವುದು ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟೇ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಶತ್ರುವು ಕಪಟಸ್ವಭಾವನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಿಪುಣನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ವಿಧದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊರಪಡಿಸದೆ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಮಾತನಾಡುವುದರಿಂದ, ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಹೊರತು ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದೂ ತಿಳಿಯದು ಆದುದರಿಂದ ಈ ಉಪಾಯದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲ

* ಇಲ್ಲಿ "ಮಿತ್ರಂ ಪ್ರದುಷ್ಯೇತ ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರಜ್ಞಾಸುಖಾತಂ" ಎಂದು ಮೂಲವು. "ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರಜ್ಞಾ ಸುಖಾತಂ" ಎಂಬ ಪಾರಾಂತರವೂ ಉಂಟು. ಇವೆರಡೂ ಮೇಲಿನ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪರ్యವಸಿತಗಳಾಗುವುವು.

ದೆ, ಅವನ ಭಾವವೂ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗುವುದು. ರಾಮಾ' ಇದಲ್ಲದೆ ಈತನು ಇದುವರೆಗೆ ಎಷ್ಟೋಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವನಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ ವಿಕಾರಗಳೊಂದೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮುಖವು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು ಅದುದರಿಂದ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸಂದೇಹವೇ ತೋರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈತನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯವರೂ, ಅವನಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಭಾವವನ್ನಿಟ್ಟು, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಲ್ಪುಮರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಆತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅಳುಕಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವನು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದನೇ? ಈತನ ಮಾತುಗಳೂ ನಿರ್ದೋಷಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅದರಿಂದ ಈತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹಕ್ಕನುಕೂಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟೇ ವಿಧದಿಂದ ತನ್ನ ಮುಖವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿಟ್ಟು, ಕೊಂಡರೂ, ಅವು ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವಲ್ಲ. ಆ ಮುಖವಿಕಾರಗಳೇ ಅವರ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ತಂದು ತೋರಿಸುವುವು. ರಾಮಾ' ನೀನು ಕಾರ್ಯಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡವನಾದುದರಿಂದ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ತಕ್ಕ ಕಾಲವನ್ನೂ, ತಕ್ಕ ದೇಶವನ್ನೂ, ತಕ್ಕ ಪುರುಷರನ್ನೂ ನೋಡ ನಮ್ಮ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಗೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಡ್ಡಯೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕಾದ ಕಾರಣವೇನು? ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಇಷ್ಟು ದೀನದಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮಿಂದ ಅವನಿಗಾಗಬೇಕಾದುದೇನು? ಇವನು ಬೇರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದುರಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೇ ಬಂದಿರಬೇಕು?" ಎಂದು ನೀನು ಶಂಕಿಸಬಹುದು. ಇವನು ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವುಂಟು? ಈತನು, ಈಗ ನೀನು ರಾವಣನ ವಧಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ರಾವಣನ ಕಪಟವ್ಯಾಸಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ನೀನು ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಹಾಗೆಯೇ ತನಗೂ ನೀನು

ರಾವಣನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಬಹುದೆಂಬ ಅಶೋತ್ತರದಿಂದಲೇ ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು ರಾಜ್ಯಲಾಭವೆಂಬ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು - ಕೋರಿ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಈತನುಬಂದಿ ರಬೇಕು ? ಈತನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಜವಾದ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಬಾರಬಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಧನೆಂಬುದಕ್ಕಾದರೂ ಇವನನ್ನು ಪಂಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲ ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ ! ಈ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಈತನು ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿಯವನೆಂಬ ಒಂದೇ ಶಂಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಆತನಲ್ಲಿ ತಮತಮಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಅನೇಕದೋಷಗಳನ್ನು ಉಹಿಸಿ ಹೇಳಿರುವಷ್ಟೆ ನಾನೂ ಆತನ ಮಜುಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು, ನನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯುಪಸಾರವಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರಿದುದನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು ಇದರಮೇಲೆ ನೀನು ಬುಕ್ಕುವಂತರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಪ್ರಮಾಣವು ” ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು

ಶ್ರೀರಾಮನು ಶರಣಾಶತರಕ್ಷಣವೇ ತನಗೆ ಯಾವ
 ಪ್ರತವಂದು ಕೇಳಿ, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಕವೂತೀತಾ
 ನಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ
 ವಿಯಮಿಸಿದನು

* ಹೀಗೆ ರಾಮನು ವಾಯುಕುಮಾರನಾದ ಹನುಮಂತನ ಮನೋ ಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪ್ರಸನ್ನ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿಭೀಷಣನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾನರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಮುಂದಿದ್ದ ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು, ‘ಎ

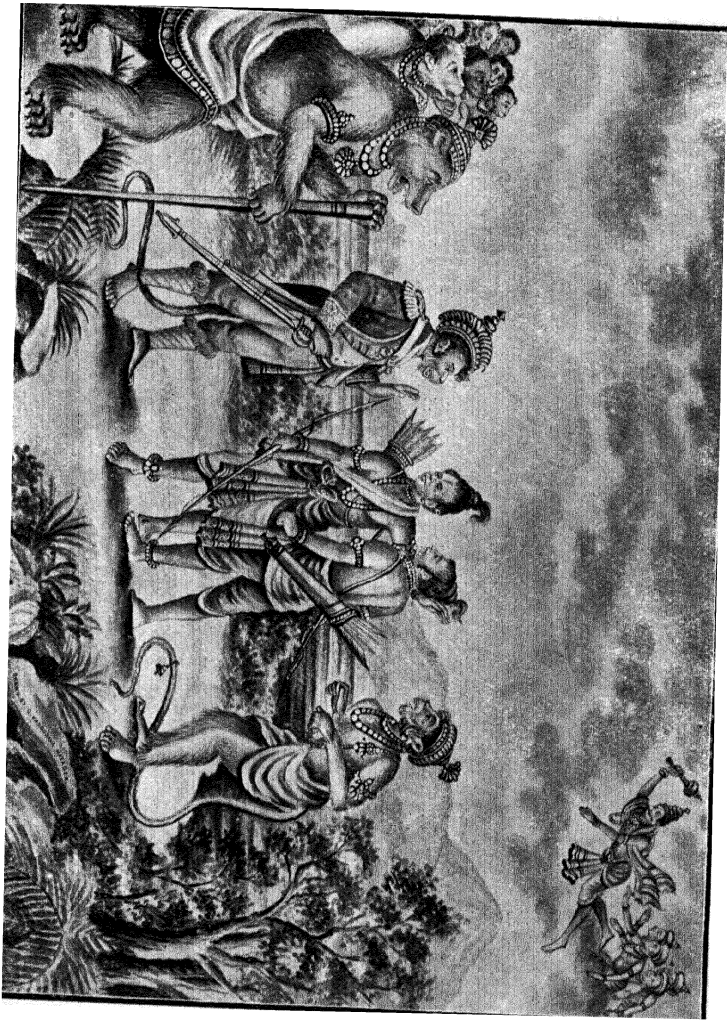
◆◆◆ ಅಭಯಪ್ರದಾನಪ್ರಕರಣವು ◆◆◆

* ಇಲ್ಲಿ “ಅಥ ರಾಮಃ ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ ಶ್ರುತ್ವಾ ವಾಯುಸುತಸ್ಯ ಹ | ಪ್ರತ್ಯಭಾಷ ತ ದುರ್ಧರ್ಷಶ್ಚ ಶ್ರುತವಾನಾತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಂ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು --- (ಅಥ ರಾಮಃ) ಇದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಕ್ಯವು ಆಮೇಲೆ ಆತನು ರಾಮನಾದನು ಎಂದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ಸತ್ತೆಯುಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವವು ರಾಮನು ರಕ್ಷಕತ್ವವೇ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ‘ಶರಣು’ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು

ಲೈ ವಾನರರೆ' ಈಗ ನನಗೂ ಕೂಡ ಈ ವಿಭೀಷಣನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದೆ ರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯುಂಟು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುವವರಾದುದರಿಂದ, ನನ್ನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವನು * ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾನು

ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅವನ ರಕ್ಷಕತ್ವಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಿರಬೇಕಷ್ಟೆ ! ಅದು ಈಗಲೇ ನಿವರ್ತಿಸಿತೆಂದು ಭಾವವು ಸಂಸಾರಿಯಾದ ಚೇತನನು, ಭಗವದ್ಬಾಹ್ಯದಿಂದ ಸದ್ಭಾವವನ್ನೂ, ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಅಸದ್ಭಾವವನ್ನೂ ಹೊಂದುವಂತೆ, ರಕ್ಷಕನಿಗೂ ರಕ್ಷಕತ್ವದಿಂದ ಸದ್ಭಾವವೂ, ಅದಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅಸದ್ಭಾವವೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ಹೀಗೆ ಅಸತ್ಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೆ, ಈಗ ಹನುಮಂತನ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ಸತ ಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು (ಪ್ರಸನ್ನಾತ್ಮಾ) ಧರ್ಮಿಗೆ ಸತ್ತೆಯುಂಟಾದಾಗಲೇ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಸತ್ತೆಯುಂಟಾಗುವುದು ರಾಮನಿಗೆ ಸತ್ತೆಯುಂಟಾದಮೇಲೆಯೇ ಆತನ ಮನಃಪ್ರಸನ್ನತಗೂ ಸತ್ತೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಭಾವವು. ಸುಗ್ರೀವನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಕಲುಷಿತವಾಗಿದ್ದ ರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಈಗ ಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತೆಂದು ಮುಖ್ಯತತ್ಪರ್ಯವು (ನಾಯು ಸುತಸ್ಯ) ನಮಸ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ವ್ರಾಣಭೂತನಾದ ವಾಯುದೇವನಿಗೆ, ಅಂತಹ ಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಹನುಮಂತನ, (ಆತ್ಮನಿ ಸ್ಥಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ) ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಥವಾ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿದ ಹನುಮಂತನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ (ಹ) ಈ ನಿವಾತಾನ್ಯಯದಿಂದ, ಸರ್ವಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಿಗೂ ಕೂಡ ರಕ್ಷಕನೊಬ್ಬನು ಸಿಕ್ಕಿದನೆಂದು ಋಷಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವುದಾಗಿ ಭಾವವು (ದುರ್ಧರ್ಷ) ಪೂರ್ವಜ್ಞದಿಂದ ಧರ್ಮಿಸಲ್ಪಡದೆ ಸ್ವಮತಸ್ಥಾಪನದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದವನು (ಶ್ರುತವಾನ್) ವಸಿಷ್ಠಾದಿಗಳಿಂದ ಕವೋತಕಂಡೂವಾಯ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದವನು ಇಂತಹ ರಾಮನು, (ಪ್ರತ್ಯುಭಾಷತ) ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು (ತನಿಶ್ಲೋಕಿ)

* ಇಲ್ಲಿ "ಮಿತ್ರಭಾವನಂ ಸಂವ್ರಾಪ್ತಂ ನ ತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ | ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ಸತಾಮೇತದಗರ್ಹಿತಂ" ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು (ಮಿತ್ರಭಾವೇನ) ಇಲ್ಲಿನ ಮಿತ್ರಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಮಿತಾತ್ಮಾಯತ ಇತಿ ಮಿತ್ರಂ" ಎಂಬ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಿಯಿಂದ, ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವವನೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡದು "ತನ್ನಿತ್ರಂ ಯತ್ರ ವಿಶ್ವಾಸ" ಎಂಬಂತೆ, ಮಿತ್ರನೆಂದರೆ ಇತ್ಯಸಿಸುವ ಸ್ಥಳವು ಅದಾದರೋ ಇಲ್ಲಿ ನೈಚ್ಯಾನುಸಂಧಾನವೂರ್ದಕವಾಗಿ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗ

೨೦೩೩. ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ರಾಮನಲ್ಲಿ ತಾನು
 ಶರಣಾಗತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾನರರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು. ರಾಮನು ಅವನನ್ನು
 ಕರೆತರುವಂತೆ ವಾನರರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದುದು.

ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಗೂ ಬಿಡಲಾರೆನು
ತಿಯು “ಇದು ವಂಚಕರಲ್ಲಿಯೂ ಇರಬಹುದಲ್ಲವೇ?” ಎಂದರೆ, (ಭಾವೇನ) ಭಾವವೆಂ
ದರೆ ಕ್ರಿಯೆಯು ವಿಶ್ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ವ್ಯಾವಾರವೆಂದರ್ದಕ್ಕು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ
ಭಾವವೆಂದರೆ ಸ್ನೇಹಭಾವವು. “ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ಮಿತ್ರನೆಂದು ಹೇಳು
ವುದು ಹೇಗೆ?” ಎಂದರೆ, ಹಿಂದೆ ಸೀತೆಯು ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು
ಹೇಳುವಾಗ “ತೇನ ಮೈತ್ರೀ ಭವತು ತೇ” ಎಂದು ಕೇವಲನೀಚನಾದ ಆ ರಾವಣನಿಗೂ
ಗೌರವವನ್ನಾರೋಪಿಸಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಮಿತ್ರನಾಗಿರಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನೂ
ಶರಣಾಗತವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನೇ ಆರೋಪಿಸಿ, ತನಗೆ ಸಮಾನ
ನನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು. (ಸಂವ್ರಾಪ್ತಂ) ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದವನು,
ಈತನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು “ರಾಘವಂ ಶರಣಂ ಗತ” ಎಂಬೇ ಮಾತನ್ನು
ಹೇಳಿದ್ದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನಾದ ತಾನು, ಹಿಂದೆ ಗಜೇಂದ್ರರ
ಕ್ಷಣಾರ್ದವಾಗಿ, ‘ಅತಂತ್ರತಃ ಸೂಪತಿಪ್ರಹತಹಸ್ತಂ ಭಗವತಸ್ತ್ವರಾಯೈ ನಮಃ’
ಎಂಬೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಮುಂದುನೋಡದೆ, ತನ್ನ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಅತ್ಯಾ
ತುರದಿಂದ ಮೂಗಿ ಆ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ, ಅಲ್ಲಿಗೇ ಮೂಗಿ ವಿಭೀಷಣನನ್ನೂ
ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೇ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ
ತನ್ನ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿರುವನೆ. ಮತ್ತು (ಸಂವ್ರಾಪ್ತಂ) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು
ಮಾತ್ರವಲ್ಲ “ತೃಕ್ತ್ವಾಪ್ರತ್ಯಾಂಶ್ಚ ದಾರಾಂಶ್ಚ ರಾಘವಂ ಶರಣಂ ಗತ” ಎಂಬಂತೆ
ಶರಣಾಗತರಿಗೆ ತಕ್ಕ ವ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವರ್ಜನರೂಪವಾದ ಅಂಗದೊಡನೆ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೇ
ಬಂದವನು ಇಂತವನನ್ನು (ನತ್ಯಜೀಯಂ) ಬಿಡಲಾರೆನು ಇದು ಸಂಭಾವನಾರ್ಥಕವು.
ಈತನು ಬಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾವು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಪುರಸ್ಕರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ, ತ್ಯಜಿಸಬೇ
ಕೆಂಬ ಸಂಭಾವನಾಗಾದರೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದರ್ದಕ್ಕು. ಮೊದಲು ಆ ಸಂಭಾವನೆಯಾದರೂ
ಹುಟ್ಟಿದರಲ್ಲವೇ ಆಮೇಲೆ ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಬೇಕಾಗಿ ಬರಬಹುದು ಆ
ಅನುಮಾನಕ್ಕೇ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಯತ್ನವೇನೆಂದು ಭಾವವು
(ಕಥಂಚನ) ಎಷ್ಟು ದುಷ್ಟರಾಗಾದರೂ ಅವನ್ನು ನಡಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು ಇವನು ರಾವ
ಣನ ತನ್ಮೈ ನಂಬುದೂ ನಿಜವು! ಲೋಕಭಯಂಕರನೆಂಬುದೂ ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ತಿಳಿ
ಯುವುದು! ರಾಕ್ಷಸಬಾತಿಯವನೆಂಬುದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇ! ಇವನು
ಮುಂದೆ ನಮಗೆ ವಧಭೇದಾದ್ಯುಪಾಯಗಳಿಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು! ಹೀಗಿದ್ದರೂ
ನಾನು ಬಿಡಲಾರೆನೆಂದು ಭಾವವು “ಇಷ್ಟು ದೋಷಯುಕ್ತನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೂ ನೀ
ನು ಅವನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದಿರುವುದುಂಟೆ?” ಎಂದರೆ (ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಥಾ

ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಷದಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದುವೇಳೆ ದೋಷವಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ !

ತ^೨) ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದುವೇಳೆ ದೋಷವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ಆದರೂ, ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಜನ್ಮ ವೃತ್ತಾದಿ ನಿಯಮಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಗಾಗಿ ಬಂದವನಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಪಕ್ಷವು ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಷದಿಂದ ದೋಷವಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬಿಡಲಾರೆನು ” “ಹೀಗೆ ಮುಷ್ಕರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ಜನಗಳು ನಿಂದಿಸಲಾರರೆ?” ಎಂದರೆ, (ಸತಾ ಮೇತದಗರ್ಹಿತಂ) ಸಜ್ಜನರು ಇದಕ್ಕೆ ದೋಷವೆಂದೇ ಎಣಿಸಲಾರರು ಅಸ್ಥಾನ ಭಯ ಶಂಕಿತರಾದ ನಮಗೆ ಇದು ನಿಂದ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಇದು ನಿಂದ್ಯವಾಗಿ ತೋರದು ಅಥವಾ (ದೋಷೋ ಮದ್ಯಮಿ) ಒಂದುವೇಳೆ ದೋಷವಿದ್ದರೂ, (ಸ್ಯಾತ್) ಇರಲಿ ! ಅವನಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ ! ಗುಣವಂತನನ್ನು ನಾವು ರಕ್ಷಿಸಿದರೂ, ಅವನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲದಂತಾಗುವುದೇ ಹೊರತು ಅದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಯಿರದು. ದೋಷಿಯಾದಾಗನು, ರಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ಅತಿಶಯವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದೇ? ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೋಷವಿದ್ದವನನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದನಶ್ಯಮವು ಭಾವನಾ ಅಥವಾ (ದೋಷೋ ಮದ್ಯಮಿ ದೋಷವಿದ್ದರೂ (ತಸ್ಯ) ಅವನವೇ ಅಲ್ಲಿವೇ (ಸ್ಯಾತ್) ಇರಲಿ ? ಅವನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆ ದೋಷವೂ ಶ್ಲಾಘ್ಯವೆಂದೇ ಭಾವವು ಅಥವಾ ದೋಷೋ ಮದ್ಯಮಿ ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಂಚನೆಯಿದ್ದರೂ (ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್) ಆದರಂತೆಯೇ ಅವನ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೊಂಡಲಿ ಎಂದರೆ, ಒಂದುವೇಳೆ ಅವನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಶರಣಾಗತವೇಸದಿಂದ ಒಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರೂ, ಆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಕೈಗೊಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಯಾವವಿಧದಿಂದಲಾದರೂ ಶರಣಾಗತನು ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವೆಂದೂ ಭಾವವು ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು ಮುಂದೆ ಕವೋತಾಕ್ಯಾನವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದೇ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಮಿಶ್ರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ “ತಸ್ಮಾದಪಿ ವಧ್ಯಂ ಪ್ರಪನ್ನಂ ನ ಪ್ರತಿಯಚ್ಛತಿ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವು “ಹೀಗೆ ಮುಷ್ಕರನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದರು ವುದರಿಂದ ಗುಣವೇನು ? ಪಾಪಕ್ಷಯವೇ ? ಅಥವಾ ಪುರುಷಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯೇ” ಎಂದರೆ, ಇವೊಂದೂ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ, (ಸತಾಮೇತದಗರ್ಹಿತಂ) ಸಜ್ಜನಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂದೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗದಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವೆಂದು ಭಾವವು

ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಶೃಂಗಾರಗತನಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಸತ್ತು

ಮತ್ತು ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ರಾಮನು, “ರಾಜನೀತಿಕ್ರಮದಿಂದ ನೋಡಿದರೂ
ಅನನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನಿರ್ದೂಷಿಸುವನು (ಮಿತ್ರಭಾವೇನ) ಈತನು ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನೇಕೊರತು
“ಪ್ರಾಪ್ತಶತ್ರುರತರ್ಕಿತಃ” ಎಂದೂ, “ರಾವಣೇನ ಪ್ರಣಿಹಿತಂ” ಎಂದೂ ನೀವು ಹೇಳು
ವಂತೆ, ಶತ್ರುನಾಗಿಯಾಗಲಿ, ದೂತನಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಗೌಢಚಾರನಾಗಿಯಾಗಲಿ ಬಂದ
ವನಲ್ಲ “ಬಂದುವೇಳೆ ಈಗ ನೀನು ಇಂಬುವಂತೆ ಮಿತ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಬಂದಿದ ರೂ,
ಈಗ ರಾವಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಹಾಗೆ, ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗೆ ಏನೋ ವ್ಯಾಜವ
ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರನೇ?” ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲ!
(ಮಿತ್ರಭಾವೇನ) ಅಲ್ಲಿಂದ ಬರುವಾಗಲೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶ್ರುತವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಛಿ ಛಿಕ್ಕಿರಿಸಿದ
ರಾವಣನಲ್ಲಿಯೂ ಮಿತ್ರಭಾವವನ್ನೇ ತೋರಿಸಿ ತ್ತ, ಆಗಲೂ ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಪರಮ
ಕೃಪದಿಂದಲೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ “ಸತ್ಯಂ ಭ್ರಾತಾಸಿ ಮೇ ರಾಜಾ ಬ್ರೂಹಿಮಾಂ
ಯದ್ವದಿಚ್ಛಸಿ | ಜ್ಯೇಷ್ಠೋಮಾನ್ಯಃ ಪಿತೃಸು ” ಎಂದು ಪೂಜ್ಯಭಾವವನ್ನೇ ತೋರಿ
ಸಿರುವನು “ಆತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಥಾ ರಕ್ಷ” ಎಂದೂ ‘ಸ್ವಸ್ತಿ ತೇವ್ತು ಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ಸುಖೀ
ಭವತು ಯಾವನಾ’ ಎಂದೂ ಆಗಲೂ ಅತೀವಿಗೆ ಸಾರಿಸಾರಿ ಹಿತವನ್ನೇ ಹೇಳಿಬಿಡಿರು
ವನು ಹೀಗೆ ಶತ್ರುನಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವನು ತೋರತಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಈತನನ್ನು
ಛಯ್ಯು ಎಂದಿಗೂ ಅಪಾಯಕರವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು “ಹೀಗೂ ಆಗಲಿ! ಇನ್ನೊಡನೆ
ಮಿತ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದರಿಂದ ಫಲವೇನು? ಇವನಿರುವುದು ಲಂಕೆಯಲ್ಲವೆ?
ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಶತ್ರುನುಡೈದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವವನಿಂದ, ನಮಗೆ ಯಾವ ಸಹಾಯವುಂ
ಟು?” ಎಂದರೆ (ಸಂವ್ರಾಪ್ತಂ) ಇಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಬರಿಗೆ ನಿಂತಿರುವನು
“ಬಂದಮೂತ್ರದಿಂದೇನು? ಇವನು ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇನು?” ಎಂದ
ರೆ (ಸಂವ್ರಾಪ್ತಂ) ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಂದವನಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವನು ಎಂದರೆ
ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಅನರಯಿಂದ ಆಗಾಗ ದುಃಖಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರು
ವನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ
ದೂತನೆಧವು ಕೊಡಬೆಂದು ಅವರಿಗೆ ನೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಿ ಅನೇ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಳಿಸಿ
ರುವನು “ಪ ದೀಯತಾಂ ದಾಶರಥಾಯ ಮೈಥಿಲೀ” ಎಂದು ರಾವಣನಿಗೆ ಸಾರಿಸಾರಿ
ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು ಹೀಗೆ ಈತನು ನಮಗೆ ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಉಪಕಾರಕನಾಗಿ
ಯೇ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಭಾವವು “ಇವನು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಕ್ಕಾಗಿ
ಬಂದಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಬಲ್ಲನೆ” ಎಂದರೆ (ಸಂಪ್ರಾ

ರುಷರಿಗೆ ಅದರಣೀಯವೇಹೊರತು ನಿಂದಾಸ್ವದವಲ್ಲ. ಎಂದನು

ಪ್ರಂ) ನಿಮಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವನು ನಾವು ಋಶ್ಯಮೂಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ
 “ಜಗ್ಮುರ್ಗಿರಿತಟಾತ್ತ ಸ್ಮಾದನ್ಯಂ ಶಿಖರಮುತ್ತಮಂ” ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ
 ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋದವನಲ್ಲ ಮತ್ತು “ಬಾಹುರೇಷ ಪ್ರಸಾರಿತಃ” ಎಂಬಂತೆ
 ಕೈಚಾಚಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಾಮ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಬಂದವನಲ್ಲ “ಸಾದ
 ಯೋ ಶ್ವರಣಾನ್ವೇಷೀ” ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ವಿನಯದಿಂದ ಸಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮರೆ
 ಹುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವನು ಮತ್ತು ‘ವಿಜಿತಾರಿಶ್ವವಾರಶ್ಚ ರಾಜ್ಯೇಮಹತಿಚಿ
 ಸ್ಥಿತಃ||’ ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆದುಹೋದಮೇಲೆ, ರಾಜ್ಯಭೋಗದಲ್ಲಿಯೂ,
 ಕಾಮಸುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಳುಗಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತ ಈ ಸುಗ್ರೀವನಂತಲ್ಲದೆ “ತೃಕ್ವಾಪ್ತ
 ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ವಾರಾಂಶ್ಚ ರಾಘವಂ ಶರಣಂ ಗತಃ” ಎಂಬಂತೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ,
 ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯರನ್ನೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬಂದಿರುವನು ಮತ್ತು
 ಮೊದಲು ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸುಗ್ರೀವನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ
 “ಅರಂಗನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನೋ? ? ಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವನೋ? ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾ
 ದವನೋ? ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದವನೋ? ವಧ್ಯನೋ ಅವಧ್ಯನೋ?” ಎಂದು ನಾನಾ
 ವಿಧವಾಗಿ ಶಂಕಿಸಿದಂತಲ್ಲದೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ದೈಢ್ಯಚಿತ್ತನಾಗಿ ಬಂದಿರು
 ವನು. ಹೀಗೆ ಈತನ ಪ್ರಥಮಸಮಾಗಮವೇ ನಿಮ್ಮ ಸೇರುವಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾ
 ಸವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವುದೆಂದು ಬಾವವು ‘ಇವನು ಯಾವರೀತಿಯಿಂದ ಬಂದರೇನು’
 “ಆತತಾಯಿನಮಾಯಾಂತಂ ಹನ್ಯಾದೇವಾವಿಚಾರಯನ್” ಎಂಬ ರಾಜನೀತಿಯು
 ನನುಸರಿಸಿ, ಗಾವಣನಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಾನ ಈತನನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೇ ಪೂರ್ವಾವರಗಳನ್ನು
 ವಿಚಾರಿಸದೆ ಕೊಲ್ಲಬೇಡವೆ” ? ಎಂದರೆ, ಕೊಲ್ಲುವುದು ಫಾಗಿರಲಿ! (ನಿತ್ಯಜೀಯಂ)
 ಮೊದಲು ನಾನು ಅವನನ್ನು ಬಿಡುವವನೇ ಅಲ್ಲ. ಬಂದುವೇಳೆ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನಾದರೂ
 ಬಿಡುವವೇಹೊರತು ಅವನನ್ನು ಮಾತ್ರವಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಾರೆನು “ಹಾಗೆ ಅವನನ್ನು
 ಬಿಡಬಾರದಾದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಬರಬಹುದಲ್ಲವೆ ?”
 ಎಂದರೆ (ಕಥಂಚನ) ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಆತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಾರೆನು. “ಅಪ್ಯಹಂ
 ಜೀವಿತಂ ಜಹ್ಯಾಂ ತ್ವಾಂ ವಾ ಸೀತೇ ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾಂ” “ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡ
 ಬಲ್ಲೆನು! ಪಾಶಭೂತಲಾದ ಸೀತೆಯನ್ನಾದರೂ ಬಿಡಬಲ್ಲೆನು! ಅರ್ಧದೇಹದಂ
 ತಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡಬಲ್ಲೆನು! ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು
 ಬಿಡಲಾರೆನೆಂದು ಹೇಳಿದನೆಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟೇ ಅನ
 ಘಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದಾದರೂ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ

ಬಿಡಲಾರೆನು” “ಹಾಗೂ ಆಗಲಿ! ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ! ನಾವೂ ಅವನಂತೆಯೇ ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವಾಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿರಬೇಡವೆ!” ಎಂದರೆ ಹಸುವು ಅಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ ತನ್ನ ಎಳೆಗರುವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಕರುಗಳನ್ನು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಶಿವಿದೋಡಿಸುವಂತೆ ಈಗಹೊಸದಾಗಿ ಶರಣಾಗತನಾದವನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆದರಿಸಬೇಕಾದುದ್ದೇ ಉಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ಕಥಂಚನ) ಹೀಗೂ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಬಿಡಲಾರೆನು “ಪೂರ್ವಾಪಕಾರಿಣಾಂ ತ್ಯಾಗೇ ನ ಹ್ಯದಮೋ ವಿಧೀಯತೇ” ಶರಣಾಗತರಾಗಿದ್ದರೂ “ಮೊದಲು ಅಪಕಾರಮಾಡಿದವರನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲ”ವೆಂಬ ವಿಧಿಯುಂಟಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರ್ಯಾಪದರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ ರಾವಣನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದ ಈತನು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೋಷಿಯಾದ ಅವನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಏಕೆ? ಎಂದರೆ (ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ) ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಆತನಿಗೆ ದೋಷವಿದ್ದರೂ (ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್) ಅದು ಅವನಿಗಿರಬೇಕಾದುದೇ! ಆದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಂಪತ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು “ಅದು ಮಸ್ಯೈವರಾಧಾಣಾ ಮಾಲಯಃ” ಎಂಬಂತೆ ಶರಣಾಗತರ ದೋಷವೇ ಆತನನ್ನು ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು “ಹಾಗೆ ದ್ರೋಹಿಯನ್ನಾದರೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು?” ಎಂದರೆ, (ಸತಾಮೇತದಗರ್ಹಿತಂ) ಸಾಧುಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವದೇ ಇದರ ಮುಖ್ಯಪ್ರಯೋಜನವು ಯಯಾತ್ರಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಶೈಬ್ಯಾದಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಗೂ, ಶುನಶ್ರೇಘಾಡಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿಗೂ ಹೊರಗಾಗದಿರಬೇಕೆಂದೇ ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯೆಂದು ಭಾವವು.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದುವರೆಗಿನ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, ಮೊದಲು ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು “ವಿಭೀಷಣನು ದುಷ್ಪನಾದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದರು ಅಂಗದಾದಿಗಳು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಮೊದಲು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಆತನು ದುಷ್ಪನೆಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿದರೆ ಆಮೇಲೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದರು ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಈಕಾರಣದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದೂ ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದನು. ರಾಮನಾದರೋ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು “ಶರಣು” ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದವನು, ದುಷ್ಪನಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂದನು ಇದರಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ದುಷ್ಪನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಕಾರಣವೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಾರದೆಂಬ ಮತವೂ ಸಾಧುವಲ್ಲ. ದೋಷವಿದ್ದರೂ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಖಂಡನವು. ಅಂಗದಾದಿಗಳು

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ಅವಾಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದನೋಡ, ನೀತಿಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಸಾಮಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಶುಭವಾಕ್ಯವೆಂಬ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಮಾ! ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಕೇವಲದುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದರೇನು ? ನಿರೋಷಿಯಾಗಿದ್ದರೇನು” ಇವನಂತೂ ರಾಕ್ಷಸನು ಇವನಿಂದ ನಮಗೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವೇನು? ಇವನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ನಾಡ ರಾಮನಿಗೆ ಇಂತಹ ಸುಹೃದ್ವ್ಯವನವು

ಹೇಳಿದಂತೆ ಮೊದಲು ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನು ದುಷ್ಟನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿ, ಗೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂಬ ನಿರ್ವಿಧವೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಶರಣಾಗತನ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ ಗುಣದೋಷ ಪರೀಕ್ಷೆಯೇ ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅದಕ್ಕೆ ಖಂಡನವ. ಹನುಮಂತನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಕವೊಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಸರಿಯೇನೋತು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ದುಷ್ಟನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಕವೂ ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಶರಣಾಗತನು “ಶರಣು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಈ ಮೂರಕ್ಷರಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೇನೋತು, ಅವನು ದುಷ್ಟನಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹನುಮಂತನ ಮತಕ್ಕೂ ಖಂಡನವು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಇವರಲ್ಲಿರ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಲಲಿತವಾಗಿ ನಿರಸನಮಾಡಿ, ಶರಣಾಗತಿಯಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಪರಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನು “ನ ಸ್ಮ ರತ್ಯಪಕಾರಾಣಾಂ ಶತಮವ್ಯಾತ್ಮನತ್ತಯಾ | ಕಥಂಚಿದುಪಕಾರೇಣ ಕೃತೇನ್ಯುಕೇನ ತುಷ್ಯತ” ಎಂದೂ, “ಕ್ಷಾಂತಮಿತ್ಯಬ್ರವೀದ್ಧರಿ” ಎಂದೂ, “ಏವಾ ವ್ರಜ | ಸರ್ವವಾಪೇಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಯುಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದೂ, “ಮದ್ವಕ್ತಾ ನಯಾಮಿ ಪರಮಾಂ ಗತೀಂ” ಎಂದೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಪ್ರಪತ್ಯುಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ದೋಷವಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರತಿಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ಬಂದರೂ, ಅವೊಂದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಅತನನ್ನು ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂಬದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗುವುದು

* ಇಲ್ಲಿ “ಈದೃಶಂ ವ್ಯಸನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಬ್ರಾತರಂ ಯಃ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್ | ಕೋನಾ ಮನಭವೇತ್ತಸ್ಯ ಯಮೇಷ ನ ಪರಿತ್ಯಜೇತ್” ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು “ಗುಣದೋಷಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಭೇದವಿದ್ದರೂ, ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಇವನು ರಾಕ್ಷಸನಾದುದರಿಂದ ಆ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ನಾವು ಇವನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದರಮೇಲೆ ಇವನು ನಡೆಸಿಬಂದಿರುವ ಕೃತ್ಯದಿಂದಲೂ, ಇವನು ಯಾರಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹನಲ್ಲವೆಂದೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಅದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವನು

ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವಾಗಲೂ, ಆತನಲ್ಲಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಮರುಕವನ್ನೂ ತೋರಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದವನಲ್ಲವೇ? ಹಾಗೆ ಸಹೋದರನನ್ನೇ ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟದಶೆಯಲ್ಲಿ ಯೂ ತೊರೆದುಬಂದ ಈ ಪರಮನಿರ್ಭುಣನು, ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರನು? ಇವನು ಕೇವಲಕೃತಘ್ನನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದೇ ಸಾಕಾದ ಸದರ್ಶನವಲ್ಲವೇ? " ಎಂದನು ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮನಾಗಿ ಯೂ, "ಕುತ್ಸುಕುಲತೀಲಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು, ಸುಗ್ರೀವನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮುಗುಳ್ಳೆಗೆಯಿಂದ ಸುಗುತ್ಸು, ಮುಂಬಿದ್ದ ಸಮುಚ್ಚವಾನರರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ರಾಜನೀತಿಯನ್ನ ಸುಸುಸಿಯಂ ಚಿತನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ, ಹೇಳುವವನಾಗಿ, ಪುಲಕ್ಷಣನನ್ನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು, "ನತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಈ ವಾಸರೇಷ್ಟ್ರವಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಷ್ಟು? ಅವನುಗಳನ್ನೂ ದಯೆಯೂ, ಪೃಥ್ವರನ್ನು ಸಂವಿವದೆಯೂ ಇರುವವನಿಗೆ ಈ ವಿಧವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದು ಎಂಬಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ಸಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಇನ್ನನನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದರಲ್ಲಿ ಅತಿಪೂಜ್ಯವಾದ ಯಾ

(ಈದ್ರಶಂ) ಇಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪಶ್ವರ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, (ವ್ಯಸನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ) ಇಂತಹ ಮಹಾವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಎಂದರ ಲಂಕಾದದನಬಂಧುವಥಾದಿವ್ಯಸನಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನಾಗಿಯೂ, ಇದರ ಮೇಲೆ (ಭ್ರಾತರಂ) ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಹೋದರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾವಣನನ್ನೇ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಂದವನು, ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರನು? ತನಗೆ ಬೇಕಾದವನಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯಸಮೃದ್ಧಿ, ವ್ಯಸನ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಬಂಧುತ್ವಾಭಿಮಾನಗಳೆಂಬ ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಿವರೂ ಅಂತವರನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬಾರದು. ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಈ ಮೂರೂ ಪೂರ್ಣವಾದ್ದವನನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದವನು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ಬಿಡಲಾರನೆಂದು ಭಾವವು.

* ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಉಪಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ (ಸಹಲಕ್ಷ್ಮಣಃ) ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಸುಗ್ರೀವಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೇ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ, ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕುರಿತೇ ರಾಮನೂ ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವನೆಂದೂ ಊಹಿಸಬೇಕು.

ವುದೋ ಒಂದು ರಾಜನೀತಿಯು ಇದ್ದೇ ಇರಬೇಕು * ಅದರೆ ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ರಾಜನೀತಿಯೊಂದು ತೋರಿರುವುದು ಇದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುವುದಲ್ಲದೆ, ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ಸಮಸ್ತರಾಜರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು ಜ್ಞಾತಿಗಳಾಗಲಿ, ಪರ್ಯಂತರಾಜರಾಗಲಿ, ವ್ಯಸನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಪ್ರಹರಿಸುವರಾದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಶತ್ರುಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಈ ವಿಭೀಷಣನೂ ಈಗ ತನ್ನಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅತನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಆ ರಾವಣನೇ ತನಗುಂಟಾದ ಈ ವ್ಯಸನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಯಾದ ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಇವನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದೋಡಿಸಿರಬೇಕು ! ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ಇವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಕೆಲವರುಮಾತ್ರ, ತಮಗೆ ಇಷ್ಟರಾದ ಜ್ಞಾತಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಗೌರವಿಸುವುದೂ ಉಂಟು ಅದರೇನು? ಲೋಕದ ನಡತೆಯೇ ಹೀಗೆ ಪಾಪಭೂಯಿಷ್ಠವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ರಾಜ

* ಇಲ್ಲಿ “ಅಸ್ತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರಂ ಕಿಂಚಿತ್ ಯದತ್ರ ಪ್ರತಿಭಾತಿಮೇ | ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಲೌಕಿಕಂವಾಪಿ ವಿದ್ಯತೇ ಸರ್ವರಾಜಸು” ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು (ಅಸ್ತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರಂ) ಸುಗ್ರೀವನ ವಾಕ್ಯವೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವಮಾತು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವು ಇದಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು (ಕಿಂಚಿತ್) ತನ್ನ ವಾಕ್ಯವು ಸುಗ್ರೀವನ ವಾಕ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ (ಕಿಂಚಿತ್) ಎಂದು, ಲಘುತ್ವಸೂಚಕವಾದ ಶಬ್ದವು. (ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ಲೌಕಿಕಂ ವಾಪಿ ವಿದ್ಯತೇ ಸರ್ವರಾಜಸು) ಈ ರಾಜದರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಲೋಕವ್ಯವಹಾರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತರಾಜರಲ್ಲಿಯೂ ಇದು ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವುದೆಂದರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ “ಈ ಸುಗ್ರೀವನು ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಾತಿಯಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಈ ಜ್ಞಾತಿನಧವೆಂಬ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ನಾವು ಇವನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿರುವೆವಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮಮೋದ್ಘಾಟನವಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು

ರಿಗೂಕೂಡ, ಉತ್ತಮಗುಣವುಳ್ಳ ಜ್ಞಾತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶಂಕಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ರಾಜನಿಗೆ, ತನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ಈ ವಿಭೀಷಣನೂಕೂಡ, ಪಾಪಿಯಾದ ರಾವಣನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶಂಕಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನೊಡನೆ ವಿರೋಧಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಆದರ ಈಗ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವನಾದ ಈತನನ್ನು ಕೃಪೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಆದಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು ನೀನು ಹೇಳಿದ ಆ ದೋಷವನ್ನೇ ಕಾರಣವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾವು ಅವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಾನುಸಾರವಾದ ಒಂದು ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು ಅದನ್ನೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೊಪ್ಪುವಂತೆ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ನಾವು ಈ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಸಮಾನಕುಲದವರಾದ ಜ್ಞಾತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ ಇವನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ನಾವು ಆಸೆಪಡುವವರಲ್ಲ ರಾವಣನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಈತನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಶತ್ರುತ್ವಶಂಕೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ ಈತನಾದರೂ ರಾಜ್ಯದಾಸೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು ಈತನಿಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ರಾವಣನನ್ನು ಕೂಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಕಡುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದಾದರೂ ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸಲಾರನು “ಮಂದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ದೂರಾಲೋಚನೆಯೇ” ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳುಂಟು! ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಈತನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲ ಜ್ಞಾತಿಗಳು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಎಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷವಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದಿದ್ದರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಐಕಮತ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಹುಟ್ಟದು ಅವಸರವು ಬಂದಾಗ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಧಟ್ಟನೆ ಕದಲಿಹೋಗುವರು ಈಗ ಈ ವಿಭೀಷಣನ ದೊಡ್ಡ ಕಂಠಫುನಿಯನ್ನೂ, ಇವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಆತುರವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ಇವನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾತಿಯಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಹೆದರಿ ಬಂದಿರುವಂತೆಯೇ ಕಾಣುವುದು ಆ ಭಯದಿಂದಲೇ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೋರಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಇವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಯುಕ್ತವು “ಎಷ್ಟೇ ದು

ಷ್ಠನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಣ್ಣನನ್ನನುವರ್ತಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಧರ್ಮವಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು * ಸುಗ್ರೀವಾ “ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಭರತನಂತೆಯೇ ಇರುವರೆಂದೂ, ತಂದೆಯ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನಂತೆಯೇ ಇರುವರೆಂದೂ, ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಸನ್ನಂತೆಯೇ ಇರುವರೆಂದೂ ಎಣಿಸುವುದ

* ಇಲ್ಲಿ ‘ನ ಸರ್ವೇ ಭ್ರಾತರಸಾ ತ ಭವಂತಿ ಭತತೋಪಮಾಃ | ಮಧ್ವಿಧಾವಾ ಪಿತು ಪುತ್ರಾಃ ಸುಹೃದೋ ವಾ ಭವದ್ವಿಧಾಃ’ ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು ಎಷ್ಟೇ ದುಷ್ಟನಾದರೂ ಜ್ಯೇಷ್ಠನನ್ನನುವರ್ತಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಧರ್ಮವಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ, ಈ ಧರ್ಮವು ಎಲ್ಲಾಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಭವಿಸದೆಂದು ಹೇಳುವನು (ಸರ್ವೇಭ್ರಾತರ, ಭರತೋಪಮಾ ನ ಭವಂತಿ | ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಭರತನಂತೆಯೇ ಇರಲಾರರು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೃಕೇಯುಯು, ತನಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರೂ, ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೃಗೆ ಬಂದ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದು “ರಾಜ್ಯವು ನಿನಗೇ ಸೇರಿದುದು ಇದನ್ನು ನೀನೇ ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು ನಾನು ನಿನಗೆ ವಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳುವಂತವನು ಭರತನಹಾಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬನುಂಟೆ? ಭರತನಿಗಿಂತಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಂತಹ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗಿಲ್ಲ ದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲವು (ಮದ್ವಿಧಾವಾ ಪಿತು ಪುತ್ರಾ) ತಂದೆಗೆ ನನ್ನಂತಹ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಇರಲಾರರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಭಾಧ್ಯತೆಯಿದ್ದರೂ, ಪಿತೃವಚನವರಿನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ ನನ್ನಂತೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ರಾಜಪುತ್ರನುಂಟೆಂದು ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಯಥಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸಾರೂಪವಾದ ದೋಷವಿಲ್ಲವು “ಕೃಪಾವಾನವಿಕತ್ಥನ” ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಧೀರೋದಾತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾಗಿದ್ದರೂ, “ಸತಾಂಹಿ ಸಂದೇಹಪದೇಷು ವಸ್ತುಷು ಪ್ರಮಾಣಮಂತ ಕ ರಣಪ್ರವೃತ್ತಯಃ” ಎಂಬುದಾಗಿ ದುಷ್ಯಂತನು ತಮ್ಮಂತಹ ಸತ್ಪರುಷರ ಮನಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದೂ “ವೈನತೇಯಮಹಂ ಶ ಕ್ತಃ ಪರಿಗಂತುಂ ಸಹಸ್ರಥಾ” ಎಂದು ಹನುಮಂತನು, ತನ್ನ ಗಮನಶಕ್ತಿಗೆ ಎಣಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೇಳಿಕೊಂಡುದೆಲ್ಲವೂ ಯಥಾರ್ಥೋಕ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿ ದೋಷವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ (ಮದ್ವಿಧಾ

ಕಾಡೀತೆ? ಇಂತಹ ಧೃತ್ಯಾತ್ಮರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭರಾದುದರಿಂದ, ರಾವಣನು ಈತನಲ್ಲಿ ಒಡಕುಟ್ಟಿದ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಡದೆ, ಇವನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈತನೂ ಅಣ್ಣನನ್ನಿಗಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಇವನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ಯುಕ್ತವು ” ಎಂದು ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು, ರಾಮನಿಗೆ ವಾಸಿತು ಪುತ್ರಾಂತರದ ಮಕ್ಕಳವರಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತವರು ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಅರ್ಧಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು ಅರುವತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದು, ನನ್ನ ವಿರೋಧದಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಕಾಂತರವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದಂತಹ ಅಸಾಧಾರಣವುತ್ರಾತ್ಮನನ್ನಿಲ್ಲದೆಯನ್ನು ನಾನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಕ್ಕಳು ಪಡೆದಿರುವರೆಂದು ಭಾವವು. (ಸುಹೃದೋವಾ ಭವದ್ವಿಧಾ) ನಿನ್ನಂತಹ ಸಹಿತರಾಗಲಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೂ ಸಿಕ್ಕಲಾರರು ಹಿಂದೆ ನೀನು ಕಷ್ಟಿಂಥ ಸುಧೃದ್ವಾಗಿ, ಮಳೆಗಾಲವು ಕಳೆದಮೇಲೆಯೂ ನೀನು ಬಾರದೆ ಕೊಂಚ ತಡಮಾಡಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು, “ತ್ವಂತು ಸತ್ಯಾದತಿಕ್ರಾಂತಂ ಪನಿಷ್ಯಾಮಿ ಸಬಾಂಧವಂ” ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಅತ್ಯಾಕೂಲಿಗೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು, ಆತನೂ ನಿನ್ನಮುಂದೆ ಆಡಬಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಡಿದರೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾಶಿತಿಯಿಂದ ನೀನು ಪೂರಂದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ, ಈಗಲೂ ನಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ಇಂತಹ ಸ್ನೇಹಿತರು ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವವು.

ಇದುವರೆಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು ನೀತಿಯಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ವಿಭೀಷಣನು ತ್ಯಾಜ್ಯನೆಂಬುದನ್ನು ನಾನಾಪಿಧಿಂ ವಿರೂಪಿಸಿದನು ಇಷ್ಟಾದರೂ ರಾಮನಿಗೆ ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿದ್ದ ಪಕ್ಷಪಾತವು ಕ್ಷಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ತಗ್ಗದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ರಾಮನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲಾವನರ್ಥವುಂಟಾಗುವದೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ, ರಾಮನನ್ನು ಎರಡೂಪಕ್ಕೊಳಗೆಬೇಕಾದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಿಭೀಷಣನಂತೆಯೇ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು (ಸಹುಕ್ಷಿಣಃ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯೊಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗುವದೆಂಬೆಣಿಸಿ, ಆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಶರಣಾಗತಿದ್ವಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ರಾಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನೆಂದು ಭಾವವು.

ತಲೆಬಗ್ಗಿ 'ರಾಮಾ ! ತಾಳ್ಮೆಯುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ನೀನು ಮೇಲೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವು. ಆದರೇನು' ಈ ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಆ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬಾರದು ಆತನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ನನಗೆ ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರುವುದು * ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ರಾವಣನಿಂದ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೆಂದು ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿ' ಎಲೆ ಮಹಾಬಾಹೂ ! ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ಕುಟಿಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ರಾವಣನ ಮಾತಿನಮೇಲೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು ಅವನು ಈಗ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮರಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ನಮಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಆ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ನಾವು ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿದಾಡು, ಸನ್ನಿಹಿಸೋ, ನನ್ನ ನೋ,

* ಇಲ್ಲಿ "ರಾವಣನ ಪ್ರಣಿಹಿತಂ ತಮವೇಹಿ ನಿಶಾಚರಂ" ಎಂದು ಮೂಲವು ಸುಗ್ರೀವನು ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವಾಗ, ಈಗಲೂ ತಿರುಗಿ ಆ ವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದರೆ, ಮೊದಲು ರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ "ಶರಣು" ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ, ಆಗ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸದಿರಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಈಗ ತಾನೂ ಆವಿಭೀಷಣನಂತೆಯೇ ಶರಣಾಗತಿಯ ವನ್ನೇ ಹೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರಿಂದ, ರಾಮನ ಮನಸ್ಸು ಇತ್ತಲಾಗಿ ತಿರುಗಿ, ತನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ, ತಿರುಗಿ ಅದನ್ನೇ ತೀಳುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ನಿಶಾಚರನೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವು ಕಲ್ಪಿಸು ಅರ್ಥರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಗೆ ಮಗ್ನಿ ಪರರ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅವಹರಿಸುವಂತೆ, ಈ ರಾಕ್ಷಸನೂ ಮೋಸದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಇದರ ಭಾವವು

† ಇಲ್ಲಿ "ಪ್ರಹರ್ತುಂ ತ್ವಯಿ ವಿಶ್ವಸ್ಯೇ ಪ್ರಭೃನ್ನೋ ಮಯಿಚಾನಘ | ಲಕ್ಷ್ಮಣೇ ನಾ" ಎಂದು ಮೂಲವು ಇಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನು ತನಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೂ ಅನರ್ಥವುಂಟಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಭಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವನ ಸ್ವಾರ್ಥಪರತೆಯು ಹೊರಬಿಳುವುದಿಲ್ಲವೆ?" ಎಂದರೆ, ರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ವ್ಯಸನಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತರಾದವರ ವ್ಯಸನವೇ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನೇ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಮೂಲಸಾಗಿಯಾದರೂ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವನು ಇದರಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ರಾಮಾ ! ಹಿಂದೆ ನೀನು "ತ್ವಯಿ ಕಿಂಚಿತ್ಸಮಾಪನ್ನೇ ಕಿಂ ಕಾರ್ಯಂ ಸೀತಯಾ ಮಮ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೀತೆಗಿಂತಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿದವನಲ್ಲವೇ? ಮತ್ತು ಈಗಲೂ ನೀನು (ಸುಹೃದೋವಾ ಭವದ್ವಿಧಾ) ನಿನ್ನಂತೆ ಸ್ನೇಹಿತರೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ

ಅಥವಾ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೋ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಕಾದಿರುವನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿವರ್ಗಗಳೊಡನೆ ಇವನ ಕೊಲೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕಾಗುವುದು ಈತನು ಘೌತುಕನಾದ ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ತಮ್ಮನೆಂಬುದೊಂದೇ ಸಾಕಲ್ಲವೆ ? ಇವನನ್ನು ಹೇಗೆ ನಂಬಬಹುದು ?” ಎಂದನು ಮಾತುಬಿಲ್ಲವನಾಗಿಯೂ, ವಾನರಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುಗ್ರೀವನು, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಚತುರನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವೆನೆಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಚಿಂತಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ಆ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು “ ಎಲೆ ಹೇಳಿದವನಲ್ಲವೆ ? ಇಷ್ಟಪ್ರಮಾಪದನಾದ ನರಗಾಗಲಿ, “ಮೂರ್ಛಾರ್ತಮಪಿ ಜೀವಾಮು” ಎಂದು ಯಾವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ಮೂರ್ಛಾರ್ತಮಾತ್ರಗಾದರೂ ಜೀವಿಸಲಾರೆನೆಂದು ಹೇಳಿರುವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗಾಗಲಿ, ಇವನು ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯವನ್ನು ತಂದಿಡಬಹುದು ಒಂದುನೇಳೆ ಶರಣಾಗತಗಾಪ್ಪಲ್ಕದಿಂದ ನಿನ್ನ ಕ್ಷೇಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ ನೋಡರೂ, ಅಶ್ರಿತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ ನೀನು ಅವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸು

* ಇಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನು “ವಿಭೀಷಣನು ಕ್ರೂರಜಾತಿಯ ರಾಕ್ಷಸನಾದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಬಾಹಿಕ್ಯಾರ್ಥದಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಯಾವ ಅನರ್ದಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನೋ” ಎಂದು ಭಯಪಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಸರ್ವಶಕ್ತತ್ವವನ್ನೇ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವನ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸುವನು, “ಸುದುಷ್ಟೋ ವಾಪ್ಯದುಷ್ಟೋ ವಾ ಕಿಮೇಷ ರಜನೀಚರಃ | ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಪ್ಯಹಿತಂ ಕರ್ತುಂ ಮಮಾಶಕ್ತಃ ಕಥಂಚನ” ಎಂದು ಮೂಲವು (ಸುದುಷ್ಟೋವಾಪ್ಯದುಷ್ಟೋವಾ) ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಷದಂತೆ ಅವನು ದೋಷಿಯಾದರೂ ಆಗಲಿ! ಅಥವಾ ನನ್ನ ಪಕ್ಷದಂತೆ ನಿರ್ದೋಷಿಯಾದರೂ ಆಗಲಿ! ಈ ವಿಚಾರದಿಂದ ಈಗ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಶರಣಾಗತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀವು ಎಷ್ಟೇದೋಷವನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಅದೊಂದೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯದು ಅದರಂತೆಯೇ ನಿಮಗೂ ನಾನು ಎಷ್ಟೇವಿಧದಿಂದ ಅವನು ನಿರ್ದೋಷಿಯೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವ ಪ್ರೇಮಾಂಧತೆಯಿಂದ ನಿಮಗಿರುವ ಭಯವು ನೀಗದು (ಕಿಮೇಷ ರಜನೀಚರಃ) ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಈತನು ರಾಕ್ಷಸನಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬಾಧಕನಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ! ಇದ್ದರೂ ಭಯವೇನು? (ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಪ್ಯಹಿತಂ ಕರ್ತುಂ ಮಮಾಶಕ್ತಃ) ಈತನಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಅಪಕಾರವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು

ಸುಗ್ರೀವಾ ? ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ದುಷ್ಟನಾದರೇನು ? ಸಾಧುವಾದರೇನು ? ಇವನಿಗಾಗಿ ನಾವು ಹೆದರಬೇಕಾದುದೇನು ? ನಮ್ಮನ್ನು ಇವನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲನು ? ಈತನು ನನಗಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಕಡೆಯವರಿಗಾಗಲಿ, ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ, ಯಾವನಿಧಿಯಿಂದಲೂ ಕೇಡನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಲ್ಲ ಈ ರಾಕ್ಷಸಜಾತಿಯೊಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರರಾದ ಪಿಶಾಚಗಳಾಗಲಿ, ದಾನವರಾಗಲಿ, ಯಕ್ಷರಾಗಲಿ, ಲಂಕಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆ ರಾಕ್ಷಸರಾಗಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದರೂ, * ಅವರನ್ನು ಕೂಲಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಮಾತ್ರ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ “ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ಆತನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳು ಪ್ರಮಾದವಶದಿಂದಿದ್ದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಾರನೆ?” ಎಂದರೆ (ಕಥಂಚನ) ಹೇಗೂ ಶಕ್ತನಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು

* ಇಲ್ಲಿ ಅಂಗುಲೈಗ್ರೇಣ ತಾನ್ ಹನ್ಯಾಮಿಚ್ಛನ್ ಹರಿಗಣೇಶ್ವರ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಇಲ್ಲಿ (ಇಚ್ಛನ್) ಎಂಬುದರಿಂದ, ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದರೆ, ನನ್ನ ಬೆರಳಿನ ತುದಿಯಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲೆನು ನನಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಲಾರನೇನೋದರಿತು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲ್ಲ “ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾದ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ನಿನಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಕಾರಣವು ಇಭೀಷಣವಂತೆ ಆ ರಾವಣನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈಗಲೂ ಶರಣಾಗತನಾದವನಾದ್ದರಿಂದ, ಆತನನ್ನೂ ವ್ರಾಣದೊಡನೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯೆಂದು ಭಾವವು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ(ಅಂಗುಲೈಗ್ರೇಣ ತಾನ್ ಹನ್ಯಾಮಿಚ್ಛನ್) ಎಂಬುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಕರೆತಂದಿರುವ ಸೈನ್ಯಗಳೂ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ! ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ! ಅಥವಾ ಈ ನನ್ನ ಭುಜಬಲವೂ ಅನಶ್ಚವಿಲ್ಲ ! ಈ ನನ್ನ ಬಂದು ಬೆರಳೇ ಸಾಕು ! ಆ ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಏಕದೇಶವಾದ ಅದರ ಕೊನೆಯೇ ಸಾಕು ! ಕೊನೆಗೆ ಆ ಅಲ್ಪಪ್ರಯತ್ನವೂ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಂಕಲ್ಪವೇ ಸಾಕೆಂದು ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ತನ್ನ ಸರಸ್ವತೃತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು (ಹರಿಗಣೇಶ್ವರ) ಒಂದುವೇಳೆನಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಾಂಧತೆಯಿಂದ ನಾನು ಶಕ್ತನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅನೇಕವಾನರರ ಸಹಾಯಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಬಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪೂರ್ಣವಾದ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟೆಂದೂ ಭಾವವು

ಅವರಲ್ಲರನ್ನೂ ಈ ನನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳಿನ ತುದಿಯಿಂದಲೇ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವೆನೆಂದು ತಿಳಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅಯುಧಾದಿಸಹಾಯಕಳನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಲ್ಲ. ಸುಗ್ರಿವಾ? ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ

* ಇಲ್ಲಿ “ಶ್ರೋತೃತೇಹಿ ಕವೋತೇನ ಶತ್ರುಶೈರಣಮಾಗತ | ಅರ್ಚಿತಶ್ಚ ಯ ಧಾನ್ಯಾಯಂ ಸ್ವೈಶ್ಚ ಮಾಂಸೈರ್ನಿಮಂತ್ರಿತ ||” ಎಂದು ಮೂಲವು ಇದರಿಂದ ರಾಮನು ಶತ್ರುವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವೇ ಹೋಗುವಹಾಗಿದ್ದರೂ, ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಕವೋತಾಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಹೇಳುವನು (ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು) (ಶ್ರೋತೃತೇಹಿ) ನೀವು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಈಗಲೂ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆವೆಂದು ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ (ಶ್ರೋತೃತೇ) ಎಂಬುದರಿಂದ, ಈ ವಿಷಯವು ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಸರ್ವಜನಕ್ಕೂ ಉಪಾದೇಯವೆಂದೂ ಸೂಚಿತವು (ಕವೋತೇನ) ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಒಂದು ತಿರಸ್ಕೃತ ಕೂಡ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಧರ್ಮವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿರುವಾಗ, ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಮಗೆ ಪೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? (ಕವೋತೇನ) ಆ ವಾರಿವಾಳವು ತನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುವವರು ಬೇರೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣವೆಂಬ ಈ ಸತ್ಕಾರ್ಯವು ಅದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿಹೋಯಿತು ಇಲ್ಲಿ ನನಗಾದರೋ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ, ನನ್ನ ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೆಂದು ಈ ಏಕವಚನದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವು (ಶತ್ರು) ಆ ವಾರಿವಾಳಕ್ಕೆ ಬೇಡನು ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛತ್ರುವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸದೆ, ಆ ಹಕ್ಕಿಯು ಅವನನ್ನು ಕಾವಾಡಿತು. ವಿಭೀಷಣನು ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಪಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛತ್ರುವಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವಲ್ಲವೆ! ತನಗೆ ಸಹಜ ಶತ್ರುವಾದವನನ್ನೇ ಒಂದು ತಿರಸ್ಕೃತ ಹಾಗೆ ರಕ್ಷಿಸಿರುವಾಗ ಶತ್ರುಸಂಬಂಧಿಮಾತ್ರನನ್ನು ನಮ್ಮಂತವರು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಪೌರುಷವೇನೆಂದು ಭಾವವು (ಶರಣಮಾಗತಃ) ಶರಣವೆಂದರೆ ವಾಸಸ್ಥಲವು ಪಾರಿವಾಳವು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಆ ಬೇಡನು ದೈವಿಕವಾಗಿ ಬಂದುನಿಂತನೇಹೊರತು, ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದವನಲ್ಲ ಅದರೆ ಆತನು ತನಗುಂಟಾದ ಚಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, (ಸೋಂಽಜಿಂ ತಿರಸಾ ಬಧ್ವಾ ವಾಕ್ಯಮಾಹ ವನಸ್ಪತಿಂ | ಶರಣಂ ಹಿ ಗತೋಽಸ್ಯೈದ್ಯ ದೇವತಾಮಿಹ ವಾಸಿನೀಂ) ಎಂದು ಅಲ್ಲಿನ ವನದೇವತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು

ಕೇವಲತಿರ್ಯಕ್ಕೈನಿಸಿದ ಒಂದುಪಾರಿವಾಳವೂಕೂಡ,ತನಗೆ ಸಹಜವೈರಿಯಾದ ಬೇಡನೆಂಬುದನ್ನು ಚಳಿಯಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ,ತಾನಿದ್ದ ಗಿಡದಮರೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತುದನ್ನುನೋಡಿ,ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ತನ್ನ ದೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನೂ ಅವನ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿತೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿಯೇ ಇರುವೆವಲ್ಲವೆ? * ಕೇವಲತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುವಾದ ಪಾರಿವಾಳವೂ

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಹಕ್ಕಿಯು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿತು ಇಲ್ಲಿ ನಾನಾದರೋ (ತೃಷ್ಣಾಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ದಾರಾಂಶ್ಚ ರಾಘವಂ ಶರಣಂಗತಃ) ಎಂದು ತನ್ನ ಬಂಧುವರ್ಗವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮರೆಹೊಕ್ಕ ಈ ವಿಭೀಷಣನನ್ನುಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು! ಅದೂ ಹಾಗಿರಲಿ! (ಅರ್ಚಿತಶ್ಚ) ಅ ಬೇಡನು ತನಗೆ ಸಹಜಶತ್ರುನಾಗಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಂದುದರಿಂದ ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಆತನನ್ನು ದೇವತೆಯಂತೆಯೇ ತಿಳಿದು, ಅವನ ಚಳಿಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನುರಿಸಿ ಆರಾಧಿಸಿತು ಇಲ್ಲಿ ನಾನಾದರೋ (ನಧ್ಯತಾಮೇಷ ತೀವ್ರಣ ದಂಡಾನ ಸಚಿವೈಸ್ಸಹ) ಎಂದು ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆವು (ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ, ಹಾಗೆ ಆಹಕ್ಕಿಯು ಬೇಡನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದುದೂಕೂಡ ನ್ಯಾಯ ವ್ರಾಪ್ತವೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇಪೊರತು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಲ್ಲ (ಸ್ವೈಶ್ಚ ಮಾಂಸೈರ್ವಿಮಂತ್ರಿತಃ) ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಶಬ್ದವು, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಕೇಯವಾದುದರಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ತಿಸುವುದು. ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ದೇಹಾತ್ಮಭೇದವು ತಿಳಿಯದುದರಿಂದ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿತು ದೇಹಾತ್ಮಭೇದವಿವೇಕವುಳ್ಳ ನಾವೇ ಹೀಗೆ ಸಂದೇಹಿಸುವುದುಂಟೆ? ಎಂದು ಭಾವವು

ಇಲ್ಲಿ “ಸಹಿ ತಂ ಪ್ರತಿಜಿಗ್ರಾಹ ಭಾರ್ಯಾಹರ್ತಾರಮಾಗತಂ | ಕಪೋತೋ ವಾನರ ಶ್ರೇಷ್ಠಕಿಂವುನರೈದ್ವಿಧೋ ಜನಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು —(ಸಃ) ನಮ್ಮಂತೆ ಧರ್ಯನುಷ್ಠಾನವನ್ನರಿತ ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ! ಶರಣ್ಯವಾದ ರಘುವಂಶಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದುದಲ್ಲ! ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಆ ಪಾರಿವಾಳವು(ತಂ) ಹಾಗೆ ತನಗೆ ಸಹಜಶತ್ರುನಾಗಿದ್ದರೂ (ಭಾರ್ಯಾಹರ್ತಾರಂ) ತನ್ನ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳಿಗೆ ಸಮಭಾಗಿವಾದ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನೇ ಕೊಂದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಯಾಹರಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರಿಂದ, ತಿರ್ಯಗ್ಜಂತುವಾದ ಆಪಾರಿವಾಳವೂಕೂಡ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ಬೇಡನನ್ನು ಎಷ್ಟೋಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಲ್ಲವೆ? ಈ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು

ಕೂಡ,ಅಗಲೇ ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ

ನುಸರಿಸಿ, ಈಗ ನಾನು, ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನ ಪಹರಿಸಿದ ಆ ರಾವಣನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ
ಬಂದರೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದೇ ನ್ಯಾಯವು (ಆಗತಂ) ಆ ಪಾರಿವಾಳವು
ತಾನಿದ್ದ ಮರದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಆ ಬೇಡನು ಬಂದು ನಿಂತುದನ್ನೇ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ
ಹೇತುವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿತೇಹೊರತು ಆ ಬೇಡನು ವೃಕ್ಷದೇವತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಶರಣಂ”
ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತಾದರೂ ಅದರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿಳಲಿಲ್ಲ ಈ ವಿಭೀಷಣನಂತೆ ದೈನ್ಯ
ಸೂಚಕವಾದ ಬಂದು ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಆ ಬೇಡನು ಕವೋತದಮುಂದೆ ಆಡಿದನ
ನೆಲ್ಲ ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಪಾರಿವಾಳವು ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವಾಗ, ಹೀಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶರಣಾ
ಗತನಾಗಿಯೇ ಬಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡುವವನನ್ನು ನಾವು ಪರಿಗ್ರಹಿಸದಿರುವುದುಂಟೆ?
(ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠ) ವ್ಯಾಘ್ರನಾರಸಂವಾದವನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೆ! ಅದರಲ್ಲಿ
ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಬಂದು ಕಸಿಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮರೆಬಿದ್ದವ
ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿವೆ! ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನು, ಇದು ನಿನಗೆ ಸ್ವಬಾತಿಧರ್ಮವೆಂಬುದ
ನ್ನಾದರೂ ಭಾವಿಸಿ ಇವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಬಂದುವೇಳೆ ನಾನು ಇದಕ್ಕೊಪ್ಪದಿದ್ದ
ರೂ ನೀನೇ ಇವನನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕಲ್ಲವೆ? (ಕಿಂವುನರ್ಮದ್ವಿಧೋ ಜನ) ಬಂದು ತಿರ್ಮಗಂ
ತುವಿನ ಅನುಷ್ಠಾನವೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರಘು
ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು? (ಮದ್ವಿಧ) “ಷಷ್ಠಿರ್ದ
ರ್ಷಸಪ್ರಾಣಿ ಲೋಕಸ್ಥೈರತಾ ಹಿತಂ” ಎಂಬಂತೆ ಆರುವತ್ತುಸಾವಿರ ವರುಷಗಳ
ವರೆಗೆ ಲೋಕರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಕ್ಷಿತನಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಮಗನಾಗಿ, ವಸಿಷ್ಠವಿಶ್ವಾಮಿ
ತ್ರರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ, ಮಹಾಯೋಗಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಜನಕನೊಡನೆಯೂ ಸಂಬಂಧವನ್ನು
ಬೆಳೆಸಿದವನಾಗಿ “ರಾವಣೋ ವಿಗ್ರಹವಾನ್ ಧರ್ಮಃ” ಎಂಬಂತೆ ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯೆಂದು
ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಾನೇ ಹೀಗೆ ಮರೆತೊಕ್ಕು ಬಂದವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕಾದಲ್ಲಿ,
ಇನ್ನು ಲೋಕವೆಂತದಾಗುವುದು? (ಕಿಂವುನರ್ಮದ್ವಿಧೋಜನ) ಸುಗ್ರೀವಾ! ಇನ್ನು
ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು “ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್” ಎಂದು ದೋಷ
ವಿದ್ದರೂ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ ಅತಿಶಯವನ್ನು ಈ ತಿರ್ಮ
ಗಂತುವೇ ಮೊದಲೇ ಸಾಧಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನೂ ಅದನ್ನೇ ಮಾಡಿ
ದರೂ, ಈ ತಿರ್ಮಕ್ಕು ಮಾಡಿದುದನ್ನೇ ನಾನೂ ಪುನಃ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದೇಹೊರತು
ಅದರಿಂದ ನನಗೇನೂ ಮೇಲ್ಮೆಯಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವವು

ರಾಮನು ಈ ಮೇಲಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದುದರ ಮುಖ್ಯಭಾವವೆ
ನೆಂದರೆ—ಸಹಜವಾದ ಅಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಬಂದು ಪಾರಿವಾಳವು, ತನಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತವು,

ಬೇಡನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರತಿಗ್ರಹಿಸಿತಲ್ಲವೆ ? ಇನ್ನು ನನ್ನಂತವನು, ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು ? * ಕಣ್ಣಿಮಹರ್ಷಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯವಾದಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕಂಠಮಹಾಮುನಿಯು, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಧರ್ಮಬೋಧಕವಾದ ಒಂದುಗಾಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು , ಅದನ್ನೂ ತಿಳಿ

ವಾದ ಬೇಡನೊಬ್ಬನು ಚಳಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ತಾನಿದ್ದ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ, ಅವನುಮುಂದೆ ಒಣಗಿದ ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ತಂದು ನೇರಿಸಿ, ದಂಕಿಯನ್ನುರಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಶೀತಬಾಧೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಹಸಿವನ್ನಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ದೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಚನಮಾಡಿ ಅನಿವಿಗೊಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು, ತಾನೂ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾನಜಂತುವಾದ ಕೇವಲವಕ್ಷಿಯೊಂದು, ತನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಮರೆಗೆ ಬಂದವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ವ್ರಾಣವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರಾಗಿಯೂ, ಎಷ್ಟೇ ವಿರೋಧಗಳು ಬಂದರೂ ಸಮರ್ಥಿಸತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನನ್ನಂತವರು, ಶರಣಾಗತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ - ಇದರಮೇಲೆ ಈಗ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವವನೂ ಶತ್ರುಸುಬಂಧವುಳ್ಳವನುಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬೇಡನಂತ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪುತ್ರನಲ್ಲ ! ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನಪರವಿಡಿದವನು ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬೇಡನಂತ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಕೂಂದವನಲ್ಲ ! ಇವನು ತಾನಾಗಿ ನಾವಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನು, ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ವಾರ್ಧಿಸುತ್ತಿರುವನೇಹೊರತು ಆ ಬೇಡನಂತ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಂದು ನಿಂತವನಲ್ಲ ! ಕೇವಲತಿರಸ್ಕಾರದ ವಾರಿಗಳವು, ಹಾಗೆ ದೋಷಭೂಯಿಷ್ಠನಾದ ಆ ಬೇಡನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವಾಗ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಾವು ಗುಣಭೂಯಿಷ್ಠನಾದ ಇವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಡಸಬೇಕಾದ ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಗೆಯುವುದೆಂದರೇನು ?” ಎಂದು ಭಾವವು,

* ಇದರಮೇಲೆ “ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಈ ತಿರಸ್ಕಂಠಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವೇ ನಮಗೆ ಉಪಾದೇಯವಲ್ಲ, ಆ ತಿರಸ್ಕಂಠಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದುದು ಧರ್ಮವೆನಿಸುವುದೆ ? ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಸುವುದೇ ಧರ್ಮವೆನಿಸುವುದು. ಹಾಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಚೋದನವೆಲ್ಲಿ ?” ಎಂದು ಸುಗ್ರೀವನು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಮನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣವೂ ಉಂಟೆಂದು ತೋರಿ

ನುವೆನು ಕೇಳು? *ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಬಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತ
ವನು, ತನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು! ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂ

ಸುತ್ತ, ಕಂಡುಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಹೀನವಾದ ಶಿರೈ
ಕ್ಕನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನೂ ಈ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ
ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣವೆಂಬ ಧರ್ಮವು ಕೇವಲ ಜೈತನ್ಯ
ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದುದೆಂದೂ, ಆ ಚೇತನವಸ್ತುವಿಗೆ ವಾರಿವಾಳದಂತೆ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವಿ
ದ್ದರೂ, ಋಷಿಯಂತೆ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವಿದ್ದರೂ ಬಂದೇಹೊರತು. ಈ ಸಂಕೋಚ
ವಿಕಾಸಗಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವವು

* ಇಲ್ಲಿ “ಬದ್ಧಾಂಜಲಿವೃಟಂ ದೀನಂ ಯಾಚಂತಂ ಶರಣಾಗತಂ | ನ ಹನ್ಯಾದಾ
ನ್ಯಶಂಸ್ಯಾರ್ಥಮಪಿ ಶತ್ರುಂ ಪರಂತಪ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಇದರಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆ
ಹೊಕ್ಕು ಬಂದವನು ಕೇವಲಶತ್ರುವಾಗಿದ್ದರೂ, ವರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನ
ಡೆಸದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬಾರದೆಂಬರ್ಥವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು (ಬದ್ಧಾಂ
ಜಲಿವೃಟಂ ದೀನಂ ಯಾಚಂತಂ) ಕಾಯಿಕನಾದ ಅಂಜಲಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಮಾನಸಿಕನಾದ
ಆದರವನ್ನಾಗಲಿ, ವಾಚಿಕನಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂ
ದನ್ನು ಮಾಡುವರೂ ಅದನ್ನೇ ಶರಣಾಗತಿಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ (ಶರಣಾ
ಗತಂ) ಅಂಜಲಿ ಮೊದಲಾದುವೂ ಅಮುಖ್ಯಗಳು ತಾನು ಶರಣಾಗತನೆಂಬ ಅಧ್ಯವ
ಸಾಯರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದೂ ಭಾವವು (ಶತ್ರುಮಪಿ ನಹ
ನ್ಯಾತ್) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಗೌಣವಾಗಿಯೋ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೋ, ಯಾವ ರೀತಿ
ಯಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದು ಮಾತ್ರವೇ
ಹೊರತು, ಅವನಲ್ಲಿ ಶತ್ರುತ್ವವಿರುವದೆಂದು ಹಿಂಸಿಸಬಾರದು “ಇದೇನು ವಾಪಸಿವೃತ್ತಿ
ಗಾಗಿಯೇ? ಪುಣ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ?” ಎಂದರೆ, ಇವೊಂದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ (ಅನ್ಯಶಂಸ್ಯಾರ್ಥಂ)
ಲೋಕವು ತನ್ನನ್ನು ಕ್ರೂರಕರ್ಮನೆಂದು ನಿಂದಿಸದಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ನಡೆಸ
ಬೇಕೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ “ಬದ್ಧಾಂಜಲಿವೃಟಂ, ದೀನಂ, ಯಾ
ಚಂತಂ ಶರಣಾಗತಂ” ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ತೋರುವುದೇನೆಂದರೆ, ಮರೆಹೊಕ್ಕು
ಬಂದವನಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಾಗಲಿ, ಮಾತಾಗಲಿ, ನಡತೆಯಾಗಲಿ, ಯಾವು
ದೊಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ “ಅಂಜಲಿ ಪರಮಾ ಮುದ್ರಾ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ
ದೇವಪ್ರಸಾದಿನೀ” ಎಂಬುದಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದಯೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿ
ಸುವ ಅವನ ಅಂಜಲಿಯೊಂದೇ ಸಾಕು! ಆ ಅಂಜಲಿಬಂಧಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದೆ
ರೂ, ಕಾರ್ಪಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಆತನ ದೀನತ್ವವೇ ಸಾಕು! ಅಂಜಲಿಯನ್ನೂ ಮಾ

ತವನಿಗೆ ಕ್ರೂರನೆಂಬ ಲೋಕಾಪವಾದವು ಎಂದಿಗೂ ತಪ್ಪದು * ನಿಜವಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟಾಗಲಿ, ಭಯಪಟ್ಟಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾಗಲಿ, ಒಕ್ಕುಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವಂಚನೆಯಿಂದಾದರೂ “ಶರಣು” ಎಂಬೀ ಮೂರಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಂದಾಡದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಧರ್ಮವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳ ಸತ್ಪುರುಷನು, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿಯಾದರೂ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು? ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಶತ್ರುವೆಂಬ ಭಯದಿಂದಲೋ, ಧರ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಯದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆಬಿಡುವುದರಿಂದ ಬರಬಹುದಾದ ಲಾಭದಾಸೆಯಿಂದಲೋ, ಮರೆಹೊಕ್ಕುಬಂದವನು, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸದೆಹೋದರೆ, ಅದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾವಲನಿಹಿತವಾದ ಪಾಪವೆನಿಸುವುದು ಇಷ್ಟೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೂ ರಕ್ಷಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೂ ನಾಶವುಂಟಾದರೆ, ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡದವನು, ರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದವನ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತಾನೇ ಭಾಗಿಯಾಗಿ, ಆ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಫಲರೂಪವಾದ ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳನ್ನೂ ತಾನೇ ಹೊಂದುವನು, ಹೀಗೆ ಮರೆಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆಹೋಗುವುದರಿಂದ ಮಹಾದೋಷವುಂಟು ಶರಣಾಗತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳೂ ತಪ್ಪುವುವು

ಡದೆ, ಕಾರ್ಪಣ್ಯವನ್ನೂ, ತೋರಿಸದೆ ಹೋದರೂ, ಅವನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಇವು ಮೂರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ ರಕ್ಷಕನಿರುವಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವುದೊಂದೇ ಸಾಕೆಂದು ಭಾವವು

* ಇಲ್ಲಿ “ಆರ್ತೋವಾ ಯದಿವಾ ದೃಷ್ಟ ಪರೇಷಾಂ ಶರಣಾಗತಃ | ಅರಿಃ ಪ್ರಾಣಾಃ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ರಕ್ಷಿತವ್ಯಂ ಕೃತಾತ್ಮನಾ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಆರ್ತನೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ವಿಳಂಬವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಆತುರರಿಂದ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೋರಿಬಂದವನು ದೃಷ್ಟನೆಂದರೆ ವಿಳಂಬವಿಳಂಬಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೋರುವವನು ಹಾಗೆಯೇ ಮುನುಕ್ಷುಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಆಗಲೇ ದೇಹನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಪೇಕ್ಷಿಸುವವನು ಆರ್ತನೆಂದೂ, ಶರೀರಾವಶಾನದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೋರುವವನು ದೃಷ್ಟನೆಂದೂ ಭೇದವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಅರಿಕೆಂ ಅನ್ಯವನ್ನೂ, ಅನನ್ಯಗತಿತ್ವವನ್ನೂ ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಆ

ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೂ ಹೇತುವಾಗುವುದು ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಬಲವೀರ್ಯಾದಿಗಳೂ ಕೆಡುವುವು ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ವಾನರೇಂದ್ರನೆ ! ಆ ಕಂಡುಮಹಾಮುನಿಯು ಹೇಳಿದ ಸೀತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವು ಸರ್ವಲೋಕಾದೃತವಾಗಿಯೂ, ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಮುನಿವಾಕ್ಯದಂತೆಯೇ ನಾನು ನಡೆಯುವೆನು ಆ ಋಷಿವಾಕ್ಯವು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದುದು ಪಾಪನಿವಾರಕವಾದುದು ಇಹದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ, ಪರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ, ಕೃಗೂಡಿಸುವುದು ಹೀಗೆ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕಫಲಪ್ರದವಾದ ಆ ಸೀತೀವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವುದು ಸರ್ವಧಾಯುಕ್ತವಲ್ಲ ಎಲೆ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು ? * ಒಂಬಾವೃತ್ತಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸುರಹೊಕ್ಕು “ನಾನು ನಿನ್ನವನು”

ತನಂದೂ, ಸ್ತೋಭಪೇಳನಾದಿರೂಪದಿಂದಾದರೂ ತಾನು ಶರಣಾಗತನೆಂದು ಬಂದವನು ವೈಷ್ಣವನಂದೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಇಂತವನು ಮುಂದೆಬಂದು ಶರಣಾಗತಿಯೆಂಬ ಶಬ್ದಮಾತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ, (ಅರಿ:) ಅವನು ಶತ್ರುವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು (ವ್ರಾಣಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಞ) ಅಸ್ಥಿರಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ಥಿರವಾದ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಣಧರ್ಮವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು (ಕೃತಾತ್ಮನಾ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಪರಿಶ್ರಮವುಳ್ಳವನು ಈ ಧರ್ಮವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ದೋಷಾರ್ಹದವೆಂದೂ ಸೂಚಿತವು.

* ಇಲ್ಲಿ “ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತನಾಸ್ತೀತಿಚ ಯಾಚತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಹಿಂದೆ “ಮಿತ್ರಭಾವಾನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು ಮತ್ತು “ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಸ್ತದಾಚಾರಸ್ವಸ ಚ ಪ್ರಿಯಮಾತ್ಮನ | ಸಮ್ಯಕ್ಸಂಕಲ್ಪಜಃ ಕಾವೋಧರ್ಮಮೂಲಮಿದಂ ಸ್ತೃತಂ” ಎಂದು ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಮುನಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಐದುಧರ್ಮಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಶರಣಾಗತಿಧರ್ಮಕ್ಕೆ “ತಸ್ಮಾದಪಿ ವಧ್ಯಂಪ್ರಪನ್ನಂ ನ ಪ್ರತಿಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಕಂಡುಗಾಢೆಯಿಂದ ಸ್ತೃತಿಪ್ರಮಾಣವು ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಹಾಗೆಯೇ ಕವೋತಾದಿಗಳಿಂದ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಪ್ರಮಾಣವೂ, ರಾಮನು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದವರನ್ನು ನಿರಸನಮಾಡಿ ಹೆಟದಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನತ್ವಾಣವನ್ನೇ ಉ

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಯಾಚಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂತವನಿಗೆ ನಾನು ಸಮಸ್ತಭೂತಗ

ಪವಾದಿಸುವುದರಿಂದ, ಅದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ತೋರಿಸಿರುವನು ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ, ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ “ಸಸ್ಯಕ್ಷಂಕಲ್ಪಜಃ ಕಾಮಃ” ಎಂಬ ಐದನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸುವನು (ಸಕೃದೇವ) ಬಂದಾ ವೃತ್ತಿಯೇ ಎಂದರೆ, ಭಕ್ತಿವೊಡಲಾದ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡುಮೂರೆಂಬ ಆವೃತ್ತಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಮಾತ್ರ, ತಿರುಗಿ ಆವೃತ್ತಿ ಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವು “ನಕೃದೇವಹಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಃ ಕೃತೋಯಂ ತಾರಯೇ ನ್ನರಂ” ಎಂಬುದು ಪ್ರಪತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರವು (ಪ್ರಪನ್ನಾಯ) ಬಂದು ಸೇರಿದವನಿಗೆ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾಡಿದವನಿಗೊಂದರ್ಥವು ಗತ್ಯರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬ್ಲಾನಾರ್ಥಕಗಳಾಗುವವೆಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ಪ್ರಪನ್ನಶಬ್ದವು ಬ್ಲಾನರೂಪವಾದ ಮಾನಸಿಕಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು (ತವಾಸ್ತೀತಿಚ) ಎಂಬುದರಿಂದ, ವಾಚಿಕಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಪರಿಗ್ರಾಹ್ಯನೆಂದು ಭಾವವು ಅಥವಾ (ಪ್ರಪನ್ನಾಯ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪಾಯವೂ, (ತವಾಸ್ತೀತಿಚ ಯಾಚತೇ) ಎಂಬುದರಿಂದ ತಚ್ಛೇಷವೃತ್ತಿಯೆಂಬ ಫಲವಿಶೇಷಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಇಂತಹ ಅಧಿಕಾರಿಗಾಗಿ (ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯಃ) ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೆದೆಯೆಂಬವೂ, (ಅಭಯಂ) ಭಯವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು, (ದದಾಮಿ) ಕೊಡುವನು” ಎಂದರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಅಭಯವೆಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವು “ಅಥಸೋಽಭಯಂ ಗತೋ ಭವತಿ” “ಅನಂದೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್ ಬಿಭೇತಿ ಕುತಶ್ಚನ” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳು ಅಭಯವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ಫಲವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಯವೆಂಬುದು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾರ್ಥನೆಯವು (ತವಾಸ್ತಿ) ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಫಲವಿಶೇಷಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೆಂಬ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಮಾತ್ರವೇ ಈ ಅರ್ಥವು ಅನುಕೂಲಿಸುವುದು ಪಕ್ಷಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನೇ ಸಕಲಫಲಪ್ರದನಾದುದರಿಂದ, ಈ ಅಭಯಶಬ್ದವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಫಲಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಬಹುದು (ಏತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ) ಇದು ನನ್ನ ವ್ರತವು. ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನದಂತೆ ಎಂತಹ ಕಷ್ಟದಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದನ್ನು ಬಿಡದೆ ತಾನು ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ ಮೇಲಿನ (ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯಃ) ಎಂಬುವಕ್ಕೆ ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಚತುರ್ದ್ಯುತ್ಥವನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು ಇದರಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಶರಣಾಗತನಾದರೂ, ಅವರ ಜಾತಿಗುಣಾದಿಭೇದಗಳೊಂದನ್ನೂ ಎಣಿಸದೆ, ಅಂತವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಾನು

ಗಳಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು ಇದೇ ನನ್ನ ವ್ರತವು.

ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಥವಾ, “ಪಶುರ್ಮನುಷ್ಯಃ ಪಕ್ಷೀವಾ ಯೇಚ ವೇಷ್ಣು ವಸಂಶ್ರಯಾಂ | ತೇನೈವ ತೇ ಪ್ರಯಾಸ್ಯಂತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮ ಪಂದಂ” ಎಂಬ ವಚನವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನರನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಪಶುಪಕ್ಷಿ ಮೃಗ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಾವುವುಂಟೋ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಅವರೊಡನೆಯೇ ವಿಷ್ಣು ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವುವೆಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಭಗವಂತನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಆತನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸಮಸ್ತವ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ತಾನು ಅಭಯವನ್ನು (ಮೋಕ್ಷವನ್ನು) ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವವು

ಇಲ್ಲಿ ಸಕೃಚ್ಛಬ್ದಕ್ಕೆ “ಸಹಸಾ” ಎಂಬ ಆದೇಶವೆಂದು ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಮಿಶ್ರರು. (ಸಹಸೈವಪ್ರಪನ್ನಾಯ) ಎಂದರೆ, ಮೊದಲು ತನ್ನ ಅಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಶರಣ್ಯನ ಗುಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ತಟ್ಟನೆ ಬಂದೇ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದು ಮರೆಹೊಕ್ಕು ವನಂದರ್ಥವು ಮೊದಲು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನು, ಮುಂದೆ ಅನಂತದಕಾಲದವರೆಗೆ ಫಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ನಡುವೆ ತಾನು ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಮೊದಲು, ತನ್ನ ಜೀವಾವಧಿ ಅದನ್ನನುವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, “ಸಕೃತ್” ಬಂದಾವರ್ತಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದಷ್ಟೇ ಆಗುವುದೆಂದು ಗೋಪಿಂದಾಚಾರ್ಯರ ನಿರ್ವಾಹವು ಈಶ್ವರನನ್ನು ವಿಷಯೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಕೃದಾವರ್ತಿಯೇ ಸಾಕಾಗಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ವುನರಾವರ್ತನಮಾಡುವುದು ಅ ಉಪಾಯವೈಭವ ದಲ್ಲಿರುವ ಆಸ್ವಾದ್ಯತೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಪರಾಶರಭಟ್ಟರಮತವು (ಸಕೃದೇವ) ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಏನಕಾರದಿಂದ ಬಂದಾವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೇ ಹೊರತು, ಅದಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೆಂದೂ, (ತವಾಸ್ತೀತಿಚಯಾ ಚತೇ)ನಿನಗೆ ನಿಯತವಾಗಿ ಕೆಂಕರನಾಗುವೆನೆಂದು ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವನಿಗೆ (ಸಕೃದೇವಪ್ರಪನ್ನಾಯ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ, (ತವಾಸ್ತೀತಿಚಯಾಚತೇ) ಎಂಬಲ್ಲಿ ವರ್ತಯಾನನಿದೇಶವಿರುವುದರಿಂದ ಅನವರತಭಾವನಾರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಅಚಾರ್ಯರ ನಿರ್ವಾಹವು

ಆದರೆ “ವೇದೋಪಬೃಂಹಣಾರ್ಥಾಯ ತಾವಗ್ರಾಹಯತಪ್ರಭು” ಎಂಬಂತೆ, ಈ ಪ್ರಬಂಧವು ವೇದೋಪಬೃಂಹಣದಲ್ಲೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವುಳ್ಳದಾಗಿರಬೇಕೆಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲಿ ಇದುವೆಯಾ ವವೇದಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪಬೃಂಹಣಮಾಡುವುದು? ಆವೇದವಾಕ್ಯವಾವುದು? ಎಂದರೆ, “ತಂ ಹ ದೇವಮಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಪ್ರಸಾದಂ ಮುಮುಕ್ಷುರೈವ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” “ಪ್ರಯತ

ವಾಣಿಶ್ಯ ಶಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” “ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಂಭಾರ್ಥೇಷ್ಟಭಯಂ ನೋ ಅಸ್ತು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಲ್ಪಡುವ ಪ್ರಪತ್ಯುಪಾಯವೈಭವಗಳಿಲ್ಲವೆನ್ನೂ ಇದು ಉಪಬೃಂಹಣಮಾಡುವುದು. “ಪ್ರಯತವಾಣಿ ಶ್ರರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂಬ ವೇದವಾಕ್ಯವಲ್ಲಿ (ಪ್ರಯತವಾಣಿ) ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧ ಹಸ್ತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಆ ಶುದ್ಧ ಹಸ್ತತ್ವವು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ಸ ರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂದೂ, “ಸರ್ವಧರ್ಮಾಂಶ್ಚ ಸಂತ್ಯಜ್ಯ ಸರ್ವಕಾಮಾಂಶ್ಚ ಸಾಕ್ಷ ರಾಣ್” ಎಂದೂ, ಉಪಾಯಾಂತರಗಳಿಲ್ಲವೆನ್ನೂ ತಜ್ಞಜಿಜ್ಞಾಸುವುದು “ಈ ಮೇಲಿನ ಸ ಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ಲೋಕವು ಮೇಲಿನ ವೇದವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪ ಬೃಂಹಣಮಾಡುವುದು” ಎಂದರೆ, (ಸಕೃದೇವ) ಎಂಬ ಪದವು ಅಸಕೃದಾಪರ್ತಿಯು ನ್ನ ವೇಕ್ಷಿಸುವ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಂದ ಸರ್ವಧರ್ಮ ತ್ಯಾಗಬೋಧಕವಾದ (ಪ್ರಯತವಾಣಿ) ಎಂಬ ಪದವೂ, (ಪ್ರಪನ್ನಾಯ) ಎಂಬ ಪದದಿಂದ “ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂಬ ಪದಗಳೂ, (ತವಾಸ್ತೀತಿಚಯಾಚಿತೇ) ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ, “ಸ್ವಸ್ತು, ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವೂ (ಅಭಯಂ ದದಾಮಿ) ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ, “ಅಭ ಯಮಸ್ತು” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವೂ, ಉಪಬೃಂಹಣಮಾಡಲ್ಪಡುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು

ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾದೋಕ್ತವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೇ ಉಪಬೃಂಹಣಮಾಡಲ್ಪಡುವುದಾಗಿ ದ್ದರೆ “ಅಹಮಸ್ಯ ಪರಾಧಾನಮಾಲಯೇಕಿಂಚಿನೋಗತಿಃ, ತ್ವಮೇವೋಪಾಯಭೂ ತೋಮೇ ಭವೇತಿವಾರ್ಥನಾಮತಿ. | ಶರಣಾಗತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಲಕ್ಷಣ ವೆಲ್ಲವೂ ಈ ಐಭೀಷಣಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವವೇ” ಎಂದರೆ, ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ವೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ಇರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಐಭೀಷಣನು ತನ್ನ ನಾಮನಿರ್ವಚನವೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿದ್ದವಾದ ದೋಷವನ್ನೂ, ದುಷ್ ನಾದ ರಾವಣನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತನಗಿಂಟಾದ ದೋಷವನ್ನೂ, ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿಕೊಂ ಡಿರುವುದರಿಂದ (ಅಹಮಸ್ಯ ಪರಾಧಾನಮಾಲಯಃ) ಎಂಬರ್ಥವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು (ರಾಜ್ಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಮಾನ್ತು) ಎಂದು ಅವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಂದುದೇಕೊರತು ರಾಮನಿಗೆ ಯಾವುದೊಂದುಕಿಂಚಿತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತಾನು ಬಂದಂತೆ ತೋ ರಿಸಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅಕಿಂಚನತ್ವವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು ತನಗೆ ಬಿಡಹುಟ್ಟಿದವನಾ ದ ರಾವಣನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗಿ, ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಬಂದವನಾದುದರಿಂದ, (ಅಗತಿಃ) ಎಂಬರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು (ಭವಂತಂ ಶರಣಂ ಗತಃ) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ “ತ್ವಮೇವೋಪಾಯಭೂತೋ ಮೇ ಭವೇತಿವಾರ್ಥನಾಮತಿಃ.” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಅದುದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಪತ್ತಿಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈತ

ನ ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿ ಸಿರುವುವು. ಇದರಂತೆಯೇ ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪವೇ ಒಡಲಾದ ಅರು ಪ್ರಪತ್ಯಂಗಗಳೂ ಉಂಟೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಸೂಚಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಅನುವರಿಂದ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಸಲಕ್ಷಣನಾಗಿಯೂ, ಸಾಂಗವಾಗಿ ಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನೇ ಮಾಡುವನೆಂದು ಸಿದ್ಧವು

ಹೀಗೆ ಸಲಕ್ಷಣನಾಗಿಯೂ ಸಾಂಗನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪಲನಾಗಿ ಬೇರ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ ನನ್ನನೇ ನಂಬಿ ಬಂದವನಿ ಗೆ ಸಕಲಭಯವಿನ್ಮತ್ತಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುವೇ ನನ, ನ್ರತವೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕ ದಿಂದ ಹೇಳುವನು ರೇಗೆಂದರೆ (ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯು) ಸಕೃತ್ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಿರುವ ವನಿಗೆ ಎಂದರೆ, ಸಲಕ್ಷಣನಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆಂದರ್ಥವು ಸಕೃತ್ತೆಂದರೆ “ಅವೃತ್ತಿಗಸಕೃಮಪದೇಶಾತ್” ಎಂದೂ “ಅನೇಕಜನ್ಮ ಸಂಸಿದ್ಧ” ಎಂದೂ, ಭಕ್ತಿಯಂತ ಸ್ವರೂಪವಿಷ್ಣುತ್ವಿಯಾಗಲಿ, ಫಲವಿಷ್ಣುತ್ವಿಯಾಗಲಿ ಚಿರಕಾಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲದೆ, “ತದ್ವತ್ಯಯಂ ಸಕೃದುಚ್ಚಾರೋ ಭವತಿ” ಎಂದೂ ಉಪಾಯೋಕ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತದ್ರವ್ಯೇ ಪೂರ್ಣಶ್ರೇಫುಫರೋದಯಃ” ಎಂದೂ ಆ ಸ್ವರೂಪಫಲವಿಷ್ಣುತ್ವಿಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ಸಾರಿಯಾಗಿರುವುದೆಂದರ್ಥವು ಪ್ರಪತ್ತಿಗ ವರರಾವೃತ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಏನಕಾರಾದ್ಧವು ಅರ್ಥ (ಪ್ರಪನ್ನಾಯೈನ) ಅಂತದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆಮಾತ್ರವೇ ಎಂದರೆ “ಮಂತ್ರೇ ವ್ಯುಹೇ ನಯಿ ಚಾರೇ ಯುಕ್ತೋಭವತುಮರ್ಹತಿ” ಎಂದು ಕರ್ಮಯೋಗವಿಷ್ಣುವಾದ ನಿನಗೂ ನಾನು ಅಷ್ಟು ಸಶಿವನು “ಬಾಂಬುಣಂ ಸ್ವಫ ಸಂಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಬುದ್ಧ್ಯಾ ವಿಚಿಕ್ಷಣಃ” ಎಂಬಂತ ಜ್ಞಾನಯೋಗವಿಷ್ಣುವಾದ ಬಾಂಬು ನದಾದಿಗಳಿಗೂ ನಾನು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭನಲ್ಲ “ಭಕ್ತಿಶ್ಚಿ ಯಿತಾ ಜೀರ” ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯೋಗವಿಷ್ಣುವಾದ ಕಮಮಂತವಿಗೂ ನಾನು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭನಲ್ಲ ಈ ವಿಭೀ ಷಣನಂತ “ರಾಘವಂ ಶರಣಂ ಗತಃ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡದವನೊ ಬ್ಬನಿನೇ ನಾನು ಒಲಿಯತಕ್ಕವನೆಂದು ಭಾವವು ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಪ ತ್ತಿಯೇ ಭಗವದನುಗ್ರಹಲಾಭಕ್ಕೆ ಸುಲಭೋಪಾಯವೆಂದು ಮುಖ್ಯತಾರ್ಪರ್ಯವು

ಪ್ರಪತ್ಯುಪಾಯವೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನೇ ಉಪಾಯವಾಗುವನೆಂದರ್ಥವು ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಂದರೆ, “ತ್ವಮೇವೋಪಾಯಭೂತೋ ಮೇ ಭವೇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರುತಿಃ | ಶರ ಣಾಗತಿಃ” ಎಂದು ಬೇತನನು ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಸುವ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದುದು ಪ್ರಾರ್ಥನಾದ ಒಬ್ಬಪರಮೇಶೇತನನಿಸಿದ ಭಗವಂತ

ನನ್ನು ಅರ್ಚಿತನಾದ ಪ್ರಪತ್ನಿಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, “ನೀಲ ಜ್ಞಾನಂ, ಪೀತಜ್ಞಾನಂ,” ಎಂಬ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಯಾವವಿಧವಾದ ವರ್ಣವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷಯಭೂತಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೀಲವೀತಾದಿವರ್ಣಗಳನ್ನೇ ವಿಷಯಿಯಾದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಚರಿಸುವಂತೆ, ಪ್ರಪತ್ನಿಗೆ ವಿಷಯ ಭೂತನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಅದಕ್ಕುವಾಯವಾಗಿರುವನಂದು, ಅವನನ್ನು ವಿಷಯೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಪತ್ನಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಚರಿಸಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲವು.

ಅನು ಹಾಗೆ ೧’ “ಸ ಸ್ವೇನೈವ ಫಲಪ್ರದ ಫಲಮುಪಿ ಸ್ವೇನೈವ ನಾರಾಯಣ” ಎಂದೂ “ಮಾಂ ಪ್ರಜ” “ಮಾ ಮೇವೈಷ್ಯಸಿ” ಎಂದೂ, ಭಗವಂತನೇ ಉಪಾಯ. ದೂಷಣಾಗಿಯೂ, ಉಪೇಯರೂಪವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವನೆಲ್ಲವೇ? ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಕಾರಣವು ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಕಾರ್ಯವು ಯದನಂತರಂ ಯದ್ವಿಶ್ವತೇ ತತ್ತಸ್ಯ ಕಾರಣಂ ನಿಯತವುರ್ದಭಾವಿ ಕಾರಣಂ” ಎಂದು, ಮೊದಲಿರುವುದು ಕಾರಣವೆನಿಸುವುದು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಯತ ಪದ್ಧತ್ಯಾಪ್ತವಿಶ್ವಂಚ ಕಾರ್ಯತ್ವಂ” ಎಂದೂ, “ಪ್ರಾಗಸತ್ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಃ ತ್ವಂ ಕಾರ್ಯತ್ವಂ” ಎಂದೂ, ಮೊದಲಿಲ್ಲದೆ, ಅಮೇಶ ಹುಟ್ಟುವುದೇ ಕಾರ್ಯವೆನಿಸುವುದಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿರುವಾಗ “ನಿತ್ಯಂ ವಿಭುಂ” ಎಂದು ನಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಏಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವದ್ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವಿರುದ್ಧಗಳಾದ ಈ ಭಾವಾಭಾವಾತ್ಮಕಧರ್ಮಗಳಾದ, “ಏಕಂ ಸರಿದೋಗುವುವು” ಎಂದರೆ, “ನದೇವ ಸೋಮ್ಯೇದಮಗ್ರ ಅಸೀತ್, ಏಕಮ ಅಸ್ಯ ತೇಯಂ” ಎಂದೂ, “ಅಸಿಕಾಸಯ ಶುದ್ಧಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ” ಎಂದೂ ಮೊದಲಾದವಾಗಿಯೂ, ನಿತ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಏಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ “ಪ್ರಹ್ಮವನು ಬ್ರಹ್ಮ ಸುವಕ್ಷ್ಯ ಆಸೀತ್” ಎಂದೂ “ಸೋಕಾಮಯತ ಬದುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಹಾರ್ಯಯೇ” ಎಂದೂ, “ಸ ಏವ ಸೃಜ್ಯಸ್ವಚಿ ಸರ್ಗಕರ್ತಾ ಸ ಏವ ವಾತ್ಸತ್ಯಚಿ ವಾಲ್ಯತೇಚಿ” ಎಂದೂ, ತ್ರಿವಿಧ ಕಾರಣತ್ವವೂ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃತ್ವಸೃಜ್ಯತ್ವಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ “ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಕಾರಣಂ” “ಸೂಲಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯಂ” ಎಂದು, ಆ ವಿರುದ್ಧಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೆ ಏಕೀಕರಣಗಳಾದ ಚಿದಚಿತು, ಚಿತ್ತಯೇ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು ಆಗ ಸೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಆಗುವುದರಿಂದ, ಅವನ ನಿತ್ಯತ್ವನಿರ್ವಿಕಾರತ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಬಾಧವೇನೂ ಬಾರದು ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ, ಥಾತು ಪ್ರಸಾದಾನ್ವಹಿಮಾನಮೀಶಂ ಎಂದೂ, “ತಸ್ಮೈ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕ್ಲೇಶಸಂಕ್ಷಯಃ” ಎಂದೂ, ಪ್ರಸಾದವಿಶಿಷ್ಟನೇ ಉಪಾಯನೆನಿಸುವನು “ಪ್ರಹರ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದೂ, ತೃಪ್ತೀ ತಯೇ” ಎಂದೂ ಪ್ರ

ತಿವಿಶಿಷ್ಟನೇ ಉಪೇಯನಿಸುವನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಸಾದಪ್ರೀತಿಗಳೆಂಬ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೇ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವಭೇದವು ಸಂಭವಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಭೇದವು ತೋರಿಬಂದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಐಕ್ಯವೇ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವಗಳೆರಡೂ ಒತ್ತುವು. ಎಂದರೆ ಪೂರೈಬಾಹಿಯಾದ ಕಾರಣವೂ, ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾವಿಯಾದ ಕಾರಣವೂ, ಪ್ರಸಾದ ಪ್ರೀತಿಗಳೆಂಬ ವಿಶೇಷಣಭೇದಗಳಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟುವವೇ ಹೊರತು ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲ್ಲ ಇವರಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಾಗಭಾವ ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾವಿತ್ವವಾಗಲಿ (ಮೊದಲಿದ್ದು ಈಗ ಇರುವುದು) ಪ್ರಾಗ್ಭಾವ ಪಶ್ಚಾದ್ಭಾವವಾಗಲಿ (ಮೊದಲಿದ್ದು ಈಗ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು) ಸಂಭವಿಸದು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸಾದವೇ ಉಪಾಯವೆಂದೂ, ಪ್ರೀತಿಯೇ ಉಪೇಯವೆಂದೂ ಅಚಾರ್ಯರ ನಿರ್ಣಯವು.

ಆದರ ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟೇ” ಎಂದು ಪ್ರಪತ್ತಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದುದೇ ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲವೆ? ಸಾಧ್ಯವೆಂದರೆ, ಮೊದಲಿದ್ದು ಕೂಡಲೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು ಉತ್ಪನ್ನವ್ಯವಿನಾಶಯೋಗಾತ್” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ವ್ಯಾಪ್ತ ನಾಶವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಪೇಯವಾದ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರೂಪಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ನಶ್ವರವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲವೇ ಇದು ಮೇಕೆ?” ಎಂದರೆ, ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದು ವಶಿಸಿದುದು ಇದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳುಂಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದೊಂದು ಈ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದು ಉತ್ಪಾದ್ಯವೆಂದೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವೆಂದೂ, ವಿಕಾರ್ಯವೆಂದೂ, ಸಂಖ್ಯಾರ್ಯವೆಂದೂ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾಗಿರುವುದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದ್ಯವೆಂದರೆ, ಘಟಪಟನಿರ್ಮಾಣಗಳಂತೆ ಮೊದಲಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟುವುದು ಪ್ರಾಪ್ಯವೆಂದರೆ, “ಗ್ರಾಮಂ ಗಚ್ಛತಿ” “ರಾಜಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ” ಗಾಂ ದೋಗ್ಧಿ ಪಯಃ” ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು ರಾಜನಿಗೆ ಸೇರುವುದು ಹಸುವನ್ನು ಹಾಲು ಕರೆಯುವನು ಎಂಬಂತೆ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಯ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ವಿಕಾರ ವೆಂದರೆ ಹಾಲನ್ನು ಮೊಸರಾಗಿ ಸುವಂತೆಯೂ ಸೀಸವನ್ನು ಕರಗಿಸುವಂತೆಯೂ, ಮೊದಲಿದ್ದ ವಸ್ತು ವಸ್ತುವೇ ಕಾರ್ಯಾಂತರಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೂ “ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಂ” ಎಂದೂ, “ಪರಾತ್ಪರಂ ಪುರುಷಮುಚ್ಯತಿ ದಿವ್ಯಂ” ಎಂದೂ, “ಪರಂ ಜ್ಯೋತಿರೂಪಮಪದ್ಯ” ಎಂದೂ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧರೂಪವಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಚೇತನವು ಸೇರುವುದರಿಂದ, ಈ ಪ್ರಾಪ್ಯವಸ್ತುವು ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ನಿತ್ಯವೆನಿಸುವುದು ಇದೊಂದು ರೀತಿಯು. ಮತ್ತೊಂದು,

ಕಾರವೇನೆಂದರೆ “ನಿತ್ಯೋ ನಿತ್ಯಾನಾಂ” ಎಂದೂ, “ಅಜೋಹ್ಯೇಕ” ಎಂದೂ “ನಹಿ ವಿಜ್ಞಾತುರ್ವಿಜ್ಞಾತೇರ್ವಿಪರೀತೋಪೋ ವಿದ್ಯತೇ” ಎಂದೂ, ಆತ್ಮಗಳು ನಿತ್ಯಗಳಾದುದರಿಂದ, ಆ ಆತ್ಮಧರ್ಮಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿಗಳೂ ನಿತ್ಯಗಳು ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯವಾದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ “ತಮಸಾ ಗೂಢಮಗ್ರೇ ಪ್ರಕೇತಂ” ಎಂದೂ, “ತಯಾ ತಿರೋಹಿತತ್ವಾಜ್ಞಾಶಕ್ತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಸಂಜ್ಞಿತಂ” ಎಂದೂ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ, ಆತ್ಮಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ತಿರೋವಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಪ್ರಕೃತಿಸಂಸರ್ಗವು ಆ ಸಂಸರ್ಗವು ನಶಿಸಿ ಹೋದಮೇಲೆ “ಸ್ವೇನ ರೂಪೇಣಾಭಿವಿಷ್ಯದ್ಯತೇ” ಎಂದೂ, “ಅವಿಭೂತಸ್ವರೂಪಸು” ಎಂದೂ, ‘ಪ್ರಕಾಶ್ಯಂತೇ ನ ಜನ್ಯಂತೇ ನಿತ್ಯಾ ಏವಾತ್ಮನೋ ಹಿತೇ’ ಎಂದೂ ಆ ಗುಣಗಳು ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯಗಳಾದುದರಿಂದ, ನೂದಲು ಮೆರೆಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೇ ಹೊರತು, ಮೂಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದುವಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆತ್ಮದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಾಕಾರವೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದ್ದು ಅವಿಭವವಿದುದೇಹೊರತು ಉತ್ಪಾದ್ಯನಲ್ಲದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾತ್ಮಗಳೆಂದೂ ನಿತ್ಯಗಳು

ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲೈಯು

“ಭಕ್ತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಗಳಾದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಧರ್ಮಗಳಾದರೂ ಉಂಟು ಪ್ರಪತ್ತಿಗಾದರೋ “ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂದು, ಇದ್ದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಡುವಂತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮೇಲೆಂದು ತೋರುವುದಲ್ಲವೆ?” ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲ “ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣಕೇಹ್ಯರ್ಥೇ ಯಥಾಶಬ್ದಂ ನೈವಸ್ಥಿತಿ” ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿರುವುದು ಎಂದರೆ” ಬಹುವೋ ಹಿ ಯಥಾಮಾರ್ಗಾ ವಿಶಸ್ತೇಕಂ ಮಹಾಪುರಂ | ತಥಾ ಜ್ಞಾನಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ತಮೀಶ್ವರಂ” ಎಂಬುವಾಗಿ, ಬಂದು ಪಟ್ಟಣವನು, ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ದಾರಿಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹಲವು ಉಪಾಯಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ, ಬಂದುಪಾಯವು ಸ್ವತಃ ಶಕ್ತವಾಗಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಹಕಾರಿಯು ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಏಳಿಸಿರುವುದು ಈ ಪ್ರಕಾರಭೇದವೆಂದ ಬಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೇನೂ ಬಾರದು ಅರರೆ ಸ್ವರೂಪವಿರೂಪಕದರ್ಮಗಳೆಂದೂ ವಿರೂಪಿತಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಪಕಧರ್ಮಗಳೆಂದೂ ಎರಡು ಬಗೆಯುಂಟು ಆ ವಿಶೇಷಸಮರ್ಪಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೇ ಮೇಲೆ ನಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದರೆ — “ಸೋನ್ಮೇಷ್ಯವ್ಯಸ್ಯವಿಜಿಜ್ಞಾಸಿತವ್ಯ” ಎಂದೂ “ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾವೂತಿ ಪರಂ” “ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಂಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಪಾಪೈ” ಎಂದೂ, “ತಮೇವೈ

ಕಂ ಜಾನಫಾತ್ಮಾನಂ, ಅನ್ಯಾವಾಚೋ ವಿಮುಂಚಥ, ಅಮೃತ ಸ್ಯೈಷಸೇತುಃ” ಎಂದೂ
 “ಮುಮುಕ್ಷುರೈವ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂದೂ ವೇದಾಂತವಹಿತವಾಗಿಯೂ
 ಮೋಕ್ಷಾದಿಸಾಧನವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆರಡೂ ಸಮಾನಗಳಾಗಿಯೇ
 ಇರುವುವು ಆದರೆ ಪ್ರಪತ್ಯುವಾಯಸ್ವರೂಪವ, ಭಕ್ತುವಾಯಸ್ವರೂಪದಂತೆ ಇನನಿಂ
 ದ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ, “ಸಿದ್ಧರೂಪಂ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದು ಮೊದಲೇ
 ಸಿದ್ಧರೂಪವಾಗಿರುವುದು “ಧ್ಯಾಯತೇ” “ಛ್ರವಾ ಸ್ಮೃತಿಃ” ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿಸಂತಾನ
 ರೂಪವಾದ ಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಅರ್ಜೀತವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, “ಯಸ್ವರ್ದೃಷ್ಟಸ್ವರ್ದೃಷಿತಃ” “ಸ
 ತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಂ” ಇತ್ಯಾದಿರೀತಿಯಿಂದ ತಾನೇ ಜ್ಞಾತೃವಾಗಿಯೂ, ಸದಾತನ ಜ್ಞಾನಸ್ವ
 ರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು ಆ ಉವಾಯನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆವೃತ್ತಿರಸ
 ಕೃದುಪದೇಶಾತ್” “ಅನೇಕ ಜನ್ಮ ಸಂಸಿದ್ಧ” ಎಂಬಂತೆ, ಚಿರಕಾಲ ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ
 “ತದ್ವೈಯಂ ನಕೃದುಚ್ಚಾರೋಭವತಿ” ಎಂಬಂತೆ ಸಕೃತ್ಪ್ರಯೋಗ ಲಭ್ಯವಾಗಿರು
 ವುದು “ತಸ್ಯ ತಾವದೇವಚಿರಂ ಯಾವದಭಿಕಾರಂ” ಎಂಬಂತೆ ಅತಿವಿಳಂಬವಾಗಿ ಫಲವೆ
 ನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕದಾಗಿಲ್ಲದೆ “ಉವಾಯೋಽಯಂ ಚಿತುರ್ದ್ರವೇ ವೈರೋಕೈಶ್ಚೈಘ್ರಫ
 ಲೋವಯ” ಎಂಬಂತೆ ಶಿಫ್ಟ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿರುವುದು “ತಪಸಾನ್ವಾಶಕೇನ” ಎಂದೂ,
 “ಯಜ್ಞೋದಾನಂ ತಪಶ್ಚೈವ” ಎಂದೂ, “ಪಂಚಾಗ್ನಯೋ ಯೇಚ ತೃಣಾಚಿಕೇತಾ”
 ಎಂದೂ, “ತಪಸ್ಸಂತಾಪ ಲಬ್ಧಪ್ತೇ ಯೋಯಂ ದಮ್ಯಪರಿಗ್ರಹ” ಎಂದೂ, “ಕಾರ್ಯಂ
 “ತ್ರಿಪ್ತೃಭಿಷ್ಣೇಕಶ್ಚ ಕಾಲೇಕಾಲೇಚ ನಿತ್ಯಶಿ” ಎಂದೂ, ಮಳೆ ಬಿಸಿಬಿಡದೆ, ತಗ್ಗಿಸಿ
 ನೆನವಿಂದ ಅಮೂರಾತ್ಮನು ಬೆಂಕಿಗೂ ಚಳಿಗೂ ಮಯ್ಯೊಡ್ಡಿ, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ದೇವನನ್ನು
 ಶೋಷಿಸುವಂತಿಲ್ಲದೆ “ಅನಂದೋ ಬ್ರಹ್ಮ” “ಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಪಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದೂ,
 “ಸರ್ವಗಂಧಸ್ವರ್ದರನ” ಎಂದೂ ಕೇವಲ ನಿತ್ಯನಂದರೂಪವಾಗಿರುವುದು “ಜ್ಞಾನ
 ದೋಷಪರಿಭ್ರಷ್ಟಶ್ಚಾಂಡಾಲೀಂ ಯೋನಿ ಮಾತತ” ಎಂದೂ “ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರಯುಕ್ತೋ
 ಯಜಮಾನಂ ಹಿನಸ್ತಿ” ಎಂದೂ ಸ್ವಲ್ಪತಪ್ತನಾದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಪೇತುಗಳಾದ
 ಜ್ಞಾನಮುಜ್ಞಾದಿಗಳಂತಲ್ಲದೆ, “ಯಥಾತಥಾವಾಸಿ ಸಕೃತ್ಕೃತೋಂಜಲಿ” ಎಂಬಂತೆ
 ಅಪಾಯರಹಿತವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ “ದುರಾಚಾರೋವ ಸರ್ವಾಶೇ ಕೃತಘ್ನೋ ನಾಸ್ತಿಕಃ
 ಪುನಃ | ಸಮಾಶ್ರಯೇ ಏವಿದೇವಂ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಶರಣಂಯುಧಿ | ನಿರ್ದೋಷಂ ಪಿಥಿತಂ
 ಜಂತುಂ ಪ್ರಭಾವಾತ್ಪರಮಾತ್ಮನಃ” ಎಂಬಂತೆ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿ
 ನಡೆದರೂ, ಆ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾಪನನ್ನು ಉಜ್ಜೀವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು
 ವುದು ಇವೇಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಗುಣಪೌಷ್ಕಲ್ಯಗಳಿಂದ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಿಂ
 ತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೇ ಮೇಲೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಈಗ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ಕೇವಲಕ್ಷು ದ್ರಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆ? “ರಾಜಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಮಾನಶ್ಚ ಬುದ್ಧಿವೋರ್ಮಮಿ ಹಾಗತ” ಎಂದು ನಿನ್ನ ಹನುಮಂತನೇ ಹೇಳಿದನಲ್ಲವೆ?” ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲ (ತವಾ ಸೀತಿಚ ಯಾಚತೇ) ಅನನ್ಯಪ್ರಯೋಜನನಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುವನು ಇಲ್ಲಿನ ಚಕಾರವು ಅವ ಥಾರಣಾರ್ಥಕವು ಬಂದುವೇಳೆ ಹನುಮಂತನು ಹಿಂದೆ ತಾನು ರಾವಣನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಾಗ, ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನಿಗೆ ದೂತವಧವು ಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಕೊಲೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾವಾಡದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಗಾಗಿ ಈಗ ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರಬಹುದೇವೋದರಿತು, ವಿಭೀಷಣನು ತಾನಾಗಿ ಆ ಮೂತನ್ನು ಹೇಳಿದವನಲ್ಲ. “ತೃಕ್ತ್ವಾ ವುತ್ರಾಂಶೈ” ಎಂದೂ, “ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಮಯಾ ಲಂಕಾ ಮಿತ್ರಾಣಿಚ ಧನಾಽಽಚಿ ಬವದ್ಗತಂಮೇರಾಜ್ಯಂಚ ಜೀವಿತಂ ಚಸುಖಾಽಽಚಿ” ಎಂದೂ, ತನ್ನ ಸುರಕ್ಷೆಗಾಗಿ, ಬಿತ್ತಾಯಿಸಿ, “ನಿನ್ನವನೇ ನಾನೆಂದು” ಬಂದಿರುವನು ಮತ್ತು (ತವಾಸ್ಥಿ ನಾನು ನನಗೆಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದವನಲ್ಲ) ತಾನು ರಾವಣನ ಕಪಯನವೆಂದು ಇತರವಾರತಂತ್ರವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದವನಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನವನೇ ಎಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನು (ತವಾಸ್ಥಿ) ಅದು ಒಕ್ಕಾಸ್ಥಿ” ಎಂಬಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ಶೇಷಶೇಷಭಾವವು ಸಿಕ್ಕಿಸುವುದಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಲ್ಲದೆ ವೈಧಿಕ ರಣರಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿರುವುದೇಕೆ? ಎಂದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯಧಿಕರಣ್ಯವಿರುವ ಜನಾತ್ಮರಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ್ಯಕವು ತೋರುವುದರಿಂದ ಭ್ರಮೆಯುಂಟಾಗಬಹುದೇದೂ, ಈ ಐಕ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಪೂರ್ವಪರಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಗಳಿಂದಲೂ ಉಪಪಾದಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದೆಂದೂ ನಾವು, ಜೀವಪರಮಾತ್ಮ ಭೇದವು ಸ್ಪಷ್ಟಗಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವನೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು ಆದರೆ ಸ್ವಗೂವಾಚುಗುಣವಾದ ಶೇಷತ್ವವು ‘ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ’ ಎಂದೂ, “ಸಹ ವೃದ್ಧೇಷ್ಯಾ ಅಕಂಸರ್ದಂಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದೂ, ಅನುರೂಪ ಕೇರುವಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಪ್ರತೀಕಗಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶೇಷತ್ವವನ್ನೆವಲಂಬಿಸಿದರೆ ಏಕಾಯನವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ” ಹಿಂದೆ “ಪಿತ್ರಾಚಿ ಪುತ್ರೇಷು” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಮಾತ್ರಾಚಿಪುತ್ರೇಷು” ಎಂದು ಅನುಕ್ರಮವು ಚ್ಚಯಗಾವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ‘ತವಾಸ್ಥೀತಿಚಿ’ ಎಂಬುದು “ವೈದೇಹ್ಯಾಽಪ್ಯಾಸ್ಥಿ” ಎಂದೂ ಅನುಕ್ರಮವು ಚ್ಚಯವಾಗಿ ಮಿಥುನವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆಂದು ಭಾವವು, ಆದರೆ, ಈ ಧರ್ಮಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲ ವಿಭೀಷಣನು ಸುರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ನೀನು ನಡೆಸಿದಂತೆಯೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ, ಹೀಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂ

ಧಿಸುವುದುಂಟೆ? ಎಂದರೆ “ಯಾಚತೇ” ತನಗಿದು ಅಭಿಮತವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಚಿಸುವನೇಹೊರತು ನಿರ್ಬಂಧವಲ್ಲವು. ‘ಆದರೆ ನೀನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನುಗ್ರಹವೇನು? ಎಂದರೆ (ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯಃ ಅಭಯಂ ದದಾಮಿ). ‘ಅಥಶೋಭಯಂ ಗತೋ ಭವತಿ” ಎಂಬಂತೆ, ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಳಿಂದಲೂ ಭಯ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪನಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಭಾವವು (ಏತದ್ವೃತ್ತಂ) “ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ ಸಂಭವಾಮಿ” ಎಂಬಂತೆ, ಇದು ನನಗೆ ಸತ್ಪ್ರಾಯ ಕೃಪೆ ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾರಿಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯವೆಂದರೆ (ಮಮ) ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಕೃತ್ಯವಲ್ಲ ಸಂಹಾರಕನಾದ ರುದ್ರನಿಗೂ ಕೃತ್ಯವಲ್ಲ “ನಹಿವಾಲನಸಾ ಮರ್ಥ್ಯಮೃತೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾದ್ಧರೇ” ಎಂದೂ, “ರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಸರ್ವಲೋಕಾನಾಂ ವಿ ಸ್ತುತ್ವಮುಪಜಗ್ಮಿಹಾ” ಎಂದೂ, ರಕ್ಷಣೆಕಾರ್ಯವೆಂಬುದು ನನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಮುಖ್ಯ ಕೃತ್ಯವೆಂದೂ ಭಾವವು.

ಚರಮ ಶ್ಲೋಕತ್ವ ಸಮಗ್ರವು

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ “ಸರ್ವಧರ್ಮಾಸ್ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಇತ್ಯಾದಿ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಂತೆ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಇದೇ ಚರಮಶ್ಲೋಕವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು. ಆದರೆ ಸರ್ಗದನಡುವೆ ಇರುವ ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕತ್ವವೆಂಬ ಸ್ವಾಮ್ಯವು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಚರಮತ್ವಕ್ಕೆ ಅದ್ಯಂತಗಳು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಘಾತದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಾದ್ಭಾವಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ವಿನಾಶವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಚರಮೋವಾಯವಾಗಿ ವಿಭವಮದಿಂದಿರಲಿ, ಅದು ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವೆಂಬುದು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಅಂಗದಾದಿಗಳು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಕೂಡದೆಂದು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮತಗಳನ್ನು ಬೇರಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಲು, ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಮಾಸನಗಳೊಡನೆ ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ಲೋಕವಾದುದರಿಂದ ಚರಮವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಲ್ಲಿಯೂ (ಮಹಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ) ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನಿಗೆ ಆ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಬಂದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸೇನನುನಡುವೆ ನಿಂತು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸೇನನುನಡುವೆ ನಿಂತುಹೇಳಿದ ವಾರ್ತೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನ ಶೋಕನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ ವಾರ್ತೆಯು ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭೀಷಣನ ಶೋಕ್ತನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಹೇಳುವ ವಾರ್ತೆಯಾಗಿರುವುದು ಅದೂ ಬಿಬ್ಬಗೋವಾಲನ (ಗೋಲನ) ವಾಕ್ಯವು ಇದೂ ಬಿಬ್ಬಗೋವಾಲನ (ಭೂವಾಲನ) ವಾಕ್ಯವು ಹೀಗೆ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ವರಸ್ವರಸಾಮ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಇದು ರಾಮಾಯಣಚರಮಶ್ಲೋಕವೆಂದೇ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಭಾರತಚರಮಶ್ಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈರಾಮಾಯಣಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಗಳುಂಟೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ,—ಅದು ರಥದಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಇದು ನೈಷ್ಠಿಕನಂತೆ, ಸೆಲದಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು. ಅದರಲ್ಲಿ “ಮಾಂ ಸ್ರಜ” ನನ್ನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಎಂದು ಶರಣೈನು ತಾನಾಗಿ ಆಶೆಪಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೋ “ಸಂವ್ರಾಪ್ತಂ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಶರಣಾರ್ಥಿಯು ತಾನೇ ಸಮೃದ್ಧಿಪಡೆದಂತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ “ಧರ್ಮಾ ನೈರತ್ಯಜ್ಞಃ” ಎಂದು ದರ್ಮತ್ಯಾಗವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿಯೋ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಮಯಾಲಂಕಾ ಮಿತ್ರಾಣಿ ಚ ಧನಾನಿಚ” ಎಂದು ಧರ್ಮತ್ಯಾಗವೇ ನಡೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಅದರಲ್ಲಿ “ಷೋಡಶ ಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರಾಣಿ” ಎಂದು ಒಂದುಹಾರವರಿಗ್ರಹಿಸುವುದು ಮಾಡಿದವನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಾಕ್ಯವು ಇದು “ನ ರಾಮಃ ಪರವಾರಾಂಶ್ಚ ಚಕ್ಷುರ್ಯಾಮಪಿ ಪಶ್ಯತಿ” ಎಂಬಂತೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದ ಪರಮಶುದ್ಧನಾದ ಏಕದಾರವ್ರತನು ಮಾತ್ರ. ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದವನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಪಟನಾಟಕಸೂತ್ರಾಧಾರಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಕೊಂಡಿದವನು ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದವನು “ಸತ್ಯನಾಥ” ಎಂದೂ “ರಾಮೋ ದ್ವಿರಾಭಿವಾಸತೇ” ಎಂದೂ ಮಹಾಸತ್ಯವಂಥನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ರಾಮನು ಅಲ್ಲಿ ಕುನುರೆಯ ಚೂರುನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಸಾಧನವು ಇಲ್ಲಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವನುಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದ ರಾಮಾಭಿವಾಸವಾದ ಗಾರವಧಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾದ ಅಧ್ಯವಸಾಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಶರಣನೇ ಅಧ್ಯವಸಾಯವೇ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವನು ಆದರಲ್ಲಿ ದೋಷಿಯಾದವನನ್ನು ದೋಷದಿಂದ ಬಿಡುವುದು ವಾಗಮಾತ್ರ ಹೇಳಿರುವನು ಇಲ್ಲಿ ದೋಷಿಯುಕ್ತನಾದವನೂ ತಾನೂ ಬಿಡಲಾರನೆಂದು ಹೇಳುವನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುವುದಾದ ಅದೃಷ್ಟಿಫಲವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಃಫಲವಾದ ವ್ರತಪ್ರಯೋಗವೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕರಾದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕರಿದ್ದಾಗಲೂ ರಕ್ಷಿಸಿದ ರೀತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಅಲ್ಲಿ “ವೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂಬ ಭವಿಷ್ಯದೊಪ್ಪಿದ ಫಲಕ್ಕೆ ಕಾಲವಿರುವುದು ತೋರುವುದು ಇಲ್ಲಿ “ದವಾಮಿ” ಎಂಬ ವರ್ತಮಾನದೀಶದಿಂದ ಸದ್ಯಃಫಲವು ಕಾಣುವುದು ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭಾರತಚರಮಶ್ಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈ ರಾಮಾಯಣ ಚರಮಶ್ಲೋಕವೇ ಮೇಲಿನಿರುವುದೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು (ತನಿಶ್ಲೋಕಿ)

* ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಸುಗ್ರೀವನೇ ' ಮೊದಲು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪುರುಷಕಾರ ಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ನೀನೇಹೋಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಬಿಡು ' ಎಲೆ ಮಿತ್ರನೇ ' ಇನ್ನು ನೀನ್ನೊಡನೆ ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯೇಕೆ ? ಆತನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲೆ ನಿಂತು “ ಶರಣು ” ಎಂಬೀಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗಲೇ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಾಯಿತು ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ವಿವಾದದಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ ! ಅವನು ವಿಭೀಷಣನಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ ! ಕೊನೆಗೆ ವಿಭೀಷಣನ ವೇಷದಿಂದ ರಾವಣನೇ ತಾನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ನೀನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ! ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹಿಸದೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆತಂದುಬಿಡು ” ಎಂದು ನಾನರೋದ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು

‘ ಇಲ್ಲಿ ‘ ಆನಯ್ಯನಂ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ ದತ್ತಮಸ್ಯಾಭಯಂ ಮಯಾ | ವಿಭೀಷಣೋ ನಾ ಸುಗ್ರೀವ ಯದಿಹಾ ರಾಮಕಸ್ವಯಮ್’ ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು — ರಾಮನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ ಇದುವರೆಗೂ ವಾದಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊನೆಗೆ ಅತಿಶಯಾತ್ಮಕವಾದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ ಎಲೆನಾನರೋದ್ರನೇ ! ಇದುವರೆಗೆ “ಮಿತ್ರವಾವೇನು” ಇತ್ಯಾದಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ನನ, ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು “ನಕ್ಕೇನು” ಎಂಬುದರಿಂದ ನನ, ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ನೀವು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಆತರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, “ ಪಿಶಾಚಾಕ್ ” ಇತ್ಯಾದಿಶ್ಲೋಕದಿಂದ ನನ, ಎರಸ್ತಕ್ಕಕ್ಕವರೂ ನಿರೂಪಿಸಿದನು. ಕೇವಲತಿಕ್ರಾಂತ ಕವೋಪಮೆ ಇದನ್ನನು ಷ್ಠಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ೨ ಗೂ ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಅವಶ್ಯಾಭಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದನು ಕೂಡು. ಏಕೆಂಬ ಸ್ತುತಿಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಶರಣಾಂತರವು ರಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ತ್ಯಜಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಗುಣದೋಷಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಕೂ ಮೇಲೆ, ಅವನು ಎಂತವನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು “ಶರಣು” ಎಂದು ವೇಳಿವಾಗಲೇ ನಾನು ಅಭಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು ಇಷ್ಟಾದರೂ ವಿನು, ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಲಾರನಾದುದರಿಂದ ನೀವು ನನ್ನವೇಕಾದ ಅನುಮತಿಕಾರ್ಯವೆಂದೇ ಈಗ ಉಳಿದಿರುವುದು ಇದು ವಿಮ್ನಿಂದಲೇ ನನಯಬೇಕು” ಎಂದು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕೆ ಸುಗ್ರೀವನೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಇದರ ಭಾವವು ಇದರಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರುವ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಆತಿಶಯಾರತಂತ್ರವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ “ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ” ಎಂಬ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ

ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆತನಿಗಿರುವ ಶರಣಾಗತವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೂ, ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ನಿಯಮಿಸಿದುದರಿಂದ, ತನ್ನನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಯೇ ಆತನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಂತೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೂ ಮರುಳಾಗಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, 'ರಾಮಾ' ಸೇನು ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು ' ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಪ್ರಭುವು ' ಇತರರ ಹ್ವೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿದವನು ' ಸರ್ವಶಕ್ತನು ' ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನವೆಂಬ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಗೊಂಡವನು ' ಹೀಗಿರುವ ಸೇನು ' ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಈ ಮಾತನಾಡದೆಯೆಂದರೆ, ಆದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿರುವುದು ? ರಾಮಾ ' ನಿ ಹೇಗೇತುಕವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳ ಸನ್ನಿವಿಷಯವು ಹಾಗಿರಲಿ ' ಮೆ ದಲು ಈ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಕೈಯೆತ್ತಿದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಕೂಡ, ಈಗ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೆಂದೇ ತೋರಿರುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಾಕ್ಷ್ಯವೊಂದೇ ಅಲ್ಲ ' ಮೊದಲು ಸೇನೂ, ಈ ಹನುಮಂತನೂ ಹೇಳಿತಿಳಿಸಿದ ಅನುಸಾಸನಗಳಿಂದಲೂ, ಅವನ ಮೃಣುಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ನಾನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗಲೂ, ಸೇನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗಲೂ ಒಂದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈತನ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಇವನನ್ನು ಸರ್ವಸಿಂಧದಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸದಂತಾಯಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಇನು ಮೇಲೆ ಇವನೂ ನನು

ಸಂಪೂರ್ಣನು ಮತ್ತು (ವಿಭೀಷಣನೂ ರಾಮನೇವ್ವಿಯಂ ಯದಿಹಾ) ಅವನು ವಿಭೀಷಣನಾಗಿದ್ದರೂ ಇರಲಿ ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಕೂಡನೆ ರಾಮನೇ ತಾನಾಗಿ ಈ ವಾಸದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಉತ್ಕಮವು ಏಕೆಂದರೆ, ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ, ವಿಭೀಷಣನು ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ " ಎಂದು, ಧರ್ಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ, ನಮಗೆ ಅವನು ಗುತ್ಕರ್ಷಣಿವು ' ರಾಮನೇವ್ಯ ನೃಶಂಸಸ್ಯ ' ಎಂದು, ಆ ಘಾತಕನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ, ನಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಏಚ್ಛುವುದು ಇದ್ದದೆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ, ಈಗ ಇವನೊಡನೆ ಒಂದಿರುವ, ನಾಲ್ಕು ಮಡಿ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಪೇರಿ ಐದುಮಂದಿಯನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗುವುದು ಆ ರಾಮನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದಲೋ, ನಾವು ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ರಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡಲಾಭವುಂಟೆಂದು ಭಾವವು.

ಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಕಲಿತಿರಲಿ ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹ
ವನ್ನು ಬಳೆಸಲಿ” ಎಂದನು ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ
ರಾಮನು ಆ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸಿ, ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು
ದೇವೇಂದ್ರನು ಗರುಡನೊಡನೆ ಸೇರಿದಂತೆ *ತಾನೇ ಮುಂದೆಹೋಗಿ ತಟ್ಟನೆ
ಆ ವಿಭೀಷಣನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡನು ಇಲ್ಲಿಗೆ
ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಮಸ್ತವಾನರರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಭೀ
ಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದುದು
ಸಮುದ್ರಲಂಘನ ಸನ್ನಾಹವು

ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನಾದ ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೊಡನೆ,
ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ವಿಭೀಷಣನು, ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೊಡತಂಬ
ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬೃದ್ಧವನಾಗಿ † ತನ್ನ ಭಕ್ತರಾದ ನಾಲ್ಕುಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ
ತಟ್ಟನೆ ಆಕಾಶದಿಂದಳಿದನು ಅವನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದಳಿಯುವಾಗ
ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಮನಬಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು, ಮುಂದೆಚಾಚಿ ಇಳಿದು
ಹೋಗುವುದು ಆನು ಚಿತವೆಂದಣಿಸಿ, ಬಹಳವಿನಯದಿಂದ ತನ್ನ ಪೂರೈಕಾಯ

* ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನು ತಾನೇ ಹೋಗಿ ವಿಭೀಷಣನೊಡನೆ ತಟ್ಟನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡನೆಂಬ
ದರಿಂದ, ಸುಗ್ರೀವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅನುಕೂಲವು ಚಲಿಸಿಹೋದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ,
ಕಾರ್ಯವು ಕಡುವುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಆ ಸುಗ್ರೀವನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು,
ತಟ್ಟನೆಹೋಗಿ ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡನೆಂದು ಭಾವವು ಇದರಿಂದ, ಭಗವಂತ
ನಿಗೆ ಆಶ್ರಿತರೊಡನೆ ಸಂಶ್ಲೇಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿರುವ
ತ್ವರಾತಿಶಯವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು

† ಇಲ್ಲಿ “ಭಕ್ತೈರನುಚರೈಸ್ಸಹ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಭಕ್ತರೆಂದರೆ, ವಿಭೀಷ
ಣನು ಮೊದಲು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟಾಗಲೂ, “ಉತ್ಸವಾತ ಗದಾಪಾಣಿ
ಶ್ಚ ತುರ್ಭಿಸ್ಸಹ ರಾಕ್ಷಸೈಃ” ಎಂದು, ಅವನೊಡನೆ ತಾವೂ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ,
“ವಧ್ಯತಾಮೇಷ ತೀವ್ರೇಣ ದಂಡೇನ ಸಚಿವೈಸ್ಸಹ” ಎಂದು ವಧೋದ್ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ
ತಾವು ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಈಗ ಸ್ವೀಕಾರದಶಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಗಿಗಳಾದುದರಿಂದ,
ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಸಮಭಾಗಿಗಳಾದವರೆಂದು ಭಾವವು

ವನ್ನೇ ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಗ್ಗಿಸಿ, ತಾನು ಇಳಿಯಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದನು. *ಶರಣಾಗತಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಆ ವಿಭೀಷಣನು, ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದೊಡನೆ, ತನ್ನ ಅನುಚರರಾದ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಶರಣಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ರಾಮನ ಪಾದಗಳಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಆತನು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಧರ್ಮಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿಯೂ, ಸಂತೋಷಜನಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತಿನಿಂದ “ಸ್ವಾಮಿ! ನಾನು ರಾವಣನ ತಮ್ಮನು. ಆತನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುರುವೆನು ನೀನು ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾದುದರಿಂದ, ನಾನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿರುವೆನು. † ಈಗ ನಾನು, ನನಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಲಂಕೆಯನ್ನೂ, ನನ್ನ ಮಿತ್ರರನ್ನೂ, ನನ್ನ ಸಮಸ್ತಧನಗಳನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ನೀನೇ ಗತಿಯೆಂದು ಬಯಸುವೆನು ಇನ್ನು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವೂ, ನನ್ನ ಸುಖವೂ ನಿನ್ನ ಧೀನಗಳು” ಎಂದು ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಮನೂ ಉಪಚಾರ

* ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನೆಂದರೆ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶರಣಾಗತಿಧರ್ಮದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕದಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವನೆಂದರ್ಥವು. ತಾನು ವಾನರರದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುಮೊದಲು, ಈ ಕಡೆಯವರು ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ರಮವಾಗಿ ‘ಸಧ್ಯತಾಮ್’ “ಶಂಕೃತಾಮ್” “ಸತ್ಯರ್ಷೇಯಮ್” “ಆನಯೇನಮ್” “ಅಸ್ಮಾಭಿಸ್ತುಲ್ಲೋಭವತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಈ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಬಂದೇ ದೃಢ ಸ್ಥಾನನಾಯದಿಂದ ಏಕರೂಪವಾಗಿದ್ದ ವನಂದು ಭಾವವು.

† ಇಲ್ಲಿ “ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಮಯಾಲಂಕಾ ಮಿತ್ರಾಣಿ ಚ ದನಾನಿಚಿ | ಭವದ್ಗತಂ ಮೇ ರಾಜ್ಯಂಚ ಜೀವಿತಂಚ ಸುಖಾನಿಚಿ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಇವರಿಂದ ವಿಭೀಷಣನು ಸೋವಾಘಕಸಂಬಂಧಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ವಿಶ್ಲೇಷವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದಾಗಿ ಸೂಚಿತವು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಲಂಕಾಮಿತ್ರನಾದಿಗಳೇ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ತ್ಯಜ್ಯಗಳಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯಾಭಾಸಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣಗಳು. ರಾಜ್ಯವೆಂಬುದು ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಉಪಲಕ್ಷಕವು. ಜೀವಿತವೆಂಬುದು ಧಾರಕ ಪೋಷಕ ಭೋಗ್ಯಗಳಿಗೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ಸುಖವೆಂಬುದು ಐಹಿಕಾನುಷ್ಠಿಕಸುಖಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವತ್ಪಾದಸೇವೆಯಿಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತಃಪೂರ್ವತವೆಂದು ಭಾವವು “ಸಂಬಂಧೇಪಿ ನ ಸಂಬಂಧ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಾಣಕಾಯಯೋ | ಪುತ್ರಮಿತ್ರ ಕಳತ್ರಾದಿ ಸಂಬಂಧಃ ಕೇನಹೇತು

ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕುಡಿದು ಬಿಡುವಂತೆ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡಿ “ ಎಲೈ ಮಿತ್ರನೆ! ಉಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ ' ಲಂಕೆಯೊಳಗಣ ರಾಕ್ಷಸರ ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ಇದ್ದು ಹದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು” ಎಂದನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೋಡನೆ ವಿಭೀಷಣನು ರಾವಣನ ಬಲಸಮೃದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೋಡಿ “ಎಲೈ ರಾಜಪುತ್ರನೆ! ನನ್ನಣ್ಣನಾದ ರಾವಣನು ಬ್ರಹ್ಮನ ನರದ ಬಲದಿಂದ, ದೈತ್ಯಗಂಧರ್ವರಾಕ್ಷಸರೇ ನೊದಲಾದ ದೇವಜಾತಿಗಳಿಗೂ, ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅವಧ್ಯನಾಗಿರುವನು ಆ ರಾವಣ ನಿಂದೀಚೆಗೆ ನನಗೆ ಕುಂಭಕರ್ಣನೆಂಬ ಜ್ಯೇಷ್ಠಸಹೋದರನು ಬೇರೊಬ್ಬ ನುಂಟು; ಅವನೂ ಬಹಳ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು ' ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯು ' ಇಂದ್ರ ನಿಗೆಣೆಯಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನು ಮತ್ತು ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಪ್ರಹಸ್ತನೆಂಬ ಸೇನಾಪತಿಯೊಬ್ಬನಿರುವನು ಹಿಂದೆ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಮಾಣಿಭದ್ರನೆಂಬ ಕುಬೇರನ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನೇ ಓಡಿಸಿರುವನು. ನೀನೂ ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮೊದಲೇ ಕೇಳಿರಬಹುದು ರಾಮಾ ' ಲಂಕಾಧಿಪ'ಯಾದ ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಇಂದ್ರಜಿ

ನಾ” ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ವ್ರಾಣಶರೀರಗಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಇರುವುದು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕೃತ್ರಿದಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವೆಂದರೇನು? ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವವಿಧಬಂಧುವೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಮೊದಲನೆಯ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಹಾಗೆಯೇ “ಪಿತೃಮಾತೃ ಸುಹೃದ್ವ್ಯಾತ್ಮ ದಾರ ಪುತ್ರಾದ ಯೋಷಿವಾ | ಏಕೈಕ ಫಲಲಾಭಾಯ ಸರ್ವಲಾಭಾಯ ಕೇಶವ ” ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಮೊದಲಾದವರು ಒಂದೊಂದು ಲಾಭಕ್ಕಾದರೂ ಸರ್ವಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಒಂತೆ ನೀನೇ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ವಿಭೀಷಣನು ಆತ್ಮಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು

* ಇಲ್ಲಿ “ವಚಿಸಾ ಸಾಂತ್ವಯಿತ್ವೈವಂ ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ಪಿಬನ್ನಿವ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಇದರಿಂದ ರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಮೊದಲು ತನ್ನ ಮೈದುನವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಕರೆಗಿಸಿ (ನೀರಾಗಿ ಮಾಡಿ) ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕುಡಿದು ಬಿಡುವಂತೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದುದಾಗಿ ಭಾವವು

ತ್ತೆಂಬ, ಪುತ್ರನೊಬ್ಬ ನಿರುವನೆಂದೂ ನೀನು ಕೇಳಿರಬಹುದಷ್ಟೆ? ಅವನೂ ವೀ
 ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಂಡವನು. ಅವನು ಉಡುವಿನ ಚರ್ಮದಿಂದ
 ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕೈಜೀಲಗಳನ್ನೂ, ಅಭೇದ್ಯಕವಚಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಧನುರ್ಧಾ
 ರಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದುಸಂತಾಗಲೂ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿಯೇ ಇ
 ರುವನು. ಆತನು ಯುದ್ಧಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೇನಾಪ್ರಾಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಅವು
 ಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಮಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ,
 ಆ ಅಗ್ನಿಯ ವರಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿಳಿದಂತೆಯೇ ಅವರನ್ನು
 ಕೊಲ್ಲುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಮಹೋದರನೆಂದೂ, ಮಹಾಪಾ
 ಶ್ವನೆಂದೂ, ಅಕಂಪನನೆಂದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಮೂವರು ಸೇನಾಪತಿಗ
 ಳುಂಟು. ಆ ಮೂವರೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲರಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾಗಿರು
 ವರು. ಆ ನಮ್ಮ ಲಂಕಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾಗಿಯೂ, ರಕ್ತ
 ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಇಂತಹ ಹತ್ತು ಸಹಸ್ರಕ್ಕೂಬೇ
 ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರು ರಾವಣನಿಗೆ ದಿಗಬಲವಾಗಿರುವರು. ರಾವಣನು ಲಂಕಾ
 ವಾಸಿಗಳಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲೊಡಗೂಡಿ, ಹಿಂದೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಪಾಲ
 ಕರೂಡನೆಯೂ ಯುದ್ಧವನ್ನಾಂಭಿಸಿದನು. ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ಆ ರಾವಣ
 ಸಿಂದ ಅವರಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ದೇವಸೇನೆಯೊಡನೆ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಓಡಿ ಹೋದ
 ರು " ಎಂದನು. ದೃಢಮಾಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾಮನು, ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ
 ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವೈವನನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಪರ್ಮಾಲೋಚಿಸಿ, ತಿರುಗಿ
 ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತ, " ವಿಭೀಷಣಾ! ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ರಾವಣನು
 ಹಿಂದೆ ಯಾವಯಾವ ಪರಾಕ್ರಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿ
 ದೆಯೋ ಅವೊಂದನ್ನೂ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡುವವನಲ್ಲ.
 'ಅದೊಂದು ಶೌರ್ಯವೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ' ನಾನು ರಾವಣನನ್ನು ಅವನ
 ಬಂಧುಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪ್ರಹಸ್ತಾಪ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೊಂದು,
 ಲಂಕಾರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನೇ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು ನೋಡು. ಇದು
 ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿ. ಆ ರಾವಣನು ಭೂವಿವರನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಹೋ
 ದರೂ, ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ, ಕೊನೆಗೆ ತನಗೆ ವರವನ್ನುಕೊಟ್ಟ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿಯೂ ಮರೆಹೊಕ್ಕರೂ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಿ ಹೋಗಲಾರನು. ನಾನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ಅವನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆಯೂ, ಅವನ ಬಂಧುವರ್ಗಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅವನ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೊಂದಲ್ಲದೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವವನಲ್ಲ ' ಇದು ನಿಜವು ! ಬೇಕಾದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಭೂತರಾದ ನನ್ನ ಮೂವರು ತಮ್ಮ ಮಿರಮಲೆಯೂ ಅಣೆಯಿಟ್ಟು ಹೇಳುವನು," ಎಂದನು. ಎಂತಹ ಅಸಾಧ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ದರೂ ಅನಿಲಯಾಸವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶರಣಾಗತಧರ್ಮಿಸ್ವರೂಪನಾದ ವಿಭೀಷಣನು, ಅತನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಎಲೈ ಮಹಾತ್ಮನೇ ! ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸವಂಶಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನೂ * ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಶತ್ಕನ್ಯಾಸವಾರವಾಗಿ ನಾನೂ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಭಂಗಿಮಾಡುವೆನು. ನಾನೂ ನನ್ನಿಂದಾಡಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನನ್ನು " ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರಾಮನು ಪರಮಸಂಕೋಪದಿಂದ ಆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ! ಈಗಲೇ ನೀನು ಹೋಗಿ, ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥವನ್ನು ತಂದು, ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಈತನಿಗೆ ಈಗಲೇ ಲಂಕಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಡೆಸಬಿಡು ! ಈತನು ಅದನ್ನು ಕೋರಬಹುದು ನನಗೆ ಹಾಗೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಇವನಲ್ಲಿ ಅನಾಗ್ರಹವು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ನನ್ನ ಅನಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಲವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು ಮಾನವತತ್ತ್ವ ಭಾರವು ನಿನ್ನದಲ್ಲವೆ" ಎಂದನು. ರಾಮನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದಕ್ಷಣವೇ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು † ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ತಂದು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತವಾನರ

* ರಾಮನಿಗೆ ಬೇರೆ ಸಹಾಯಾಂತರವು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ರಾಕ್ಷಸವಂಶದಲ್ಲಿ ತಾನು ರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರ ಭಾವವೇನೆಂದರೆ, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಡುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಸಹಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

† " ಮಧ್ಯೇ ವಾನರಮುಖ್ಯಾನಾಮ್ " ಎಂದು ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸಭೆಯಲ್ಲಿ

ವೀರರನಡುವೆ, ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಾಜ್ಯಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ವಿಭೀಷಣನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುತೀಘ್ರವಾಗಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿಡ್ಡ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತ “ಭಲೆ” ಭಲೆ ! ಎಂದು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಮುಂಬಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವಾಗ, ಸುಗ್ರೀವ ಹನುಮಂತರಿಬ್ಬರೂ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನೆ ! ವರುಣ ದೇವನಿಗೆ ಸಿತ್ಯನಿವಾಸವಾದ ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರವಾದರೂ, ಅಕ್ಷೋಭ್ಯವಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರವೀರರೂಡನೆ ಇದನ್ನು ಡಾಟ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಉಪಾಯವೇನು? ನದನಡೀಪತಿಯಾದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವುದೊಂದುಸಾಯವೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಈಗ ನಮಗೆ ತಕ್ಕ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ವಾನರೋತ್ತಮರ ? ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇನಿರುವುದು ? ರಘುವಂಶಜನಾದ ಈ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಸಮುದ್ರರಾಜನಲ್ಲಿ ಮರಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಈ ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೂ, ಇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಕಾರಣಭೂತನು. ಆ ಸಗರನು ಈ ನಮ್ಮ ರಾಮನಿಗೆ ಕೂಟಸ್ಥನು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರನು ಈಗಲೂ ಆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವನು. ರಾಮನು ಅವನಲ್ಲಿ ಮರಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದುದೊಂದೇ ತಡೆ ! ಇದು ರಾಮನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಅತನು, ಅದನ್ನೇ ನೆನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು. ರಾಕ್ಷಸನಾದುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಳಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪಂಡಿತನಾದುದರಿಂದ ಕಾ

ಹೇಳಿದುದರಿಂದಲೂ, “ರಾಜಶಾಸನಾತ್” ಎಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಬಿಡಲಾರದೆ ವಿಭೀಷಣನು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ಲೋಚಿತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಸುಗ್ರೀವನು, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರದ್ಧಕಡೆಗೆ ಬಂದು, ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಶುಭವಾಕ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ರಾಮನು ಸಹಜವಾಗಿ ಯೇ ಧರ್ಮತೀರನಾದುದರಿಂದ, ಆತನಿಗೂ, ಧರ್ಮಹೇತುವಾದ ಆ ಉಪಾಸನವೇ ಕಾಲೋಚಿತವೆಂದು ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿತು. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು ತನಗೆ ತೋರಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೂ, ಲೋಕನೀತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸುಗ್ರೀವರಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮಂದಹಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ” ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದ ಆಲೋಚನೆಯೇ ನನಗೂ ಬಹಳ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಆಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ನಾನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಈ ಸುಗ್ರೀವನು ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು ನೀನೂ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನು ಆದುದರಿಂದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರ्याಲೋಚಿಸಿ, ನಿಮಗೆ ಯಾವುದಿಷ್ಟವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ತಿಳಿಸಬೇಕು” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸುಗ್ರೀವರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, “ಎಲೈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆ! ನಾವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿತೋರದೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಇಷ್ಟು ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರುವಾಗ, ನಾವು ಒಪ್ಪಲಾರೆವೆ? ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಹೊರತು, ಇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿದ ದೇವಾಸುರರಿಗಾದರೂ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಹೇಳಿದುದು ಯಥಾರ್ಥವು. ಅವನ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ನಡೆಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದುದು ಸಾಕು! ನಾವು ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ರಾವಣಪಾಲಿತವಾದ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವಂತೆ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು” ಎಂದರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಆಗಲೇ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ದರ್ಭಾಸ್ತರಣವ

ನ್ನು ಹಾಸಿ, ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಅದರಮೇಲೆ ಶಯನಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

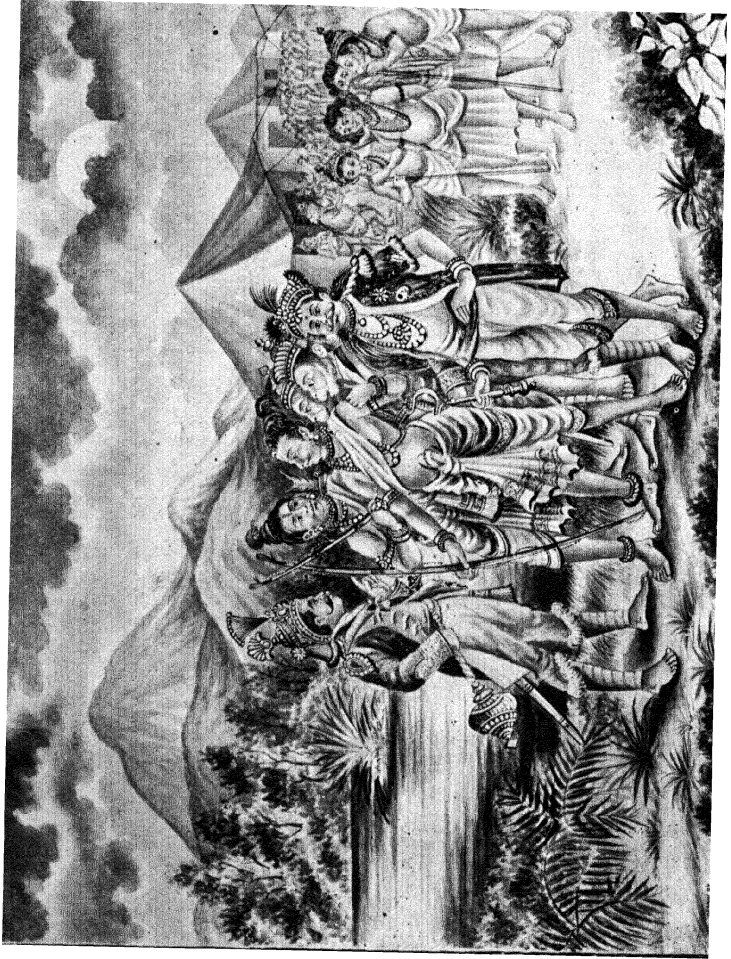
ರಾಮನು ಸೇನಾಸಮೇತನಾಗಿ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು, ರಾವಣನು ಶಾರ್ದೂಲನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಕೇಳಿ, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ರಾಮನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ.ಕ.ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು. ವಾನರರು ಆ ಶ.ಕನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು, ರಾಮನು ಬೇಡವೆಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆದುದು

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾರ್ದೂಲನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ರಾಕ್ಷಸನು ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಚಾರನಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದವನಾದುದರಿಂದ, ಅವನು ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಬಂದು, ವೇಗದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವನು. “ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅದೋ! ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದೆ, ಎರಡನೆಯ ಸಮುದ್ರವೋ ಎಂಬಂತೆ ಅಗಾಧವಾದ ವಾನರಭಲ್ಲೂಕಸೈನ್ಯವು ಅಪಾರವಾಗಿ ಬಂದುಸೇರಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ದಶರಥವುತ್ರರಾದ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂಬ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ, ಉತ್ತಮಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಸೀತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿರುವರು. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಳಿಸಿರುವರು. ಯಾವ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೂ ಹತ್ತುಯೋಜನಗಳ ದೂರದವರೆಗೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೈನ್ಯವೇ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು. ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ಈಗ ನಾನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿಬಂದಿರುವೆನು! ಇನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದುದರಿಂದ ಈಗಲೇ

ಕೆಲವುದೂತರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸು? ಅವರು ಇದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬರಲಿ? ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವೇನೋ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವುದು. ಈಗಲೇ ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ದಾನವನನ್ನೋ, ಸಾಮವನ್ನೋ, ಭೇದವನ್ನೋ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿನೋಡುವುದುಮೇಲಾ! ದಂಡೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಶಾರ್ಙ್ಗಲನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು ಬೆಜ್ಜರಗೊಂಡು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ಶುಕನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಶುಕಾ! ಈಗಲೇ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳು! ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡದೆ, ಮೃದುವಾದ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ನಾನು ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಬೇಕು. “ಎಲೈ ಕಪಿಸಾರ್ವಭೌಮನೆ! ನನ್ನಂತೆ ನೀನೂ ಮಹಾರಾಜಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ರಾಜಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವವನು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ವೈರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬಾರದು. ಇದರಮೇಲೆ ನೀನು ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದುದರಿಂದ, ಅಲ್ಪಬಲವುಳ್ಳ ಆ ರಾಮನೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಸ್ನೇಹವೂ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮಪುತ್ರನಾದ ಋಕ್ಷರಜಸ್ಸಿಗೆ ಮಗನಾದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರಬಾಂಧವ್ಯವೂ ಇರುವುದು ಇದಿಷ್ಟೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ರಾಮನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಲಾಭವಾಗಲಿ, ಅವನನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಈ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ವೈರವು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ನನಗೂ, ನಿನ್ನಣ್ಣನಾದ ವಾಲಿಗೂ ಎಷ್ಟು ಸ್ನೇಹವೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಕಾಣೆಯಾ? ಆ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿರುವೆನು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ವಾನರೇಶ್ವರನೆ! ಈಗಲೂ ನೀನು ರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬಳೆಸು! ನಾನು ಆ ರಾಮನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದರಿಂದ ನಿನಗೇನು? ನಿನ್ನ ಪಾಡಿಗೆ ನೀನು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದಿರು? ಅದರೆ “ಅರಂಭಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡುವು ದೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ನೀನು ಈಗ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರಯಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೆ” ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯ

ವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರಿಗಾಗಲಿ, ಕಪಿಗಳಿಗಾಗಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳಾದರೂ ಇದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರರು ಇನ್ನು ಸಿಮ್ಮಂತಹ ನರವಾನರರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು?" ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಹೇಳು." ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನಾದ ರಾವಣನು ಅಜ್ಞಮಾಡಿದೊಡನೆ, ಶುಕನು ಪಕ್ಷಿರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆಗಲೇ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಸುಗ್ರೀವನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಹೀಗೆ ಶುಕನು ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ಅಂತರಿಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬಹುದೂರದವರೆಗೆ ಹಾರಿ ಬಂದು, ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರರಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು, ರಾವಣನು ತನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಹೀಗೆ ಶುಕನು, ರಾವಣನ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಕೋಪಗೊಂಡು, ತಟ್ಟನೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಅವನನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು, ಅವನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ದಿರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿದರು ಈ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಆ ಶುಕನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಕೆಡಹಲು, ಆಗಲೇ ಅವನು ಶಕ್ತಿಗುಂದಿ ಧೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ವಾನರರು, ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರಲು, ಶುಕನು ಅವರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ರಾಮನನ್ನು ಕೂಗಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತ "ಎಲೈ ಕಕುತ್ಸ್ಥ ವಂಶಶಿಖಾಮಣಿಯೇ" ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೂತರಾಗಿ ಬಂದವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದುಂಟೆ? ಈ ವಾನರರು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ! ನೀನಾದರೂ ಇವರನ್ನು ತಡೆದು ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಡವೆ? ಯಾವನು ತನ್ನ ಪ್ರಭುವು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ತನ್ನ ಮತವನ್ನು ಹೇಳುವನೋ, ಅಂತಹ ದೂತನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆದ ಹೀನದೂತನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ದೂತರನ್ನು ಕೊಂದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ಈ ವಾನರರು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಶುಕನು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಗೋಳಿಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ,

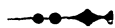

೨೨೨೧ ವಾನರರು ಶುಕಸೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸದೊಡತನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ರಾಮನು
ಬೇಡವೆಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆದುದು.

ರಾಮನು ಅವನಲ್ಲಿ ಮರುಕಗೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ಹೊಡೆಯುತಿ
 ದ್ದ ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ವಾನರರೆ! ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಡಿರಿ” ಎಂದು
 ನಿಯಮಿಸಿದನು? ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ವಾನರರು ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲು, ಅ
 ವನು ಸ್ವಲ್ಪಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮುರಿದ ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು
 ತಿರುಗಿ ಮೇಲೆಹಾರಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು “ಸುಗ್ರೀ
 ವಾ! ನೀನು ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳವನು! ಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನು! ಮೇಲಾದ ಪರಾಕ್ರಮವು
 ಳ್ಳವನು! ಘಾತುಕನಾದ ರಾವಣನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಗೋಳಾಡಿ
 ಸತಕ್ಕವನೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ಕಾಣೆಯಾ? ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನಿಂದ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ
 ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದೇ
 ಬಿಡುವನು ಆದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇ
 ಕಾದುದೆನು? ಹೇಳು!” ಎಂದನು, ಶುಕನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಾ
 ನರರಾಜನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುಗ್ರೀವನು, ತನ್ನ
 ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಧೈರ್ಯಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆ ದೂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾ
 ಕ್ಷಸದೂತನೆ! ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ನೀನು
 ನನಗೆ ಮಿತ್ರನೂ ಅಲ್ಲ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕಾದ
 ದೂ ಇಲ್ಲ! ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾನು ನಿನ್ನಿಂದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಪಡೆ
 ದವನೂ ಅಲ್ಲ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಗೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ! ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ
 ನೀನೂ, ನಿನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಶತ್ರು
 ಗಳಾದುದರಿಂದ, ನನಗೂ ನೀನು ಶತ್ರುವೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನನ್ನಣ್ಣ
 ನಾದ ವಾಲಿಗೆ ನೀನು ಪರಮಮಿತ್ರನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡೆಯಲ್ಲವೆ? ಅದೇ
 ಕಾರಣದಿಂದ ನೀನು ನನಗೆ ಶತ್ರುವಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಶ್ವಾಸಪಾ
 ತ್ರನಲ್ಲ. ನಮ್ಮಿಂದ ಲಂಕೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ
 ಯಷ್ಟೆ? ಎಲೆ ಹುಚ್ಚನೆ! ಆ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಡು! ಇನ್ನು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ
 ನಾನು ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೂ
 ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ದಾಯಾದರನ್ನೂ,
 ಇನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ವಧಿಸುವೆನು ನೋಡು! ನಿಮಿಷಮಾತ್ರ
 ದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡುವನೆಂದು ತಿಳಿ! ಎಲೆ

ಮೂಢ ರಾವಣಾ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವತೆಗಳೊಡಗೂಡಿದ ದೇವೇಂದ್ರನೇ ಬಂದು ಬಚ್ಚಿ ಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ, ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನೀನೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ರಾಮನ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ! ಇದು ನಿಜವು! ರಾಮನ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಿಶಾಚರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಕೇವಲ ಬಲಹೀನನಾದ ಜಟಾಯುವನ್ನು ಕೊಂದ ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಹಿಗ್ಗುವೆಯಾ? ಛೇ ಮೂಢನೆ! ನಮ್ಮನ್ನು ಹಾಗೆಣಿಸಬೇಡ! ಅದೂ ಹೋಗಲಿ! ರಾಮನಾಗಲಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾಗಲಿ ಕಣ್ಣಿ ದಿರಿಗಿದ್ದಾಗ, ನೀನು ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆತಂದೆಯಾ? ಅದೂ ಇಲ್ಲ! ಕಳ್ಳನಂತೆ ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದೆಯಲ್ಲಾ! ಈಗಲೂ ನಿನಗೆ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಅನರ್ಥವೇನೆಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ! ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದುರ್ಜಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಘುತಲಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕಳೆಯತಕ್ಕವನೆಂದು ಇನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಸು” ಎಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು. “ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇದೇನು? ಈ ನೀಚರಾಕ್ಷಸನೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಂಭಾಷಣಗಳೇಕೆ? ಇವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೂತನಾಗಿ ಬಂದವನಲ್ಲ! ಇವನು ರಾವಣನಿಗೆ ಗೂಢಚಾರನೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರುವುದು ಇವನು ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿ ದಿರಾಗಿ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುವ ನೆವದಿಂದಲೇ, ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು. ಇವನನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಡಿದು ಕೊಂದುಬಿಡಬೇಕು ಇವನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಿಡಬಾರದೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರುವುದು.” ಎಂದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಆ ಶುಕನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅನಾಥನಂತೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿತಂದರು. ಆಮೇಲೆ ಕೋಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಆ

ಶುಕನನ್ನು ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆತನು ತಿರುಗಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕೂಗಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತ “ಅಯ್ಯೋ! ರಾಮಾ! ಈ ವಾನರರು ನನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿಳುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು? ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ ದೂತಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದವನು! ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ಈ ವಾನರರ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದುದುಮೊದಲು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳಿಗೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನೀನೇ ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವುದು” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು ಈ ಪಿಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಮನು ಅವನಲ್ಲಿ ಮರುಕಗೊಂಡು, ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ವಾನರರ! ಅವನು ದೂತನು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಡಿರಿ! ಅವನ ಕಬ್ಬುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಿರಿ!” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ವಾನರರಿಗೆ ಅಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು.

 { ರಾಮನು ದರ್ಭಶಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಮೂರುರಾತ್ರಿಗಳ }
 { ವರೆಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನಾರಾಧಿಸಿದರೂ, ಸಮುದ್ರನು }
 { ಸನ್ನಾಹದಿರಲು, ಕೋಪದಿಂದ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ }
 { ತೊಡಗಿದುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬೇಡವೆಂದು ತಡೆದುದು }

ಆಮೇಲೆ ರಘುನಂದನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ದರ್ಭಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು, ಸಮುದ್ರಕ್ಕಿರಿದಿರಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನು ಪರಂತಪನಾದ ಆ ರಾಮನು ಹೀಗೆ ದರ್ಭಶಯನಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಸರ್ಪದೊಹದಂತೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಉದ್ಭವವಾದ ತನ್ನ ಬಲದೊಳೆನ್ನೇ ತಲೆದೆಸೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆ ಸಮುದ್ರಕ್ಕಿರಿದರಾದ ಬೇರೊಂದು ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ಮಲಗಿದ್ದನು ಮೊದಲು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಾಹ, ಯಾವಭುಜವು ಬಗೆಬಗೆಯ ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ,* ಯಾವಭುಜವನ್ನು ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯ

* ಇಲ್ಲಿ “ಭುಜೈ ಪರಮನಾರೀಣಾಮಭಿಮೃಷ್ಟ ಮನೇಕಥಾ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಭುಜಕ್ಕೆ ಅನೇಕಸ್ತ್ರೀಯರ ಕರಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ರಾಮ

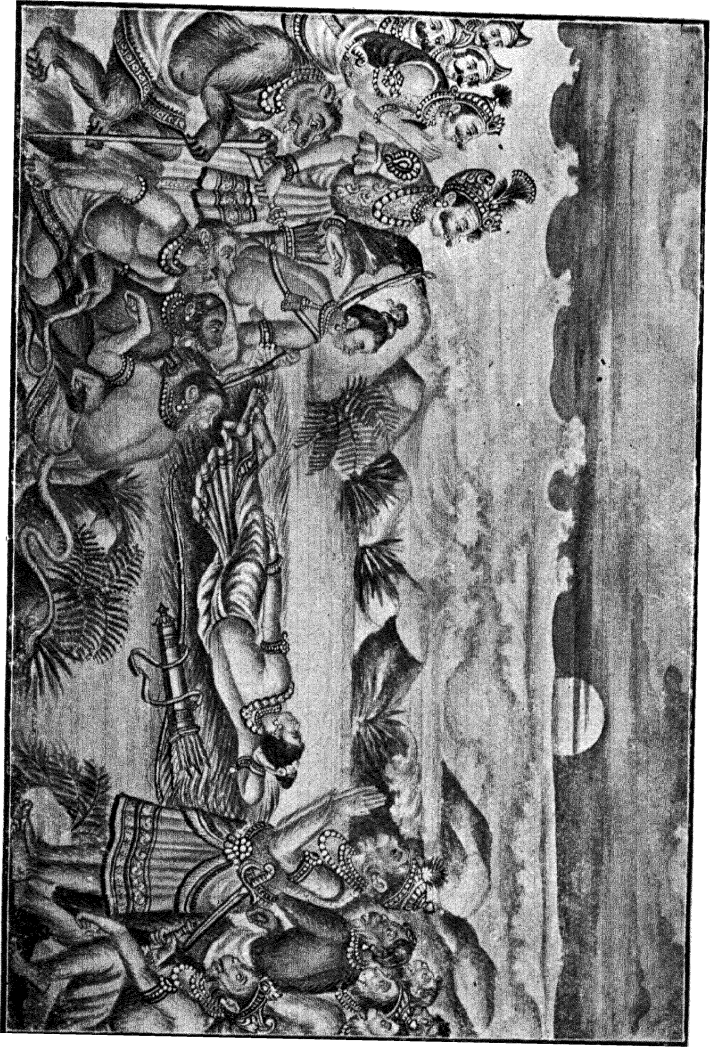
ರು, ಕಟಕಕೇಯೂರಾದಿಮುಕ್ತಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತಗಳಾದ ತಮ್ಮ
 ನಿಗೆ ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಪತ್ನಿಯರುಂಟೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು.
 ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಪರಮನಾರಿಯರೆಂದರೆ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ
 ನಿಯೋಗಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಉತ್ತಮಸೃಂಧ್ರಿಯರೆಂದರ್ಥವು ಹಾಗೆಯೇ “ಅಭಿಮೃತ್ಯಮ್”
 ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಸ್ವರ್ಣಯೋಗ್ಯವೆಂದೇ ಅರ್ಥವು. ಅಥವಾ ಪರಮನಾರಿಯರೆಂದರೆ ಭೂನೀ
 ಳಾದಿ ದಿವ್ಯಮಹಿಷಿಯರೆಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು “ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದಿರುವ ರಾಮ
 ನಿಗೆ ಭೂನೀಳಾದಿದಿವ್ಯಮಹಿಷಿಯರೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವು ಹೇಗೆ?” ಎಂದು ಶಂಕಿಸಬಹು
 ದು. ರಾಮನು “ಆತ್ಮಾನಂ ಮಾನುಷಂ ಮನ್ಯೇ” ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನು ಮನುಷ್ಯ
 ನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಿದ್ದರೂ, ಮೊದಲು ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ “ಜಜ್ಞೇ ವಿಷ್ಣುಸ್ಸನಾತನ.”
 ಎಂದು ನಿಜಸ್ತುತಿಯನ್ನರಿತು ಹೇಳಿದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹಾಮುನಿಗೆ, ಅವನಲ್ಲಿ ಪರತ್ವಜ್ಞಾ
 ನವೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇ
 ಳಿರಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮನಾರಿಯರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇತರಪತ್ನಿಯರೆಂದರ್ಥವ
 ಲ್ಲವು ರಾಮನಿಗೆ ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಇವನು ಯ
 ಜ್ಞಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಸೀತಾಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡುದಾಗಿ ಕಾಣಿ
 ಸಿದೆ “ಆದರೆ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯರು, ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಭಾವವನ್ನು ವಿಧಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ”
 ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದು “ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ
 ರುವ ಆ ರಾಮನ ಆಚಾರವೇ ಮೇಲಾದ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವಾಗ, ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾ
 ಣವೇಕೆ? ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಆಚಾರವೇ ಪ್ರಥಮಪ್ರಮಾಣವು ಶ್ರುತಿಯೂ ಪೂರ್ವಾಚಾರ
 ವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಯೇ ಕರ್ಮವನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಆಪಸ್ತಂಬರೂಪಕೂಡ “ಧರ್ಮಜ್ಞಸಮ
 ಯಃ ಪ್ರಯಾಣಂ ವೇದಾಶ್ಚ” ಎಂದು ಧರ್ಮಜ್ಞಸಮಯರೂಪನಾದ ಆಚಾರವನ್ನೇ
 ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಮೃತಿಕಾರರೂ, “ಶ್ರುತಿರ್ವಿ
 ಭಿನ್ನಾ ಸ್ಮೃತಯೋಪಿ ಭಿನ್ನಾ ನಚಾನೃಷೇರ್ದರ್ಶನಮಸ್ತಿ ಕಿಂಚಿತ್ | ಧರ್ಮಸ್ಯ ತತ್ತ್ವಂ
 ನಿಹಿತಂ ಗುಹಾಯಾಂ ಮುಚಾಜನೋಯೇನಗತಸ್ಸಪಂಥಾಃ” ಎಂದು ಶಿಷ್ಯಾಚಾರವೇ
 ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರು ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನ ಆಚಾರವೇ ಉತ್ತಮ
 ವಾದ ಪ್ರಮಾಣವೇಹೊರತು, ಅದರ ಮುಂದೆ ವಿರುದ್ಧನ್ಯಾಯಗಳಾವುವೂ ನಿಲ್ಲವು
 ರಾಜಸೂಯಾಶ್ರಮೇಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಮಹಿಷಿಯಂತೆ ವಾಗಾತೆ, ಪರಿವೃತ್ತಿಯೆಂಬವ
 ರಿಬ್ಬರೂ ಇರಬೇಕಾದುದು ವಿಧಿಯು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವ
 ರಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವುಮಾತ್ರ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇಹೊರತು, ಅದರಿಂದ
 ಕರ್ಮಕ್ಕೇನೂ ವೈಕಲ್ಯವು ಬಾರದು ಕುಂಟರು, ಕುರುಡರು ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಹೀನರಿಗೆ

ಕೈಗಳಿಂದ ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಒತ್ತುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಯಾವಭುಜವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗರುಚಂದನಾದ್ಯನೇಕಸುಗಂಧಗಳಿಂದಲೂ, ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ರಕ್ತಚಂದನದಿಂದಲೂ ಲೇಪಿತವಾಗಿ ಘನುಘಮಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ, ಯಾವಭುಜವು ಮೊದಲು ಹಂಸತೂಲಿಕಾಲತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿರುವ ತಕ್ಷಕದೇಹದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತ, ಸೀತೆಯ ತಲೆಗೆ ಆಗಾಗ ಸುಖಾಶ್ರಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ, ಈಗಲೂ ಯಾವಭುಜವು ಗೋಪುರದ ಬಾಗಿಲಗಳೊಳೆಯಂತೆ ಶತ್ರುನಿವಾರಕವಾಗಿ, ನೋಡುವಾಗಲೇ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನೂ, ಸುಹೃತ್ತುಗಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಈಗಲೂ ಯಾವಭುಜವು ಸಮುದ್ರಾಂತವಾದ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಗೂ ಆಶ್ರಯವೆನಿಸಿರುವುದೋ, ಎಡಗೈಯಿಂದ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ ಯಾವಭುಜದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲಿನ ನಾಣಿನ ಬಡಿತದಿಂದ ಚರ್ಮವೆದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟುಗಟ್ಟಿರುವುದೋ, ದೊಡ್ಡ ಕಬ್ಬಿಣದಗುಳಿಯಂತೆ ದುಂಡಗೆ ದಪ್ಪನಾಗಿ ನೀಡಿರುವ ಯಾವಭುಜವು, ಇದುವರೆಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಹಸ್ರಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾಸಮಾಡಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದುವುದೋ, ಆ ತನ್ನ ಬಲದೋಳನ್ನೇ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಲೆದೆಸೆಗಿಟ್ಟು ಮಲಗಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು, “ಈಗ ನನಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ಮರಣವಾಗಲಿ, ಸಮುದ್ರತರಣವಾಗಲಿ, ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸಿಕ್ಕಿಸಲಿ” ಎಂದು ದೃಢಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ದೇಹಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಾಜ್ಞೇಯಮದಿಂದಲೂ, ಮನೋನಿಯಮದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಿಧಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರ

ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣುಕ್ರಮವೆಂಬವಡೆ, ಅಜ್ಞಾವೇಕ್ಷಣ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು ಲೋಪಿಸಬಹುದಾದರೂ, ಅವರ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಲೋಪವೇನೂ ಬಾರದು ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯವು ನೆರವೇರಿದಂತೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೇವಲನ್ಯಾಯಸಂಚಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಪನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗವನ್ನನುಸರಿಸಬಾರದು ರಾಮನ ಆಚಾರವೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳುಹೊರತು ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಈ ವಿಚಾರವು! ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡದ ಎಂಟನೆಯಸರ್ಗದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಕ್ಕಿಡಿರಾಗಿ ಮಲಗಿದನು ಹೀಗೆ ರಾಮನು ನಿಯಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯಿಂದ ದರ್ಭಶಯನದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರಲು, ಹಾಗೆಯೇ ಮೂರುರಾತ್ರಿಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು *ನೀತಿಜ್ಞನಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮವತ್ಸಲನಾಗಿಯೂ, ಇದ್ದ ರಾಮನು, ಹೀಗೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿಗಳವರೆಗೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿ, ನದೀನಾಥನಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದನು ಮದಾಂಧನಾದ ಸಮುದ್ರನಾದರೋ ಇಷ್ಟಾದರೂ ರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಎಷ್ಟೋ ನಿಯಮದಿಂದ ವಿಧಿಯನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸಮುದ್ರ ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗದಿರಲು, ಆಗ ರಾಮನಿಗೆ ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕೋಪವು ಅಂಕುರಿಸಿತು ಅವನ ಕಡೆಗೆಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪೇರಿದುವು. ಹೀಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ರಾಮನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ‘ವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾ’ ಇಷ್ಟಾದರೂ ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗದಿರುವ ಈ ಸಮುದ್ರದ ಗರ್ವವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೋಪವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದೂ, ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದೂ ಋಜುಸ್ವಭಾವವೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯುವುದೂ,

* ಇಲ್ಲಿ “ಸ ತ್ರಿರಾತ್ರೋಷಿತಸ್ತತ್ರ ನಯಜ್ಞೋ ಧರ್ಮವತ್ಸಲಃ” । ಉಪಾಸತ ತದಾ ರಾಮಸ್ಸಾಗರಂ ಸರಿತಾಂ ಪತಿಂ || ನಚ ದರ್ಶಯತೇ ಮನ್ನಸ್ತದಾ ರಾಮಸ್ಯ ಸಾಗರ ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ರಾಮನು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿರುವಾಗ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದೇಕೆ? ಎಂದರೆ, “ಧರ್ಮವತ್ಸಲಃ” ಶರಣಾಗತಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಹಾಗೆ ನೆಟಿಸಿದುದಾಗಿ ಸಾಭಿವ್ಯಾಯವಿಶೇಷಣವು. ಹಾಗೆಯೇ (ಸರಿತಾಂಪತಿಂ) ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ, ವಿಷ್ಣು ರೂಪಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇನಿಂತು ಪುರುಷಕಾರವಿರುವಂತೆ, ಸಮುದ್ರನೂ ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪುರುಷಕಾರಭೂತರಾದ ಸರಿತುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವವು. ಆದರೆ ರಾಮನು ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯೂ ಫಲಿಸದೆ ಹೋದುದೇಕೆ? ಎಂದರೆ, ರಾಮನು ಎಂದಿಗೂ ಇಂತಹ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲ ಅಕಿಂಚನನೇ ಅದಕ್ಕಧಿಕಾರಿಯು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ಎಷ್ಟೇಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆಸಿದರೂ, ಹೇಗೆ ಫಲಿಸದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅನಧಿಕಾರಿಯಾದ ರಾಮನು ನಡೆಸಿದ ಶರಣಾಗತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

೨೨೨೩. ರಾಮನು ಮೂರುರಾತ್ರಿಗಳವರೆಗೆ ದರ್ಭಶಯನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಸಮುದ್ರನನ್ನು
ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದುದು

ಈ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರಬೇಕಾದ ಸುಗುಣಗಳೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೇನು? ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಹೀಗೆ ನೀಚರಾದವರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಅವರು ಆ ಗುಣವುಳ್ಳವರನ್ನು ಅಸಮರ್ಥರೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿಬಿಡುವರು ಇಂತಹ ಅವಿವೇಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಕೈಲಾಗದವನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ ಫಲವು. ಅಜ್ಞರಾದ ಜನರು ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವವನನ್ನೂ, ದಯೆಯಿಲ್ಲದವನನ್ನೂ, ವಂಚಕನನ್ನೂ, ಜನರಲ್ಲಿ ಸಲಿಗೆಯಿಲ್ಲದವನನ್ನೂ ನ್ಯಾಯವಿವೇಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಿಕ್ಷಿಸುವವನನ್ನೂ, ಬಹಳ ಸಮರ್ಥನೆಂದು ತಿಳಿದು ಗೌರವಿಸುವರು ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೃದುತ್ವದಿಂದ ಬಲವಂತನೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಬಾರದು ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೆಂಬ ಯಶಸ್ಸೂ ಬಾರದು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವೂ ಬಾರದು ದುರ್ಜನರಲ್ಲಿ ಸಾಮವೆಂಬುದು ಕೆಲಸಕ್ಕೇ ಬಾರದು ಇಂತವರಲ್ಲಿ ದಂಡೋಪಾಯವೇ ಮೇಲಾದ ಸಾಧನವು ಎಲೆ ವತ್ಸನಿ! ಇದೋ ನೋಡು! ಈಗಲೇ ನಾನು ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಲಕಿ ಬಿಡುವೆನು ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಮಕರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಛಿನ್ನಭಿನ್ನಗಳಾಗಿ ಈ ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮೇಲೆತ್ತಲಾಡುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು ನೋಡು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳ ದೊಡ್ಡದೇಹಗಳೂ, ಗಜಾಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಮೀನುಗಳ ಸುಂಡಲುಗಳೂ, ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಡುವುದನ್ನೂ ನೋಡು! ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಶಂಖಗಳಿಂದಲೂ, ಮುತ್ತಿಚಿವ್ವುಗಳಿಂದಲೂ, ಮೀನುಗಳಿಂದಲೂ, ಮೊಸಳೆಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೋಷಿಸುವುದನ್ನಾದರೂ ನೋಡು! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನಾನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ಸಮುದ್ರವು ನನ್ನನ್ನು ಕೈಲಾಗದವನೆಂದು ತಿಳಿದಹಾಗಿದೆ. ಛೇ! ಇಂತಹ ನೀಚ ಜನದಲ್ಲಿ ತಾಳ್ಮೆಯೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೇ ಬಾರದು! ಇಂತವನಲ್ಲಿ ಕೋಪವೇ ಯುಕ್ತವೇ ಹೊರತು, ಸಾಮದಿಂದ ಈ ಸಮುದ್ರವು ನಮಗೆ ತನ್ನ

ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. * ವತ್ಸಲಕ್ಷ್ಮಣಾ' ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ, ವಿಷಸರ್ಪಗಳಂತಿರುವ ನನ್ನ ಕ್ರೂರಬಾಣಗಳನ್ನೂ ತಂದುಕೊಡು! ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿಬಿಡುವೆನು! ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಕಪಿಗಳು ಇದನ್ನು ಕಾಲನಡೆಯಿಂದಲೇ ದಾಟಿಹೋಗಲಿ! ಈ ಸಮುದ್ರನು ಅಕ್ಷೋಭ್ಯನೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದವನಲ್ಲವೆ? ಈಗ ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಆ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನೇ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವೆನು ನೋಡು! ಆಗಾಗ ಅಲೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತಿದ್ದರೂ, ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರದೆ ಸ್ಥಿರವಾದುದಿರುವ ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಈಗ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು ನೋಡು! ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು, ನಾನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರುವ ಅನೇಕದೈತ್ಯದಾನವಸಮೂಹದೊಡನೆ ಕ್ಷೋಭಹೊಂದಿಸುವುದನ್ನಾ ದರೂ ನೋಡು!" ಎಂದನು. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ರಾಮನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧ

* ಇಲ್ಲಿ “ಚಾಪಮಾನಯ ಸೌಮಿತ್ರೇ ಶರಾಂಶ್ಚಾಶೀವಿಷೋಪಮಾರ್ಣ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ರಾಮನು ಮೊದಲು ಎಷ್ಟೋವಿನಯದಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಉವಾಸನೆಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಅವನು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆಗಲೇ ಅವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಬಿಡಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ, ದಯಾಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ, ಹೇಗಾದರೂ ಅವನು ತನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಲೆಂದು ಇದುವರೆಗೆ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೆದರಿಸಿ, ಈಗ ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೂ ಹೆದರಿಸುವನು. ಇಷ್ಟುಕಾಲವಿಳಂಬಕ್ಕೂ ಅವನ ದಯಾಸ್ವಭಾವವೇ ಕಾರಣವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವು ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳ ಗೂಢಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ —(ಚಾಪಮಾನಯ) ಗುಣಹೀನನಾದ ಇವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗುಣಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತಂದಿಡು! (ಚಾಪಮಾನಯ) ಈತನ ಅನಮೃತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮವಾದ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತಂದುಕೊಡು! (ಚಾಪಮಾನಯ) ಇವನ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟುಳ್ಳ ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತಂದುಕೊಡು! (ಸೌಮಿತ್ರೇ) “ರಾಮೇಶ್ರಮಾದಂ ಮಾರ್ಕಾಷೀ” ಎಂದು ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಸುಮಿತ್ರೆಯು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತೆಯೇನು? (ಶರಾಂಶ್ಚಾಶೀವಿಷೋಪಮಾರ್ಣ) ಮುಳ್ಳನ್ನು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದಲೇ ಕಿಳಬೇಕು. ಉಷ್ಣ ವನ್ನು ಉಷ್ಣ ದಿಂದಲೇ ಶಮನ ಮಾಡಬೇಕು, ವಿಷವನ್ನು ವಿಷದಿಂದಲೇ ಅಡಗಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿನ ಶರವನ್ನು (ನೀರನ್ನು) ಶೋಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶರಗಳನ್ನೇ (ಬಾಣಗಳನ್ನು) ತಂದುಕೊಡು! “ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಿರುವುದು

ನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ಪ್ರಳಯ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಅವನನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತನಾದ ರಾಮನು, ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುತ್ತ, ಭಯಂಕರವಾದ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನೆಳೆದು ಕಟ್ಟಿ, ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರಾಯುಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಅನೇಕ ಕ್ರೂರಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬಾಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ಬಂದು ಸಮುದ್ರಜಲದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ಆಗ ಪಾತಾಳದವರೆಗಿದ್ದ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿಹೋದುವು ಅನೇಕಮತ್ಸ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಮೊಸಳೆಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಅಲೆಗಳ ಪ್ರವಾಹವೇಗವು, ಬಾಣದ ಗಾಳಿಯ ಬಡಿತದಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಯಿತು ಆಗ ಆ ಸಮುದ್ರದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಸುತ್ತಲೂ ಅಲೆಗಳು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಉಬ್ಬಿಬಂದು, ತೀರಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವುವು ಕೆಳಗಿದ್ದ ಶಂಖಗಳೂ, ಮುತ್ತುಚಿವ್ವುಗಳೂ, ಮೇಲೆದ್ದು ತೇಲುತ್ತಿರುವುವು ನಡುನಡುವೆ ಸಮುದ್ರಜಲವು ಶೋಷಿಸುತ್ತಬಂದು ಹೊಗೆಯೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಒಳಗಿದ್ದ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಾಣವೇಗಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ, ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಉರಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿರುವುವು. ಪಾತಾಳವಾಸಿಗಳಾದ ಮಹಾವೀರೈವುಳ್ಳ ದಾನವರೂ ಕೂಡ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿರುವರು ಆ ಸಮುದ್ರದಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ತರಂಗಗಳು ವಿಂಧ್ಯಮಂದರಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಮಹೋನ್ನತಗಳಾಗಿ, ಮೊಸಳೆ, ಮೀನು, ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಹಾರಿ ಬಿಳುತ್ತಿರುವುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವುವು ಪಾತಾಳವಾಸಿಗಳಾದ ಉರಗರೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಹಾಗ್ರಾಹಗಳು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಉರುಳುತ್ತಿರುವುವು ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಅಡಮೇಲಾಗಿ ಮಗುಜಿದಂತೆ ಜಲಪ್ರವಾಹವು ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿರುವುದು. ಹೀಗೆ

ಸಮುದ್ರಕ್ಕುಂಟಾದ ಮಹಾಕ್ಷೋಭವನ್ನೂ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ಅತ್ಯುಗ್ರವೇಗದಿಂದ ಧನುಸ್ಸನ್ನೆಳೆಯುತ್ತ, ಕೋಪದಿಂದ ಆಗಾಗ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಭಯಪಟ್ಟು, ಇನ್ನು ತಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ದಗ್ಧವಾಗುವುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಧಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು “ಅಣ್ಣಾ! ಬೇಡಬೇಡ” ಎಂದು ತಡೆಯುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಧನುಸ್ಸನ್ನೇ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದುತಡೆದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

ರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದಮೇಲೆ, ಸಮುದ್ರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲನನ್ನು ನಿಯೋಗಿಸಿ, ರಾಮನು ಹೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ರುಮಕುಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಡುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು. ರಾಮನು ನಲಿನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸೇತುವಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಸುವೇಲಾಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೃಣ್ಯವನ್ನಿಳಿಸಿದುದು ದೇವತೆಗಳ ಸ್ತೋತ್ರವು

ಇಷ್ಟಾವರೂ ಸಮುದ್ರವು ತನಗೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಿಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಸಮುದ್ರನನ್ನು ಕಾರಿತ್ತು, ಭಯಂಕರವಾಕ್ಯದಿಂದ, “ಎಲೆ ಸಮುದ್ರಾ! ಇದೋ! ಈಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಾತಾಳದವರೆಗೂ ಶೋಷಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು! ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಇನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಜಲವೆಲ್ಲವೂ ಕುದಿದು, ಹಬೆಯಾಗಿ ಹಾರಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನಲ್ಲದೆ, ನೆಲದೊಳಗೆ ತೇವವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಒಣಗಿಸುವೆನು ನೋಡು! ಇನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಲಜಂತುವಾದರೂ ಬದುಕದೆ ಎಲ್ಲವೂ ದಗ್ಧವಾಗುವುವು. ನಿನ್ನ ನೀರೊಣಗಿ ದೊಡ್ಡ ಧೂಳಿಯು ಮೇಲೇಳುವುದು! ಎಲೆ ಸಮುದ್ರನೆ! ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಬಾಣವನ್ನೇ ಸೇತುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಈ ಕಪಿಗಳನ್ನು ಕಾಲು ನಡೆಯಿಂದಲೇ ದಾಟಿಸುವೆನೆಂದು ತಿಳಿ! ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ನೀನು ಅಶ್ರ

ಯನಾಗಿರುವೆ ಅವರ ಸಹವಾಸ ದೋಷದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನ ವೀರ್ಯವಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಬಲವಾಗಲಿ, ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಮುಂದೆ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೆ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಕಷ್ಟವನ್ನಾದರೂ ನೀನು ಅಲೋಚಿಸಿ ತಿಳಿಯದಿರುವೆ ? ಅದರೇನು ? ಇರಲಿ ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತೋರಿಸುವೆನು ನೋಡು !' ಎಂದನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದೊಡನೆ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ರಾಮನು *ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಒಂದು ಕ್ರೂರಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನಮಾಡಿ, ಅದರ ನಾಣನ್ನೆಳೆದನು. ರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ನಾಣನ್ನೆಳೆದೊಡನೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕಟಾಹವೇ ಬೇಧಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗ-ರಡೂ ಎರಡು ಹೋಳಾಗುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಪರ್ಮತಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗಿಹೋದುವು. ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಗಾಢಾಂಧಕಾರವು ಮುಚ್ಚಿದಂತಾಯಿತು. ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಮಲಿನವಾದುವು! ನದಿಗಳೂ, ಸರೋವರಗಳೂ ಕಲಗಿಹೋದುವು ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿಬ್ಬರೂ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೊಡನೆ ವಕ್ರಗತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಪ್ರಕಾಶವೂ ತಗ್ಗಿತು. † ಉಲೈಗಳಂತೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಉದಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಹಾಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆ ‡ ನಿ

* ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪವು. ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪದಂತೆ ಆನೋಘವಾದುದೆಂದು ಭಾವವು. ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವೆಂದರೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಒಂದು ಉತ್ಪಾತಕೇತುವಿಶೇಷವು. ನಾರದಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ “ಪಿತಾಮಹಾತ್ಮಜಃ ಕ್ರೂರಸ್ತ್ರಿವರ್ಣ ಶ್ರೀಖರಾನ್ವಿತಃ | ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಾಹ್ವಯಃ ಕೇತುಸ್ಸರ್ವಭೂತವಿನಾಶನ ” ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ, ಕ್ರೂರವಾಗಿ, ಮೂರುವರ್ಣವುಳ್ಳವಾಗಿ, ಶಿಖರದಿಂದ ಕೂಡಿದುದು ಬ್ರಹ್ಮದಂಡನಾಮಕವಾದ ಕೇತು ವೆಂದೂ, ಇದು ಸರ್ವಭೂತವಿನಾಶಕವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

† ಉಲೈಯೆಂದರೆ “ಉಲ್ಕಾ ಶಿರಸಿ ವಿಶಾಲಾ ನಿಪತಂತೀ ವರ್ಧತೇಜಃ ತನುಪುಷ್ಪಾ” ಅಗಲವಾದ ತಲೆಯಿಂದಲೂ, ಸಣ್ಣ ಬಾಲದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿಳುತ್ತ ಬಿಳುತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿ ಬರುವುದು ಉಲೈ (ಅಥವಾ ಆರಾಶದಕೊಳ್ಳಿ) ಯೆಂದು ವರಾಹಮಿಹಿರವಚನವು.

‡ ನಿಘರ್ಷತವೆಂದರೆ, “ಪವನಃ ಪವನಾಭಿಹತೋ ಗಗನಾದವನಾ ಯದಾ ಸಮಾಪತತಿ ! ಭವತಿ ತದಾ ನಿಘರ್ಷತಸ್ಸಚಿ ಪಾವೋ ದೀರ್ಘಖಗವಿರುತಃ” ಬಿರುಗಾಳಿ

ಘೋತವು ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅವಹ ಸಿವಹಾದಿ ಸಪ್ತಮಾ ರುತುಗಳೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದುವು ವಾಯುವೇ ಗದಿಂದ ಚದರಿದ ಮೇಘಗಳು ಆಕಾಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದುವು ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುರಿದುಬಿದ್ದುವು ಪರ್ವತತಿಖರಗಳೂ, ಖಂಡಪರ್ವತಗಳೂ, ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಉರುಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮೇಘಗಳು ಒಂ ದಾಗಿ ಸೇರಿ ಮಹಾಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಮಿಂಚಿನ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದುವು ಆ ಕಿಡಿಗಳು * ಮಹಾಶನಿಗಳಂತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಳುತ್ತಿದ್ದುವು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕ ಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಮನುಷ್ಯಾದಿಭೂತಗಳೂ, ಅದೃಶ್ಯಗಳಾದ ಪಿಶಾಚಾದಿ ಭೂತಗಳೂ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಸಂಕಟದಿಂದಲೂ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿಬಿದ್ದಿದ್ದುವು ರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರ ವು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೊಡನೆಯೂ, ಸರ್ಪಗಳೊಡನೆಯೂ, ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆಯೂ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಅಲೆಗಳೊಡನೆಯೂ, ಉಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ, ಮೊದಲು ರಾಮನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ತನಗುಂಟಾದ ದುರವಸ್ಥೆಗಿಂತಲೂ, ಅತಿ ಭಯಂಕರ ವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದೊ ಡನೆ ಸಮುದ್ರ ಜಲಪ್ರವಾಹವು ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಒಂ ದುಯೋಜನದೂರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿಹೋಯಿತು. (ಒಂದು ಯೋಜನದಷ್ಟು ಕೆಳಕ್ಕೆಳೆ ದು ಹೋಯಿತು) ಅಗ ಪರಂತಪನಾದ ರಾಮನಾದರೋ, ಹೀಗೆ ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಸಮುದ್ರನಮೇಲೆ ಮರುಕದಿಂದ, ಮುಂ ದೆ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾರದೆ ನಿಂತಿರಲು, ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿ ಬರು

ಯು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಇದಿರಿದಿರಾಗಿ ಬಂದು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆಳೆಯುವಾ ಗ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವಧ್ವನಿಯೇ ನಿರ್ಘೋತವೆನಿಸುವುದೆಂದು ವರಾಹಮಿಹಿರರು.

* ಆಶನಿಯೆಂದರೆ “ಅಶನಿಸ್ವನೇನ ಮಹತಾ ಯುಕ್ತಾ ನೃಗಜಾಶ್ವಪಶುತರು ಮು ಖೇಷು । ನಿಪತತಿ ವಿವಾರಯಂತೀ ಧರಾತಲಂ ಚಕ್ರಸಂಸ್ಥಾನಾ” ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯಗಜಾದಿಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿಳುತ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಅಶನಿಯೆಂದು ವರಾಹಮಿಹಿರರು.

೨೨೩೨. ಸಮುದ್ರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗದೆನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮನು
ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡಿದುದು.

ತ್ತಿದ್ದ ಜಲಪ್ರವಾಹದ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು, ಮಹಾಮೇರುಪರವೃತ್ತದಿಂದ ಉದಿಸಿಬರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು. ಆಗ ಸಮುದ್ರನು ನುಣುಪಾದ ವೈಡೂರ್ಯಮಣಿಯಂತೆ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮೇಲಾದ ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತನಾಗಿಯೂ, ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಕೆಂಪಾದ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, ಕಮಲದಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಗೋಚರಿಸಿದನು. ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಉರಿಯನ್ನು ಕಾರುವ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳು ಹೆಡೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಕುಂದಣದೊಡವೆಗಳಿಂದಲೂ, ರತ್ನಖಚಿತಗಳಾದ ಇತರಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಸಮುದ್ರರಾಜನು, ಅನೇಕಗೈರಿಕಾದಿಧಾತುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಹಿಮವತ್ಪರವೃತ್ತದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು ಅವನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಳೆಯ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರವೂ ಅದರ ನಡುವೆ, ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಿನ ಕೌಸ್ತುಭಕ್ಕೆ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಕೆಂಪುಕಲ್ಲಿನ ಪದಕವೂ ಅತನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಬರುವ ತರಂಗಪರಂಪರೆಗಳಿಂದಲೂ, ತನಗೆ ಅನುಚರರಾದ ವಾತಮೇಘಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆದರಿ ಬಿಳುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಗ್ರಾಹಗಳಿಂದಲೂ, ಭಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುವ ಪನ್ನಗರಾಕ್ಷಸಾದಿ ದೇವಯೋಧಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, (ನಾನಾವಿಧ ಸುಂದರ ರೂಪವುಳ್ಳ ಗಂಗೆ ಸಿಂಧು ಮೊದಲಾದ ನದೀದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತನಾಗಿ) ರಾಮನಿಗೆ * ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು. ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ಆ ಸಮುದ್ರನು ತಾನಾಗಿಯೇ ರಾಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ವಿನಯದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವನು “ಎಲೆ ಸೌಮ್ಯನೆ! ಪ್ರಪಂ

* ಸಮುದ್ರನು ತನಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾದ ದ್ರುಮಕುಲವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡುವನೆಗೆಗೂ ತಾನೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತಡಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಚದಲ್ಲಿ ಪೃಥಿವಿ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳೆಂಬ ಪಂಚಭೂತಗಳೂ ತಮತಮಗೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ಒಂದೊಂದು * ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಿರುವುವು ಇದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ನಾನೂ ಇತರರಿಗೆ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯನಾಗಿ ಅಗಾಧನಾಗಿರುವುದು ನನಗೆ ಸ್ವಭಾವವೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ನಾನು ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದೆ? ಆಳಿವಿಲ್ಲದೆ ಇತರರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾನು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ವಿರುದ್ಧಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಇದ್ದು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದೆನು ರಾಮಾ! ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು “ಜಲವನ್ನಾದರೂ ಸ್ತಂಭಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ದಾರಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಾರದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ನೀನು ರಾಜಕುಮಾರನಾದುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ನೀನೇ ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕವನು ಇತರರಿಗೆ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕವನೂ ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಕಾಮದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಲೋಭದಿಂದಲಾಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಭಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅನೇಕಜಲಜಂತುಗಳಿಗಾಶ್ರಯವಾದ ನನ್ನ ಜಲವನ್ನು ಸ್ತಂಭಿಸಿಟ್ಟು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಅದುದರಿಂದ ನನ್ನ ನೀರನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಸ್ತಂಭಿಸಲಾರೆನು. ಅದರೆ ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಕೆಡುವುದೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ! ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಸೇನೆಯು ಈ ನನ್ನ ಜಲಪ್ರವಾಹವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವವರೆಗೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮೀನು, ಮೊಸಳೆ, ಮುಂತಾದ ಜಲಜಂತುಗಳಾವುವೂ ಬಾಧಿಸದಂತೆ ತಡೆದಿಡಬಲ್ಲೆನು. ಇಷ್ಟು ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಮಾಡಬಹುದು. ಮತ್ತು ಈ ವಾನರರು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬೇರೊಂದು ವಿಧವಾ

* ಇಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗೆ ಕಾರಿನ್ಯವೂ, ವಾಯುವಿಗೆ ಸಹಾಯವೂ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಪ್ರದಾನವೂ, ನೀರಿಗೆ ಅಗಾಧತ್ವವೂ, ಅಗ್ನಿಗೆ ಉರ್ಧ್ವಜ್ವಲನವೂ ಸಹಜಸ್ವಭಾವವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು

ದ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಅವರು ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟರೂ, ಅದನ್ನು ಚದರಿಸದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ನೀನು ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಬಹುದು.” ಎಂದನು ಆಗ ರಾಮನು ಸಮುದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ, ಸಮುದ್ರರಾಜನೆ! ಒಳ್ಳೆಯದು ! ಹಾಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನಮಾಡಿರುವೆನು ಈ ಬಾಣವು ಅವೋಘವಾದುದು ಇದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಡಲಿ? ಹೇಳು” ಎಂದನು ಆಗ ಸಮುದ್ರನು ರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆ ರಾಮನು ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನಮಾಡಿದ್ದ ಬಾಣವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಲ್ಲಾಸಹೊಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ರಾಜಪುತ್ರನೆ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳರಮಣೀಯವಾದ ದ್ರುಮಕುಲ್ಯವೆಂಬ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವುಂಟು. ಅದು ಅತ್ಯಂತಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದು. ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಅದರೇ ಅ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಘೋರರೂಪಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೆಲವು ಶೂದ್ರರು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ಅವರು ನನಗೆ ಕೇವಲಶತ್ರುಗಳು. ಬಹಳ ಪಾಶಾತ್ಮರು ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನನ್ನ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವರು ಪಾಪಕರ್ಮಿಗಳಾದ ಅದುಷ್ಟರ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಅದುದರಿಂದ ಅವೋಘವಾದ ಈ ನಿನ್ನ ಬಾಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಅವರಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸು.” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು, ಸಮುದ್ರರಾಜನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಅವನು ಕೈತೋರಿಸಿದಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಸಿಡಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದೊಡನೆ, ಅ ಸ್ಥಳವೆಲ್ಲವೂ ಅದರಿಂದ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಮರುಕಾಂತಾರವೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಆ ಬಾಣದಲಗು ಭೂಮಿಗೆ ನಾಟಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ, ಆ ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪಾತಾಳದಿಂದ ನೀರು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿತು ಅದರಿಂದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯೊಂ

ದು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ರಂಧ್ರವೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಾವಿಯಂತಾಯಿತು ಆ ರಂಧ್ರಕ್ಕೆ ವ್ರಣಕೂಪವೆಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ವ್ರಣಕೂಪದಿಂದ ನೀರು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಸಮುದ್ರಜಲದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶೋಷ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾಮಬಾಣವು ಬಿದ್ದುದರಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾಯಿತು ದ್ರುಮಕುಲ್ಯವೆಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಶೂದ್ರಾದ್ರಾವಿಪಾಸಜಾತಿಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ನೀರೆಲ್ಲವೂ, ರಾಮನು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣದಿಂದ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೋಷಿಸಿ ಹೋಗಲು, ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸ್ಥಳವು ಮರುಕಾಂತಾರವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

* ಹೀಗೆ ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನು ಸಮುದ್ರದನಡುವೆ ಇದ್ದ ಮರುಕಾಂತಾರವನ್ನು ದಹಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಆ ಮರುಕಾಂತಾರಕ್ಕೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ, ಆ ಮರುಕಾಂತಾರವು ಪಶುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಗರಿಕೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿಯೂ, ರೋಗನಿವಾರಕವಾಗಿಯೂ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂಗಳಿಂದಲೂ, ಮಧುಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದುದಾಗಿಯೂ, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳು, ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೂಲಿಕೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ತಭೋಗ್ಯದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತವಾಯಿತು. ರಾಮನ ವರಪ್ರದಾನದಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಈಗಲೂ ಶುಭಕರವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅಮೇಲೆ ಸಮುದ್ರನು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು. “ಎಲೆ ಸೌಮ್ಯನೆ! ಇದೋ! ಈ ನಳನೆಂಬವನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮಗನು. ಇವನ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ “ನಿನಗೆ ನನ್ನಂತಹ ಕುಮಾರನೇ ಹುಟ್ಟಲಿ” ಎಂದು ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದರಮೇಲೆ, ಈತನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಗೆ ಸ

* ಇಲ್ಲಿ “ಶೋಷಯಿತ್ವಾ ತತಃ ಕುಕ್ಷಿಂ .. ವರಂ ತಸ್ಯೈ ದದೌ ವಿದ್ವಾನ ರವೇಮರವಿಕ್ರಮಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರಾಮನಿಗೆ ವರದಾನಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ “ಅಮರವಿಕ್ರಮನೆಂಬ ವಿಶೇಷವು. ಇಲ್ಲಿ “ಶೋಷಯಿತ್ವಾ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ “ವೋಕ್ಷಯಿತ್ವಾ” ಎಂಬ ಪಾರಾಂತವೂ ಉಂಟು. ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ “ಶೂದ್ರಸ್ವರೂಪದ ಬಿಡಿಸಿ” ಎಂದರ್ಥವು

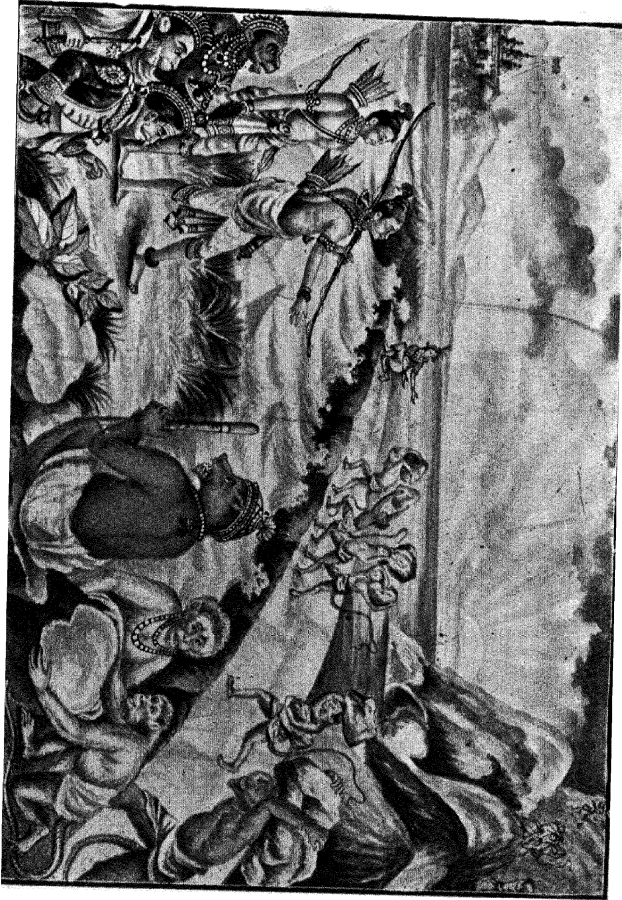
ಮಾನನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರುವನು ತಿಲ್ವವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸಾಟಿಯಾಗಿರುವನು. ಈ ನಳನೆಂಬ ವಾನರನು ನಿತ್ಯಂತೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಿ? ಆ ಸೇತುವನ್ನು ಮುಳುಗಿಸದಂತೆ ನಾನು ಧರಿಸುವೆನು ! ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಂತೆಯೇ ಈತನು ನನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನು ” ಎಂದನು ಸಮುದ್ರನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಹಾಗೆಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಆಗ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಲನು, ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ರಾಮನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು “ ಎಲೈ ರಾಜನೆ ! ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವೆನು ಈ ಸಮುದ್ರನು ಹೇಳಿದುದು ನಿಜವು. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ನನಗುಂಟು. ಆಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಈಗ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರನ್ನೂ ನೋಡಿ “ ಎಲೈ ವಾನರರೆ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ದಂಡೋಪಾಯವೇ ಮೇಲಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಲ್ಲದವರಲ್ಲಿ ತಾಳ್ಮೆಯಾಗಲಿ, ಸಾಮವಾಗಲಿ ದಾನವಾಗಲಿ, ಯಾವುದೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದು ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ಸುಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಬೇರೆ ನಿದರ್ಶನವೇಕೆ ! ಭಯಂಕರನಾದ ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರನು ಸಗರನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಸಮುದ್ರನಿಗೆ ಉಪಕಾರಸ್ಮರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು ರಾಮನು ದಂಡಿಸುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದಲೇ ಅವನು ನಮಗೆ ಸ್ವಾಧೀನನಾದನು. ಈತನಿಗೆ ಸೇತುಬಂಧನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿದಂತಿದೆ ಅದರಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ! ಮೊದಲು ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಮಂದರಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಎರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದೂ ನಿಜವು. ನಾನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಗೆ ಮಗನು. ತಿಲ್ವವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಆತನಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾಗಿರುವೆನು ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಆ ವಿಷಯವೊಂದೂ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಈ ಸಮುದ್ರರಾಜನೇ ನನಗೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದಂತಾಯಿತು ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ನಾನಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ

ವಲ್ಲ ಈ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆಮೊದಲು ನಾನಾಗಿಯೇ
 ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೂ, ಅದು ಅತ್ಯಸ್ತುತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂ
 ದ, ನಾನು ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ
 ನಂಬಿಕೆಯೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟು
 ವುದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು ಈಗಲೇ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ
 ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಈ ಸೇತುಬಂಧನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಿ”
 ಎಂದನು ಅಗ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅತ್ಯು
 ತ್ಸಾಹದಿಂದ ಗುಂವುಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರಿ, ಶತಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ
 ಕಾಡುಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಪರ್ವತಾಕಾರವುಳ್ಳ ಅನೇಕವಾನರಶ್ರೇ
 ಷ್ಠರು ಕಾಡುಕಾಡಾಗಿ ಹೊರಟು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು
 ತಂದು ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ವಾನರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ
 ದ, ಸಾಲೆ, ಅಶ್ವಕರ್ಣಿ, ಅಲ, ಬಿದಿರು, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಕೆ, ತಾಳೆ, ಅರ್ಜುನ, ತಿಲ
 ಕ, ನೇಮಿ, ಬಿಲ್ವ, ಏಳಲೆಬಾಳೆ, ಪುಷ್ಪಭರಿತಗಳಾದ ಕರ್ಣಿಕಾರಗಳು, ಮಾ
 ವು, ಅಸುಗೆ, ಮಂತಾದ ನಾನಾಬಗೆಯ ಮರಗಿಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತುತಂದು
 ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ವಾನರರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕಾರ್ಯಾತುರದಿಂ
 ದ ಕೆಲವು ಮರಗಳನ್ನು ಮೂಲಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ಕಿಳುವರು ಕೆಲವನ್ನು ಬೇರಿ
 ಲ್ಲದೆ ಮುರಿದುಹಾಕುವರು ಹೀಗೆ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದುವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು
 ಇಂದ್ರಧ್ವಜಗಳಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದುತಂದು ಸಮುದ್ರದ
 ಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಾಳೆಯ ಮರಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವ
 ರು ದಾಳಿಂಬಿಯ ಹೊದರುಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ತೆಂಗಿನ ತೊಲೆಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲ
 ವರು ವಿಭೀತಕವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಪಗಡೆಯ ಮರಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು
 ಖದಿರವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಬೇವಿನ ದಿಂಡುಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುತಂದು ಸೇ
 ರಿಸಿದರು ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ
 ಇದ್ದ ಕೆಲವು ವಾನರವೀರು, ಅನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲು
 ಬಂಡೆಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ ಮೀಟಿ ತೆಗೆದು, ಬಂಡಿ ಮೊದಲಾದ ಯಂ
 ತ್ರಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆ ವಾನರರು ಪರ್ವತಗ
 ಳನ್ನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಂದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ೬ ವೇಗಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರದ ನೀ

ರು ಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಈ ವಾನರರ ಕಾರ್ಯಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರವೆಲ್ಲವೂ ಸುತ್ತಲೂ ಕ್ಷೋಭಹೊಂದಿತು. ಕೆಲವರು ಕಟ್ಟಿದ ಸೇತುವನ್ನೆಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೂರುಯೋಜನದುದ್ದದ ನೂಲನ್ನು ಹಿಡಿದುನಿಂತಿದ್ದರು ನಳನು ಮುಂದಾಳಾಗಿ ನಿಂತು ಸಮುದ್ರದ ನಡುವೆ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತ ಬಂದನು ಭಯಂಕರಕಾರ್ಯವುಳ್ಳ ಇತರವಾನರರೂಕೂಡ ಆನಳನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಕಟ್ಟಿದ ಭಾಗವನ್ನು ಸರಿಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರು ಆ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಅಳತೆಯ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಸಂತವರು ಕೆಲವರು 'ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಂಡವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ವಾನರರನ್ನು ತ್ವರೆಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ' ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದು ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ' ಹಳ್ಳತಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುವವರು ಕೆಲವರು ಮೃಗಳ್ಯರಾರೆಂದು ಹುಡುಕಿ ನೋಡುವವರು ಕೆಲವರು ' ಹೀಗೆ ನೂರಾರುಮಂದಿ ವಾನರರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರಿ, ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮಹಾಮೇಘಗಳಂತಿರುವ ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನೂ, ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡೆಗಳನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಿತಗಳಾದ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ಸೇರಿಸಿ ಸೇತುವನ್ನು ಸರಿಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಕೆಲವರು ಸೇತುವಿನಮೇಲೆ ಕಾಲಿಗೆ ಮೃದುವಾಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೂಗಿಡಗಳನ್ನು ತಂದೊಟ್ಟುತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಬೆಟ್ಟದಂತಿರುವ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮಹಾಗಜಗಳಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ವಾನರರು, ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನೂ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತಂದು ಬಿಸುಡುವಾಗ, ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಯೋಜನಗಳ ಸೇತುವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಕಾರ್ಣೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಅನೆಯಂತೆ ಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ತ್ವರೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡತಕ್ಕವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ವಾನರರೇ ಎರಡನೆಯದಿನದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಯೋಜನಗಳ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳ ಆ ವಾನರರು ಮೂರನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಯೋಜನಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ನಾಲ್ಕನೆಯದಿನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಇಪ್ಪ

ತ್ತಿರಡುಯೋಜನಗಳ ದೂರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಐದನೆಯದಿನದಲ್ಲಿ ಆ ವಾನರರೇ ಮತ್ತಷ್ಟುತ್ವರೆಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಸುವೇಲಪರಸ್ವತದವರೆಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರುಯೋಜನಗಳನ್ನೂ ಅದಿನವೇ ಕಟ್ಟಿ ಪೂರೈಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿಯೂ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ, ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ನಳನು, ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಮಹಾದ್ಭುತವಾದ ಶಿಲ್ಪಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿದನು ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಳನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ಸೇತುವು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ * ಛಾಯಾಪಥದಂತೆ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಆಗ ದೇವಗಂಧರ್ವಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾಧರಾದಿಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆರದರು ದೇವತೆಗಳೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಅಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಯೋಜನಗಳ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೂ, ನೂರುಯೋಜನದುದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಇತರರಿಗೆ ದುಷ್ಕರವಾಗಿ 'ನಲನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ಸೇತುವನ್ನೇ ಅಶ್ಚರ್ಯಭರಿತರಾಗಿ ನಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೂಕೂಡ ತಾವು ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿದಸಂತೋಷದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಅಗಾಗ ಹಾರಿಹಾರಿ ಕೂಣಿಯುವರು ! ನೆಗೆಯುವರು ! ಗರ್ಜಿಸುವರು ! ಅದನ್ನೇ ನೋಡಿನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗುವರು ! ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಚಿಂತಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಯತ್ನಿಸಲಶ

* ಇಲ್ಲಿ “ಶುಶುಭೇ ಸುಭಗಶ್ಚ್ರೀಮಾನ್ ಸ್ವಾತೀಪಥ ಇವಾಂಬರೇ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಸ್ವಾತೀಪಥವೆಂದರೆ ಛಾಯಾಪಥವು, ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಮಧ್ಯವಿಧಿಯಾದ ಸ್ವಾತೀವಿಧಿಯು. “ಸೂರ್ಯಾದಿನಾಂ ತ್ರಯೋ ಮಾರ್ಗಾದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಮಧ್ಯಮಾಃ” ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಮಧ್ಯಮಗಳೆಂದು ಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಸಂಚಾರಮಾರ್ಗಗಳಿರುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ, ಆರ್ಷಭಿ, ಮಧ್ಯ, ಆಜಗವಿಯೆಂಬ ಮೂರುವಿಧಿಗಳಿರುವುವು. ಸ್ವಾತೀನಕ್ಷತ್ರಮಾರ್ಗವು ಮಧ್ಯವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು. ಈ ವಿವರವು ವಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ “ತಥಾ ದ್ವೇಜಾಪಿಫಲ್ಗುನ್ಯೌ ಮಖಾಚ್ಛೇವಾರ್ಷಭೀ ಮತಾ | ಹಸ್ತಶ್ಚಿತ್ರಾ ತಥಾ ಸ್ವಾತೀ ಮಧ್ಯವಿಧ್ಯಭಿ ಕೀರ್ತಿತಾ | ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ವಿಶಾಖಾನೊರಾಢಾ ವೀಧಿರಾಜಗವೀ ಮತಾ | ವತಾಸ್ತು ವೀಧಯಸ್ತಿಸ್ತೋ ಮಧ್ಯವೋ ಮಾರ್ಗ ಉಚ್ಯತೇ” ಎಂದು ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

೨೨೪೦. ನಲನು ವಾನರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಮುದ್ರಮೇಲೆ
ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದುದು.

ಕೃಪಾಂಗಿಯೂ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಅಶ್ವರೈಕರ
ವಾಂಗಿಯೂ, ಇದ್ದ ಆ ಸೇತುಬಂಧನವನ್ನು ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ ಕುತೂಹಲ
ದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ಕೋಟಿಹಸ್ರವಾನರರು
ಸೇರಿ ಸಮುದ್ರದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಆ ಮ
ಹಾಸೇತುವು ಅತ್ಯಂತವಿಶಾಲವಾಗಿಯೂ, ಬಲವಾದ ಕಟ್ಟುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ
ಅಂದವಾಗಿಯೂ, ಸಮತಲವಾಗಿಯೂ, ಅಪಾಯರಹಿತವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಿ
ಸಲ್ಪಟ್ಟುದಲ್ಲದೆ, ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೀಮಂತರೇಖೆಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು.
ಅಮೇಲೆ ವಿಭೀಷಣನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಆ ಸಮುದ್ರದ
ದಕ್ಷಿಣತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಡೆ
ಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾವಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಸತ್ಯ
ಪರಾಕ್ರಮನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು, “ರಾಮಾ ! ನೀನು ಈ ಹನುಮಂ
ತನ ಭುಜವನ್ನೇರು ! ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಂಗದನನ್ನೇರಲಿ ! ಈ ಸಾಗರವು ಬಹಳ
ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವುದು ಅಷ್ಟು ದೂರದವರೆಗೆ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನಡೆದು ಹೋ
ಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಈ ವಾನರರಿಬ್ಬರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷಗತಿಯಿಂದ
ಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಬಿಡಬಲ್ಲರು,” ಎಂದನು ಅಮೇಲೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀ
ರಾಮನು ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ * ಸುಗ್ರೀವರೊಡಗೂಡಿ ಆ ಸೇನೆಗೆ
ಮುಂದಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಕೆಲವು ವಾನರವೀರರು ಸೇನೆಯನಡುವೆ ಹೊರ
ಟರು. ಕೆಲವರು ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದರು. ಕೆಲವರು ನಡೆಯು
ವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಗಿಳಿದು ಜಲಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ
ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಕೆಲವರು ಅದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ
ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದು, ಅಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು ಕೆಲವರು ಗರುತ್ಮಂತ
ರಂತೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದಲೇ ಹಾರಿಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ವಾ
ನರಸೈನ್ಯವು, ಸೇತುಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆ ಸೈ
ನ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೋಲಾಹಲಧ್ವನಿಯು ಸಮುದ್ರಘೋಷವನ್ನೂ ಮರೆ

* ಇವರಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಂತೆಯೇ ಆಕಾಶಗತಿಯಿಂದ ಹೋದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು

ಸುವಂತೆ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಆ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಪಿಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ನಳಿನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸೇತುವಿನಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ, ದಕ್ಷಿಣತೀರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಫಲಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ ಜಲದಿಂದಲೂ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆಬಂದಿಳಿಯಿತು ದೇವತೆಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ, ಚಾರಣರೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ, ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ರಾಮನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬೇಗನೆ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಮಂಗಳತೀರ್ಥಗಳಿಂದ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ತಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಸಮುದ್ರಮೇಖಲೆಯಾದ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಸುಖದಿಂದ ಪಾಲಿಸು!” ಎಂದು ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಶುಭವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—●—●—●— { ಶ್ರೀರಾಮನು ಯುದ್ಧ ಸೂಚಕಗಳಾದ ಮಹೋತ್ಸಾಹ ತಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದುದು } —●—●—●—

* ನಿಮಿತ್ತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಆ ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಶಕುನಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ತಾನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಕೋರುತ್ತಿದ್ದ ಯುದ್ಧವು ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವನೊಡನೆ ಹೇಳುವನು “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ? ಈಗ

* ಇಲ್ಲಿ “ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ನಿಮಿತ್ತಜ್ಞಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು “ನಿಮಿತ್ತಾನ್ವೇಷಕಂಶಂಕಿ ಶುಭಾಶುಭಫಲೋದಯಂ | ತಸ್ಮಾದೇತಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞೋ ರಾಜಾ ಸಮುಪಲಕ್ಷಯೇತ್” ಎಂದು ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಶುಭಾಶುಭಫಲಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರಿಂದ, ರಾಜನು ಅವುಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ರಾಜನೀತಿಯು ಆ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನೂ ನಿಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ನೋಡಿದನೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ನಾವು ತೀತಲಜಲದಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮಫಲಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಳಿಸಿ, ಈಗಲೇ ಆಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿಯೂ ವಿಭಾಗಿಸಿ, ಗರುಡವ್ಯೂಹವನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಡುವುದು ಮೇಲು' ಆದೋ ನೋಡು' ಹೃದ್ರಜನಗಳಿಗೆ ನಾಶಸೂಚಕಗಳಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಯುದ್ಧವು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವುದು ಇದರಿಂದ ಕಪಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕರಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಮುಖರಾದ ವೀರರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಾಶವುಂಟಾಗುವಂತೆಯೂ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು ವಾಯುವು ಕಲುಷವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು * ಬೂಮಿಯು ನಡುಗುವುದು ಪರ್ಮತಾಗ್ರಗಳು ಅದಿರುತ್ತಿರುವುದು ಮರಗಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಮುರಿದು ಬೀಳುವುದು ಆದೋ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳು, ತೋಳಗಳಂತೆ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಕಾಣಿಸಿ, ಕ್ರೂರಸ್ವರದಿಂದ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವುದು † ಮತ್ತು ಆ ಮೇಘಗಳು ರಕ್ತಬಿಂದುಗಳೊಡನೆ ಮಿಶ್ರವಾದ ಜಲವನ್ನು ವರ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುದು ರಕ್ತಚಂದನದಂತಿರುವ ಮೇಘದೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವು ಅತ್ಯಂತಭಯಂಕರವಾಗಿರುವುದು ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯಬಿಂದುದಿಂದ ಅಗ್ನಿಪಿಂಡಗಳು ಉದಿರುವುದು ನೋಡು! ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕ್ರೂರಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ನೋಡುವಾಗಲೇ ಮಹಾಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ‡ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಕಾಂತಿ

* ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಭೂಕಂಪವು ರಾಜರಿಗೆ ಮಹಾನಿಷ್ಠ್ಯಸೂಚಕವೆಂದು ನಿಮಿತ್ತಶಾಸ್ತ್ರವು ಈ ಏಷಯದಲ್ಲಿ “ಯಾಮತ್ರಯಾಚ್ಚ ಭೂಕಂಪೋ ದ್ವಿಜಾತೀನಾಮರಿಷ್ಠದಃ | ಅರಿಷ್ಠದಃ ಕ್ಷಿತಿಶಾಂ ಸಂಧ್ಯಯೋರುಭಯೋರಪಿ” ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠನು ಚನವು

† ದಿವ್ಯಲ್ಕಾಪತನಂಜೈವ ದಿವಾ ನಕ್ಷತ್ರದರ್ಶನಂ | ದಿವಾಶನಿಸ್ತಥಾಕಾಪ್ರತ್ಯಣ ರಕ್ತ ಪ್ರವರ್ಷಣಂ” ಎಂದು ರಕ್ತವರ್ಷವು ಸುರಿಯುವುದು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು ನಿಮಿತ್ತವೆಂದು ಮಹಿರವಚನವು.

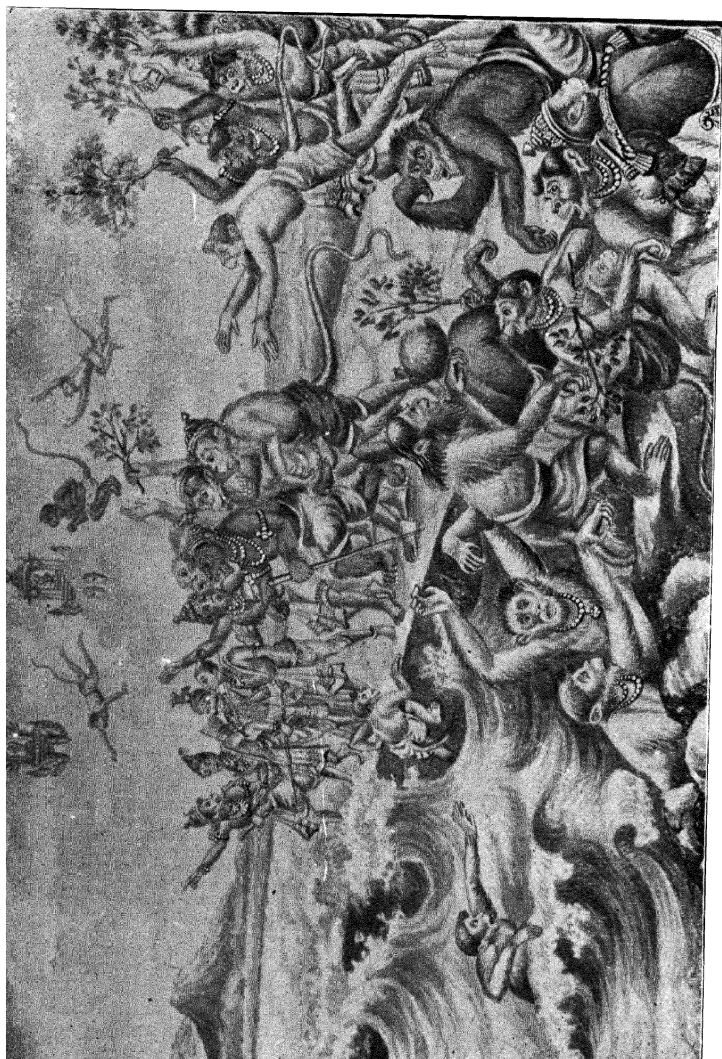
‡ ಚಂದ್ರಕಿರಣವು ಸಂಕಾಪಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಹೋತ್ಪಾತಸೂಚಕವೆಂದು ನಿಮಿತ್ತಶಾಸ್ತ್ರವು.

ಗುಂದ ತನ್ನ ಕಿರಣದಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವನು ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಸುತ್ತಲೂ * ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಮತ್ತು ಎಳಗೆಂಪುಬಣ್ಣಗಳ ಮಿಶ್ರ ರೇಖೆಯುಳ್ಳ ಪರಿವೇಷವು ಕುರುಚಾಗಿ, ಭಯಂಕರವಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡದ ಅದ್ಭುತಾಕಾರದಿಂದ ಕಾಣುವುದು ನೋಡು ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೋಕಕ್ಷಯಸೂಚಕವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಪರಿವೇಷದಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತಿರುವುದು- ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಅದೋ! ಅತ್ತಲಾಗಿ† ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ನಡುವೆ, ರಂಧ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಕಪ್ಪಾದ ಕಳಂಕವು ಕಾಣುವುದು ನೋಡು ಆಕಾಶದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ, ಕಾಂತಿಗುಂದಿ, ಮಲಿನವಾಗಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಿರುವುವು ಕಾಗೆ, ಹದ್ದು, ಮೊದಲಾದ ಬಹಳ ಬಲವುಳ್ಳ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ, ಕೇವಲದುರ್ಬಲಗಳಾದ ಸ್ತನ್ಯ ಸ್ತನ್ಯ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಹತಗಳಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿಳುವು ಸನ್ನುನೋಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನರಿಗಳು ಭಯಂಕರವಾದ ಅನುಂಗಳಧ್ವನಿಯಿಂದ ಊಳಿಡುತ್ತಿರುವುವು ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಈ ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನುಗೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ದೊಡ್ಡಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶೂರರಾದ ವಾನರರೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಿಂದಲೂ, ಖಡ್ಗಾಧ್ಯಾಯಧಗಳಿಂದಲೂ, ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲ

* ಇಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಮೂರುಮಂಡಲವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದ ವೇಳೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಿವೇಷವು ರಾಜನಿಗೆ ನಾಶಸೂಚಕವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ "ದ್ವಿಮಂಡಲಶ್ಚ ಮೂಷಫೋ ನೈವಘೋ ಯಸ್ತುಮಂಡಲಃ" ಎಂದು ಕಾಶ್ಯಪನಚನವು ಇದಲ್ಲದೆ || ದಿನಕರಪರಿವೇಷಃ ಪೂರ್ವಯಾಮೇತು ಪೀಡಾ | ದಿನಕರಪರಿವೇಷೋ ವೃಷ್ಟಿಯುಧಂ ದ್ವಿತೀಯೇ | ದಿನಕರಪರಿವೇಷಂ ಕ್ಷೇಮಮಾಹು ಸ್ತೃತೀಯೇ | ದಿನಕರಪರಿವೇಷ ಸ್ಪರ್ಶನಾಶಶ್ಚ ತು ರ್ಥೇ || " ಎಂದು ಈ ಪರಿವೇಷವೇ ಚತುರ್ಥಯಾಮದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದಾಗ ಸರ್ವನಾಶಸೂಚಕವೆಂದು ವಚನವು

† "ಚಂದ್ರಾರ್ಕಮಂಡಲಚ್ಛಿದ್ರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಜನಪದಕ್ಷಯ" ಎಂಬಂತೆ ಸೂರ ಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ರಂಧ್ರವು ಕಾಣುವುದು ರಾಜನಾಶಸೂಚಕವೆಂದು ಶಕುನಶಾಸ್ತ್ರವು.

೨೨೪೫. ರಾಮಾದಿಗಳು ವಾನರಸಮೂಹದೊಡನೆ ಸೇತುಮಾರ್ಗವಾಗಿ
ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದುದು

ವೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ, ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳ ಕೆಸರಿನಿಂದಲೇ ತುಂಬಿಹೋಗಬಹುದೆಂದೂ ತೋರುವುದು. ಎಲೆ ವತ್ಸನೆ ! ಇನ್ನು ನಾವು ತಡಮಾಡಬಾರದು. ನಮ್ಮ ವಾನರರೊಡಗೂಡಿ ಈಗಲೇ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವೆವು.” ಎಂದನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಉತ್ತಮ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾಮನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆಗಲೇ ಲಂಕಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯದ ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತವಾನರವೀರರೂ, ವಿಭೀಷಾಸುಗ್ರೀವರನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾಡವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಬಂದರು. ತ್ರೀರಾಮನಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ, ವೀರರಾದ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ, ಬಾಲಗಳನ್ನಾಡಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ, ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹಸೂಚಕಗಳಾದ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ರಾಮನು, * ಅವರ ಮಹೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು

ರಾಮನು ಸೇನೆಯನ್ನು ಗರುಡವ್ಯೂಹವಾಗಿ
 ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು ಅತ್ತಲಾಗಿ ಶುಕನು ರಾವಣನಬ
 ಳಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ರಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವದಸಾ
 ಧ್ಯವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮ
 ನಿಗೊಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದುದು.

ಹೀಗೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಂದಿಳಿಸಿದಾಗ, ಆ ವಾನರವೀರರ ಸೇನೆಯು, ಚಂದ್ರನನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಿಂತ ಶುಭನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಶರಕ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣಿಮಾರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೇನೆಯು ಬಂದಿ

* ರಾಮನಿಗೆ ವಾನರರು ಈ ದುರ್ದೈವವನ್ನು ನೋಡಿ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಆ ಶಂಕೆಯು ನಿವರಿಸಿ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಳಿದಾಗ, ಅದರ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟಂತೆ ಭೂಮಿಯು ನಡುಗಿತು ಈ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿಳಿದಾಗಲೇ ಲಂಕೆಯೊಳಗಣ ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರ ಅಕ್ರೋಶವೂ, ಭೇರೀಮೃದಂಗಾದಿ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳ ಗದ್ದಲವೂ ಈ ವಾನರರ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ವಾನರರಿಗೂ ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವು ಹುಟ್ಟಿತು ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ವೀರವಾದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟೂ, ಇವರಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸಂತೋಷವೂ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳು ಗುಡುಗಿದಂತೆ ವಾನರರು ದರ್ಪದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗರ್ಜನೆಗಳನ್ನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಕೇಳಿದರು ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನು ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಧ್ವಜಗಳಿಂದಲೂ, ಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿತವಾದ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿದನು ಆಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಸ್ಮರಣವುಂಟಾಯಿತು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನವೂ ಹುಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ದುಃಖಿತನಾದ ರಾಮನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು, “ಹಾ ! ನಮ್ಮ ಸಾಕೇತನಗರದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದ ಆ ಹರಿಣಾಕ್ಷಿಯು, ಈಗ ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಾರಕನಿಂದ ಭಂಗಹೊಂದಿದ ರೋಹಿಣಿಯಂತೆ ದುಷ್ಟನಾದ ರಾವಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿರುವಳಲ್ಲಾ !” ಎಂದು ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು ರಾಮನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಸನವಿದ್ದರೂ, ಶತ್ರುಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡುವಾಗ ದುಃಖದಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗವನ್ನು ತೋರಿಸಬಾರದೆಂದು, ಆ ವ್ಯಸನವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕಾಲೋಚಿತವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ “ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಆಕಾಶವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಲಂಕಾನಗರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಆ ತ್ರಿಕೂಟಪರ್ವತದ ತಿಖರದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುವುದು ನೋಡು! ಬಿಳುಪಾದ ಅನೇಕಸಾಧಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ

ದ ಆ ಲಂಕಾನಗರಿಯು, ಬಿಳೀಮೇಘಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಆಕಾಶದಂತೆಯೇ ಕಾಣುವುದು ನೋಡು! ಅಲ್ಲಿನ ಪುಷ್ಪಿತಗಳಾದ ತೋಟಗಳು, ಬಗೆಬಗೆಯ ವನಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಹೂಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಫಲರಸವನ್ನು ಕುಡಿದು ಕೊಬ್ಬಿದ ವನಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮಕರಂದಪಾನದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಕೂಗಿಡುವ ದುಂಬಿಗಳಿಂದಲೂ, ಚಿಗುರುಗಳ ಗೊಂಚಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ನಲಿಯುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರಗಳಾದ ಅಲ್ಲಿನ ತೋಟಗಳನ್ನು ಸುಖಸ್ವರ್ಶವಾದ ಮಂದಮಾರುತುವು ಆಗಾಗ ಆಲಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೊಗಸನ್ನು ನೋಡು” ಎಂದು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಲಂಕೆಯ ಸೊಗಸನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವ್ಯೂಹರೂಪವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ವಾನರರೇ! ಈಗಲೇ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯೂಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ, ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ಅಂಗದನು ನೀಲನೊಡನೆ ಸೇರಿ ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡಗೂಡಿ ವ್ಯೂಹಕ್ಕೆ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿರಲಿ! ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಋಷಭನು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ವಾನರರೊಡನೆ ಆ ವ್ಯೂಹಕ್ಕೆ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿರಲಿ! ಮದದಾನೆಯಂತೆ ದುರ್ಜಯನಾಗಿಯೂ, ವೇಗಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಗಂಧಮಾದನನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಆ ವ್ಯೂಹದ ಎಡಭಾಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ನಾನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಅದರತಲೆಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾವಲಿರುವೆನು. ಜಾಂಬವಂತನೂ ಸುಷೇಷನನೂ, ವೇಗದರ್ಶಿಯೂ, ಈ ಮೂವರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿಯೂ ವಾನರಭಲ್ಲೂಕಸಮೂಹಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅವರು ಅದರ ಉದರಸ್ಥಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ! ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಜಘನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವರುಣನು ಭೂಮಿಯ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಅದರ ಪುಚ್ಛಭಾಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿ!” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಆ ವಾನರಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಗರುಡವ್ಯೂಹವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪ

ಟ್ಟಿತು. ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ವಾನರಪ್ರಭುಗಳು ಆಯಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ವ್ಯೂಹವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ದೊಡ್ಡವಾನರಸೈನ್ಯವು, ಮೇಘುಗಳ ಸಂಚಾರಯೋಗ್ಯವಾದ ಆ ಕಾಶದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರು ಪರಸ್ಪರತೀರ್ತಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡಮರಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರಾಗಿ ನಿಂತು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವು “ಈ ಪರಸ್ಪರತೀರ್ತಗಳಿಂದ ಬೀಸಿಬಡಿದಾಗಲಿ, ನಮ್ಮ ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗಲಿ, ಆ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಥೂಳಿಬಿಸಿಯೇ ಬರಬೇಕು” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಮೇಲೆ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ವಾನರರಾಜನೆ! ನಮ್ಮ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ದಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನಾದರೂ ಈ ಶುಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು” ಎಂದನು. ಈ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಸುಗ್ರೀವನು ರಾವಣದೂತನಾದ ಶುಕನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ವಾನರರ ಕೈಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಪೆಟ್ಟುತಿಂದು ಕೊನೆಗೆ ರಾಮನ ಮಾತಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದ ಆ ಶುಕನು, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ, ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಈ ಶುಕನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ರಾವಣನು ನಗುತ್ತ, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಶುಕಾ! ಇದೇನು? ಬಹಳನೊಂದು ಬಂದವನಂತೆ ಕಾಣುವೆಯಲ್ಲಾ! ನಿನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳೂ ಮುರಿದಹಾಗಿದೆಯೇ? ಕಪಿಗಳು ನಿನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ್ದರೇನು? ಕಪಿಗಳು ಜಪಲಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ, ಅವರು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವರಲ್ಲ! ನೀನು ಅವರ ಕೈಗೇನೂ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಳಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ, “ಆದು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ! ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೇನು? ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಆತುರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕೇಳಲು, ಶುಕನು ಭಯದಿಂದ ತಡವರಿಸುತ್ತ, ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂ

ದಹೊರಟೆನಷ್ಟೆ? ಅಕ್ಷಣವೇ ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೃದುವಾಗಿಯೂ, ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದನ್ನೊ ತಪ್ಪದೆ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆನು. ಆ ವಾನರರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ಕೋಪಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ಹಿಡಿದುದುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು ನನ್ನ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನೆ! ನನಗೆ ಅವರೊಡನೆ ಬಾಯೆತ್ತಿ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು ಇನ್ನು ಅವರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವುದೆಲ್ಲೆ! ಉಸಿರೆತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು ಆ ವಾನರರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬಹಳ ಕೋಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು! ಮಹಾಕ್ರೂರರು! ಮಹಾಪ್ರಭೂ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ವಿರಾಧನನ್ನೂ, ಕಬಂಧನನ್ನೂ, ಖರನನ್ನೂ ಕೊಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವೀರನಾದ ಆ ರಾಮನು, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸೀತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಲವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಹೊರಟುಬಂದಿರುವನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾಧನುರ್ಧಾರಿಯಾದ ಆತನು, ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅದನ್ನು ದಾಟಿಯೂ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು. ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಎಣಿಸಿರುವನು ಅದೋ! ಆಗಲೇ! ನಮ್ಮ ಲಂಕಾದ್ವಾರಕ್ಕೂ ಬಂದು ಸೇರಿಬಿಟ್ಟನು ಪರ್ವತಗಳಂತೆಯೂ, ಮೇಘಗಳಂತೆಯೂ, ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಋಕ್ಷವಾನರರಸೈನ್ಯವು, ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಸೇರಿ, ಈ ಭೂತಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನಿ! ಅಲ್ಪವಾದ ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲಿ? ಆತಿಮಹತ್ತಾದ ಆ ವಾನರಸೇನೆಯೆಲ್ಲಿ? ದೈತ್ಯರಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಅದೋ! ಆ ಸೇನೆಯು ಆಗಲೇ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ನೀನು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡು. ನೀನು ಈಗಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನಾ ದರೂ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು! ಇಲ್ಲವೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾ ದರೂ ಮಾಡು

ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಬೇಕು ಈಗಮಾತ್ರ ಕಾಲವಿಳಂಬವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು" ಎಂದನು ಶುಕನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾಮನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಂಡದಂತೆ ಕೆಂಪಾದುವು. ಆ ಶುಕನನ್ನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವಂತೆ ನೋಡುತ್ತ, "ಶುಕಾ! ನೀನೇನು ಹೇಳಿದೆ? ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸುವುದೆ? ಬೇವ ಗಂಧರ್ವದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ, ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸುವವನಲ್ಲ! ಬೇವಜಾತಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಚತುರ್ದಶಭುವನಗಳೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದರೂ ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನಲ್ಲ! ವಸಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಿಸಿದ ಗಿಡಗಳ ಮೇಲೆ ಮದಿಸಿದ ದುಂಬಿಗಳು ಬಂದು ಬಿಳುವಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳು ಯಾವಾಗ ರಾಮನಮೇಲೆ ಬಿಳುವುವೆಂದೇ ನಾನು ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಯುದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ಮಲಗಿರುವ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನಗಳಾದ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳು, ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಹೊರಟು, ಕೊಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕಾಡಾನೆಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವಂತೆ ಯಾವಾಗ ಆ ರಾಮನನ್ನು ಓಡಿಸುವೆವೆಂದೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವುವು ಎಲೆ ಜಾರನೆ? ಆ ರಾಮನು ವಿರಾಧಾದಿರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದವನೆಂದು ಅವನ ಬಲವನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಆದರೇನು? ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸಿಬರುವಾಗಲೇ ಇತರಗ್ರಹಗಳ ಕಾಂತಿಯನ್ನಡಗಿಸುವಂತೆ, ನಾನು ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತಾಗಲೇ, ಅವನ ಶಕ್ತಿಯು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಅಡಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿ! ನನಗೆ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ವೇಗವೂ, ವಾಯುವಿನಂತೆ ಗತಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದು ಇನ್ನೂ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನು. ವಿಷಕರ್ಮಗಳಂತೆ ನನ್ನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳ ರೀತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಮನು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಂಡವನಲ್ಲ ಅದರಿಂದಲೇ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಆ ರಾಮನು ಇದುವರೆಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಶುಕಾ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿನಿಂ

ದೇನು? ಇದೋ! ಈ ನನ್ನ ಬಿಲ್ಲೇ ವೀಣೆಯು! ಬಾಣಗಳೆಂಬ ತಾಡನದಂಡಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ನುಡಿಸುವೆನು ನೋಡು! ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಧನುಷ್ಯಂಕಾರ ಧ್ವನಿಯೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ನೊಂದು ಕೂಗಿಡುವವರ ರೋದನಧ್ವನಿಯೂ, ಬಾಣಗಳನ್ನು ತಟ್ಟುವ ಧ್ವನಿಯೂ, ಮಂದ್ರ, ಮಧ್ಯಮ, ತಾರಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಸ್ವರಗಳೆಂದು ತಿಳಿ! ಇಂತಹ ವೀಣಾಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ನಾನು ಯುದ್ಧರಂಗವೆಂಬ ರಂಗಸ್ಥಳವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನಡೆಸುವ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನಾದರೂ ನೋಡು! ಎಲೆ ಚಾರನೆ! ಈಗ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಯುದ್ಧವು ನನಗೊಂದು ವಿನೋದವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಸಾವಿರಕಣ್ಣುಳ್ಳ ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದಾಗಲಿ, ವರುಣನಿಂದಾಗಲಿ, ಯಮನಿಂದಾಗಲಿ, ಕುಬೇರನಿಂದಾಗಲಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಕ್ರೂರ ಬಾಣಗಳಿಂದಾದರೂ ತಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ” ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು

ತಿರುಗಿ ರಾವಣನು ಶುಕಸಾರಣರೆಂಬ ಚಾರರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು. ವಿಭೀಷಣನು ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದುದು. ರಾಮನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಅವರು ತಾವು ಹೋಗಿಬಂದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು

ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನು ವಾನರಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ದಾಟಿಬಂದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು, ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ “ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿಗಳೆ! ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ದುಸ್ತರವಾದ ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುಬಂಧನವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆಯಾವಾಗಲೂ ಕಂಡುಕೇಳಿದುದೇ ಇಲ್ಲ ರಾಮನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುವನಂತೆ! ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಮಹಾಸಮುದ್ರವೆಂದರೇನು? ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದೆಂ

ದರೇನು ? ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಹೋಗಲಿ ! ಈಗ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನೀವು ಆ ವಾನರರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆ ವಾನರಸೇನೆಯ ಪರಿಮಾಣವನ್ನೂ, ಅವರ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾರೆಂಬುದನ್ನೂ, ರಾಮನಿಗೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೂ, ಯಾರುಯಾರು ಮಂತ್ರಿಗಳೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಬರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಆ ವಾನರಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಧೀರರಾರೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಬರಬೇಕು. ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರೀತಿಯೇನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅವರ ಸೇನಾನಿವೇಶಸ್ಥಳವನ್ನೂ, ಈಗ ರಾಮನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ಅವನ ವೀರ್ಯವೆಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅವನ ಆಯುಧಗಳ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆ ನೀವು ತಿಳಿದು ಬರಬೇಕು ಮತ್ತು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಆ ವಾನರರಿಗೆ ಪ್ರಧಾನೋಪಾಯವೆಂಬುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲವನ್ನೂ, ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬನ್ನಿರಿ” ಎಂದು ನಿಯಮಿಸಿದನು ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರೂ ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆಗಲೇ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊರಟು, ತಮ್ಮ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಪಿಗಳಂತೆಯೇ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ವಾನರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, ನೋಡುವಾಗಲೇ ಭಯದಿಂದ ರೋಮಾಂಚವನ್ನು ಹಿಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬೆರಗಾಗಿ, ಅದರ ಪರಿಮಾಣವೆಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದರು ಗವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಮರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮುದ್ರತೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಉದ್ಯಾನವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಚಲಾಚಲರಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಆ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ! ಆಗಲೇ ದಾಟಿ ಬಂದವರು ಕೆಲವರು ! ದಾಟುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಕೆಲ

ವರು ! ಮೊದಲೇ ಬಂದಿಳಿದಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ! ಆಗಾಗ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ! ಹೀಗೆ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾರೀತಿಯಿಂದ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತ, ಆಗಾಗ ಅತಿಭಯಂಕರವಾದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾಬಲಸಂಪನ್ನವಾಗಿಯೂ, ಅಕ್ಷೋಭ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಬೇರೊಂದು ಸಮುದ್ರವೋ ಎಂಬಂತೆ ಈ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿರುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಆಗಲೇ ವಿಭೀಷಣನು ಆ ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ತಂದು ರಾಮನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ “ರಾಮಾ ! ಇದೋ ನೋಡು ! ಇವರಿಬ್ಬರೂ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ಆ ರಾವಣನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ! ಇವರಿಗೆ ಶುಕಸಾರಣರೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡುಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಪಿವೇಷದಿಂದ ಗೂಢಚಾರರಾಗಿ ಬಂದಿರುವರು ” ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣದಮೇಲೆ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ, ರಾಮನ ಮುಂದೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು “ಎಲೆ ಸಾಮ್ಯನೆ ! ನಾವಿಬ್ಬರೂ ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಪರಿಮಾಣವೆಷ್ಟೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗೂಢಚಾರರಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆವು ಇದು ನಿಜವು” ಎಂದನು. ರಾಮನು ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಭೂತಹಿತಪರನಾಗಿಯೂ, ಕೃಪೆಯೇ ಸಹಜಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಶತ್ರುಗಳಾಗಿ ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿಯೂ, ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ರಾವಣನ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಸುನಗುತ್ತ, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆ ! ಹೆದರಬೇಡಿರಿ ! ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ, ಈ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, ನಮ್ಮನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಈಗಲೂ ನೀವು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಬಹುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಅಂಶವೇನಾದರೂ ಉ

ಳಿದಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಯೂ ಬರಬಹುದು. ನಿಮಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದರೆ ಈ ವಿಭೀಷಣನೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತೋರಿಸುವನು. ನೀವು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವುಳಿಯದೆಂದು ಭಯಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಆಯುಧವಿಲ್ಲದವರನ್ನಾಗಲಿ, ದೂತರಾಗಿ ಬಂದವರನ್ನಾಗಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು. ಈ ಎರಡು ವಿಧದಿಂದಲೂ ನೀವು ಅವಧ್ಯರಾಗಿರುವಿರಿ ' ಹೆದರಬೇಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಮೇಲೆ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ವಿಭೀಷಣಾ ' ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ' ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯಪಾಯಗಳಿಂದ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ಭೇದಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜವು ಈಗ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಭಯವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವರು ಅದುದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಿರುಗಿ ಆ ಚಾರರನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆ ' ನೀವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನೊಡನೆ ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳಬೇಕು "ರಾವಣಾ' ನೀನು ಯಾವ ಭುಜಬಲವನ್ನು ನಂಬಿ ನನ್ನ ಪಕ್ಷಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದೆಯೋ, ಆ ನನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆಯೂ, ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆಯೂ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಬಹುದು' ನಾಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಲಂಕಾಪುರವು, ಅದರ ಕೋಟೆ ಕೊತ್ತಲಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪುರದ್ವಾರಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆಯೂ, ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಧೂಳೆದ್ದುಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡು. ರಾವಣಾ' ನಾಳೆ ಬಳಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ವಜ್ರಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ದಾನವರಮೇಲೆ ತನ್ನ ವಜ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಂತೆ, ನಾನು ಸೇನಾಸಮೇತನಾದ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಭಯಂಕರನಾದ ನನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನಾದರೂ ನೋಡು ' ಇನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರು " ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ರಾವಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೇಳಲು, ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರೂ, ರಾಮನ ದಯಾಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ, ಅವನ ಧರ್ಮವತ್ಸಲತೆಗೂ ಸಂ

ತೋಷಗೊಂಡು, ರಾಮನನ್ನು ಜಯಜಯಶಬ್ದದಿಂದ ಹೊಗಳಿ, ಆಗಲೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನೆ ! ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದೊಡನೆ, ವಿಭೀಷಣನು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ವಧಾರ್ಹರನ್ನಾಗಿ ರಾಮನಮುಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು ರಾಮನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ, ದೂತವಧವು ಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕುಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಆ ರಾಮನು ಮಹಾಪ್ರತಾಪವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿರುವನು. ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಮಹಾಶೂರರಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದರಾಗಿಯೂ, ದೃಢಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಪ್ರಧಾನಪುರುಷರಿರುವರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ದಿಕ್ಪಾಲಕರಂತಿರುವರು. ಅವರು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ ? ತ್ರೀಮಂತನಾಗಿಯೂ, ದಶರಥಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ರಾಮನೊಬ್ಬನು ! ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ! ನಿನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನಾದ ವಿಭೀಷಣನೊಬ್ಬನು ! ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ಮಹೇಂದ್ರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುಗ್ರೀವನೊಬ್ಬನು ! ಹೀಗೆ ಪುರುಷಸಿಂಹರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ನಾಲ್ವರೂ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮರ್ದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೇ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಐಕಮತ್ಯಹಿಂದಿರುವರು ಇತರ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹಾಗಿರಲಿ ! ಈ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿಯೇ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು, ಇದರ ಪ್ರಾಕಾರಗಳೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಬಲದಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಿಸಿ ಯಬಲ್ಲರು ಕೊನೆಗೆ ಆ ಮೂವರೂ ಹಾಗಿರಲಿ ! ಆ ರಾಮನ ರೂಪವನ್ನೂ, ಅತನ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ನೋಡದರೆ, ನಮ್ಮ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಸಾಕೆಂದೂ ನಮಗೆ ತೋರಿರುವುದು ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ ! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಸುಗ್ರೀವರೆಂಬ ಈ ಮೂವರಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಪುರದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ಆ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ, ಇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿದ ದೇವಾಸುರರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ! ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು ? ಹತ್ತು

ಯೋಜನಗಳ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕೂ, ನೂರುಯೋಜನಗಳ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅವರು ಮಹಾ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿರುವರು. ಆ ಸೇತುವಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೇ ವಾನರಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಯೂ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ರಾಮನು ಆ ಸೇನೆಯನ್ನು ತಂದು ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿರಿಸಿರುವನು ಸೈನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಾಟಿ ಬಂದಿರುವುವು ' ಈಗಲೂ ಕೆಲವು ದಾಟುತ್ತಿರುವುವು! ಆ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಾವುದೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ನಿಂತಿರುವರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ದೃಢವಾದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಬಂದಿರುವರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಹರ್ಷದಿಂದ ಉಬ್ಬುತ್ತಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅವರೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ವಿರೋಧವು ಸಾಕು ! ಕೋಪವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು! ಈಗಲೂ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು!" ಎಂದರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಷ್ಟತ್ತೈದನೆಯಸರ್ಗವು

{ ರಾಮನು ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ
 ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಒಂದು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ
 ನ್ನೇರಿದುದು ಅಲ್ಲಿ ಸಾರಣನು ರಾಮನಿಗೆ ವಾನರಸೇ
 ನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯೂಧಪತಿಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾ
 ಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಅವರವರ ಬಲಪರಾಕ್ರಮ
 ದಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದುದು }

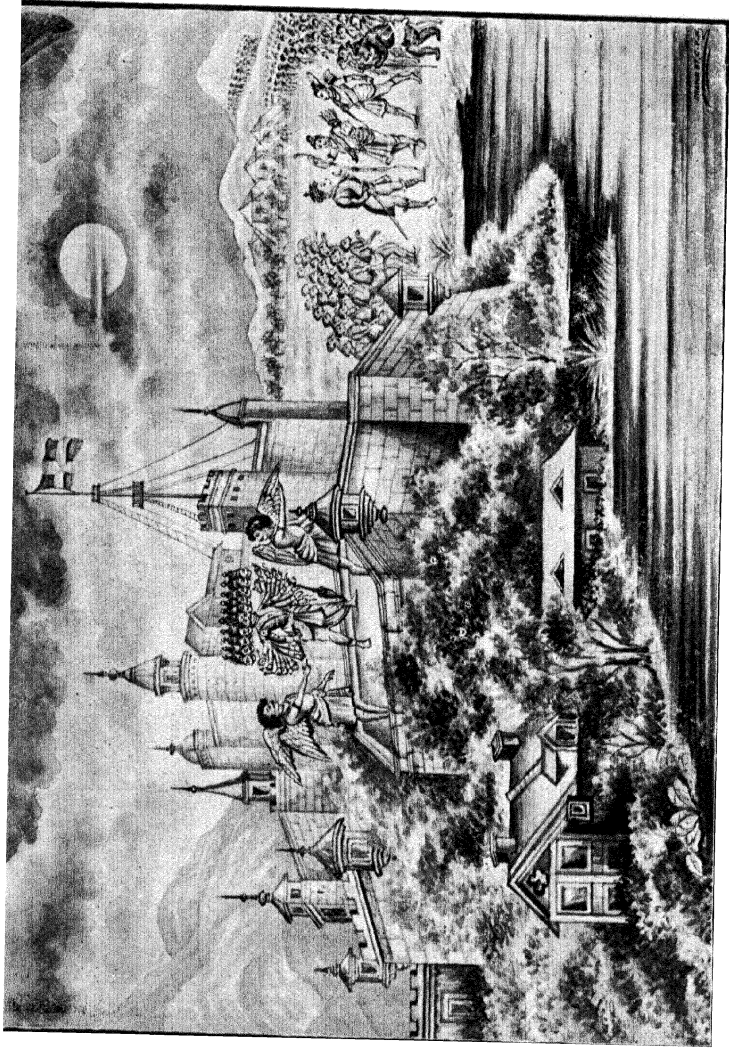
ಸಾರಣನು ಹೀಗೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನಿಂತು ಹಿತವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರಾಮನು ಕೋಪದಿಂದ ಆತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತ, “ಸಾರಣಾ! ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರು! ದೇವಗಂಧರ್ವದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ನನ್ನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದರೂ, ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡುವನಲ್ಲ! ನೀನು ಕೇವಲಸಾಮ್ಯನೇ ಹೊರತು ಶೂರನಲ್ಲ. ಆ ವಾನರರ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಂದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಬಹಳಭಯಪಟ್ಟು ನಡುಗುವಂತಿದೆ! ಆ ಭಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈಗ ನಿನಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವುದೇ ಮೇಲೆಂದೂ ತೋರಿದಂತಿದೆ! ಅಯ್ಯೋ ಹುಚ್ಚನೆ! ನನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸತಕ್ಕ ಶತ್ರು

೨೨೫ ಶುಕಸಾರಣರಜ್ಯರೂ ತಾವು ವಾನರಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಬಂದ ಪರಾಭವವನ್ನು
ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು

೨೨೫೩. ವಾಸರಸ್ಯೈವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾವಣನು ಉಪ್ಪತಪ್ರಾಸಾದವನ್ನೇರಿ
 ಸಾರಣನು ಅವನಿಗೆ ರಾಮನ ಕಡೆಯ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ವರ್ಗಿಸಿದುದು.

ವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬನುಂಟೆ?" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು ಸಾರಣನನ್ನು ಪರುಷವಾಕ್ಯದಿಂದ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ಹಿಮದಂತೆ ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕತಾಳವೃಕ್ಷಗಳ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರಾಸಾದವನೆಂಬ ನು. ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತನಾದ ಆ ರಾವಣನು ಶುಕಸಾರಣರೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರಾಸಾದದಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ, ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ, ಕಾಡುಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ, ತ್ರಿಕೂಟಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಭೂಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ವಾನರಸೇನೆಯಿಂದಲೇ ನಿಬಿಡವಾಗಿ ತುಂಬಿಹೋಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡನು. ಹೀಗೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವಣನು, ಸಾರಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ಸಾರಣಾ! ಈ ವಾನರರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳಶೂರರೆನಿಸಿದವರಾರು? ಯಾರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಲವುಂಟು? ಇವರಲ್ಲಿ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವರಾರು? ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮಾತನ್ನು ಸುಗ್ರೀವನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಂಬುವನು? ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಯೂಧಪತಿಗಳಾರು? ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ಕಪಿಗಳಾರು? ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಾರಣನು, ಆ ವಾನರಪ್ರಮುಖರ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ರಾವಣನಿಗೆ ಅವರವರನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತ, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಾನರನು ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗಿಳಿರಾಗಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಲಕ್ಷಯೂಧಪತಿಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅವನ ಮಹಾಧ್ವನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯೆಲ್ಲವೂ, ತೋರಣಪ್ರಾಕಾರಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪುರೋಪವನಗಳೊಡನೆಯೂ ನಡುಗುವಂತಿರುವುದು ನೋಡು! ಅವನಿಗೆ ನೀಲನೆಂದು ಹೆಸರು ವಾನರೇಂದ್ರನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುಗ್ರೀವನ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಈತನೇ ಪ್ರಧಾನಸೇನಾನಾಯಕನು. ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ತೋಳುಗಳ

ನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಕಾಲೂರಿ ನಿಂತಿರುವ ವೀರೈವಂತನಾದ ಮ
 ತೊಬ್ಬ ವಾನರನು ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗಿರಾಗಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದ
 ಉಬ್ಬುವುದನ್ನೂ, ಪರ್ವತಶಿಖರದಂತಿರುವ ಆತನ ಮಹೋನ್ನತಾಕಾರವ
 ನ್ನೂ, ಕಮಲಕಿಂಜಲ್ಕದಂತಿರುವ ಅವನ ಮೈಬಣ್ಣವನ್ನೂ ನೋಡಿದೆಯಾ?
 ಆ ವಾನರಯೋಧತೆಯು, ಆಗಾಗ ಕೋಪದಿಂದ ತನ್ನ ಬಾಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಬಡಿ
 ಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅದರಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯೇ ಹತ್ತು ಹಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ
 ಯೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಇವನನ್ನೇ
 ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಯೌವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿರುವನು ಇವನಿಗೆ
 ಅಂಗದನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈಗಾಗಲೇ ಇವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿ
 ರುವನು ನೋಡು. ಇವನು ವಾಲಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪುತ್ರನು! ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಬಹಳ
 ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರನು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ವರುಣನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಇವನು ರಾ
 ಮನಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರ
 ಯತ್ನಿಸಿರುವನು ಹಿಂದೆ ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮಂತನು ರಾ
 ಮನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಹೋದನಷ್ಟೆ? ಅವೆ
 ಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇವನ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಮೂಲವು! ವೀರೈವಂತನಾದ ಈ ಅಂಗದನು
 ತನ್ನೊಡನೆ ಕೊನೆಮೊದಲಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನೂ ಕರೆತಂದಿರುವನು.
 ಆ ಸೈನ್ಯದಿಂದಲೇ ನಿನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೂ ನಿಂತಿರು
 ವನು ಈತನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಆ
 ದೋ! ಅಲ್ಲಿ ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನಹಿಂದೆ, ದೊಡ್ಡಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಿಂ
 ತಿರುವವನೇ ನಳನೆಂಬವನು! ಆತನೂ ನಿನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾಡಿ
 ರುವನು ಅವನೇ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವನು ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅದೋ
 ಅಲ್ಲಿ ಆ ನಳನ ಹಿಂದೆ, ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸಿಂಹನಾದಗಳಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ,
 ಕೋಪದಿಂದಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತಿರುವ ಕೆಲವು ವಾನರವೀರರನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ?
 ಅವರನ್ನಿ ದಿರಿಸುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಭಯಂಕರಾ
 ಕಾರವುಳ್ಳವರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಬಹಳಕ್ರೂರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಚಂ
 ಡಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು! ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡು?

ಒಂದು ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಗೆ ಮೇಲೆ ಎಂಬತ್ತುಲಕ್ಷವಿರುವುದು ಈ ಸೈನ್ಯವಲ್ಲದೆ ಚಂದನವನವಾಸಿಗಳಾದ ಬೇರೆ ಅನೇಕವಾನರವೀರರೂ ಈನಳನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಬಂದಿರುವರು ಈ ಸಮಸ್ತಸೇನೆಯೂ ನಳನ ಪರಿವಾರವು ಈ ನಳನೊಬ್ಬನೇ ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮರ್ದಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವನು ಅದೋ! ಅತ್ತಲಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿಯಂತೆ ಶುಭ್ರದೇಹವುಳ್ಳ ವಾನರನೊಬ್ಬನಿರುವನು ನೋಡು ಅವನಿಗೆ ಶ್ವೇತನೆಂದು ಹೆಸರು ಈತನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕೃತೂಹಲವುಂಟು ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಇವನು ಮೂರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿರುವನು ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಆತನಿಗಿರುವ ಯುದ್ಧಾತುರವೆಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಆಗಲೇ ಅವನು ಸುಗ್ರೀವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವನ ಅನುಮತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತ, ಆತುರರಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವನು ನೋಡು, ಇದೋ ಇತ್ತಲಾಗಿರುವನು ಕುಮುದನೆಂಬ ಯೂಥಪತಿಯು ಇವನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗೋಮತೀತೀರದಲ್ಲಿ ಅತಿರಮಣೀಯವಾಗಿಯೂ, ನಾನಾವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಸಂಕೋಚನವೆಂಬ ಪರ್ವತದಮೇಲೆ ಸುತ್ತುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಈಗ ಸುಗ್ರೀವನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು ಇವನು ತನ್ನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹತ್ತುಕೋಟಿವಾನರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕರೆತಂದಿರುವನು ಇವನ ಬಾಲದಲ್ಲೆರುವ ಕೂದಲುಗಳೇ ಎಷ್ಟೋ ಮಾರುದ್ಧವಿರುವುವು ಅವುಗಳ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ, ಬಿಳುಪು, ಅಚ್ಚುಬಿಳುಪು, ಮುಂತಾದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕೂದಲುಗಳು ಕಲೆತಿರುವುವು ಈ ಕುಮುದನೆಂಬ ಕಪಿಯು ಬಹಳಭಯಂಕರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನು. ಎಂತಹ ಮಹಾಪತ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ದೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವವನಲ್ಲ! ಬಹಳ ಪ್ರಚಂಡನು? ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು! ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾಲೆತ್ತಿನಂತಿರುವನು ಈತನೂ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮ

ದಿಸಬೇಕೆಂದು ಉತ್ಸಾಹಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಅದೋ
 ಅತ್ತಲಾಗಿ ನೋಡು! ಸಿಂಹದಂತೆ ಕಪಿಲವರ್ಣನಾಗಿ, ಅಗಲವಾದ ಕ
 ಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವಂ
 ತೆ, ಎವೆಮುಚ್ಚದೆ ಈಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಯೂಧಪತಿಯನ್ನು
 ನೋಡು. ಅವನಿಗೆ ರಂಭನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಂ
 ಧ್ಯಪರವ್ರತದಲ್ಲಿಯೂ, ಕೃಷ್ಣಗಿರಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸಹ್ಯಸುದರ್ಶನಗಳೆಂಬ ಪ
 ರ್ವತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಶೂರರಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಚಂಡ
 ರಾಗಿಯೂ, ಚಂಡಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೂರಮೂವ
 ತ್ತುಲಕ್ಷವಾನರರು ಇವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವರು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ
 ಲಂಕೆಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಿಂತಿರುವರು ಅ
 ದೋ! ಅತ್ತಲಾಗಿ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ನಿಗುರಿಸಿ, ಆಗಾಗ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬಾಯನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು ಆಕಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ವಾನರಯೂಧಪತಿಯನ್ನು ನೋಡು! ಅವನಿ
 ಗೆ ಶರಭನೆಂದು ಹೆಸರು ಅವನಾದರೋ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಗೂ ಹೆದರುವವ
 ನಲ್ಲ! ಯಾವಯುದ್ಧಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯುವವನಲ್ಲ! ಅವನು ಕೋಪದಿಂದ
 ಬೃತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಅತ್ತಿತ್ತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ನೋಡುವ ಅವನ ಓ
 ರೆನೋಟವನ್ನೂ ನೋಡು ಮತ್ತು ಅವನು ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಬಾಲವನ್ನು ನೋ
 ಡಿ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಹಿಗ್ಗಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವನು.
 ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಭಯರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ವೇಗಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ,
 ಇರುವ ಈತನು, ಯಾವಾಗಲೂ, ರಮಣೀಯವಾದ ಸಾಲ್ವೇಯವೆಂಬ ಪ
 ರ್ವತದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಈತನ ವಶದಲ್ಲಿ ವಿಹಾರರಂಭ
 ನಾಲ್ವತ್ತುಲಕ್ಷ ವಾನರವೀರರಿರುವರು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯರು!
 ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನೆ! ಅದೋ! ಅತ್ತಲಾಗಿ, ಮಹಾಮೇಘದಂತೆ ಅಕಾಶವ
 ನ್ನಾ ವರಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳನಡುವೆ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ, ವಾನರರನಡುವೆ ನಿಂತಿರು
 ವ ಆತನೇ ಪನಸನೆಂಬ ಯೂಧಪತಿಯು. ಯುದ್ಧೋದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿರುವ
 ವಾನರರನಡುವೆ ನಿಂತಿರುವ ಇವನ ಕಂಠಧ್ವನಿಯು, ಅನೇಕಭೇರಿಗಳಿಂದ
 ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯಂತೆ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಾ? ಯು

ದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇವನೊಡನೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಬಹಳಕಷ್ಟವು. ಇವನು ಪಾರಿಯಾತ್ರ
 ವೆಂಬ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಐವತ್ತಲಕ್ಷಯೋಧಪತಿಗಳು
 ಇವನ ಕೈಕೆಳಗಿರುವರು. ಆ ಯೋಧಪತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೂ
 ಬೇರೆಬೇರೆ ಯೋಧಗಳುಂಟು. ಆ ಯೋಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು
 ಮೀರಿ ಇವನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ಸಮದ್ರತೀರದಲ್ಲಿರು
 ವ ಬೇರೊಂದು ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹ
 ದಿಂದುಬ್ಬುತ್ತಿರುವ ಆ ದೊಡ್ಡವಾನರಸೈನ್ಯದನಡುವೆ ಇರುವವನು ವಿನತನೆಂ
 ಬ ಯೋಧಪತಿಯು ಇವನು (ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ) ದರ್ಧರ
 ಪರ್ವತದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಪರ್ಣಾಸಾನದಿಯ
 ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಕೊಬ್ಬಿ ಅದರ ತೀರದಲ್ಲಿರುವನು ಅರುವತ್ತಲಕ್ಷ
 ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಇವನ ವಶದಲ್ಲಿರುವುದು ಇದೋ ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ಕ್ರೋಧನ
 ನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಯೋಧಪತಿಯು ಆಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯು
 ತ್ತಿರುವನು ನೋಡು ಮಹಾಬಲಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಅನೇಕವಾನರರು ಬೇರೆ
 ಬೇರೆ ಯೋಧಗಳಾಗಿ ಇವನಲ್ಲಿರುವರು ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ಗೈರಿಕದಂತೆ
 ಕೆಂಪಾದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದುಬ್ಬಿಸುತ್ತ ಬಲದಿಂದ
 ಕೊಬ್ಬಿದ ಇತರವಾನರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ತೃಣೇಕರಿಸುತ್ತಿರುವ
 ಈತನೇ ಗವಯನೆಂಬ ಯೋಧಪತಿಯು ಇವನು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯು !
 ಕೋಪದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು ಎಪ್ಪತ್ತಲಕ್ಷ
 ಮಂದಿವಾನರರು ಇವನ ಕೈಕೆಳಗಿರುವರು ಇವನೊಬ್ಬನೇ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಿಂದ
 ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಕಾದಿರುವನು ಎಲೆ
 ಮಹಾರಾಜನೆ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈಗ ನನಗೊಂದು ತೋರಿರುವುದು 'ಈವಾನರ
 ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಧಪತಿಗಳಾದ ಅಂಗದಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಆ ಯೋಧಪತಿ
 ಗಳಿಗೂ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಇದಿರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ,
 ಎಂತವರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ' ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಬಹಳಭಯಂಕರರು. ಬ
 ಹಳಬಲವಂತರು' ಕಾಮರೂಪಿಗಳು ! ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ವಶದಲ್ಲಿಯೂ,
 ಬೇರೆಬೇರೆ ಯೋಧಗಳುಂಟು ! ಅದುದರಿಂದ ಇವರೊಡನೆ ಈಗ ನಮಗೆ
 ಯುದ್ಧವೇ ಉಚಿತವಲ್ಲ" ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು

—●—●—●— { ಸಾರಣನು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಧಾನವಾನರಯೋಧಪತಿ } —●—●—●—
 ಗಳನ್ನು ರಾವಣನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದುದು

“ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನಿ! ಆ ರಾಮನಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಹೋರಾಡತಕ್ಕ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಪ್ರಧಾನಯೋಧಪತಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವೆನು ನೋಡು! ಇದೋ ಇವನು ಹರನೆಂಬ ಯೋಧಪತಿಯು! ಭಯಂಕರಕಾರ್ಯವುಳ್ಳ ಈತನ ಬಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಕೂದಲುಗಳೇ ಎಷ್ಟೋ ಮಾರುದ್ದವಿರುವುವು! ಮತ್ತು ಅವು, ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ, ಬಿಳುಪು, ಮಂತಾದ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮೇಘಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ದ್ರಧನುಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪ್ರಸರಿಸುವ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಂತೆ ವಿರಳವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನಿಗುರಿರುವುವು ನೋಡು! ಈತನ ಹಿಂದೆ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಕಿಂಕರಾದ ಅನೇಕ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರು, ನೂರುನೂರಾಗಿಯೂ, ಸಾವಿರಸಾವಿರವಾಗಿಯೂ ಗುಂಪುಸೇರಿ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡಗಿಡಗಳನ್ನೇ ಕೈಯಿಂದೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತುರದಿಂದ ಬರುವರು ನೋಡು ಈ ಹರನೆಂಬವನು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಸಹಸ್ರಕೋಟಿವಾನರರೊಡಗೂಡಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಜಯಿಸಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದಿರುವನು. ಎಲೈ ರಾಜನಿ, ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಕಾಳಮೇಘಗಳಂತೆಯೂ, ಕಾಡಿಗೆಯಂತೆಯೂ, ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಆ ಕರಡಿಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಮಾಡುವುದಕ್ಕೇ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಇವುಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದರೂ ನನಗೆ ಶಕ್ಯವಲ್ಲ ಈ ಸೈನ್ಯವು ಸಮುದ್ರವೇಲೆಯಂತೆ ಅಪಾರವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವರು ವಿಷಮಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವರು ನದೀತೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸವಾಗಿರತಕ್ಕವರು ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಭಲ್ಲೂಕಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿರುವುವು ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಭಯಂಕರಾಕಾರದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ಮೇಘಗಳ ನಡುವೆ ಕಾಣುವ ಪರ್ಜನ್ಯನಂತೆ, ಆ ಭಲ್ಲೂಕಸೇನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಈತನು

ಧೂಮ್ರನೆಂಬ ಯೂಧಪತಿಯು ' ಇವನೇ ಭಲ್ಲೂಕಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಾಧಿಪತಿಯು ' ನರ್ಮದಾನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಕೊಬ್ಬಿ, ಋಕ್ಷವಂತನೆಂಬ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಇದೋ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪರ್ವತದಂತೆ ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳ ಈತನನ್ನು ನೋಡು ' ಇವನು ಆ ಧೂಮ್ರನ ತಮ್ಮನು. ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿ, ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು ಇವನೇ ಜಾಂಬವಂತನೆಂಬವನು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೊಡ್ಡ ಸೃನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಯಾವಯಾವ ಯೂಧಪತಿಗಳುಂಟೋ, ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈತನು ಪ್ರಧಾನನು ' ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯು ' ಪ್ರಭುವಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯತಕ್ಕವನು ' ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಸಹಿಸಲಾರನು ' ಮಹಾಧೀಮಂತನಾದ ಈ ಜಾಂಬವಂತನು, ಮೊದಲು ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಇನ್ದ್ರನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನಿಂದ ಎಷ್ಟೋವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದಿರುವನು ಈ ಜಾಂಬವಂತನಲ್ಲಿರುವ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ' ಇವನ ಕಡೆಯ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಪರ್ವತದಂತೆ ದೊಡ್ಡ ಆಕಾರವುಳ್ಳವರು ' ದೊಡ್ಡ ಕೋಮುಗಳುಳ್ಳವರು ' ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವರು ' ಮೃತ್ಯು ದೇವತೆಗಾದರೂ ಹೆದರುವವರಲ್ಲ ' ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ, ಪಿಶಾಚರಿಗೂ, ಸಮಾನರಾಗಿರುವರು ಇವರು ಆಗಾಗ ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾಮೇಘಗಳಂತಿರುವ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಅದನ್ನೇ ಆಯುಧಗಳಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವರು ' ಎಲೆ ರಾಜನಿ ' ಅದೋ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಹಾರಿಹಾರಿ ಸೆಗೆಯುವಂತೆ ಕಾಣುವ ಆ ವಾನರವೀರನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ ? ಇತರವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಅವನನ್ನು ಅಶ್ವತ್ಥದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡು ' ಇವನೇ ದಂಭನೆಂಬ ಯೂಧಪತಿಯು ! ಅವನು ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯನಾದುದರಿಂದ, ಆಗಾಗ ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಇದೋ ! ಇವನು ಸನ್ನಾಹನೆಂಬ ಯೂಧಪತಿಯು. ವಾನರರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪಿತಾಮಹನು. ಈತನು ನಡೆಯುವಾಗ ತನ್ನ ಒಂದೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ

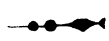
ಗೂ ಒಂದೊಂದುಯೋಜನದುದ್ದವುಳ್ಳ ಪರ್ವತವನ್ನೇ ದಾಟಿ ಹೋಗಬಲ್ಲ ನು. ಇವನು ಮೇಲಕ್ಕೇದ್ದುನಿಂತರೆ, ಒಂದು ಯೋಜನದುದ್ದವುಳ್ಳ ಪರ್ವತವೊಕೂಡ ಇವನ ದೇಹಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಗ್ಗಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಚತುಷ್ಪಾತ್ನುಗಳಲ್ಲಿ ಇವನಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ರೂಪವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಯು ಒಂದಾದರೂ ಇಲ್ಲ. ಮೊದಲು ದೇವದಾನವರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಈತನೂ ಸೇರಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಪರಾಜಯವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಬಿಡುವನು. ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಿರುವನು ಇವನು ಒಬ್ಬ ಗಂಧರ್ವಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ದೇವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನು ದೇವಾಸುರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಗ್ನಿಯು ಇವನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನೇ! ಅದೋ! ಅತ್ತಲಾಗಿ ಕ್ರಥನನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಯೂಧಪತಿಯಿರುವನು ನೋಡು! ಕುಬೇರನಿಂದ ಪಾಲಿತವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಜಂಬೂವೃಕ್ಷದಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕಕಿನ್ನರರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರ್ವತಗಳಿಗಿಲ್ಲಕ್ಕೂ ರಾಜನಾಗಿಯೂ, ನಿನ್ನಣ್ಣನಾದ ಕುಬೇರನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಾಶ್ರಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತವೇ ಇವನ ವಾಸಸ್ಥಳವು ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿಯೂ, ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ವಾನರೋತ್ತಮನು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅತ್ಯಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನಲ್ಲ ಅದೋ! ಅವನು ಸಹಸ್ರಕೋಟಿವಾನರರೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು ನೋಡು! ಇವನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯಲ್ಲವನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆತುರದಿಂದಿರುವನು. ಇದೋ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬ ಯೂಧಪತಿಯಿರುವನು ನೋಡು ಇವನಿಗೆ ಪ್ರಮಾಢಿಯೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗಜಾಕಾರದಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಂ

* ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಂಖಸಾದನನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು, ಗಜಾಕಾರದಿಂದ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹನುಮಂತನ ತಂದೆಯಾದ ಕೇಸರಿಯೆಂಬ ವಾನರನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿ, ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಷಿಗಳು ಸಂತೋಷಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಹನುಮಂತನು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ನರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಅದುಮೊದಲು ಆನೆಗಳಿಗೂ ಕಪಿಗಳಿಗೂ ವೈರವು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಪೂರ್ವಕಥೆಯು.

ಬಸಾದನನಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನದೇಸೆಯಿಂದ ಅನೆಗಳಿಗೂ, ಕಪಿಗಳಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿದ ದೊಡ್ಡವೈರವನ್ನು ಈಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಗಂಗಾಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಅನೆಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿರುವನು ಈತನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟುಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸಂಚಾರದಿಂದಲೇ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬಲ್ಲನು ' ಇವನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಗಿಡಗಳಿಂದ ಅನೆಗಳನ್ನೂ, ಅನೆಗಳಿಂದ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಅನೆಗಳನ್ನೂ, ಅನೆಗಳಿಂದ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ ಬಡಿದು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಈ ಸೇನಾಪತಿಯು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಗಂಗಾನದಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಂದರಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಉತ್ತೀರಬೀಜವೆಂಬ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇವನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಹತ್ತು ಕೋಟಿವಾನರರಿರುವರು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು ' ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವರು' ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುವವರು ' ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಬಲಾಢ್ಯರು' ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಧೀರರು' ಇಂತಹ ಹತ್ತುಕೋಟಿವಾನರರಿಗೆ ಈತನು ನಾಯಕನಾಗಿರುವನು ಎಲೆ ರಾಜನೆ ' ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಬಡಿತದಿಂದಬ್ಬಿಬರುವ ಮಹಾಮೇಘದಂತೆ, ಅದ್ಭುತಾಕಾರದಿಂದ ಕಾಣುವ ಈ ಪ್ರಮಾಥಿಯೆಂಬ ಯೂಧಪತಿಯನ್ನಿಹಿಸುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ' ಎಲೆ ರಾಜನೆ ' ಅದೋ ಅತ್ತಲಾಗಿ ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ನಾನಾಕಡೆಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಕೆಂಪಾದ ದೊಡ್ಡಧೂಳಿಯೊಡನೆ, ಮಹಾ ಸೈನ್ಯವೊಂದು ಬಹಳ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಿಂತಿರುವುದಲ್ಲವೆ ? ಅದೇ ಪ್ರಮಾಥಿಯ ಸೈನ್ಯವು ' ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ ಕರಿಯಮುಖವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಭಯಂಕರಗಳಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಗೋಲಾಂಗೂಲಗಳು, (ಸಿಂಗಳೀಕಗಳು) ಆ ಸೇತುಬಂಧನವನ್ನು ನೋಡಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಬ್ಬುತ್ತ, ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷವಾಗಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ಗವಾಕ್ಷನೆಂಬ ತಮ್ಮ ಯೂಧಪತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ಈ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೂರೆಮಾ

ಡಬೇಕೆಂದು ಬರುತ್ತಿರುವುವು ನೋಡು. ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಯಾವ ಪರಸ್ತದಲ್ಲಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಪಂಚಲಸಮೃದ್ಧಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಭ್ರಮರಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಸವಾಸವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವೃಕ್ಷಗಳು ತುಂಬಿರುವುವೋ, ಯಾವುದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಅದರಂತೆಯೇ ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂಚರಿಸುವನೋ, ಯಾವುದರ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅದೇ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವುವೋ, ಯಾವುದರ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಎಡೆಬಿಡದೆ ವಾಸವಾಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಎಲ್ಲ ಯಾವಾಗಲೂ ಫಲಸಮೃದ್ಧಗಳಾಗಿಯೂ, ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಗಿಡಗಳೂ, ಮೂಲಾದ ಜೇನಿನ ರಸಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿರುವುವೋ, ಅಂತಹ ಮನೋಹರವಾದ ಮೇರುಪರಸ್ತದಲ್ಲಿ ಈಕೇಸರಿಯಂಬ ಯೂಥಪತಿಯು ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಅತ್ತಲಾಗಿ ಆರುವತ್ತುಸಾವಿರ ಬೆಟ್ಟಗಳುಂಟು! ಅವೆಲ್ಲವೂ! ಸುವರ್ಣಮಯಗಳಾಗಿ ಅತಿರಮಣೀಯಗಳಾಗಿರುವುವು ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ನೀನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಆ ಪರಸ್ತಗಳಿಗೆ ಮೇರುಪರಸ್ತವೇ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುವು ಅಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕಪಿಲವರ್ಣವುಳ್ಳವರೂ, ಶ್ವೇತವರ್ಣವುಳ್ಳವರೂ, ಕೆಂಪುಮುಖವುಳ್ಳವರೂ, ಜೇನಿನಂತೆ ಪಿಂಗಳವರ್ಣವುಳ್ಳವರೂ ವಾಸವಾಡುತ್ತಿರುವರು ಅವರೂ ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ, ಅತಿತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಉಗುರುಗಳೂ, ಕೋರಹಲ್ಲುಗಳೂ ಇರುವುವು. ಅವುಗಳನ್ನೇ ಅವರು ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಾಲ್ಕು ಕೋರಗಳುಳ್ಳ ಸಿಂಹಗಳಂತೆಯೂ, ಇದಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದ ಹೆಬ್ಬಲಿಗಳಂತೆಯೂ ಇರುವರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರು! ವಿಷಸರ್ಪಗಳಂತೆ ಕೋಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು! ಉದ್ದವಾದ ದೊಡ್ಡಬಾಲವುಳ್ಳವರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಮದದಾನೆಗಳನ್ನು ಮಗುಚುವ ದೇಹಬಲವುಳ್ಳವರು! ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳಂತೆ ಆಕಾರವುಳ್ಳವರು. ಮಹಾಮೇಘದಂತೆ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವರು! ದುಂಡಗೆ ಪಿಂಗಳವರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುವರ್ಣವುಳ್ಳ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರು! ಅವರ ನಡೆಯೂ, ಅವರ

ಧ್ವನಿಯೂ, ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿರುವುವು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಈಗಲೇ ಇದನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವಂತೆ ಕಾಣುವರು ಎಲೆ ರಾಜನಿ! ಅದೋ ಆ ವಾನರರನಡುವೆ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಮುಖನಾದ ಸೇನಾಪತಿಯೊಬ್ಬನಿರುವನು ನೋಡು ಅವನು ಬಹಳ ವೀರೈಶಾಲಿಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಶತಬಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಹೆಸರುಂಟು ಈತನು ಜಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಈತನೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಬಲಶರಾಕ್ಷಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶೂರನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಈತನು, ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ತನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ ಈ ಶತಬಲಿಯು ರಾಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನಂಟು ಮಾಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸುವವನಲ್ಲ ' ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನಿ! ಗಜನೆಂದೂ, ಗವಾಕ್ಷನೆಂದೂ, ಗವಯನೆಂದೂ, ನಲನೆಂದೂ, ನೀಲನೆಂದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಐದುಮಂಟು ಯೂಧಪತಿಗಳುಂಟು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೂ ಹತ್ತು ಕೋಟಿಸೈನ್ಯಗಳುಂಟು ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ವಾನರರು ಬೇರೆ ಎಷ್ಟೋಮಂಟುಯಿರುವರು ಅವರನ್ನು ಲೆಕ್ಕಮಾಡುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ' ಈ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವರು ' ಎಲ್ಲರೂ ಪರ್ಮತಾಕಾರವುಳ್ಳವರು ! ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ಮತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೇ ಬಡಿದು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥರು " ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು

 { ಸಾರಣನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಶುಕನು, ಅವನ
 ಗಳನ್ನು ಶುಕನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ
 ತೋರಿಸಿದುದು }

ಹೀಗೆ ಸಾರಣನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಶುಕನು, ಅವನ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಾನು ರಾವಣನಿಗೆ

ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಂದೆಬಂದು, ಕೈನೀಡಿ ರಾವಣನಿಗೆ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ “ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಮದಿಸಿದ ಮಹಾಗಜಗಳಂತೆ ಯೂ, ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅಲದ ಮರಗಳಂತೆಯೂ, ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತದ ಮೇಲಿನ ಸಾಲೆಯಮರಗಳಂತೆಯೂ, ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳ ಅ ವಾನರರನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೂ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳಬಲಾಢ್ಯರು! ಕಾಮರೂಪಿಗಳು! ದೈತ್ಯ ದಾನವರಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾದವರು! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು! ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಐದುಸಹಸ್ರಕೋಟಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಏಳುಸಹಸ್ರಕೋಟಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಸಾವಿರಶಂಖ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ನೂರಾರುಬೃಂದಗಳಾಗಿಯೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸೇನೆಗಳಾಗಿ ಕೂಡಿರುವರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸಹಾಯಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವರು ಎಲ್ಲರೂ ದೇವಗಂಧರ್ವಾಂಶಗಳಿಂದ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿರುವರು ಎಲೆ ದೇವನೆ! ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಅಂದನಾದ ರೂಪಯಾವನಗಳುಳ್ಳ ಇಬ್ಬರು ವಾನರರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮೃಗದಹ್ನವಿದರೆಂದು ಹೆಸರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾದವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ! ಅವರಿಬ್ಬರೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಮೃತಸಾಸನಾಡಿರುವರು ಅವರು ತಾವಿಬ್ಬರೇ ಈ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವರು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾಕುರವುಳ್ಳ ಮತ್ತಿಬ್ಬರು ವಾನರರು, ಹತ್ತು ಕೋಟಿವಾನರಸೈನ್ಯದಿಂದ ಪರಿವೃತರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿರುವರು ನೋಡು ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸುಮುಖದುರ್ಮುಖರೆಂದು ಹೆಸರು ಅವರು ಮೃತ್ಯುದೇವನ ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಯಾದ ಯಮನಂತೆಯೇ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು. ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಇದೋ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ನಿಂತಿರುವ ಒಬ್ಬ ವಾನರರನ್ನು ನೋಡುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಇವನಿಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾದರೆನಾತ್ರ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಕಲಕಿಬಿಡಬಲ್ಲನು. ಇವನೇ ಮೊ

ದಲು ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ನಿನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ಹೋದವನು ಮೊದಲೇ ನೀನು ಈತನನ್ನು ನೋಡಿರುವೆ? ತಿರುಗಿ ಬಂದಿರುವನು ನೋಡು? ಇವನು ಕೇಸರಿಯೆಂಬ ವಾನರನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ವಾಯುವಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು ಇವನನ್ನು ಹನು ಮಂತನೆನ್ನುವರು ಇವನು ಮೊದಲು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದವನು ಇವನು ಕಾಮರೂಪಿಯು! ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯನು! ಪರವತಾಕಾರವುಳ್ಳವನು! ವಾಯುವಿನಂತೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಗಮನವೇಗವುಳ್ಳವನು ಬಹಳ ಸಮರ್ಥನು! ಮೊದಲು ಈತನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೇ ಹಸಿವಿನ ಆತರದಿಂದ, ಆಗಲೇ ಉಬ್ಬಿಬಂದ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಬಲದ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ 'ನನಗೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹಸಿವು ತೀರದು ಈ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಕ್ಷಿಸುವೆನು' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ ಮೂರು ಸಹಸ್ರಯೋಜನಗಳ ದೂರದವರೆಗೆ ತಾನಿದ್ದ ಮೇರುಪರ್ವತದಿಂದ † ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮಿಕ್ಕಿ, ದೇವತಾಪ್ರಿಯನಾದಾಗಲೂ ಸಮೀಪಿಸಲಸಾಧ್ಯನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಗಿರಾಗಿ ಹೋದನು ಆದರೆ ಅಸೂರ್ಯಬಿಂಬದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಉದಯಪರ್ವತದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು ಇವನು ವೇಗದಿಂದ

* ಇಲ್ಲಿ “ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲಿರುವಾಗ, ಹನುಮಂತನು ಮೂರು ಸಹಸ್ರಯೋಜನಗಳ ದೂರಕ್ಕೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮಿಕ್ಕಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ?” ಎಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು ಕೇಸರಿಯೆಂಬ ಹನುಮಂತನ ತಂದೆಯು ಮೇರುಪರ್ವತ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು ಸೂರ್ಯನು ಆ ಪರ್ವತದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿರುವನು ಈ ಸೂರ್ಯರಥಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶಿಖರವು ಮೂರುಸಹಸ್ರಯೋಜನಗಳ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಳಿದುಬಂದುದಾಗಿಯೇ ಹೇಳಬೇಕು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ “ತ್ರಿಯೋಜನಸಹಸ್ರಂತು ಅಥಾನಮವತೀರ್ಯನಾ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ತ್ರಿಯೋಜನಸಹಸ್ರವೆಂಬುದನ್ನು ಅನೇಕಯೋಜನಗಳಿಗೆ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಬಹುದೂರಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋದನೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಭೂಮಿಗೂ ಒಂದುಲಕ್ಷಯೋಜನದೂರವಿರುವುದಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದು

ಕಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಾಗ, ಅಪರವ್ಯಯದ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ತಿಲೆಗೆ ಇವನ ದವಡೆಯು ತಾಟೆ ಸಿತ್ತು. ಆ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಗಾಯತಗುಲಿ ಅದವಡೆಯು ಉಬ್ಬಿಕೊಂಡಿತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಈತನಿಗೆ ಹನುಮಂತನೆಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹನಾದ ಒಬ್ಬ ಅಪ್ಪನಿಂದ ನನಗೆ ಈ ಹನುಮಂತನ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯಿತು. ಇವನು ಕಾಮರೂಪಿಯಾದುದರಿಂದ, ಇವನ ಬಲವನ್ನಾಗಲಿ, ರೂಪವನ್ನಾಗಲಿ, ಮಹಿಮೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಹೀಗೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೇ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಇವನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲವನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಕಾಹಿರುವನು. ಎಲ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇವರಲ್ಲರೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಆದ್ದೋ ಆ ಹನುಮಂತನ ದೇಹದೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಹೋದಂತೆ, ಅವನ ಹೆಗಲನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಬೇಡವೇ? ಆ ಹನುಮಂತನ ಭುಜವನ್ನೇರಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಎಂತಹ ಶೂರನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅವನ ರಾಮವರ್ಣವಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನೂ, ಅರಳಿದಕಮಲಗಳಂತಿರುವ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ನೋಡು! ಮೇರುಪರವ್ಯಯದ ಸುವರ್ಣ ತಿಲುವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತ ಕಾಲಮೇಘದಂತೆ ಕಾಣುವನು ನೋಡು! ಆತನೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದವರಲ್ಲಿ ಆತೀತರನಿಸಿಕೊಂಡವನು ಅವನೇ ಖರವಂಶದವರಿಂದ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪೌರುಷವುಳ್ಳವನು. ¹ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಈತನಲ್ಲಿ ಅವಮಾತ್ರವೂ ಚಲಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗುವವನಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು. ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು. ವೇದವಿತ್ತುಗಳಾದ ವಸಿಷ್ಠಾದಿಗಳಿಗೂ ಮೇಲೆ ನಿಸಿದವನು. ಇವನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಇವನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ವಿಮಾನಾಬಲಗಳನ್ನೂ

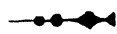
“ ಪರಯುಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು ಪಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು, ಇವೆಷ್ಟೊ ರಾಮನಲ್ಲಿ ದ್ರಾಹ್ಮತಿಕ್ರಮವಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ರಾಮನನ್ನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂಬವನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಹುದು?” ಎಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಇವೊಂದೂ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಕ್ಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವೆವು.

ಭೇದಿಸಬಲ್ಲನು ! ಪರವತ್ಸವನನ್ನೂ ಪುಡಿಮಾಡುವನು ! ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಕೋಪವುಳ್ಳವನು ! ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು ! ನೀನುಜನಸಾಧನದಿಂದ ಕದ್ದು ತಂದಿರುವ ಸೀತೆಯೆಂಬವಳು ಇವನ ಹೆಂಡಿತಿಯೇ ! ಎಲೈ ರಾಜನಿ ! ಇವನೇ ರಾಮನು ! ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು ! ಅದೋ ! ಅವನ ಬಲಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಮೃಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಎದೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಸುರುಳಿಗಟ್ಟಿದ ಕಪ್ಪಾದ ತಲೆಕೂದಲುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ ? ಅವನೇ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೆಂಬವನು ರಾಮನಿಗೆ ಇವನು ಪ್ರಾಣದಂತೆ ಪ್ರಿಯನಾದವನು ಇವನು ರಾಜನೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ನಿಪುಣನು ಸಮಸ್ತ ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು ಶತ್ರುಗಳ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸಹಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ ! ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ಬಹಳಜಯತೀಲನು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯು ! ಬಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು ರಾಮನಿಗೆ ಬಲದ ಭುಜದಂತೆಯೂ, ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಣದಂತೆಯೂ ಇರುವನು ಈತನು ರಾಮನ ಕಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವನು ರಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದಂತೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಂತು ಇಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂತಿರುವವನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ ? ಅವನೇ ಮುಂದೆ ಈ ನಮ್ಮ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ' ರಾಜನಾಗಬೇಕಾದ ನಮ್ಮ ವಿಭೀಷಣನು ! ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಂತಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡು ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನಿ ! ಆ ಗಲೇ ರಾಮನು, ತಾನು ಆವಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮನಾದುದರಿಂದ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನೆ ಪೇಕ್ಷಿಸದ ಮಹಾಶ್ರೀಮಂತನಾದರೂ, ವಿಭೀಷಣನುಗ್ರಹವಾದಿ

* ಇಲ್ಲಿ "ರಾಜಾಪ್ಯೇಷ ವಿಭೀಷಣಃ" ಎಂದು ಮೂಲವು ಇಲ್ಲಿ "ಹಿ" ಎಂಬ ವರ್ಣವು ಗಾಯತ್ರಿಯ ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಕ್ಷರವಾದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಗ್ರಂಥ ಸಹಸ್ರವು ಆರಂಭಿಸುವುದೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು

ಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ರಾಜರನ್ನಾಗಿರಿಸಿ, ತಾನು ರಾಜರಾಜನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು, ಆ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟನು ' ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಈ ವಿಭೀಷಣನೂ, ರಾಮನ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧೋದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಆತುರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಅದೋ! ಆ ರಾಮನಿಗೂ, ವಿಭೀಷಣನಿಗೂ ನಡುವೆ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ವಾನರನೊಬ್ಬನನ್ನು ನೋಡುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಅವನೇ ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ' ಯಾವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಾಜಯವಿಲ್ಲದವನು ಪರವತಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮವಂತವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಸಮಸ್ತವಾನರರಿಗೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ, ವಂಶೋನ್ನತಿಯಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೀರಿರುವನು ಕಾಡುಗಳಿಂದಲೂ, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೆಂಬ ಗುಹೆಯೇ ಇವನ ವಾಸಸ್ಥಳವು ಪ್ರಾಕಾರಾದಿಪರವತದುರ್ಗಗಳಿಂದ, ಪ್ರವೇಶಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಆ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಲ್ಲಿ ಈತನು ತನ್ನ ಪ್ರಧಾನಯೂಧಪತಿಗಳೊಡಗೂಡಿ, ವಾನರರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು ಇವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನೂರುಕಮಲಗಳುಳ್ಳ ಕಾಂಚನಮಾಲಿಕೆಯೊಂದು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನೋಡು ' ಇದು ದೇವಜಾತಿಗೂ, ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಗೂ ಕೂಡ ಆಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಷ್ಟು ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದು ' ಇದರಲ್ಲಿ ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತವನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಪಜಯವಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ವಾಲಿಸುಗ್ರೀವರಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದು, ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಕಾಂಚನಮಾಲಿಕೆಯನ್ನೂ, ತಾರೆಯನ್ನೂ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಾನರರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿಕಾಣುವ ವಾನರಸೈನ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು ನೂರುಸಹಸ್ರಗಳನ್ನು ಒಂದುಲಕ್ಷವೆಂದೂ, ನೂರು ಲಕ್ಷಗಳನ್ನು ಒಂದುಕೋಟಿಯೆಂದೂ ಪಂಡಿತರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವರಷ್ಟೆ? ನೂರು ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಗಳು ಬಂದು ಶಂಖವೆನಿಸುವುದು. ನೂರುಸಾವಿರಶಂಖಗಳಿಗೆ ಮಹಾಶಂಖವೆಂದು ವ್ಯವಹಾರ

ರವು. ನೂರುಸಾವಿರ ಮಹಾಶಂಖಗಳು ಒಂದು ಬೃಂದವೆನಿಸುವುದು ನೂರುಸಾವಿರಬೃಂದಗಳಿಗೆ ಮಹಾಬೃಂದವೆಂದು ಹೆಸರು. ನೂರುಸಾವಿರ ಮಹಾಬೃಂದಗಳು ಪದ್ಮವೆನಿಸುವುದು ಅಂತಹ ನೂರುಸಾವಿರಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ಮಹಾಪದ್ಮವೆಂದು ಹೆಸರು. ನೂರುಸಾವಿರ ಮಹಾಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ಖರ್ವವೆಂದು ವ್ಯವಹಾರವು ನೂರುಸಾವಿರಖರ್ವಗಳನ್ನು ಮಹಾಖರ್ವವೆನ್ನುವರು ಸಾವಿರ ಮಹಾಖರ್ವಗಳು ಸಮುದ್ರವೆನಿಸುವುದು ನೂರುಸಾವಿರಸಮುದ್ರಗಳು ಓಳುವೆನಿಸುವುದು ನೂರುಸಾವಿರ ಓಳುಗಳಿಗೆ ಮಹಾಓಳುವೆಂದು ಹೆಸರು ಹೀಗೆ ಆಯಾಸೇನಾಪತಿಗಳ ಕೆಳಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಸಹಸ್ರಕೋಟಿಗಳು, ನೂರುಶಂಖಗಳು, ಸಹಸ್ರ ಮಹಾಶಂಖಗಳು, ನೂರುಬೃಂದಗಳು, ಸಾವಿರಮಹಾಬೃಂದಗಳು, ನೂರುಪದ್ಮಗಳು, ಸಾವಿರಮಹಾಪದ್ಮಗಳು, ನೂರುಖರ್ವಗಳು, ನೂರುಸಮುದ್ರಗಳು, ನೂರುಮಹಾಓಳುಗಳು, ಕೋಟಿಮಹಾಓಳುಗಳು, ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅಪಾರವಾದ ದೊಡ್ಡಸೇನೆಯಿರುವುದು ಇಂತಹ ಸೇನಾಪತಿಗಳೊಡಗೂಡಿ ವಿಭೀಷಣನನ್ನೂ, ಅವನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಸಂಗಡಕರದುಕೊಂಡು, ಸುಗ್ರೀವನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಜ್ವಲಿಸುವ ಕ್ರೋಧಗ್ರಹದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಹಾಸೈನ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು? ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಮಗೆ ಈಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಪರಾಜಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ಜಯವುಂಟಾಗಬೇಕೋ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನುಮಾಡು” ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸರ್ಗವು

 { ರಾವಣನು ಶುಕಸಾರಣರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಶಾರ್ದೂಲಾದಿಚಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಅವರನ್ನೂ ವಿಭೀಷಣನು ಹಿಡಿದು ರಾಮನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು }

ರಾವಣನು, ಶುಕನು ತೋರಿಸಿದ ವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳನ್ನೂ, ರಾಮನನ್ನೂ, ಅವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನೂ, ರಾಮನಿಗೆ ಬಲದ ಭುಜದಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ, ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವು

ಳೈ ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದನು
 ಹಾಗೆಯೇ, ಗಜ, ಗವಾಕ್ಷ, ಗವಯ, ಮೈಂದ, ದ್ವಿವಿದರೇ ವೊದಲಾದ
 ಯೂಧಪತಿಗಳನ್ನೂ, ವಾಯುವುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನನ್ನೂ, ಮಹಾಪರಾ
 ಕ್ರಮಿಯಾದ ಹನುಮಂತನನ್ನೂ, ದುರ್ಜಯನಾದ ಜಾಂಬವಂತನನ್ನೂ,
 ಸುಷೇಣನನ್ನೂ, ಕುಮುದನನ್ನೂ, ನೀಲನನ್ನೂ, ನಲನನ್ನೂ ನೋಡಿದನು
 ಇವರಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿದಮೇಲೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಭಯವು
 ತೋರಿತು ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಭಯವನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ತೋರಿಸದೆ, ಶತ್ರುಸ್ತುತಿ
 ಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಶುಕಸಾರಣರ ಮಾತಿಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಅವರ
 ನ್ನು ಪರುಷವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬದರಿಸಿದನು ಎನಯವಿಂದ ನಮ್ರರಾಗಿ ನಿಂತಿ
 ದ್ದು ಆ ಶುಕಸಾರಣರಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ರಾವಣನು ಕೋಪವಿಂದ ತಡವರ
 ಸುವ ನುಡಗಳಿಂದ “ಎಲ ಚಾರರೆ! ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರಿ” ನಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಗ
 ಳಿಲ್ಲ ಸಮರ್ಥನಾದ ರಾಜನಮುಂದೆ, ಅವನ ಆಶ್ರಯವಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ
 ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿತವಲ್ಲದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಎ
 ಷ್ವಮಾತ್ರವೂ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ನಮ್ಮ
 ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದುರುವಾಗ, ಈ ಯುದ್ಧಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸೇವ್ಯ
 ರೂ ಹೀಗೆ ಆ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೇ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರು
 ವಿರಲ್ಲ! ನಮಗೆ ರಾಜಸೀತಾಶ್ವದಲ್ಲ ಸಾರಭೂತನಾದ ಭೃತ್ಯರ ನಡತೆ
 ಯೇ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದೆ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ವಯೋವೃ
 ದ್ಧರಾಗಿಯೂ, ಲೀಲಕಂಪವೃದ್ಧರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಸೀತಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಪದೇಶಿ
 ಸುವ ಗುರುಗಳಲ್ಲಿ, ಇದುವರೆಗೆ ನೀವು ಸೇವೆಮಾಡದುದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವು
 ನೀವು ಎಷ್ಟು ರಾಜಸೀತಾಶ್ವವನ್ನೋಲಿದರೇನು? ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥಗಳ
 ನ್ನು ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಒಂದುವೇಳೆ ಆ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ
 ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತಾನಸಿಲ್ಲ ಇದರಿಂದ, ನೀವು ಕೇವಲಜ್ಞಾನಭಾ
 ರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಿರುಗುವಂತಾಯಿತೇ ಹೊರತು, ಆ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಪ
 ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆದವರಲ್ಲ ಹೀಗೆ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮೂರ್ಖರಾದ ಮಂತ್ರಿಗ
 ಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾನು, ಯಾವಾಗಲೂ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಸಾಯ
 ಬೇಕಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ದೈವಯೋಗವಿಂದ ನಾನು ಇನ್ನೂ

ಚೇತರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವೆನು ಎಲೆ ಚಾರರೆ ! ನಾನು ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ನನ್ನ ನಾಲಗೆಯೊಂದೇ ಈ ಸಮಸ್ತಲೋಕಕ್ಕೂ ಶುಭಾಶುಭಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಡಿಸುವುದು ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ, ನನ್ನ ಮುಂದೆಯೇ ನೀವು ಹೀಗೆ ಕರ್ಣಕರೋರಗಳಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲಾ ! ಮರಣಕ್ಕೂ ನೀವು ಹೆದರುವವರಲ್ಲವೇನು? ಎಲೆ ಮೂಢರೆ ! ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು? ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು ತಗುಲಿದರೂ, ಅಲ್ಲಿನ ಗಿಡಗಳು ಬದುಕಬಹುದು ರಾಜನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿನಡೆದ ಸಮ್ಯಂತಹ ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಂಬಿಗೂ ಕ್ಷೇಮವಿರುವಿರಲಾರರು! ನೀವು ನಮಗೆ ವೊದಲು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಗಳು ಈಗಲೂ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯೇ ಈಗ ನನಗೆ ಸಮ್ಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ತಿವ್ರವಾದ ಕೋಪವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಾಪಿಗಳಾದ ಸಮ್ಯನ್ನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಂದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಛೇ ಸೇಚರ! ತೊಲಿದುಹೋಗಿರಿ" ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿರುಗಿ ನಿಲ್ಲುವೇಡಿ" ಸಮ್ಯಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು ಪಡೆದಿರುವ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಮ್ಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಾರದು ನೀವು ಕೃತಘ್ನರಂದೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹವಿಲ್ಲದವರಂದೂ, ನನಗೆ ತೋರಿದಾಗಲೇ ನೀವು ಕೆಟ್ಟಿರಿ! ನನಗೆ ಬೇರವಳನ್ನೇ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ಹೋಗಿರಿ" ಎಂದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಶುಕಸಾರಥರಾದ ಬಹಳ ನಾಸಿಕಗೊಂಡು, ಆಗಲೂ ತಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ರಾಜನಮುಂದೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಜಯಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು ಅಮೂಲೆ ರಾವಣನು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹೋದರನನ್ನು ಕರೆದು, "ಮಹೋದರಾ! ರಾಜಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸಪುಗಾರಾದ ಕಲವು ಪಾರರನ್ನು ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತುರು" ಎಂದನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕೆಲವು ಪಾರರು, ವೇಗವಿಂದ ಬಂದು ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ಜಯಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿದು ಸಂತರು ಆಗ ರಾವಣನು, ಸಂಬಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿಯೂ, ಶೂರರಾಗಿಯೂ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿಯೂ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಚಾರರನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ಚಾರರೆ ! ನೀವು ಈಗಲೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ, ಅವನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಪ್ರಯ

ತನ್ನವೇನೆಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರಬೇಕು ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನವು ತಿ
ಥಿಲವಾಗಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಈಗಲೇ ಅವನನ್ನು ಹೆದರಿಸಬಿಡಬಹುದು
ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಅಂತರಂಗಭೂತರಾರೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅವನೊಡನೆ ನಿಜ
ವಾದ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಕಲಿತಿರುವ ಸ್ನೇಹಿತರಾರೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿದು, ಅವರ
ನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬರಬೇಕು ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಸ್ನೇಹವಾದರೂ ತಿಥಿ
ಲವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾವು ಈಗಲೇ ಭೇದೋಪಾಯವನ್ನವ
ಲಂಬಿಸಿ ಅವರಿಗಿರುವ ಸ್ನೇಹದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕದಲಿಸಬಿಡಬಹುದು ಇದಲ್ಲದೇನೀ
ವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಆ ರಾಮನು ಹೇಗೆ ನಿದ್ರಿಸುವನೋ, ಹೇಗೆ ಎಚ್ಚ
ರಗೊಂಡಿರುವನೋ, ಯಾವ ಯಾವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೋ,
ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರಬೇಕು ಅವನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವ
ವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಾಗ ಚಿಂತಾಪರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಮುಂದಿನ
ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಆತುರವನ್ನು ತೋರಿಸದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ನಾವು
ಬೇರೆಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ
ಬಹುದು. ನೀವು ಪ್ರಚ್ಛನ್ನರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು, ನಾನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ
ತಿಳಿದುಬರಬೇಕು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ರಾಜರು ಚಾರರಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ
ಶತ್ರುವಿನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಪ್ರಯ
ತ್ನದಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಬಹುದು"ಎಂದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಚಾ
ರರೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅತ್ಯಂತಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, ಶಾರ್ದೂ
ಲನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣನಮ
ಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಗಲೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಈಚಾ
ರರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮವೇಷವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಸುವೇಲಪರ್ದತದ ಸಮೀಪ
ಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನುಗ್ರೀವರೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು
ಕಂಡರು. ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯವು
ಹುಟ್ಟಿತು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ವೇಷ
ಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಈ ಸಂಗತಿಯು ವಿಭೀಷ
ಣನಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆತನು, ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆದರಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರ
ಮುಖನಾಗಿದ್ದ ಶಾರ್ದೂಲನೆಂಬವನನ್ನು ಮಾತ್ರಹಿಡಿದು, ಅವನು ಬಹಳ

ದುಷ್ಟನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳ ವಶಕೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಆ ಶಾರ್ದೂಲನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿ ಸಾಯುವಹಾಗೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರಲು, ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮದಯಾಳು ವಾದ ರಾಮನು ಮರುಕಗೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು ಹಾಗೆಯೇ ವಾನರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಇತರಚಾರರನ್ನೂ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ರಾಮನು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಹೀಗೆ ಲಂಕೆಯಿಂದ ಬಂದ ರಾಕ್ಷಸದೂತರೆಲ್ಲರೂ, ವಾನರರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸತ್ತುಸುಣ್ಣವಾಗಿ, ಬದುಕಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಓಡಹೋದರು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪರದೇಶದ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ತಿಳಿದುಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಿವುಣರಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ವಾನರಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನೈವುಣ್ಯವು ಸಾಗದೆ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ, ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾಮನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ಆತನಲ್ಲಿರುವ ಭಯಂಕರವಾನರಸೇನೆಯನ್ನೂ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸುವೇಲಪರ್ದತದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿರುವುದನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯಸರ್ಗವು

ರಾಮನು ವಾನರವೀರರೊಡನೆ ಸುವೇಲಾದ್ವಿಯ
 ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದಿರುವುದನ್ನು ಶಾರ್ದೂಲಾದಿ
 ಗಳು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದುದು

ಹೀಗೆ ಶಾರ್ದೂಲನೇ ಮೊದಲಾದ ಚಾರರೆಲ್ಲರೂ, ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ರಾಮನು ಮಹಾಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬಂದು ಸುವೇಲಪರ್ದತದಲ್ಲಿ ಆಸೇನೆಯನ್ನಿಳಿಸಿರುವನೆಂದು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಭಯವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತು ಆಗ ಅವನು ಶಾರ್ದೂಲನನ್ನು ನೋಡಿ “ಶಾರ್ದೂಲಾ ! ಇದೇನು ? ನಿನ್ನ ಮುಖದ ಕಾಂತಿಯು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದಿಲ್ಲ ! ಬಹಳ ದೀನನಂತೆಯೂ ಕಾಣುವೆಯಲ್ಲಾ ! ಕಾರಣವೇನು ? ಕೋಪಗೊಂಡ ಆಶತ್ರುಗಳ ಕೈಗೆ ನೀನು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ! ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅವಕಾಶವೂ ಸಿಕ್ಕಿತಷ್ಟೆ ?” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾ

ಡುತ್ತಿರಲು, ಶಾರ್ದೂಲನು, ತಾನು ವಾನರಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು, ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ, ಕುಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ? ಆ ವಾನರೋತ್ತಮರರ ಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದರೆ, ಎಷ್ಟೋ ನಿಪುಣರಾದ ಗೂಢಚಾರರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು! ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯರು! ಇದರಮೇಲೆ ತ್ರೀರಾಮನಿಂದ ರಕ್ಷಿತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನನಗೆ ಅನರೂಢನೆ ಮಾತಾಡುವುದೇ ಶಕ್ಯವಲ್ಲ! ಇನ್ನು ಅವರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಧಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಕಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಪರಸ್ವತಾಕಾರವುಳ್ಳ ವಾನರರು ತುಂಬಿರುವರು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಆ ಸೇನೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನು! ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ! ಒಂದುಕಡೆಯನ್ನಾದರೂ ಸುತ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಬಿಟ್ಟರು. ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರೇ! ನನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಜೋಗಿ ವಾನರರ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆಗಲೇ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ, ಮೊಳಕಾಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂಗೈಗಳಿಂದಲೂ, ಹೊಡೆದು, ಬಡಿದು, ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಡಿದು, ನನ್ನನ್ನು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಆವಾನರರಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ತಮ್ಮ ಸೇನೆಯಸುತ್ತಲೂ ಮೆರವಣಿಗೆತೆಂದರು. ನನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ತಮಯವಾದುವು. ನನಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕದಲಿಹೋದುವು. ಹೀಗೆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಯಬಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ವಿಧದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ “ಇದೋ ಇವನು ಚಾರನು! ರಾಕ್ಷಸದೂತನು” ಎಂದು ಸಾರುತ್ತ, ಸುತ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ರಾಮನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು! ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು, ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕೆಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆಗ ರಾಮನೇ ನನ್ನನ್ನು ದಯೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಹೇಗೋ ಅದೃಷ್ಟವಶದಿಂದ ಬದುಕಿ ಬಂದೆನು. ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ ರಾಮನು, ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದಲೂ,

ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ತುಂಬಿ, ಸೇತುವಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬಾಟಿ, ಸರ್ವಾಯುಧಗಳೊಡನೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು. ಇನ್ನು ತೀರ್ಥುದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೂ ಬರುವುದರಲ್ಲಿರುವ ನು ಗರುಡವ್ಯೂಹವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡವಾನರಸೃಷ್ಟದೊಡನೆ, ರಾಮನು ತಪ್ಪದೆ ಈ ನಮ್ಮಲಂಕೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬರುವನು ತೀರ್ಥುದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ನಮ್ಮ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಕಾರವನ್ನೂ ಮುತ್ತುವನು ನೀನು ಈಗಲೇ ರಾಮನಿಗೆ ಸೇತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು' ಇಲ್ಲವೇ ಅವನೊಡನೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಯುಧವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾದರೂ ತಕ್ಕ ಸನ್ನಾಹಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರು' ತೀರ್ಥುದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು" ಎಂದನು ಶಾರ್ದೂಲನು ಹೇಳಿದ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ತಿರುಗಿ ಶಾರ್ದೂಲನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಶಾರ್ದೂಲಾ! ಏನು ಹೇಳಿದೆ? ಸೇತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡುವುದೇ? ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರು! ದೇವಗಂಧರ್ವದಾಸವರಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನಿಹಿರಿಸಿದರೂ, ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಒಂದು ನನ್ನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದರೂ, ನಾನು ಸೇತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಕೊಡುವವನಲ್ಲ! ಆ ಮಾತನ್ನು ಬಿಡು!" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಿರುಗಿ ರಾವಣನು ಮುಂದೆ ಸಂತಿದ್ದ ಆ ಶಾರ್ದೂಲನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ಚಾರನೆ! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ನೀನು ಆ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ನೋಡಿಬಂದಿರುವೆಯಷ್ಟೆ? ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಶೂರರಾರು? ಅವರ ಆಕಾರವೆಂತದು? ಅವರ ಶಕ್ತಿಯೇನು? ಯಾರನ್ನಿಹಿರಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ? ಅವರು ಯಾರ ಮಕ್ಕಳು? ಯಾರ ಮಮ್ಮಕ್ಕಳು? ಈ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸು! ಇದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಸಿದರೆ, ನಾನು ಆ ವಾನರರ ಬಲಾಬಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಯುಧವನ್ನು ನಡೆಸುವವರು ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳ ಬಲಾಬಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು," ಎಂದನು. ಅಮೇಲೆ ಆ ಶಾರ್ದೂಲನೆಂಬ; ಚಾರನು ರಾವಣನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ "ಎಲೆ

ಮಹಾರಾಜನಿ' ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಗ್ರೀವನೆಂಬವನೇ ರಾಜನು. ಅವನು ಋಷ್ಕರಜಸ್ಸಿನ ಮಗನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ದುರ್ಜಯನಾಗಿರುವನು ಆ ದೋ!' ಅಲ್ಲಿ ಜಾಂಬವಂತನೆಂಬ ಮುಮುಕುನೋಬ್ಬನಿರುವನಲ್ಲವೆ? * ಅವನು ಗದ್ದದನೆಂಬವನ ಮಗನು ಗದ್ದದನಿಗೆ ಧೂಮ್ರನೆಂಬ ಬೇರೊಬ್ಬ ಮಗನುಂಟು ಆದೋ! ಆತ್ತಲಾಗಿ ಹನುಮಂತನೆಂಬ ಕಪಿಯಿರುವನು ನೋಡು ಆತನೇ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಗೆ ಬಂದು, ಅಕ್ಷಾದಿರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲರನ್ನೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕೊಂದವನು ಅವನ ತಂದೆಗೆ ಕೇಸರಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಆ ಕೆಸರಿಯು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮಗನು ಆದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ವೀರ್ಯವಂತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ † ಸುಷೇಣನು ಧರ್ಮದೇವತೆಯ ಪುತ್ರನು ಇಲ್ಲಿರುವ ದಧಿಮುಖನೆಂಬ ಕಪಿಯು ಚಂದ್ರನ ಮಗನು ' ಆದೋ ಅಲ್ಲಿ ಸುಮುಖನೆಂದೂ, ದುರ್ಮುಖನೆಂದೂ, ವೇಗದರ್ಶಿಯೆಂದೂ ಹೆಸರು ಗೊಂಡ ಆ ಮೂವರು ವಾನರೋತ್ತಮರಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಆ ಮೂವರೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಿಂಹ ವಾನರರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೃತ್ಯುಗಳೋ ಎಂಬಂತೆ, ಮೃತ್ಯುಸಮಾನರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು ಆದೋ ಅಲ್ಲಿ ವಾನರಸೇನೆಗೆ ಮುಖ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾದ ನೀಲನೆಂಬವನು ಅಗ್ನಿದೇವನ ಪುತ್ರನು. ಮೊದಲು ಕೇಸರಿಪುತ್ರನೆಂದು ನಾನು ನಿನಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಹನುಮಂತನೆಂಬವನು, ವಾಯುದೇವನಿಗೆ ಪೌರಸಪುತ್ರನು ಆದೋ ಅಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ದುರ್ಜಯನಾಗಿಯೂ, ಬಲಹಿಂದಲೂ ಯೌವನಹಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ

* ಜಾಂಬವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಕಳಿಕೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನಾಗಿರುವಾಗ, ಇಲ್ಲಿ ಗದ್ದದನಿಗೆ ಪುತ್ರನೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ದ್ರೌಪದಿಯು ಅಗ್ನಿಪುತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಪಾಂಚಾಲಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ, ಈತನೂ ಗದ್ದದನಿಗೆ ಸಾಕುಮಗನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು

† ಹಿಂದೆ ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸುಷೇಣನನ್ನು ವರುಣಪುತ್ರನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪುತ್ರನೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಆ ವರುಣನನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಇಲ್ಲವೇ ಶಾರ್ದೂಲನೇ ಭಯದಿಂದ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾಗಿ ತಪ್ಪುಮಾತನ್ನಾಡಿರುವನೆಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ಸುಷೇಣನು ಆ ಸುಷೇಣನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ವಾನರನೆಂದಾಗಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಅಂಗದನೆಂಬವನು ದೇವೇಂದ್ರನ ಮುಮ್ಮಗನು. ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರಿಬ್ಬರೂ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಮಕ್ಕಳು. ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ, ಗಜ, ಗವಯ, ಗವಾಕ್ಷ, ಶರಭ, ಗಂಧಮಾದನರೆಂಬ ಐದುಮಂದಿ ವಾನರವೀರರು ಕಾಲಯಮನಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು ನೋಡು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಯಮನ ಮಕ್ಕಳು! ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ ! ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿಯೂ, ದೇವಾಂಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಹಾಶೂರರಾದ ವಾನರಪ್ರಮುಖರು ಹತ್ತುಕೋಟಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವರು ಇವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ವಿಶೇಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದೋ ಆ ರಾಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಸಿಂಹದಂತಿರುವ ಅವನ ಮೈಕಟ್ಟನ್ನೂ, ಅವನ ಯೌವನಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ನೋಡು! ಅವನೇ ಖರದೂಷಣತ್ರಿಶಿರರಂಬ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದನು ! ಅವನೇ ವಿರಾಧನನ್ನು ಕೊಂದವನು! ಅವನೇ ಕಾಲಯಮನಂತಿದ್ದ ಕಬಂಧನನ್ನೂ ಕೊಂದವನು ! ಅವನು ದಶರಥರಾಜನ ಮಗನು. ಎಲೆ ರಾಜನೇ! ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಸಮನಾದವನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಬ್ಬನೂ ಇಲ್ಲವು! ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ರಾಮನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಸಿಂಹ ಜನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಂದನು ಅದೋ ! ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ ? ಅವನೂ ದಶರಥರಾಜನ ಪುತ್ರನು ಬಹಳ ಧರ್ಮಾತ್ಮನು. ಅನಿಯ ಸಲಗದಂತೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಬಲವುಳ್ಳವನು. ಅವನ ಬಾಣದ ದಾರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಮೇಲೆ ದೇವೇಂದ್ರನೂ ಬದುಕಿ ಹೋಗಲಾರನು ಅದೋ! ಅಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತನೆಂದೂ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮುಖನೆಂದೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಇಬ್ಬರು ವಾನರವೀರರಿರುವರು ನೋಡು! ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸೂರ್ಯನ ಮಕ್ಕಳು. ಅದೋ ಅಲ್ಲಿರುವ ಹೇಮಕೂಟವೆಂಬ ವಾನರನು ವರುಣನ ಮಗನು. ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಲನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮಗನು. ಬಹಳವೀರಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ, ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸುದುರ್ಧರನೆಂಬ ವಾನರನು ವಸುಪುತ್ರನು! ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ರಾಮನಿಂದ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಾನೂ ರಾ

ಮನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ಕಮನನ್ನು ನೋಡದೆಯಾ ? ಅವನೇ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು' ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಸುವೇಲಪರ್ದತಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ದಂಡಿಳಿಸಿರುವ ಆ ವಾನರಸೇನೆಯ ವಿವರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನು ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವು ನಿನಗೆ ಸೇರಿದುದು" ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು

ರಾವಣನು ಮಾಯಾವಿಯಾದ ವಿದ್ಯುಜ್ವಿಹ್ವನಿಂದ |
 ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ರಾಮಕಿರಸ್ಸನ್ನೂ, ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, |
 ಸೀತೆಯು ಹನುಮಂತನಮೂಲಕವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ |
 ಕೊಟ್ಟ ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನೂ, ಮಾಯೆಯಿಂದಮಾ |
 ಡಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತಂದು ತೋರಿಸಿದುದು. |

ಹೀಗೆ ಶಾರ್ದೂಲಾದಿಚಾರರಲ್ಲರೂ, ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾಮನು ಸುವೇಲಪರ್ದತದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದಿರುವನೆಂದು ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ರಾಮನು ಹಾಗೆ ದೊಡ್ಡಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬಂದಿರುವನೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾವಣನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಭಯಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಅಲೋಚಿಸುವನು “ಎಲೆ ಆ ಮಾತೃಕ! ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು ಆದುದರಿಂದ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿಯೂ, ಅತಿಜ್ಞರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಈಗಲೇ ಸೇರಿಸಿ ಅಲೋಚಿಸಬೇಕು?” ಎಂದನು ಈ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಸಮಸ್ತ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಬಂದು ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ಸೇರಿದರು. ರಾವಣನು ಅವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಕಳೆತು, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ಅಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ನ

* ಈ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಾನರಜನ್ಮವಿಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಲಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಈ ಸರ್ಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪೂರೋತ್ತರಕರ್ಣಗಳು ಸರಿಹೋಗುವುದರಿಂದಲೂ, ಈ ಸರ್ಗವು ಕಲ್ಪಿತವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು

ಡೆಸುತಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಯಾವುದು ಕಾಲೋಚಿತವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನೂ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಆಮೇಲೆ ರಾವಣನು, ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಿದ್ಯುಜ್ವಿಹ್ವನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕರೆದು, ಅವನನ್ನೂ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಸೀತೆಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಮಾಯಾವಿಯಾದ ಆ ವಿದ್ಯುಜ್ವಿಹ್ವನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ವಿದ್ಯುಜ್ವಿಹ್ವಾ! ಈಗ ನಾವು ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮೋಸಪಡಿಸಬೇಕು ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ, ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ರಾಮನ ತಲೆಯ ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ತಲೆಯನ್ನೂ, ಅವನ ಧನುಸ್ಸಿನಂತೆಯೇ ಬಾಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟಿರು” ಎಂದನು. ರಾವಣನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ ವಿದ್ಯುಜ್ವಿಹ್ವನು, “ಮಹಾರಾಜನೆ ! ಅಪ್ಪಣೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಆ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಭೂಷಣವನ್ನು ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನು, ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಅತುರದಿಂದ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಎಂದಿಗೂ ದುಃಖಾರ್ಹವಲ್ಲದ ಸೀತೆಯಾದರೋ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತ, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ಬರೀನೆಲದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಸಂಕಟದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನೇಕ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಅವಳಮೇಲೆ ಕಾವಲಾಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. (ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಿಗಣೆಯಾದಮುಖವುಳ್ಳ ಆ ಸೀತೆಯು ಹೀಗೆ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಂದ ಪರಿವೃತಳಾಗಿ, ಉತ್ಪಾತಮೇಘಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಚಂದ್ರರೇಖೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆ ಮುತ್ತೈದೆತನಕ್ಕೆ ಚಿಹ್ನೆಗಳಾದಕೆಲವು ಭೂಷಣಗಳುಮಾತ್ರವೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು ಅವಳಾದರೋ ಅಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯಿಂದಾಡಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹೂಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಸಂಕಟದಿಂದ ತೂಗಾಡುವಳು! ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ರಾಮನೊಡನೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುವಳು! ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ದು

ರವಸೈಯನ್ನು ಜಿಂತಿಸಿ ದುಃಖದಿಂದ ಕುಗ್ಗುವಳು. ವ್ಯಸನದಿಂದ ಬಣ್ಣಗುಂದುವಳು. ಅಳದಿಂದ ಸ್ತುಮಿತವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಗಂಗಾನದಿಯಂತೆ ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ ಎನೊಂದೂ ತೋರದೆ ಸ್ತಬ್ಧಳಾಗಿರುವಳು) ಹೀಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಮನು, ಅವಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಂತೋಷವಾ ತೀಯನ್ನು ಹೇಳುವವನಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ, ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ “ಎಲೆ ಕಲ್ಯಾಣಿ! ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ಯಾವನ ಅಶ್ರಯವನ್ನು ನಂಬಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಅಷ್ಟು ನಿಷ್ಕರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿದೆಯೋ, ಆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನು ಈಗಲೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತನಾದನು ಖರಾದಿರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಅವನು ವೈರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆನು! ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನಿನಗಿದ್ದ ಪ್ರಬಲವಾದ ಅಶ್ರಯವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ಕಿತ್ತುಬಿಟ್ಟೆನು! ಇಂದಿಗೆ ನಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಮುರಿದೆನು! ಇನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ವ್ಯಸನದಿಂದಲೇ ನೀನು, ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಭಾರ್ಯೆಯಾಗಬಹುದು. ಎಲೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವಳೆ! ಇನ್ನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಫಲವನ್ನು ಬಿಡು. ಸತ್ತವನಿಂದ ನಿನಗಾಗುವುದೇನು? ಎಲೆ ಭದ್ರೆ! ಈಗಲೂ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು! ನನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನೀನೇ ಈಶ್ವರಿಯಾಗಿರು! ನೀನು ಮಂದ ಭಾಗ್ಯಿಯಾದುದರಿಂದಲೇ ಇದುವರೆಗೆ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು ಎಲೆ ಮೂಢೆ! ಏನೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವಳೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ವೃತ್ರಾಸುರನ ಸಾವಿನಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೊಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸತ್ತಿರುವನು. ನಾನು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು! ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಸುಗ್ರೀವನ ಕಡೆಯ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನಂತೆ! ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಲವಣಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬಂದಿಳಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗುತ್ತಬಂದನು. ಆ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸದಿಂದ ಬಹಳವಾಗಿ

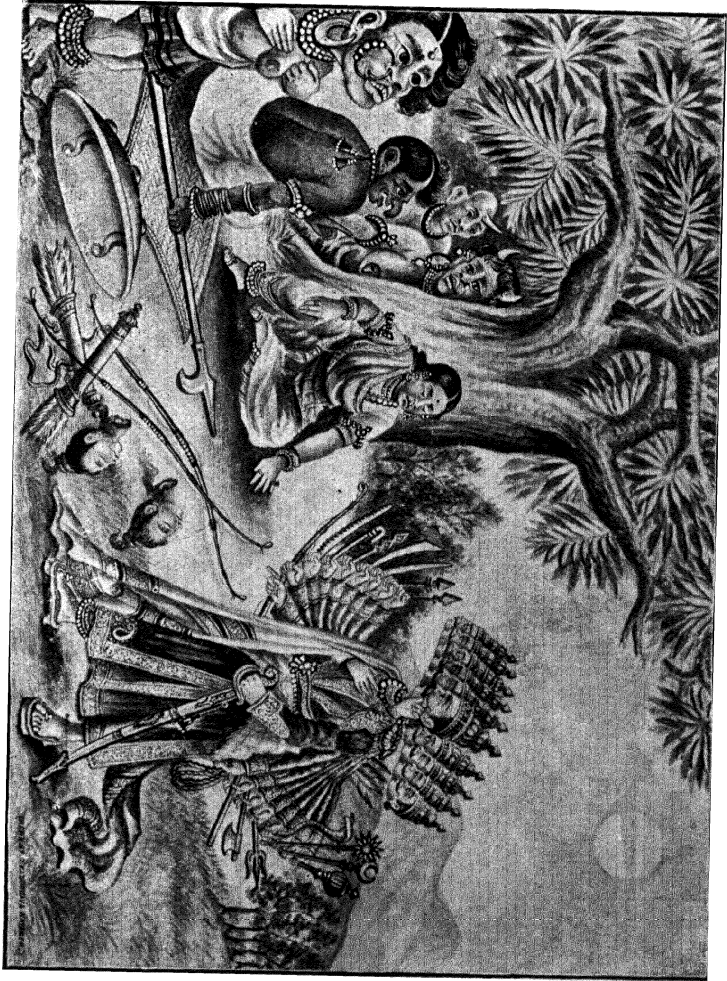
ಬಳಲಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ
 ಧರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಗಳೂ ಸುಖನಿದ್ರೆಯಿಂದ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾ
 ಗ, ಮೊದಲು ನಾನು ಜಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿ
 ದುಕೊಂಡೆನು. ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮಕಡೆಯ ಪ್ರಹಸ್ತನು ದೊಡ್ಡಸೈನ್ಯದೊ
 ಡನೆ ಹೋಗಿ, ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಗಳ
 ನ್ನೂ, ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಹತಮಾಡಿ ಬಂದನು ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ
 ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರು, ಅಡ್ಡಗತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಪರಿಘಗಳನ್ನೂ, ಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ,
 ಕಬ್ಬಿಣದಗುದಿಗಳನ್ನೂ, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಶೂಲಗಳನ್ನೂ,
 ಕೂಟಮುದ್ದರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನೂ, ದಂಡಗಳನ್ನೂ, ಕೊಣತಗಳನ್ನೂ,
 ಈಟಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡಚಕ್ರಾಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಕಬ್ಬಿಣದೊನಕೆಗಳನ್ನೂ
 ಬೀಸಿಬೀಸಿ ಬಡಿದು, ಸಮಸ್ತವಾನರರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಕಡಹಿದರು ಆಮೇ
 ಲೆ ಶತ್ರುಸಂಹಾರದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾಗಿಯೂ, ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸು
 ವುದರಲ್ಲಿ ಹಸ್ತಜಾತುರೈವೈವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಸ
 ಮಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಸೈನ್ಯದನಡುವೆ ನುಗ್ಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮ
 ನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು
 ಭಯದಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ದೈವಿಕವಾಗಿ ಅವನೂ ನ
 ಮ್ಮರಾಕ್ಷಸರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಇತರವಾನರರೂ ಚದರಿ ದಿ
 ಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ವಾನರ
 ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಕತ್ತಮುರಿದು ಬಿದ್ದಿರುವನು ಹನುಮಂತನೂ
 ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಮುಸುಡಿಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿರುವನು ಜಾಂಬವಂತ
 ನು ಭಯದಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಾರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು
 ಅವನ ಮೊಳಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು, ಕೊಂದು ಕಡಹಿದರು. ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮ
 ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರು ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಪಟ್ಟಸಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿರುವರು. ಕೊ
 ಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿದುಮರದಂತೆ ಅವನು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು ದೊಡ್ಡ
 ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನಡಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿಯೂ
 ಇದ್ದ ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರೆಂಬ ವಾನರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ, ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರು ಹಿಡಿ
 ದು, ಅವರ ನಡುವನ್ನು ಕತ್ತಿಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಚಿತ್ರವಧಮಾಡಿ ಕೊಲ್ಲು

ವಾಗ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹದಿಂದ ತೊಯ್ದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಗೋಳಿಡುತ್ತ, ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಪನ ಸನೆಂಬವನು ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಭಟರಿಂದ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಚಿತ್ರನಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕುಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು ದಧಿಮುಖನೆಂಬವನು ಅನೇಕ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಗಾಯಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿನ ಪರ್ವತಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿರುವನು, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಕುಮುದನು ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರ ಬಾಣಹತಿಯಿಂದ ನೊಂದು ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿರುವನು ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸಭಟರು ಯುವರಾಜನಾದ ಅಂಗದನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವನ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನೂ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರನಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುವರು ಅವನು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಕಳೆಚಿಬಿದ್ದ ತೋಳ್ಬಳೆಗಳೊಡನೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರಸೈನಿಕರ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಆನೆಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆಲವರನ್ನು ಕುದುರೆಗಳಿಂದಲೂ ತುಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಕೆಲವರಮೇಲೆ ರಥಗಳನ್ನು ಹರಿಯಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಅವರ ದೇಹವನ್ನು ಅರೆದುಬಿಟ್ಟರು ಬೇರಕೆಲವರು ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಬಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಘಗಳಂತೆ, ಕುದುರೆಗಳ ಕಾಲಿನ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಜ್ಜುಗುಜ್ಜಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು ಕೆಲವು ವಾನರರು ಭಯದಿಂದ ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರು ಆನೆಗಳಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಸಿಂಹಗಳಂತೆ ಅವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂದಿರುವರು ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ವಾನರರು ಭಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಲಾಯನಮಾಡುವಾಗ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು! ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದವರು ಕೆಲವರು! ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕರಡಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಪಿ ಸ್ವಭಾವವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಮರವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತುವು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಲಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರು ಸಮುದ್ರತೀರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವ ವಾನರರನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಅನೇಕರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವರು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ನಿನ್ನ ಸ್ವತಿಯನ್ನೂ, ಅವನ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಎಲೆ ಸೀತೆ! ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದ, ದೂಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಮಲಿನವಾಗಿರುವ ರಾಮ

ತಿರಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದಿರುವರು" ಎಂದನು ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಮೇಲೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆದು, ಸೀತೆಯ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು. "ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿ! ಈಗಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಯಂಕರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ರಾಮನ ತಲೆಯನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಆಸೆಯಿಂದ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವ ಆ ಏದೃಜ್ಞಿಹ್ವನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡುಬಾ?" ಎಂದನು. ಅದರಂತೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಹೋಗಿ ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ವಿದ್ಯುಜ್ಞಿಹ್ವನು ತಾನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ರಾಮನ ತಲೆಯನ್ನೂ, ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ರಾವಣನಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಅವನಿಗೆ ತಲೆಬಗ್ಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು ಆಗ ರಾವಣನು, ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ವಿದ್ಯುಜ್ಞಿಹ್ವನನ್ನು ನೋಡಿ, "ವಿದ್ಯುಜ್ಞಿಹ್ವಾ! ನೀನು ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ತಂದ ರಾಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಈ ಸೀತೆಯಮುಂದೆ ತಂದಿಡು? ಈ ಬಡಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಪತಿಗುಂಟಾದ ಈ ಚರಮಾವಸ್ಥೆಯನ್ನಾ ದರೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲಿ" ಎಂದನು ರಾವಣನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ, ವಿದ್ಯುಜ್ಞಿಹ್ವನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅತಿಸುಂದರವಾದ ಆ ರಾಮನ ಮಾಯಾತಿರಸ್ಸನ್ನು ತಂದು ಸೀತೆಯಮುಂದೆ ಇರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರವೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು ಅಮೇಲೆ ರಾವಣನು ವಿದ್ಯುಜ್ಞಿಹ್ವನು ತಂದಿದ್ದ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಮಾಯಾಧನುಸ್ಸನ್ನು ತಾನೆ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೀತೆಯಮುಂದಿಟ್ಟು, "ಸೀತೇ! ಇದೋ ನೋಡು! ದೃಢವಾದ ಹೆದೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಧನುಸ್ಸು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ರಾಮನದು! ಕೇವಲಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರನಾದ ಆ ರಾಮನನ್ನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಹಸ್ತನು ನಿನ್ನಿನರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಂದು, ಇದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟನು." ಎಂದನು ಹೀಗೆ ವಿದ್ಯುಜ್ಞಿಹ್ವನೂ, ರಾವಣನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಯಾರಾಮತಿರಸ್ಸನ್ನೂ, ಮಾಯಾಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಸೀತೆಯಮುಂದೆ ತಂದಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ, ತಿರುಗಿ ರಾವಣನು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡ ಆಸೀತೆಯನ್ನು, "ಎಲೆಭದ್ರೆ! ಇನ್ನಾ ದರೂ ನನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು" ಎಂದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—◆—ಸೀತೆಯು ಮಾಯಾರಾಮಶಿರಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಲಪಿಸಿದುದು—◆—

ಸೀತೆಯು, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ತಂದಿರಿಸಿದ್ದ, ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ರಾಮಶಿರಸ್ಸನ್ನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾಯಾಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ನೋಡಿದಳು ಹಾಗೆಯೇ ಹನುಮಂತನು ಹಿಂದೆ ತನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ, ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು, ಈ ಗ ರಾವಣನ ಬಾಯಿಂದಲೂ ಕೇಳಿದಳು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನಾದ ರಾಮನ ಕಣ್ಣುಗಳಂತೆಯೇ ಅಂದವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಅದೇಮುಖವರ್ಣವನ್ನೂ, ಅದೇವಿಧವಾದ ಮುಖದ ಸೊಗಸನ್ನೂ, ಅದೇ ತಲೆಕೂದಲುಗಳನ್ನೂ, ಅದೇ ಕುರುಳುಗಳ ಸೊಬಗನ್ನೂ, ಈ ಮಾಯಾಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿದಳು. ತಾನು, ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಹನುಮಂತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ, ರಾಮನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಜೂಡಾಮಣಿಯೂ ಅಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಳು ಈ ಹೋಲಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅವಳಿಗೆ ಅದೇ ನಿಜವಾದ ರಾಮನ ತಲೆಯೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಅವಳ ದುಃಖವು ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೋಯಿತು. ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಕುರರಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಅತಿದೀನಧ್ವನಿಯಿಂದ ರೋದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, ರಾಮನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತ, “ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯು ಕೈಗೂಡಿತೆ ! ರಘುಕುಲ ಕೈಲವೂ ಅನಂದವರ್ಧಕನಾದ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯನು ಇದೋ ಹತನಾಗಿರುವನು ! ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಗೂಡಿತೆ ? ಕಲಹವನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಷ್ಟನರ್ಥಗಳನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ ? ಅಯ್ಯೋ ? ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯನಾದ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಡಗೋಡಿಸುವ ನೆದಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಣಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಕುಲವನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ ? ನಿನ್ನ ಕಲಹವು ಕುಲನಾ ಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪರ್ಯವಸಾನಹೊಂದಿತು ! ಎಲೆ ಕೈಕೇಯಿ ! ನೀನು ಹಾಗೆ ಲೋಕಾ ಭಿರಾಮನಾದ ಆ ರಾಮನಿಗೆ, ನಾರುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಡಿಸಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಿಯನಾದ ಆ ರಾಮನು ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಂತಹ ಅಪ್ರಿಯವೇನು ? ಎಂದು ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದಳು. ದುಃಖದಿಂದ ದೀನಳಾಗಿ ನಡುಗುತ್ತ ಆ ಸೀತೆಯು, ಹೀಗೆ ಕೈಕೇಯಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ, ಸಂಕಟವನ ತಡೆಯಲಾರದೆ

೨೨೮. ರಾವಣನು ರಾಮನ ಮಾಯಾಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ತೋರಿಸಿದುದು.
ಸೀತೆಯು ವ್ಯಸನವು.

ಕಡಿದ ಬಾಳೆಯಗಿಡದಂತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಳು ಅಮೇಲೆ ತಾನಾಗಿ ಯೇ ಹ್ವಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ಮಾ ಯಾತಿರಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅದನ್ನಾಘ್ರಾಣಿಸಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗಾಗ ಕಣ್ಣೀರುತುಳುಕುವುದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಿಚ್ಚುವಳು! ಹೀಗೆ ದುಃಖವಶಳಾದ ಸೀತೆಯು ಆ ತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ “ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆನು! ಎಲೆ ಮಹಾಬಾಹೂ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಡುವವನಲ್ಲವೆಂದು ವೀರವ್ರತವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದವನಲ್ಲವೆ? ಆ ನಿನ್ನ ದೃಢವ್ರತವೂ ವಿಫಲವಾಯಿತಲ್ಲ! ಹಾ! ಪ್ರಿಯನೆ! ಈ ನಿನ್ನ ಮರಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾನೇ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕಾಯಿತೆ! ಅಯ್ಯೋ! ವಿಧವೆಯಾದೆನಲ್ಲ! ಪತ್ತಿಯ ಕಣ್ಣೆ ದಿರಿಗೆ ಪತಿಯು ಮೃತಿಹೊಂದಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುವರು! ಹೀಗೆ ನಾನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆ ದಿರಿಗೆ ನೀನು ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯಲ್ಲಾ? ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ದೋಷಗಳೇ ಕಾರಣವೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಸದಾಚಾರತೀಲನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಹಾ! ಪ್ರಿಯನೆ! ಪರಮಪಾಪಿನಿಯಾದ ನನ್ನಿಂದ ನಿನಗೂ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯುಂಟಾಯಿತೆ? ಎಲೆ ಆರ್ಯನೆ! ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ದುಃಖದಮೇಲೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಬಂದೆನು! ಈಗ ದುಃಖವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಯೇ ಹೋದೆನು! ಮಂದಭಾಗ್ಯಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದು ನೀನೂ ಈಗ ಹತನಾದೆಯಲ್ಲಾ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು? ರಾಮಾ! ಅತ್ತೆಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯು, ಪರಮಪ್ರೇಮಪಾತ್ರನಾದ ನಿನ್ನಂತಹ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಮೇಲೆ ಅವಳ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯುಂಟೆ! ಕರುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಹಸುವಿನಂತೆ ನಿನ್ನನ್ನಿಗಲಿ ಎಷ್ಟು ದುಃಖಪಡುವಳೋ? ಹಾ! ಆರ್ಯ ಪುತ್ರನೆ! ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಜೋಯಿಸರು ನಿನ್ನನ್ನು ಡೀಘಾಯುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲಾ! ಅವರ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಸತ್ಯವಾಯಿತು! ಅಲ್ಪಾಯುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿನಗೆ ಮರಣವುಂಟಾಯಿತು! ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಅಸತ್ಯವಾ ದಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದೇಕೆ? ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಭೂತವಾದ

ಕಾಲವೆಂಬ ದು (ಪರಮಾತ್ಮನು), ಅವರವರ ದುಷ್ಟರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಕ್ಷಮಾಡುವರೀತಿ ತಕ್ಕಂತೆ, ಭವಿಷ್ಯದರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಸತ್ಪುರುಷನಿಗೂಕೂಡ ಅವರವರ ವಿಷಯವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಬದಲಾಯಿಸಿಹೋಗುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ! ಆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿರಬಹುದಾದುದರಿಂದಲೇ, ಅವರ ಮಾತು ಅಸತ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಎಲೆ! ಪ್ರಿಯನೆ! ನೀನು ಸಮಸ್ತವ್ಯಸನಗಳನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು ನೀತಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನು ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನೀನು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದುದು ಹೇಗೆ? ಹಾ ಕಷ್ಟವೆ? ನೀನು ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಳಿದ ಆ ರಾತ್ರಿಯು ಎಷ್ಟುಘೋರವಾದುದು! ಕ್ರೂರವಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆಕಾಲರಾತ್ರಿಯು, ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಿಸಿ, ನಿನ್ನ ನ್ನಾಲಿಂಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನಗಲಿಸಿ ಕದ್ದು ಯ್ದಿರಬೇಕು! ಎಲೆನುಹಾಬಾಹೂ! ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ಮಲಗಿರುವೆಯಲ್ಲಾ! ನನಗಿಂತಲೂ ಈ ಭೂಮಿಯೇ ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮಳಾದಳೆ? ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನಿನಗಿದು ಯುಕ್ತವೆ? ಎಲೆ ವೀರನೆ! ಚಿನ್ನದ ಕೆಟ್ಟುಗಳಿಂದ ರಮ್ಯವಾದ ಯಾವ ಈ ನಿನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವೋ, ಅಂತಹ ಪ್ರಿಯಧನುಸ್ಸೂ ಹೀಗೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತಲ್ಲಾ! ಎಲೆ ದೋಷರಹಿತನೆ! ನೀನಾದರೋ ಈಗ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪಿತೃದೇವತೆಗಳೊಡಗೂಡುವ ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಿನ್ನತಂದೆ ದಶರಥನು ಹಾರಾಜನೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸುಖಹಿಂದಿರುವೆ! ಮತ್ತು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದವರಾಗಿಯೂ, ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಆಯಾಸತ್ಯರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನವಂಶದ ಪುರಾತನರೂಪರನ್ನು ನೀನು ವಿಮಾನಸ್ಥನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ? ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ನೀನೇಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ? ನೀನೇಕೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ನಾನು ಇನ್ನೂ ಏನೂತಿಳಿಯದ ಬಾಲೆಯಲ್ಲವೆ? ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ 'ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದವಳೆಂ

ಬುದನ್ನು ಕಾಣೆಯಾ? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬಂದವಳಲ್ಲವೆ? ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ
ವೂ ನಿನ್ನನ್ನಗಲದೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದವಳಲ್ಲವೆ? ಇಂತಹ ನಾನು ಇಷ್ಟುದು
ರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದೆ? ಎಲೆ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥನಿ! ನೀನು
ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದಾಗ, ನನ್ನೊಡನೆ ಸೇರಿಯೇ ಎಲ್ಲವ
ನ್ನೂ ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನಾದರೂ ಸ್ಮರಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಈಗ ದುಃಖಿತಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋ
ಗು' ರಾಮಾ! ನೀನು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ನಡತೆಯುಳ್ಳವನು! ನಿನ್ನ ವಿ
ಯೋಗದಿಂದ ಕಂಡುಕುಂಡಿ ಕೃಶಳಾಗಿರುವ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು
ಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಈ ಲೋಕವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗ
ಬಹುದೆ? ಹಾಕಷ್ಟವೆ? ಮೊದಲು ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲಂಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ, *ನನ್ನೊಬ್ಬಳಿಂದಲೇ ಅಲಿಂಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ನನ್ನಪ್ರಿಯ
ನ ದೇಹವನ್ನು, ಆಯೋ! ಈಗ ಹದ್ದು ಮೊದಲಾದ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕಗಳೆಲ್ಲ
ವೂ ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆದಾಡುವಂತಾಯಿತಲ್ಲಾ! † ವನವಾಸವು ಮುಗಿದ
ಮೇಲೆ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳೆಗಳೆ ಅಗ್ನಿ ಜ್ವೋಮಾದಿಯಾಗಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ
ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಯಜ್ಞಸಂಬಂಧವಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದಿಂ
ದ ತಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ! ಹಿಂದೆ
ಆಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಬಂದ ನಾವು ಮೂವರಲ್ಲಿ, ಈಗ
ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಬ್ಬನೇ ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದರೆ, ಅವನನ್ನು

* ಇದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಭಾರ್ಯಾಂತರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು

† ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ರಾಮನಿಗೆ ಅಗ್ನ್ಯಾಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ವನವಾಸಕಾ
ಲವು ಕಳೆದಮೇಲೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಬಂದು ಅಗ್ನ್ಯಾಧಾನವಾಗಿ ಜ್ವೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ
ಆಮೇಲೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಯುಸ್ಪುತ್ರೀರಿವಾಗಿ ಅಸಂಸ್ಕೃತಾಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ದೇಹಸಂಸ್ಕಾ
ರವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂದೂ, ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಮಥ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕಮರಣವುಂಟಾ
ಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಸೀತೆಯು ದು ಖಿಸಿದುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ರಾಮನು
ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಈ
ವಿಚಾರವು ಅಯೋಧ್ಯಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

నీలొడి కాసల్యేయు ఆతురదింద బందు, “సీతేయూ రామనూ ఎల్లి రువరు?” ఎందు కేళువుదరల్లి సందేహవిల్లి. ఆగ లక్ష్యణను కాసల్యేయ మాతిగి ఏనెందు టుత్తరవన్ను కేడువను? మోదలీ భయాతురదింద బంద ఆ కాసల్యేయొడనే లక్ష్యణను “అథరాత్రియల్లి రాక్షసరు బందు రామనన్నొ, అవన మిత్రబలవన్నొ కేందరెందు హేళబేకాగువుదల్లవే? ఈ మాతన్ను కేళిదర కాసల్యేయ గతియేను? నిద్రిసుతిద్దాగ నినగి రాక్షసరిందుంటాద వధవన్నొ, నాను రాక్షసర క్యేగి బిద్దిరువుదన్నొ కాసల్యేయ కేళిదక్షణవే ఎదేయొడేదు ప్రాణవన్ను బిడువళు. ఓగి దుర్మరణక్కి యోగ్యనల్లద మహారాజకుమారనాద ఆ రామను, సముద్రదంతే అతిప్రచండరాద ఖరాదిరాక్షసరన్నేల్లా లీలామాత్రదిందలీ కేందు, ఆ మహాసముద్రవన్నొ దాటి బందు, కేనేగి నిభాగ్యళాద నన్న నిమిత్తవాగి హసువిన హజ్జీయంతే అత్యల్పనాద ఆ ప్రహస్ననింద హతనాగువు దేందరేను? (అగాధవాద మహాసముద్రవన్ను దాటి బందవను హసువిన హజ్జీయింగుంటాద హళదల్లి ముళుగి సత్తంతాయితల్లవే) అయ్యో? నాను కులభూతుకియంబుదన్ను తిళియదే, రామను అజ్ఞానదింద నన్ను క్యేడిదను క్యేడిద హేండియూద నానే అవనిగి మృత్యువాదేను! నాను పూర్వజన్మదల్లి యారో కన్యాదానవన్ను మాడుతిద్దాగ అవర క్యేయన్ను ఓడిదు తడిచిరబేకు! ఆ ఖాశదిందలీ ఈగ నాను సర్వరక్షకనాగియూ, సర్వాతిధిపూజకనాగియూ ఇరువ అంతక రామనిగి క్యేడిద హేండితియొగిద్దరూ, అవ నీలొడనే భోగవన్ననుభవిసువ కాలదల్లి ఇంతక దుఃఖక్కి గురియాదేను. రావణా! ఇన్ను నీనాదరూ తీఘ్రదల్లియే నన్ను కేందు, ఈరామన దేహదొడనే సేరిసి బిడు! ఈ రీతియిందలాదరూ పతిపత్నియరన్ను సేరిసిద పృథ్వి భాగియాగు! ఇదరింద నినగి సర్వోత్తమనాద శ్రేయస్సంటు! ఈ సమయదల్లి ఇదే సర్వోత్తమనాద కల్యాణవు! ఈగలీ ఈ కార్యవన్ను తప్పదే నడిసిబిడు! రావ

ಣಾ ! ಈ ರಾಮನ ತಲೆಯೊಡನೆ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನೂ, ಅವನ ದೇಹದೊಡನೆ ಈ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಡು ! ನಾನೂ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಪತಿಯನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವೆನು. (ನಾನು ಪತಿಯನ್ನಗಲಿದಮೇಲೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಈ ಹಾಳುಬದುಕನ್ನು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರವೂ ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ನಾನು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ವೇದವಿತ್ತುಗಳಾದ ಅನೇಕಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಗಾಗ ಬಂದು “ಯಾವಸ್ತ್ರೀಯರು ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರಗಳಾದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳುಂಟು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆನು; ತಾಳ್ಮೆಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹವೂ, ದಾನವೂ, ಧರ್ಮವೂ, ಸತ್ಯವೂ, ಕೃತಜ್ಞತೆಯೂ, ಅಹಿಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತುಂಬಿದ್ದುವೋ, ಅಂತಹ ಪತಿಯನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡಮೇಲೆ ಇನ್ನು ನನಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯೇನು?) ಎಂದು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಆಕೆಯು ಅಗಲವಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ಆತಿರಸ್ಸನ್ನೂ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ನೋಡಿ ಸಂಕಟದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು, ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯು ಬಹಳವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾದ ರಾಕ್ಷಸನೊಬ್ಬನು ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ಬಂದು “ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, “ಮಹಾಪ್ರಭೋ ! ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಸಮಸ್ತಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಮಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ ! ನಿಜವಾಗಿ ಯಾವುದೋ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವಿರಬೇಕು ? ಅದನ್ನು ಈಗಲೇ ನಡೆಸಿ ರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ನೀನು ರಾಜನಾದುದರಿಂದ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಅದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಎಷ್ಟೇ ಅವಶ್ಯಕಾರ್ಯವಿದ್ದರೂ ಬಿಟ್ಟು, ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮೇಲು” ಎಂದನು ದ್ವಾರಪಾಲಕನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು, ಆಗಲೇ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ರಾವಣನು ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೇ ಮ

ನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗುಣಿಸುತ್ತ, ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳಿದ್ದ ಸಭೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತಾನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಅಲೋಚಿಸಿ, ಯುದ್ಧ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನು ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಯಾನಿರ್ಮಿತವಾದ ರಾಮನ ತಲೆಯೂ, ಆ ಧನುಸ್ಸು ಅಗೋಚರಗಳಾದುವು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು, ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತು, ಮುಂದೆ ರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸನ್ನಾಹಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಗ ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಾದ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ಬಲಾಘ್ಯಕ್ಷರ ! ಈಗಲೇ ನೀವು ನಮ್ಮರಣಭೇರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೊಳಗಿಸಿ, ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕರೆಸಬೇಕು * ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸಕೂಡದು” ಎಂದನು ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇನಾಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿನಯದಿಂದ. “ಮಹಾರಾಜನೆ ! ಆಪ್ತಣೆ !” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕರೆಸಿ, ಆ ಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು

—◆— { ವಿಭೀಷಣನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಸರಮಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು } —◆—

ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯು ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ರಾಮತೀರಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ಭ್ರಾಂತಿ ಪಟ್ಟು ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇ

* ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಯುದ್ಧದ ಕಾರಣವನ್ನು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಈ ವೃತ್ತಾಂತವು ಸೀತೆಯಕಿವಿಗೂ ಬಿಳುವುದಲ್ಲವೇ? ಆಗ ತಾನು ಇದುವರೆಗೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳೊಡನೆ ಹೇಳಿಬಂದಿರುವ ರಾಮನಧವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲವೂ ಅವಳಿಗೆ ಸುಳ್ಳೆಂದು ತೋರಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ ಕಾರಣವನ್ನು ಮರೆಸಿಟ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಿಯಸಖಿಯಾಗಿಯೂ, ಇದ್ದ ವಿಭೀಷಣಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಸರಮೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು, ಆ ಸೀತೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಸೀತೆಯು ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನಮೋಸಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನು ಮೃತನಾದನೆಂದು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸರಮೆಯು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ನಾನಾವಿಧದಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಳು * ಆ ಸರಮೆಯೆಂಬವಳು ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾವಲಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆಕೆಯು ಬಹಳದಯಾಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದ, ಅವಳಿಗೆ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುವಿಧವಾದ ಸ್ನೇಹಭಾವವು ಹುಟ್ಟಿ ಹೋಯಿತು. ಮತ್ತು ಆಕೆಯು ಬಹಳ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಆಕೆಗೆ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲುಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರೇಮವೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಯೂ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು ಅಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯು ರಾಮನವಿಷಯವಾಗಿ ಭ್ರಾಂತಿಪಟ್ಟು ದುಃಖದಿಂದ ಆಗಾಗ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳುತ್ತ, ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಿದ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯಂತೆ ಕೊಳೆಮುಚ್ಚಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವಳಾಗಿ ಕುಳಿತು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರಲು, ಸರಮೆಯು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸವರಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ

* ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನೇ ಈ ಸರಮೆಯೆಂಬವಳನ್ನು ಸೀತೆಯಮೇಲೆ ಕಾವಲಿರಿಸಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಸರಮೆಯು ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವಾಗ “ಸಖೀಸೇಹೇನೆ ತದ್ಭೀಁ ಮಯಾ ಸರ್ವಂ ಪ್ರತಿಶ್ರುತಂ | ಲೀನಯಾ ಗಹನೇ ಶೂನ್ಯೇ ಭಯಮುತ್ಪ್ರಜ್ಞ ರಾವಣಾತ್” ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾವಣಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಮರೆಯಲ್ಪಿದ್ದ ತಾನು ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ಬಂದುದಾಗಿ ಹೇಳುವಳು. ರಾವಣನಿಯುಕ್ತಳಾಗಿದ್ದ ಈಕೆಗೆ ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ, ರಾವಣವಿಭೀಷಣರಿಗೆ ಮನಸ್ತಾಪವು ಹುಟ್ಟುವವರೆಗೂ ಈಕೆಯು ಅಂತರಂಗಭೂತಳಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ ನಿರ್ಭಯಳಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಭೀಷಣನು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ ರಾವಣನ ಅಂತರಂಗವಾರ್ತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಗೂಢವಾಗಿ ಕೇಳಿದಳೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ರಾವಣನಿಗೆ ಸೋಸೆಯಂತಿರುವ ತಾನು, ಅವನಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತುಹಾಗೆಯೂ ಉಪಸಖಿಯಾದ ಈ ಸರಮೆಯು ಬೇರೊಬ್ಬಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಸ್ನೇಹವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ರಾವಣನ ರಹಸ್ಯವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸು ವವಳಾಗಿ “ಎಲಮ್ಮ ಸೀತೆ! ಸಾಕು ಬಿಡು! ದುಃಖಿಸಬೇಡ! ಸಮಾಧಾನ ದಿಂದಿರು! ನೀನು ಕೇವಲಭಯಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ನಿ ಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಭಯಪಡುವಂತಿದೆ! ಈಗ ರಾವಣನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾ ತುಗಳನ್ನೂ, ಆದಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಕರಗಳನ್ನೂ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ರುವ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಾನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ ಒಂದಾನೊಂದು ವೃಕ್ಷರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು, ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ವಿವಾದವನ್ನೂ ಕೇಳಿದೆನು. ಎಲೆಸೀತೆ! ನಿನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನಾ ನು ಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಡುವವಳಲ್ಲ! ಆದುದರಿಂದ ರಾವಣನಿಂ ದುಂಟಾಗಬಹುವಾದ ಭಯವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸದೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆನು ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನುನೋಡಿ ನಾನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಮತ್ತು ಎಲೆ ದೇವಿ! ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನು ಈಗ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆತುರಪಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಹೋದನೋ ಅದನ್ನೂ ನಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದೆನು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿರುವ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಡು! ರಾಮನನ್ನು ವಧಿಸುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತನನ್ನು ಮಲಗಿರುವಾಗ ಮೋಸದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುವುದೆಂದರೇನು? ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಆತನಿಗೆ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಕೊಲೆಯೆಂದರೇನು? ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಆತನು ಯಾವ ದಶೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೂ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಅಸಂಭವವು ಮತ್ತು ಅವನಕಡೆಯ ವಾನರ ರನ್ನಾದರೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮರಗಿಡಗಳಿಂದಲೇ ಅವರು ಎಂತಹ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆಯಾದರೂ ಹೋರಾ ಡಬಲ್ಲರು. ಇದರಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ರಾಮನೇ ಅವರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವನು. ಅಂತವರಿಗೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ರಿಂದ ವಧವೆಂದರೇನು? ಎಲೆ ದೇವಿ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆ? ದುಂಡಿಗೆ ಉದ್ದವಾದ ಮಹಾಭುಜವುಳ್ಳವನು. ಶ್ರೀಮಂ ತನು. ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು. ಉತ್ತಮಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವನು! ಅಂದವಾದ ಅವಯವಸನ್ನಿವೇಶವುಳ್ಳವನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನು ಸ

ಮಸ್ತಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದವನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು ಅಂತಹ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವಾಗ, ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತನಗೆ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರಪಾಯವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲನು ಅವನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಲೋಪವಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದ ನೀತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಎಷ್ಟೇ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯಗಳು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಧ್ವಂಸಮಾಡಬಲ್ಲನು ಅವನಲ್ಲಿರುವ ಬಲ ಪೌರುಷಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸಿದ್ಧನಿವಾಸವಾಗಿರುವನು ಯಾವ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾದರೂ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸಬಲ್ಲನು ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಬಲಪೌರುಷಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಮಸ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ ರಾಮನನ್ನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೂಬ್ಬನು ಕೂಲುವುದೆಂದರೇನು? ಆ ರಾಮನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಹತನಾಗಿಲ್ಲ ಇದು ನಿಜವು 'ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನ ತಲೆಯೂ, ಬಿಲ್ಲೂ ಬಿದ್ದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ' ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಇದು ರಾಮನ ನೋಸವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಅವನ ಕಾಠ್ಯವೂ ಬಹಳ ಅಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಅವನು ಎರಾಧಿಯು! ಬಹಳ ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು! ಮಾಯೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು! ಸನ್ನನ್ನು ಮೋಸಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವನು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಇನ್ನು ಸಿನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಶೋಕವೂ ಸೇರಿತು ಶುಭವೂ ಸಿನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಿನ್ನನ್ನು ಸೇರುವಳು ಇದು ನಿಜವು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಕೇಳಿ! ರಾಮನು ವಾನರಸೇನೆಯೊಡನೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನದಾಟಿ ಅದರ ದಕ್ಷಿಣತೀರದಲ್ಲಿ ಆ ಸೇನೆಯನ್ನಿಳಿಸಿರುವನು. ಆ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದನು ಸಮುದ್ರತೀರದಲ್ಲಿ ವಾನರ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತನಾಗಿರುವನು ಆಗಲೇ ರಾಮನು ರಾಮನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಆದರಂತೆಯೇ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿಬಂದು, ಆಗಲೇ ರಾಮನು

ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದುದಾಗಿ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಂದಿರುವರು. ಎಲೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ! ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದುದರಿಂದಲೇ ಈಗ ರಾವಣನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಕಲಿತು ಅಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವನು” ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಸರಮೆಯು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ಪಟ್ಟಣದೊಳಗೆ ಸೈನಿಕರ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಾಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋಲಾಹಲಧ್ವನಿಯೂ, ರಣವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ ಸೀತೆಯ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿದವು. ಆಗ ಸರಮೆಯೂ, ಆ ರಣಭೇರೀಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೂರಿತು “ಎಲೆ ಭೀರು! ನೀನು ಸಿಂಹಾರಣವಾಗಿ ಭಯಪಡುವವಳೆಂದು ಈಗ ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತೆ? ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದೆಯಾ? ಸೈನಿಕರನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ರಣಭೇರಿಯು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ನುಡಿಸಲ್ಪಡುವುದು ನೋಡು ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು? ಅದೋ! ಸೈನಿಕರ ಕೋಲಾಹಲಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಾ? ಈಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಾವುತರು ತಮ್ಮ ಮದದಾಸೆಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವರು! ರಥಿಕರು ರಥಗಳಿಗೆ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವರು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾವುತರು ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಸೇರಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವರು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪದಾತಿಗಳು ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಗುಂಪು ಕೂಡುತ್ತಿರುವರು ಹೀಗೆ ಅದ್ಭುತದರ್ಶನವುಳ್ಳ ರಥಗಜತುರಗಪದಾತಿಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳೂ, ಜಲಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಮೊಳಗುವ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ರಾಜಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿರುವುವು. ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಈಗಲೇ ಸಾಣೆಹಿಡಿದು ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಗುರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ, ಯುದ್ಧಕವಚಗಳಿಂದಲೂ, ಅನೆ, ಕುದರೆ, ಮೊದಲಾದ ಚತುರಂಗಸೈನ್ಯಗಳ ಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಮೇಲೆಹೊರಟು ಪ್ರಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಂತಿಯು, ನಾನಾವರ್ಣಗಳಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಬೆಳೆದ ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು ಅಲ್ಲಿನ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮೂಲಿಕೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಾನಾವರ್ಣದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಹರಡುವಂತೆ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣದಿಂದ ಕಾಣುವುದು ನೋಡು! ಅನೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಗಂಟೆಗಳ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ,

ರಥಚಕ್ರಧ್ವನಿಯನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳ ಹೇಷಾಧ್ವನಿಯನ್ನೂ, ರಣವಾದ್ಯ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನೂ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು. ರಾವಣನ ಭಟರಾದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಯುಧಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ನೋಡುವವರಿಗೆ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವರು ಎಲೆ ಸೀತೆ ! ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ದುಃಖವೆಲ್ಲವೂ ನೀಗಿತು ಇನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕೈಸೇರುವಳು. ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಮಹಾಭಯವು ಬಂದೊದಗಿತು ' ರಾಮನು ಕಮಲದಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ನಯನಸೌಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಆತನನ್ನು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ವರಿಸದೆ ಬಿಡಳು ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ದೇವೇಂದ್ರನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಮೇಲಾಗಿ ಮೆರೆವ ಮಹಾಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಆತನನ್ನು ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಕೈಬಿಡುವವಳಲ್ಲ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ ' ರಾವಣನು ತನಗಿರುವಾಗ ಬರುವುದೊಂದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ರಾಮನು ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ತಡೆಹಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನು. ರಾವಣನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದೊಂದೇ ತಡೆ! ಆಗಲೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿನೊಡನೆ ಸೇರುವನು ಇಂದ್ರನು ಉಪೇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಡಗಿಸಿದಂತೆ, ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೀಘ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ತೋರಿಸುವನು. ಎಲೆ ದೇವಿ ! ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಿಂದೇನು ? ತೀಘ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ರಾಮನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಲಿಂಗಿಸಿ, ತನ್ನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಕೃತಾರ್ಥಳಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ನೋಡುವೆನು ಎಲೆ ಸೀತೆ ! ಆಗ ನಿನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೋರಿಕೆಯು ಎಲೆ ಭದ್ರೆ ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿನೊಡನೆ ಸೇರಿ ನಿನ್ನನ್ನಾಲಿಂಗಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶಾಲವಕ್ಷನಾದ ಆ ರಾಮನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನೀನು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ಅನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ತುಳುಕಿಸುವೆ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತಿಯನ್ನಗಲಿದುದು ಮೊದಲು, ಇದುವರೆಗೆ ಹಲವು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಯಾವ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಜಡೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿನ್ನ ಜಘನಗಳ

ಮೇಲೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ನಿನ್ನ ತುರುಬನ್ನು, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ರಾಮನು ಇನ್ನು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸುವನು ಉದಿಸಿದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತಿರುವ ಆ ರಾಮನ ಮುದ್ದುಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಹಾವು ತನ್ನ ಪರೆಯನ್ನು ಸುಲಿದುಬಿಡುವಂತೆ, ನೀನೂ ದುಃಖಸೂಚಕಗಳಾದ ಈ ಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆ' ಎಲೆ ದೇವಿ' ಸುಖಾರ್ಹನಾದ ಆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯನು ಇನ್ನು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿ, ಪ್ರಿಯಭಾರ್ಯೆಯಾದ ನಿನ್ನೊಡಗೂಡ ಸುಖಿಸುವನು ಸಸಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂಮಿಯು ಸುವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸಹೊಂದುವಂತೆ, ನೀನೂ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾಮನೊಡಗೂಡ ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸಹೊಂದುವೆ ಯಾವನು ಪರವತ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಮೇರುವಿನ ಸುತ್ತಲೂ, ಕುದುರೆಯಂತೆ ತೀಘ್ರವಾದ ಮಂಡಲಗತಿಯಿಂದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿಬರುವನೋ, ಅಂತಹ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಈಗ ನೀನು ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು' ಈ ಸೂರ್ಯದೇನೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಭೂತನು' ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಈಗಲೇ ನೀನು ಈ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದು" ಎಂದಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತುಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು

— { ಸರಮೆಯು ರಾವಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು } —
ಬಂದು ಸೀತೆಗೆ ಹೇಳಿದುದು

ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯು ರಾವಣನ ಮೊಸದ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಸಂಕಟ ಪಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸರಮೆಯು, ಆಕಾಶವು ಜಲವರ್ಷದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಂಪೇರಿಸುವಂತೆ, ತನ್ನ ನಾಕೈಗಳಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಳು ಸರಮೆಯು ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವಳಾದುದರಿಂದ, ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದೇನಿಸಿ, ಮಂದಹಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ನೀಲಾಕ್ಷಿ' ಈಗ ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಿನ್ನ ಹ್ವೇಮವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಗಣಕೊಂಡಿರುವೆನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುದೂ

ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರಲು ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ' ನಿರಾಧಾರವಾದ
 ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲೆನು' ನಾನುಮಾತ್ರ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೊರ
 ಟರೆ, ವಾಯುವಾಗಲಿ, ಗರುಡನಾಗಲಿ, ನನಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿ ನಡೆದು ನನ್ನ
 ನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಾರರು ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ನನಗೆ ಸ
 ಮ್ಯತವೆ" ಎಂದಳು ಸರಮೆಯು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ
 ಸೀತೆಯು ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿಯೂ, ಮೃದುವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾತಿನಿಂದ,
 "ಅಮ್ಮ ಸರಮೆ' ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು ಆಕಾಶಕ್ಕಾಗಲಿ, ಕೆಳ
 ಗೆ ಪಾತಾಳಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೋಗಿ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯುಂಟು ನನ್ನ
 ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಷ್ಟೇ ದುಷ್ಕರಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ನೀನು ನಡೆಸಬಲ್ಲೆಯೆಂ
 ಬುದನ್ನೂ ಬಲ್ಲೆನು ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ' ನನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಯೇತೀರಬೇ
 ಕೆಂಬ ಕೋರಿಕೆಯು ನಿನಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನೀನು ಈಗಲೇ ರಾವಣ
 ನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವನ ಸನ್ನಾಹಗಳನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರಬೇಕು' ಇದರಿಂದ
 ಫಲವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಆ ರಾವಣನು ಬಹಳ ಮಾಯಾವಿ' ಅತಿ
 ಕ್ರೂರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು' ದುಷ್ಟಾತ್ಮನು' ಯಾವಾಗಲೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
 ಗೋಳಾಡಿಸತಕ್ಕವನು ಮದ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದಂತೆ, ಅವನು ಮಾತುಮಾತಿ
 ಗೂ, ನನ್ನನ್ನು ಆಗಾಗ ಪೋಷಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಿರುವನು ಮುಖವಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ
 ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಆಗಾಗ ಹೆದರಿಸುತ್ತಿರುವನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಾವಲಿರುವ
 ಈ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಿಯರಿಂದಲೂ ಭಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವನು ನನ್ನ ಭಯ
 ಪೋ ಮಿತಿಮೀರಿಹೋಗಿರುವುದು' ನನ್ನ ಬೇವದಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವು
 ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ ಯಾವಾಗ
 ಲೂ ನಾನು ಅವನಭಯದಿಂದಲೇ ಈ ಅಶೂಕವನದಲ್ಲಿ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.
 ಅದುದರಿಂದ, ಆ ರಾವಣನ ಪೂರೈತ್ವರಗಳನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅವನು ಮುಂ
 ದೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ನೀನು ತಿಳಿದುಬಂದುಹೇಳಿದ
 ರೆ, ನನಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಉಪಕಾರಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಇದೇ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ
 ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವು" ಎಂದಳು ಮಧುರಭಾಷಣಿಯಾದ ಸೀ
 ತೆಯು ಕಣ್ಣೀರುಬಿಟ್ಟು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಲು, ಸರಮೆಯು ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರ
 ನು ಕೈಯಿಂದೊರಸುತ್ತ, "ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಈ ಉದ್ದೇಶವು ನಿನಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ

ಈಗಲೇ ನಾನು ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ಆ ರಾವಣನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬರುವೆನು' ಸಂದೇಹಪಡಬೇಡ' ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವೆನು ನೋಡು?" ಎಂದಳು. ಸರಮೆಯು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆಗಲೇ ರಾವಣನ ಆರಮನೆಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ನಿಂತು ಕೇಳಿದಳು. ಇತರರ ಮನೋನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣೆಯಾದ ಆ ಸರಮೆಯು, ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾವಣನ ನಿಶ್ಚಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಆಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಪೀಠವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುವ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೆ ದೈನ್ಯದಿಂದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮನವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡಳು. ಸರಮೆಯು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಸೀತೆಯು ಪರಮಾನಂದಭರಿತಳಾಗಿ, ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಅಕೆಯನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಅಕೆಗೆ ಅಸನವನ್ನು ಕೂಟ್ಟು, "ಸಖೆ ಸರಮೆ" ಇದೋ! ಈ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತು ನೀನು ತಿಳಿದು ಬಂದ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸು' ಕ್ರೂರನಾಗಿಯೂ ದುರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಇರುವ ಆ ರಾವಣನ ನಿಶ್ಚಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳು!" ಎಂದಳು. ಸೀತೆಯು ಭಯಾತರದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಾಡಿದೊಡನೆ ಸರಮೆಯು ಅಕಗೆ ರಾವಣನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, "ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು? ಅಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕಸಿಯೂ, ಅವನ ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿಯಾದ ಅವಿದ್ಯನೆಂಬವನೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ವಿಧದಿಂದ ನೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಅವುಬ್ಬರೂ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ವತ್ಸ ರಾವಣಾ! ಈಗಲೇ ನೀನು ಹೋಗಿ ಬಹುಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು' ಹಾಗೆ ಮಾಡದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕೈಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಮಹಾನರ್ಥವು ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆತನು ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಮಹಾದ್ಭುತವಾದ ಸಾಹಸವೊಂದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದ ನಿರರ್ಥವಲ್ಲವೆ? ಆ ರಾಮನು ಹಾಗಿರಲಿ' ಅವನ ಭೃತ್ಯನಾದ ಹನುಮಂತನೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯಕಪಿಯೊಂದು

ಈ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾರಿಬಂದಿತು ಇಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿತು
ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಾನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ನಿಂತು, ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರ
ನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿತು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿನಗೆ ಬೇರ ನಿದರ್ಶನವೇಕೆ? ಕೇವ
ಲಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಾದ ಬೇರೆ ಯಾವನು ತಾನೇ ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು
ಮಾಡಬಲ್ಲನು? ಆದುದರಿಂದ, ರಾಮನನ್ನೂ, ಅವನ ಕಡೆಯವರನ್ನೂ ನೀ
ನು ಸಾಮಾನ್ಯರೆಂದೆಣಿಸಬೇಡ” ಎಂದು ಅನೇಕವಿಧದಿಂದ ಬೋಧಿಸಿದರು
ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಮಂತ್ರಿವೃದ್ಧರೂ ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು
ಹೇಳಿದರು ಎಲೆ ದೇವಿ! ಏನಾದರೇನು? ಹಣದಾಸಯುಳ್ಳವನು ತನ್ನ
ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡುವನೋಹೊರತು ಹಣವನ್ನು ಬಿಡಲಾರನಲ್ಲವೆ
ಹಾಗೆಯೇ ರಾವಣನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಘಾತುಕನಾದ
ಆ ರಾವಣನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸತ್ತದ್ದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು
ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು ಅವನಿಗೆ
ಮರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ವಿಧವಾದ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿರುವುದೇಹೊ
ರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ! ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
ಕೊಂದಲ್ಲದೆ ಕೇವಲಭಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವವನಲ್ಲ ಎಲೆ ಸೀತೆ!
ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನು ಮುಂಚೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ತಪ್ಪದೆ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದು,ನಿನ್ನನ್ನು ತನ್ನೊ
ಡನೆ ಆಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಈ ಶುಭೋದಯವ
ನ್ನು ಈ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಸೌಭಾಗ್ಯವೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು” ಎಂದಳು ಸು
ಮಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ, ಈ ಶುಭವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ
ಉಪಶ್ರುತಿಯಂತೆ ಅತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳ ಸಿಂಹನಾದವೂ, ಅಲ್ಲಿನ
ಭೇರೀ ಶಂಖಾದಿವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ, ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿ
ಸಿತು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾವಣನ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳ ಸಿಂ
ಹನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಯದಿಂದ ಬೆಜ್ಜರಬಿದ್ದವರಾಗಿ, ರಾವಣನ ದೋಷ
ದಿಂದ, ತಮಗೂ ಇನ್ನು ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕಾಂತಿಗುಂದಿ ದೈ
ನ್ಯದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—●●●— { ರಾಮನಿಗೆ ಸೀತೆಯನೊಪ್ಪಿಸುವುದೇ ಅವಶ್ಯಕಾತ್ಮ } —●●●—
 { ಎಂದು ಮಾಲ್ಯವಂತನು ರಾವಣನಿಗೆಬೋಧಿಸಿದುದು }

ಹೀಗೆ ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಂಖಧ್ವನಿಗಳಿಗೂ, ಭೇರೀ ಭಾಂಕಾರಗಳೂ, ತುಮುಲವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ರಾಮನು ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮುತ್ತುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನೂಕೂಡ ಈ ಕಪಿಗಳ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ, ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದವರೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಆಶೋಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುನೋಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ರಾವಣನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಸುೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ಸಭಾಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಸೀಗಳೆಂದು ಕೂರವಾಕ್ಯದಿಂದ “ಎಲೆ ಮಂತ್ರಿಗಳೆ ! ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಯಿತು! ರಾಮನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದ ಸಾಹಸವನ್ನೂ, ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಅವನ ಸೈನ್ಯದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನೂ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ! ನನಗೂ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೇಳಿ ಸಾಕಾಯಿತು ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಮೋಘಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರೆಂಬುದನ್ನೂ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿಬಲ್ಲೆನು ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ ನೀವು ಆ ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೆಂದರೆ ಎದೆಗುಂದಿ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮುಲವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಿರುತ್ಸಾಹರಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು ಹೀಗೆ ಭಯಪಡುವುದು ರಾಕ್ಷಸರಾದ ನಮಗೆ ಕೇವಲ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವು ” ಎಂದನು. ಆಗ ರಾವಣನ ತಾಯಿಗೆ * ಚಿಕ್ಕ ತಂದೆಯಾಗಿಯೂ, ಬಹಳಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಮಾಲ್ಯವಂತನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ರಾವಣನು ಹೇಳಿದ ಆ ಕಠಿಣವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಕುಂತು, “ಎಲೆ ರಾಜನೆ ! ಯಾವ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಯು

* ಇಲ್ಲಿ “ಮಾತು ಪೃತಾಮಹೋಬ್ರವೀತ್” ಎಂದು ಮೂಲವು ರಾವಣನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕಸಿಯು ಸುಮಾಲಯೆಂಬವನ ಮಗಳು. ಈ ವಿಷಯವು ಉತ್ತರ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು ಈ ಮಾಲ್ಯವಂತನೆಂಬವನು ಸುಮಾರಿಯ ತಮ್ಮನು. ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕಸಿಗೆ ಮಾಲ್ಯವಂತನು ಚಿಕ್ಕ

*ಅನ್ವೀಕ್ಷಕಿ, ತ್ರಯಿ, ವಾರ್ತೆ, ದಂಡನೀತಿಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿತನಾಗಿ, ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನೋ, ಅಂತಹ ರಾಜನೇ ಚಿರಕಾಲದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುವನು. ಅಂತಹ ರಾಜನೇ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಆಡಗಿಸಬಲ್ಲನು. ಯಾವರಾಜನು, ತನ್ನ ಬಲವು ಕ್ಷೀಣಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತನ್ನ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚಿರುವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಬಿಡುವನೋ, ಅಂತಹ ರಾಜನು ದೊಡ್ಡಾಪಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ನುಭವಿಸುವನು. ತನ್ನ ಬಲವು ಶತ್ರುಬಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೀನವಾಗಿದ್ದರಾಗಲಿ, ಶತ್ರುವು ಸಮಾನಬಲವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರಾಗಲಿ, ಅಂತಹ ಶತ್ರುವೊಡನೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಸಂಧಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಶತ್ರುವಿನ ಬಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ತನ್ನ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹ ಶತ್ರುವನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರದೆ ಅವನೊಡನೆ ವೈರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅದುದರಿಂದ ವತ್ಸರಾವಣಾ' ಈಗ ರಾಮನೊಡನೆ ನೀನು ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮೇಲು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ರಾಮನು ನಿನಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲನು ಈಗ ನಮಗೂ ರಾಮನಿಗೂ, ಯಾವಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ವೈರವು ಬೆಳೆದು ಹೋಗಿರುವುದೋ ಆ ಕಾರಣವನ್ನು ಮೊದಲು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು ಅದುದರಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ವಾನೋಪಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಲಶಾಲಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಧಿಯು ನಡೆಯದು ಅದುದರಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವುದೇ ಈಗ ಕಾಲೋಚಿ

ತಂದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಕಲವರು ಪೈತಾಮಹಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತಂದೆಯೆಂದೇ ಅರ್ಥಮಾಡುವರು “ವೃದ್ಧೋ ಮಾತಾಮಪೋಽಬ್ರವೀತ್” ಎಂದು ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾರಾಂ ತರವೂ ಉಂಟು

ಇಲ್ಲಿ “ಅನ್ವೀಕ್ಷಕೀಂ ತ್ರಯೀಂ ವಾರ್ತಾಂ ದಂಡನೀತಿಂಚ ಪಾರ್ಥಿವಂ | ತದ್ವಿದ್ವಿ ಸ್ತತ್ಕಿಂತ್ರಯೋಸೇತ್ಯಶ್ಚಿಂತಯೇದ್ವನಮಾವಿಸತ || ಅನ್ವೀಕ್ಷಕಾತ್ಮವಿಜ್ಞಾನಂ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ತ್ರಯೀಸ್ಥಿತೌ | ಅರಾಧನಾರ್ಥತುವಾರ್ತಾಯಾಂ ದಂಡನೀತ್ಯಾನಯಾನಯೌ || ವಿದ್ಯಾಶ್ಚ ತಸ್ಯ ವೈಯೇತಾ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಾಯ ದೇಹಿನಾಂ | ವಿದ್ಯಾವೀತೋ ನೃಪತಿರ್ನ ಕೃಘ್ರೇಷ್ವನಸೀದತಿ ||” ಎಂಬಕಾಮಂಡಕನೀತಿವಚನಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು

ತನಾದ ದಾನೋಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿ ? ರಾಮನು ಅಷ್ಟುಬಲಾಢ್ಯನೆಂಬುದು ಹೇಗೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ದೇವರ್ಷಿಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ಜಯವನ್ನೇ ಹಾರೈಸುತ್ತಿರುವರು ಹೀಗೆ ದೇವಬಲವುಳ್ಳ ಆ ರಾಮನು ಬಲವಂತನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ ? ಅವನೊಡನೆ ವಿರೋಧಿಸಬೇಡ ! ಸಂಧಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸು' ದೇವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೋರಿ ತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದಾನವರಿಗೂ ಅವಲಂಬನವಾಗಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳೆರಡೂ ದೇವಾಸುರರನ್ನು ನಂಬಿ ನಿಂತಿರುವುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಪಕ್ಷವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟೆವು ಅಧರ್ಮವು ಆ ಸುರರನ್ನೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಸೇರಿರುವುದು ಹೀಗೆ ದೇವಾದಿಗಳು ಧರ್ಮಪಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಧರ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ದೇವತೆಗಳು ಆ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವರು ಅವನಿಗೆ ಅವರ ಬಲವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ಆ ರಾಮನು ಬಲವಂತನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದು ಕಾರಣವೂ ಉಂಟು ! ಯಾವಾಗ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಮಟ್ಟುವದೋ, ಆ ಕಾಲವು ಕೃತಯುಗವೆನಿಸುವುದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಅಧರ್ಮವೇ ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಕಲಿಯುಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು. “ಅದರಿಂದೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ರಾಮನಾ ! ಹಿಂದೆ ನೀನು ದಿಗ್ವಿಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಯಾಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪರದಾರಪರಿಗ್ರಹಾದಿಗಳಿಂದ ಅಧರ್ಮವನ್ನೇ ಹಿಡಿದು, ಮೇಲಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿರುವೆ ಅಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕವಾದ ಕಲಿಗಿಂತಲೂ, ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕವಾದ ಕೃತವು ಬಲಿಯವಾದುದು ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಕಲಿಪ್ರವೇಶವುಳ್ಳ ನಿನಗಿಂತಲೂ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಕೃತವನ್ನು ವರ್ತಿಸುವ ರಾಮನೇ ಬಲವಂತನು ಶುಭಹೇತುವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ರಾಮನೇ ಮೊದಲಾದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು, ಅಶುಭಹೇತುವಾದ ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿರುವ ನಮಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಬಲಾಢ್ಯರು. ಆದರೆ ನೀನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ಅಧರ್ಮವೇ ಮೃದ್ಧಿಹೊಂದಿರುವಾಗ ಧರ್ಮವಲಂಬಿಗ

ಳಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಧರ್ಮದ ಬಲವು ವೃಥಾವಾಗಿ ಹೋಗಿರಬೇಕ
 ಲ್ಲವೆ?" ಎಂದೆಣಿಸಬಹುದು ಹಾಗಲ್ಲ! ಅಧರ್ಮದ ಕಾರ್ಯವು ಅತಿವಿಚಿತ್ರವಾ
 ದುದು! ಅಧರ್ಮವೆಂಬುದು ತನಗೆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವ
 ಪಕ್ಷದವರನ್ನಡಗಿಸಿ ಪರಪಕ್ಷವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ನೀನು ಹಿಂದು
 ಮುಂದು ನೋಡದೆ ಆ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ ನಮ್ಮ
 ಅಧರ್ಮವು ನಮ್ಮನ್ನು ನುಂಗುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ
 ಅವರಪಕ್ಷವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುವುದು ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಅಧರ್ಮ
 ವು ನಮ್ಮನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಬಲಕ್ಕೂ
 ಉತ್ತೇಜನಕೊಡುವುದು ನೀನು ವಿಷಯಲೋಲನಾಗಿ ದೇವಾದಿಗಳ ತನ್ವಿಯ
 ರನ್ನೂ, ಪತ್ತಿಯರನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಎಷ್ಟೋ ಅಕೃತ್ಯಗ
 ಳನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆ ಇದರಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಸಮಾನರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲರೂ
 ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ತಾಪವು ಹುಟ್ಟಿರುವುದು ಅವರ ಮಹಿಮೆಯಾದರೋ ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾ
 ಲೆಯಂತೆ ಅತಿತೀಕ್ಷ್ಣವಾದುದು ಎಂತವರೂ ಅವರನ್ನಡಗಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ
 ವಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಮನಸ್ತಾಪಹೊಂದಿದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮರಾದ ಅಮಹರ್ಷಿ
 ಗಳು, ಧರ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾದುದರಿಂದ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ,
 ಅಗ್ನಿಷ್ಠೋಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ತಮಯಜ್ಞಗಳಿಂದಲೂ, ವೇದಾಧ್ಯ
 ಯನಗಳಿಂದಲೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿರುವರು ನಮ್ಮಂತಹ ರಾಕ್ಷಸರ
 ನ್ನು ಪರಾಭವಿಸಿ ಅಧೋಗತಿಗಳಿಸಬೇಕೆಂದೇ ವೇದಘೋಷಗಳನ್ನು
 ಜ್ವರಿಸುವರು ಈ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳಿಂದ ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲ
 ದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಡಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನ
 ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ಅಗ್ನಿಕಲ್ಪರಾದ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೋಮಮಾಡು
 ವಾಗ, ಅವರ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದಿಂದ ಹೊರಟ ಹೊಗೆಯೇ ಹತ್ತುಡಿಕ್ಕುಗ
 ಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನಂದಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಆಯಾ
 ಪುಣ್ಯದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ದೃಢನಿಯಮವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಸುವ
 ತೀವ್ರತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಇತ್ತಲಾಗಿ ನಮ್ಮ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳವಾಗಿ
 ತಪಿಸುತ್ತಿರುವರು ಹೀಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಋಷಿಗಳಿಗುಂಟಾದ
 ಮನಸ್ಸಂಕಟವೇ ನಮಗೆ ಹಾನಿಯನ್ನೂ, ದೇವಾದಿಗಳಿಗೆ ಬಲವನ್ನೂ ಹೆ

ಜ್ಞಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ವತ್ಸ ರಾವಣಾ ' ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಯಕ್ಷರು ಮುಂತಾಗಿ ಯಾವ ದೇವಜಾತಿಯವರಿಂದಲೂ ಮರಣವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ನೀನು ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದಿರುವುದೇನೋ ನಿಜವು ಆದರೇನು ' ಈಗ ಬಂದಿರುವವರೊಬ್ಬರೂ ಆ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರಲ್ಲ' ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಮತ್ತು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಮನುಷ್ಯರೂ, ಕಪಿಗಳೂ, ಕರಡಿಗಳೂ, ಸಿಂಗಳೀಕಗಳೂ ಸೇರಿ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಲಂಕಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವುವು ನೀನು ಇವರಿಂದ ಸಾವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿದವನಲ್ಲ ವಷ್ಟೆ? ಆದುದರಿಂದ ಇವರೇ ನಿನಗೆ ಮೃತ್ಯುಗಳಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಈ ಶತ್ರುಗಳಸಂಗತಿಯೂ ಹಾಗಿರಲಿ! ಆದೋ! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಮಹೋತ್ತರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅವು ದಿವ್ಯಾಂತರಿಕ್ಷ ಭೂಮಿಗಳೆಂಬ ನಾನಾಭೇದವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವಾದ ಅಂತರಾಳಿಕಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೊಂದು, ಮಹಾಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು ನೋಡು! ಇದು ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ನಾಶಸೂಚಕವೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು ಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಮೇಘಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಪರುಷಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ, ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯ ನಾನಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾದ ರಕ್ತದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುವು ನೋಡು! ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಆ ಸೈಕುದುರ, ಮೊದಲಾದ ವಾಹನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣೀರುಬಿಟ್ಟು ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವುವು ಧ್ವಜಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶತೀವಿಷ್ಟಗಳಾಗಿಲ್ಲದೆ, ಕೊಳೆ ಮುಚ್ಚಿ ಬಣ್ಣ ಗೆಟ್ಟಿರುವುವು ನರಿಗಳು, ಹದ್ದು, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳು ಲಂಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇರಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಅರಚುತ್ತಿರುವುವಲ್ಲದೆ, ಆಗಾಗ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ನಮ್ಮ ಲಂಕೆಯೊಳಗೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುವು ಆಗಾಗ ನಮಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕರೀಮೋರೆಯ ಕೆಲವು ಹೆಂಗಸರು ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಬಿಳುಪಾದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು, ಪಕಪಕನೆ ನಗುವಂತೆಯೂ, ದುರ್ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯುವಂತೆಯೂ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕದ್ದೊಡಹೋಗುವಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು ಇಲ್ಲಿನ ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹವಿಸ್ಸಗಳನ್ನು ನಾಯಿಗಳು ತಿಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುವು. ಹಸುಗಳ

ಗರ್ಭದಿಂದ ಕತ್ತೆಯ ಮರಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುವು ಹೆಗ್ಗಣಗಳು ಮುಂಗಿಸಿ
 ಗಳೊಡನೆ ಓಲಾಡುತ್ತಿರುವುವು ಬೆಕ್ಕುಗಳು ಹುಲಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಹಂದಿ
 ಗಳು ನಾಯಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಿನ್ನರರು
 ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆಯೂ, ರಾಕ್ಷಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾತಸೂಚಕವಾಗಿ ಜನಿಸಿದ
 ಮನುಷ್ಯರೊಡನೆಯೂ ಕಲೆತಿರುವರು ಬಿಳುವು ಮತ್ತು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣಗಳಿಂದ
 ಕಲಿತ ಪಾದವುಳ್ಳ, ಪಾರಿವಾಳಗಳು, ಕಾಲಪ್ರೇರಿತಗಳಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಪಿನಾ
 ಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುವು. ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ದು
 ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿ ಸಾಕಿದ ಶುಕಕಾರಿಕಾಬಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗ “ವೀ
 ಚೀ, ಕೂಚೀ” ಎಂದು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುವುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೃಗಪಕ್ಷಿ
 ಗಳು ಮೊದಲಾದ ಜಂತುಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಜಗಳವಾಡಿ ಸೋತು
 ಪಲಾಯನಮಾಡಿದರೂ, ತಿರುಗಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಬಂದು, ಕಲಹಕ್ಕಾಗಿ ಶತ್ರು
 ಗಳಮೇಲೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿರುವುವು ಮತ್ತು ಆಗಾಗ ಸೂರ್ಯಸಿಗಿರಿರಾಗಿ ಸಿಂತು
 ಆರ್ತಸ್ವರದಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿರುವುವು ಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ,
 ಅಂಗಹೀನನಾಗಿಯೂ, ಬೋಳುತಲೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಪರುಷ ವರ್ಣ
 ವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೃಷ್ಣಪಿಂಗಳನೆಂಬ ಮೃತ್ಯುವು, ಇಲ್ಲಿನ
 ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರ ಮನೆಗಳಿಗೂ ಆಗಾಗ ನುಗ್ಗಿ ನೋಡಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು
 ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿ
 ರುವುವು (ರಾವಣಾ' ಇದರಿಂದ ಈಗ ಬಂದಿರುವ ಆ ರಾಮನು ಮನುಷ್ಯರೂ
 ಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ವಿಷ್ಣು ದೇವನೆಂದೇ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು. ಅಂತಹ ಮ
 ಹಾಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಗೆ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ದೃಢಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ
 ಆ ರಾಮನು, ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರಕೂ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರಲಾರನು ಅದುದರಿಂದ
 ವತ್ಸ ರಾವಣಾ' ನರೇಂದ್ರನಾದ ಆ ರಾಮನೊಡನೆ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡು)
 ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ
 ಕೊಂಡು, ಹೇಗೆ ಯುಕ್ತವೋ ಹಾಗೆ ನಡೆಸು” ಎಂದನು ಉತ್ತಮೋತ್ತ
 ಮವಾದ ಪೌರುಷವುಳ್ಳ ಆ ಮಾಲ್ಯವಂತನು, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳು
 ವಂತೆ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ರಾವಣನ ಇಂಗಿತಾಕಾರಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ

ನೋಡಿ, ಹೇಗೂ ಅವನು ತನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಬಾರದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸುಮ್ಮನಾದನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

— { ರಾವಣನು ಮಾಲ್ಯವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ, ತನ್ನ ಪಟ್ಟ }
 { ಈ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸೇನೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದುದು } —

ದುಷ್ಪಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನು ಮೃತ್ಯುವಶನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮಾಲ್ಯವಂತನು ಹೇಳಿದ ಹಿತವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಅವನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪಾವೇಶವೂ ಹುಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ಕೋಪಪರವಶನಾಗಿ ಆತನು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟೆಕ್ಕಿ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಮಾಲ್ಯವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು “ತಾತಾ ! ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರು ! ನೀನು ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವನೆಂದೇ ತೋರುವುದು ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗನುಕೂಲನಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುವೆನೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ನನಗೆ ಅಹಿತವಾದ ಪರುಷವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ಈ ನಿನ್ನ ಮಾತೊಂದೂ ನನ್ನ ಕಿವಿಗೇರಲಾರದು ಆ ರಾಮನೆಂಬವನು ಕೇವಲಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರನಾದುದರಿಂದ ಜಾತಿಯಿಂದಲೂ ದುರ್ಬಲನು ಇದರನ್ನೇಲೆ ಈಗ ಬಹಳವಾದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ನರಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೂ ಬಲಹೀನನು. ಬೇರೆ ಮನುಷ್ಯರ ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿರುವನು ಕೇವಲ ಚಪಲಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಕಪಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು ತಂದೆಯಿಂದ ಕಾಡೆಗಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಕಾಡುಕಾಡಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನು ಯಾವಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಅವನು ದುರ್ಬಲನಾಗಿರುವನು ಇಂತಹ ರಾಮನನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆಂದು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲಾ ? ಇದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವೇನು ? ನನ್ನ ಮಹಾವೈಭವಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೆ ? ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆನು ! ನನ್ನನ್ನು ನೋಡದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಭಯಪಟ್ಟುನಡುಗುವರು ! ಹೇಗೆ ನೋಡಿದರೂ ಸಮಸ್ತಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಮೇಲೆನಿಸಿರುವುದು! ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ಆ ರಾಮನಿಗಿಂತಲೂ ಹೀನನೆಂದೆಣಿಸುವೆಯಾ? ನಿನಗೆ ಈ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವು ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು? ನಿನ್ನ ಸಜಾತೀಯರಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತಹ ವೀರನೊಬ್ಬನಿರುವನೆಂದು ನಿನಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಅಸೂಯೆಯಿರಬಹುದು ಇಲ್ಲವೇ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತವು ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು! ಅದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳೇ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿರಬೇಕು! ಅದರಿಂದಲೇ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಪರುಷವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ಸಂದೇಹವು ತೋರಿರುವುದು ಶತ್ರುಗಳ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಪಂಡಿತನಾಗಿಯೂ, ಶಾಸ್ತ್ರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಯಾವನು ತಾನೇ ಹೀಗೆ ಮಹಾಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಮಹೋನ್ನತಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನಮುಂದೆ ಈ ಪರುಷವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡುವನು? ನೀನು ಹೇಳಿದುದು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಇರಲಿ! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಕಮಲಪೀರದಿಂದೆಳೆದುತಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಂತೆ, ಕಾಡಿನಿಂದ ಕದ್ದು ತಂದಿರುವ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದೆಣಿಸುವೆಯಾ? ಎಂದಿಗೂ ಕೊಡುವವನಲ್ಲ' ದುರ್ಲಭವಾದ ವಸ್ತುವು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನೆ? ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿನಿಂದನು? ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಆ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸುಗ್ರೀವರೊಡನೆಯೂ, ಅನೇಕ ವಾನರಸಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ನನ್ನಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಬೀಳುವುದನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೀನೇ ನೋಡುವೆ' ಯಾವನೊಡನೆ, ದೇವಜಾತಿಯವರೊಕೂಡ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಲಾರರೋ, ಅಂತಹ ರಾಮನು ಈ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮನುಷ್ಯಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಭಯಪಡುವನೆ? ತಾತಾ! ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆನೆಂದು ಕೋಪಿಸಬೇಡ! ಮನ್ನಿಸು! ಯಾರ ಪರಾಕ್ರಮವು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ! ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು ಕೇಳು. ಇತರರಿಗೆ ನಾನು ಹೆದರುವೆನೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು! ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಯಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಎರಡುತುಂಡಾಗಿ ಸೀಳಿಬಿದ್ದರೂ ಹಿಂದಾಗಿಬಿಳುವೆನೇ ಹೊರತು ಅಗಲೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ನಾನು ಬಗ್ಗುವವನಲ್ಲ. "ಇದು ನೀತಿವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆ" ಎಂದು ನೀನು ಕೇಳಬಹುದು. ಇದುವನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವ

ವಸಿದ್ಧವಾದ ದೋಷವು ಆ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ತಾತಾ! ಅದುಹಾಗಿರಲಿ! ರಾಮನು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಭಯಪಡುತ್ತಿರುವಿರಿ! ಅತ್ಯಲ್ಪವಾದ ಆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟುಮಂದಿಯೂ ಸೇರಿ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಒಂದು ಸೇತುವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದೊಂದಾಶ್ಚರ್ಯವೆ? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಪಡಬಾರದು' ತಾತಾ! ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ಆ ರಾಮನು ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಈ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿರುವನಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅವನು ಪ್ರಾಣದೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬದುಕಿ ಹೋಗಲಾರನು! ಇದು ಸತ್ಯವು! ಬೇಕಾದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಪಥಮಾಡಕೂಡುವೆನು" ಎಂದನು ಹೀಗೆ ಪರುಷವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಾಲ್ಯವಂತನು ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಕೋಪವು ವಿತಿಮೀರಿಹೋಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಹಿತವಾಕ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ವಿಫಲವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚಿಕೆಗೊಂಡು, ಪ್ರತಿವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡದೆ, ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ತಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಜಯಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆತೀರ್ವಾದವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ರಾವಣನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಕಲೆತು, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಲ್ಪೋಚಿಸಿ ಸಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಲಂಕಾನಗರಿಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಅಲಂಕೆಯ ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ವೀರೈಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಹೋದರ, ಮಹಾಪಾಶ್ವರ್ಥರಂಬ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರಿಸಿದನು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬಹಳ ಮಾಯಾಪಿಯಾದ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನೇ ಕರೆದು ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಉತ್ತರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಾವಲಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸಿ, ತಾನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಪಟ್ಟಣದ ನಡುವೆ ಗುಲ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಕಾವಲಿರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು

ಶ್ವಲವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಬಿಂಬರೂ ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ಆ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಲು, ಪ್ರಸ್ರವಣ ಪರ್ಮತಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ಗಿರಿನದಿಗಳಂತೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ದೇಹದಿಂದಲೂ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವು ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ ಆ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನು, ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗುರುಡಿದ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮೊದಲು ರಾಮನು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ನಾಗಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದಮೇಲೆಯೂ ಬಿಡದೆ, ಇನ್ನೂ ಇತರವಿಧಗಳಾದ ಸಾಮಾನ್ಯಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗೆಳಿಂದಲೂ, ಸಾಣೆಯಿಕ್ಕೆ ಹೊಳೆಯುವ ಅಲಗುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ವಿವಿಧ ಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಬಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಚಕ್ರದಂತೆ ವರ್ತುಲಾಕಾರವಾದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಈಟಿಯಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಅಂಜಲಿಯಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಕರುಪಿನ ಕೊಂಬಿನಂತೆ ಕವಲುಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಸಿಂಹದ ಕೋರೆಗಳಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಕತ್ತಿಯಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಇಂತಹ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮನ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಈ ಬಾಣಹತಿಯಿಂದ ರಾಮನು ಬಹಳನೋಂದವನಾಗಿ ವೀರಶಯನರೂಪವಾದ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನು ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಗಿದ ರತ್ನಭೂಷಿತವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಅವನ ಮುಷ್ಟಿಯು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಡಿಲು ತ್ತಬಂಧಿತು ಬಿಚ್ಚಿದ ಹೆದೆಯುಳ್ಳ ತನ್ನ ಧನುರ್ಧಂಡವನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಊರಿ ನಿಂತಂತೆಯೇ ಆತನು ನೆಲಕ್ಕೆಬಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಶರತ್ಪದ್ಧಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಾಶೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ನಾಗಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ದುಃಖಾವೇಶವುಂಟಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರಿಗೂ ತಡೆಯಲಾರದ ಸಂಕಟವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದ

ಲಾದ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸೇರಿ ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸುತ್ತಿನಿಂತು, ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಕೊರಗಿ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

 ಸುಗ್ರೀವವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳು ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಸಿದುದು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಡೆದುದು ವಿಭೀಷಣನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಾವಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.

ಆಮೇಲೆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿನೋಡುತ್ತ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಣಗಳು ನಾಟಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಸಹೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಂಡರು ಮಳೆಸುರಿದು ಶಾಂತವಾದ ಮೇಘದಂತೆ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಮೇಲೆ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಸುಮ್ಮನಾದಮೇಲೆ, ಸುಗ್ರೀವವಿಭೀಷಣರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದರು ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹನುಮಂತನೂ, ನೀಲನೂ, ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರೂ, ಸುಷೇಣನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಆತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಲಾರದೆ ನಿಶ್ಶೇಷ್ಯರಾಗಿ, ನಡುನಡುವೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲೂ, ನಡುನಡುವೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೃಕಾಲುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಲೂ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದ ಸರ್ವಾವಯವಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳು ನಾಟಿದ್ದುವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸರ್ಪದಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ವೀರ್ಯವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ತಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದಿತು ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸುವರ್ಣಧ್ವಜಗಳಂತೆ ಶರತ್ಪದ್ಧಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರ ಸುತ್ತಲೂ, ವಾನರ ಯೂಧಪತಿಗಳೆ

ಲ್ಲರೂ ಗುಂಪಾಗಿ ನಿಂತು ಕಣ್ಣೀರುಬಿಟ್ಟು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಣಸ
 ಮೂಹಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಆ ರಘುವುಂಗವ
 ರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ವಿಭೀಷಣಸಹಿತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಾನರಸೈನ್ಯವೂ
 ಸಂಕಟದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರು ಒಮ್ಮೆ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿ
 ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡುವರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ತಿರುಗಿ
 ನೋಡುವರು ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೇನು! ಆ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆ
 ಯಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ರಾವಣಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಮಾತ್ರ
 ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ವಿಭೀಷಣನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಂತೆಯೇ ಮಾಯೆ
 ಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದುದರಿಂದ, ತಾನೂ ಮಾಯೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ನಾಲ್ಕು
 ಕಡೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ
 ಕಾಣದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನಣ್ಣನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕಂಡನು ನೀರ್ಯ
 ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇದಿರಿಲ್ಲದವನಾಗಿ
 ಯೂ, ವರದಾನಬಲದಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿಯೂ, ತೇಜಸ್ವಿ
 ನಿಂದಲೂ, ಯಶಸ್ವಿನಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾಗಿ
 ಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ವಾನರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿದ್ದರೂ
 ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ
 ನಾಗಾಸ್ತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ತನ್ನ ವೈರಿಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮ
 ಣರು ಬಾಣಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದು ಮಲಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಮಿತಿ
 ಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದಬ್ಬುತ್ತ, ತನ್ನ ಕಡೆಯ 'ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೋ
 ತ್ಸಾಹಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಭಟರೆ! ಅದೋ
 ನೋಡಿರಿ! 'ಯಾರು ಖರದೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯ
 ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ್ದರೋ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂಬ ಆ ಸಹೋದರ
 ರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೊಂದು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು
 ನೋಡಿರಿ! ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ, ಅಸುರರಾಗಲಿ, ಋಷಿಸಮೂಹಗಳಾಗಲಿ ಎ
 ಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಬಂದರೂ, ಇವರನ್ನು ಈ ನನ್ನ ನಾಗಪಾಶಗಳ ಕಟ್ಟಿ
 ನಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! 'ಯಾರ ಪೌರುಷಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟು ನನು
 ತಂದೆಯಾದ ರಾವಣನು ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯೂ ಜಿಂತೆಯಿಂದ ಕೊರಗ'.

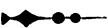
ತ್ತ, ರಾತ್ರಿಕಾಲದ ಮೂರುಜಾವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾವದ ಕಾಲವಾದರೂ ತನ ಹೇಹವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿಡದೆ, ಆ ರಾತ್ರಿಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವನೋ, ಮತ್ತು ಯಾವನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಲಂಕೆಯ ಜನವೆಲ್ಲವೂ ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದೀಜಲವು ಕಲಗುವಂತೆ ವ್ಯಗ್ರ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳದಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನೋ, ಅಂತಹ ರಾಮನನ್ನು, ಇದೋ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿರುವೆನು ಈ ರಾಮನೂ, ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸೇತುಬಂಧಾ ದಿಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ಪರಾಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾಗಿ ಹೋದುವು” ಎಂದನು ಹೀಗೆ ರಾವಣಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿನಿಂತಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸುತ್ತಿನಿಂತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರಯೋಧಪತಿಗಳಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು ನೀಲನನ್ನು ಒಂಭತ್ತು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಮೈಂದದ್ವಿವಿಧರಬ್ಬರಮೇಲೆಯೂ ಮೂರುಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಜಾಂಬವಂತನ! ಎದೆಗೆಚ್ಚಿಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಹನುಮಂತನಮೇಲೆ ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಗವಾಕ್ಷಶರಭರೆಂಬ ವಾನರಬ್ಬರನ್ನೂ ಎರಡೆರಡುಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದನು ಗೋಲಾಂಗೂಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಗವಾಕ್ಷನಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅನೇಕಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಗದನಮೇಲೆಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಭೈರವಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಮಸ್ತವಾನರರನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ತಡೆದು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಸಮಸ್ತವಾನರರನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ, ಬಾಯಿಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಅವರವರನ್ನು ಹೆದರಿ

ಸುತ್ತು, ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಪಕಪಕನೆ ನಕ್ಕು, ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆ! ಇಲ್ಲಿನ ಸೇನಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವಾನರ ಸೈನ್ಯವೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ನನ್ನ ಬಾಣಪಾಶಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಹಾಕಿ ರುವೆನು. ನನ್ನ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಬದ್ಧರಾದ ಆ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದಾಗಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿರಿ” ಎಂದನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಕಪಟಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ನಡೆಸಿದ ವೀರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು. ಮೇಘದಂತ ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಮನು ಹತನಾದನೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯವು ಹುಟ್ಟಿತು ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೂ ಕೂಡ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಉಸಿರಾಡದೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತರೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷವೂ ಹುಟ್ಟಿತು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆಗಲೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕಾಪುರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಬಾಣಮಯಗಳಾಗಿ, ಕೈಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳಾಗಲಿ, ಬೆರಳು ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಂಗಗಳಾಗಲಿ ಯಾವುದೊಂದೂ ಹೊರಗೆ ಕಾಣದೆ ಶಸ್ತ್ರಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸುಗ್ರೀವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು ದುಃಖದಿಂದ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಳುಕುತಿತ್ತು. ಅವನ ಮುಖವು ಕಂಡಿತು ಹೀಗೆ ಅತಿದೈನ್ಯದಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಭೀಷಣನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ “ಸುಗ್ರೀವಾ! ಭಯಪಡಬೇಡ! ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಡು! ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರು! ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ತಡೆಹಿಡು! ಯುದ್ಧದ ಕ್ರಮಗಳೇ ಹೀಗಲ್ಲವೆ? ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವೇ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಎಲೈ

ಕಪಿವೀರನೆ ! ನಮಗೆ ಭಾಗ್ಯಶೇಷವಿದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಸಹೋದರರಬ್ಬರೂ ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಜೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೆ ? ನೀನು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ! ನಾನೂ ನನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ರಾಮನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬಂದವನಲ್ಲವೆ ? ಈಗ ಬೇರೆದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಅನಾಥನಾಗಿರುವ ನನಗೂ ನೀನೇ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಸುಗ್ರೀವಾ' ಸತ್ಯವನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ ದೃಢವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಪಮೃತ್ಯುಭಯವುಂಟಾಗದು.” ಎಂದನು. ವಿಭೀಷಣನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದುವರೆಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸಿದ ಅತ್ತಿಲವನನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸುಗ್ರೀವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರೆಸಿದನು. ಅಮೇಲೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ವಿಭೀಷಣನು, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಧೈರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮಾಯೆಯಿಂದಂಟಾದ ಮೋಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸತಕ್ಕ ವಿಧ್ಯೆಯಿಂದ ಆ ನೀರನ್ನಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ಅಮೇಲೆ ಆ ನೀರಿನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರೆಸಿದನು ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರಿಸಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ವಾನರ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ ! ಅಧೈರ್ಯಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಕಾಲವಲ್ಲ ಒಂದುವೇಳೆ ನಿನಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಲ್ಲಿರುವ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸ್ನೇಹವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಅಂತಹ ಅತಿಸ್ನೇಹಕ್ಕೂ ಇದು ಅಕಾಲವು. ಇಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದುಕೂಡ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೆಡಿಸತಕ್ಕ ಈ ಅಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಮನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯಗಳಿಗೂ ಮುಂದೆ ಹಿತವಾವುದೋ ಅದನ್ನಾಲೋಚಿಸು. ಹಾಗಿಲ್ಲವೇ ರಾಮನು ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳುವವರೆಗೂ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು. ಕಕುತ್ಸ್ಥಾಕುಲತೀಲಕರಾದ ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಬ್ಬರೂ ಮೂರ್ಛಿತನಾದದ್ದೊಡನೆಯೇ ನಮ್ಮ ಭಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀಗಿಸುವರು. “ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿ ಮಲಗಿರುವರು ತಿರುಗಿ ಹೇಗೆ ಜೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ”ರೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ ? ಸುಗ್ರೀವಾ ! ಈ ಬಂಧದಿಂದ ರಾಮನಿ

ಗೇನೂ ಆಗಲಾರದು ಅವನು ಇದರಿಂದ ಮೃತಹೊಂದುವನೆಂಬ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಆ ರಾಮನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅವನ ಮುಖದ ಕಳೆಯು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕುಂದಿಲ್ಲವು ಸಾಯುವವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಈವಿಧವಾದ ಕಳೆಯಿರದು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೆ ವಾನರೇಂದ್ರನೆ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಹಿಡಿದಿರಿಸು ನಿನ್ನ ಕಡೆಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳು. ನಾನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಿ ಬರುವವರೆಗೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಹಿಡು! ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸುವುದೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಎಲೆ ವಾನರೇಂದ್ರನೆ! ಇದೋ ನೋಡು! ಇತ್ತಲಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕಡೆಯ ಕೆಲವು ವಾನರರು ನಟ್ಟಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ನಾನೇ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಭಯದಿಂದ ಪುಳಕಿತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇನ್ನೂ ನಾನಾವಿಧ ಭಯವಿಕಾರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಒಬ್ಬರಕಿವಿಯಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಪಲಾಯನಮಂತ್ರವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವರು ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ನಾನು ಇವರ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಿಬರಬೇಕು ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವರು ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡಹೋಗುವರು. ಮೊದಲು ಈ ವಾನರಿಗೆ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಬರಬೇಕು ಮುಡಿಪು ಬಾಡಿದ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವಂತೆ, ಈ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು” ಎಂದನು ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಆತ್ತಲಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ಓಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಕೈದಿಂದ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ, “ಎಲೆ ಕಪಿವೀರರ! ನಾನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಲ್ಲ! ವಿಭೀಷಣನು!” ಎಂದು, ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತ್ತಲಾಗಿ ಮಹಾಮಾಯಾವಿಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು ಅಲ್ಲಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾವಣನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, “ಜನಕಾ! ನಾನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ವಧಿಸಿ ಬಂದೆನು” ಎಂಬೀ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ರಾವಣನು ಆ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸ

ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹತರಾದರೆಂದು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಜಗ್ಗನೆ ಆಸನದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಲೂ ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆತನ ತಲೆಯನ್ನಾಘ್ರಣಿಸಿ, “ಎಲೈ ವತ್ಸನೆ” ನೀನು ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದಬಗೆಯೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ರಾವಣನ ಮುಂದೆ, ತಾನು ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾವಣನು ಮಹಾರಥನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದುವರೆಗೂ ತನಗೆ ರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ತನ್ನ ಮಗನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

 { ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೀತೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ರಾಮನನ್ನು ಕರೆತಂದು, ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿ ಬಿಡದಿದ್ದರೂ, ಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದು }

ಹೀಗೆ ರಾವಣವುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಜಯಿಸಿದುದರಿಂದ ತಾನು ಕೃತಾರ್ಥನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹನುಮಂತನೂ, ಅಂಗದನೂ, ನೀಲನೂ, ಸುಷೇಣನೂ, ಕುಮುದನೂ, ನಲನೂ, ಗವಾಕ್ಷನೂ, ಗವಯನೂ, ಶರಭನೂ, ಜಾಂಬವಂತನೂ, ಗಂಧಮಾದನನೂ, ಋಷಭಸ್ಯಂಧನೂ, ರಂಭನೂ, ಶಶವಲಿ, ಪೃಥು, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಾನರಸಿಂಹರು ದುಃಖಿತರಾಗಿ, ರಾಮನ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇರಿನಿಂತು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರ ವಾನರಯೂಥ ಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯೂಹಗಳಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ, ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನು ಕೈಯ

ಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ತಿರ್ಯಗೂರ್ಧ್ವಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಕಾಯುತ್ತ, ಒಂದು ಹುಲ್ಲು ಕದಲಿದರೂ ರಾಕ್ಷಸರು ಬಂದರೆಂದೇ ಶಂಕಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನು, ಜಯತೀಲನಾಗಿ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದಮೇಲೆ, ಸೀತೆಗೆ ಕಾವಲಾಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು ತ್ರಿಜಟಯೊಡನೆ ಸೇರಿ ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ರಾವಣನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೆ ನನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಹತರಾದರೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಈಗಲೇ ನಿವು ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಆಕೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದ ಮೇಲೆರಿಸಿ ಕರೆತಂದು, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಆಕೆಗೆ ತೋರಿಸಿರಿ” ಆ ಸೀತೆಯು ಇದುವರೆಗೂ ಯಾವನನ್ನು ನಂಬಿ ನನಗೆ ವಶಳಾಗದೆ ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೋ, ಆ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಇನ್ನಾದರೂ ಆ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಶೋಕವನ್ನೂ, ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ರಾಮನು ಬರುವನೆಂಬ ಅಶೋತ್ತರವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಸರ್ವಾಭರಣಾಲಂಕೃತೆಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಬಹುದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯಾದ ಆ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ತಾನೇ ನೋಡಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆಕೆಗೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆಗತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾನಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ರಾಮನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿರುವ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತಿರುಗಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುವಳು” ಎಂದನು ಆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಮಹಾರಾಜನ ಆಪ್ಪಣೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು, ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮೊದಲೇ ಪತಿ

ಶೋಕದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತ್ರಿಜಟೆಯನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಕದ ಮೇಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೀತೆಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು, ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಲಂಕರಿಸುವಂತೆ ಅಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಲಾಗಿ ಧ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಸಿದನು ಅಲ್ಲಿನ ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, “ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತರಾದರು” ಎಂದು ಸಾರಿಸಿದಂಗುರವನ್ನು ಹೊಡೆಸಿದನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸೀತೆಯು ತ್ರಿಜಟೆಯೊಡನೆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಹೋಗಿ, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಬಂದಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಸಂತೋಷದಿಂದುಬ್ಬಿ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುವುದನ್ನೂ, ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸುತ್ತಿನಂತು ದುಃಖಾತ್ಮರಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದಳು ಕೊನೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ವೀರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಬಾಣಪೀಡಿತರಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಶರತಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡಳು ಅವರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಕವಚಗಳು ಛಿನ್ನಛಿನ್ನವಾಗಿ ಹರಿದು, ಅವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು, ಅವರ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಛಿನ್ನವಾಗಿದ್ದುವು ಹೀಗೆ ಆ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಬಾಣದ ಪೊದೆಗಳಂತೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಳು ಕಮಲದಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಪರಸ್ಪರಪ್ರಿಯಸಹೋದರರಾಗಿಯೂ, ಪುರುಷಸಿಂಹರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ಅಗ್ನಿಪುತ್ರನಾದ ಸ್ಯಂಧವಿಶಾಖರಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಬಾಣದ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಅಷ್ಟುದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ಭೇದಿಸಿತು. ಸಂಕಟದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ವಿಲಪಿಸಿದಳು. ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ಆ ಜನಕಪುತ್ರಿಯು, ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನೂ, ತನ್ನ ಮೈದುನನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ನೆಲದ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ರೋದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ

ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಪಳನೆ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು, ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಮಹಾಪ್ರಭಾವಸಂಪನ್ನರಾದ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತೆಯು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹತರಾದರೆಂದೇ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರಮದುಃಖಿತೆಯಾಗಿ ವಿಲಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು

— { ಸೀತೆಯು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ }
ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸಿದುದು { —

ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನೂ, ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಶಸ್ತ್ರಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೀತೆಯು ದುಃಖದಿಂದ ಮೈಮರೆತು, ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಕರುಣೆಹುಟ್ಟುವಂತೆ ವಿಲಪಿಸುವಳು “ಹಾ' ನನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವೆ' ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಮುದ್ರಿಕಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿದ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ “ಈಕೆಯು ಪುತ್ರವತಿಯಾಗುವಳೆಂದೂ, ಇವಳಿಗೆ ವೈಧವ್ಯವಿಲ್ಲ” ವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಸುಳ್ಳಾದಿದಂತಾಯಿತು ಮೊದಲು ಯಾರು ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನು ಅಶ್ವಮುಢಾಹಿಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ, ಸತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಅಸತ್ಯವಾದಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮೊದಲು ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಶಾರದರಾದ ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ನಾನು ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳುವಂತೆ, ನನ್ನಿ ದಿರಿಗೆ “ನೀನು ಮಾಂಗಲ್ಯವತಿ”ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾತೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಸುಳ್ಳೆನಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಮೊದಲು ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ “ನೀನು ಮಹಾವೀರನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಪತ್ನಿ”ಯೆಂದೂ “ನೀನು ಪರಮಭಾಗ್ಯವತಿ”ಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾತೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಅಸತ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು ಇದೋ! ಈಗಲೂ ಈತನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮರೇಖೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಇಂತಹ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಮಹಿಷಿಯರಾಗಿ ಪತಿಗಳೊಡನೆ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತೆಯರಾಗುವರೆಂದು ನಾನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಬಲ್ಲೆ
 ನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾದುದೇಕೆ? ಹಾದ್ಯವೆ! ಲೋಕ
 ದಲ್ಲಿ ಮಂದಭಾಗ್ಯೆಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾವ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ವೈ
 ಥವ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರೋ, ಅಂತಹ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ
 ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗ
 ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೂ ನಿಷ್ಫಲಗಳೆಂದೇ ಎಣಿಸಬೇಕಾಯಿ
 ತಲ್ಲವೆ? ಧ್ವಜಕುಲಿಶಾದಿಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣು
 ವ ಹದ್ಯರೇಖೆಗಳು, ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮೆಯ
 ನ್ನೇ (ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ) ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುವೆಂದು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ
 ಹೇಳುವುವು ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರ
 ವಚನಗಳೂ ಅಸತ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡುವು ನನ್ನಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಸಾಮುದ್ರಿಕ
 ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾದ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿ
 ಳ್ಲ ನನ್ನ ತಲೆಕೂದಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಮವಾಗಿ ಒಂದೇ
 ಅಳತೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಕಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ನನ್ನ ಹುಬ್ಬುಗ
 ಳೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡರದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವುವು. * ನನ್ನ ಮೊಳ
 ಕಾಲುಗಳೆರಡೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕೂದಲಿಲ್ಲದೆ ದುಂಡಾಗಿರುವುದು ನನ್ನ
 ಹಲ್ಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿರುವುವೇ ಹೊರತು. ನಡು
 ನಡುವೆ ಸಂದುಬಿಟ್ಟು ವಿರಳವಾಗಿಲ್ಲ! ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪವಾದ ನನ್ನ ಹಣೆ
 ಯಪಾರ್ಶ್ವವೂ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ನನ್ನ ಕೈಕಾಲುಗಳೂ, ನನ್ನ ಹಿಮ್ಮಡಿ
 ಗಳೂ, ನನ್ನ ತೊಡೆಗಳೂ ಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಬ್ಬಿರುವುವು † ನನ್ನ ಬೆರ
 ಳುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದುಂಡಾಗಿರುವ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ನುಣುಪಾಗಿ, ಅವ
 ಯವಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುವುವು ನನ್ನ ಸ್ತನ

* ಇಲ್ಲಿ “ರೋಮಹೀನೇ ಶುಭೇ ಸ್ಥಿಗ್ಧೇ ಯಜ್ಞಂಘೇ ಕ್ರಮವರ್ತುಲೇ | ಸಾ
 ರಾಜಶಕ್ತೀ ಭವತಿ ವಿಸಿರೇ ಸುಮನೋಹರೇ” ಎಂದು ಸ್ಯಾಂಧವಚನವು

† ಇಲ್ಲಿ “ಸ್ಥಿಗ್ಧಾಸ್ತಮುನ್ನತಾಸ್ತತ್ರ ವೃತ್ತಾಃ ವಾದನಖಾ ಶ್ರುಭಾಃ |” ಎಂ
 ದು ಸ್ಯಾಂಧವಚನವು

ನಗಳೆರಡೂ! ಒತ್ತಾಗಿ ಉಬ್ಬಿಬೆಳೆದು ತೊಟ್ಟುಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳವಾಗಿರು
ವುವು ನನ್ನ ನಾಭಿಯು ಸುತ್ತಲೂ ಉಬ್ಬಿ ನಡುವೆ ಹಳ್ಳವಾಗಿರುವುದು. ನ
ನ್ನ ಪಕ್ಕಗಳೂ, ನನ್ನ ಎದೆಯೂ ಮಾಂಸತುಂಬಿ ಉಬ್ಬಿರುವುವು. ನನ
ಮೈಬಣ್ಣವು ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವುದು ನನ್ನ ಮೈಕೊಡುಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ
ಬಹಳ ಮೃದುವಾಗಿರುವುವು ನನ್ನ ಪಾದತಲಗಳೂ, ನನ್ನ ಕಾಲ್ಪೆರಳುಗಳೂ,
ನೆಲದಲ್ಲಿ ಸಂದುಬಿಡದಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಊರಿನಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಸಾಮುದ್ರಿಕಶಾಸ
ಜ್ಞರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು *ಶುಭಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳೆಂದೇ ಹೇಳುವರು ನನ್ನ ಕೈಗಳೂ
ಕಾಲುಗಳೂ ಪೂರ್ಣವಾದ ಯವರೇಖೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ನಡುವೆ ಸಂದುಬಿಡ
ದೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಸೇರಿದ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು ಕನ್ಯಾಲಕ್ಷ
ಣವನ್ನು ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ, ಕಿರುನಗೆಯುಳ್ಳ
ವಳೆಂದ ಹೇಳುವರು ಜ್ಯೋತಿಷಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿವುಣರಾದ ವಿಪ್ರರೆಲ್ಲರೂ
ನನಗೆ ನನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವುದೆಂದೂ ಸೂ
ಚಿಸಿರುವರು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬೇಕೆ ?
ಸಹೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ಅಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನನ್ನನ್ನು
ಹುಡುಕಿ, ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು
ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯವಾದ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ದಾಟಿಬಂದು,
ಗೋಷ್ವದಮಾತ್ರದಂತಿರುವ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಹತರಾದರ
ಲ್ಲಾ ! ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ವಾರುಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಅಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರ
ವನ್ನೂ, ಐಂದ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ವಾಯುವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮತೀರೋ
ನಾಮಕಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಪಡೆದವರಲ್ಲವೆ ? ಆ ಅಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಏನಾ
ದುವು ? ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ
ದೇವೇಂದ್ರಸಮಾನರಾಗಿಯೂ, ನನಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾಮ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಪಟಯುದ್ಧದಿಂದ ಕೊಂದನಲ್ಲವೆ ? ಇನ್ನು ನನಗೆ ದಿ
ಕ್ಕಾರು ? ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೈರಿಯು ಎಷ್ಟೇ ಮನೋ
ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಲಾರನು. ಅಂ

* ಇಲ್ಲಿ “ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು: ಪಾಣೌ ನಂದ್ಯಾವರ್ತ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಃ” ಇತ್ಯಾದಿ
ಸಾಮುದ್ರಿಕೋಕ್ತವಾದ ನಂದ್ಯಾವರ್ತಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ತಹ ಮಹಾಬಲಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾಮನೂಕೂಡ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತನಾಗಿ ಬಿಳುವುದೆಂದರೇನು? ಲೋ
 ಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲವಾದುದು ಯಾವುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು.
 ದೈವವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಹಾ
 ಕಷ್ಟವೆ! ಶೋಚನೀಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ನನ್ನ ಆತ್ಮೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿ
 ಕೊಂಡಾಗ ನನಗುಂಟಾಗುವ ದುಃಖವು, ರಾಮನನ್ನಾಗಲಿ, ಮಹಾಬಲಾ
 ಧ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ; ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೇ
 ಆಗಲಿ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೂ ಅಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದು. ಆ ನನ್ನ ಆತ್ಮೆ
 ಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು, ಈಗಲೂ ಅಹೋರಾತ್ರವೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ
 ಯಿಲ್ಲದೆ, ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತನ್ನ
 ಮುದ್ದುಮಗನಾದ ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಬಂದು, ಯಾವಾಗ
 ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಬೀರೋವನೋ ಎಂದು ಎಡೆಬಿಡದೆ
 ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಆಕೆಯ ಗತಿಯೇನು?" ಎಂದು ವಿಲಪಿಸಿ
 ದಳು ಹೀಗೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ತ್ರಿಜಟೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿ
 ಯು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ, “ಅಮ್ಮ ಸೀತೆ! ನೀನು ದುಃಖಿ
 ಸಬೇಡ! ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರು! ಈ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಬದುಕಿರುವನು ಈ ಸಹೋ
 ದರಂಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿರುವರಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಭವಿಸಿ
 ದ್ದಗಳಾದ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವುವು, ಅವುಗಳನ್ನೂ
 ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಹತನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಈ ಯುದ್ಧ
 ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಡೆಯ ಯೋಧರ ಮುಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೀಗೆ ಕೋಪಾವೇಶ
 ದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನಗಳಾಗಿಯೂ ಇ
 ರಲಾರವು. ಮತ್ತು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಈಗ ನಾವು ಎರಿಬಂದಿರುವ ಈ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾ
 ನವು ದಿವ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಈಗ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿ
 ದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದುವರಿಹೇನೆಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಾರದು! ಯು
 ದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವೀರನು ಹತನಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನ ಕಡೆಯ ಸೈನ್ಯಗಳೆ
 ಲ್ಲವೂ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು,
 ಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವಿಕನಿಲ್ಲದ ದೋಣಿಯಂತೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನಡೆ

ಸುವ್ರದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನಿಯಾಮಕರಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಹಿಂದುಮುಂದು ತೋರದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ಈಗ ಈವಾನರಸೇನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹಾಗಿಲ್ಲ! ಈ ಸೈನಿಕರು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಭಯಸಂಭ್ರಮಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಮಹೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ, ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಯಾರನ್ನು ಬದುಕಿರುವರೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುವೆನೋ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುವ ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ, ಈ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿರುವರೆಂದು ನೀನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಬಹುದು ನೀನು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾಣದೊಡನೆ ಮಲಗಿರುವಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು ಎಲೆ ಸೀತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೇ ನಾನು ಇಷ್ಟಾದೂರದವರೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದುವರೆಗೂ ಸುಳ್ಳೆಂಬುದು ನನ್ನಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟುದಿಲ್ಲ ಮುಂದೆಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊರಡುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ ನೀನು ನಿನ್ನ ದೃಢವಾದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತಜನಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದಲೇ ನನಗೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ, ದೇವಾಸುರರೇ ಬಂದರೂ ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಈಗ ಬದುಕಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಚಕಗಳಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯಸೂಚನೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ನೀನು ಚೆನ್ನಾಗಿಗಮನಿಸಿ ನೋಡು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಇವರಮುಖದ ಕಳೆಯು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕಂಡದಿರುವುದು ನೋಡು ಅಯುಸ್ಸುತೀರಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರ ಮುಖವು, ಆಕ್ಷಣವೇ ಬಹಳವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಇವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವಿಕಾರವೇನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನೀನು ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವಿಷಯವಾದ ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಅವರು ಹತರಾದರೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನೂ ಬಿಡು! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು! ಈಮಹಾತ್ಮರು ಬದುಕಿರುವುದೇನೂ ಅಶಕ್ಯವಲ್ಲ" ಎಂದಳು ದೇವಕನ್ಯೆಯಂತಿದ್ದ ಆ ಸೀತೆಯು ತ್ರಿಜಟೆಯು ಹೇಳಿದ ಈಸ

ಮಾಧಾನವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತ, “ಅಮ್ಮ ತ್ರಿಜಟಿ ! ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅವರು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಬದುಕಿರಲಿ” ಎಂದಳು ಆಗಲೇ ತ್ರಿಜಟಿಯು ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳ ಆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ, ದುಃಖಿತಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ ಲಂಕಾವುರಿಗೆ ಕರತು ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ತ್ರಿಜಟಿಯನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಕದಿಂದಿಳಿಸಿ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರು ಅನೇಕ ವೃಕ್ಷಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ರಾವಣನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸಿಂಹಾರೋದ್ಯಾನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಮೇಲೆಯೂ ಸೀತೆಯು, ತಾನು ಆ ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತೆಂಟನೆಯಸರ್ಗವು

ರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದದ್ದು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ದುಃಖಿಸಿದುದು. ಮತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದುದು. ವಿಭೀಷಣನು ವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು

ಭಯಂಕರಳಾದ ನಾಗಪಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಹಾವುಗಳಂತೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ದಶರಥಕುಮಾರರನ್ನು, ಸುಗ್ರೀವನೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾನರೋತ್ತಮರೆಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಿತಿಂತು, ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ರಾಮನು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ, ಧೀರನಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದ ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದ ರಾಮನು, ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಾಣದಿಂದ ನಾಟಲ್ಪಟ್ಟಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು, ಸಂಕಟದಿಂದ ಕಂಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ವಿಲಸಿಸುವನು. “ಹಾ ಕಷ್ಟವೇ ! ನನ್ನ ಪ್ರ

ಗಲೂ ನಿನ್ನಂತಹ ರಾಜರು ಹೀಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದೆಂದರೇನು ? ಎಲೆ ವೀರನೆ ! ನೀನು ಸಾಹಸಪ್ರಿಯನೆಂಬದು ನಿಜವು ಆದರಿಂದಲೇ ಈಗ ನನ್ನನ್ನಾಗಲಿ, ಈ ವಿಭೀಷಣನನ್ನಾಗಲಿ, ಈ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳದೆ, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿ ಬಹಳ ಅಪಾಯಕರವಾದ ಈ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟಿ' ಸುಗ್ರೀವಾ' ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಹೀಗೆ ಹಿಂದುಮುಂದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಇಂತಹ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಡ' ಒಂದುವೇಳೆ ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇನು ? ನೀನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಸಿನ್ನಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಎಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾದರೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲವನಾದರೂ, ನಿನಗೆ ದೈವಕವಾಗಿಯಾವುದಾದರೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾದ ಪಕ್ಷ ಪಲ್ಲವನ್ನು ಗತಿಯೇನು ? * ಸಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ನನಗೇ ಸೀತೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಭರತನುಂಟಾದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಿಯಸಹೋದರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದಾಗಲಿ, ಶತ್ರುಘ್ನನಿಂದಾಗಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ಈ ನನ್ನ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನು ? ನೀನೋ ದೇವಂದ್ರವರುಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದವನು' ಎಲೆ ಬಲಾಢ್ಯ ! ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕ್ಷಣಕಾಲದವ

* ಇಲ್ಲಿ “ತ್ವಯಿಕಿಂಗೆತ್ಸಮಾ ಪನ್ನೇಕಿಕಾರ್ಯಂ ಸೀತಯಾಮಮಾ ! ಭರತೇನ ಮಹಾಬಾಹೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನಯಪೀಯಸಾ || ಶತ್ರುಘ್ನನಚ ಶತ್ರುಘ್ನಸ್ಯ ಶರೀರೇಣವಾವುನಃ ||” ಎಂಬ ಮೂಲವು. ಆದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯಾತಿಶಯವು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು ಹಸುಗಳಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಸವಿಸಿದ ಕರುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಹಿಂದಿನ ಕರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಗೂ ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊಸದಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾದ ಕಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೇಮವು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು ಎಂದು ಸೂಚಿತವಾದುವುದು ಇದರಿಂದ ರಾಮನಿಗೆ “ಅರೋವಾ ಏಷ ಅತ್ಮನೋಯತ್ಪತ್ತೀ” ಎಂಬಂತೆ ಅರ್ದಶರೀರ ಭೂತೆಯಾದ ಸೀತೆಗಿಂತಲೂ “ಭ್ರಾತಾಸ್ವಾ ಮೂರ್ತಿರಾತ್ಮನಃ” ಎಂಬಂತೆ ತನ್ನ ಮೂರ್ತಿ ಭೂತರಂತೆಯೇ ಇರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ “ಆತ್ಮಾನಂ ಸರ್ವಥಾ ರಕ್ಷೇದ್ಧಾರೈರಪಿಥನೈರಪಿ” ಎಂಬಂತೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯದಿಂದ ಪೋಷಿಸಬೇಕಾದ ತನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಆಶ್ರಿತನಾದ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ತನುನಿಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ರೆಗೆ ನೀನು ಬಾರದಿದ್ದು ದನ್ನು ನೋಡಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ, ನಿನಗೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವುಂಟಾಯಿತೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿದೆನು. ಆಗ ನನಗೆ ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣದಮೇಲೆಯೇ ನಿರಾಶೆಯುಂಟಾಯಿತು ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೀರಿಸದೆ ಹೋಗಬಾರದಾದುದರಿಂದ, ' ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಅವನ ಮನೆಮಂದಿಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಕೊಂದು, ಶರಣಾಗತನಾದ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಭಾಷೆಯಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವನನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ, ಕುಲಧರ್ಮವು ತಪ್ಪಿಹೋಗದಂತೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಿ ಭರತನನ್ನೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ವಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆನು." ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಗ್ರೀವನು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎಲೈ ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನೆ! ನಿನ್ನ ಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದಾಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದುದೇ ನನಗೆ ಪುರುಷಧರ್ಮವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನ ಪಹರಿಹಿಸಿದ ದುರಾತ್ಮನಾದ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆನು? ನಾನು ಈಗ ನಡೆಸಿದುದು ವಾಸ್ಯಕ್ಕರ್ಹೇಹೊರತು ಸಾಹಸವಲ್ಲ " ಎಂದನು ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮನು ಅವನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಭಿನಂದಿಸಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ' ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ' ನಾವು ತೀತಲಜಲದಿಂದಲೂ, ಫಲಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ತೋಟಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಈ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆಯಾಯಾಧಪತಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಗರುಡಾದಿರೂಪಗಳಿಂದ ವ್ಯೂಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಡಬೇಕು ಇದೋ ಭಯಂಕರವಾದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಯನಿಮಿತ್ತವು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಭವಿಸಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು ಅದು ಲೋಕಕ್ಷಯವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ನಮ್ಮ ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಅನೇಕ ವೀರರಿಗೆ ನಾಶವುಂಟಾಗುವ ಸೂಚನೆಗಳೂ ಕಾಣುವುವು. ಇದೋ! ಗಾಳಿಯು ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು. ಭೂಮಿಯು ನಡುಗುತ್ತಿರುವುದು. ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳು ಅದಿರುತ್ತಿರುವುವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಮರಗಳು ಮುರಿ

ದು ಬಿಳುತ್ತಿರುವುವು. ಅದೋ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳು, ರಣಹದ್ದು, ಮೊದಲಾದ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಪಕ್ಷಿಗಳ ಆಕಾರದಿಂದ ತೋರಿ, ಕ್ರೂರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಕ್ರೂರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವುವಲ್ಲದೆ, ಲೋಕಕ್ಷಯ ಸೂಚಕವಾಗಿ ರಕ್ತಬಿಂದುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಜಲವನ್ನೂ ವರ್ಷಿಸುವುವು ನೋಡು! ಅದೋ! ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವು ರಕ್ತಚಂದನದಂತೆ ಬಹಳ ಕೆಂಪಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು! ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದಿಂದ ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿಪಿಂಡಗಳೇ ಬಿಳುತ್ತಿರುವುವು ತುಚ್ಛಮೃಗಗಳಾದ ಧಿರ ಮೊದಲಾದುವೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳದುಃಖಗೊಂಡಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದ ದೀನಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಮಸ್ತಲೋಕಗಳಿಗೂ ಹಾನಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ, ಸೂರ್ಯನಿಗಿಡರಾಗಿ ಊಳಿಡುತ್ತಿರುವುವು. ಈ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ ಚಂದ್ರನು ಪ್ರಕಾಶರಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ಸಂತಾಪಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಮತ್ತು ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಆ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದ, ಸುತ್ತಲೂ ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಕಂಪು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರಿವೇಷವು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ನೋಡು! ಈ ಚಂದ್ರನ ಪರಿವೇಷವು ಎಷ್ಟುಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿಯೂ, ಅಮಂಗಳಸೂಚಕವಾಗಿಯೂ, ನಡುವೆ ಬಹಳ ರಕ್ತವರ್ಣವಾಗಿಯೂ ಕಾಣುವುದು ನೋಡಿದೆಯಾ! ಅದೋ! ಸೂರ್ಯಬಿಂಬದಲ್ಲಿಯೂಕೂಡ, ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ಕಳಂಕವೊಂದು ಕಾಣುವುದು ನೋಡು! ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಂದಿನಂತಿಲ್ಲದೆ ಬಹಳಮಲಿನವಾಗಿ ಕಾಂತಿಗುಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈಗ ಈ ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಳಯಕಾಲವೇ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಂತೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವುವು. ಅದೋ! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಕಾಗೆ, ಡೇಗೆ, ಹದ್ದು, ರಣಹದ್ದು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಬಲಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂಕೂಡ, ಸಣ್ಣಸಣ್ಣಹಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಹತಗಳಾಗಿ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಳುತ್ತಿರುವುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನರಿಗಳು ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅಮಂಗಳವಾಗಿ ಊಳಿಡುತ್ತಿರುವುವು. ಎತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಇನ್ನು ನಾವು ತಡಮಾಡಬಾರದು ಈಗಲೇ ನಾವು ನಮ್ಮ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು, ರಾವಣನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದುರ್ಗಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಲಂಕೆಗೆ ತೀರ್ಪು ದಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿ ಸೇರಬೇಕು ” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ವೀರನಾಗಿಯೂ, ಮ

ಹಾಬಲಾಡ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹೇಳಿ, ಆಗಲೇ ಸುವೇಲಪರವೃತ್ತದ ತಿಖರದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದನು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ರಾಮನು ಆ ಪರವೃತ್ತತಿಖರದಿಂದಿಳಿದು, * ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶತ್ರುದುರ್ಜಯವಾದ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣೆಬ್ಬಿ ನೋಡಿದನು. ರಾಮನು ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ಸುಗ್ರೀವನೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಆ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಪಡಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಇದೇ ಯುದ್ಧಕಾಲವೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ರಾಮನು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ದೊಡ್ಡಸೇನೆಯಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, ಲಂಕಾಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು. ವಿಭೀಷಣನೂ, ಸುಗ್ರೀವನೂ, ಹನುಮಂತನೂ, ಜಾಂಬವಂತನೂ, ನಲನೂ, ಸುಷೇಣನೂ, (ಧೂಮ್ರನೂ), ನೀಲನೂ. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟರು. ಹೀಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ವಾನರಭಲ್ಲೂಕಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗುಂಪಾಗಿ, ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಲ್ಲಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಯಿತು. ಅನೆಯಂತೆ ದೊಡ್ಡ ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನಿಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಸಾವಿರಾರುಮಂದಿ ವಾನರವೀರರು, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದ ತಿಖರಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು. ಪರಂತಪರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಹೀಗೆ ದೊಡ್ಡಸೇನೆಯೊಡನೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ಬಹಳಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ರಾವಣನಗರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಅನೇಕಧ್ವಜಪಟಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ, ವನೋಪವನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ, ವಿಜಿತ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ಇತರರಿಗೆ ದುರ್ಗಮವಾಗಿಯೂ, ಎತ್ತರವಾದ ತೋರಣಪ್ರಾಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದು

* ಇದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತವಾನರಬಲವೂ ರಾಮನ ಹಿಂದೆ ಸುವೇಲಪರವೃತ್ತವೆನ್ನೇರದೆ, ಕೆಳಗೇ ನಿಂತಿದ್ದು ವೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ಧರ್ಷವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಆ ಲಂಕಾಪುರವನ್ನು * ಸಮೀಪಿಸಿ, ವಾನರ ರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ತಮತಮಗೆ ನಿಯತವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಹೊರಟು, ಪರ್ವತಶಿಖರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಲಂಕೆಯ ಉತ್ತರದ್ವಾರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸೇನೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು ಹೀಗೆ ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ ಆ ರಾಮನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂ ದನುಸೃತನಾಗಿ ಹೊರಟು, ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ತಾನಾಗಿಯೇ ನಿಂತು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಡೆದನು. ಆ ದ್ವಾರ ಪ್ರದೇಶವಾದರೋ ವರುಣನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಸಮುದ್ರದಂತೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಾಗಿ ರಾವಣನಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದು. ನೋಡುವಾಗಲೇ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು ಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕಘೋರರಾಕ್ಷಸರು ಆಯುಧಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾವಲಿರುವುದರಿಂದ, ದಾನವರಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಪಾತಾಳವೋ ಎಂಬಂತೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಮಹಾಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಹೀಗಿರುವಾಗಲೂ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ, ಅದನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಲೋಕೈಕವೀರನಾದ ರಾಮನಿಗೆಹೊರತು ಬೇರೆಯಾವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವು ? ರಾಮನು ಆ ದ್ವಾರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗಲೇ ಆ ಬಾಗಿಲಿನ ಜಗುಲಿಯಮೇಲೆ ಲಂಕಾಸಯೋಧರು ನಿಲ್ಲಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ವಿವಿಧಾಯುಧಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ, ಅನೇಕಯುದ್ಧಕವಚಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು ವೀರ್ಯವಂತನಾಗಿಯೂ, ವಾನರ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ನೀಲನು ಮೈಂದದ್ದಿವಿದ ರೊಡಗೂಡಿ ಉತ್ತರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಆಂಗದನು ಋಷಭ ಗವಾಕ್ಷ ಗಜ ಗವಯರೆಂಬ ನಾಲ್ವರೊಡಗೂಡಿ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರವನ್ನು ತಡೆದುನಿಂತನು ಬಲವಂತನಾದ ಹನುಮಂತನು ಪ್ರಮಾಥಿ ಪ್ರಘು ಸರೆಂಬವರನ್ನೂ, ವೀರರಾದ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ವಾನರರನ್ನೂ, ಸಂಗಡಕರೆದು ಕೊಂಡು, ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು ಸುಗ್ರೀವನು ಗರುಡನಂತೆಯೂ, ವಾ

* ಇಲ್ಲಿ ಸಮೀಪಿಸಿದನೆಂಬುದರಿಂದ ಸುವೇಲಪರ್ಮತವನ್ನಿಳಿದಮೇಲೆ ತ್ರಿತೂಟಿಶಿವರವನ್ನೇರಿದುದಾಗಿ ಅರ್ಥವಿದ್ದು.

ಯುವಂತೆಯೂ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ "ಅನೇಕವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠರೊಡಗೂಡಿ ಹೊರಟು, ಅತ್ತಲಾಗಿ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ರಾವಣೇಂದ್ರಜಿತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ ರಾಮಹನುಮಂತರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಸಮಯಬಂದಾಗಲೂ ತಟ್ಟನೆ ಹೋಗಿ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಉತ್ತರ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರಗಳ ನಡುವೆ ಗುಲ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು. ಬಹಳ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದ ಯೂಧಪತಿಗಳಕೆಳಗೆ ಮೂವತ್ತಾರುಕೋಟಿ ವಾನರರು ಹೀಗೆ ಲಂಕಾವುರಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿನಿಂತು, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿದ್ದರು ರಾಮಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣವಿಭೀಷಣರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕೋಟಿವಾನರರನ್ನಿರಿಸಿದರು ರಾಮನಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ. ಅವನಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನ ಜಾಂಬವಂತನನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಬಹುಸೈನ್ಯಪರಿವೃತನಾಗಿ ಮಧ್ಯಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ರೂರವಾದ ಕೋರೆಯುಳ್ಳ ಹೆಬ್ಬುಲಿಗಳಂತೆ, ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಕೋಪದಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಾದಿದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಬಾಲಗಳನ್ನಿತ್ತಿಯೇ ನಿಂತಿರುವರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಕೋರಗಳನ್ನೂ, ಉಗುರುಗಳನ್ನೂ, ಶಸ್ತ್ರಗಳಂತೆ ಯುದ್ಧಸಾಧನಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಕೋಪವಿಕಾರಗಳು ತೋರುತ್ತಿರುವುವು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಅವಯವಗಳೂ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣದಿಂದ ಘೋರರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕೋಪದಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ವಕ್ರವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ, ಕೆಲವರು ಹತ್ತಾನೆಯ ಬಲವುಳ್ಳವರು. ಕೆಲವರು ನೂರಾನೆಯಬಲವುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು ಸಾವಿರಾನೆಯಬಲವುಳ್ಳವರು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಓಳುಸಂಖ್ಯಾಕಗಳಾದ ಅನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳವರು' ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೂರುಶಾಲು ಹೆಚ್ಚು ಬಲವುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು ಇಷ್ಟೊಂದು ನಿರ್ದಯಿಸುವುದಕ್ಕೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕಾ ನೇಕವಾನರವೀರರು ಲಂಕೆಯನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರ ಸೈನ್ಯವು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಕೂಡಿರುವಾಗ, ಭಯಂಕರವಾದ ಮಿಡಿತಗಳ ಗುಂಪಿನಂತೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಬರುತ್ತ, ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ

ಕಾಣಿಸಿತಲ್ಲದೆ, ಕಪಿಗಳು, ಕರಡಿಗಳು, ಸುಂಗಳೀಕಗಳೆಂಬ ಜಾತಿಭೇದದಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳದಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಆಗ ಆಕಾಶವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲಕಪಿಗಳಿಂದ ಲೇತುಂಬಿದಂತೆಯೂ, ಭೂಮಿಯು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋದಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಮೊದಲಿದ್ದ ಸೈನ್ಯವಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿಲಂಕಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದೊಂದು ಕೋಟಿಭೂಕಸೈನ್ಯವೂ, ಕಪಿಸೈನ್ಯವೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವು. ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಅನೇಕವಾನರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದು, ಬೇಕಾದಾಗ ಮುಂದೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು ತ್ರಿಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ವಾನರರಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಲಂಕೆಯ ನಾಲ್ಕುಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ಆವರಿಸಿದಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕೋಟಿವಾನರರು ಆ ಪಟ್ಟಣದಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿನಂತರು ಹೀಗೆ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಅನೇಕವಾನರರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಲಂಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಪಟ್ಟಣವು ಗಾಳಿಯ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮೇಘದಂತೆ ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅನೇಕವಾನರರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು, ಇಷ್ಟು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಆತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿತು ಈ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ನಾನಾಕಡೆಗಳಿಂದ ಬಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅದರಿಂದ ದುಂಟಾದ ಗದ್ದಲವು, ಮಹಾಸಮುದ್ರವು ತನ್ನ ದಡವನ್ನು ಮುರಿದು ಕೊಚ್ಚಿ ಬರುವಾಗ ಅದರಿಂದ ಹೊರಟುಬರುವ ಜಲಪ್ರವಾಹದ ಮೊರೆತದಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತಿತ್ತು ಈ ಮಹಾಧ್ವನಿಗೆ ಲಂಕಾನಗರಿಯೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ತೋರಣಪ್ರಾಕಾರಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪುರೋಪವನಗಳೊಡನೆಯೂ ಬಹಳವಾಗಿ ನಡುಗಿಹೋದಂತಾಯಿತು. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದಲೂ, ಸುಗ್ರೀವನಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೇನೆಯು, ದೇವಾಸುರರಿಗಾದರೂ ಇದಿರಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತಿತ್ತು ಹೀಗೆ ರಾಮನು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಳಿಸಿ, ಮುಂದೆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೇನೆಂದು ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಅವರೊಡನೆ

ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಸಾಮಾನ್ಯಪಾಪಗಳಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಜಿ
 ನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಆ ರಾಮನು, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ರಾಜರು ನಡೆಸಬೇ
 ಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ರಾಜಧರ್ಮವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
 ಸ್ಮರಿಸಿ, ಮುಂದೆ ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ದೂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾದು
 ದೇ ಪ್ರಕೃತಕಾರ್ಯವೆಂದೂ, ಅಂಗದನೇ ಆ ದೂತಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನೆಂದೂ
 ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನ ಅನುಮತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ,
 ಅಂಗದನನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳುವನು. “ಎಲೆ ಸಾಮ್ಯನೆ! ನೀನು ಈಗಲೇ ಲಂ
 ಕಾಪುರಿಯನ್ನು ಹಾರಿ, ರಾವಣನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವನಮುಂದೆ ಈಗ ನಾನು
 ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಹೇಳು?” “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ !
 ಈಗಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ನಿನ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಾಶಹೊಂದಿದಂತೆ
 ಯೇ ಆಗಿರುವುದು. ನಿನ್ನ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಬಲವೂ, ತಗ್ಗಿಹೋದಂತೆಯೇ ಎಣಿಸ
 ಬೇಕು? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಬದುಕುವ ಆಸೆಯೂ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು ನಿನಗೆ
 ಸಾವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು ವಿನಾಶಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯೂ
 ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಎಲೆ ಮೂಢನೆ! ಇದುವರೆಗೂ ನೀನು ಭಾಗ್ಯಮದ
 ದಿಂದ ಬೀಗಿ, ದೇವ ಗಂಧರ್ವಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳಿಗೂ, ಯಕ್ಷ
 ಪನ್ನ ಗಾಧಿಗಳಿಗೂ, ಇತರ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೂ, ಎಷ್ಟೋದ್ರೋಹಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ
 ಅವರನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸಿರುವೆ? ನೀನು ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮವರದ ಬಲದಿಂದ
 ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟು ಘೋರಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದೆಯೋ, ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ
 ಮೂಲವಾದ, ಆ ವರಬಲದಿಂದಂಟಾದ ನಿನ್ನ ಕೆಚ್ಚೂ ಕೂಡ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ
 ಅಡಗಿದಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಇದು ನಿಜವು. ಇದೋ ! ನಾನು
 ನನ್ನ ಭಾರ್ಯಾಪಹರಣವನ್ನೇ ವ್ಯಾಜವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆ ನೆಪದಿಂದಲೇ
 ನಿನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲಂಕಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರು
 ವೆನು. ನಿನಗೆ ನಾನೇ ಈಗ ಕಾಲಯಮನೆಂದು ತಿಳಿ ? “ ಹೀಗೆ ನನ್ನ
 ನ್ನು ದಂಡಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಂದ ಫಲವೇನು ? ” ಎಂದು ಕೇಳು
 ವೆಯಾ? ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ದೊಡ್ಡಲಾಭವುಂಟು ನೀನು ನನ್ನಿಂದ

ಹತನಾದರೆ, *ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ನಿವೃತ್ತವಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ರಾಜರ್ಷಿಗಳೂ ಹೊಂದತಕ್ಕ ಲೋಕವನ್ನೇ ನೀನೂ ಹೊಂದಬಹುದು ದುಷ್ಟರನ್ನು ತಿಕ್ಷಿಸುವುದೇ ರಾಜಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ, ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಅಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಇದು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲು! ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾಧರ್ಮ! ಮಾರೀಚನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿಸಿ, ಯಾವಭುಜಬಲವನ್ನು ನಂಬಿ ಆಗ ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದುಯ್ಯೋ, ಆ ನಿನ್ನ ಭುಜಬಲವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈಗ ನೀನು ತೋರಿಸಬಹುದು ರಾವಣಾ! † ಈಗಲೂ ನೀನು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದೆಹಿಡಿದು ಶರಣಾಗತನಾದರೆ ಸರಿ! ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದೋ! ಈ ನನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಹುಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದೇ ನಿಜವು! ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ರಾಕ್ಷಸೋತ್ತಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಭೀಷಣನು ಆಗಲೇ ಬಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವನು ಅನುಕೂಲ್ಯಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಈತನಿಗೆ ಆ ಲಂಕಾ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವೆನು! ಇದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹ

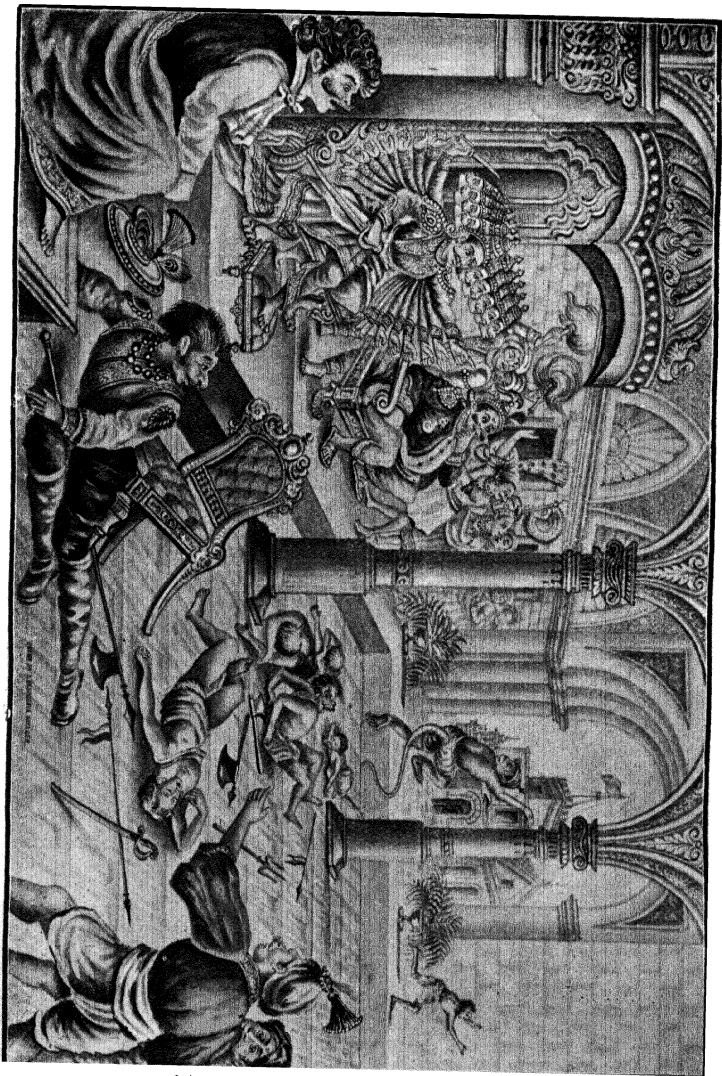
* ಇಲ್ಲಿ “ರಾಜಭಿದ್ಯುತದಂಡಾಸ್ತು ಕೃತ್ವಾ ಪಾಪಾನಿ ಮಾನವಾಃ | ನಿರ್ಮಲಾ ಸ್ವರ್ಗಮಾಯಾಂತಿ ಸಂತಸ್ಸುಕೃತಿನೋ ಯಥಾ|| ರಾಜಾತ್ವ ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಶಸ್ಯ ತದವಾ ಪೋತಿ ಕಿಲ್ಬಿಷಂ |” ಎಂಬಂತೆ ರಾಜದಂಡದಿಂದ ಅಪರಾಧಿಯೂ ರಾಜನೂ ಪಾಪನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು

† ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕದ್ದವನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಕೊಟ್ಟುಹೊರತು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದ ರಾವಣನಿಗೂ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಹೊರತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಮನ ಭಾವವು ಮತ್ತು ಈಗಲೂ ರಾವಣನು ಶರಣಾಗತನಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ತಪ್ಪದೆಂತೆ ತನ್ನ ಕೋಪಲರಾಜ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನೆಂದೂ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ರಾವಣನು ಶರಣಾಗತನಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬಹುದೇಹೊರತು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವು ಸಿಕ್ಕುವೆಂದೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ವೇ ಇಲ್ಲ. ನೀನೋ ಧರ್ಮಶೂನ್ಯನು' ನಿನ್ನಂತೆ ಕೆಲವು ಮೂರ್ಖರನ್ನೇ ಸಹಾ ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನು. ಪಾಪಾತ್ಮನು! ಚಪಲಚಿತ್ತನು! ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಈ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ! ಈಗಲೂ ನೀನು ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿ ಶರಣಾಗತನಾಗುವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವೇನೋ ವಿಭೀಷಣನ ಕೈಗೆ ಆಗಲೇ ಸೇರಿ ಹೋಯಿತು. ರಾವಣಾ! ಈಗ ನೀನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧವನ್ನೇ ನಡೆಸಿದರೂ ನಡೆಸು' ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಶಾರ್ಙ್ಗವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸು' ಹೇಗಿದ್ದರೂ, ಮುಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸತ್ತುಬೀಳುವುದೇನೋ ನಿಜವು! ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಮೇಲ್ಮೈಯೇ ಹೊರತು ಹಾನಿಯಿಲ್ಲ. *ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೀನು ಹತನಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ನೀಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗುವೆ? ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ನೀನು ನನಗೆ ಹೆದರಿ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿದರೂ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ, ನೀನು ಬದುಕಿ ಹೋಗುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು! ಎಲೆ ರಾವಣಾ! ಈಗಲೂ ನಾನು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಉಳಿಸುವವನಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಅಪರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವವರೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನೇ ನಿನಗಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅಪರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡುಬಿಡು! ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಯೂ ಬಂದುಬಿಡು! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾರೆ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿರುವುವು" ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ರಾವಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸು" ಎಂದನು. ರಾಮನ ಬಾಯಿಂದ ಈ ಮಾತು ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಅಂಗದನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಮೂರ್ತಿಮಂ

* ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಮೃತಿಕೊಂಡುವುದು ಸರ್ವಪಾಪಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅಖಿರ, ಅಂಗದನ ರಾಯಭಾರವು ಅಂಗದನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕಟ್ಟುವಂತೆ ರಾವಣನು ತನ್ನ ದೂತರಿಗೆ ನಿಯೋಗಿಸಿದುದು, ಅಂಗದನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದುದು.

ತನಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನೋ ಎಂಬಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿಕಸಿತಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಆ ಅಂಗದನು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ರಾವಣನ ಆರಮಣಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡನು. ಬಂಗಾರದ ತೋಳ್ಬಳೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದ ಆ ವಾಲಿಪುತ್ರನು, ರಾವಣನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಆ ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ನಿಂತನು. ಆ ವಾನರೋತ್ತಮನು ಮೊದಲು ರಾವಣನಿಗೆ ತಾನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಾಮನಿರ್ವಚನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುವಂತೆ, ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಹಿತವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿ, “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ! ನಾನು ಕೋಸಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ರಾಮನಿಗೆ ದೂತನು. ವಾಲಿಯ ಮಗನು ಅಂಗದನೆಂದು ನನಗೆ ಹೆಸರು! ನೀನೂ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು! ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ ಅನಂದವರ್ಧಕನಾಗಿ ರಘುಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾಮನು, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿರುವನು “ ಎಲೆ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನೆ! ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನನಗಿರಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡು! ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಗಂಡುಸಲ್ಲ! ಎಲೆ ಘಾತುಕಾ! ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಬಾಂಧವಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಾಗಿರುವೆನು. ನೀನು ಸತ್ತಮೇಲೆಯೇ ಮೂರುಲೋಕವೂ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಿರಬೇಕು ದೇವ ದಾನವಯಕ್ಷ ಗಂಧರ್ವ ಪನ್ನಗ ರಾಕ್ಷಸರೆಂಬ ಸಮಸ್ತದೇವಜಾತಿಗೂ ಶತ್ರುವಾಗಿ, ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನಾನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬಿಡುವವನಲ್ಲ ಈಗಲೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಳದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವೆನು ” ಎಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ರಾಮನು ಹೇಳಿರುವನು” ಎಂದನು. ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಅಂಗದನು ಹೀಗೆ ಪರುಷವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ರಾವಣನು ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಹೋ

ದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಡದಂತೆ ಕೆಂಪಾದುವು. ಹೀಗೆ ಕೋಪವಶನಾದ ರಾವಣನು, ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, “ಎಲೈ ಅಮಾತ್ಯರ! ಈ ದುರಾತ್ಮನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲಿರಿ! ಬಿಡಬೇಡಿರಿ! ಚಿತ್ರವಧುಮಾಡಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿರಿ?” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು? ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯಂತಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ಘೋರರಾಕ್ಷಸರು ಬಂದು ಆ ಅಂಗದನ್ನು ಹಿಡಿದರು ಅಂಗದನು ಬಹಳ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದುದರಿಂದ, ಆ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆಗಲೇ ಅವರನ್ನು ತಡೆಯದೆ, ಅವರ ಕೈಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ನಟಿಸಿ, ಆ ನಾಲ್ವರೂ ತನ್ನ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಮೇಲೆ, ಆ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲರನ್ನೂ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪರ್ವತದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತನಾದ ಬಂದು ಪ್ರಾಸಾದಕ್ಕೆ ಹಾರಿಬಿಟ್ಟನು. ಅಂಗದನು ಆ ಪ್ರಾಸಾದದಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರೂರಕ್ಕೊಗೆದುಬಿಟ್ಟನು ರಾವಣನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಆ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಅಂಗದನ ಬಾಹು ವೇಗದಿಂದೊದರಲ್ಪಟ್ಟು, ಭೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಆ ಮೇಲೆ ಮಹಾವೀರ್ಯವಂತನಾದ ಅಂಗದನು, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಪರ್ವತತಿಖರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನ ಪ್ರಾಸಾದತಿಖರವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆ ತಿಖರವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಧಟ್ಟನೆ ಅದರಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟಲು, ಮೊದಲು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ತಿಖರದಂತೆ ರಾವಣನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅತನ ಪದಘಾತಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಾಸಾದವು ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ ಒಡೆದುಬಿದ್ದಿತು. ಹೀಗೆ ಅಂಗದನು ರಾವಣನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ತಿಖರವನ್ನು ಮುರಿದಮೇಲೆ, ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಕೇಳುವಂತೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿ, ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದನು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ವಾನರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಅಂತರಿಕ್ಷಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬಂದು, ವಾನರಸೇನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೊಳಿದು, ರಾಮನ ಪಕ್ಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ

ರಾವಣನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಸಾದವು ಭಗ್ನವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತನಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನಾದರೋ ಅಂಗದನು ಜಯತೀರನಾಗಿ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕವಾನರರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, ಶತ್ರುವಧದನ್ನು ಕೋರುತ್ತ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬುಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ವಾನರಸೇನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರೈಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ, ಪರವತ್ತಿಖರಾಕಾರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಸುಷೇಣನು, ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ಅನೇಕವಾನರರಿಂದ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತನಾಗಿ, ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಷತ್ರರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಲಂಕೆಯ ನಾಲ್ಕುಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ಕಾವಲಾಗಿ ಸುತ್ತಿತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು ಹೀಗೆ ನೂರಾರು ಅಕ್ಷೋಣಿಯಷ್ಟು ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಬಂದು ಸಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಧೀರರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವಿಸ್ಮಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೂರ್ಯದ ಕಚ್ಚುಳ್ಳ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು, ದೊಡ್ಡಯುದ್ಧವು ಬಂದೊದಗಿತೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಲಂಕೆಯ ಕೋಟೆಗೂ, ಕಂದಕಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ, ವಾನರರಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ, ಕಪಿಮಯವಾದ ಬೇರೂಂದು ಪ್ರಾಕಾರವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಪಿಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು ಭಯದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಹಾಹಾಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಕ್ಷಸರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಆ ಲಂಕೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹೀಗೆ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ದೊಡ್ಡ ಕೋಲಾಹಲವು ಹೊರಡಲು, ಆ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶೂರರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಮಹಾವಾತಗಳಂತೆ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—◆◆◆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ಯುದ್ಧಾರಂಭವು. ◆◆◆—

ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ರಾವಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾಮನು ಅನೇಕವಾನರಸೈನ್ಯದೊಡಗೂಡಿ ಲಂಕಾವುರಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿ

ಸಿದರು. ಹೀಗೆ ವಾನರರು ಲಂಕಾನಗರವನ್ನು ಮುತ್ತಿನಿಂತಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು, ಬಹಳ ಕ್ರೋಧಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ನಗರರಕ್ಷಣಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಿಗಿಂತಲೂ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಅರಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಯನ್ನೇರಿದನು ಅದರಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಇತ್ತಲಾಗಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಲೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಪರ್ಮತಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಕಾಡುಗಳನ್ನೂ, ತೋಟಗಳನ್ನೂ ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿರುವ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಕಪಿಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಒಂದೇ ತುತ್ತಾಗಿ ಕಬಳಿಸುವಂತೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ರಾವಣನು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು “ಆ ಹಾ! ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಬಗೆಯೇನು?” ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಹೀಗೆ ಬಹಳಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಕೋಪದಿಂದ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿದ್ದ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ತನಗೆ ಮೃತ್ಯುರೂಪನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಮನನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನೂಕೂಡ, ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದು, ಪ್ರಾಕಾರದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತು, ಆ ಲಂಕಾನಗರಯ್ಯವೂ ಅನೇಕಘೋರರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಪರಿವೃತವಾಗಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳಿಂದ ಆ ಪಟ್ಟಣವು ಸುತ್ತಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದನು ಹೀಗೆ ಮಹಾವೈಭವದಿಂದ ಅತಿಮನೋಹರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಲಂಕೆಯ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡದೊಡನೆ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಸ್ಮರಣವುಂಟಾಯಿತು ಅವನಿಗೆ ಅಸಾರವಾದ ದುಃಖವೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತ ರಾಮನು “ಆಹಾ! ಜನಕರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ, ಜಿಂಕೆಯ ಮರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳಾಗಿರುವ ಆ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯು, ನನ್ನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ, ಇದೋ ! ಇಲ್ಲಿ ಘೋರರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ ದುಃಖದಿಂದ ತಪಿಸುವಳಲ್ಲವೆ! ಅನ್ನಪಾನಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೃಶಳಾಗಿ ಬರೀನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲಾ.” ಎಂದು ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದನು ಅದರ ರಾಮನು ಕ್ಷತಿ

ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದುದರಿಂದ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ರಣೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ವಾನರರನ್ನು ಕುರಿತು. “ಎಲೆ ವೀರರ! ಇನ್ನು ತಡಮಾಡಬಾರದು! ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ಶತ್ರುವಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರಿ!” ಎಂದು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಯಾವಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಅತಿಸುಲಭವಾಗಿ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲ ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಆ ರಾಮನು, ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾನಪಿಸಿದೊಡನೆಯೇ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಾನರಸೈನಿಕರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹಟದಿಂದ, ನಾನು ತಾನೆಂದು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗುತ್ತ, ಯುದ್ಧಾರಂಭಸೂಚಕವಾದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು “ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೆಯೇ ನಾವು ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರವಶತೀಖರರಾದ ಬೀಸಿಬಡದಾಗಲಿ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗಲಿ, ವುಡವುಡಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಧೂಳಿಬಿಸಿಬಿಡಬೇಕು.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡರು ಅದರಂತೆಯೇ ಆ ಕಪಿವೀರರಲ್ಲರೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಪರವಶತೀಖರಗಳನ್ನೂ, ಪರವಶತೀಖರಗಳನ್ನೂ, ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಈ ವಾನರಸೇನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಹೊರಟು, ರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ಆ ಲಂಕೆಯ ಗೋಡೆಯನ್ನೇರಿದುವು ತಾಮ್ರದಂತೆ ಕಂಪಿಸಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಬಂಗಾರದಂತೆ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ, ರಾಮನಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಿಯವುಪಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯದೆ, ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಾಲೆ, ತಾಳೆ, ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ತಿಲೆಗಳನ್ನೂ ಅಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಆ ಲಂಕೆಯ ಕೋಟೆಯನ್ನೇರಿದರು ಅಗಲೇ ಕೆಲವು ವಾನರರು ತಾವುತಾವು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಪರವಶತೀಖರಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಡೆದು, ಆ ಲಂಕೆಯ ಪ್ರಾಕಾರತೀಖರಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಸುತ್ತಲಿನ ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನೂ, ಪುರದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ ಮುರಿದು ಕೆಡಹುತ್ತ,

ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದ ಸುತ್ತಲೂ, ತಿಳಿನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಮನೋಹರಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಂದಕಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಲುಮಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನೂ ತಂದು ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾನರರು, ಸಾವಿರಸಾವಿರವಾಗಿಯೂ, ಕೋಟಿ ಕೋಟಿಗಳಾಗಿಯೂ, ನೂರು ಕೋಟಿಗಳಾಗಿಯೂ ಗಂವುಗೂಡಿ, ಲಂಕೆಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಲಗ್ನಿ ಹತ್ತಿದರು. ಕೆಲವರು ಸುವರ್ಣಮಯಗಳಾದ ತೋರಣದ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಬಡದು ಕಡಹಿದರು ಕೆಲವರು ಕೈಲಾಸಶಿಖರಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪುರಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕಿದರು ಆಗ ಆ ವಾನರಪೀಠದಿಂದ ರಣೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ 'ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮುಂದೆ ಹಾರುವರು' ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೆಗೆಯುವರು 'ಆಗಾಗ ಸಿಹ್ಮನಾದಗಳಿಂದ ಬೊಬ್ಬಿಡುವರು' ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸಲಗಳಂತಿದ್ದ ಆ ಕಪಿಪೀಠರಲ್ಲರೂ ಲಂಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಗೋಪುರಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು 'ಆತಿಬಲಾಢ್ಯನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಜಯವು' ಮಹಾಬಲನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಜಯವು' ರಾಮನಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ ನಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಜಯವು." ಎಂದು ದೊಡ್ಡಧ್ವನಿಯಿಂದ ಘೋಷಿಸಿ ಸಿಹ್ಮನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ಆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಲಂಕೆಯ ಪ್ರಾಕಾರದ ಮೇಲೆ ಹಾರಿಬಿಟ್ಟರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪೀಠಬಾಹುವೆಂದೂ, ಸುಬಾಹುವೆಂದೂ, ನಳನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದಮೂವರು ವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳು, ಆ ಪ್ರಾಕಾರದಮೇಲೆ ಹಾರಿಸಿಂತು, ಲಂಕೆಯೊಳಗೆ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಸೇನೆಯನ್ನು ಆ ಯಾವೃಹಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಕುಮುದನು ಜಯತೀಲರಾದ ಹತ್ತು ಕೋಟಿವಾನರರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, ಈಶಾನ್ಯದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪೂರ್ವದ್ವಾರವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಂತನು ಪ್ರಭುಸನೂ, ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಪನಸನೂ, ಅನೇಕವಾನರರೊಡಗೂಡಿ ಕುಮುದನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತರು ವೀರನಾಗಿಯೂ, ಬಲಾಢ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಶತಬಲಿಯು, ಇಪ್ಪತ್ತು ಕೋಟಿ ವಾನರರೊಡಗೂಡಿ ಅಗ್ನೇಯದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದಕ್ಷಿಣದ ಬಾಗಿಲನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಬಲಾಢ್ಯನಾ

ದ, ತಾರೆಯ ತಂದೆಯಾದ ಸುಷೇಣನು, ಅರುವತ್ತುಕೋಟಿ ವಾನರರೊಡಗೂಡಿ, ಸೈರುತ್ತೈದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಪಶ್ಚಿಮದ ಬಾಗಿಲನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ ನಿಂತನು ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾಗಿ ಉತ್ತರದ ಬಾಗಿಲನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿನಿಂತನು. ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ, ಕೂಡ*ವಾಯವ್ಯದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಅಶ್ವತ್ತರದ್ವಾರವನ್ನೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿನಿಂತನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾವೀರೈಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ, ಇದ್ದ ಗವಾಕ್ಷಸೆಂಬ ಗೋಲಾಂಗೂಲಯೂಧಪತಿಯು, ಕೋಟಿಗೋಲಾಂಗೂಲ (ಸಿಂಗಳೀಕ)ಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, ರಾಮನ ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು ಧೂಮ್ರಸೆಂಬ ಭಲ್ಲೂಕವೀರನು, ಕೋಟಿಭಲ್ಲೂಕಗಳೊಡಗೂಡಿ ರಾಮನ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಯುದ್ಧಕವಚವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ಗದೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ತಾನೂ ಯುದ್ಧಸ್ಪಂದ್ಯನಾಗಿ, ಆ ರಾಮನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೆಯೇ ಇದ್ದನು. ಗಜನೂ, ಗವಾಕ್ಷನೂ, ಗವಯನೂ, ಶರಭನೂ, ಗಂಧಮಾದನನೂ ಈ ಐದು ಮಂದಿ ಕಪಿಯೂಧಪತಿಗಳೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯದ ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತಿ ತಿರುಗುತ್ತ, ಆ ಸೇನೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನು, ಈ ವಾನರಸೇನೆಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲೆಯೇ ನಿಂತುನೋಡಿ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದುಕ್ಕುತ್ತ, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ರಾವಣನ ಮುಖದಿಂದ ಈ ಕ್ರೂರಶಾಸನವು ಹೊರಟುದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ, ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಭಯಂಕ

* ಇದಕ್ಕೆ ವೊಡಲು ಹಿಂದೆ ಸುಗ್ರೀವನು, ಉತ್ತರದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮನಿಗೂ, ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹನುಮಂತನಿಗೂ ನಡುವೆ, ವಾಯವ್ಯದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುದಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಾಲಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನು ವಾಯವ್ಯಕೋಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಉತ್ಪದ್ವಾರವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಇದರಿಂದ ಇತರ ಯೂಧಪತಿಗಳೂ ಹೀಗೆಯೇ ಅಯಾಕೋಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಅಯಾದ್ವಾರಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಊಹಿಸಬೇಕು.

ರಗಳಾದ ಸಿಹ್ಮನಾದಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಗರ್ಜಿಸಿ, ತಮ್ಮ ರಣೋತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ, ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಶುಭ್ರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ರಣಭೇರಿಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಲು, ಅಧ್ವನಿಯು ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳಬೇರಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಲಕ್ಷವಾಗಿ ಸೇರಿ, ಯುದ್ಧಸೂಚಕಗಳಾದ ಶಂಖಗಳನ್ನೂ ದತ್ತಿವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಅಭರಣಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ಕಣ್ವಾದ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಈ ರಾಕ್ಷಸರು, ಬಿಳಿ ಶಂಖಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಾಗ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಿಂದಲೂ, ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಗಳಿಂದಲೂ ಆವೃತವಾದ ಕಾಳಮೇಘದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರೂ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರಸೈನಿಕರೂ ಆ ತ್ರಿಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಗಳು, ತಪ್ಪಲುಗಳು, ಮುಂತಾದುವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ, ಸುತ್ತಲೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಮಾಡುವ ಸಿಂಹನಾದಗಳು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೇಲೆ ಶಂಖದುಂದುಭಿಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅನೆಗಳ ಘೀಂಕಾರಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಕುದುರೆಗಳ ಹೇಷಾಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ರಥನೇಮಿಧ್ವನಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಇತರರಾಕ್ಷರ ಕೂಗಿನೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಮಹಾಭಟದಿಂದ ಮೊಳಗಿತು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವಾನರರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯಗಳೆರಡೂ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಸಾಗಿ, ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿತು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ನಡೆದ ಮಹಾಯುದ್ಧದಂತೆ ಆ ಎರಡು ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವೂ ಆರಂಭಿಸಿತು ಭಯಂಕರರಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಗೃಹಿಸುತ್ತ, ಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಥಳಥಳಿಸುವ ಗದೆಗಳನ್ನೂ, ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಶೂಲಗಳನ್ನೂ, ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ವಾನರರನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ವಾನರರೂಕೂಡ, ಕಲ್ಲುಮರಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದೆತ್ತಿಕೊಂಡು “ಅತಿಬಲನಾದ

ರಾಮನಿಗೆ ಜಯವು ' ಮಹಾಬಲನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಜಯವು. ರಾಮನಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ ನಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಜಯವು" ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುಗಳ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೇ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಬಂದು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬವಾನರನೂ, ತಮ್ಮ ರಾಜನಿಗೆ ಜಯಶಬ್ದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ, ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆಸಾಗಿ, ಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರನ್ನು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಡಿದು, ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಸೀಳುತ್ತಿದ್ದರು ಭಯಂಕರರಾದ ಕೆಲವುರಾಕ್ಷಸರು, ಲಂಕೆಯ ಪ್ರಾಕಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಕೆಳಗಿದ್ದ ವಾನರರಮೇಲೆ ಭಿಂಡಿವಾಳಗಳನ್ನೂ, ಕತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಶೂಲಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಳಗಿದ್ದ ವಾನರರಲ್ಲಿಯೋ, ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಗಳಾದ ಕೆಲವರು, ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಒಂದೇನೆಗೆತಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಾಕಾರದಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿದರು ಆಗ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ, ವಾನರರಿಗೂ ನಡೆದ ದೊಡ್ಡತುಮುಲಯುದ್ಧವು ಕೇವಲರಕ್ತಮಾಂಸಮಯವಾಗಿ, ಮಹಾದ್ಭುತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು.

•• ◆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವು. ◆ ••

ಹೀಗೆ ಮಹಾಧೀರರಾದ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಇದಿರಿಲ್ಲದಂತೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಭಯಂಕರವಾದ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲು ಭಯಂಕರಕರ್ಮಿಗಳಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರೆಲ್ಲರೂ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಜಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಜಿನ್ನದ ಕೇಸರಗಳುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ಧಗಧಗಿಸುವ ಧ್ವಜಗಳೊಡನೆಯೂ, ಸೂರ್ಯಬಿಂಬಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ರಥಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅಂದವಾದ ಕವಚಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ, ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಕೊಡುವಂತೆ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಮಹತ್ತಾದ ವಾನರಸೇನೆಯೊಕ್ಕೂಡ ಜಯಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ, ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಸೇನೆಗಿರಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಇದಿರಿದಿರಾಗಿ ನುಗ್ಗಿಬರುತ್ತಿರುವ ವಾನರರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಗಳೆರಡೂ, ಒಂದಾಗಿ ಕಲೆತು, ಎರಡಕ್ಕೂ ತುಮುಲಯುದ್ಧವಾರಂಭವಾಯಿತು ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಇನ್ದ್ರಜಿತ್ತು ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನೊಡನೆ ಕೈಕಲೆತು, ರುದ್ರನೊಡನೆ ಯಮನು ಹೋರಾಡುವಂತೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ವಿಭೀಷಣಸಚಿವನಾದ ಸಂಸಾತಿಯು, ಪ್ರಜಂಘನೆಂಬವನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಹನುಮಂತನು ಜಂಬುಮಾಲಿಯನ್ನಿರಿಸಿ ನಿಂತನು ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಅತ್ಯಂತಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತೀವ್ರವೇಗವುಳ್ಳ ಮಿತ್ರಘ್ನನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಗಜನು ತಪನನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೊಡನೆಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ನೀಲನು, ನಿಕುಂಭನೊಡನೆಯುದ್ಧಮಾಡಿದನು. ಕಪಿರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಪ್ರಘಸನನ್ನಿರಿಸಿ ನಿಂತನು ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೊಡನೆ ಕೈಕಲೆತನು ಅಗ್ನಿಕೇತು, ರತ್ನಿಕೇತು, ಸುಪ್ತಘ್ನ, ಯಜ್ಞಕೋಪರೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆಯೂ, ಶ್ರೀರಾಮನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಮೈಂದನೊಡನೆಯೂ, ಅಶನಿಪ್ರಭನೆಂಬವನು ದ್ವಿವಿದನೊಡನೆಯೂ ಸೇರಿ, ಭಯಂಕರಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು ವೀರನಾಗಿಯೂ, ಶತ್ರುಭಯಂಕರನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಪ್ರತಪನನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು, ತೀಕ್ಷ್ಣವೇಗವುಳ್ಳ ನಲನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಧರ್ಮಪುತ್ರನಾದ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಸುಷೇಣನು, ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕವಾನರು, ತಮತಮಗೆ ಸಮಾನಬಲವುಳ್ಳ ಬೇರೆಬೇರೆ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ, ನಾನಾವಿಧವಾಗಿದ್ದವಂಧ್ಯಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರಜಯಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ವಾನರರಿಗೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ನಡೆದ ದೊಡ್ಡದ್ದಂ

ದ್ವಯುದ್ಧವು, ನೋಡುವವರಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಯಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ದೇಹಗಳಿಂದ ಹೊರಟ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹಗಳು, ಕೂದಲುಗಳೆಂಬ ಗರಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ದೇಹಾವಯವಗಳೆಂಬ ಕಾಷ್ಠಸಂಚಯಗಳನ್ನೂ ಕೊಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ದೊಡ್ಡ ಸದಿಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಕುಪಿತನಾಗಿ, ದೇವೇಂದ್ರನು ವಜ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದಂತೆ, ಭಯಂಕರವಾದ ಗದೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಗದನಮೇಲೆ, ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಬೀಸಿದನು ಮಹಾವೇಗಶಾಲಿಯಾದ ಅಂಗದನಾದರೋ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರೂ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಜಿನ್ನದ ಕುಸುರಿಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರೂ ರಥವನ್ನು ಅದರ ಸಾರಥಿಗಳೊಡನೆಯೂ, ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆಯೂ, ಪ್ರಡಿಪ್ರಡಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು ಪ್ರಜಂಘನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು, ಸಂಪಾತಿಯನ್ನು ಮೂರುಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು, ಆ ಸಂಪಾತಿಯು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಶ್ವಕರ್ಣಿವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬೀಸಿ ಆ ಪ್ರಜಂಘನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಥಸ್ಥನಾದ ಜಂಬುಮೂಲಿಯೆಂಬವನು ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಅದನ್ನು ಹನುಮಂತನ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟುಹೊಡೆದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಹನುಮಂತನು ಅವನ ರಥದಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ತನ್ನ ಅಂಗೈಯಿಂದ ಆ ರಥವನ್ನು ಪ್ವಳಿಸಿ, ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ದೇಹದೊಡನೆ ಆ ರಥವನ್ನು ರುಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು ಅತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರತಪನನೆಂಬ ಘೋರರಾಕ್ಷಸನು, ಭಯಂಕರವಾದ ಗರ್ಜನೆಗಳೊಡನೆ ನಳನಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ, ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ನಳನು ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಮೋರೆಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು, ಅವನ ಕಣ್ಣು ಗುಡ್ಡೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಉದಿರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರೇಶ್ವರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ತುತ್ತಾಗಿ ನುಂಗಿಬಿಡುವಂತೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬಾಯನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ತನಗಿದಿರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಘುಸನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋಪಗೊಂಡು, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಒಂದು ಸಪ್ತಪರ್ಣವೃಕ್ಷದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಂಡನು.

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಕೇತು, ರತ್ನ ಕೇತು, ಸುಪ್ತ ಘ್ನು, ಯಜ್ಞ ಕೋ ಪರಂಬ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ, ರಾಮನಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರಲು, ರಾಮನು ಕೋಪಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಗಳಂತಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಆ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸ ರ ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಡಿದು ಹಾಕಿದನು. ಮೈಂದನು ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದು, ಅವನ ರಥವನ್ನೂ ಮುರಿದು, ಅವನ ರಥಾಶ್ವಗಳನ್ನೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು ಹೀಗೆ ಮೈಂದನ ಮುಷ್ಟಿ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಹತನಾದ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯು, ಪುರಪ್ರಾಕಾರದ ಅಟ್ಟಲೆಯು ಮುರಿದುಬಿದ್ದಂತೆ, ತನ್ನ ರಥದೊಡನೆಯೂ, ರಥಾಶ್ವಗಳೊಡ ನೆಯೂ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅಂಧಕಾರವ ನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ, ನಿಕುಂಭನು, ಕಾಡಿಗೆಯ ರಾತಿಯಂತೆ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ನೀಲನನ್ನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಆ ನಿಕುಂಭ ನು ಬಹಳ ಹಸ್ತಲಾಘವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಇನ್ನೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ನೂರುಬಾಣಗಳಿಂದ ಆ ನೀಲನ ದೇಹವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗಿ ಕೇಕೆಹಾಕಿ ನಕ್ಕನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ನೀಲನಾ ದರೋ ಆ ರಾಕ್ಷಸನ ಬಾಣಹತಿಯನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ದೇವನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಆ ನಿಕುಂಭನ ರಥಚಕ್ರವನ್ನೇ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆ ಚಕ್ರದಿಂದಲೇ ನಿಕುಂಭನನ್ನೂ, ಅವನ ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ಬಿಡಿದು, ಅವರಿಬ್ಬರ ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕಡಹಿದನು ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೂ ಸಿಡಿಲಿಗೂ ಸಾಟಿಯಾದ ದೇಹಸ್ಪರ್ಶವುಳ್ಳ ದ್ವಿವಿದನೆಂಬ ಯೂಧಪತಿಯು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಅಶನಿಪ್ರಭನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನೇನಾಪತಿಯಮೇಲೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಶಿಖರವನ್ನು ತಂದು ಬೀಸಿಬಿಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಾನರವೀರನಾದ ದ್ವಿವಿದನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಶನಿಪ್ರಭನು ಆ ತ್ಯಾಕ್ರೋಶಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಸಿಡಿಲಿಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಅವನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆಗ ದ್ವಿವಿದನು, ತನ್ನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ರಾಕ್ಷಸರ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋಪಾನೇಶದಿಂದ

ದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಒಂದು ಸಾಲವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನೂ, ಅವನ ರಥವನ್ನೂ, ಅವನ ರಥಾಶ್ವಗಳನ್ನೂ ಬಡಿದು ಕೆಡಹಿದನು. ಆತ್ತಲಾಗಿ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯು, ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಹಾಗೆಯೇ ಜಿನ್ನದ ಕಟ್ಟುಳ್ಳ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸುಷೇಣನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ವಾನರೋತ್ತಮನಾದ ಸುಷೇಣನಾದರೂ ಆ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯು ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರವತಶಿಖರವನ್ನು ಆ ರಥದಮೇಲೆ ಬೀಸಿಬಡಿದು ಅದನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿದನು. ಅವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಬಹಳದೇಹಲಾಘವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ರಥವು ಮುರಿದು ಬೀಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ, ಗದೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ರಥದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ನಿಂತನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ವಾನರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಸುಷೇಣನು, ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತನಾಗಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತಿಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯನ್ನಿ ದರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ಸುಷೇಣನು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ತನಗಿಹಿರಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯು, ತಾನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗದೆಯಿಂದ, ಅಸುಷೇಣನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಧೀರನಾದ ಸುಷೇಣನು ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಗದಾಪ್ರಹಾರವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ, ತಾನು ಹೊತ್ತುತಂದ ಆ ದೊಡ್ಡ ತಿಲೆಯನ್ನು ಆ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಬೀಸಿಬಿಡಿದನು. ಈ ತಿಲಾಪ್ರಹಾರವು ತಗುಲಿದೊಡನೆಯೇ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾಲಿಯು ಎದೆಯೊಡೆದು ಸತ್ತುಬಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಶೂರರಾದ ಅನೇಕವಾನರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶೂರರಾದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರನ್ನಿ ದರಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳು ದೈತ್ಯರನ್ನು ಹೇಗೋಹಾಗೆ ಕಂಡಕಂಡಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಬಂದರು. ಆಗ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರಿಗೂ ನಡೆದ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವು. ಆ ತ್ಯಂತಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಕತ್ತಿಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾದ ಗದೆಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿದ್ದ ಶಕ್ತಿತೋಮರಪಟ್ಟಸಾದ್ರ್ಯಾಯುಧಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಳಜಿಬಿದ್ದ ರಥಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸತ್ತುಬಿದ್ದ ಯುಧದ ಕುದುರೆಗಳು! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಮದದಾನೆಗಳು!

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ಮೃತದೇಹಗಳು ' ಇದಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಳಚಿಬಿದ್ದ ರಥಚಕ್ರಗಳು ' ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ನೋಗಗಳು ' ಕತ್ತರಿಸಿದ ತೇರ ಜ್ವಗಳು ' ಹೀಗೆ ಆ ರಣರಂಗವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲಮೃತದೇಹಗಳಿಂದಲೂ, ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ಯುದ್ಧಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಆಗಲೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನರಿಗಳು ಬಂದು ಗುಂಪುಗೂಡುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಆ ದೊಂಬಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯ ಯಾವಕಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ, ವಾನರರ ರಾಕ್ಷಸರ ಮುಂಡಗಳೇ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾನರರ ಕೈ ಮೇಲಾಗಿ, ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದಿತು ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಪಿಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮುಂದೆ ತಮಗೆ ವೀರ್ಯವರ್ಧಕವಾದ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಯವನ್ನೇ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತ, ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕತ್ತು ಮೂರನೆಯಸರ್ಗವು

—◆— ರಾತ್ರಿ ಯುದ್ಧವು. —◆—

ಹೀಗೆ ವಾನರರೂ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಸೇರಿ, ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಮಿಸಿದನು. ವಾನರರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ರಾತ್ರಿಯು ಸಮೀಪಿಸಿತು ಆಗ ಪರಸ್ಪರಬದ್ಧವೈರವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರಾಕಾರರಾಗಿಯೂ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಅತ್ಯಾತುರವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಾನರರಿಗೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು, ಭಯಂಕರವಾದ ಆಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದುದರಿಂದ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾರದೆ, ವಾನರರು ತಮ್ಮ ಕಡೆಯ ವಾನರರನ್ನೇ ರಾಕ್ಷಸರೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು ರಾಕ್ಷಸರು ತಮ್ಮ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೇ ವೈರಿಗಳಾದ ವಾನರರೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ರಣರಂಗದ ಯಾವಕಡೆ

ಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ, “ಕೊಲ್ಲಿರಿ! ಸೀಳಿರಿ! ಬಡಿಯಿರಿ! ಇತ್ತಬನ್ನಿರಿ! ಇದೇಕೆ ಓಡುವಿರಿ!” ಎಂದು ಜಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೂಗಾಡುವ ದೊಡ್ಡಗದ್ದಲವೇ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಕವಚಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಕರೀಮೈಯುಳ್ಳ ಕೆಲವುರಾಕ್ಷಸರು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲತೆಯ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಿತಿಮೀರಿದ ಆ ಮಹಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಮರತವರಾಗಿ, ವೇಗದಿಂದ ವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಾನರರನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೂಕೂಡ ತಡೆಯಲಾರದ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆಗಾಗ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಬಂಗಾರದ ತಿರೋಭೂಷಣಗಳ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವಜಗಳನ್ನೂ ಅತಿತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ತಮ್ಮ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗಿದುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ, ಅತಿಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತರಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮದದಾನಗಳಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಆ ಆನೆಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾವುತರನ್ನೂ ಸಾಯಗೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲವರು ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ರಥದಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ರಾಕ್ಷಸ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ತಮ್ಮ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ, ಉಗುರುಗಳಿಂದಲೂ, ಅವರನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಭೇದಿಸಿಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡೂಕಾಣದ ರಾಕ್ಷಸಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತುಹಿಡಿದು, ಕ್ರೂರಸರ್ಪಗಳಂತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಗಾಢಾಂಧಕಾರವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಕುದುರೆಗಳ ಋಣಾಗ್ರಹತಿಯಿಂದ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾಗಿ, ರಥ ಚಕ್ರಸಂಚಾರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ನೆಲದ ಧೂಳಿಯು, ಅಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ಕಣ್ಣುಕಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ, ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ರಣರಂಗವೆಲ್ಲವೂ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಭಯಂಕರಗಳಾದ

ರಕ್ತನದಿಗಳೇ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭೇರಿ, ಮದ್ದಳೆ, ಡೋಲು, ಮುಂತಾದ
 ಚರ್ಮವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ, ಶಂಖ ವೇಣು ಮೊದಲಾದ ಮುಖವಾದ್ಯದ ಧ್ವ
 ನಿಗಳೂ ಒಂದಾಗಿ ಕಲೆತು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ಹಾಗೆಯೇ
 ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಪಿಗಳ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೂಗಿಡುವ ರಾಕ್ಷಸರ ಧ್ವನಿಯೂ, ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ
 ಹಿಂಸಿತರಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಪಿಗಳ ಧ್ವನಿಯೂ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ವ್ಯಾ
 ಪಿಸಿತು ಮತ್ತು ಆಗ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಕ್ಷಸರ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧಗ
 ಳಿಂದಲೂ, ಶೂಲಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳಿಂದಲೂ ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿ
 ದ್ದ ವಾನರರ ಮೃತದೇಹಗಳೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾನರರು ಬೀಸಿಬಡಿದ ಮರಗಿ
 ಡಗಳಿಂದಲೂ, ಪರವತಶಿಖರಗಳಿಂದಲೂ, ಮೈಮುರಿದು ಸತ್ತುಬಿದ್ದರು
 ವ ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ದೇಹಗಳೂ, ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿ
 ದ್ದುವು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಆ ರಣಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಷ್ನೋಪಹಾರಗಳಿಂದ
 ಲಂಕರಿಸಿದಂತೆ, ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು ಮತ್ತು
 ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವು ಕೆಸರುಗಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ
 ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಮುಂದೆ ಕಾಲಿಡು
 ವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು ಹೀಗೆ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾಗಿ, ವಾ
 ನರರಾಕ್ಷಸಂಭ್ರಮಗೂ ಪ್ರಾಣಹಾಸಿಕರವಾದ ಆ ರಾತ್ರಿಯು, * ಕಾಳರಾತ್ರಿ
 ಯಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನಡುಕವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು.
 ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಗಾಂಧಾರಂಧಕಾರವು ಕವಿದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ
 ರಾಕ್ಷಸರು, ತಮಗೆ ಇದೇ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕೆಲವರು
 ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತ ರಾಮನನ್ನಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ
 ಹೋದರು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಕೋಪದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ, ರಾಮನನ್ನಿರ
 ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ, ಅವರ ದೊಡ್ಡಗರ್ಜನಧ್ವನಿಯು, ಪ್ರಳಯಕಾಲ

* ಇಲ್ಲಿ ಕಾಳರಾತ್ರಿಯೆಂದರೆ “ರಾತ್ರಿರ್ಭೀಮರಥಿನಾಮ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಭಯಾ
 ನಹಾ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಭೀಮರಥಿ ರಾತ್ರಿಯೆಂದು ಗ್ರಾಹ್ಯವು ಅಥವಾ “ಸತೀಚ
 ಕಾಳರಾತ್ರಿಶ್ಚ ಭೈರವೀ ಗಣನಾಯಿಕಾ” ಎಂಬಂತೆ ಬಂದು ವಿಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯೆಂದೂ
 ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿರುವ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳ ಪ್ರವಾಹಧ್ವನಿಯಂತೆ ಮಹಾ
 ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ,
 ಎವೆಹಾರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಆರುಬಾಣಗ
 ಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಆರುಮಂ
 ದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ತಡೆದನು ಶತ್ರುದುರ್ಜಯನಾದ ಯಮಶತ್ರುವೆಂಬವ
 ನೊಬ್ಬನು, ಮಹೋದರ ಮಹಾಪಾರ್ಶ್ವರೆಂಬವರಿಬ್ಬರು, ದೊಡ್ಡ ದೇಹ
 ವುಳ್ಳ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೊಬ್ಬನು, ರಾವಣನಿಂದ ಲಂಕೆಯ ಉತ್ತರದ್ವಾರ
 ದ ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಶುಕಸಾರಣರಿಬ್ಬರು, ಈ ಆರುಮಂ
 ದಿ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಆ ರಾಮಬಾಣಗಳಿಂದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯ
 ಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ತಾವು ಬದುಕಿದುದೇ ಸಾಕೆಂದು ಯುದ್ಧರಂಗದಿಂದ ಪಲಾ
 ಯನಮಾಡಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಾಡ್ಯನಾದ ರಾಮನು ರಣರಂಗದ
 ಲ್ಲಿ ಗಾಢಾಂಧಕಾರವು ಕವಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸುಮಾರಾದಿಂದ ಚಿತ್ತಿತ್ತಗಳಾ
 ಗಿ, ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗಳಿ
 ಗೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆ ಬಾಣಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ದಿಕ್ಕುವಿಡಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವ
 ನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸಿದನು, (ಆಗ ಯುದ್ಧರಂಗವೆಲ್ಲವೂ ರಾಮನಾಮಾಂಕಿತಗಳಾದ
 ಬಾಣಗಳಿಂದಲೇ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಯಿತು) ರಾಮನನ್ನಿ ದರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ
 ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ ಬೇರೆ ಯಾವರಾಕ್ಷಸರಿದ್ದರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಬೆಂ
 ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಶಲಭಗಳಂತೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಮಬಾಣಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೂ
 ದಿಯಾದರು ರಾಮಧನುಸ್ಸಿನಿಂದ ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಹೊರಟ ಜಿನ್ನದ
 ಹಿಡಿಗಳುಳ್ಳ ಸಾವಿರಾರುಬಾಣಗಳು, ಗಗನಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರಲು,
 ಆ ರಾತ್ರಿಯು, ಮಿಂಚುಹುಳುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಶರತ್ಕಾಲದ ರಾತ್ರಿಯಂ
 ತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು ಮೊದಲೇ ಭಯಂಕರನಾದ ಆ ರಾತ್ರಿಯು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷ
 ಸರ ಸಿಂಹನಾದಗಳಿಂದಲೂ, ಕಪಿಗಳ ಕೋಲಾಹಲಗಳಿಂದಲೂ, ಮೇಲೆ
 ಮೇಲೆ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು ಈ ರಣರಂಗದಿಂದ ಮೇಲೆ
 ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು, ತ್ರಿಕೂಟಪರ್ವತದ ಗುಹೆ
 ಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರಲು,
 ಆ ಪರಸ್ವತವೇ ಮಾತಾಡುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕತ್ತ

ಲೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ಮೈಯುಳ್ಳ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಭೂತಾಕಾರದ ಸಿಂಗಳೇ ಕಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ತೋಳುಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಮುಂದೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ತೋಳುಗಳ ನಡುವೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರನ್ನು ಒಂದೇ ತುತ್ತಾಗಿ ನುಂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂಗದನು ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನಾದ ಇನ್ದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದಪ್ಪಳಿಸಿ, ಒಂದೇ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಅವನ ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದುಕಡೆದನು. ಹೀಗೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳ ಇನ್ದ್ರಜಿತ್ತು, ಅಂಗದನಿಂದ ತನ್ನ ಸಾರಥಿಯೂ ರಥಾಶ್ವಗಳೂ ಹತವಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ರಥವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಅಂಗದನು ನಡೆಸಿದ ಮಹಾಘೃತವಾದ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಭೂತಗಳೂ, ಇನ್ದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವು (ಅವನು ಯಾವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ, ದುರ್ಜಯನಾಗಿರುವನು ಇಂತವನು ಅಂಗದನಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಶ್ಚರ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿತು) ಅಂತಹ ಮಹಾಧೀರನೂ ಕೂಡ ಅಂಗದನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತೋಷವೂ ಹುಟ್ಟಿತು ಆಗ ಸಮಸ್ತಕವಿಗಳೂ ಸುಗ್ರೀವ ವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿಗುಂಟಾದ ಪರಾಭವಕ್ಕಾಗಿ “ಭಲೆ ! ಭಲೆ ! ಶಹಬಾಸ” ಎಂದು ಅಂಗದನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇನ್ದ್ರಜಿತ್ತಾದರೋ ತನಗೆ ಅಂಗದನಿಂದಂಟಾದ ಪರಾಭವವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಆತಿಭಯಂಕರವಾದ ಕೋಪವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದನು ಈ ನಡುವೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ವಾನರರನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ವಾನರರೆ ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ನಿಮ್ಮ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು ಆ ಇನ್ದ್ರಜಿತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು. ಮೂರುಲೋಕವನ್ನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಆದರೆ ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿರುವ

ನಿಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು ಈಗ ಕಾಲ
ಜೋಡಿತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು. (ಅವನು ಕಾಲಬಲವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು
ನಿಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿರುವನು) 'ಅದುದರಿಂದ ಈಗಮಾತ್ರ
ನೀವೇನೂ ಆತುರಪಡದೆ, ನನಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರ
ಬೇಕು. (ಬ್ರಹ್ಮನ ವರವನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೂ ಈಗ ಕ್ಷಣಕಾ
ಲದವರೆಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಗಿದೆ)" ಎಂದನು ಇಷ್ಟರ
ಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಕಪಟಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ
ನಾದುದರಿಂದ, ಅಂತರ್ಥಾನವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು, ಸಿಡಿ
ಲಿನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುವ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು
ರಾಕ್ಷಸಪೀಠನಾದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಪರಮಕುಪಿತನಾಗಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ
ರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಗುರುತಿಸದೆ, ಸರ್ಪರೂಪಗಳಾದ ಕ್ರೂರಬಾರಗಳನ್ನು ಅವರ
ಸಮಸ್ತವಯವಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಹೀಗೆ
ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಕಪಟಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ. ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ
ಭೂತಗಳಿಗೂ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ, ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಘುಕುಲೋದ್ಭವರಾದ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ತನ್ನ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಿ, ಕ್ಷಣಮಾ
ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ
ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದೊಡನೆ, ಪುರುಷಸಿಂಹರಾದ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಪರವಶರಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತವಾ
ನರರೂ ನೋಡಿದರು. ರಾವಣಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮಹಾವೀರಾಗ್ರ
ಣಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡರೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗಿರಿದಿರಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡ
ಲಾರದೆ, ಮಾಯೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ
ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕುತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—◆— { ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು } —◆—
ಬಂಧರಾಗಿರುತ್ತಾ.

ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ನಿರ್ದಯಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಜಪುತ್ರ
ನಾದ ರಾಮನು, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದ

ಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಹತ್ತುಮಂದಿ ವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳನ್ನು ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಂತನಾದ ಆ ರಾಮನು, ಸುಷೇಣನ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರು, ;ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀಲನೊಬ್ಬನು, ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನೊಬ್ಬನು, ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಶರಭ ವಿನತ ಜಾಂಬವಂತರೆಂಬ ಮೂವರು, ಮಹಾವೀರ್ಯವಂತರಾದ ಸಾನುಪ್ರಸನ್ನ ಋಷಭ ಋಷಭಸ್ಯಂಧರೆಂಬ ಮೂವರು; ಈ ಹತ್ತುಮಂದಿಯನ್ನೂ ಕರೆದು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬರುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಈ ರಾಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ನಾನಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಹೊರಟರು. ಈ ವಾನರರು ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರ ವಿಶಾರದನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಪರಮಾಸ್ತ್ರರೂಪಗಳಾದ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವರ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆದು ಅವರನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದನು ಭಯಂಕರವೇಗವುಳ್ಳ ಈ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಮೇಘದಲ್ಲಿ ಮರೆಗೊಂಡಿರುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಗಾಂಧಾರಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ ಹೋದರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯತೀಲನಾದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಾದರೋ ಸರ್ವಾವಯವಗಳನ್ನೂ ಭೇದಿಸುವಂತಿರುವ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಮೇಲೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಹೀಗೆ ರಾವಣಪುತ್ರನಾದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶಗೊಂಡು, ತನ್ನ ಹಗೆತೀರುವಂತೆ ವೀರರಾದ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂಬ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರಮೇಲೆ ಸರ್ಪಬಾಣಗಳನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೂಜಿಯ ಮೊನೆಯಷ್ಟೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಆ ಬಾಣಗಳಿಂದಲೇ ತುಂಬಿ ಹೋದುವು. *ಅವರ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯಲಾಂಭಿಸಿತು ಇದರಿಂ

* ನ ಭೂತಸಂಘಸಂಸ್ಥಾನೋ ದೇಹೋಽಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ | ನತಸ್ಯ ಪ್ರಾಕೃತಾ ಮೂರ್ತಿರ್ಮಾಸಮೇದೋಸ್ಥಿ ಸಂಭವಾ|| ಎಂಬಂತೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದಿವ್ಯವಿಗ್ರಹ

ದ ಅವರಿಬ್ಬರ ದೇಹವೂ ಪುಷ್ಟಿತವಾದ ಮತ್ತುಗದ ಮರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಕೆದರಿದ ಕಾಡಿಗೆಯ ರಾಶಿಯಂತೆ ಕಣ್ವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳ ರಾವಣ ಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಕೋಪದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಡೆ ಗಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಾನು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೂಗಿ ಹೇಳುವನು “ಎಲೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಮಾರರೆ ! ನಾನು ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರೆ, ಮರನಾಥನಾದ ಇಂದ್ರನಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ನನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಶಕ್ತನಲ್ಲ ಇನ್ನು ಕೇವಲಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರಾದ ನಿಮ್ಮಿಂದೇನಾಗುವುದು ? ಎಲೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆ ! ನನಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾದಮೇಲೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವೆನೆ” ಹದ್ದಿನ ಗರಿಗಳುಳ್ಳ ಈ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ದೇಹವನ್ನೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಮುಚ್ಚಿ ಇದ್ದೋ! ಈಗಲೇ ಯಮಪುರಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿಬಿಡುವೆನು ನೋಡಿರಿ ” ಎಂದನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಶಬ್ದ

ಗಳಿರಡೂ ಅವಾಕ್ಯತಗಳಾಗಿರುವಾಗ, ಆ ದೇಹಗಳಿಂದ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳು ಹೊರಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ, ವಾಸ್ತವದಿಂದ ರಕ್ತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರು ರಕ್ತವನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದಾದರೂ ಮನುಷ್ಯಭಾವವನ್ನಭಿನಯಿಸುವುದರಿಂದ ಫಲವೇನು? ಎಂದರೆ, ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಇವರು ಮನುಷ್ಯರೆಂತೆ ನಟಿಸದೆಹೋದರೆ, ಇತರ ಜನಜಗಳಿಗೆ ಇವರು ದೇವಾಂಶವುರುಷರೆಂಬ ಭಾವವೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಆತನಂತೆ ತಮ್ಮಿಂದ ಧರ್ಮಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತೋರಬಹುದು ಈ ಶಂಕೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇವರು, ಅವಕಾಶವಿದ್ದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೇ ರಹಸ್ಯವು ಮತ್ತು ರಾವಣನು ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನಿಂದಲೇ ವಧ್ಯನಾದುದರಿಂದ, ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ನಟಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವರು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದು ದೇಕೆ ! ಎಂದರೆ ಧರ್ಮನಿರತರಾದವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮಹಾವಿಪತ್ತುಗಳು ಬಂದರೂ, ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಅವು ನಿವರ್ತಿಸುವುವೆಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ರಾಮನ ವಿರಹದುಃಖಾದಿಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವೇಧಿಯೆಂಬ ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿ, ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಗುರಿಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ತಡೆಯಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಧರ್ಮಜ್ಞರಾದುದರಿಂದ, ಧರ್ಮಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಕೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಆರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮೂದಲಿಸುತ್ತ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ತನಗೆ ಜಯವುಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಟ್ಟಹಾಸದೊಡನೆ ನಕ್ಕು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಕೆದರಿದ ಕಾಡಿಗೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪುಮೈಯುಳ್ಳ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ದೊಡ್ಡ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು ಟಂಕಾರಮಾಡುತ್ತ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸುರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಶಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೆಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ಆ ರಾಮಣವುತ್ರನು, ಹೀಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತ ಆಗಾಗ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಸರ್ಪರೂಪಗಳಾದ ಅವನ ಬಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರರಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿರು ಇವರ ಸಮಸ್ತಾವಯವಗಳೂ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವು ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಹ್ಯಗಳು ನಾಟಕೊಂಡುವು ಇದರಿಂದ ಆ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿದವರಾಗಿ, ಹಗ್ಗವನ್ನು ಸತಲಿಸಿದ ಇಂದ್ರಧ್ವಜಗಳಂತೆ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿ ಕೆಳಗೆಬಿದ್ದರು ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಮಹಾಧನುಷ್ಮಂತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಬಾಣಗಳು ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಿದುದರಿಂದ, ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದು, ನಿಶ್ಚಲರಾದರು ಅವರ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ, ಸರ್ಪರೂಪಗಳಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದುವು. ಅವರ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ರಕ್ತಮಯವಾದವು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ವೀರಶಯನವೆನಿಸಿಕೊಂಡ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಾಣಹತಿಯಿಂದ ನೊಂದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ತಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಕರಾಗ್ರದವರೆಗೆ, ಒಂದು ಕಿರುಬೆರಳಿನಷ್ಟು ಸ್ಥಳವಾದರೂ ಉಳಿಯದಂತೆ, ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಸರ್ಪರೂಪಗಳಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುವು. ಸರ್ವಾಂಗವೂ ನಿ

ಶ್ವಲವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಕಾಮರೂಪಿಯಾದ ಆ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಲು, ಪ್ರಸ್ರವಣ ಪರ್ದತಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ಗಿರಿನದಿಗಳಂತೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ದೇಹದಿಂದಲೂ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವು ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ ಆ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸನು, ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗುರುಹಿಡಿದು ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮೊದಲು ರಾಮನು ಕಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ನಾಗಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದಮೇಲೆಯೂ ಬಿಡದೆ, ಇನ್ನೂ ಇತರವಿಧಗಳಾದ ಸಾಮಾನ್ಯಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗೆಳಿಂದಲೂ, ಸಾಣೆಯಿಕ್ಕಿ ಹೊಳೆಯುವ ಅಲಗುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡದ ವಿವಿಧ ಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಬಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಕ್ರದಂತೆ ವರ್ತುಲಾಕಾರವಾದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಈಟಿಯಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಅಂಜಲಿಯಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಕರುವಿನ ಕೊಂಬಿನಂತೆ ಕವಲುಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಸಿಂಹದ ಕೋರಗಳಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಕತ್ತಿಯಂತೆ ಮೊನೆಯುಳ್ಳವು ಕೆಲವು ಇಂತಹ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾಮನ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಬಾಣಹತಿಯಿಂದ ರಾಮನು ಬಹಳನೊಂದವನಾಗಿ ವೀರಶಯನರೂಪವಾದ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಗಿದ ರತ್ನಭೂಷಿತವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಆಸನ ಮುಷ್ಟಿಯು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಡಿಲುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಬಿಚ್ಚಿದ ಹೆದೆಯುಳ್ಳ ತನ್ನ ಧನುರ್ಧಂಡವನ್ನು ನೆಲದಮೇಲೆ ಊರಿ ನಿಂತಂತೆಯೇ ಆತನು ನೆಲಕ್ಕೆಬಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಾಮನು ಶರತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಾಶೆಯು ಹುಟ್ಟಿತು. ನಾಗಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ದುಃಖಾವೇಶವುಂಟಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರಿಗೂ ತಡೆಯಲಾರದ ಸಂಕಟವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಹನುಮಂತನೇ ಮೊದ

ಲಾದ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸೇರಿ ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸುತ್ತಿಸಿಂತು, ಮಹಾವ್ಯಸನದಿಂದ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಕೊರಗಿತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

 ಸುಗ್ರೀವವಿಭೀಷಣಾದಿಗಳು ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಸಿದುದು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳಮೇಲೆ ಬಾಣವನ್ನು ಹೊಡೆದುದು ವಿಭೀಷಣನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಾವಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.

ಆಮೇಲೆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿನೋಡುತ್ತ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಣಗಳು ನಾಲೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಸಹೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಮಳೆಸುರಿದು ಶಾಂತವಾದ ಮೇಘದಂತೆ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಮೇಲೆ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಸುಮ್ಮನಾದಮೇಲೆ, ಸುಗ್ರೀವವಿಭೀಷಣರಿಬ್ಬರೂ ರಾಮನಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಹನುಮಂತನೂ, ನೀಲನೂ, ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರೂ, ಸುಷೇಣನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಅತ್ತಿತ್ತ ಕದಲಲಾರದೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿ, ನಡುನಡುವೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಲೂ, ನಡುನಡುವೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೃಕಾಲುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಲೂ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದ ಸರ್ವಾವಯವಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳು ನಾಲೆದ್ದುವು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸರ್ಪದಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಪೀಡ್ಯವು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ತಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದುತು ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸುವರ್ಣಧ್ವಜಗಳಂತೆ ಶರತ್ಪದ್ಧಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರ ಸುತ್ತಲೂ, ವಾನರ ಯೂಧಪತಿಗಳೆ

ಲ್ಲರೂ ಗುಂಪಾಗಿ ನಿಂತು ಕಣ್ಣೀರುಬಿಟ್ಟು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಣಸ
 ಮೂಹಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಆ ರಘುವಂಶವ
 ರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ವಿಭೀಷಣಸಹಿತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಾನರಸೈನ್ಯವೂ
 ಸಂಕಟದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರು ಒಮ್ಮೆ ಮುಖವನ್ನೆತ್ತಿ
 ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡುವರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ತಿರುಗಿ
 ನೋಡುವರು ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೇನು! ಆ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆ
 ಯಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ರಾವಣವುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಮಾತ್ರ
 ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ವಿಭೀಷಣನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಂತೆಯೇ ಮಾಯೆ
 ಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದುದರಿಂದ, ತಾನೂ ಮಾಯೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ನಾಲ್ಕು
 ಕಡೆಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬೇರೆಯವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ
 ಕಾಣದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನಣ್ಣನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕಂಡನು ವೀರೈ
 ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇದಿರಿಲ್ಲದವನಾಗಿ
 ಯೂ, ವರದಾನಬಲದಿಂದ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿಯೂ, ತೇಜಸ್ವಿ
 ನಿಂದಲೂ, ಯಶಸ್ವಿನಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಕೊಬ್ಬಿದವನಾಗಿ
 ಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ವಾನರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿದ್ದರೂ
 ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ
 ನಾಗಾಸ್ತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ತನ್ನ ವೈರಿಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮ
 ಣರು ಬಾಣಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದು ಮಲಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಮಿತಿ
 ಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಂದುಬ್ಬುತ್ತ, ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೋ
 ತ್ಸಾಹಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಭವರ! ಆದೋ
 ನೋಡಿರಿ! ಯಾರು ಖರದೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯ
 ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ್ದರೋ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೆಂಬ ಆ ಸಹೋದರ
 ರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೊಂದು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಠರಾಗಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು
 ನೋಡಿರಿ! ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ, ಅಸುರರಾಗಲಿ, ಋಷಿಸಮೂಹಗಳಾಗಲಿ ಎ
 ಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಬಂದರೂ, ಇವರನ್ನು ಈ ನನ್ನ ನಾಗಪಾಶಗಳ ಕಟ್ಟಿ
 ನಿಂದ ಬಿಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಯಾರ ಪೌರುಷಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟು ನನು
 ತಂದೆಯಾದ ರಾವಣನು ಹಗಲುರಾತ್ರಿಯೂ ಜಿಂತೆಯಿಂದ ಕೊರಗಿ

ತ್ತ, ರಾತ್ರಿಕಾಲದ ಮೂರುಜಾವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜಾವದ ಕಾಲವಾದರೂ ತನ ಹೇಹವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿಡದೆ, ಆ ರಾತ್ರಿಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ ಜಾಗರಣೆಯಿಂದಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವನೋ, ಮತ್ತು ಯಾವನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಲಂಕೆಯ ಜನವೆಲ್ಲವೂ ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದೀಜಲವು ಕಲಗುವಂತೆ ವ್ಯಗ್ರ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳದಾಗಿರುವುದೋ, ಯಾವನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸುವಾಗ ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನೋ, ಅಂತಹ ರಾಮನನ್ನು, ಇದೋ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿರುವೆನು. ಈ ರಾಮನೂ, ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸೇತುಬಂಧಾಧಿಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿದ ಪರಾಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾಗಿ ಹೋದುವು” ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ರಾಢಾಣಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿನಿಂತಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ, ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸುತ್ತಿನಿಂತಿದ್ದ ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡುಗಿದನು. ನೀಲನನ್ನು ಒಂಭತ್ತುಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಮೈಂದದ್ವಿವಿದರಿಬ್ಬರಮೇಲೆಯೂ ಮೂರುಮೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಜಾಂಬವಂತನ! ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಹನುಮಂತನಮೇಲೆ ಹತ್ತು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಗವಾಕ್ಷಶರಭರೆಂಬ ವಾನರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಎರಡೆರಡುಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಗೋಲಾಂಗೂಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಗವಾಕ್ಷನಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅನೇಕಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಗದನಮೇಲೆಯೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತವಾನರರನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸಮಾನಗಳಾದ ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ತಡೆದು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಸಮಸ್ತವಾನರರನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ, ಬಾಯಿನೂತಿನಿಂದಲೂ ಅವರವರನ್ನು ಹೆದರಿ

೨೨೩೫. ರಾತ್ರಿಯದ್ದೆವು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ನಾಗಪಾಲದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು
ಮೂರ್ಛಿತರಾದುದು ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಸುಗ್ರಾಹದಿಗಳಿಗೆ
ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದುದು.

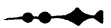
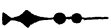
ಸುತ್ತ, ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಪಕಪಕನೆ ನಕ್ಕು, ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆ! ಇಲ್ಲಿನ ಸೇನಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತವಾನರ ಸೈನ್ಯವೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣ ರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಭಯಂಕರಗಳಾದ ನನ್ನ ಬಾಣಪಾಶಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿರುವೆನು ನನ್ನ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಬದ್ಧರಾದ ಆ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದಾಗಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿರಿ.” ಎಂದನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಕಪಟಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ನಡೆಸಿದ ವೀರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳಸಂತೋಷಗೊಂಡು, ಅಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು. ಮೇಘದಂತ ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಮನು ಹತನಾದನೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯವು ಹುಟ್ಟಿತು ಮಹಾ ಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೂ ಕೂಡ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಉಸಿರಾಡದೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತರೆಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷವೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾ, ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆಗಲೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕಾಪುರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಬಾಣಮಯಗಳಾಗಿ, ಕೈಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳಾಗಲಿ, ಬೆರಳು ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಂಗಗಳಾಗಲಿ ಯಾವುದೊಂದೂ ಹೊರಗೆ ಕಾಣದೆ ಶಸ್ತ್ರಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸುಗ್ರೀವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತಾದ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು ದುಃಖದಿಂದ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಳುಕುತಿತ್ತು. ಅವನ ಮುಖವು ಕಂದಿತು. ಹೀಗೆ ಅತಿದೈನ್ಯದಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಭೀಷಣನು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ “‘ಸುಗ್ರೀವಾ! ಭಯಪಡಬೇಡ! ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಡು! ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರು! ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ತಡೆದಿಡು! ಯುದ್ಧದ ಕ್ರಮಗಳೇ ಹೀಗಲ್ಲವೆ? ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯವೇ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಎಲೈ

ಕಪಿವೀರನೆ ! ನಮಗೆ ಭಾಗ್ಯಶೇಷವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಸಹೋದರರಬ್ಬರೂ ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಜೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೆ ? ನೀನು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ! ನಾನೂ ನನ್ನಣ್ಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ರಾಮನನ್ನೇ ನಂಬಿ ಬಂದವನಲ್ಲವೆ ? ಈಗ ಬೇರೆದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಅನಾಥನಾಗಿರುವ ನನಗೂ ನೀನೇ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಸುಗ್ರೀವಾ ! ಸತ್ಯವನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ ದೃಢವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಪಮೃತ್ಯುಭಯವುಂಟಾಗದು.” ಎಂದನು. ವಿಭೀಷಣನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದುವರೆಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸುರಿಸಿದ ಅಶ್ಲೀಲವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸುಗ್ರೀವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರೆಸಿದನು. ಅಮೇಲೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ವಿಭೀಷಣನು, ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಧೈರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತಿರುಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮಾಯೆಯಿಂದಂಟಾದ ಮೋಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸತಕ್ಕ ವಿಧ್ಯೆಯಿಂದ ಆ ನೀರನ್ನಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ಅಮೇಲೆ ಆ ನೀರಿನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರೆಸಿದನು ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರಿಸಿದ ನೀರಿನಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು, ಕಾಲೋಚಿತವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೈ ವಾನರ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ ! ಅಧೈರ್ಯಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಕಾಲವಲ್ಲ ಒಂದುವೇಳೆ ನಿನಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಲ್ಲಿರುವ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸ್ನೇಹವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಅಂತಹ ಅತಿಸ್ನೇಹಕ್ಕೂ ಇದು ಅಕಾಲವು ಇಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದುಕೂಡ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೆಡಿಸತಕ್ಕ ಈ ಅಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಮನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯಗಳಿಗೂ ಮುಂದೆ ಹಿತವಾವುದೋ ಅದನ್ನಾಲೋಚಿಸು. ಹಾಗಿಲ್ಲವೇ ರಾಮನು ಮೂರ್ಛಿತಳಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳುವವರೆಗೂ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು. ಕಕುತ್ಸ್ಥಾಕುಲತೀಲಕರಾದ ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಬ್ಬರೂ ಮೂರ್ಛಿತಳಿದದ್ದೊಡನೆಯೇ ನಮ್ಮ ಭಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀಗಿಸುವರು. “ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿ ಮಲಗಿರುವರು ತಿರುಗಿ ಹೇಗೆ ಜೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ”ರೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ ? ಸುಗ್ರೀವಾ ! ಈ ಬಂಧದಿಂದ ರಾಮನಿ

ಗೇನೂ ಆಗಲಾರದು. ಅವನು ಇದರಿಂದ ಮೃತಿಹೊಂದುವನೆಂಬ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಆ ರಾಮನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅವನ ಮುಖದ ಕಳೆಯು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕುಂದಿಲ್ಲವು ಸಾಯುವವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಈವಿಧವಾದ ಕಳೆಯಿರದು ಆದುದರಿಂದ ಎಲೆ ವಾನರೇಂದ್ರನೆ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಹಿಂಡಿರಿಸು ನಿನ್ನ ಕಡೆಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳು. ನಾನು ಮುಂದೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಿ ಬರುವವರೆಗೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಹಿಡು! ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸುವುದೇನೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಎಲೆ ವಾನರೇಂದ್ರನೆ! ಇದೋ ನೋಡು! ಇತ್ತಲಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕಡೆಯ ಕೆಲವು ವಾನರರು ನಟ್ಟಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ನಾನೇ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಭಯದಿಂದ ಪುಳಕಿತವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇನ್ನೂ ನಾನಾವಿಧ ಭಯವಿಕಾರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಒಬ್ಬರಕಿವಿಯಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಪಲಾಯನಮಂತ್ರವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವರು ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ನಾನು ಇವರ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಿಬರಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವರು ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡಹೋಗುವರು ಮೊದಲು ಈ ವಾನರಿಗೆ ಭಯವನ್ನು ನೀಗಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿಬರಬೇಕು ಮುಡಿದು ಬಾಡಿದ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವಂತೆ, ಈ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಗೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವೆನು” ಎಂದನು ಹೀಗೆ ವಿಭೀಷಣನು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ಓಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಕ್ಯದಿಂದ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ, “ಎಲೆ ಕಪಿವೀರರ! ನಾನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಲ್ಲ! ವಿಭೀಷಣನು!” ಎಂದು, ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮಹಾಮಾಯಾವಿಯಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸೈನ್ಯಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತೆಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾವಣನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, “ಜನಕಾ! ನಾನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ವಧಿಸಿ ಬಂದೆನು” ಎಂಬೀ ಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ರಾವಣನು ಆ ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸ

ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಹತರಾದರೆಂದು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಜಗ್ಗನೆ ಆಸನದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆತನ ತಲೆಯನ್ನಾಘ್ರಣಿಸಿ, “ಎಲೈ ವತ್ಸನೆ” ನೀನು ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದಬಗೆಯೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ರಾವಣನ ಮುಂದೆ, ತಾನು ರಾತ್ರಿಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕ್ರಮಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆಗ ರಾವಣನು ಮಹಾರಥನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದುವರೆಗೂ ತನಗೆ ರಾಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ತನ್ನ ಮಗನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

 { ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಮುದ್ದ ಭೂಮಿ, ಗೆ ಕರೆತಂದು, ನಾಗಪಾಶಬದ್ಧರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತೋರಿಸಿದುದು }

ಹೀಗೆ ರಾವಣವುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಜಯಿಸಿದುದರಿಂದ ತಾನು ಕೃತಾರ್ಥನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹನುಮಂತನೂ, ಅಂಗದನೂ, ನೀಲನೂ, ಸುಷೇಣನೂ, ಕುಮುದನೂ, ನಲನೂ, ಗವಾಕ್ಷನೂ, ಗವಯನೂ, ಶರಭನೂ, ಜಾಂಬವಂತನೂ, ಗಂಧಮಾದನನೂ, ಋಷಭಸ್ಯಂಧನೂ, ರಂಭನೂ, ಶಶವಲಿ, ಪೃಥು, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ವಾನರಸಿಂಹರು ದುಃಖಿತರಾಗಿ, ರಾಮನ ಸುತ್ತಲೂ ಸೇರಿನಿಂತು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರ ವಾನರಯೂಥ ಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯೂಹಗಳಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ, ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನು ಕೈಯ

ಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ, ತಿರ್ಯಗೂರ್ಧ್ವಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಕಾಯುತ್ತ, ಒಂದು ಹುಲ್ಲು ಕದಲಿದರೂ ರಾಕ್ಷಸರು ಬಂದರೆಂದೇ ಶಂಕಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನು, ಜಯತೀಲನಾಗಿ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದಮೇಲೆ, ಸೀತೆಗೆ ಕಾವಲಾಗಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರು ತ್ರಿಜಟೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿ ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ರಾವಣನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೆ! ನನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಹತರಾದರೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಈಗಲೇ ನಿವು ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಆಕೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದ ಮೇಲೇರಿಸಿ ಕರೆತಂದು, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಆಕೆಗೆ ತೋರಿಸಿರಿ! ಆ ಸೀತೆಯು ಇದುವರೆಗೂ ಯಾವನನ್ನು ನಂಬಿ ನನಗೆ ವಶಳಾಗದೆ ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೋ, ಆ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಇನ್ನಾದರೂ ಆ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಶೋಕವನ್ನೂ, ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ರಾಮನು ಬರುವನೆಂಬ ಆಶೋತ್ತರವನ್ನೂ ತೊರೆದು, ಸರ್ವಾಭರಣಾಲಂಕೃತೆಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಬಹುದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು, ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯಾದ ಆ ಸೀತೆಯು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ತಾನೇ ನೋಡದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಆಕೆಗೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆಗೆ ತಿರುಗುವೆಂದು ತಾನಾಗಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸದಿದ್ದರೂ ಆವಳು ರಾಮನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿರುವ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತಿರುಗಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರುವಳು” ಎಂದನು ಆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ದುರಾತ್ಮನಾದ ರಾವಣನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಮಹಾರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮೊದಲೇ ಪತಿ

ಶೋಕದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವ ಆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತ್ರಿಜಟೆಯನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಕದ ಮೇಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸೀತೆಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದರು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು, ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಲಂಕರಿಸುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು. ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಲಾಗಿ ಧ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಸಿದನು ಅಲ್ಲಿನ ಬೀದಿಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, “ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತರಾದರು” ಎಂದು ಸಾರಿಸಿ ಡಂಗುರವನ್ನು ಹೊಡೆಸಿದನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸೀತೆಯು ತ್ರಿಜಟೆಯೊಡನೆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಹೋಗಿ, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಬಂದಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಸಂತೋಷವೆಂದುಬಿಟ್ಟು ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುವುದನ್ನೂ, ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸುತ್ತಿನಂತು ದುಃಖಾತ್ಮರಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದಳು ಕೊನೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ವೀರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಬಾಣಪೀಡಿತರಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಶರತಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡಳು. ಅವರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಕವಚಗಳು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹರಿದು, ಅವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು, ಅವರ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದುವು ಹೀಗೆ ಆ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಬಾಣದ ಪೊದೆಗಳಂತೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಳು ಕಮಲದಳದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಪರಸ್ಪರಪ್ರಿಯಸಹೋದರರಾಗಿಯೂ, ಪುರುಷಸಿಂಹರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ಅಗ್ನಿಪುತ್ರನಾದ ಸ್ಯಂಧವಿಶಾಖರಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಬಾಣದ ಹಾಸಿಗೆಯಮೇಲೆ ಅಷ್ಟಾದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸೀತೆಯು ಮನಸ್ಸು ಭೇದಿಸಿತು. ಸಂಕಟದಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ವಿಲಪಿಸಿದಳು. ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ಆ ಜನಕಪುತ್ರಿಯು, ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನೂ, ತನ್ನ ಮೈದುನನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ನೆಲದ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ರೋದಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ

ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಪಳನೆ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು, ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಮಹಾಪ್ರಭಾವಸಂಪನ್ನರಾದ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತೆಯು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹತರಾದರೆಂದೇ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರಮದುಃಖಿತೆಯಾಗಿ ವಿಲಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು.

— — — — —

{ ಸೀತೆಯು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ }
ನಾನಾಧರ್ಮವಾಗಿ ವಿಲಪಿಸಿದುದು. {

ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನೂ, ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಶಸ್ತ್ರಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೀತೆಯು ದುಃಖದಿಂದ ಮೈಮರೆತು, ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಕರುಣೆಹುಟ್ಟುವಂತೆ ವಿಲಪಿಸುವಳು “ಹಾ' ನನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವೆ' ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಮುದ್ರಿಕಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿದ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ “ಈಕೆಯು ಪುತ್ರವತಿಯಾಗುವಳೆಂದೂ, ಇವಳಿಗೆ ವೈಧವ್ಯವಿಲ್ಲ” ವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಸುಳ್ಳಾದಿದಂತಾಯಿತು ಮೊದಲು ಯಾರು ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ರಾಮನು ಅಶ್ವಮೇಧಾಹಿಯಾಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ, ಸತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕವನೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಅಸತ್ಯವಾದಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮೊದಲು ಜ್ಯೋತಿಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಶಾರದರಾದ ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ನಾನು ಕಿವಿಯಾರೆ ಕೇಳುವಂತೆ, ನನ್ನಿ ದಿರಿಗೆ “ನೀನು ಮಾಂಗಲ್ಯವತಿ”ಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾತೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಸುಳ್ಳೆನಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಮೊದಲು ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ “ನೀನು ಮಹಾವೀರನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಪತ್ನಿ”ಯೆಂದೂ “ನೀನು ಪರಮಭಾಗ್ಯವತಿ”ಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದರೋ, ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾತೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಅಸತ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಇದೋ! ಈಗಲೂ ಈತನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮರೇಖೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಇಂತಹ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಮಹಿಷಿಯರಾಗಿ ಪತಿಗಳೊಡನೆ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತೆಯರಾಗುವರೆಂದು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಬಿಟ್ಟೆನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾದುದೇಕೆ? ಹಾದ್ಯವೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಂದಭಾಗ್ಯೆಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾವ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ವೈಧವ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವರೋ, ಅಂತಹ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೂ ನಿಷ್ಫಲಗಳೆಂದೇ ಎಣಿಸಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಧ್ವಜಕುಲಿಶಾದಿಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪದ್ಮರೇಖೆಗಳು, ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮೆಯನ್ನೇ (ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ) ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುವೆಂದು ಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳುವುವು ಈಗ ರಾಮನು ಹತನಾದುದರಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವಚನಗಳೂ ಅಸತ್ಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡುವು ನನ್ನಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಗಳಾದ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲ ನನ್ನ ತಲೆಕೂದಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಮವಾಗಿ ಒಂದೇ ಅಳತೆಯುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಕಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ನನ್ನ ಹುಬ್ಬುಗಳೆರಡೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿದಂಥ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವುವು. * ನನ್ನ ಮೊಳಕಾಲುಗಳೆರಡೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕೂದಲಿಲ್ಲದೆ ದುಂಡಾಗಿರುವುದು ನನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿರುವುವೇ ಹೊರತು. ನಡುನಡುವೆ ಸಂದುಬಿಟ್ಟು ವಿರಳವಾಗಿಲ್ಲ! ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪವಾದ ನನ್ನ ಹಣೆಯಪಾರ್ಶ್ವವೂ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ನನ್ನ ಕೈಕಾಲುಗಳೂ, ನನ್ನ ಹಿಮ್ಮಡಿಗಳೂ, ನನ್ನ ತೊಡೆಗಳೂ ಲಕ್ಷಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಬ್ಬಿರುವುವು † ನನ್ನ ಬೆರಳುಗಳೆಲ್ಲವೂ ದುಂಡಾಗಿರುವ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ನುಣುಪಾಗಿ, ಅವಯವವನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುವುವು ನನ್ನ ಸ್ತ

* ಇಲ್ಲಿ “ರೋಮಹೀನೇ ಶುಭೇ ಸ್ಥಿಗ್ಧೇ ಯಜ್ಞಂಘೇ ಕ್ರಮವರ್ತುಲೇ | ಸಾರಾಜಪತ್ನೀ ಭವತಿ ವಿಸಿರೇ ಸುಮನೋಹರೇ” ಎಂದು ಸ್ಯಾಂದವಚನವು

† ಇಲ್ಲಿ “ಸ್ಥಿಗ್ಧಾಸ್ತಮುನ್ನತಾಸ್ತತ್ರ ವೃತ್ತಾಃ ಪಾದನಖಾ ಶ್ರುಭಾಃ |” ಎಂದು ಸ್ಯಾಂದವಚನವು

ನಗಲೆರಡೂ! ಒತ್ತಾಗಿ ಉಬ್ಬಿಬೆಳೆದು ತೊಟ್ಟುಗಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳವಾಗಿರು
ವುವು. ನನ್ನ ನಾಭಿಯು ಸುತ್ತಲೂ ಉಬ್ಬಿ ನಡುವೆ ಹಳ್ಳವಾಗಿರುವುದು. ನ
ನ್ನ ಪಕ್ಕಗಳೂ, ನನ್ನ ಎದೆಯೂ ಮಾಂಸತುಂಬಿ ಉಬ್ಬಿರುವುವು ನನ
ಮೈಬಣ್ಣವು ಚಿನ್ನದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವುದು ನನ್ನ ಮೈಕೊಡುಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ
ಬಹಳ ಮೃದುವಾಗಿರುವುವು ನನ್ನ ಪಾದತಲಗಳೂ, ನನ್ನ ಕಾಲ್ಪೆರಳುಗಳೂ,
ನೆಲದಲ್ಲಿ ಸಂದುಬಿಡದಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಊರಿಸ್ಸಿಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಸಾಮುದ್ರಿಕಶಾಸ
ಜ್ಞರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು *ಶುಭಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವಳೆಂದೇ ಹೇಳುವರು ನನ್ನ ಕೈಗಳೂ
ಕಾಲುಗಳೂ ಪೂರ್ಣವಾದ ಯವರೇಖೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ನಡುವೆ ಸಂದುಬಿಡ
ದೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಸೇರಿದ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವುವು ಕನ್ಯಾಲಕ್ಷ
ಣವನ್ನು ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನ್ನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ, ಕಿರುನಗೆಯುಳ್ಳ
ವಳೆಂದ ಹೇಳುವರು ಜ್ಯೋತಿಷಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿವುಣರಾದ ಪಿಪ್ರರೆಲ್ಲರೂ
ನನಗೆ ನನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವುದೆಂದೂ ಸೂ
ಚಿಸಿರುವರು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ನನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬೇಕೆ ?
ಸಹೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ಅಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನನ್ನನ್ನು
ಹುಡುಕಿ, ಕೊನೆಗೆ ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು
ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಕ್ಷೋಭ್ಯವಾದ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ದಾಟಿಬಂದು,
ಗೋಷ್ಠದಮಾತ್ರದಂತಿರುವ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಹತರಾದರ
ಲ್ಲಾ ! ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ವಾರುಣಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಅಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರ
ವನ್ನೂ, ಐಂದ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ವಾಯುವ್ಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮತೀರೋ
ನಾಮಕಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಪಡೆದವರಲ್ಲವೆ ? ಆ ಅಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಏನಾ
ದುವು ? ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅದೃಶ್ಯನಾಗಿ
ದೇವೇಂದ್ರಸಮಾನರಾಗಿಯೂ, ನನಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾಮ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಪಟಯುದ್ಧದಿಂದ ಕೊಂದನಲ್ಲವೆ ? ಇನ್ನು ನನಗೆ ದಿ
ಕ್ಕಾರು ? ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಮೈಯು ಎಷ್ಟೇ ಮನೋ
ವೇಗವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಲಾರನು. ಅಂ

* ಇಲ್ಲಿ “ಚಕ್ರವರ್ತಿಸ್ತ್ರೀಯಃ ಪಾಣೌ ನಂದ್ಯಾವರ್ತಃ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಃ” ಇತ್ಯಾದಿ
ಸಾಮುದ್ರಿಕೋಕ್ತವಾದ ನಂದ್ಯಾವರ್ತಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ತಹ ಮಹಾಬಲಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾಮನೂಕೂಡ, ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತನಾಗಿ ಬಿಳುವುದೆಂದರೇನು? ಲೋ
 ಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲವಾದುದು ಯಾವುದೊಂದೂ ಇಲ್ಲವು
 ದೈವವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದರೆ ಯಾರಿಗೂ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಹಾ
 ಕಷ್ಟವೆ! ಶೋಚನೀಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಆ ನನ್ನ ಆತ್ಮೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿ
 ಕೊಂಡಾಗ ನನಗುಂಟಾಗುವ ದುಃಖವು, ರಾಮನನ್ನಾಗಲಿ, ಮಹಾಬಲಾ
 ಧ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ; ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೇ
 ಆಗಲಿ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೂ ಅಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡದು. ಆ ನನ್ನ ಆತ್ಮ
 ಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು, ಈಗಲೂ ಅಹೋರಾತ್ರವೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ
 ಯಿಲ್ಲದೆ, ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತನ್ನ
 ಮುದ್ದುಮಗನಾದ ರಾಮನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೊಡನೆ ಬಂದು, ಯಾವಾಗ
 ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಬೀರೋವನೋ ಎಂದು ಎಡೆಬಿಡದೆ
 ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಆಕೆಯ ಗತಿಯೇನು?" ಎಂದು ವಿಲಪಿಸಿ
 ದಳು ಹೀಗೆ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ತ್ರಿಜಟೆಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿ
 ಯು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ, “ಅಮ್ಮ ಸೀತೆ! ನೀನು ದುಃಖಿ
 ಸಬೇಡ! ಧೈರ್ಯಹಿಂದುರು! ಈ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಬದುಕಿರುವನು ಈ ಸಹೋ
 ದರರಿಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿರುವರಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಭವಿಸಿ
 ದ್ದುಗಳಾದ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವುವು, ಅವುಗಳನ್ನೂ
 ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು! ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಹತನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಈ ಯುದ್ಧ
 ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಡೆಯ ಯೋಧರ ಮುಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೀಗೆ ಕೋಪಾವೇಶ
 ದಿಂದ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನಗಳಾಗಿಯೂ ಇ
 ರಲಾರವು. ಮತ್ತು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಈಗ ನಾವು ಎರಿಬಂದಿರುವ ಈ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾ
 ನವು ದಿವ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಈಗ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿ
 ದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದುವರಿಹೀನಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಾರದು! ಯು
 ದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವೀರನು ಹತನಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅವನ ಕಡೆಯ ಸೈನ್ಯಗಳೆ
 ಲ್ಲವೂ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು,
 ಜಲಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವಿಕನಿಲ್ಲದ ದೋಣಿಯಂತೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ನಡೆ

ಸುವ್ರದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನಿಯಾಮಕರಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ, ಹಿಂದುಮುಂದು ತೋರದೆ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಈಗ ಈವಾನರಸೇನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹಾಗಿಲ್ಲ! ಈ ಸೈನಿಕರು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯಸಂಭ್ರಮಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಮಹೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ, ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಯಾರನ್ನು ಬದುಕಿರುವರೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರುವೆನೋ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುವ ಈ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ, ಈ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ ಬದುಕಿರುವರೆಂದು ನೀನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಬಹುದು ನೀನು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾಣದೊಡನೆ ಮಲಗಿರುವಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು ಎಲೆ ಸೀತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೇ ನಾನು ಇಷ್ಟಾದೂರದವರೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದುವರೆಗೂ ಸುಳ್ಳೆಂಬುದು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟುದಿಲ್ಲ ಮುಂದೆಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊರಡುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ ನೀನು ನಿನ್ನ ದೃಢವಾದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದ ಸಮಸ್ತಜನಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾದುದರಿಂದಲೇ ನನಗೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಟ್ಟುಹೋಗಿರುವುದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನೊಡಗೂಡಿ, ದೇವಾಸುರರೇ ಬಂದರೂ ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಈಗ ಬದುಕಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸೂಚಕಗಳಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನಾನು ನಿನಗೆ ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು ಎಲೆ ಸೀತೆ! ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯಸೂಚನೆಯುಂಟು ಅದನ್ನೂ ನೀನು ಜೆನ್ನಾಗಿಗಮನಿಸಿನೋಡು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಇವರಮುಖದ ಕಳೆಯು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕಂಡದಿರುವುದು ನೋಡು ಆಯುಸ್ಸುತೀರಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರ ಮುಖವು, ಅಕ್ಷಣವೇ ಬಹಳವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಇವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವಿಕಾರವೇನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಎಲೆ ಸೀತೆ! ನೀನು ಈ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವಿಷಯವಾದ ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಅವರು ಹತರಾದರೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನೂ ಬಿಡು! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದು! ಈಮಹಾತ್ಮರು ಬದುಕಿರುವುದೇನೂ ಅಶಕ್ಯವಲ್ಲ" ಎಂದಳು ದೇವಕನ್ಯೆಯಂತಿದ್ದ ಆ ಸೀತೆಯು ತ್ರಿಜಟೆಯು ಹೇಳಿದ ಈಸ

ಮಾಧಾನವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತ “ಅಮ್ಮ ತ್ರಿಜಟ ! ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅವರು ಕ್ಷೇಮದಿಂದ ಬದುಕಿರಲಿ” ಎಂದಳು ಆಗಲೇ ತ್ರಿಜಟೆಯು ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳ ಆ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿ, ದುಃಖಿತಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಾ ಲಂಕಾವುರಿಗೆ ಕರತಂ ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೀತೆಯನ್ನೂ, ತ್ರಿಜಟೆಯನ್ನೂ ಪುಷ್ಪಕದಿಂದಿಳಿಸಿ ಅಶೋಕವನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರು ಅನೇಕ ವೃಕ್ಷಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ರಾವಣನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಿಹಾರೋದ್ಯಾನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಶೋಕವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಮೇಲೆಯೂ ಸೀತೆಯು, ತಾನು ಆ ರಾಜಪುತ್ರರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಬಹಳವಾಗಿ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತೆಂಟನೆಯಸರ್ಗವು

ರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದದ್ದು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕುರಿತು ದುಃಖಿಸಿದುದು. ಮತ್ತು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕಿಷ್ಕಿಂಧಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದುದು. ವಿಭೀಷಣನು ವಾನರಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು

ಭಯಂಕರಳಾದ ನಾಗಪಾಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು, ಹಾವುಗಳಂತೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ದಶರಥಕುಮಾರರನ್ನು, ಸುಗ್ರೀವನೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾನರೋತ್ತಮರೆಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಿತಿಂತು, ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ರಾಮನು ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ, ಧೀರನಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದು ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದ ರಾಮನು, ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಾಣದಿಂದ ನಾಟಲ್ಪಟ್ಟಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು, ಸಂಕಟದಿಂದ ಕಂಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ನೋಡಿ, ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ವಿಲಸಿಸುವನು. “ಹಾ ಕಷ್ಟವೆ ! ನನ್ನ ಪ್ರ

ಯಸೋದರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಜಿತನಾಗಿ, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲಾ ' ಇನ್ನು ನನಗೆ ಸೀತೆಯಿಂವಾಗಬೇಕಾದುದೇನು? ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳಿದ್ದೂ ಫಲವೇನು? ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಸೀತೆಗೆ ಸಾಟಿಯಾದ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅದರೆ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಸಹಾಯಕನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧಸಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಂತಹ ಪ್ರಿಯಸೋದರನನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂಬಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಸುಮಿತ್ರಾನಂದವರ್ಧನನಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ನಿಜವಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾನೂ ಈಗ ವಾನರರ ಕಣ್ಣಿಡಿದಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು ಹಾ! ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇನು? ನಾನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕಾಶ್ಯಪಿಗೆ ಎನೆಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಿ! ಕೈಕೇಯಿಗಾದರೂ ಎನೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಲಿ! ಲಕ್ಷ್ಮಣನಲ್ಲದೆ ನಾನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ತತ್ಕಳಿಸಿ ತವಕಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿಯು, ತಮ್ಮನನ್ನಗಲಿ ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ, ನನ್ನಿಂದ ಈ ಅಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದಮೇಲೆ, ಕರುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಹಮಸಿನಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ತತ್ಕಳಿಸುತ್ತ ಕುರಿಯಂತೆ ಕೂಗತೊಡಗಿದರೆ, ಅವಳನ್ನು ನಾನು ಯಾವವಿಧದಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲಿ! ಶತ್ರುಘ್ನಸಹಾಯಕನಾದ ಭರತನಿಗೆ ನಾನೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಈಗ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋದರೆ, ಸುಮಿತ್ರೆಯು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ "ರಾಮಾ! ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನೂ ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದವನಲ್ಲವೆ? ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ಮಾತ್ರವೇ ಬಂದೆಯಾ?" ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸದೆ ಬಿಡುವಳೆ? ಅಯ್ಯೋ! ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ! ಆ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಲಾರೆನು ' ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು! ಹಾ! ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ದುಷ್ಟಾ

ರ್ಕಕ್ಕೆ ನಾನೇಕೆ ! ಕೈಕ್ಕಿದೆನು? ಛೇ! ನಾನಂತಹ ಅಪೂಜ್ಯನು? ನನ್ನ ಬದುಕು
 ನ್ನು ಸುಡಬೇಕು! ನನಗಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ನನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೀಗೆ
 ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದಂತೆ ಶರತ್ಪದ್ಧಿ ಮಲಗಿರುವನು ” ಎಂದು
 ವಿಲಪಿಸುತ್ತ, ಅಮೌಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ !
 ನಾನು ಆಗಾಗ ದುಃಖಿತನಾದಕಾಲಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾ-
 ಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಈಗ ನೀನು ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ
 ಮೇಲೆ, ನಾನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ದುಃಖಿಸಿದರೂ, ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವುದು
 ಕಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿರುವೆನುಲ್ಲಾ ! ಯಾವ ನೀನು ಈಗಿನಯುಧದಲ್ಲಿ
 ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದೆಯೋ, ಅಂತಹ ವೀರನಾದ ನೀನು,
 ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೆಡಹಿದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಅದೇಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹತನಾಗಿ
 ಬಿದ್ದಿರುವೆನುಲ್ಲಾ ! ನಾನಿನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ ? ಈ ನಿನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ
 ಯೂ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಹ್ಯಗಳು
 ನಾಟಿರುವುವು! ಶರತ್ಪದ್ಧಿ ಮಲಗಿ, ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕಾ-
 ಣ್ಣತ್ತಿರುವೆನುಲ್ಲಾ !” ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಮನಸ್ಸಂಕಟವನ್ನು ತಡೆ-
 ಯಲಾರದೆ ತಿರುಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು “ಹಾ! ನಾನಿನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಮರ್ಮ-
 ಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳು ನಾಟಿರುವುದರಿಂದ, ಮಾತನ್ನಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇವನಿಗೆ ಶ-
 ಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ! ಇವನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಇವನ ಬಾಧೆಯು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು!
 ದಿವ್ಯಕಾಂಕಿವಿತಿಷ್ಠನಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ನಾನು ಕಾಡಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೂ ನ-
 ನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ, ಹೇಗೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಬಂದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾನೂ
 ಈಗ ಇವನು ಯಮನಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ, ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗು-
 ವೆನು ಈತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಂಧುಜನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕ
 ವನು ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಇಂ-
 ತಹ ಸಾಧುಗುಣವುಳ್ಳ ಈತನು ನನ್ನ ಅಕ್ರಮದಿಂದಲ್ಲವೇ ಇಷ್ಟಾದುರ-
 ವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು ವೀರನಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನಗೆ ಎಷ್ಟೇ
 ಕೋಪವುಂಟಾದಾಗಲೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಪರುಷವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಪ್ರಿಯವಾ-
 ಗಿಯಾಗಲಿ, ಮಾತಾಡಿದುದನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇಳಿದುದಿಲ್ಲ. ಅ-
 ಯ್ಯೋ ! ಇವನ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವವಲ್ಲಾ !

ಒಂದೇಸಲಕ್ಕೆ ಐನೂರುಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಹಸ್ರಭುಜಗಳುಳ್ಳ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನಸಿಗಿತಲೂ, ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಜಾತುರ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಈತನಿಗೆ ಎರಡೇ ಕೈಗಳಿದ್ದರೂ, ಸಹಸ್ರಭುಜವುಳ್ಳ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ತನ್ನ ಸಾವಿರತೋಳುಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ. ಐನೂರುಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಷ್ಟು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಈತನೂ ಅಷ್ಟುಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡಬಲ್ಲನಾದುದರಿಂದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಸಿಗಿತಲೂ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ವೇಲೆನಿಸಿರುವನು ಅಯ್ಯೋ! ಯಾವನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ತಡೆಯಬಲ್ಲನೋ, ಅಂತಹ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಶುಖಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗತಕ್ಕವನಾಗಿರುವಾಗಲೂ, ಈಗ ಬರೇನಿಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವನಲ್ಲಾ! ನಾನು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ, ರಾಕ್ಷಸರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಾಗಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದನು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ನಡೆಸದೆ ಹೋದೆನು ಈ ನನ್ನ ಮಿಥ್ಯಾಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೂಕೂಡ ಮುಂದೆ ನನ್ನನ್ನು ದಹಿಸದೆ ಬಿಡದು ಎಲೆ ಸುಗ್ರೀವಾ! ನೀನಾದರೂ ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರಿಬಿಡು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ರಾವಣನು, ನನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುವನು. ಸಿಗಿತಲೂ ಅವನು ಬಲಾಢ್ಯನು ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಈ ಅಂಗದನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಈ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೊಡನೆಯೂ, ಸುಹೃಜ್ಞನಗಳೊಡನೆಯೂ, ನಲಸೀಲಾದಿವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿ, ಈಗ ನಾವು ಬಂದ ದಾರಿಯಿಂದಲೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗು ಈ ಹನುಮಂತನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನಗಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಎಷ್ಟೋ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿರುವನು ಋಕ್ಷರಾಜನಾದ ಈ ಜಾಂಬವಂತನೂ, ಗೋಲಾಂಗೂಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಈ ಗವಾಕ್ಷನೂ, ನನಗಾಗಿ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರುವರು ಇವರ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು ಯುವರಾಜನಾದ ಈ ಅಂಗದನೂ, ಮೈಂದನೂ, ದ್ವಿವಿದನೂ ಈ ಕೇಸರಿಯೂ, ಸಂಪಾತಿಯೂ, ನನಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋಭಯಂಕರಯುದ್ಧ

ಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗವಯನೂ, ಗವಾಕ್ಷನೂ, ಶರಭನೂ
 ಗಜನೂ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ವಾನರವೀರರಲ್ಲರೂ, ನನಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗ
 ಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಯುದ್ಧಮಾಡಿದರು ಸುಗ್ರೀವಾ! ಯಾರು ಎಷ್ಟು
 ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೇನು? ದೈವವನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಬೇಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ
 ಸಾಧ್ಯವೆ? ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ! ಎಲೆ ಪರಂತಪನೆ! ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
 ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೋರುವ ಅಪ್ತಮಿತ್ರನಿಂದ, ಎಷ್ಟುದೂರದವರಗೆ ಸಹಾ
 ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೋ, ಅಷ್ಟರವರೆಗೂ, ನೀನೂ ನನ್ನ ವಿಷಯದ
 ಲ್ಲಿ ನಿರ್ದುಂಚನೆಯಾಗಿ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಬಿಟ್ಟಿರುವೆ! ನೀನು ಧರ್ಮಜ್ಞಾ
 ನಾಗಿಯೂ, ಅಧರ್ಮಭೀರುವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು, ನನಗೆ ಮಾಡದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾ
 ಗಿ ನಾನು ಎಷ್ಟುಕೃತಜ್ಞತೆ ಮನ್ನ ತೋರಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ
 ಆಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರನ್ನೂ ನೋಡಿ, “ಎಲೆ ವಾನರೋ
 ತ್ತಮರ! ನೀವು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿ
 ವರ್ದಿಸುವಂತೆಯಾಗಿ ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವಿರಿ ಇನ್ನು ನೀವು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ
 ನಿಮ್ಮ ನಿವಾಸಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಬಹುದು ನಿಮಗೆ ನಾನು ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು
 ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು” ಎಂದನು ಹೀಗೆ ರಾಮನು ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು
 ಕೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರೂ, ದುಃಖದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವ
 ರಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನು ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ
 ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಓಡಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ವೇಗದಿಂ
 ದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ರಾಮನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಕಾಡಗೆಯ ರಾತಿಯಂತೆ
 ಕಪ್ಪಾದ ಮೈಯುಳ್ಳ ವಿಭೀಷಣನು ಗದೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ವೇಗದಿಂ
 ದ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸುತ್ತಿಸಿಂತಿದ್ದ ವಾನರರೆ
 ಳ್ಲರೂ, ಅವನೇ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾ
 ಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು ವಿಭೀಷಣನಾದರೋ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ
 ಕೊಳೆಮುಚ್ಚಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ, ಶರತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಲ
 ಗಿದ್ದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆತ್ಮಾತುರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ
 ನು. ಆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ, ಅಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರ
 ವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿಭೀಷಣನ ಆತುರವನ್ನೂ ನೋಡಿ

ಅವನನ್ನೇ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಹಾವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಿರುಗಾಳಿ
ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಘಗಳಂತೆ, ನಾ ನಾಕಡೆಗಳಿಗೆ ಚದುರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾ
ಲ್ವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು

—◆◆◆— { ಏಭೀಷಣನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋ
ಡಿ ದು ಖಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸುಗ್ರೀವನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾ
ಧಾನಗೊಳಿಸಿದುದು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗರುತ್ಮಂತನು ಬಂದು
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ನಾಗಪಾಶವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದುದು ಇ
ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸಂತೋಷ
ದಿಂದ ಸಿಂಹನಾವಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದು } —◆◆◆—

ಆಗ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಾ
ನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ತನ್ನೊಡನಿದ್ದ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೆ ಆಕ
ಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪಲಾಯಿತರಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು
ತಿಳಿಯದೆ, “ಆಹಾ! ಇದೇನು? ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಇದಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ದೋ
ಣಿಯಂತೆ, ನಮ್ಮ ವಾನರಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಕುಲವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವೇನು ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು ಆಗ ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನು
ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ಆರ್ಯನೆ! ಇದೋ! ಇಲ್ಲಿ ದಶರಥಪುತ್ರನಾದ,
ಮಹಾತ್ಮರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ,
ಬಾಣವು ನಾಟಿರುವುದರಿಂದ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದುಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ
ಶರತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ನೀನು ನೋಡಲಿಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮವಾನರ
ಸೇನೆಗೆ ಭಯವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು
ಆಗ ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನ
ನ್ನು ನೋಡಿ, “ವತ್ಸನೆ! ಹಾಗಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮಲಗಿರುವು
ದುಮಾತ್ರವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಇದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ
ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವಿರಬೇಕು! ಏಕೆಂ
ದರೆ, ಈ ವಾನರರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಟ್ಟಿರಬೇಕಾದ ಬಹಳವಾದ ಭಯ
ಚಿಹ್ನೆಗಳೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುವು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಭಯದಿಂದ ಕ

ಣ್ಣುಗಳನ್ನರಳಿಸುತ್ತ, ತಾವುತಾವು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಮರಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಯುದ್ಧಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಸುಟು, ಹಿಕ್ಕುಹಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ನೋಡು ! ಇದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಯೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಹಿಂತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡದೆ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆತುರಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಳ್ಳಿಕೊಂಡು, ವೇಗದಿಂದೂಡುವುದನ್ನು ನೋಡು ! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವವರನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಅವರ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ದಾಟಿಹೋಗುತ್ತಿರುವರು ನೋಡು !”

ಎಂದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೀರನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಸುಗ್ರೀವನನ್ನಾಶೀರ್ವದಿಸಿ ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನು ವಾನರರಲ್ಲರೂ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಭಯಪಟ್ಟು ಪಲಾಯನಮಾಡುವರೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಲ್ಲೂಕರಾಜನಾದ ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೈ ಆರ್ಯನೆ! ಅದೋ! ನಮ್ಮ ವಾನರಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟು ಓಡುತ್ತಿರುವರು. ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಆ ಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ “ಈಗ ಬಂದವನು ವಿಭೀಷಣನೇ ಹೊರತು, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಲ್ಲ” ಎಂದು ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ತಡೆಗು ನಿಲ್ಲಿಸು” ಎಂದನು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದೊಡನೆ ಜಾಂಬವಂತನು ವೇಗದಿಂದೂಡಿ, ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ವಾನರರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದನು. ಆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಜಾಂಬವಂತನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಿಭೀಷಣದರ್ಶನದಿಂದ ತಮಗುಂಟಾದ ಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ವಿಭೀಷಣನು, ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬಾಣಗಳು ನಾಟಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ವ್ಯಸನದಿಂದ ಕದಲಿವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವನಾದನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಸಮಯೋಚಿತಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ಧೈರ್ಯಗಡದೆ, ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತಂದು, ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ದುಃಖದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ ನಿಂತು ವಿಲಸಿತವನು “ಆ ಕಾ! ಇದೆನನರ್ಥವು? ಇವೆಂಬರೂ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಬಲಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರು ?

ಯುದ್ಧಪ್ರಿಯರು ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ರಾಕ್ಷಸರ ಕಪಟಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರಲ್ಲಾ ! ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಧರ್ಮಯುಧವನ್ನೇ ನಡೆಸತಕ್ಕವರೇ ಹೊರತು, ಕಪಟಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವವರಲ್ಲ ವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೇನನ್ನಣ್ಣನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸಹಜನಾದ ಕುಟಿಲಬುದ್ಧಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಕಪಟಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಇವರನ್ನು ವಂಚಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ದುಷ್ಟಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ, ದುರಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಇವರಪಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮೋಸವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಆಹಾ ! ಇವರ ಸರ್ವಾವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಣಗಳು ನಾಟಿರುವುದರಿಂದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಶಲ್ಯಮೃಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವರು ನಾನು ಯಾರ ಪರಾಕ್ರಮದ ಬಲದಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ವೃಥಾಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೆನೋ, ಅಂತಹ ಪುರುಷಸಿಂಹರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಈ ಮೂರ್ಛಾಸ್ಥಿಯನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿರುವರಲ್ಲಾ ! ಇನ್ನು ನನಗೆ ರಾಜ್ಯದಾಸೆಯೂ ಹೋಯಿತು ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪಿಫಲವಾದುವು ! ಇನ್ನು ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಅನೇಕಪಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಹೆಗೆಯಾದ ರಾವಣನೂ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟನು ಅವನ ಕೋರಿಕೆಯೂ, ನೆರವೇರಿತು ” ಎಂದು ವಿಲಪಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಆಗ ವಾನರರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು ಎಂತಹ ವ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎದೆಗುಂದದ ಧೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ, ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಿಫೀಷಣನನ್ನು ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, “ ಎಲೆ ಧರ್ಮಜ್ಞನೆ ! ದುಃಖಿಸಬೇಡ ! ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಆಪಾಯವೇನೂ ಇರಲಾರದು. ನಿನಗೆ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯವು ಕೈಸೇರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ರಾವಣನೂ, ಅವನ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೂ ಕೃತಕೃತ್ರರಾದ ರೆಂಫಣಿಸಬೇಡ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇವರಿಗೆ ಮರಣಾಂತವಾದ ಭಾದೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಬಿಡು ? ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೇವಲ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ! ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇವರು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿದ್ದು, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ

ನ್ನು ಅವನ ಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಕೊಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ" ಎಂದನು. ಹೀಗೆ ಸುಗ್ರೀವನು, ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಾವನಾದ ಸುಷೇಣನನ್ನು ನೋಡಿ "ಎಲೆ ಪೂಜ್ಯನೆ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯ ನಿರಂತ್ರಿತನಾದಿದ್ದು, ಪರಂತಪರಾದ ಈ ಸಹೋದರರ ಬ್ಬರೂ ಮೂರ್ಛಿತರಾದ್ದ ಮೇಲೆ, ಶೂರರಾದ ಕೆಲವು ವಾನರರೊಡಗೂಡಿ ಇವರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹೋಗು! ನಾನಾದರೋ ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನೂ, ಅವನ ಪುತ್ರರನ್ನೂ, ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದು, ದೇವೇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕೃತಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕರೆತರುವೆನು" ಎಂದನು. ಆಗ ಸುಗ್ರೀವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಷೇಣನು "ಎಲೆ ರಾಜನೆ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ನಡೆದ ಮಹಾಯುದ್ಧವನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆಗ ಬಾಹುಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾಗಿಯೂ, ಆಯುಧವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಸುರರು, ಆಗಾಗ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮರುಳುಮಾಡಿ ಪ್ರಹರಿಸಿದರು ಆಗ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಬಾಹುಪೀಡಿತರಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಮೃತರಾಗಿಯೂ, ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರ ಗುರುವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯನು, ಮಂತ್ರಭೂಯಿಷ್ಯಗಳಾದ ಮೃತಸಂಜೀವಿನಿ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬದುಕಿಸಿರುವನು ಅದುದರಿಂದ ಈಗಲೂ ಆ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾದ ಪನಸ ಸಂಪಾತಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ವಾನರರು, ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ! ಈ ವಾನರರು ಮಾತ್ರವೇ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಷಢಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲರು! ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸಂಜೀವಕರಣಿ, ಮತ್ತು ವಿಶಲ್ಯಕರಣಿಗಳೆಂಬ ಆ ದಿವ್ಯಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ತರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇವರನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸು! ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲು ದೇವತೆಗಳು ಅಮೃತಮುಖನಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಜಂದ್ರವೆಂದೂ, ದ್ರೋಣವೆಂದೂ ಎರಡು ಪರ್ವತಗಳುಂಟು. ಆ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಹೇಳಿದ ದಿವ್ಯಾಷಢಿಗಳೆರಡೂ

೨೩೮೫. ಗರುತ್ಮಂತನು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು. ಇವನು ಕಂಡೊಡನೆ
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದೇಹವನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲವೂ
ಭಯದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದು.

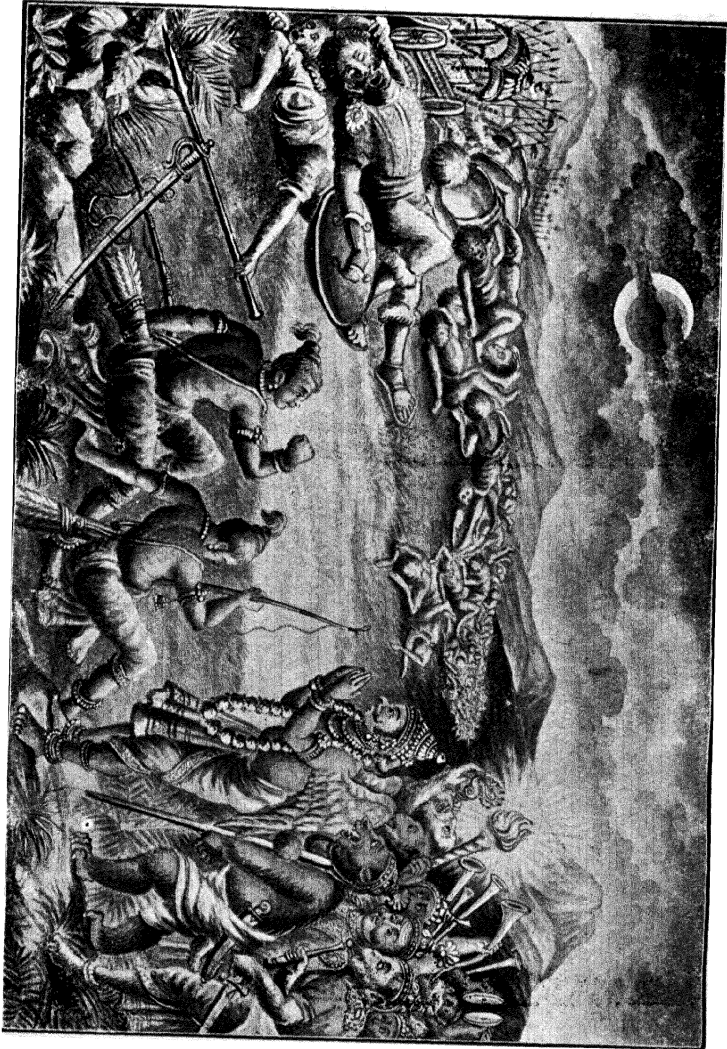
ಸಿಕ್ಕುವುವು ಸರ್ವೋತ್ತಮಗಳಾದ ಈ ಎರಡು ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಬಿತ್ತಿಬಿಳಿಸಿರುವರು ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ವಾಯುವುತ್ರ ನಾದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು" ಎಂದನು ಸುಷೇಣನು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುತ್ತಿರುವ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಹಿಕ್ಕುಹಿಕ್ಕಿಗೆ ಚದರಿಸುವಂತೆಯೂ, ಸಮುದ್ರ ಜಲವನ್ನು ಉಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆಯೂ, ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುವಂತೆಯೂ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸಿತು ಅದೇ ಗರುತ್ಮಂತನ ರೆಕ್ಕೆಯ ಗಾಳಿಯು. ಈ ದೊಡ್ಡಗಾಳಿಯಿಂದ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿ ಕಿತ್ತು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪಿದ್ದುವು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ಪಗಳೂ, ಸಮುದ್ರದ ಇತರ ಜಲ ಜಂತುಗಳೂ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತ ಸಮುದ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಆಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುವ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಬಲಾಘ್ರನಾದ ಗರುತ್ಮಂತನನ್ನು ಕಂಡರು ಈ ಗರುತ್ಮಂತನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಣರೂಪಗಳಾದ ಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಯದಿಂದ ಚದರಿ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದುವು ಆ ಮೇಲೆ ಗರುಡನು ನೆಟ್ಟಗೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮಲಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಅವರಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ, ಚಂದ್ರಬಿಂಬಗಳಂತಿದ್ದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರ ಮುಖವನ್ನು ಸವರಿದನು ಗರುತ್ಮಂತನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವರ ದೇಹವನ್ನು ಸವರಿದೊಡನೆಯೇ, ಅವರಿಬ್ಬರ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆರಿ, ಅವರಿಬ್ಬರ ದೇಹವೂ ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ದಿವ್ಯವರ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನುಣುಪಾಗಿ ಹೊಳಪೊಂದಿರುವು ಹಾಗೆಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು, ಪರಾಕ್ರಮ, ಶರೀರ ಬಲವೂ, ದೇಹಕಾಂತಿಯೂ, ಮಹೋತ್ಸಾಹವೂ, * ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥಪರಿ

* ಇಲ್ಲಿ “ಪ್ರದರ್ಶನಂಚ ಬುದ್ಧಿಶ್ಚ ಸ್ತುತಿಶ್ಚ ದ್ವಿಗುಣಂ ತಯೋಃ” ಎಂದು ಮೂಲವು. ಇಲ್ಲಿ “ಬುದ್ಧಿಶ್ಚ” ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ “ಧಿ” ಎಂಬಕ್ಷರವು ಗಾಯತ್ರಿಯ ಹದಿನೇಳನೆಯ

ಜ್ಞಾನವೂ, ವಿನೇಕವೂ, ಸ್ಮರಣಶಕ್ತಿಯೂ, ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ, ಇಮ್ಮಡಿ ಯಾದುವು. ಆಗ ಗರುತ್ಮಂತನು, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿಯೂ, ದೇವೇಂದ್ರಸಮಾನರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಆ ರಾಜಕುಮಾರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಸಂತುಷ್ಟಾಂತರಂಗರಾದ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ರಾಮನು ಗರುತ್ಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ “ಅಯ್ಯಾ! ಈಗ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾವಿಪತ್ತನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಬಲಾಢ್ಯರಾದೆವು. ಎಲೆ ಪಕ್ಷಿರಾಜನೆ! ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನನ್ನೂ, ನಮ್ಮ ತಾತನಾದ ಅಜಮಹಾರಾಜನನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಡಿರಾಗಿ ನೋಡಿದಂತೆ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ರೂಪಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ದಿವ್ಯಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ಮಲವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟವನಾಗಿಯೂ, ದಿವ್ಯಾಭರಣಾಲಂಕೃತನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವುಂಟಾಗಿರುವುದು ನೀನು ಯಾರು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷಿರಾಜನು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ, ಅನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ “ರಾಮಾ! ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ನಾನು ನಿನ್ನ *ಪ್ರಿಯಕುಟುಂಬ ಸಿನಗೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಾಣದಂತಿರುವವನು. ನನಗೆ ಗರುತ್ಮಂತನೆಂದು ಹೆಸರು! ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಹಾಯ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಕ್ರೂರಕರ್ಮನಾದ ಆ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು, ಅಪ್ಪತಶಕ್ತಿರೂಪನಾದ ತನ್ನ ಮಾಯಾಬಲದಿಂದ ಸಿರಿಸಿದ, ಬಹಳಭಯಂಕರಗಳಾದ ಈ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರದ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ಅಸುರರಿಂದಾಗಲಿ, ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ದಾನವರಿಂದಾಗಲಿ, ದೇವೇಂ

ಅಕ್ಷರನಾದುದರಿಂದ, ಇದುವರೆಗೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರುಸಹಸ್ರಗ್ರಂಥಗಳು ಮುಗಿದು, ಇಲ್ಲಿಂದ ಹದಿನೇಳನೆಯಸಹಸ್ರವು ಆರಂಭವುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

* ಇಲ್ಲಿ ತಾನು ಏಷ್ವರರೂಪಿಯಾದ ರಾಮನಿಗೆ ವಾಹನವೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ಗೊಡ್ಡೋಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾನು ಸಖನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

೨೩೮೩. ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಗರುತ್ಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಿದುದು.
ಗರುಡನು ರಾಮನಿಗೂ ತನಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.

ದ್ರನೋಡಗೂಡಿದ ದೇವಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆ ಬಾಣರೂ
 ಪಗಳಾದ ಸರ್ಪಗಳು ಬಹಳತೀಕ್ಷ್ಣದಂಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರೂರವಿಷಗ
 ಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವುವು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನ ಮಾಯಾಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಸರ್ಪ
 ಗಳೇ ಬಾಣರೂಪಗಳಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಾಮಾ ! ನೀನು
 ಧರ್ಮಜ್ಞನು ! ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮನು ! ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ
 ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾದರೂ ಧ್ವಂಸಮಾಡಬಲ್ಲವನು.
 ಅದುದರಿಂದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು ! ನಿಮಗೆ ಯಾರಿಂದ
 ಲೂ, ಎಂದಿಗೂ ಭಯವಿಲ್ಲವು. ನೀವು ಹೀಗೆ ನಾಗಪಾಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿರು
 ವರೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ನಾನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸ್ನೇಹ
 ದಿಂದ, ಮಿತ್ರಧರ್ಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ವೇಗದಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ಮಹಾ
 ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ನಾಗಾಸ್ತ್ರಬಂಧವನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ
 ನೀವು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಆಯಾ ಆಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ, ತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು
 ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿನ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿರೂ
 ಬಹಳವಾಗಿ ಕಪಟಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರು ಅದೇ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಭಾ
 ವವು ಶೂರರಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನೀವು
 ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ, ಕಪಟಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವವರಲ್ಲ ಅದರೇನು ?
 ನಿಮ್ಮ ಯಜಸ್ವಭಾವವೇ ನಿಮಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆಂಬಲವಾಗಿರುವುದು.
 ಆದರೆ ನೀವು ಈ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ
 ನಂಬಬಾರದು. ಅವರು ಕಪಟಯುದ್ಧಮಾಡುವವರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈಗಲೇ
 ನಿಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದರ್ಶನವು ಕಾಣಿಸಿತ್ತಲ್ಲವೆ ?” ಎಂದನು ಗರುತ್ಮಂತನು
 ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಮಿತ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ರಾಮ
 ನನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನು
 ಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಿರುಗಿ ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಪ್ರಿ
 ಯಮಿತ್ರನೆ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವನು ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ
 ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸದೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸತಕ್ಕವನು ಇನ್ನು ನಾನು ಹೋಗಿ
 ಬರುವೆನು ನನಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನೇಕೊಡು. ಎಲೆ ವೀರನೆ ! ನನ್ನಿಬ್ಬರಿಗೂ
 ಹಿಂದೆ ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸ್ನೇಹವುಂಟಾಯಿತೆಂಬ ವಿಷಯವನು ತಿಳಿ

ಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನೀನು ಅತುರಪಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮುಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಮೇಲೆ, ನನ್ನಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಸ್ನೇಹವುಂಟಾಯಿತೆಂಬುದು ತಾನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯುವುದು. ರಾಮಾ'ಇನ್ನು, ಮುಂದೆ ನೀನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ ಮುಂದೆ ನೀನು ಸಿನ್ನ ಬಾಹುಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ಈ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡುಕರು, ಮಕ್ಕಳು ಹೊರತು ಉಳಿದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನಿರ್ನಾಮವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ನಿನಗೆ ಮುಕ್ತೃಶತ್ರುವಾಸ ರಾವಣನನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಪಡೆಯುವೆ" ಎಂದನು ಮಹಾವೀರೈಶಾಲಿಯಾದ ಗರುತ್ತಂತನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ, ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಅಶ್ವರೈದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಪ್ರದಕ್ಷಣೆಮಾಡಿ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಲಂಗಿಸಿ ವಾಯುವಿನಂತೆ ಅಂತರಿಕ್ಷಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾರಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ, *

* ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಾರ್ಹವಾದ ಒಂದು ವಿಷಯವುಂಟು. “ಸಿಶಾಚಾ ದಾನರ್ಥಾ ಯಕ್ಷಾಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂಚೈವ ರಾಕ್ಷಸಾಃ | ಅಂಗುರೈಃಗ್ರೇಷೇ ತಾಃ ಹನ್ಯಮ್” ಎಂದು ತಾನು ಸಿಶಾಚಿ ದಾನ ಯಕ್ಷಾದಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬರಳಿನ ತುದಿಯಿಂದಲೇ ಕೂಲ್ಲಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಿದ ನಿರವಧಿಕಶಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು, ಇಲ್ಲಿ ತಾನು ಕೇವಲ ಅಶಕ್ತನೆಂತೆಯೂ, ಅಜ್ಞನೆಂತೆಯೂ ನಟಿಸಿ, ಇಂದ್ರಜಿತ್ತನ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದು ರಕ್ತಸ್ರಾವದೊಡನೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದೇಕೆ!” ಎಂದರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸವಾಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಾಗಿದ್ದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದ ಅವಜಯಕೊಂಡಿದಂತೆ ನಟಿಸುವುದರ ಭಾವವೇನೆಂದರೆ, ಶುದ್ಧಹೃದಯರಾಗಿಯೂ, ವಿಷ್ಣುಪಟರಾಗಿಯೂ ಇರುವವರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಸಂದೇಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಷ್ಟು ವಿಪತ್ತು ಬಂದರೂ, ಅವರಿಗೆ ನಾಶವು ಸಂಭವಿಸದೆಂದೂ, ಹಾಗಿಲ್ಲದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೊಂಡಿಬಂದಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದೆಂದೂ, ಆದುದರಿಂದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಶಚಿತ್ವನಿಷ್ಠಾಪಟ್ಟಾದಿಗುಣಗಳೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ತೋರಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರಾಮಾವತಾರವನ್ನೆತ್ತಿದ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ರಾವಣನಧಿಕಾರ್ಯವೊಂದೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಈ ನಟನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಏಕೆ?” ಎಂದರೆ, ದುಷ್ಟರಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದರೊಡನೆ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನವೂ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೆಣಿಸಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ “ಚಾತುರೈರ್ವೈರೈಃ ಲೋಕೇಭಿಃ ಸ್ವೇ

ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದ ವಿಪತ್ತು ನೀಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಸೌಖ್ಯವುಂಟಾ
ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿ
ದರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬಾಲವನ್ನೊದರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ವಾನರಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭೇರಿಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿದರು.
ಕೆಲವರು ಮೃದಂಗಗಳನ್ನು ಬಾಜಿಸಿದರು ಕೆಲವರು ಶಂಖಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ
ದರು ಕೆಲವರು ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿದರು. ಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಮಾ
ಡತಕ್ಕ ಕೆಲವು ವಾನರರು, ತಮ್ಮ ನೀರೈದ ಕೂಬ್ಜನಿಂದುಬ್ಬತ್ತ, ಆಗಾಗ
ಭುಜಗಳನ್ನಪ್ಪಳಿಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ತಿರು
ಗಿ ಯುದ್ಧಸ್ಥಳದೊಳಗೆ ನಿಂತರು ಹೀಗೆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷಸಂ
ಖ್ಯೆಯಿಂದ ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ತಮ್ಮ ಸಿಂಹನಾದಗಳಿಂದಲೇ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಡು
ಗಿಸುತ್ತ, ಯುದ್ಧಸ್ಥಳದೊಳಗೆ, ಲಂಕೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಬಂದರು ಅರ್ಧ
ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಸಿಂಹನಾದ
ಧ್ವನಿಯು, ವರ್ಷಾರಂಭದಲ್ಲೆ ಗುಡುಗುತ್ತಿರುವ ಮೇಘಗಳ ಧ್ವನಿಯಂತೆ
ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತನೆಯ ಸರ್ಗವು

—●●◆ { ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಸೇನಾಸಮೇತ } ◆●●—
ನಾಗಿ ಬಂದು ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದುದು }

ಹೀಗೆ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ
ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಈ ದೊಡ್ಡ ತುಮುಲಧ್ವನಿಯು, ಅತ್ತ
ಸ್ವೇ ಧರ್ಮಿನಿಯೋಕ್ಷುತಿ" ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆ
ವೆಂಬುದು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಅಂತಹ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು
ಶ್ರುತಿಸ್ತುತಿಗಳೇ ಮಾಡಿರುವವು. ಆಚಾರದಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ
ಭಗವದವತಾರ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಮೇಯಮಹಾಮಹಿಮೆಯು
ಳ್ಳ ರಾಮನು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆತೋರಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದು ಕಾರ್ಯ
ವನ್ನು ಮುಗಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಈ ನಟನಗಳೊಂದೂ ಅವಶ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಒಂ
ದೊಂದು ಧರ್ಮವನ್ನೂ ತಾನೇ ನಡೆಸಿ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ರಾಮನು
ಈ ವಿರಹಬಾಧೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಟಿಸುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಲಾಗಿ ಲಂಕೆಯೊಳಗಿದ್ದ ರಾವಣನಿಗೂ, ಇತರರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು ಹರ್ಷಸೂಚಕವಾದ ಈ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ, ರಾವಣನು ಬೆಜ್ಜರಗೊಂಡು, ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, “ಅಹಾ! ಇದೇನು? ವಾನರರಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಮೇಘಗಳು ಗುಡುಗುವಂತೆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ! ಓಹೋ! ಇವರಿಗೇನೋ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂತೋಷವು ಹುಟ್ಟಿದಂತಿದೆ! ಇದು ನಿಜವು? ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಇವರ ಅಪ್ಪಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಮುದ್ರವೇ ಕ್ಷೋಭಹೊಂದುದಂತಾಗಿರುವುದು! ಇದೇ ನಾಶ್ವರ್ಯವು! ಅಲ್ಲಿ ಸಹೋದರರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಶರತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವುದೆಂದರೇನು? ವಾನರರು ಸಂತೋಷದಿಂದಿಬ್ಬಿ ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ಇವು ಒಂದಕ್ಕೊಂ-ಕ್ಕೆ ಕೇವಲವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆ ಶರಬಂಧವೇನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರಬಹುದೆ? ಈ ವಾನರರ ಅಪ್ಪಹಾಸಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ” ಎಂದನು ರಾವಣನು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರೆ! ಈಗ ಆ ವಾನರರಲ್ಲರಿಗೂ ಮಹಾವ್ಯಸನಕಾಲವು ಬಂದೊದಗಿರುವಾಗಲೂ, ಅವರು ಇಷ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿದು ಬಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಬೇಕು.” ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಈ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಿದ್ದು, ಪ್ರಾಕಾರದ ಮೇಲೇರಿಸಿಂತು ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ವಾಸರಸೇನೆಯನ್ನು ಕಂಡರು. ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ಭಯಂಕರವಾದ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದರು. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಅವರಲ್ಲರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವಿಷಾದವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಘೋರರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲರೂ ಆಗಲೇ ಭಯದಿಂದ ಎದೆಗುಂದಿದವರಾಗಿ, ಪ್ರಾಕಾರದಿಂದ ಕೆ

ಳಿಗಿದು, ಕಂಡಿದ ಮುಖದಿಂದ ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೈವ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ರಾವಣನ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ನಿಂತಿರುವರೆಂಬ ಅಪ್ರಿಯವಾರ್ತೆಯಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿ “ಎಲೈ ಮಹಾರಾಜನೆ! ನನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ನು, ಭಯಂಕರವಾದ ತನ್ನ ನಾಗಪಾಶದಿಂದ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೈಕಾಲುಗಳನಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂತೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿಬಿಡುವಷ್ಟೆ? ಮಹಾಗಜದಂತೆ ಗಂಭೀರಗಮನವುಳ್ಳ ಆ ಸಹೋದರರಿಬ್ಬರೂ, ಆ ಬಾಣದ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳೋತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಿದ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಿತ್ತುನಿಂತಿರುವ ಮದದಾನೆಗಳಂತೆ ರಣರಂಗದ ನಡುವೆ ನಿಂತಿರುವರು,” ಎಂದರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮತಿಮೀರಿದ ದುಃಖವನ್ನೂ, ವಿಷಾದವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ, ಕಂಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು, “ಆಹಾ! ಇದೇನಿದು! ತನ್ನ ನೀರ್ಯದಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನೇ ಜಯಿಸಿ ಬಂದ ನನ್ನ ಮಗನು, ತಾನು ವರಬಲದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ, ಈಗಲೇ ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಅಳವಡದಹಾಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿಡುವನು ಆ ಬಾಣಗಳಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ವಿಷಸರ್ಪಗಳಂತೆ ಕ್ರೂರವಾದುವು ಯಾರಲ್ಲಿಯೂ ವೈರವಾಗತಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲ! ಸೂರ್ಯನಿಣಿಯಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವುಗಳು! ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಬಿಡುವಿರುವಾಗಲೂ ಆ ನನ್ನ ವೈರಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಆ ಕಟ್ಟನ್ನೇ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ, ಇನ್ನು ಈ ರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಣಸಂದೇಹವೇ ಸಂಭವದಂತೆ ನನಗೆ ತೋರಿರುವುದು! ಎಂದೂ ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ, ಎಷ್ಟೋ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹೀರಿದುವುಗಳಾಗಿಯೂ, ವಾಸುಕಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇವೀಪ್ರಮಾನಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಬಾಣಗಳೇ ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಫಲಗಳಾದುವೆಂದರೆ ಇನ್ನು ಹೇಳುವುದೇನು?” ಎಂದು ಚಿಂತೆಗೊಂಡಿದ್ದನು ಅಮೇಲೆ ರಾವಣನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೋಪವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, ವಿಷಸರ್ಪದಂತೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ರಾಕ್ಷಸರ ನಡುವೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷಸೆಂಬ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, “ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷಾ! ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಅದರೇನು! ಇದೊಂ

ದೂ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಇದಿರಲ್ಲ ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯವೋ ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾ ದುದು ಅದುದರಿಂದ ಈಗಲೇ ನೀನು ದೊಡ್ಡರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೊರಡು” ಎಂದನು ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರ ಬಲಾಬಲಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾದ ರಾವಣನು ಹೀಗೆ ಅಜ್ಞಾನಾದಿದೊಡನೆ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಅತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ರಾಜಭವನ ದಿಂದ ಹೊರಟನು. ಹೀಗೆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ರಾಜದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಟು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಲಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ಸೇನಾಪತೀ ? ನಾನು ಯು ದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕರೆತರು ! ಅಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ತ್ವರಮಾಡು” ಎಂದನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಧೂ ಮ್ರಾಕ್ಷನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಆ ಬಲಾಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಕೈಕಳಗಿನ ಸಮಸ್ತಸೇನೆಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು ಬಲಾಧ್ಯರಾದ ಅನೇ ಕ ಘೋರರಾಕ್ಷಸಯೋಧರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಶಾರ್ಯಸೂಚಿಗಳಾದ ಪೀರ ಘಂಟೆಗಳನ್ನು ನಡುವಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಶೂಲಮುದ್ರೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಿಂಹ ನಾದಮಾಡುತ್ತ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನನ್ನು ಪರಿವೇಷಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಆ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರೆಲ್ಲರೂ, ಅವರವರ ಯುದ್ಧಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ, ಕೆಲ ವರು ಗದೆಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಪಟ್ಟಸಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಕಬ್ಬಿಣದ ಗುರುಗೆ ಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಮುಸಲಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಪರಿಘಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲ ವರು ಭಿಂಡಿವಾಲಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಭಲ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಮೇಘಗಳಂತೆ ಗರ್ಜಿ ಸುತ್ತ ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಹೊರಟರು. ಬೇರೆ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸವೀರರು, ಯುದ್ಧಕವಚಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಧ್ವಜಾಲಂಕೃತಗಳಾಗಿಯೂ, ಸುವರ್ಣಗಾ ವ್ಯಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತಗಳಾಗಿಯೂ, ವಿಚಿತ್ರಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಕತ್ತೆಗಳಮೇಲೆ ಹೂಡಿರುವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಉತ್ತಮರಥಗಳನ್ನೇರಿ ಹೊರಟರು ಕೆಲ ವರು ಮದದಾನಿಗಳನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳನ್ನೂ ಎರಿ ಹೊರ ಟರು. ತೀವ್ರಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ತೋಳಗಳಂತೆಯೂ, ಸಿಂಹ ಗಳಂತೆಯೂ ಮುಖವುಳ್ಳ ಕತ್ತೆಗಳಿಂದ ಹೂಡಿದ ಒಂದು ಸುವರ್ಣ

ರಥವನ್ನೇರಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಹಾವೀರೈಶಾಲಿಯಾದ ಆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು, ದೊಡ್ಡ ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಕತ್ತೆಗಳಿಂದ ಹೂಡಿದ ತನ್ನ ಉತ್ತಮರಥವನ್ನೇರಿ, ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸಯೋಧರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಗುತ್ತ, ವಾನರಯೂಧಪತಿಯಾದ ಹನುಮಂತನು ತಡೆದುಸಿಂತಿದ್ದ ಪತ್ನಿಮದ್ವಾರದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಆ ಘೋರರಾಕ್ಷಸನು ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧೋದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಅವನಿಗಡ್ಡಲಾಗಿ ಅನೇಕದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಕಾಣಬಂದುವು. ಅವಶಕನಸೂಚಕಗಳಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅಡ್ಡಬರುತ್ತಿದ್ದುವು ಅವನ ರಥತಿಬರದಮೇಲೆ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ರಣಹದ್ದು ಬಂದು ಬಿದ್ದಿತು ಅವನ ಧ್ವಜಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಶವಭಕ್ಷಕಗಳಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಸಾಲಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರಿದುವು. ರಕ್ತದಿಗ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಬಿಳುಪಾದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮುಂಡವು, ವಿಕೃತಧ್ವನಿಯಿಂದ ರೋದನಮಾಡುತ್ತ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಮೇಘದಿಂದ ರಕ್ತವರ್ಷವು ಸುರಿಯಿತು ಭೂಮಿಯು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿತು. ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆದಂತೆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಇದಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತಿತ್ತು. ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕತ್ತಲೆಕವಿದು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಪ್ರಾಣನಾಶಸೂಚಕಗಳಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಘೋರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಉತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಾದ ಭಯವೂ, ಚಿಂತೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನಿಗೆ ಮುಂದಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ಹಿಂದುಮುಂದುತೋರದೆ ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು ಇಷ್ಟಾದರೂ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು, ಆ ಉತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ, ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಂದು, ತ್ರೀರಾಮನ ಭುಜಬಲದಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೂ, ಕೇವಲ ಕಪಿಮಯವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅಪಾರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ*ರಾಮನ ನೈನ್ಯವನ್ನು ಕಂಡನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

* ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ನಾಗಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧರಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದುದು, ಪಾಡ್ಯದಿನದ ರಾತ್ರಿ

—◆◆◆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹತನಾದುದು ◆◆◆—

ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೂ ಯುದ್ಧಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಲೇ ಕಾದಿದ್ದು ದಿಂದ, ತಮಗಿದಿರಾಗಿ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಿಧಾನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ರಾಕ್ಷಸರೂ ಶೂಲ ಮುದ್ದರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದರು ಈ ಎರಡು ಪಕ್ಷದವರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆವಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾದ ತುಮುಲಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಘೋರರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಬಂದು, ಮಹಾಭಯಂಕರಗಳಾದ ಪರಿಘಗಳಿಂದಲೂ, ತ್ರಿಶೂಲಗಳಿಂದಲೂ, ಇನ್ನೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಾನರನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬಡಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ಕಪಿಗಳ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಅತಿಭಯಂಕರಗಳಾಗಿಯೂ, ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನಗಳಾಗಿಯೂ, ಕಂಕಪತ್ರವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಋಜುಬಾಣಗಳಿಂದ ವಾನರರನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರು ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಗದೆಗಳನ್ನೂ, ಪಟ್ಟಸಗಳನ್ನೂ, ಕೂಟಮುದ್ದರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಕಂಡಕಂಡ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾನರರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ವಾನರೆಲ್ಲರೂ ರೋಷೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಬುಬ್ಬತ್ತ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಹೋರಾಡಿದರು ಶೂಲಮುದ್ದರಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಂದ ತಾವು ಗಾಯಹೊಂದಿದ ರೋಷದಿಂದ, ಮರಗಳನ್ನೂ, ತಿಲೆಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಆ ವಾನರವೀರರೆಲ್ಲರೂ, ಬಹಳ ಕ್ರೂರಧ್ವನಿಯಿಂದಾಭರಣಿಸಿ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವೀರವಾದದಿಂದ ಹೊರೆಯೆಂದೂ, ಮರುದಿನದ ಎಂದರೆ ಬಿಡಿಗೆಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಯಾಣವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

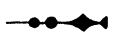
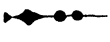
ಸುತ್ತು, ಕಂಡಕಂಡ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ವಾನರರು ನಾನಾಪಿಥಲೆಗಳನ್ನೂ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸರು ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ವಾನರರನ್ನೂ ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಈ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ಯುದ್ಧವು ಮಹಾಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿತು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾನರರ ಕೈ ಮೇಲಾಯಿತು ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ವಾನರರ ಕೈಯಿಂದ ಹತರಾದ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು ಕೈಕಾಲು ಮುಂತಾದ ಅವಯವಗಳೇ ಕಾಣದಂತೆ ನಜ್ಜುಗುಜ್ಜಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರು ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದರು ಕೆಲವು ವಾನರರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವರ ಪಾಶ್ವರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎರಡುತುಂಡಾಗಿ ಸಿಗಿದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಕೆಲವರನ್ನು ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಬಡಿದು ಕೊಂದು ಹೇಣಗಳನ್ನು ರಾಶಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಕೆಲವರನ್ನು ತಿಲೆಗಳಿಂದ ಚೂರ್ಣಮಾಡಿದರು ಕೆಲವರನ್ನು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗಿದುಹಾಕಿದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾನರರು ಬೀಸಿಬಡಿದ ಪರ್ವತಶಿಖರಗಳಿಂದ ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ಧ್ವಜಗಳೂ, ಸತ್ತುಬಿದ್ದ ಕತ್ತೆಗಳೂ, ಚೂರ್ಣಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ರಥಗಳೂ, ಉರುಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರ ದೇಹಗಳೂ, ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ ಪರ್ವತಾಕಾರಗಳಾದ ಅನೆಗಳೂ, ಕತ್ತರಿಸಿಬಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳೂ, ಮೂರ್ಛಿತರಾದ ರಾವುತರೂ, ಆ ರಣಭೂಮಿಯ ಸಮಸ್ತಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ತುಂಬಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ವಾನರರು, ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಅಗಾಗ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ತಮ್ಮ ಕೂರುಗುರುಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪರಚುತ್ತಿರಲು, ಅದರಿಂದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು, ಅಂದಗೆಟ್ಟ ಮುಖಗಳಿಂದಲೂ, ಕೆದರಿದ ಕೂದಲುಗಳಿಂದಲೂ ವಿಕಾರರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ರಕ್ತಗಂಧದೊಡನೆ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಈ ವಾನರರ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು, ಮಿತಿಮೀರಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ, ವಜ್ರಾಯುಧಗಳಂತೆ ಕಠಿನಸ್ಪರ್ಶವುಳ್ಳ ತಮ್ಮ ಅಂಗೈಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಆ ವಾನರರನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ಹೋದರು. ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿಬರುವು

ದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರಿಗಿಂತಲೂ, ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ವಾನರರು, ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು, ಕಾಲುಗಳಿಂದೊದೆದು, ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗಿದು, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬಡಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಾನರರ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಓಡಿಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷಸ, ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ವಾನರರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಆ ವಾನರರನ್ನು ತಾನೇ ಇದಿರಿಸಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ತೊಡಗಿದನು. ಇವನ ಕಡೆಯ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾನರರನ್ನು ಪ್ರಾಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ, ಅವರ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವು ಸೋರುವಂತೆ ಗಾಯಪಡಿಸಿ, ಅವರ ಕೆಲವರನ್ನು ಮುದ್ದರಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿದರು. ಕೆಲವರನ್ನು ಪುಘಗಳಿಂದಲೂ, ಭಿಂಡಿವಾಲಗಳಿಂದಲೂ ಭೇದಿಸಿ ತುಂಡುಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವರನ್ನು ಪೆಟ್ಟುಗಳಿಂದ ತಿವಿದುಕೊಂಡರು. ಕೆಲವರನ್ನು ಶೂಲಗಳಿಂದಿರಿದು ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸ್ರಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದರು. ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಕೆಲವು ವಾನರರು ಭಯದಿಂದ ರಣರಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಲಾಯನಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಾನರರಲ್ಲಿ, ಎದೆಸೀಳಿ ಸತ್ತವರು ಕೆಲವರು' ಪಕ್ಕದ ಕರುಳುಕಿತ್ತು ಸತ್ತವರು ಕೆಲವರು' ತ್ರಿಶೂಲಗಳಿಂದ ತಿವಿಯಲ್ಪಟ್ಟು, ಕಿತ್ತ ನರಗಳೊಡನೆ ಸತ್ತುಬಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು' ಹೀಗೆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ನಡೆದ ಆ ದೊಡ್ಡ ತುಮುಲಯುದ್ಧವು ಅತ್ಯಂತಭಯಂಕರವಾಯಿತು. ರಣರಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಭಾಗವೂ ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಹಾರಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಯಾವಕಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೂ, ತಿಲೆಗಳೂ, ವೃಕ್ಷಗಳೂ, ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿದ್ದುವು ಧನುಷ್ಯಂಕಾರಗಳೆಂಬ ತಂತಿಯ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಗದ್ದದಸ್ವರಗಳೆಂಬ ತಾಳಗಳಿಂದಲೂ, ಕುಗ್ಗಿದ ದೀನಧ್ವನಿಯೆಂಬ ಸಂಗೀತದಿಂದಲೂ, ಆ ರಣರಂಗವು, ಸಂಗೀತಶಾಲೆಯಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷಸ, ವೀರ್ಯದ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ ನಗುತ್ತ, ರಣಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾ

ಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದು, ವಾನರರನ್ನು ಚದರಿಸಿ
 ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಹನುಮಂತನು, ತನ್ನ ಕಡೆಯ
 ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ಬಾಣಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದುದ
 ನ್ನು ಕಂಡು, ಅತಿಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡತೆಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು
 ಆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನಿಗಿರಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪಿಂಗಳನೇತ್ರ
 ವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಾಯುದೇವಸಿಂಹನೆಯಾದ ಪರಾ
 ಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಹನುಮಂತನು, ಕೋಪದಿಂದ ಮತ್ತೆ
 ಷ್ಕು ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಾನು ಹೊತ್ತು ತಂದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡತೆಲೆ
 ಯನ್ನು ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ರಥದಮೇಲೆ ಬೀಸಿದನು ಈ ದೊಡ್ಡ ತೆಲೆಯು
 ತನಗಿರಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ತನ್ನ ಗದೆ
 ಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ವೇಗದಿಂದ ರಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿ
 ನೆಲದಮೇಲೆ ನಿಂತನು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಆ ದೊಡ್ಡತೆಲೆ
 ಯು ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ರಥಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ, ನೋಗಗಳನ್ನೂ,
 ಅದರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಧ್ವಜಗಳನ್ನೂ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲನ್ನೂ ಪುಡಿಪುಡಿಯಾ
 ಗಿನಾಡಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು ವಾಯುವುತ್ರನಾದ ಹನುಮಂತನು ಹೀ
 ಗೆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ರಥವನ್ನು ಮುರಿದಮೇಲೆ, ಸ್ತಂಭಗಳಿಂದಲೂ, ಶಾಖೆಗ
 ಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಂದು, ಇತರ
 ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು ಈ ಅಂಜ
 ನೇಯನ ವೃಕ್ಷಪ್ರಹಾರದಿಂದ ತಲೆಯೊಡೆದು ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದು ಕೆಳ
 ಕ್ಕುರುಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಹನುಮಂತನು ವೃಕ್ಷಪ್ರಹಾರಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ
 ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಓಡಿಸಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಶಿಖರವನ್ನು
 ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನಿಗಿರಾಗಿ ಬಂದನು. ಹೀಗೆ ತನಗಿರಾಗಿ
 ಬರುತ್ತಿರುವ ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು, ತನ್ನ ಗದೆಯ
 ನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಹನುಮಂತನನ್ನಿರಿಸಿ ನಿಂ
 ತನು. ಮತ್ತು ವೀರೈವಂತನಾದ ಆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು, ಆತ್ಮಾಕ್ರೋಶದಿಂದ
 ಕೂಡಿದವನಾಗಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಮುಳ್ಳುಗಳುಳ್ಳ ಆ ದೊಡ್ಡ ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ
 ಹನುಮಂತನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ ಆ

ದೊಡ್ಡಗದೆಯಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ವಾಯುವಿನಂತೆ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ ಹನುಮಂತನು, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಆ ಗದಾಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯರೂಡದೆ, ತಾನು ಹೊತ್ತುತಂದ ಪರ್ಮತತಿಖರವನ್ನು ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ನಡುನೆತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬೀಸಿದನು. ಈ ಪರ್ಮತತಿಖರವು ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ಸಮಸ್ತವಯವಗಳೂ ಛಿನ್ನಬಿನ್ನಗಳಾಗಲು, ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಚೂರ್ಣವಾದ ಪರ್ಮತದಂತೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಈ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು, ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಾನರರ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಭಯದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಓಡಿಹೋದರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಾಯುಕುಮಾರನಾದರೋ, ತನಗೆ ಪ್ರಬಲವೈರಿಯಾದ ಆ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದು ರಣರಂಗವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ, ಯುದ್ಧಶ್ರಮದಿಂದ ಬಳಿದವನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಸಮಸ್ತವಾನರರಿಂದಲೂ ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸರ್ಗವು

— — — — —

 { ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನ ವಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ವಜ್ರದಂ
 ಷ್ಠ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಅಂಗದನು ವಜ್ರ
 ದಂಷ್ಟ್ರವ ಸೇನೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದುದು }

ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಹತನಾದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖಗೊಂಡು, ಹಾವಿನಂತೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ, ಆತ್ಮಾಕ್ರೋಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು ಈಕೋಪಾವೇಶದಿಂದ ರಾವಣನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಲಗಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಿಸಿಯಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಶೂರನಾಗಿಯೂ, ಬಲಾಡ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕರೆದು “ಎಲೈ ರಾಕ್ಷಸವೀರನೇ! ಈಗಲೇ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡು! ನಿನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಯನ್ನೂ ಸಂಗಡಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗು” ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ದಶರಥಕುಮಾರನಾದ ರಾಮನನ್ನೂ, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಇತರವಾನರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಬಾ!”

ಎಂದನು ಮಾಯಯಲ್ಲಿ ಸಿವುಣನಾದ ಆ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು “ ಮಹಾರಾಜನೇ! ಅಪ್ಪಣೆ ! ಹಾಗೆ ಯೇಸರಿ” ಎಂದುಹೇಳಿದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ಕೆಲವು ಬಲಾಢ್ಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು ಇವನಹಿಂದೆ ಅನೇಕಗಜತುರಗಾವಿಸೈನ್ಯಗಳೂ, ಒಂಬೆಗಳೂ, ಕತ್ತೆಗಳೂ, ಪತಾಕಾಧ್ವಜಚಿತ್ರಗಳಾದ ರಥಗಳೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತಗಳಾಗಿ ಹೊರಟುವು ಈಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಗಳೂ ಗಂಧವುಷ್ಣಾದ್ಯಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಯುದ್ಧಕವಚಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರಗಳಾದ ಕಿರೀಟಕೇಯೂರಾದಿ ರತ್ನಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ ಭೂಷಿತಗಳಾಗಿ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟುವು. ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೂಕೂಡ ಉತ್ತಮಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತನಾಗಿಯು, ಸರ್ವಾರ್ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದೇವೀಪ್ರಯಾನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ರಥವನ್ನೇರಿಕುಳಿತನು. ರಥದಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕಪದಾತಿಗಳು ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ದಂಡಗಳನ್ನೂ, ತೋಮರಗಳನ್ನೂ, ಶೂಲಗಳನ್ನೂ, ಮುಸಲಗಳನ್ನೂ, ಭಿಂಡವಾಲಗಳನ್ನೂ, ಪಾಶಗಳನ್ನೂ, ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಪಟ್ಟಸಗಳನ್ನೂ, ಖಡ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ, ಗದೆಗಳನ್ನೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಈ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಕ್ಷಸರೂ ಉತ್ತಮವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು ಸರ್ವಾಭರಣಭೂಷಿತರಾಗಿ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯುದ್ಧಸಮರ್ಥರಾದ ಕೆಲವುರಾಕ್ಷಸರು, ತೋಮರಗಳನ್ನೂ, ಅಂಕುಶಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು, ಜಂಗಮಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಮಹೋನ್ನತಗಳಾದ ಮದದಾನೆಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದರು. ಬೇರೆ ಕೆಲವುರಾಕ್ಷಸರು ಶುಭಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಬೇರೆ ಕೆಲವು ಯುದ್ಧಗಜಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಕಪ್ಪುಮೈಯುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಮುಂದುಮುಂದೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರಲು, ವರ್ಷಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನೊಡಗೂಡಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಘಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವೂ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೊಡನೆ ಪುರಮಧ್ಯದಿಂದ ಹೊರಟು, ವಾನರಯೋಧಪತಿಯಾದ ಅಂಗ

ಏನು ಕಾಯುತಿದ್ದ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದುಸೇರಿತು. ಈ ದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವು ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಟಾಗಲೇ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದುರ್ನಿಮಿತ್ತಗಳು ತಲೆದೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೇಘಶೂನ್ಯನಾದ ಆಕಾಶದಿಂದ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಉಲೈಗಳು ಬಿಳುಪಿದ್ದವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನರಿಗಳು ಬಾಯಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಗಳನ್ನು ಕಕ್ಕುತ್ತ, ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆರುಚುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರಮೃಗಗಳು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಮರಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಆಮಂಗಳವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೆಮುಂದೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರೂಕೂಡ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ! ಭಯಪಟ್ಟು ತಡವರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು, ಈ ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಯುದ್ಧಾತುರರಿಂದ ಬಂದನು. ಈ ದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವು ಇದಿರಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದುಬ್ಬುತ್ತ, ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ತುಂಬುವಂತೆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಭಯಂಕರಾಕಾರವುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ರಾಕ್ಷಸರಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಹಟದಿಂದ ತುಮುಲಯುಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಎರಡುಪಕ್ಷದವರೂ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ಬಿದ್ದು ಯುದ್ಧಮಾಡುವಾಗ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮೈಮುರಿದು, ತಲೆಯೊಡೆದು, ಸ್ವಾಂಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರು ಎಂತಹ ಮಹಾಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಜರಿಯದ ಮಹಾದ್ಭುತಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸರು, ಪರಿಘಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಾನರಸೈನಿಕರಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಅವರ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಾನರರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವರವರು ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ತಿಲೆಗಳನ್ನೂ, ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದುದರಿಂದಂಟಾದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ರಣರಂಗವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಜನರ ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಥ

ನೇಮಿಧ್ವನಿಯೂ, ಧನುಸ್ಸಿನ ಟಂಕಾರಧ್ವನಿಯೂ, ಶಂಖಭೇರೀಮೃದಂ
 ಗಾದಿವಾದ್ಯಗಳ ಧ್ವನಿಯೂ ತುಮುಲವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು
 ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದಮೇ
 ಲೆ ಬಾಹುಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾನರರು ತಮ್ಮ
 ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಅಂಗೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಕಾಲುಗಳಿಂದ ತುಳಿ
 ದೂ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದೂ, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬಡಿದೂ, ಮೊಳಕಾಲುಗ
 ಳಿಂದ ಗುದ್ದಿದೂ, ಕೊಂದು ಕೆಡಹುತ್ತಿದ್ದರು. ಯುದ್ಧಮದದಿಂದ ಮುಟ್ಟಿದ
 ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವಾನರರು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ತಿಲೆಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು
 ಕೊಂದು ಚೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಸೇನಾಸತಿಯಾದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನಾದ
 ರೋ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾಶಹಸ್ತನಾದ ಯಮನಂತೆ ಭಯಂಕರಾಕಾರ
 ವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಾನರರನ್ನು ಬಾಣಗಳಿಂ
 ದ ಹೊಡೆದು ಬೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿಯೂ, ಆಯುಧವಿದ್ಯೆ
 ಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು, ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೋಪ
 ದಿಂದ ಮೈತಿಳಿಯದೆ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು
 ಕೊಂದು ಕೆಡಹುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು
 ಹಿಂದುಮುಂದುನೋಡದೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ವಾಲಿವೃತ್ತನಾದ
 ಅಂಗದನು, ಪ್ರಳಯಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಕಂಪೇ
 ರಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಹೊದ್ದ
 ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗುವ ಸಿಂಹದಂತೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ
 ನುಗ್ಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಬಂದನು ಇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದ ಪರಾಕ್ರ
 ಮವುಳ್ಳ ಆ ಅಂಗದನು ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ
 ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದಾಗ, ಈ ಅಂಗದನಿಗಿರಿದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ
 ಘೋರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದು,
 ಬುಡವನ್ನು ಕಡಿದ ಮರಗಳಂತೆ ತಲೆಯೊಡೆದು ಕೆಳಕ್ಕುರುಳುತ್ತಿದ್ದರು ಆಗ
 ಆ ರಣಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಮೂರಿದ ರಥಗಳಿಂದಲೂ, ಸತ್ತುಬಿದ್ದ ಕುದುರೆಗ
 ಳಿಂದಲೂ, ಕತ್ತರಿಸಿದ ವಿಚಿತ್ರಧ್ವಜಗಳಿಂದಲೂ, ಛಿನ್ನಭಿನ್ನಗಳಾದ ವಾನ
 ರರಾಕ್ಷಸರ ದೇಹಗಳಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಪ್ರವಾಹದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ, ಮಹಾಭ

ಯಂಕರವಾಯಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಭೂಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆದರಿ ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆಕೇಯೂರಾದಿ ಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಚಿತ್ರವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಶರತ್ಕಾಲದರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಅಂಗದನವೇಗವನ್ನಿರಿಸಿಬಿಲ್ಲಲಾರದೆ, ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಘಗಳಂತೆ ನಾನಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಚಪರಿಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದುವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏನತ್ತುಮೂರನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—••◆ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ಅಂಗದನಿಂದ ಹತನಾದುದು◆••—

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಪರಾಜಿತವಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡುವುದನ್ನೂ, ಅಂಗದನು ಜಯದಿಂದ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಬಹಳ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮಿಡಿದು, ವಜ್ರಾಯುಧದ ಮೊರತದಂತೆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ, ವಾನರಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆದನು. ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಶೂರ ರಾಕ್ಷಸರು ರಥಾರೂಢರಾಗಿ ನಾನಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಾನರರನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರಮುಖರಾದ ವಾನರರೂಕೂಡ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಸೇರಿ ತಿಲೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರು ಕಪಿವೀರರಮೇಲೆ ಸಾಸಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಂದ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಮದವಾನೆಗಳಂತೆ ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ವಾನರರೂಕೂಡ, ತಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತಗಳಿಂದಲೂ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದರು. ಶೂರರಾಗಿಯೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಯದವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೊಡೆದು ಬಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು! ಕಾ

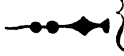
ಲುಮುರಿದು ಬಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ' ಕೈಕತ್ತರಿಸಿಬಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ' ಶಸ್ತ್ರ
ಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು ' ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದ
ದೇಹವುಳ್ಳವರು ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆ ಯುದ್ಧರಂಗದ ಸಮಸ್ತಭಾಗಗ
ಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಪಿಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ ಸತ್ತು ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರು. ಹ
ದ್ದು, ಕಾಗೆ, ಗಿಡುಗ, ಮುಂತಾದ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುತ್ತಲೂ
ಆವರಿಸಿ ನಿಂತುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನರಿಗಳು ಗುಂಪುಸೇರಿದುವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭೀರುಗಳಿಗೆ
ಭಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಮಾಡಿತೆ, ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಮುಂಡಗಳು ಹಾರಿಹಾರಿ ಕೂಣಿಯು
ತಿದ್ದುವು ಆಗಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ, ತಲೆಯೊಡೆದ
ವರೂ, ಕೈಮುರಿದವರೂ, ತೋಳುಹದವರೂ, ಎರಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ
ದೇಹವುಳ್ಳವರೂ, ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರು ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು
ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಆಸೆಕ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮು
ರಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದುವು ಮಹಾಕರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ತನ್ನ
ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ವಾನರರಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಭಯಗೊಂ
ಡಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತನ್ನ
ಭಯಂಕರವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೆದ
ರಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದನು ಹದ್ದಿನ ಗರಿಗಳುಳ್ಳ ತಿಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು
ತೆಗೆದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾನರರನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಒಂದೊಂದೇ ಬಾಣಪ್ರ
ಹಾರದಿಂದ, ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಏಳುಮಂದಿಯಂತೆಯೂ,
ಎಂಟುಮಂದಿಯಂತೆಯೂ, ಒಂಭತ್ತುಮಂದಿಯಂತೆಯೂ, ಐದುಮಂದಿ
ಯಂತೆಯೂ ಕೊಂದು ಕಡಕುತ್ತಬಂದನು ಈ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ಬಾಣ
ಹತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಕತ್ತರಿಸಿದ ತಲೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕೆಳಗೆ
ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು ಉಳಿದ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಗುಂಪುಗುಣಾಗಿ ಹೊರಟು,
ಪ್ರಜೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಮರೆಕುಗುವಂತೆ ಅಂಗದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು
ಅವನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರು ಆಗ ವಾಲಿಪುತ್ರನಾದ ಅಂಗದನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ
ಸಂಭವಿಸಿದ ಭಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡು, ತನ್ನನ್ನೇ ಇದಿರುನೋ
ಡುತ್ತಿದ್ದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನನ್ನು ತಾನೂ ಕೋಪದಿಂದ ದುರುದುರನೆ ನೋ
ಡಿದನು ಕೊನೆಗೆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸ ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ಅಂಗದನಿಗೂ, ವಜ್ರ

ದಂಷ್ಟ್ರಸಿಂಗೂ ದೊಡ್ಡಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿಂಹವೂ, ಆನೆಯೂ ಹೋರಾಡುವಂತೆ ಇಬ್ಬರೂ ಕಲಹಕ್ರೋಡೆಯನ್ನು ತೊಡಗಿದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು, ಆನೆಯನ್ನು ಅಂಕುಶದಿಂದ ತಿವಿಯುವಂತೆ ಸಾವಿರಬಾರಣಗಳನ್ನು ಅಂಗದನ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟುಹೊಡೆದನು ಇದರಿಂದ ಅಂಗದನ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು ಆಗ ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಂಗದನು, ಅಷ್ಟೊಂದು ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಒಂದುಮೊಡ್ಡ ಮರವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನಮೇಲೆ ಬೀಸಿದನು ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ತನಗಿರಾರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷವನ್ನುನೋಡಿಯೂ, ಧೈರ್ಯವನ್ನುಬಿಡದೆ, ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಆ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸಹಸ್ರಭಾಗಗಳಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಡಹಿದನು, ಅಂಗದನು ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ಈ ಅದ್ಭುತ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯಪಡುತ್ತ, ಬೇರೊಂದಮೊಡ್ಡಪರವ್ವತವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನಕಡೆಗೆ ಬಿಸುಟ್ಟು, ದೊಡ್ಡ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನೂ ಮಾಡಿದನು ಈ ಪರವ್ವತವು ತನಗಿರಾರಾಗಿ ಬರುವುದನ್ನುನೋಡಿ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು, ಅದು ತನ್ನಮೇಲೆ ಬಿಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಗದೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ರಥದಿಂದ ಹಾರಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ನಿಂತನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂಗದನು ಮುಂದೆನುಗ್ಗಿ, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗದೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದಲೇ ಅವನ ರಥವನ್ನು, ಅದರಚಕ್ರಗಳೊಡನೆಯೂ, ಅದರಮೂಕಿಯೊಡನೆಯೂ, ಅದರಕುಸುರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿಬಿಳುವಂತೆ ಹೊಡೆದು ಕಡಹಿದನು ಆಮೇಲೆ ವೀರನಾದ ಅಂಗದನು ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬೇರೊಂದು ದೊಡ್ಡಪರವ್ವತವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬೀಸಿದನು ಇದರ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಮೂರ್ಛಿತನಾದನು ಮುಕೂರ್ತಕಾಲದವರೆಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಡುತ್ತ, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬೇರೊಂದು ಗದೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಂತೆಯೇ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಮೂರ್ಛಿತನಾದವನಾಗಿ, ಆ ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕೋಪದಿಂದ ಮುಂದೆ

ಬಂದು ಅಂಗದನ ಎದೆಯನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ಆ ಗದೆಯನ್ನೂ ಬಿಸುಟು, ಅಂಗದದೊಡನೆ ಮುಷ್ಟಿಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಹಳಕ್ರೂರವಾಗಿ ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರಸ್ಪರಪ್ರಹಾರಗಳಿಂದ ಇಬ್ಬರ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬಳಲಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ರಕ್ತದಿಗ್ಧಗಾತ್ರರಾಗಿ ಅಂಗಾರಕಬುಧಗ್ರಹಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಮೇಲೆ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಂಗದನು, ಅನೇಕಪುಷ್ಪಫಲಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಒಂದುದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಹಾಗೆಯೇ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೂ ಒಂದುದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತನು. ಅದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದಮೇಲೆ, ಅಂಗದನು ವೃಷಭಚರ್ಮದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಂದುಗುರಾಣಿಯನ್ನೂ, ಕರುಗಟ್ಟಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉತ್ತಮವಾದ ಚರ್ಮದ ಚೀಲದಲ್ಲೆಡಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಲು, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಗುರಾಣಿಯನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಟದಿಂದ ಸಾನಾರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುವ ಗಾಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪುಷ್ಟಿತಗಳಾದ ಮುತ್ತಗದ ಮರಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಬಳಲಿ, ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಂಡಿಯನ್ನೂರಿ ಕುಳಿತರು. ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ಕಪಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಂಗದನು ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಕೋಲಿನಿಂದ ಕೆಣಕಿದ ಸರ್ಪದಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಣೆಯಿಕ್ಕಿ ಕೊಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಖೆಡ್ಗದಿಂದ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ತಲೆ

* ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನು ಹತನಾದ ಮರುದಿನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ, ತೃತೀಯಾತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ವಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡದನು ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯುತ್ತಿರಲು, ಆ ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನ ತಲೆಯು ಅವನ ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ರೋಷದಿಂದ ತಿರುಗುವ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳೊಡನೆ ಕಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ಹತನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವರಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ಮೃತಿಯದೆ ನಾನಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾನರರಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬಾಡಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನಾಜಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಲಾರದೆ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮಹೇಂದ್ರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಅಂಗದನು, ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನನ್ನು ಕೊಂದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ವಾನರಸೈನ್ಯದಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಂತ ದೇವೇಂದ್ರನಂತೆ ಆ ದೊಡ್ಡವಾನರಸೈನ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದನು ಇತ್ತೆಗೆ ಐವತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸರ್ಗವು

 { ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅಕಂಪನನು ಲಂಕೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ
 ದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹನುಮಂತನೊಡನೆ
 ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದುದು }

ವಜ್ರದಂಷ್ಟ್ರನು ಅಂಗದನಿಂದ ಹತನಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿದ್ದ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ಸೇನಾಪತೀ ! ಈಗಲೇ ನೀನು ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದುರ್ಜಯರಾದ ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಸರ್ವಶಸ್ತ್ರನಿಪುಣನಾದ ಅಕಂಪನನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತೆ ನಿಯಮಿಸು ! ಆ ಅಕಂಪನನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಭರವಸವುಂಟು. ಅವನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಬಲ್ಲನು ತನ್ನ ಸೇನೆಗೂ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು. ಸೇನೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಮರ್ಥನು ! ಅನೇಕಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಿತವನ್ನು ಕೋರತಕ್ಕವನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ

ಮಹೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವನು. ಎಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾ ದರೂ ನಿಗ್ರಹಿಸದೆಬಿಡು ವವನಲ್ಲ ಅವನು ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೆ, ಆ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನೂ, ಬಲಾಢ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಸುಗ್ರೀವನನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ಭಯಂಕರವಾದ ಇತರವಾನರರನ್ನೂ ಕೊಂದು ಬರುವನು " ಎಂದನು ಈ ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆಯೇ ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು ಬಲಾಢ್ಯಕ್ಷನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅನೇಕವೀರ ರಾಕ್ಷಸರು, ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕಾರದಿಂದ ಲೂಘೋರವ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ, ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು ಆಗ ಮೇಘುದಂತೆ ದೊಡ್ಡ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಕಾಳಮೇಘುದಂತೆ ಕಪ್ಪುಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮೇಘುದ್ವನಿಯಂತೆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆಕಂಪನನು, ಉತ್ತಮಗಳಾದ ಸುವರ್ಣಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ದೊಡ್ಡರಥವನ್ನೇರಿ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಸೇನೆಯಮುಂದೆ ಹೊರಟನು ಆ ಆಕಂಪನನ ಅಸಾಧಾರಣವೀರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದೇನು / ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಾದರೂ ಅವನನ್ನು ಕದಲಿಸಲಾರರು ! ಇದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಆಕಂಪನನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು. ಆ ರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವನು ಹೀಗೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ವೀರ್ಯದಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಆ ಆಕಂಪನನು, ಯುದ್ಧಾತುರದಿಂದ ರಥವನ್ನೇರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದುಶ್ಮಕುನಗಳು ಕಾಣಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದುವು ಅವನ ರಥವನ್ನೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ದೈನ್ಯವು ತೋರಿತು ಆಕಂಪನನ ಎಡದಕಣ್ಣು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಅದಿರಿತು. ಅವನ ಮುಖವರ್ಣವು ಕಂದಿತು. ಅವನ ಕಂಠಸ್ವರವು ಕುಗ್ಗಿತು. ಇವನು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೇನೊದಲು ಅತ್ಯಂತಶ್ರದ್ಧಾವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹಗಲು, ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಮೋಡಮುಚ್ಚಿ ಕತ್ತಲೆಕವಿದಂತಾಯಿತು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿಡುತಿದ್ದುವು ಸಿಂಹದಂತೆ ಉಬ್ಬಿದಹೆಗಲುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಹೆಬ್ಬಲೆಯಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆಕಂ

ಪನನು, ಈ ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ಅವನು ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಂದಾಗ, ಇವನಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರು ಮಾಡಿದ ದೊಡ್ಡ ಸಿಂಹನಾದ ಧ್ವನಿಯು ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಕಡಲಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರಾಕ್ಷಸರ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲೆಯೇ ವಾನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೇನೊದಲೇ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರೂ, ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ, ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ವಾನರಿಗೂ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಬಹಳ ತಿರಸ್ಕಾರವಾದ ಯುದ್ಧವು ನಡೆಯಿತು. ಆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಬಲವುಳ್ಳವರು. ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನಶೌರ್ಯವುಳ್ಳವರು ಇಬ್ಬರೂ ಪರ್ವತದಂತೆ ಮಹಾ ಕಾಯವುಳ್ಳವರು. ಹೀಗೆ ಬಲವೀರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನರಾದ ಈ ವಾನರ ರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಹಟದಿಂದ ಘೋರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅತಿಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಈ ಎರಡುಪಕ್ಷದವರೂ ಆ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಗಳೂ, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿದಾಗ ಕೋಪದಿಂದ ಬೊಬ್ಬಿಡುವ ಧ್ವನಿಗಳೂ, ಬಹಳ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಈ ಎರಡು ಸೈನ್ಯಗಳ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೆಂಥೂಳಿಯು, ಅತ್ಯಂತಭಯಂಕರವಾಗಿ ಹತ್ತುದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಮರೆಸುವಂತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಬಿಳೀಪಟ್ಟಿಯ ದುಕೂಲದಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ ಧೂಳಿಯಿಂದ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಮರೆಸಿದಂತಾಯಿತು. ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಹೀಗೆ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಹೋದಾಗ, ಅಲ್ಲಿನ ಧ್ವಜಗಳಾಗಲಿ, ಪತಾಕೆಗಳಾಗಲಿ, ಯುದ್ಧಕವಚಗಳಾಗಲಿ, ರಥಾಶ್ವಗಳಾಗಲಿ, ರಥಗಳಾಗಲಿ, ಆಯುಧಗಳಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ತುಮುಲಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ, ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಬಿಳುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಆಗಾಗ ಬೊಬ್ಬಿಯಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಹ

ನಾದಧ್ವನಿಯೊಂದು ಮಾತ್ರವೇ ಬಹಳ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು, ಇತರವಸ್ತುಗಳೊಂದೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆ ರಣರಂಗದ ಸಮಸ್ತಭಾಗಗಳೂ ಕೆಂಧೂಳಿಯಿಂದ ಕತ್ತಲೆಕವಿದಂತಾಗಲು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಾನರರು ಕೋಪಾವೇಶಪರವಶರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ವರೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೆ, ತಮ್ಮ ಕಡೆಯ ವಾನರರನ್ನೇ ಬಡಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸರೂ ತಮ್ಮ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೇ ಪ್ರಹರಿಸಿ ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಕೆಂದೂಳಿಯ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ವರನ್ನೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುತ್ತ, ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕ್ರಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಮೇಲೆ ಈ ಸೈನಿಕರ ಕಾಲಿನ ತುಳಿತದಿಂದ ಆ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಸರುಗಟ್ಟಿತು ವಿಶೇಷವಾದ ಈ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹದಿಂದ, ನೆಲದಿಂದೆದ್ದ ಧೂಳಿಯು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ತಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದಿತು ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತಭೂಪ್ರದೇಶವೂ ಕೇವಲ ಶವಶರೀರಗಳಿಂದಲೇ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ತಿಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಸಗಳಿಂದಲೂ, ಗದಗಳಿಂದಲೂ, ಪರಿಘಗಳಿಂದಲೂ, ತೋಮರಗಳಿಂದಲೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬಹಳ ಸಾಹಸದಿಂದ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಪರ್ಮತಾಕಾರವುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಭಯಂಕರಕರ್ಮಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ವಾನರರು, ದೊಡ್ಡ ಬಾಗಿಲಗುಳಿಗಳಿಂದಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಭುಜಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಬಡಿದು ಕೊಂದರು ಹಾಗೆಯೇ ರಾಕ್ಷಸರೂ ಮಹಾಕೋಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪ್ರಾಸತೋಮರಾಪ್ರಾಸಾಯುಧಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಅತಿಕ್ಷಣಗಳಾದ ಆ ಮಹಾಯುಧಗಳಿಂದ ವಾನರರನ್ನು ವಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸರು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಯಂಕರಸಾಹಸವನ್ನು ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಅಕಂಪನನು ನೋಡಿ, ಅವರ ವೀರೈಕ್ಯ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತ, ತಾನೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪದಿಂದ ಕುಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರವೀರರೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನಿಹರಿಸಿ, ಅವರ ಕೈಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಬಡಿದು ಕೆಡಹು

ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕುಮುದನಳನ್ನೊಂದದ್ದಿವಿದರೆಂಬ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ವಾನರವೀರರು, ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಗೊಂಡವ ರಾಗಿ, ಮಹಾವೇಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಮಹಾವೀರೈವುಳ್ಳ ಈ ನಾಲ್ಕುಮಂದಿ ವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸರ ಸೇನಾಮುಖ ವನ್ನು ಸೇರಿ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಲೀಲಾಮಾತ್ರಹಿಂ ದಲೇ ದೊಡ್ಡಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಈ ನಾಲ್ವರೂ ರಾಕ್ಷಸಸೇನೆ ಯಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಲ್ಪುತಿದ್ದರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಸರ್ಗವು.

—●◆— ಆಕಂಪನನು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹತನಾದುದು. —◆●—

ಈ ವಾನರೋತ್ತಮರು ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಕಂಪನನು ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಶತ್ರುಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪಪರವಶನಾದ ಆ ಅಕಂಪನನು, ತನ್ನ ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮಿಡಿಯುತ್ತ, ತನ್ನ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ಸೂತನೆ! ಅದೋ! ಅತ್ತಲಾಗಿ ಅನೇಕವಾನರರು ಸೇರಿ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವರು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸು! ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರು! ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯರು! ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ನಮಗಿರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು ಯುದ್ಧವಿಶಾರದರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದ ಆ ಸಮಸ್ತವಾನರರನ್ನೂ ನಾನು ಈಗಲೇ ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಇವರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವೂ ಹತವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ರಥವನ್ನು ಬೇಗನೆ ನಡೆಸು” ಎಂದನು. ರಥಿಕೋತ್ತಮನಾದ ಅಕಂಪನನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಹೂಡಿದ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಕೋಪದಿಂದ ಬಾಣಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತ, ಅನೇಕ ವಾನರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತ ಬಂದನು. ಆಗ ವಾನರರಿಗೆ ಅವನಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆಹೋ

ಯಿತು. ಇನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು ? ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಅಕಂಪನನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನೊಂದು, ಜೆಲ್ಲಾಜದರಾಗಿ ಓಡುವುದಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ವಾನರರು ಅಕಂಪನನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮೃತ್ಯುವಶರಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಹನುಮಂತನು, ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಈ ಮಹಾಕಪಿಯು ತಮಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ವಾನರವೀರರೂಕೂಡ, ಸಂತೋಷಗೊಂಡವರಾಗಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ಹನುಮಂತನನ್ನು ಸುತ್ತಿನಂತರು ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಆ ಹನುಮಂತನು ತಮಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಮುಂದೆಬಂದು ನಿಂತುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತವಾನರಯೂಧಪತಿಗಳಿಗೂ ಮೊದಲಿದ್ದ ಬಲವು ಇಮ್ಮಡಿಯಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಕಂಪನನು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಂದ್ರನು ಪರ್ವತಗಳಮೇಲೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವಂತೆ, ಅವನಮೇಲೆ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆದನು. ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಹನುಮಂತನಾದರೋ, ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿಳುಪಿದ್ದ ತಿಕ್ಷಣಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಅಕಂಪನನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಕ್ಷಣವೇ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ ವಾಯುಪುತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಆ ಹನುಮಂತನು ನೆಲವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವಂತೆ, ವೇಗದಿಂದ ಕಾಲಿಡುತ್ತ, ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗಿಡರಾಗಿ ಬಂದನು. ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗಿ, ಆಗಾಗ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಹನುಮಂತನ ರೂಪವು, ಆಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸಿನಂತೆ ನೋಡಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅತಿಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾದ ಹನುಮಂತನು, ಆಗ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಯುಧವೂ ಇಲ್ಲದಾದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸವಿೂಪದಲ್ಲಿಿದ್ದ ಒಂದುಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಆ ವಾಯುಪುತ್ರನು ಒಂದೇಕೈಯ್ಯಿಂದ ಆ ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಮಹಾಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತ, ಅದನ್ನು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಅಂಜನೇಯನು, ನಮುಜಿಯನ್ನಿಡಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಮಹೇಂದ್ರನಂತೆ, ಆ ಮಹಾಪರ್ವತವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ರಾಕ್ಷಸಸೇನಾ

ಪತಿಯಾದ ಅಕಂಪನಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಅಕಂಪನನಾದರೋ ಹೀಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಂಡು, ಅಕ್ಷಣವೇ ಅರ್ಧಚಂದ್ರಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆ ಹನುಮಂತನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಆಗ ಹನುಮಂತನು ತಾನು ಮೇಲಕ್ಕಿತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಪರವತ್ತಿಖರವು ಅಂಕರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಕ್ಷಸನ ಬಾಣದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಹೀಗೆ ಕೋಪಗೊಂಡ ಹನುಮಂತನು ಆಗಲೂ ತನ ದರ್ಪವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಅಲದ ಮರವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡನು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಕೂಡದ ಆ ವೃಕ್ಷವನ್ನಿತ್ತಿ ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೂಡದವನಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ವೇಗದಿಂದಲೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇತರವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುರಿದು ಬಿಳುವಂತೆಯೂ, ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ತುಳಿತಕ್ಕೂ ಭೂಮಿಯು ಭೇದಿಸುವಂತೆಯೂ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಅಕಂಪನನನ್ನಿರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ಹನುಮಂತನು ಕೋಪದಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವಾಗಲೇ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಅನೆಗಳನ್ನೂ, ಅನೆಗಳಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಾವುತರನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಥಗಳನ್ನೂ, ರಥಾರೂಢರಾಗಿದ್ದ ರಥಿಕರನ್ನೂ, ತನಗಿರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪದಾತಿಗಳನ್ನೂ, ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಂದು ಕೆಡಹುತ್ತಬಂದನು ಕೋಪಗೊಂಡ ಕಾಲಾಂತಕನಂತೆ ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೊಂದು ಕೆಡಹುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು ಇವನಮುಂದೆ ಸಿಲ್ಲಹಾರದೆ ಭಯದಿಂದ, ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸವೀರನಾದ ಅಕಂಪನನು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಹನುಮಂತನು ಕೋಪದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ದೊಡ್ಡ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಒಡನೆಯೇ ಆ ಅಕಂಪನನು, ಮರ್ಘಭೇದಕಗಳಾದ ಹದಿನಾಲ್ಕುತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಹನುಮಂತನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪರಂ

ಪರೆಯಾಗಿ ಬಾಣಗಳು ಬಂದು ನಾಟಲು, ಅನೇಕವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ
 ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ,
 ಮಹಾವೀರೃವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಭೈರೃಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ
 ಹನುಮಂತನು, ಅಕಂಪನನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಾಟಿದ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪು
 ಸ್ಪಿತವಾದ ಮುತ್ತುಗದ ಮರದಂತೆಯೂ, ಹೊಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ
 ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸಿದನು ಅಮೇಲೆ ವೀರನಾದ ಹನುಮಂ
 ತನು, ಮಿತಮೀರಿದ ತನ್ನ ವೇಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡಮ
 ರವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು, ಅದರಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಆ ಅಕಂಪ
 ನನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ವಾನ
 ರೋತ್ತಮನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಹನುಮಂತನು, ವೃಕ್ಷದಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿ
 ದೊಡನೆಯೇ, ಅಕಂಪನನು ಅದರಿಂದ ಹತನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು
 ಈ ರಾಕ್ಷಸಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಕಂಪನನು ಹನುಮಂತನಿಂದ ಹತನಾಗಿಬಿದ್ದು
 ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗೂ ಮಹಾಭಯವು ಹುಟ್ಟಿತು.
 ಭೂಕಂಪವುಂಟಾದಾಗ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗುವಂತೆ,
 ಎಲ್ಲರೂ ಭಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮ
 ಹಾವ್ಯಥೆಯುಂಟಾಯಿತು ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಪರಾಜಯವನ್ನು
 ಹೊಂದಿ, ತಾವು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಸುಟು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತ
 ಮ್ಮನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರರೂ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಲಂ
 ಕೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಓಡಿಹೋದರು ಹೀಗೆ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷ
 ಸರ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ತಾವು ಬದುಕಿದರೆ
 ನಾಕೆಂದು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡುವಾಗ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಬಿಚ್ಚಿದ
 ತಲೆಕೂದಲುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಭಯದಿಂದ ತಡಬಡಸುತಿ
 ದ್ದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆವರು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ಒಬ್ಬೊ
 ಬ್ಬರೂ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಮಾನವಮೇಲೆಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಒಬ್ಬ
 ರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೂಕಿಕೊಂಡು ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಆ ರಾಕ್ಷ
 ಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾನರರನ್ನು ಅಗಾಗ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋ
 ಡುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಓಡಿದರು. ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ

ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡಿ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಮೇಲೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಸೇರಿ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಹನುಮಂತನೂಕೂಡ ಅವರ ಸತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆ ಮಿತ್ರರೇ! ನಿಮ್ಮ ಸಾಹಾಯ್ಯದ ಬಲದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಈ ಜಯವುಂಟಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅವರವರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮನ್ನಿಸಿದನು ಜಯತೀಲರಾದ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ, ಹನುಮಂತನಿಗುಂಟಾದ ಜಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಮಸ್ತಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಆ ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ವಾಯುವು ತ್ರನಾದ ಆ ಮಹಾಕಪಿಯು, ಅಕಂಪನನಸೊಡನೆ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರನಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುನಾಶಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಕೈಟಭಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಿನಂತೆ ವಿರಲಕ್ಷ್ಮೀವಿರಾಜಿತನಾಗಿ, ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳೂ ಆ ಹನುಮಂತನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರೂ, ಸುಗ್ರೀವಾದಿವಾನರರೂ, ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾದ ವಿಭೀಷಣನೂ ಆ ಹನುಮಂತನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಮನ್ನಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಸರ್ಗವು

—◆◆◆ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದು. ◆◆◆—

ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನು ಅಕಂಪನನ ವಧವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ತಡೆಯಲಾರದ ಕೋಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಭಯದಿಂದ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ದೈನ್ಯವೂ ತೋರಿತು. ಮುಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುನೋಡಿದನು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದವರೆಗೆ ಜಿಂತಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಕ್ಷಣಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಮರುದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾ

ಲದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದದೊಡನೆ, ತನ್ನ ಸೇನಾವ್ಯೂಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸುತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೂ, ಅನೇಕಸೇನಾವ್ಯೂಹಗಳಿಂದ ನಿಬಿಡವಾಗಿಯೂ, ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದನು ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ಆ ರಾವಣನು, ತನ್ನ ಪುರದಸುತ್ತಲೂ ವಾನರಸೇನೆಯು ಮುತ್ತಿನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ಉಚಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನಾಗಿಯೂ, ಯುದ್ಧವಿಶಾರದನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳುವನು “ಪ್ರಹಸ್ತಾ! ನೀನಾದರೋ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹಾನಿಪುಣನು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವು ಬಂದು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಯುದ್ಧವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕಾದರೆ, ನಾನಾಗಲಿ ನೀನಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಾಗಲಿ, ನಿಕುಂಭನಾಗಲಿ, ಇಷ್ಟುಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕೇಹೊರತು, *ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಮಹಾಬಲಸಂಪನ್ನನಾದ ನೀನೇ ಈಗತಕ್ಕಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ವಾನರರಿರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಬರಬೇಕು. ಪ್ರಹಸ್ತಾ! ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಂದ ನೀನು ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ, ನಿನ್ನ ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರ ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಭಾವ ಚಪಲವಾದ ಆ ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಭಯದಿಂದ ಪಲಾಯನಮಾಡಬಹುದು.

* ಇಲ್ಲಿ “ನಾನ್ಯಯುದ್ಧಾತ್ಮ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಯುದ್ಧವಿಶಾರದ” ಎಂದು ಮೂಲವು ಇದಕ್ಕೆ “ನಾನ್ಯಂ ಯುದ್ಧಾತ್ಮ್ರಪಶ್ಯಾಮಿ” ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವೂ ಉಂಟು. ಈ ಪಾಠದಲ್ಲಿ “ಯುದ್ಧವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಲೂ ನನಗೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುವುದು” ಎಂದು ಅರ್ಥಾಂತರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು.

ಆ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ, ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದವರು. ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಕ್ಷೆಹೊಂದದವರು. ಬಹಳ ಚಪಲಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರು. ಅದುದರಿಂದ ಸಿಂಹಕರ್ಜನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅನೆಗಳಂತೆ ನಿನ್ನ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಪಲಾಯನಮಾಡುವರು ಎಲೈ ಮಂತ್ರಿಶ್ರೇಷ್ಠನೆ! ಹಾಗೆ ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಬ್ಬರೂ, ತಮಗೆ ಬೇರೆ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವರು. ಪ್ರಹಸ್ತಾ ! ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು “ಮುಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೇ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಬಾರದೆ ? ಜಯಾಪಜಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಹೇಗೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಬಹುದು? ಅದುದರಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡದೆ ಈಗ ತಟಸ್ಥರಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷವೇನು ?” ಎಂದು ಕೇಳುವೆಯಾ? ಹಾಗಲ್ಲ! ನಾವು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡದೆ ತಟಸ್ಥರಾದರೂ ಶತ್ರುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡಲಾರರು. ಅವರಿಂದ ನಮಗೆ ಮರಣವುಂಟಾಗುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯವು! ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಈಗ ನಾವು ನಮ್ಮಿಂದಸಾಧ್ಯನಾದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಮಗೆ ಮರಣವೇ ಉಂಟಾಗುವುದೋ, ಜಯವೇ ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ನಾವು ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಜಯತೀಲರಾಗಿ ಬರಬಹುದೆಂಬ ಸಂದೇಹವಾದರೂ ಉಂಟು. ಈಗ ನಾವು ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಮರಣವೇ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುವ ಮರಣಕ್ಕೆ ತಲೆಯೊಡ್ಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದವಾದ ಮರಣಕ್ಕೆ ತಲೆಯೊಡ್ಡುವುದು ಮೇಲ್ಪಲ್ಲವೆ ? ಅದುದರಿಂದ ಈಗ ನಾವು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವುದೇ ಉಚಿತವು ಇದೇ ನನ್ನ ಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದರಮೇಲೆ ಈ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೋ, ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೋ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರಿದುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ನನಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಕೋರತಕ್ಕವನಾದುದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವೇ ನನಗೂ ಹಿತವಾಗುವುದು” ಎಂದನು ರಾವಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು ಹೈತ್ಯೇಂದ್ರನಿಗೆ ಮಂ

ತ್ರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಂತೆ, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು. “ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರ, ನೆ! ಇದು ಮೊದಲೇ ನಾವು ಕಾರ್ಯನಿಪುಣರಾದ ವಿಭೀಷಣಾದಿಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿದ ವಿಷಯವೇ ಹೊರತು ಹೊಸದಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ರೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದುಮತವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಐಕಮತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮನಸ್ತಾಪವೂ ಹುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಲ್ಲವೇ ವಿಭೀಷಣನೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿಬಿಟ್ಟನು ನನಗೂ ಆಗ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಡುವುದೇ ಮೇಲೆಂದೂ, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು ನನ್ನ ಸಿಶ್ವಯದಂತೆಯೇ ಈಗ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನಾವು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆವು ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ನನ್ನ ಮತವು ಹೇಗಿದ್ದರೇನು? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದುವರೆಗೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಭೂಷಣಾದಿದಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಸಮ್ಮಾನದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಿಯಭಾಷಣದಿಂದಲೂ, ಸಾಂತ್ವನಗಳಿಂದಲೂ, ಎಷ್ಟೋ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರಿಸಿರತಕ್ಕವನು ಹೀಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಆನೇಕವಿಧದಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾನು, ಈಗ ನಿನಗೆ ಕಷ್ಟಕಾಲವು ಬಂದೊದಗಿದಾಗ, ನಿನ್ನ ಮನಃಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಲೋಲ್ಲೆನು? ಯಾವುದನ್ನಾ ಜ್ಞಾಪಿಸಿದರೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಎಲೆ ರಾಜೇಂದ್ರನೆ! ನನಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾಗಲಿ, ನನ್ನ ಧನಧಾನ್ಯಾದಿಸಮೃದ್ಧಿಗಳಾಗಲಿ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವೂ ನನಗಿಲ್ಲ ಎಲೆ ಮಹಾರಾಜನೆ! ಇದೋ! ಈಗಲೇ ನಾನು ನಿನಗಾಗಿ ಯುದ್ಧವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಅಹುತಿಯಾಡುವೆನು ನೋಡು” ಎಂದನು. ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಬಲಾಘ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಲೆ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೆ! ಈಗಲೇ ನೀವು ದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ! ಈಗ ನಾನು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಡಲಿನಂತಿರುವ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳ ವೇಗದಿಂದ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಅವರ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಹದ್ದು, ಕಾಗೆ, ಮೊದಲಾದ ಮಾಂಸ

ಭಕ್ಷಕಗಳಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪೌತನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವೆನು. ಈಗಲೇ ಆ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಕಭೂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಾನರರ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಿಂದು ತೇಗಿ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಲಿ?" ಎಂದನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಧಾನಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಹೇಳಿದೊಡನೆ, ಆ ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತಿತ್ವರೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ, ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತಂದು ರಾಕ್ಷಸನ ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ ಲಂಕೆಯೆಲ್ಲವೂ ಮದದಾನೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದಂತೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ನಾನಾವಿಧಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ತುಂಬಿದಂತಾಯಿತು ಆಗ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾದ ರಾಕ್ಷಸವೀರರೆಲ್ಲರೂ, ಆಗ್ನಿಹೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧಶಾಂತಿಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗಂಧವುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಲಂಕೆಯೊಳಗಿನ ವಾಯುವು, ಅಜ್ಞಗಂಧದಿಂದಲೂ, ಗಂಧವುಷ್ಪಾದಿಗಳ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದಲೂ, ಕೂಡಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಮಹೋತ್ಸಾಹಗೊಂಡು, ವಿಜಯಮಂತ್ರದಿಂದ ಮಂತ್ರೀತಗಳಾದ ನಾನಾವಿಧವುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಯುದ್ಧಕವಚಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಬಂದು, ತಮಗೆ ರಾಜನಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ಸುತ್ತಿನಂತರು. ಅಮೇಲೆ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಪ್ರಭುವಾದ ರಾವಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅತ್ತಲಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾದ ರಣಭೇರಿಯು ನುಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಲು, ಸರ್ವಾಯುಧಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ತನ್ನ ದಿವ್ಯರಥವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತನು ಅತ್ಯಂತವೇಗವುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳಮೇಲೆಹೂಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಉತ್ತಮಸಾರಥಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯುಳ್ಳದಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನ ರಥವು, ಜಂದ್ರನಂತೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜೋವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ ಅತಿದೃಢವಾದ ಸರ್ಪಧ್ವಜದಿಂದಲೂ, ಮೇಲಾದ ಮುಚ್ಚಳದಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಚಕ್ರದಿಂದಲೂ, ಚಿನ್ನದ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಆ ರಥವು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿವಿಶಿಷ್ಟಗಳಾದ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾವಸ್ತುಗಳೆ

ನೂ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಗುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಹಸ್ತನು ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ದಿವ್ಯರಥವನ್ನೇರಿ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರ ಮಹಾಸೈನ್ಯದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಲಂಕೆಯಿಂದ ಹೊರಟನು. ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನು ರಥವನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಮೇಘಾಧ್ವನಿಗಳಂತಿರುವ ಭೇರೀಧ್ವನಿಗಳೂ, ಇತರವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ, ಶಂಖಧ್ವನಿಗಳೂ, ಸಮುದ್ರಜಲವನ್ನು ಉಲ್ಲೊಲಕಲ್ಲೊಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಹಸ್ತನ ರಥದಮುಂದೆ ಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು ಭಯಂಕರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆದುಬಂದರು. ನರಾಂತಕನೆಂದೂ, ಕುಂಭಹನುವೆಂದೂ, ಮಹಾನಾದನೆಂದೂ, ಸಮುನ್ನತನೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನ ನಾಲ್ಕುಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಅವನ ರಥವನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಮದದಾನಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಸಾಟಿಯಾಗಿ, ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದ ಅದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ವ್ಯೂಹಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದನು ಎಲ್ಲರೂ ಲಂಕೆಯ ಪೂರ್ವದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಂದರು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮಹಾಸೈನ್ಯದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೋಕನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟುಬರುವ ಯಮನಂತೆಯೇ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು ಪ್ರಹಸ್ತನೂ, ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಆಗಾಗ ಮಾಡುವ ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಗೆ, ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜಂತುಗಳೂ ಭಯಗೊಂಡು, ವಿಕೃತಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಕ್ತಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಮೇಘಶೂನ್ಯವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ಈ ಪ್ರಹಸ್ತನ ರಥವನ್ನು ಅಪಸವ್ಯವಾಗಿ (ಅಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ) ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. (ಗರುಡಪಕ್ಷಿಗಳು ಅಮಂಗಳವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಪ್ರಹಸ್ತನ ರಥವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸುತ್ತಿದುವು.) ನೋಡುವವರಿಗೆ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನರಿಗಳು ಬಾಯಿಂದ ಉರಿಯನ್ನು ಕಕ್ಕುತ್ತ ಊಳಿಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಉಲೈಗಳು ಬಿದ್ದುವು. ಗಾಳಿಯು ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾದಿಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಪರಸ್ಪರ ನಿರೋಧಕಗಳಾಗಿ ಕಾಂತಿಗುಂದಿದ್ದುವು ಮೇಘಗಳು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಧ್ವನಿ

ಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಹಸ್ತನ ರಥದಮೇಲೆಯೂ, ಆ ರಥದ ಮುಂದಿರುವವರ ಮೇಲೆಯೂ, ರಕ್ತದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಧ್ವಜಾ ಗ್ರದಮೇಲೆ ಒಂದಾನೊಂದು ಗೃಧ್ರಪಕ್ಷಿಯು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕೂಳಿತು, ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ, ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕೆದರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮುಖಕಾಂತಿಯು ಕಂಡಿ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೈನ್ಯವು ಕಂಡಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ, ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾರಥಿಯು ಕೈಯಿಂದ ಆಗಾಗ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಚಾಟೆಯು ಜಾರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿಳುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಆಗಾಗ ಜೈತ್ರಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ, ಅಷ್ಟುವಸುಗಳಿಗೂ ದುರ್ದೈವವಾದ ಯಾವ ಮುಖಕಾಂತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತೋ, ಆ ಕಾಂತಿಯಿಲ್ಲವೂ ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಹೋಯಿತು ಅವನ ಮುಖವು ಬಣ್ಣಗೆಚ್ಚಿತು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಉತ್ಸಾಹವೂ ಅಡಗುತ್ತಬಂದಿತು ಅವನ ರಥಾಶ್ವಗಳು ಸಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯೂಕೂಡ ಆಗಾಗ ಕಾಲ್ಡವಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ಬಿಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬಲಪಾರುಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿದ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಹೀಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನಿಕರೂ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಯುದ್ಧೋನ್ಮುಖರಾಗಿ ನಿಂತರು ಈ ವಾನರರು, ತಮ್ಮ ಯುದ್ಧಸಾಧನಗಳಿಗಾಗಿ, ಅತ್ಯಾತುರರಿಂದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ತಿಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಿಳುವಾಗ, ಅದರಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತುಮುಲಧ್ವನಿಯು ಹೊರಟಿತು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೂ, ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಪರಸ್ಪರವೃಥೆಯಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಬ್ಬರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ರಣೋತ್ಸಾಹವೂ, ಸಂತೋಷವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಮರ್ಥರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರಜಯಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾಧ್ವನಿಯು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಹಸ್ತನು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಾನರರನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ದುರಾಸೆಯಿಂದ ಸುಗ್ರೀವನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆದಿರಾಗಿ ಹೊರಟು, ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳು

ವ ಶಲಭದಂತೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ವಾನರಸೇನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತೇಳನೆಯ ಸರ್ಗವು.

◆◆◆ ಪ್ರಹಸ್ತನು ನೀಲಿನಿಂದ ಹತನಾದುದು. ◆◆◆

ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಪ್ರಹಸ್ತನು ದಂಡೆತ್ತಿಬರುವುದನ್ನು *ನೋಡಿ ಪರಂತಪನಾದ ರಾಮನು, ಅಂತಹ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಂತಾದ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಗೂಡಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ಮಹಾಬಾಹೂ? ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ದೇಹವುಳ್ಳ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಾವನು? ಅಪರಿಮಿತವಾದ ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುವನಲ್ಲಾ! ಅವನು ಬಹಳ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನೆಂದು ತೋರುವುದು! ಅವನ ಹೆಸರೇನು ಹೇಳು!” ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಭೀಷಣನು ರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು “ರಾಮಾ! ಆ ರಾಕ್ಷಸನೇ ರಾವಣನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಸೇನಾಧಿಪತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಹಸ್ತನೆಂದು ಹೆಸರು! ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರರಲ್ಲೊಂದು ಪಾಲನ್ನು ಈಗ ಅವನು ತನ್ನೊಡನೆ ಕರೆತಂದಿರುವನು ಇಷ್ಟು ಸೈನ್ಯವೂ ಈಗ ಅವನ ಆಜ್ಞಾಧೀನವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದು ಅವನು ಬಹಳ ಬಲಾಢ್ಯನು ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದವನು ಮಹಾಶೂರನು ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಪ್ರಸಿದ್ಧಿಹೊಂದಿದವನು” ಎಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ, ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ರೋಷದಿಂದ ಕ್ಷುತ್ಕಾಮಹಾರ್ಧವನಿಯಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರವಾದ ದೊಡ್ಡ ದೇಹವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ದೊಡ್ಡ ರಾಕ್ಷಸ ಸೇನೆಯಿಂದ

* ಲಂಕೆಯ ಪೂರ್ವೋತ್ತರದ್ವಾರಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೋಯೋಜನಗಳ ದೂರವಿರುವಾಗ, ಉತ್ತರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಮನು ಪೂರ್ವದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೋದ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ನೋಡಿದುದು ಹೇಗೆ?” ಎಂದರೆ, ರಾಮನು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದುದೇಹೊರತು ತಾನಾಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲವು. ಆಪ್ತವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಮಾನವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು

ದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಬರುವುದನ್ನು ವಾನರರಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ರಾಕ್ಷಸರೂ ವಾನರರನ್ನು ಜಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅತುರದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರುವಾಗ, ಅವರವರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಿಗಳು, ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧಗಳು, ಧನುರ್ಬಾಣಗಳು, ಶೂಲಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣದೊನಕೆಗಳು, ಗದೆಗಳು, ಪ್ರಾಸಗಳು. ಪರಿಘಗಳು, ಹಲವುಬಗೆಯ ಗಂಡುಗೊಡಲಿಗಳು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳ ಕಾಂತಿಯು, ದೂರದಿಂದಲೇ ಮಿಂಚುಹೊಡೆದಂತೆ ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೂಕೂಡ, ಪುಷ್ಪಿತಗಳಾದ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ತಿಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಮಂದಿ ವಾನರರೂ, ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಸಮೀಪಿಸಿದಮೇಲೆ, ವಾನರರು ತಿಲಾವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ರಾಕ್ಷಸರು ಬಾಣವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೊಡೆದಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರು. ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ, ಬಹಳ ಭಯಂಕರವಾಯಿತು. ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಅನೇಕವಾನರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತ ಬಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ ವಾನರರೂ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತ ಬಂದರು. ಕೆಲವು ರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರು ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಕೆಲವು ವಾನರರನ್ನು ಶೂಲಗಳಿಂದಿರಿದು ಕೊಂದರು ಕೆಲವರನ್ನು ಚಕ್ರಾಯುಧಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದರು ಕೆಲವರನ್ನು ಪರಿಘಗಳಿಂದ ಬಡಿದರು. ಕೆಲವರನ್ನು ಕೊಡಲಿಗಳಿಂದ ಕಡಿದರು ಹೀಗೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಶೂಲಾದ್ಯಾಯುಧಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಾನರರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಸಿರಡಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಎದೆಯೊಡೆದು ಸತ್ತರು ಕೆಲವರು ಬಾಣದಿಂದ ನಾಟದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದರು ಕೆಲವರು ಕತ್ತಿಗಳಿಂದ ಎರಡುತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ಮಿಲಿಮಿಲಿಯಾಡಿ ಸತ್ತರು. ಕೆಲವರು ರಾಕ್ಷಸರ ಶೂಲಾಯುಧಗಳಿಂದ ಪಾರ್ಶ್ವಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸರೂಕೂಡ, ಅತಿಕೋಪಾವಿಷ್ಟರಾದ ವಾನರರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಗಿಡಗಳಿಂದಲೂ, ಪರ್ವತತೀರಗಳಿಂದಲೂ ಮುರಿದ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ

ಸುತ್ತಲೂ ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಸತ್ತು ಜೋರ್ಣಿಭೂತರಾಗಿ ಬಿಳುಪಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾನರರು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ಕಠಿನಗಳಾದ ಆಂಗೈಗಳಿಂದಲೂ, ಮುಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ವಾನರವೀರರ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಹಲ್ಲು ಮುರಿದು, ಕಣ್ಣಾಂಟುಗಳು ಕಳಚಿ, ಬಾಯಿಂದ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಸತ್ತು ಕೆಳಗೆ ಬಿಳುಪಿದ್ದರು. ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟವರ ಅರ್ತಧ್ವನಿಯೂ, ಕೊಂದವರ ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಯೂ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ, ದೊಡ್ಡ ಕೋಲಾಹಲವು ಹೊರಟಿತು. ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಜಾತುರೈಕ್ಯ ತಕ್ಕಂತೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನಿರ್ಭಯರಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಿಹಿರಿಸಿ, ಕೋಪದಿಂದ ಕಣ್ಣಾಂಟುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ಯುದ್ಧಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ನಡುವೆ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ, ನರಾಂತಕ, ಕುಂಭಕನು, ಮಹಾನಾದ, ಸಮುನ್ನತನೆಂಬ ನಾಲ್ವರು ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶಗೊಂಡು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ವಾನರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ವಾನರರಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪ್ರಹಸ್ತಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ದ್ವಿವಿಧನು, ಕೋಪದಿಂದ ಒಂದು ಪರ್ವತಶಿಖರವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು, ಅದರಿಂದ ನರಾಂತಕನನ್ನು ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಬಹಳವಾದ ಹಸ್ತಲಾಘವವುಳ್ಳದು ಮುಫಖನೆಂಬ ಕಪಿಯು ಒಂದು ದೊಡ್ಡಮರವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು, ಅದರಿಂದ ಸಮುನ್ನತನೆಂಬವನನ್ನು ಬಡಿದು ಕೆಡಹಿದನು. ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಜಾಂಬವಂತನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತಿಲೆಯನ್ನು ತಂದು ಮಹಾನಾದನೆಂಬವನ ಎದೆಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬೀಸಿ ಅವನನ್ನು ಜೋರ್ಣಿಮಾಡಿದನು. ತಾರನೆಂಬ ಕಪಿವೀರನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡಮರವನ್ನು ಬೀಸಿ ಅದರಿಂದ ಕುಂಭಕನುವಿನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ರಥದಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಈ ವಾನರರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳಕೋಪಗೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸೇನೆಗಳಿಂದಲೂ ಹೊರಟ ದೊ

ಡ್ವದ್ವನಿಯು, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೋಭಹೊಂದಿ ಕೊನೆವೊದಲಲ್ಲಿದೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಸಾಗರದ ಮೊರೆತದಂತೆ ಅತಿಭಯಂಕರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು ರಣಪಂಡಿತನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಆ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾ ಕ್ರೋಶದಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕಪಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲು ತಿದ್ದನು ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದ ಅನೇಕವಾನರರಾಕ್ಷಸರ ದೇಹ ಗಳೇ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯ ಸಮಸ್ತಭಾಗವೂ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹ ದಿಂದ ಮರೆಸಿ ಹೋಗಿರಲು, ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲವೂ, ವಸಂತಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಿತಗಳಾದ ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ವನಪ್ರದೇ ಶದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಿನ ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯೇ ಒಂದು ಮಹಾ ನದಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದ ವೀರರ ಶವಗಳೇ ದಡಗಳಂ ತಾದುವು. ರಕ್ತವೇ ಪ್ರವಾಹದಂತಾಯಿತು ಯಕೃತ್ಪಿಲ್ಲಹಗಳೆಂದು ಕರೆ ಯಲ್ಪಡುವ ಹೃದಯಮಾಂಸಗಳೇ ಕೆಸರಿನಂತಾದುವು ಹಾಗೆಯೇ ಕದ ರಿದ ನರಗಳೆಂಬ ಪಾಜಿಗಳೆಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದ, ತಲೆ, ಕೈ, ಕಾಲು ನೊದಲಾದ ಅವಯವಗಳೆಂಬ ಮೀನುಗಳೆಂದಲೂ, ಬೆರಲು, ಕೂ ದಲು, ಮುಂತಾದ ಉಪಾಂಗಗಳೆಂಬ ಗರಿಕೆಗಳೆಂದಲೂ ಕೂಡ, ಯಮ ಸಾಗರವನ್ನು ಕೂರಿತು ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡನದಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಹದ್ದುಗಳೇ ಹಂಸಗಣಗಳಂತೆಯೂ, ರಣಹದ್ದುಗಳೇ ಸಾರಸಗಳಂತೆಯೂ, ಮೇದಸ್ಸುಗಳೇ ನೊರೆಗಳಂತೆಯೂ, ಆರ್ತಧ್ವನಿಯೇ ಪ್ರ ವಾಹದ ಮೊರೆತದಂತೆಯೂ ತೋರಿತು. ಭೀರುಗಳಿಗೆ ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಈ ರಣಭೂಮಿಯೆಂಬ ಮಹಾನದಿಯನ್ನು, ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಮಳೆಗಾಲವು ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಜನರು ಹಂಸಸಾರಸಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದರು ಮದದಾನೆಗಳು ಕಮಲಧೂಳಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ತಾವರೆ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲೆದ್ದುಬಂದಾಗ, ಅವುಗಳ ದೇಹವು ಪುಷ್ಪ ರೇಣುಗಳಿಂದ ಕೆಂಪೇರುವಂತೆ, ಈ ವಾನರರಾಕ್ಷಸರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಯುದ್ಧ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಬರುವಾಗ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ರಕ್ತದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪ್ರಹಸ್ತನು' ರಥದಲ್ಲಿದ್ದು, ತನ್ನ ಬಾಣಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರಲು, ವಾನರಸೇನಾಪತಿಯಾದ ನೀಲನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪದಿಂದುದ್ಬಿಧವನಾಗಿ, ಅವನನ್ನು ಹಿರಿದನು ಹೀಗೆ ನೀಲನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಮೇಘಸಮೂಹಗಳಮೇಲೆ ಬಂದು ಬೀಳುವ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾಕ್ಷಸಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ನೀಲನಿಗಿರಿದಾಗಿ ಬಂದನು ಧನುರ್ಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿ ಕೊಂಡ ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನು. ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಆಕರ್ಷಾಂತವಾಗಿ ಎಳೆದು, ನೀಲನಮೇಲೆ ಅನೇಕಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಪ್ರಹಸ್ತನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಕೋಪಗೊಂಡ ಕಾಲಸರ್ಪಗಳಂತೆ ವೇಗದಿಂದ ಹೊರಟು, ನೀಲನ ದೇಹವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಗೂ ನಾಟಕೊಂಡುವು ಆಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುವ ಈ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ನೀಲನು ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ಕುಪಿತನಾಗಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡಮರವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ತನಗಿರಿದಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು ರಾಕ್ಷಸಪುಂಗವನಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಈ ವೃಕ್ಷಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದು, ಕೋಪದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತ, ನೀಲನಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ನೀಲನು ಮಹಾಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಹಸ್ತನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಸಮರ್ಥನಾಗಿ, ಶರತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋಗುವ ಮಳೆಯ ಬಡಿತವನ್ನು, ವೃಷಭವು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಆ ಬಾಣವರ್ಷಗಳನ್ನು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನೀಲನು ಬಹಳಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾದುದರಿಂದ, ಆ ಬಾಣವರ್ಷದ ನೋವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ರೋಷದಿಂದುದ್ಬಿ, ಒಂದು ಮಹಾವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಮನೋವೇಗವುಳ್ಳ ಪ್ರಹಸ್ತನ ರಥಾಶ್ವಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ಕೊಂದುಕೆಡಹಿದನು. ಮತ್ತು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆ ನೀಲನು, ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಪ್ರಹಸ್ತನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು

ಮುರಿದುಬಿಸುಟು, ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಕ್ಷಸಸೇನಾಧಿಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನಿಗೆ, ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲೂ, ರಥಾಶ್ವಗಳೂ ಪ್ರತಿಹತಗಳಾಗಲು, ಅವನು ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಯಂಕರನಾದ ಮುಸಲಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ರಥದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದನು. ವೇಗಶಾಲಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲಗಳಂತೆ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲಗಳಂತೆಯೇ ವೀರಕಾರ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಯಾವ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಜರಿಯದ ಧೀರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ವೃತ್ರಾಸುರ ದೇವೇಂದ್ರರಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಸೇನಾಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರಬದ್ಧವೈರವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸ್ವಾಂಗಳೆಲ್ಲೆಯೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಮದದಾನೆಗಳಂತೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಡೆದು, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತೀಕ್ಷ್ಣದಂಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸುತ್ತ, ಯಶಃಕಾಮರಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮುಸಲಾಯುಧದಿಂದ ನೀಲನ ನಡುನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಹರಿಸಲು, ಅವನ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ನೀಲನು ಆ ಪ್ರಹಾರವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ರಕ್ತದಿಂದ ತೊಯ್ದ ಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು ಪ್ರಹಸ್ತನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಬೀಸಿದನು. ಪ್ರಹಸ್ತನೂ ಆ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡದೆ, ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮುಸಲಾಯುಧದೊಡನೆ ನೀಲನ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀಲನು, ಪ್ರಹಸ್ತನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಆತ್ಯಾತುರದಿಂದ ನುಗ್ಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತಿಲೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮುಸಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಹಸ್ತನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬಿಸುಟನು ಆಗ ಈ ದೊಡ್ಡ ತಿಲೆಯ ಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಹಸ್ತನ ತಲೆಯು ಸಹಸ್ರಭಾಗವಾಗಿ ಸೀಳಿತು.

* ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನ ಕಾಂತಿಯೂ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಕೆಟ್ಟು, ಅವನು ಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿ, ಬುಡವನ್ನು ಕಡಿದ ಮರದಂತೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಆ ಪ್ರಹಸ್ತನ ತಲೆಯಿಂದ, ಪರ್ವತಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಗಿರಿನದಿಗ

* ಪಂಚಮಿಯದಿನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹಸ್ತವಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈ ಹೊರಡುವಂತೆ ರಕ್ತಪ್ರವಾಹವು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗೂ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದುಬ್ಬಿ ಹೆಮ್ಮೆಗೊಂಡಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ, ನೀಲನಿಂದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಸಂಹೃತನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಕೊಬ್ಬಡಗಿ, ಭಯದಿಂದ ಲಂಕೆಯಕಡೆಗೆ ಓಡಿರುವು ತಮಗೆ ಮುಖ್ಯಾಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಸತ್ತುಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸಸೈನಿಕರೂ, ವೇಗದಿಂದ ಬರುವ ಜಲಪ್ರವಾಹವು ಅಡ್ಡಲಾಗಿರುವ ಅಣೆಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಗುಲಿ ಪ್ರತಿಹತವಾಗಿ ಚದರಿಹಿಂದಿರುಗುವಂತೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಧೃಷ್ಟನೆ ಹಿಂದೆಗೆದು ಪಲಾಯನಮಾಡಿರು. ಪ್ರಧಾನಸೇನಾಧಿಪತಿಯು ಹತನಾದುದರಿಂದ ಇತರರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ ಅನಾಥರಾಗಿ, ಏನೊಂದೂ ತೋರದೆ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ರಾವಣನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಚಿಂತಾಪಾರವಶ್ಯದಿಂದ ಮೂಗರಂತೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಾರದೆ ಮಾನವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ತೀವ್ರವಾದ ದುಃಖಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡವರಂತಿದ್ದರು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಜಯತೀಲನಾದ ನೀಲನಾದರೋ, ತನ್ನ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಸ್ತವಾನರರಿಂದಲೂ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಬಳಿಗೆ ಬಂದುಸೇರಿ ಪರಮಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯಸರ್ಗವು.

ಪ್ರಹಸ್ತನ ವಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ತಾನಾಗಿ
ಯೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟುದು. ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳು
ರಾವಣನಿಂದ ಭಂಗಹೊಂದಿದುದು ರಾವಣನ ಅವೋ
ಘವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆಯುಂಟಾ
ಗಿದುದು ರಾಮರಾವಣಯುದ್ಧವು ರಾವಣನ ಕಿ
ರೀಟಭಂಗವು.

ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು, ವಾನರಯೂ ಧಪನಾದ ನೀಲನಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಭಯಂಕರಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದುದಾಗಿಯೂ, ಸಮುದ್ರದಂತೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾವಣಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಭಯದಿಂದ ಲಂಕೆಗೆ ಪಲಾಯನಮಾಡಿದುವು ಈ ರಾಕ್ಷಸಸೇನೆಯೆಲ್ಲವೂ ರಾವಣನ

ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನು ನೀಲನಿಂದ ಹತನಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುವು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾವಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಯದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯು ತಪ್ಪಿತು. ತನಗಿಂತಲೂ ಶತ್ರುಗಳೇ ಹೆಚ್ಚುಬಲವುಳ್ಳವರೆಂದು ತೋರಿತು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೂ, ಆ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಕೋಪವನ್ನೇ ಹೊಂದಿದವನಾದನು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹಸ್ತನು ಹತನಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ರಾವಣನು, ದುಃಖದಿಂದಲೂ, ಕೋಪದಿಂದಲೂ ಮೈಮರೆತವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರನ್ನು ಕುರಿತು, ದೇವೇಂದ್ರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನಮಾಡುವಂತೆ ದರ್ಪದಿಂದ ಹೇಳುವನು. “ಎಲೈ ವೀರಭಟರೆ! ಶತ್ರುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನಾವು ಔದಾಸೀನ್ಯವುಂಟಿರಬಾರದು. ಆ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು, ಇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಬಲವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿದ ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳ ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಪ್ರಹಸ್ತನನ್ನು, ಅವನ ಕಡೆಯ ಸೈನಿಕರೊಡನೆಯೂ, ಗಜಾದಿಚತುರಂಗಬಲಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೊಂದಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ರಾಮನನ್ನಾಗಲಿ, ಅವನ ಕಡೆಯ ವಾನರರನ್ನಾಗಲಿ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ನಾನೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಜಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೇ ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವೆನು. ಆಹಾ! ಏನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ನಮ್ಮಂತಹ ಪ್ರಬಲಬಲವುಳ್ಳವರನ್ನು ಅತ್ಯಲ್ಪಬಲವುಳ್ಳ ಆ ನರವಾನರರು ಕೊಲ್ಲುವುದೆಂದರೇನು? ಅದರೇನು? ಇರಲಿ! ಈಗಲೇ ನಾನು ಹೊರಟು, ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು ಬಿಂಗಾಡನ್ನು ದಹಿಸುವಂತೆ, ಆ ಸಮಸ್ತವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತನಾದ ರಾಮನನ್ನೂ, ನನ್ನ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಸುಟ್ಟುರಿಸುವೆನು. (ಈಗಲೇ ನಾನು ಕಪಿಗಳ ರಕ್ತದಿಂದ ಈಭೂಮಿಯನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿಸುವೆನು) ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದ್ರಶತ್ರುವಾದ ಆ ರಾವಣನು, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾಗಿಯೂ, ಉತ್ತಮಾಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಡಿದುದಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ತನ್ನ ಧವನ್ನೇರಿದನು ಅವನು ರಥವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತೊಡನೆಯೇ, ಮುಂದುಗಡೆಯ

ಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಭೇರೀ ಪಣವಾದಿವಾದ್ಯಧ್ವನಿಗಳೂ, ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರ ಭುಜಾಸ್ಥಾನಧ್ವನಿಗಳೂ, ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಗಳೂ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟುವು. ಆ ರಥದ ಸುತ್ತಲೂ, ವಂದಿನಾಗಧರೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತುತಿಪಾಠಕರು ಮನೋಜ್ಞಗಳಾದ ಜಯಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಬಂದರು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಸಮಸ್ತಪರಿವಾರಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತನಾಗಿ, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಗೆ ಹೊರಟು ಬರುವಾಗ, ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾದ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸಯೋಧರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರಲ್ಲೆಯೇ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ನರಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಕೊಬ್ಬಿದವರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕಾಲಮೇಘದಂತೆ ಕಪ್ಪಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವರು! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಕೆಂಡದಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರು. ಇಂತಹ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ಆ ರಾವಣನು, ಭೂತಗಣಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ರುದ್ರನಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾವಣನು ವೇಗದಿಂದ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಬಂದು, ಇತ್ತಲಾಗಿ ಮಹೋಗ್ರವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಸಮುದ್ರದಂತೆಯೂ ಮೇಘದಂತೆಯೂ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯುಳ್ಳದಾಗಿಯೂ, ತಿಲೆಗಳನ್ನೂ, ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೂ, ಯುದ್ಧಸಾಧನಗಳನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ವಾನರಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಂಡನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ಸರ್ಪರಾಜನಾದ ವಾಸುಕಿಯಂತೆ ನೀಡಿದ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಾನರಸೇನೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಕೂಡ, ಲಂಕೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಅತಿಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಸಪರಿವಾರನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಖವು ಯದೋತ್ತಾಪದಿಂದ ಕಳೆಯೇರಿತು. ಆಗ ರಾಮನು ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆನಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕೂರಿತು, “ವಿಭೀಷಣಾ! ಯಾರವನು? ಅವನ ಅಟ್ಟಹಾಸವೇನು? ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿ ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಸುಖ್ಯಶೂಲಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರಾಯುಧಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು? ಐರಾವತಕ್ಕೆಣೆಯಾದ ಮದದಾನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಶೂರರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ತುಂಬಿದ

ಅ ಸೈನ್ಯವು ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಿದುದು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆಣೆಯಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ವಿಭೀಷಣನು, ರಾಮನಿಗೆ ಆ ರಾಕ್ಷಸ ಸೈನ್ಯದ ಮಹಾಮುಹುರೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳತೊಡಗಿ “ಎಲೆ ಮಹಾ ರಾಜನೆ ! ಅದೋ ನೋಡು ! ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕೆಂಪೇರಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಗಜಾರೂಢನಾಗಿ, ತನ್ನ ದೇಹಭಾರದಿಂದ ಆ ಆನೆಯ ತಲೆಯನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ಅದ್ಭುತಾಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಆಕಂ ಪನನೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವನು ರಾವಣನ ಮಗನು. ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಧನುಸುಸ್ಸಿನಂತಿರುವ ದೊಡ್ಡಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಿಂಹಧ್ವಜವುಳ್ಳ ರಥವನ್ನೇರಿ, ದೊಡ್ಡ ಕೊಂಬುಳ್ಳ ಮದದಾನೆಯಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬಿಜ್ಜಿದ ಕೋರೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬರುತ್ತಿರುವವನೇ ಇಂದ್ರಜಿತ್ತೆಂಬವನು. ಇವನು ಬ್ರಹ್ಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಅಸಾಧಾರಣವರವನ್ನು ಪಡೆದವನು. ರಾಮಾ ! ಅದೋ ನೋಡು ! ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತನಾಗಿಯೂ, ಅಸ್ತಮಯಪರ್ವತದಂತೆ ಇತರರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ತಗ್ಗಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿಯೂ, ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ವತದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲ ನಾಗಿಯೂ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವವನೇ ಅತಿಕಾಯನೆಂಬವನು. ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ಈತನು ಅತಿರಥನೆನಿಸಿರುವನು. ಮಹಾ ವೀರನು ಇವನ ದೊಡ್ಡ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಅತಿಕಾಯನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು. ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ, ಆಗಲೇ ಉದಿಸಿದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಕೆಂಪೇ ರಿದ ಕಣ್ಣಾಲೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಘಂಟಾಧ್ವನಿಯಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಮದ ದಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಬರುವವನಿಗೆ ಮಹೋದರನೆಂದು ಹೆಸರು ಈತನೂ ಮಹಾವೀರನು. ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧಗಳಾದ ಚಿನ್ನದೊಡವೆಗಳಿಂದಲಂಕೃತವಾಗಿ, ಸಂಧ್ಯಾರಾಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಮಹೋನ್ನತವಾದ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ, ಧಳಧಳಿಸುವ ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಸಿಡಲಿನಂತೆ ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸ ನೊಬ್ಬನು ಬರುವನ್ನವೆ! ಅವನಿಗೆ ಪಿಶಾಚನೆಂದು ಹೆಸರು. ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ಇಂ ದ್ರನ ವಜ್ರಾಧಯುವನೊ ಕೂಡ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಹಾ ವೇಗವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಧಳಧಳಿಸುವ ತೀಕ್ಷ್ಣಶೂಲವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ

ಹಿಡಿದು, ಪರಸ್ವತದಂತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ವೃಷಭವನ್ನೇರಿ ಬರುತ್ತಿರುವವನು ತ್ರಿಶರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು. ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಈತನು ಬಹಳಪ್ರಖ್ಯಾತಿಹೊಂದಿ ದವನು ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲಮೇಘದಂತೆ ಕವ್ವುಮೈಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಯೂ, ಅಗಲವಾಗಿ ಉಬ್ಬಿದ ಎದೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ಪಜಿಹ್ವ ವುಳ್ಳ ಧ್ವಜದಿಂದ ಶೋಭಿತನಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಾಯುಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿಯೂ, ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯನ್ನು ಆಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಎಳೆದು ಲೀಲೆಯಿಂದ ಧನುಷ್ಠಂಕಾರಮಾಡುವವನಾಗಿಯೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸನು ಕುಂಭನೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡವನು ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ ದಿಂದಲೂ, ವಜ್ರಮಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದೇ ದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ, ಹೊಗೆಯಾಡುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಪರಿಘ ವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ನಿಕುಂಭನೆಂದು ಹೆಸರು ರಾಕ್ಷಸಸೈ ನ್ಯಕ್ಕೆ ಇವನೇ ಧ್ವಜದಂತೆ ಪ್ರಧಾನಭೂತನಾಗಿರುವನು ಇವನ ವೀರಕಾರ್ಯ ಗಳು ಮಹಾದ್ಭುತಗಳಾಗಿಯೂ, ಅತಿಭಯಂಕರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವುವು. ಅದೋ ! ಅಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಕತ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದುದಾಗಿ, ಧ್ವಜಾಲಂಕೃತವಾಗಿ, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಧಗಧಗಿಸುತ್ತಿರುವ ರಥವನ್ನೇರಿ ಘೋರ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ರಾಕ್ಷಸನಿಗೆ ಸರಾಂತಕನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇವ ನು ವೀರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರಾಕ್ಷಸರಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆನಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಈತನು, ಶತ್ರುಗಳು ಸಿಕ್ಕದಿರುವಾಗ ತನ್ನ ಮೈವವೆಯನ್ನಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ಗಾಗ ಪರಸ್ವತಶಿಖರಗಳನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಹೋರಾಡುವಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನು ನಾನಾ ವಿಧಭಯಂಕರಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಹೆಬ್ಬಲಿಗಳಂತೆಯೂ, ಒಂಟಿ ಗಳಂತೆಯೂ, ಅನೆಗಳಂತೆಯೂ, ಮೃಗಗಳಂತೆಯೂ, ಕುದುರೆಗಳಂತೆಯೂ ಮುಖವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿಯೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಕೋಪದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅನೇಕಭೂತಗಳಿಂದ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತನಾ ಗಿ ಅಸೇನೆಯಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಧಾನರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಅವನೇ ನಿನಗೆ ಪರಮವೈರಿಯಾದ ರಾವಣನು. ಅವನೇ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳ ಕೆಚ್ಚನ್ನೂ ಮುರಿದವನು ಅದೋ ! ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಲಾಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದ ಶ್ವೇತಭದ್ರವು

ಕಾಣುವುದು ನೋಡು. ಆ ಛತ್ರದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವನೇ ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ಅವನೇ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹಾಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಭೂತಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ರುದ್ರನಂತೆ ಅನೇಕ ವೀರ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿರುವನು. ಅದೋ ! ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನಘ್ನವಾದ ಕಿರೀಟದ ಸೊಗಸನ್ನು ನೋಡು ! ಅಡುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಣ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಕಳೆಯೇರಿದ ಅವನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡು ! ಹಿಮವತ್ಪರವತ್ಯಂತವೂ, ವಿಂಧ್ಯಪರವತ್ಯಂತವೂ, ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಅವನ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಕಾರವನ್ನು ನೋಡು ! ರಾಮಾ ! ಆತನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ ! ಆಗಾಗ ಮಹೇಂದ್ರಯಮಾದಿಗಳ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ಮುರಿದು ಬಂದವನು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಮಹಾದ್ಭುತತೇಜಸ್ವಿನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ನಿನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು. " ಎಂದನು ಆಗ ರಾಮನು ರಾವಣನ ಮಹಾದ್ಭುತತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ, ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡವನಾಗಿ, ವಿಭೀಷಣನನ್ನು ಕುರಿತು, "ವಿಭೀಷಣಾ ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಈ ರಾವಣನ ತೇಜಸ್ಸು ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿರುವುದು. ಆಹಾ ! ಅವನ ತೇಜಸ್ಸೇನು ? ಅವನ ಪ್ರತಾಪವೇನು ! ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೋರೈಸುವಂತೆ ಇವನ ಕಾಂತಿಯೂ ಕೂಡ ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು ! ಇವನ ರೂಪವು ಸುತ್ತಲೂ ಮಹಾದ್ಭುತತೇಜಸ್ವಿನಿಯ ಮರೆಗೊಂಡಂತಿದ್ದರೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು. ಆಹಾ ! ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆನಿಸಿದ ಈತನ ದೇಹಕಾಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ದೇವದಾಸವರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹಾದ್ಭುತವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿರುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತದೇಹವು ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೂ ಇರದು ! ಇವನನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರ ರೂಪವಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಪರವತ್ಯಂತ ಮಹಾಕಾಯವುಳ್ಳವರು ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಪರವತ್ಯಂತವನ್ನೇ ಹೋರಾಡುವಷ್ಟು ದೇಹ ಬಲವುಳ್ಳವರು ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಧಳಧಳಿಸುವ ಮಹಾಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಂದಿರುವರು ! ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿನಿಯ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವರು ! ಇಂತಹ ಮಹಾದ್ಭುತತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರ

ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಅನೇಕರಾಕ್ಷಸರು ಅವನ ಅಜ್ಞಾ
 ಧೀನರಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತಿಬರುತ್ತಿರುವರು. ಈ ರಾವಣನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜ
 ಪದವಿಯು ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು ! ಹೀಗೆ ಘೋರರಾಕ್ಷಸರಿಂದ
 ಪರಿವೇಷ್ಟಿತನಾದ ಈ ರಾವಣನು, ಪ್ರಶಸ್ತದೇಹವುಳ್ಳ ಕ್ರೂರಭೂತಗ
 ಳಿಂದ ಪರಿವೃತನಾದ ಕಾಲಾಂತಕಸಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು ! ವಿಭೀಷ
 ãಾ ! ಅದರೇನು ! ಇರಲಿ ! ಪರಮಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾವಣನು ಈಗ
 ದೈವಿಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದನು. ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯ
 ನ್ನು ಕದ್ದುಯ್ದುದರಿಂದ ನನಗುಂಟಾಗಿರುವ ಕೋಪವನ್ನು ಈಗಲೇ ಇವನ
 ಮೇಲೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನೀರೃವಂತನಾದ ಆ ರಾಮ
 ನು, ತನ್ನ ವಿವ್ಯಥನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಉತ್ತಮಬಾಣಗಳನ್ನೂ
 ತನ್ನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದು, ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊ
 ಡನೆ ಸೇರಿ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತನು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿ
 ಯಾದ ರಾವಣನು, ಮಹಾಬುದ್ಧಿಮಂತನಾದುದರಿಂದ, ಈನಡುವೆ ಬಲಾ
 ಧೈರಾದ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೋಡಿ, “ಎಲೈ ಭಟರೆ! ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲ
 ವರು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದ ಒಳಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಹೊರಬಾಗಿಲು
 ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವಲಿರಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಅವುಗಳ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾವಲುಗಾ
 ರರ ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಚರ್ಯಾಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾ
 ಯುತ್ತಿರಬೇಕು ಬಯಸಡಕೂಡದು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರೊಡನೆ ನಾನು ಇತ್ತಲಾಗಿ
 ಹೊರುಟುಬಂದಿರುವೆನೆಂಬ ಸಂಚನ್ನು ತಿಳಿದರೆ, ಈ ಕಪಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ
 ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸಯೋಧರಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದುಕ್ಕಾಗಿ, ಒಳಗೆ
 ನುಗ್ಗಿ ಕೊಳ್ಳೆಹೊಡೆಯಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬಹಳ ಎ
 ಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂರಬೇಕು” ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಕಳುಹಿಸಿದನು ಅವರೆ
 ಲ್ಲರೂ ರಾವಣಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆಯಾಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು ಆ
 ಮೇಲೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನು, ಮಹಾಮತ್ಸ್ಯವು ತುಂಬಿದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು
 ಕಲಕುವಂತೆ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನಿಡಿರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಜದರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾ
 ಕ್ಷಸಾಧಿಪತಿಯಾದ ರಾವಣನು ದೇದೀಪ್ಯಮಾನಗಳಾದ ಧನುರ್ಬಾಣಗ
 ಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ವೇಗದಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಬರುವುದ

ನ್ನು ನೋಡಿ, ವಾನರೇಶ್ವರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು, ದೊಡ್ಡ ಪರವತ್ಸಿಖರ
ವೊಂದನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ರಾವಣನನ್ನಿಹಿರಿಸಿ, ಅನೇಕವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ತುಂ
ಬಿದ ಆ ಪರವತ್ಸಿಖರವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬೀಸಿ ಬಡಿದನು.
ಆ ಪರವತ್ಸಿಖರವು ಮೇಲೆ ಬೀಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾವಣನು, ಸುವ
ರ್ಣಪುಂಖಗಳುಳ್ಳ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿ
ಕೆಡಹಿದನು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಮರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆ ಪರವತ್ಸಿಖರವು
ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಡಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದುಮೇಲೆಯೂ ತಿರುಗಿ ರಾಕ್ಷಸೇಂ
ದ್ರನಾದ ರಾವಣನು, ಮೃತ್ಯುಸಮಾನವಾಗಿಯೂ, ಸರ್ಪದಂತೆ ವೇಗವು
ಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನಮಾ
ಡಿದನು. ವಾಯುವಿನಂತೆ ವೇಗವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ, ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುವ
ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿಯೂ, ಸಿಡಿಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಹಾ
ಭಟವುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಬಾಣವನ್ನು ಅಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಸೆಳೆ
ದು, ಸುಗ್ರೀವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಆತ್ಮಾಕ್ರೋಶದಿಂದ ಅದನ್ನು
ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಮಹೇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ ಆಕಾರವುಳ್ಳುದಾ
ಗಿಯೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳುದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ಬಾಣವು ರಾವ
ಣನಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದನೆ, ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಬಂದು, ಷಣ್ಮುಖ
ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಮಹೋಗ್ರಶಕ್ತಿಯು ಕ್ರಾಂಚವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂತೆ, ಸು
ಗ್ರೀವನ ದೇಹವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಸುಗ್ರೀ
ವನು ಬಾಣದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಕೂಗಿಡುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕೆಬಿದ್ದನು.
ಸುಗ್ರೀವನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ
ದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರೆಲ್ಲರೂ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು.
ಅಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕೋರೆಗಳುಳ್ಳ ಗವಯನೂ, ಗವಾಕ್ಷನೂ, ಋಷ
ಭನೂ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮುಖನೂ, ನಭನೂ, ಬಹಳ ಕೋಪಗೊಂಡವರಾಗಿ, ತಮ್ಮ
ಮೈಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂ
ಡು, ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿದರು.
ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾವಣನು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಹಾರಗಳನ್ನು
ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಜಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗಳುಳ್ಳ ಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವಾನರರನ್ನು

ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಶಾಕ್ಷನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಭೇದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೈಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕೈಸಾಗದೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ರಾವಣನೂ ಕೂಡ, ಈ ಸಮಸ್ತ ವಾನರಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದನು ಹೀಗೆ ಮಹಾವೀರರನಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ರಾವಣನ ಬಾಣಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಕೂಗಿಡುತ್ತ, ಪ್ರಾಣಭಯವೆಂಬ ಶಲ್ಯದಿಂದ ನಾಟದ ಹೃದಯವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಲೋಕಶರಣ್ಯನಾದ ರಾಮನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಮರೆಹೊಕ್ಕರು ಆಗ ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು, ಆ ವಾನರರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇಗನೆ ಮುಂದೆ ಹೊರಟನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು, ಸಾರಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು “ಅಣ್ಣಾ! ದುರಾತ್ಮನಾದ ಈ ರಾವಣನನ್ನು ವಧಿಸುವುದೇನೂ ನಿನಗೊಂದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಇದು ಅತ್ಯಲ್ಪಕಾರ್ಯವು. ಈ ನೀಚನಿಗಿಡಿದರಾಗಿ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದೇ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ನಿಯಮಿಸು! ನಾನೇ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಬರುವೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯು ನನಗುಂಟು ಆದರೆ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಲಾರೆನು.” ಎಂದನು ಆಗ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಮನು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ವಿನಯವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಗೊಂಡವನಾಗಿ “ವತ್ಸ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಒಳ್ಳೆಯದು! ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡು! ಅಲ್ಪಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನೆಂದು ಅವನಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸದೆ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರು. ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ! ಮಹಾವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು ಅಶ್ವರೈಕವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನು. ಅವನು ಕ್ರೂರನಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂರುಲೋಕವೂ ಒಂದಾಗಿ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದರೂ ಅವನನ್ನಿಧರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಆ ರಾವಣನು ಒಂದಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡುವಂತೆ ತೋರಿಸಿ, ಬೇರೊಂದಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಧಾನಮಾಡುವನು. ಒಂದಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಂತೆ ನಟಿಸಿ, ಬೇರೊಂದಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವನು. ಅದುದರಿಂದ ನೀನು ಆಗಾಗ ಅವ

ನ ಸಂಚುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಯತ್ನದಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕು! ನೀನೂ ಅವನಿಗೆ ಸಂಚನ್ನು ಕೊಡದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ವತ್ಸ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ! ಹೀಗೆ ನೀನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು ಕಾಯುತ್ತ, ನಿನ್ನ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದನು ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆನೆಯ ಸುಂಡಿಲಿನಂತೆ ಭುಜವುಳ್ಳ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ದೇವೀಪ್ರಮಾನವಾದ ಭಯಂಕರಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಯಿಂದತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ವಾನರರಮೇಲೆ ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನೂ, ಬಾಣದಿಂದ ಗಾಯಪಟ್ಟು ಚದುರುತ್ತಿರುವ ವಾನರರನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ವಾಯುವುತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹನುಮಂತನು, ವಾನರರಮೇಲೆ ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ರಾವಣನನ್ನಿರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಾನೇ ಮೊದಲು ಮುಂದುಬಿದ್ದು, ರಾವಣನ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಅವನಿಗೆ ರಾಗಿ ಓಡಿದನು. ಧೀಮಂತನಾದ ಆ ಹನುಮಂತನು ರಾವಣನ ರಥವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದೊಡನೆ ತನ್ನ ಬಲದೊಳಗಿನ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ರಾವಣನನ್ನು ಹೊರಿಸುತ್ತ, ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಎಲೆ ರಾವಣಾ! ಸಾಕು ನಿಲ್ಲಿಸು! ನೀನು ದೇವದಾನವಯುಕ್ತಗಂಧರ್ವರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ ಮರಣವಿಲ್ಲದಂತೆ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದಿರಬಹುದು ಅದರೇನು? ವಾನರರಿಂದಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಭಯವು ತಪ್ಪದು. ಇದೋ! ಐದುಕವಲುಗಳುಳ್ಳ ಈ ನನ್ನ ಬಲದೊಳಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವೆನು ನೋಡು. ಈ ನನ್ನ ಭುಜವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು, ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲವಿಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವುದು” ಎಂದನು. ಹನುಮಂತನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ರಾವಣನು, ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನಾಗಿ, “ಎಲೆ ವಾನರಾ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ! ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನಿಂತು ನಿನ್ನಿಂದಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಹರಿಸು! ಯಾವುದೋ ಒಂದುಕಾಡು ಕಪಿಯು ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಹೊಡೆಯಿತೆಂಬ

ಅಪಕೀರ್ತಿಯಾದರೂ ನಿನಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲಿ! ನನಗೂ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಷ್ಟೆಂ
ದು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಮೇಲೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಎಂದ
ನು. ರಾವಣನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುಗಿ ಅಂಜನೇಯನು ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು
“ರಾವಣಾ! ನೀನು ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಈಗ ಹೊಸದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆ?
ಮೊದಲೇ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಗನಾದ ಅಕ್ಷಕುಮಾರನನ್ನು ಇದೇ ಮುಷ್ಠಿ
ಯಿಂದ ಕೊಂದು ಕೆಡಹಿದೆನಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡು”
ಎಂದನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಕ್ಷಣವೇ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಭುಜವನ್ನೆತ್ತಿ
ಅಂಜನೇಯನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಅಂಗೈಯಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ರಾವಣನ ಅಂಗೈ
ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಹನುಮಂತನ ದೇಹವು ಅದಿರಿಹೋಯಿತು ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂಜನೇ
ಯನು ಮಹಾಪೀಠವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಧೀರನಾಗಿಯೂ ಎದ್ದುದರಿಂದ,
ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದವರೆಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದು
ಕೊಂಡು, ಕೋಪದಿಂದ ಕೈಯನ್ನೆತ್ತಿ ರಾವಣನನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಭೂಕಂಪ
ವುಂಟಾದಾಗ ಪರ್ವತವು ನಡುಗುವಂತೆ, ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಹನುಮಂತನ
ಹಸ್ತಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ರಾವಣನ ದೇಹವು ನಡುಗಿಹೋಯಿತು. ಅವನಿಗುಂಟಾದ
ಈ ಭಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವಾನರರೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧರೂ,
ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನು ಮಾಡಿದ
ರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾವಣನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು,
ಹನುಮಂತನನ್ನು ನೋಡಿ, “ವಾನರಾ! ಭಲೆ! ಶಹಬಾಸಾ! ನೀನು ಶತ್ರು
ವಾಗಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆನು” ಎಂದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ
ವಾಯುಪುತ್ರನು ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ “ರಾವಣಾ! ಫೀ! ಬಿಡು! ಈ ನನ್ನ
ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸುಡಬೇಕು! ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಹಾಳಾಯಿತು! ಈ ನನ್ನ
ಮುಷ್ಠಿಪ್ರಹಾರದಿಂದಲೂ ನೀನು ಸಾಯದೆ ಬದುಕಿದ್ದಮೇಲೆ, ಈ ನನ್ನ
ವೀರ್ಯವೊಂದು ವೀರ್ಯವೆ? ಎಲೆ ದುರಾತ್ಮಾ! *ಇನ್ನೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಈಗ ನೀ
ನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿನೋಡು! ಸುಮ್ಮನೆ ನಿನಗೆ ನೀನೇ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವು

* ಇಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವು ತಾನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದಮೇಲೆಯೇ,
ತಾನೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿ ಪ್ರಹರಿಸುವುದೇ ವಿಕ್ರಮಪರಿಪಾಟಿಯೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ
ಹನುಮಂತನು ಈ ಮಾತನ್ನಾಡಿದುದಾಗಿ ಗ್ರಾಹ್ಯವು.

ದರಿಂದೇನು? ಒಂದೇಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಯಮಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವೆನು” ಎಂದನು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಂಡದಂತೆ ಕೆಂಪಾದುವು. ಆಗ ವೀರೈವಂತನಾದ ರಾವಣನು, ತನ್ನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ದೃಢವಾದ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹನುಮಂತನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿದನು. ಆ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಹನುಮಂತನ ದೇಹವು ನಡುಗಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಯಿತು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತಿರಥನಾದ ರಾವಣನು, ಹನುಮಂತನು ಮೂರ್ಛಿತನಾದನೆಂದು ತಿಳಿದು, ತೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ನೀಲನಿಂಬ ವಾನರಸೇನಾಪತಿಯಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಆ ದಶಕಂಠನು, ಮರ್ಮಬೇಧಕಗಳಾಗಿಯೂ, ಸರ್ಪಗಳಂತೆ ಕ್ರೂರಗಳಾಗಿಯೂ, ಭಯಂಕರಗಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಾಣಗಳಿಂದ ವಾನರಬಲಾಘ್ಯಕ್ಷನಾದ ನೀಲನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದನು ಈ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ನೀಲನು, ಒಂದೇ ಕೈಯಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರ್ವತತಿಖರವನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು, ರಾವಣನ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತಲಾಗಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ಧೀರನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಂಜನೇಯನು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಾತುರದಿಂದ ನಾಲ್ಕುಕಡೆಗಳನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ, ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ನೀಲನಿಗಿರುವಂತೆ ನಿಂತು ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಪದೊಡನೆ “ಎಲೆ ರಾವಣಾ! ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಜಯಿಸಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೇರೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆಯಾ? ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಯುದ್ಧಮಾಡು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವಾಗ ನಾನೂ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನಿ ದಿರಿಸುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು” ಎಂದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾವಣನು, ನೀಲನಿಂದ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪರ್ವತತಿಖರವನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಲಗುಗಳುಳ್ಳ ಏಳುಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಮುರುತುಮುರಾಗುವಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು ಹೀಗೆ ತಾನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಪರ್ವತವು ರಾವಣಬಾಣದಿಂದ ಪ್ರಹಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ವಾನರಸೇನಾಪತಿಯಾದ ನೀಲನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಕೋಪದಿಂದ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಕೋಪಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ

ಸಿಕ್ಕಿದ ಅಶ್ವಕರ್ಣಿ, ಅಲ, ಸಾಲೆ, ಪುಷ್ಪಿತವಾದ ಮಾವು, ಮೊದಲಾದ ನಾನಾಜಾತಿಯ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಕಿತ್ತುತಂದು, ಆ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ರಾವಣನಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾವಣನಾದರೂ ಈ ವೃಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅಗ್ನಿಪುತ್ರನಾದ ಆ ನೀಲನಮೇಲೆಯೂ ಭಯಂಕರವಾದ ಬಾಣವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೇಘವು ಪರಸ್ವತದಮೇಲೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವಂತೆ ರಾವಣನು ತನ್ನಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರಲು, ನೀಲನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಟ್ಟನೆ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ರಾವಣನ ಧ್ವಜಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ನೀಲನು ತನ್ನ ಧ್ವಜಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ರಾವಣನಿಗೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಆಕ್ರೋಶವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಕೋಪಾಗ್ನಿ ಯೆಂದುರಿಯುವಂತಿದ್ದನು. ರಾವಣನು ಕೋಪದಿಂದ ಹಾರಿ ನೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟೂ ನೀಲನು ಸಿಂಹನಾದಮಾಡಿ ನಗುತ್ತಿರುವನು. ಮತ್ತು ಆಗ ನೀಲನು ರಾವಣನ ಬಾಣಪ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದಂತೆ ಧ್ವಜಾಗ್ರದಿಂದ ರಾವಣನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹಾರಿಬಿಳುವನು ತಲೆಯಿಂದ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಧನುಸ್ಸಿನ ತುದಿಗೆ ಹಾರುವನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಧ್ವಜಾಗ್ರಕ್ಕೆ ಹಾರುವನು. ಹೀಗೆ ಸಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವ ನೀಲನ ಸಂಚಾರಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ, ಹನುಮಂತನೂ, ರಾಮನೂ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡರು. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾವಣನೂಕೂಡ ನೀಲನ ಲಾಘವಕ್ಕಾಗಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಅವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು, ಅದ್ಭುತಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೂಡಿದನು. ಇತ್ತಲಾಗಿ ವಾನರರೆಲ್ಲರೂ ನೀಲನ ದೇಹಲಾಘವದಿಂದ ಸಂಭ್ರಾಂತನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದುಬ್ಬುತ್ತ ಸಿಂಹನಾದಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಾನರರ ಸಿಂಹನಾದಧ್ವನಿಯು, ರಾವಣನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು 'ಕೋಪವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಇವರ ಅಟ್ಟಹಾಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವಣನು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದವರೆಗೆ ಏನೊಂದೂ ತೋರದೆ ಭ್ರಮೆಹಿಡಿದಂತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ರಾವಣನು ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮಂತ್ರಿತವಾದ ಬಾಣ

ವನ್ನೆತ್ತಿ, ಧ್ವಜಾಗ್ರದಲ್ಲಿಡ್ಡು ನೀಲನನ್ನು ನಟ್ಟಕಣ್ಣಿಂದ ದುಗದುರನೆ ನೋಡಿದನು. ಮತ್ತು ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸಚಕ್ರವರ್ತಿಯು, ನೀಲನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಪದಿಂದ “ಎಲೈ ಚಪಲಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವಾನರನೆ ! * ನೀನು ಗೊಡ್ಡಮಾಯೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇಷ್ಟೊಂದು ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತಿದೆ ಆದರೇನು ? ಈಗಲೂ ನಿನಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನೀನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗು ? ಎಲೆ ವಾನರಾ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ಹೊಣ್ಣುಹೊಣ್ಣು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವೆಯಷ್ಟೆ ? ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ನಾನು ಅಗ್ನಿಮಂತ್ರದಿಂದಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವ ಈ ಬಾಣವು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಲಾರದು. ನೀನು ಎಷ್ಟೇ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರೂ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ಇದು ನಿನ್ನ ಜೀವವನ್ನು ನೀಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು ಮಹಾಬಾಹುವಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನು ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಗ್ನಿಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಾಣವನ್ನಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನಮಾಡಿ ನೀಲನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅಗ್ನಿಮಂತ್ರದಿಂದ ಮಂತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಬಾಣವು ನೀಲನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಹೊಡೆನೆಯೇ, ಆತನು ಅದರ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಬೆಂದು, ತಟ್ಟನೆ ಧ್ವಜಾಗ್ರದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆ ನೀಲನು ಅಗ್ನಿದೇವನ ಮಗನಾದುದರಿಂದ, ತಂದೆಯಾದ ಆ ಅಗ್ನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ತೇಜಃಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗಲೂ ಮೊಳಕಾಲುಗಳನ್ನೂರಿ ಆಗಲೂ ಪ್ರಾಣಸಹಿತನಾಗಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆದರ ಅವನಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ತಪ್ಪಿತು ಹೀಗೆ ನೀಲನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿರುವುದನ್ನು

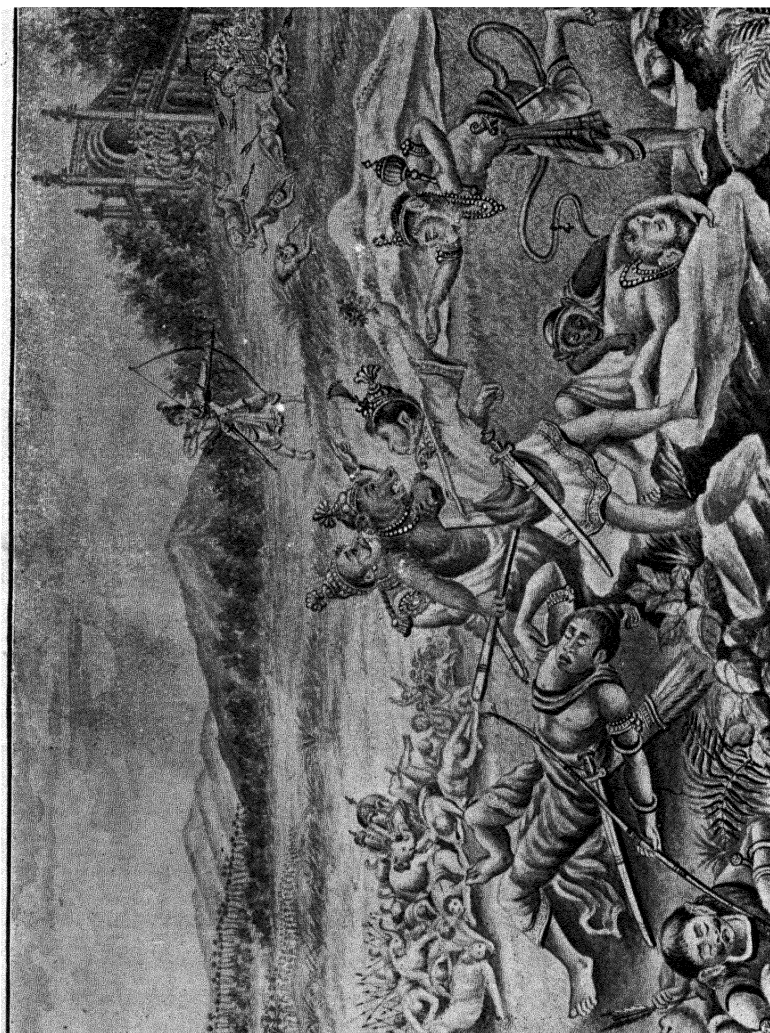
* ಇಲ್ಲಿ ನೀಲನು ತನ್ನ ದೇಹಲಾಘವದಿಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಧ್ವಜಾಗ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಧನುರಗ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಿರೀಟಾಗ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ರಾವಣನಿಗೆ, ನೀಲನು ಮಾಯಾಬಲದಿಂದಲೇ ಹಾಗೆ ಅನೇಕರೂಪಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿರುವನೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯು ಹುಟ್ಟಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನೋಡಿ ರಾವಣನು, ಮುಂದಿನ ಶತ್ರುವನ್ನಿ ದರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆತುವುಳ್ಳನಾದ
 ಗಿ, ಮೇಘುಧ್ವನಿಯಂತೆ ಶಬ್ದಿಸುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿದ್ದ ಕಡೆ
 ಗೆಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿ ದರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ತನ
 ಗಡ್ಡಲಾಗಿ ಬಂದ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ತಡೆದು, ಕೋಪದಿಂ
 ದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಸಮಸ್ತಭೂಮಿಯನ್ನೂ ನಡುಗಿಸುವಂತೆ ಧನುಷ್ವಂ
 ಕಾರವನು ಮೂಡಿದನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಾಧ್ಯನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು,
 ತನಗಿದರಾಗಿ ದೊಡ್ಡಧನುಷ್ವಂಕಾರದೊಡನೆ ರಥಸ್ಥನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾ
 ವಣನನ್ನು ನೋಡಿ, “ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಾ ! ಭಲೆ ! ಇದೀಗಸರಿ ! ನಿನಗೆ ವಾನರ
 ರೊಡನೆ ಯುದ್ಧವೇಕೆ ? ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡು ” ಎಂದನು ಹೀಗೆ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವಣನು, ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
 ಗಂಭೀರವಾದ ಕಂಠಸ್ವರವನ್ನೂ, ಭಯಂಕರವಾದ ಆತನ ಜ್ಯಾಶಬ್ದವನ್ನೂ
 ಕೇಳಿ, ಯುದ್ಧವನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು,
 ಕೋಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ! ನಿನಗೆ ವಿನಾಶಕಾಲಕ್ಕಾ
 ಗಿಯೇ ಈ ವಿಪರೀತಬುದ್ಧಿಯು ಹುಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ಭಾಗ್ಯವಶದಿಂದ ನೀನು
 ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದೆ ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ
 ನೀನು ಯಮಪುರಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು” ಎಂದನು ಹೀಗೆ ರಾವಣನು
 ಬಿಳೀಕೋರಹಲ್ಲಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರನಾಗಿ ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಬಂ
 ದು ನಿಂತುದನ್ನು ನೋಡಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅವನನ್ನು ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತ
 ಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ “ ಎಲೇ ರಾಕ್ಷಸರಾಜಾ ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೊ
 ಡ್ಡ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳವರು ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಗರ್ಜಿಸಲಾ
 ರು. ನೀನು ಮಹಾಪಾಪಿಷ್ಠನಾದುದರಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ
 ಪ್ರವರ್ತಿಸಿರುವೆ ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ ? ನಿನ್ನ ಬಲಕರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಾನು ಕಾ
 ಣೆನೆ ? ಹಿಂದೆ ನೀನು ನಿರ್ಜನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಯತಿ
 ವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದವನಲ್ಲವೆ ? ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
 ಭಯಪಡಿಸತಕ್ಕ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪವು ನನಗೆ ಆಗಲೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು.
 ರಾವಣಾ ! ಹೆಚ್ಚು ಮೂತಿನಿಂದೇನು ? ಇದೋ ! ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಿ
 ದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವೆನು. ಮುಂದೆ ಬಂದು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲು ! ವೃಥಾವಾದ ನಿನ್ನ

ಆತ್ಮಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಫಲವೇನು?" ಎಂದನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹೇಳಿದ ಈ ದರ್ಪದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನು ಕೋಪದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತ, ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಗಳುಳ್ಳ ಏಳುಬಾಣಗಳನ್ನು ಆತನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸುವರ್ಣಪುಂಖಗಳುಳ್ಳ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ, ರಾವಣನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹಿದನು ಮೈಮುರಿದು ಬಿಳುವ ಮಹಾಸರ್ಪಗಳಂತೆ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳು ತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆ ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ತಿರುಗಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು ಇತ್ತಲಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುತ್ತ, ರಾವಣನನ್ನೂ ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹ್ವರಾಕಾರದ (ಹ್ವರದ ಕತ್ತಿಯ ಆಕಾರವುಳ್ಳ) ಕೆಲವು ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕಾರದ ಮೊನೆಯುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಕಿವಿಗಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ಕವಲುಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಭಲ್ಲದಂತಿರುವ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ಆ ರಾವಣನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿ ಕೆಡಹುತ್ತಿದ್ದನು ಇವನ ಧೈರ್ಯವು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತೇ ಹೊರತು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕದಲಿಲ್ಲ ಆಗ ರಾವಣನು, ತಾನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಸಮೂಹಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಿಫಲವಾಗಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆತನ ಬಾಣಪ್ರಯೋಗಜಾತುರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ವಿಸ್ಮಯಪಡುತ್ತ, ತಿರುಗಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತೀಕ್ಷ್ಣಗಳಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಕೂಡ ಅಗಲೇ ರಾವಣನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೂ, ಸಿಡಿಲಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳುದಾಗಿ, ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಂತಿದ್ದ ಕೆಲವು ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು, ಈ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ರಾವಣನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಖಂಡಿಸಿದನು ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದಮೇಲೆ ರಾವಣನು ಅವನನ್ನು ಕೊಂದೇಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ಬಂದುದಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಳಯಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿನಾ

೨೪೩. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾವಣಶತ್ರುತಾಡಿತನಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿತನಾದುದು ರಾಮರಾವನಯುದ್ಧವು

ಟೆದನು ಈ ಬಾಣಹತಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬಹಳ ನೊಂದವನಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ
 ತಪ್ಪಿದಂತಾದರೂ, ಕೈಯಿಂದ ಸಡಿಲಿ ಬಿಳುತಿದ್ದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ
 ತ್ವದಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಿಂತು, ತಿರುಗಿ ಕ್ಷಣಕಾಲದಮೇಲೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು,
 ಅತೀಕ್ಷಣವೇಗವುಳ್ಳ ಒಂದು ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ, ರಾವಣನ ಕೈಯ
 ಲ್ಲಿದ್ದ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಡಹಿದನು ಆ ರಾವಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಲ್ಲು
 ಮುರಿದಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ರಾವಣನ ಮೈಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಮೂರುಬಾಣಗಳನ್ನು
 ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಈ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ ರಾವಣನು ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂ
 ದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದವರೆಗೆ ಮೂರ್ಛಿತನಾದದ್ದು, ತಿರುಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ
 ದಿಂದ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು ರಾವಣನು ಬಹಳಸಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ, ದೇ
 ವಶತ್ರುವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ
 ದ್ದ ಬಿಲ್ಲು ಮುರಿದುಬಿದ್ದಿತು ಅವನ ದೇಹವು ಜರ್ಘರಿತವಾಯಿತು. ಸ
 ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತವು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ಅವನ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಮೇ
 ದಸ್ಸಿನಿಂದ ತೊಯ್ದಂತಾಯಿತು. ಈ ತನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾವ
 ಣನು, ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪಾವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮ
 ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧರದಿಂದ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಗ್ರ
 ಹದಿಂದ ಲಭಿಸಿದ ಒಂದು ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು ಹೊಗೆ
 ಯಿಲ್ಲದ ಅಗ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿಯೂ, ನೋಡುವಾಗ
 ಲೇ ಸಮಸ್ತವಾನರರೂ ಭಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ
 ಅಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಹಾವೇಗದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು.
 ಈ ಮಹಾದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯು ತನ್ನಮೇಲೆ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ
 ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ, ಹುತಮಾಡಿದ ಬೆಂಕಿಗೆ ಸ
 ಮಾನಗಳಾದ ಅನೇಕತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಏನಾದ
 ರೇನು ' ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಎಷ್ಟೇ ಬಾಣಗಳಿಂದ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಶಕ್ತಿ
 ಯು ತನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ
 ತು. ರಘುಕುಲವೀರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಬಹಳ ಶಕ್ತಿಮಂತನಾಗಿದ್ದರೂ,
 ರಾವಣಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಶಕ್ತಿಯ ವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ, ಅದ
 ರಿಂದ ಪ್ರಹೃತನಾಗಿ ಅದರ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮೂರ್ಛಿತನಾದನು. ಹೀ

ಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ರಾವಣನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಎರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದ ಲೂ ಅಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಹಿಡಿದತ್ತಿಕೊಂಡುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅದರೇನು? ಒಂದುವೇಳೆ * ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತವನ್ನಾಗಲಿ, ಮಂದರಪರ್ವತವ

* ಇಲ್ಲಿ “ಹಿಮವಾನ್ಮಂದರೋ ಮೇರುಸ್ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಂ ವಾ ಸಹಾಮರ್ಯೈಃ | ಶಕ್ಯಂ ಭುಜಾಭ್ಯಾಮುದ್ಧತುಂ ನ ಸಂಖ್ಯೇ ಭರತಾನುಜಃ ” ಎಂದು ಮೂಲವು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವು—ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನ ತೋಳುಗಳಿಂದತ್ತೆಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಬಂದ ರಾವಣನನ್ನು ಬುಷಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿಹಾಸಮಾಡುವುದಾಗಿ ಭಾವವು. (ಹಿಮವಾನ್) “ಧೈರ್ಯೇಣ ಹಿಮವಾನಿವ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಧೀರರಿಗೂ ಉಪಮಾನವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಿಮವತ್ಸರ್ವತವನ್ನಾದರೂ ತನ್ನ ಭುಜಗಳಿಂದತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ರಾವಣನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು; ಅದರಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶವಾದ ಕೈಲಾಸವನ್ನು ಅವನು ಮೊದಲು ಕದಲಿಸಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವು ಮತ್ತು (ಮಂದರಃ) ಸಮಸ್ತ ಸಾಗರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಥಾನವಾಗಿ, ಬಹಳ ಗಂಭೀರವೆನಿಸಿದ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಮೊದಲು ಕಲಕಿದ ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನಾದರೂ ಭುಜಗಳಿಂದತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವು ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾವಣನಿಂದ ಪರಾಜಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳೇ ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತುತಂದು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುವರು. ಮತ್ತು, (ಮರುಃ) ಸಕಲಕುಲಪರ್ವತಗಳಿಗೂ ತಿಲಕವ್ರಾಯವಾದ ಮೇರುವನ್ನಾದರೂ ಕಿತ್ತು ತರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಾಯುವು ಆ ಮೇರುವತ್ಸರ್ವತ ಶಿಖರಭೂತವಾದ ಲಂಕೆಯನ್ನು ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟನು (ತೈಲೋಕ್ಯಂ) ಪಂಚಾಶತ್ಕ್ರೋಟಿವಿಸ್ತೀರ್ಣವುಳ್ಳದಾಗಿ, ತನಗೆ ಬೇರೊಂದು ಪರಿಮಾಣವಿಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಪರಿಮಾಣವಾದ ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಕಿತ್ತು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಅದರಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶವಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುರುಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವನು ಇದರ ಮೇಲೆ (ಸಹಾಮರ್ಯೈಃ) ತೈಲೋಕ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕರಾದ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವಾಗಲೂ ಆ ತೈಲೋಕ್ಯವನ್ನು ಕದಲಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವು ಏಕೆಂದರೆ, ದೇವಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ (ರಾವಣನ) ಮಗನಿಂದಲೇ ನಿಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು ಹೀಗಿದ್ದರೂ (ಭರತಾನುಜಃ) ರಾವಣನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನುಮಾತ್ರ ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಕದಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥವು ರಾಮನಿಗೆ ಚತುರ್ಭಾಗರೂಪವಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಕೈಯಿಂದತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತನಾಗದೆ ರಾವಣನು ರಾಮನೊಡನೆ, ಹೇಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬಲ್ಲನೆಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು.

ನ್ನಾಗಲಿ, ಮೇರುಪರಸ್ವತವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಮಸ್ತದೇವಸಮೂಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೂರುಲೋಕವನ್ನಾಗಲಿ, ಕೈಗಳಿಂದೆತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಬಹುದೇಹೊರತು, ಆಗ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುವುದು ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು ಬ್ರಹ್ಮಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಆ ಶಕ್ತಿಯು ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿನಾಟದಕ್ಷಣವೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಪ್ರಮೇಯವಾಗಿಯೂ*ವಿಷ್ಣುವೇವನಿಗೆ ಅಂಶಭೂತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿ

ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ (ಭುಜಾಭ್ಯಾಂ) ಎಂಬ ದ್ವಿವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಹಿಮವತ್ಸರಸ್ವತಾದಿಗಳನ್ನು ಎರಡೇ ಭುಜಗಳಿಂದ ರಾವಣನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ತ್ವದಕ್ಕೆ ಇವತ್ತು ತೋಳುಗಳನ್ನು ಪಯೋಗಿಸಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು (ಸಂಖ್ಯೇ) ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಎಂಬುದರಿಂದ, ದುಹ್ಯಾದಿಯರಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸೂಚಿತವು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರರ್ಶನವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹನುಮಂತನು ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ರಾಮನಬಳಿಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ, ಅವನು ಅನುಕೂಲಹೃದಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು

* ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಭಾರವುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಅವನಲ್ಲಿರುವ ವಿಷ್ಣ್ವಂಶವೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಅಂತಹ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದುದುಮಾತ್ರವೇಹೊರತು ಆಗ ಬೇರೆ ಯಾವ ವ್ಯಾವಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಆ ಗುರುತ್ವವು ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂದೇ ಏರ್ಪಡುವುದು. ಇಲ್ಲದೆ ಗುರುತ್ವವು ಕೇವಲಸ್ಮರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಹೊಸವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಲಾರದಷ್ಟೆ? ಸ್ವಕೀಯಾಂಶಸ್ಮರಣದಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನಗೆ ವೊಡಲಿಲ್ಲದೆ ಗುರುತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡನೆಂದು ಹೇಳಬಾರದೆ, ಎಂದರೆ, ಆ ವಿಚಾರವು ಇಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥರೂಪವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥರೂಪವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪಸ್ಮರಣವೇ ಗುರುತ್ವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನ ವಿಪತ್ಸರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಆ ವಿಷ್ಣುರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಾರದೆ? ಎಂದರೆ, ಅದೂ ಇಲ್ಲ. ತಾನೇ ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಯಾದುದರಿಂದ ತನಗೆ ವಿಪತ್ಸರಿಹಾರವು ತಾನೇಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವು ಅಥವಾ ತಾನು ನಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯಭಾವನೆಯು ತಪ್ಪಿಹೋದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಗುರುತ್ವವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಮರಣವಾಗಿರಬಾರದೆ? ಎಂದರೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವ

ಸಿಕ್ಕೊಂಡನು. ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡುದರಿಂದಲೇ, ರಾವಣನು ಅವನನ್ನೆತ್ತುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತಭುಜಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಎಷ್ಟೇಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ, ದಾನವರ ಕೆಚ್ಚನ್ನಡಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮನುಷ್ಯರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಯುವುತ್ರನಾದ ಹನುಮಂತನು ರಾವಣನ ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೋಪಗೊಂಡವನಾಗಿ, ಮೈತಿಳಿಯದೆ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ, ವಜ್ರದಂತಿರುವ ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾವಣನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದನು ಈ ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ರಾವಣನ ಮೈಕಟ್ಟು ಸಡಲಿತು. ಅವನ ದೇಹವು ನಡುಗಿತು. ಸಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಮೊಳಕಾಲೂರಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದನು ಅವನ ಕಣ್ಣೆವೆಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತವು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ನೋವಿನಿಂದ ತತ್ತಳಿಸುತ್ತ, ತನ್ನ ರಥದ ಮೇಲೆಯೇ ಸಿಶ್ಣೇಷ್ಠನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು ಅವನಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ತಪ್ಪಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥೈರ್ಯವೂ ತಪ್ಪಿತು. ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳ ಆ ರಾವಣನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಸಿದ್ಧಜಾರಣಾದಿಗಳೂ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ವಾನರರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈ ನಡುವೆ ಇತ್ತಲಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಹನುಮಂತನು, ರಾವಣನ ಶಕ್ತ್ಯಾಯುಧದಿಂದ ನೊಂದು ಮಲಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ತೋಳುಗಳಿಂದಲೂ ಎತ್ತಿ ತಂದು ರಾಮನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚನು. ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ದೇಹವನ್ನೆತ್ತಿಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ಮಹಾಬಲವುಳ್ಳ ರಾವಣನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದೆ ಹೋದರೂ,* ಹನುಮಂತನು ಆತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನೆಯು ಲೌಕಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರದಾದುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಇದಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯಭಾವನೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಹೇಳಲಾಗದು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ವಸ್ತುವು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹೆಗುರವಾಗಿಯೂ, ಐರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಚಿಂತ್ಯವೆಂಬ ವಿಶೇಷಣವು.

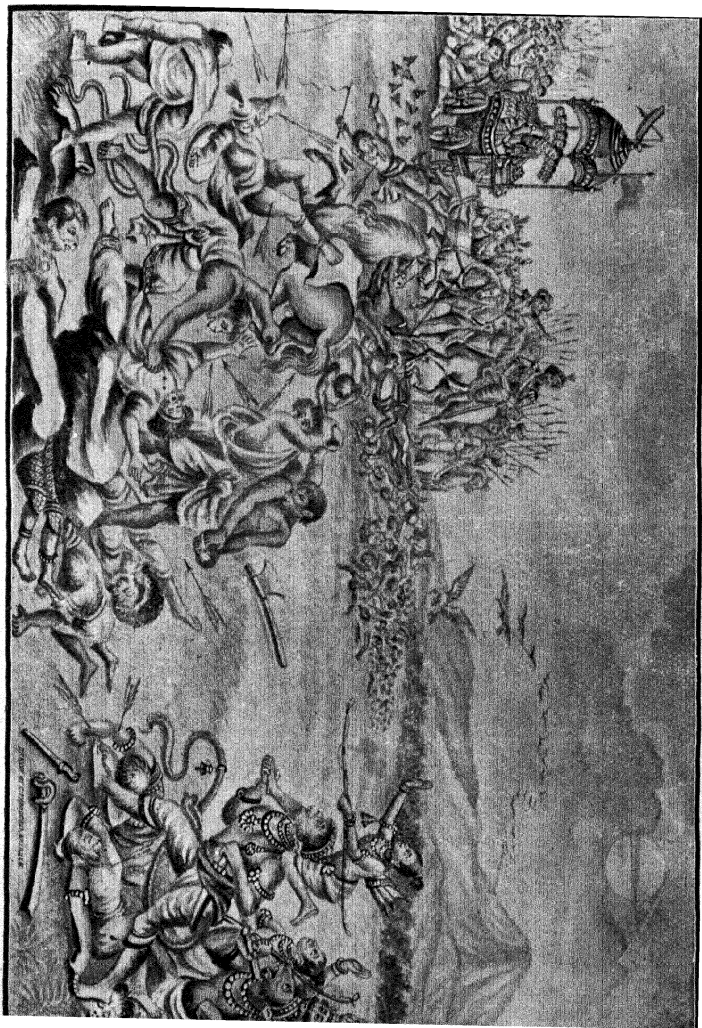
* ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಹಿಮವದಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಭಾರವುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಅಕಂಪ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ “ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಹಿಂದು ಸಾ

ನಾಗಿಯೂ, ಪರಮಭಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನ ಕೈಗೆ ಅದುಬಹಳ ಹಗುರವಾಗಿ ತೋರಿತು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾವಣನಿಂದ ಪ್ರಯುಕ್ತನಾದ ಆ ಶಕ್ತಿಯು, ಸಮರ ದುರ್ಜಯನಾದ ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಮೂರ್ಛಕೊಂಪಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಅವನ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂತಿರುಗಿ, ರಾವಣನ ರಥದಲ್ಲಿ ನೊದಲು ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು ಪರಂತಪನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ವಿರೋಧಿಪ್ರತ್ಯನೇಕಸ್ವಭಾವನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶಭೂತವಾಗಿಯೂ, ಅಜಿಂತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡುದರಿಂದಲೇ, ಕ್ಷಣಸಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ, ಮೂರ್ಛಿತಳಿದು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು ಅತ್ತಲಾಗಿ ಹನುಮಂತನ ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದ ರಾವಣನೂ ಕೂಡ, ಮುಹೂರ್ತಕಾಲದಮೇಲೆ ಮೂರ್ಛಿತಳಿದಿದ್ದು, ತಿರುಗಿ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ತನ್ನ ಮಹಾಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಕಡೆಯ ವಾನರಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಮಹಾವೀರರು ಹತರಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನೂ, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾನರಸೈನ್ಯವು ಭಯ ಪಟ್ಟು ಚದರಿ ಪಲಾಯನಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು, ತಾನೇ ರಾವಣನನ್ನಿಧಿರಿಸಿಕೊಂಡನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನು ತಟ್ಟನೆ ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, “ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ನೀನು ವಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದೇಕೆ? ಇದೋ! ಈ ನನ್ನ ಭುಜವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತು, ಆ ರಾವಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಹನುಮಂತನು ಹೇಳಿದ ಈ ವಿನ

ಮಾನೈಕಪಿಯು ರಾಮನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ; ಆ ಕಪಿಗೆ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಮಭಕ್ತಿ ಸಾಹಾರ್ದಗಳೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವೆಂದು ಇದರಿಂದ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಇದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗುಂಟಾದ ಲಘುತ್ವವು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವೆಂದೇ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದು. ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿಯೂ, ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಪ್ರಯುಕ್ತವೇ ಸೂರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಶತ್ರುಮಿತ್ರರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಗುರುತ್ವ ಲಘುತ್ವಗಳನ್ನು ಅರೋಪಿಸಿಕೊಂಡುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಮೂರ್ಛಾದಿಗಳನ್ನು ನೆಟಿಸಿ, ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಅಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದೆಲ್ಲವೂ, ಮಾನುಷವೇಷವರ್ಪಹಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂದೂ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು.

ಯವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆಯೇ ರಾಮನು, ಮಹಾ
 ವಿಷ್ಣುವು ಗರುಡನ ಬೆನ್ನನ್ನೇರುವಂತೆ ಆ ಮಹಾಕಪಿಯ ಭುಜವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿ
 ತನು. ಹೀಗೆ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನು ಹನುಮಂತನ ಭುಜವನ್ನೇರಿ
 ಕುಳಿತು, ರಥಸ್ಥನಾದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಕುಪಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ
 ಧನುಸ್ಸನ್ನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಬಲಿಯನ್ನಿಡಿಸುವಂತೆ, ರಾವಣನ
 ನ್ನಿಡಿಸಿಹೋದನು. ಆಗ ರಾಮನು ವಜ್ರಧ್ವನಿಯಂತೆ, ಮಹಾಧ್ವನಿಯು
 ಗುವಹಾಗೆ ಧನುಷ್ಚಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗಂಭೀರಸ್ವರದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವ
 ರನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಲೆಲಾ! ನಿಲ್ಲು ನಿಲ್ಲು!” ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ! ನೀ
 ನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹಾಪರಾಧಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದಮೇಲೆ
 ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಾನೇ ನನ್ನಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಬಲ್ಲೆ? ಎಲೆ
 ದುರಾತ್ಮಾ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ದೇವೇಂದ್ರನಬಳಿಗೆ ಹೋದರೂ, ಯಮನ
 ಸಮೀಪವನ್ನು ಸೇರಿದರೂ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕರೂ, ಬ್ರ
 ಹ್ಮದೇವನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರೂ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನನ್ನು ಸೇರಿದರೂ, ರುದ್ರನಲ್ಲಿ
 ಶರಣಾಗತನಾದರೂ, ದಶದಿಕ್ಪುಗಳನ್ನೂ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಬಂದರೂ
 ಪ್ರಾಣದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ! ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾ! ಈಗ ನೀನು
 ಯಾರನ್ನು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿದೆಯೋ, ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ ಈಗ
 ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಗ್ಗತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ನಿನಗೂ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಮಿತ್ರ
 ಕಳತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಮೃತ್ಯುಭೂತನಾಗಿ, ಇದೋ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ
 ನೆಂದು ತಿಳಿ! ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸಾಧಾಮಾ! (ಅವನೇ ನಾನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನೆಂ
 ದು ತಿಳಿ) ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನೀನು ಗರ್ವಪಡಬೇಡ!
 ಅವನ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು
 ಕೊಲ್ಲುವವರು ಬೇರೂಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸುವೆಯಾ? ಈಗ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ
 ಬಂದು ನಿಂತಿರುವವನು ಯಾರೆಂದು ಬಲ್ಲೆ? ಹಿಂದೆ ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅದ್ಭು
 ತಾಕಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಉತ್ತಮಾಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವರಾಗಿಯೂ
 ಇದ್ದ ಹದಿನಾಲ್ಕುಸಾವಿರಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ನಿಂತು
 ಬಾಣಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಯಾವನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನೋ, ಅವನೇ ಈಗ
 ನಿನಗೂ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು” ಎಂದನು. ರಾಮನು ಹೇಳಿದ ಈ

೨೪೪೮. ರಾಮನು ರಾವಣನ ರಥವನ್ನೂ, ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ಭಂಗಿಸಿ, ಅವನ ಕಿರೀಟಗಳನ್ನು
 ಕಳಕ್ಕೆ ಕಡೆಹಿ, ಅವನ ದುಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಮರುಕಗೊಂಡು, ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ
 ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಹಿತವಾಡವನ್ನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದುದು.

ವೀರವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ ರಾವಣನಿಗೆ ಅತ್ಯಾಕ್ರೋಶವುಂಟಾಯಿತು ಇದಲ್ಲದೆ ಮೊದಲು ಹನುಮಂತನು ತನ್ನನ್ನು ದೃಢವಾದ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದುದಲ್ಲದೆ, ಈಗ ರಾಮನಿಗೆ ವಾಹನವಾಗಿಯೂ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ಆ ಕೋಪವು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದರಿಂದ ರಾವಣನು ಮೊದಲು ಆ ಹನುಮಂತನಮೇಲೆಯೇ ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಪಳೆಯಕಾಲಾಗ್ನಿಯಂತಿರುವ ಕ್ರೂರಬಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವನಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ರಾವಣನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸಹಜತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಹನುಮಂತನಿಗೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಧೈರ್ಯವೂ, ವೀರ್ಯವೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತೇಹೊರತು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕುಂದಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಹನುಮಂತನನ್ನು ರಾವಣನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಪ್ರಹರಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬಹಳಕೋಪಾನೇಶವುಂಟಾಯಿತು ಆಕ್ಷಣವೇ ರಾಮನು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣಬಾಣಗಳಿಂದ, ರಾವಣನ ರಥವನ್ನೂ, ರಥ ಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ, ರಥಾಶ್ವಗಳನ್ನೂ, ಧ್ವಜವನ್ನೂ, ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರವನ್ನೂ, ಪತಾಕೆಗಳನ್ನೂ, ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ, ರಥದಲ್ಲಿದ್ದ ವಜ್ರ, ಶೂಲ, ಖಡ್ಗಾದ್ಯಾಯುಧಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೆಡಹುತ್ತ ಬಂದನು ಮತ್ತು ಆಗ ರಾಮನು ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೂ ಸಿಡಿಲಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಬೇರೊಂದುಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದು, ದೇವೇಂದ್ರನು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಮಹಾಮೇರುಪರಸ್ತವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುವಂತೆ, ಆ ಬಾಣದಿಂದ, ಉಬ್ಬಿ ಆಗಲವಾದ ರಾವಣನ ಎಡೆಯನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು 'ಅಹಾ' ಆ ರಾಮಬಾಣದ ವೇಗವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಮೊದಲು ಯಾವನು ದೇವೇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ಆತ್ಮಗ್ರವಾದ ಸಿಡಿಲು ಬಂದು ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಕಡಲದೆ, ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಧೈರ್ಯಗುಂದದೆ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಅಂತಹ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನೂಕೂಡ, ಆ ರಾಮಬಾಣದ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಬಹಳ ನೊಂದು ನಡುಗಿದನು ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ಕಳಗೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿ ಪರವಶನಾಗಿ ನಿರಾಯುಧನಾಗಿದ್ದ, ರಾವಣನನ್ನು, ರಾಮನು ಆಗಲೇ ಕೊಂದುಬಿಡಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ,

ಆತನು ಬಳಹ ದಯಾಳುವಾಗಿಯೂ, ದರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಅಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾರದೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಮರುಕ ಗೊಂಡು, ಸೂರ್ಯವರ್ಣದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಅರ್ಧಚಂದ್ರ ಬಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅದರಿಂದ ರಾವಣನ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಮಾನ ಭಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದನು ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಧನುಸ್ಸು ಜಾರಿ, ತಲೆಯ ಕಿರೀಟವೂ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ, ವಿಷದ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕತ್ತ ಸರ್ಪದಂತೆಯೂ, ಉರಿಯಿಲ್ಲದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆಯೂ, ಕಾಂತಿಗುಡದ ಸೂರ್ಯ ನಂತೆಯೂ, ಆತನು ಕೇವಲತೇಜೋಹೀನನಾಗಿದ್ದನು * ಹೀಗೆ ಮರ ವಸ್ಥೆಯಿಂದಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮದಯಾಳುವಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಾಂತ್ವವಾಕ್ಯದಿಂದ, “ಎಲೆ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನೆ” ನೀನು ಇದುವರೆಗೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಭಯಂಕರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ, ನನ್ನ ಕಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹಳಮಂದಿ ಪ್ರಬಲ ಯೋಧರನ್ನೂ ಕೊಂದಿರುವೆ. ಇದ ರಿಂದ ನೀನು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಳಲಿರುವೆಯೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುವುದು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾಳಿಸುವೆಂದ ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಹೋಗು! ಈಗಲೂ ನಾನು ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬಳಲಿಕೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ತಿರುಗಿ ರಥವನ್ನೇರಿ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ಹೊರಟುಹಾಕು” ನೀನು ಪೂರ್ಣವಾದ ಯುದ್ಧವನ್ನಾಹವೊಡನೆ ಬಂದಮೇಲೆಯೇ ನಾನು ನನ್ನ ಬಲವನ್ನು ನಿನಗೆ ತೋರಿಸುವೆನು ಆಗ ನೀನು ನನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು” ಎಂದನು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾವಣನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ

* ಇಲ್ಲಿ ರಾವಣನು ಇದುವರೆಗೆ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ, ತಾನೇ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ನಿರಾಯುಧನಾದುದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು ಆಗ ರಾಮನು ತಾನೇ ಬಂದು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಹೀಗೆ ಅನನ್ಯಶರಣನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನು ದಯಾಳುವಾಗಿ, ಅವನ ವ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆಯಲಾರದೆ ಕೇವಲಮಾನಭಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದನು ಇದರಿಂದ ತಾನು ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದೇ ಭಗವದನುಗ್ರಹಪಾತ್ರತೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿಯೂ, ಸುಲಭೋಪಾಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದು ಸೂಚಿತವು.

ಸಹಿಸಲಾರದ ನಾಚಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು ಅವನ ಕೊಬ್ಬು ಮುರಿಯಿತು ಅವನ
 ರಣೋತ್ಸಾಹವೆಲ್ಲವೂ ಅಡಗಿ ಹೋಯಿತು ಮೊದಲೇ ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ
 ಮಹಾಧನುಸ್ಸು ಮುರಿದುಬಿದ್ದಿತು ಅವನ ರಥಾಶ್ವಗಳೂ ಸತ್ತುಬಿದ್ದುವು
 ಸಾರಥಿಯೂ ಸಂಪೃತನಾದನು ಅವನ ಸರ್ವಾವಯವಗಳೂ ಬಾಣಾಪೀಡ
 ತಗಳಾದುವು ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿರೀಟಗಳೂ ಕಳಚಿಬಿದ್ದುವು ತನಗುಂಟಾದ
 ಇಷ್ಟೊಂದು ದುರವಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಿ ರಾವಣನು, ಬಹಳ ನಾಚಿದವನಾಗಿ, ಹಿಂತಿ
 ರುಗಿ ಲಂಕಾಪುರಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿಯೂ, ದೇವದಾ
 ನವಶತ್ರುವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಆ ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರನು ಅತ್ತಲಾಗಿ ಲಂಕೆಗೆ ಹಿಂತಿ
 ರುಗಿದಮೇಲೆ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ
 ಬಾಣಪ್ರಹಾರದಿಂದ ನೊಂದು ಮಲಗಿದ್ದ ವಾನರರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವ
 ರವರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನಾಟದ ಬಾಣದಲಗುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಅವರ ಬಾಧೆಯನ್ನು
 ನಿವಾರಿಸುತ್ತ ಬಂದನು ದೇವೇಂದ್ರಶತ್ರುವಾದ ಆ ರಾವಣನಿಗೆ ಈ ಪರಾ
 ಭವವುಂಟಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಸ್ತದೇವಾಸುರರೂ, ಸಮಸ್ತಭೂತಗ
 ಣಗಳೂ, ದಶದಿಗ್ಧೇವತೆಗಳೂ, ಜಲಚರಪ್ರಾಣಿಗಳೂ, ಸಕಲಮುನಿಗಳೂ,
 ಮಹೋರಗರೂ, ಭೂಚರಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸಮುದ್ರವಾಸಿಗಳಾದ ಜಂತುವ
 ಗಳೂ ಪರಮಸಂತುಷ್ಟವನ್ನು ಹೊಂದಿದುವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಐವತ್ತೊಂಬತ್ತ
 ನೆಯ ಸರ್ಗವು

